

EEN REIZIGER, DIE GEEN HANDEL DRIJFT.

I.

DE AARD ZIJNER BEZIGHEDEN.

Veroorloof mij, dat ik mij zelven bij u introduceer — ten eerste op ontkennende wijze.

Geen huisheer is mijn vriend of broer, geen kamenier is verliefd op mij, geen „Jan" loopt voor mij door een vuur, geen schoenpoetser bewondert of benijdt mij. Geen osseschijf of ossetong of ham wordt voor mij opzettelijk gekookt, geen duiven-pastei wordt opzettelijk voor mij gebakken, geen logementhouder komt persoonlijk tot mij met eene aanbeveling van zijn hotel, geen huis van publieke vermakelijkheden in 't vereenigde koninkrijk laat zich bijzonder gelegen liggen aan mijn gevoelen omtrent zijn brandewijn of sherry. Ga ik op reis, dan moet ik gewoonlijk 't hoogste tarief betalen; kom ik weer thuis, dan worden mij nimmer eenige commissiën opgedragen. Ik weet van prijzen niets af, en al kwam ik daartoe eenmaal in de gelegenheid, waarlijk, ik zou geen raad weten om iemand iets aan te smeren, dat hij niet noodig had. Als stadsreiziger zult gij mij nimmer in een rijtuig zien rondrijden, dat veel op een huifwagentje gelijkt, dat van buiten zeer luchtig en gemakkelijk schijnt, doch inwendig stikkend heet is en alles behalve op „comfort" ingericht. Als een plattelandsreiziger zal men mij zelden in eene sjees zien, ook zal een pleiziertrein mij nimmer op den platform van een zij-station wachtende vinden te midden van eene groote massa monsters, evenals een Druïde tusschen zijne offeranden.

En nochtans — ik ga mij u nu op bevestigende wijze voorstellen — ben ik èn stads- èn plattelandsreiziger, en altoos onderweg. In zinnebeeldige taal gesproken, ik reis voor 't huis der Gebroeders „Tot Nut van 't Algemeen," en sta in goede relatiën met andere huizen in artike-

len van smaak. Met andere woorden, ik ben altijd op reis van mijne kamer in Covent-Garden, Londen; — nu eens bevind ik mij op de straten van de City, dan weer op de bijwegen buiten de stad. Alsdan ben ik in de gelegenheid om verscheidene kleine dingen en verscheidene groote dingen waar te nemen — die dingen, waar ik belang in stel, en die derhalve, dunkt mij, ook anderen belang zullen inboezemen.

Ziehier mijne beknopte geloofsbrieven als Reiziger, die geen handel drijft.

II.

DE SCHIPBREUK.

Nimmer heb ik een jaar ten einde zien spoeden onder rustiger omstandigheden. Het jaar 1859 had nog maar één dag te leven en zijn einde was dien morgen waarlijk Vrede op dat strand.

Naar den zeekant was alles zoo kalm en rustig in 't heldere licht der zon en onder de doorschijnende wolken, dat men zich bezwaarlijk de baai in een anderen toestand, noch in vervlogene, noch in toekomende dagen had kunnen voorstellen. De Sleepboot lag een beetje van den wal, de Lichter lag wat dichter bij wal; 't bootje bezijden den Lichter, 't geregeld draaien van 't windas aan boord van den Lichter, de werklieden daar aan den arbeid, dit alles bewoog zich langzaam en regelmatig met de deining der zee, en scheen evengoed deel uit te maken van de plaatselijke gesteldheid als 't getij zelf. De vloed was sedert anderhalf uur aan 't opkomen; er lag een licht voorwerp in 't water, niet ver van waar ik stond; 't scheen wel een boomstam te zijn, waar te veel aarde aan zat om het waterpas te doen drijven — en daar ik nu dit op en neder drijven van dat voorwerp van den wal beschouwde, en de deining zachtjes aan erger werd, zoo heb ik er een steen overheen gegooid.

Alles ging zoo ordelijk, zoo stil, zoo regelmatig — 't rijzen en dalen van Sleepboot, Lichter en bootje — 't draaien van 't windas — 't opkomen van den vloed — dat ik mij zelven alles behalve vreemd aan deze plaats beschouwde. Ik heb die echter nimmer vroeger aanschouwd, en tweehonderd mijlen ver heb ik moeten reizen om er te komen. Dienzelfden morgen was ik juist aangekomen na een moeielijken tocht door 't bergachtige land; achter mij zag ik met sneeuw bedekte bergkruinen; nu en dan ontmoette ik beleefde landlieden, die vette varkens en runderen naar de markt brachten. Ik sloeg de zindelijke en met spaarzaamheid gebouwde huizen gade, waarvoor een buitengewoon groote wasch hier en daar op een struik ligt te drogen, daar bij de nederige hut van den landman met haar strooien dak en door stroo van elkaar gescheiden vertrekken, gewoonlijk wat wind wordt verondersteld. Heb ik niet den Strandbewaarder mij veertien mijlen vooruit laten gaan (met veldflesch en al), die daar juist gekomen was om zijn plicht te betrachten, en zijn wij toen niet van elkander gescheiden? Dat is zoo; maar de tocht schijnt zich met andere moeiten en zorgen naar de kalme zee te wenden, en voor 't oogenblik was niets zoo aan de koude werkelijkheid in 't heldere licht der zon gelijk, als 't rijzen en dalen van 't water met zijn last, 't regelmatig draaien van 't windas aan boord van den Lichter en 't kleine voorwerp aan mijne voeten.

O lezer, gelukkig gij, die deze bladzijden aan uw stillen huiselijken haard kunt lezen, en die den kouden nachtwind slechts door den schoorsteen hoort blazen; dat kleine voorwerp was een stuk van 't bovenste gedeelte van 't wrak de „Royal Charter", een Australisch koopvaardij- en passagiersschip, dat op zijne tehuisreis op dien noodlottigen morgen van den 26sten October, op eene rots stootte en met zijn schat van omtrent vijfhonderd zielen in de diepte is gezonken.

Van waar 't landwaarts is gespoeld met 't achterschip vooruit; of aan welken kant het wrak 't kleine eiland in de baai is voorbijgedreven, om op een korten afstand van daar voor eeuwen aan den grond te rusten; deze en dergelijke vragen worden tevergeefs gedaan; zij worden door de duisternis van dien nacht en des doods bedekt. „Hier is de plaats alwaar 't in de diepte wegzonk."

Terwijl ik daar aan den oever stond met de woorden op de lippen: „hier is de plaats alwaar 't in de diepte wegzonk!" begaf zich een duiker, in eene zonderlinge pij gehuld, uit 't bootje aan de zijde van den Lichter, te water, en zonk langzaam naar beneden. Op het strand dicht bij den waterkant was eene houten loods opgericht, samengesteld uit brokken hout, van 't wrak afkomstig; daar hadden de overige duikers en werklieden een schuilplaats gezocht en daar hadden zij Kerstmis gevierd met rum en roast-beef, tot groot nadeel van hun bouwvalligen schoorsteen. Tusschen de rotsen en rolsteenen op 't strand waren stukken hout, van 't wrak afkomstig, opeengespoeld; ook lag er veel ijzer, dat in de zonderlingste vormen door de woede der baren verdraaid was. Het hout was al eenigszins door de zon verbleekt, en 't ijzer verroest, en nochtans hebben deze voorwerpen dit tooneel niet ontsierd.

Er waren maar twee maanden verloopen, sedert een man, die daar op een der nabijge-

legen heuvelen woonde en een ruim uitzicht op de zee had, bij 't aanbreken van den dag uit zijn slaap werd gewekt door den wind, die een gedeelte van zijn dak had verplaatst, en terwijl hij nu daar op eene ladder stond en met zijn buurman raadpleegde over 't behoud van zijn dak, keek hij, op de ladder staande, bij toeval, naar de richting der zee, en zag daar een zwartachtig voorwerp drijven, niet ver van 't land. Hij en zijn buurman begaven zich onmiddellijk naar 't strand, en bevonden daar dat de zee onmeedoogenloos op 't verbrijzelde schip beukte, dat daar op de rotsen geworpen was, en zij gaven het noodsein. Van alle kanten nu, van de hellingen der heuvelen voorbij den waterval en langs de goten waardoor 't water van 't land afloopt, kwam werkvolk, dat dat gedeelte van Wales bewoonde, op 't schrikwekkend tooneel aansnellen — hun leeraar en herder vergezelde hen. En terwijl zij daar dien morgen met ontferming bewogen stonden, als 't ware tegen den fellen wind geleund, hun adem en gezicht hen telkens begevende, terwijl sneeuwjacht en zeeschuim in massa zich over hen ontlastten, van de steeds schuimende zeebergen, en terwijl de wol, die een deel der lading uitmaakte, met 't zoute schuim landwaarts dreef, zagen zij, dat er eene reddingsboot van 't wrak in zee werd gelaten; eerst waren er drie mannen in, doch de boot sloeg spoedig om, en er bleven er nog maar twee aan hangen; andermaal sloegen de golven er overheen, en slechts nog één blijft zichtbaar; eindelijk werd de boot het onderstboven gekeerd, en ook die ééne, met uitgestrekte armen, als om hulp smeekende, die hem niet verleend kon worden, zonk in de diepte weg.

Dit heb ik uit den mond van den geestelijke zelven vernomen, terwijl ik daar op 't strand zijn innemend gezicht mocht aanschouwen, dat naar de plaats des onheils gekeerd was. De duikers waren toen druk aan 't werk beneden. Zij waren bezig 't goud op te halen, dat zij den vorigen dag gevonden hadden — omtrent vijf en twintig duizend pond sterling. Driehonderd en vijftig duizend pond aan baar goud, eene waarde in ronde cijfers van driehonderd duizend pond, hebben zij opgehaald. Een groot gedeelte van 't overschot kwam van lieverlede te voorschijn. Er zullen natuurlijk wel eenige souvereinen te loor gegaan zijn; en voorwaar, er zijn in 't begin eenige souvereinen met 't zand opgespoeld, die wijd en zijd als zeeschelpen op 't strand verspreid lagen; maar ook de meeste andere gouden voorwerpen zullen gevonden worden. Alles wat zij zoo opdoken werd aan boord der Sleepboot gebracht, en daar werd alles nauwkeurig opgeteekend. De kracht van 't water was zoo hevig, dat toen 't schip brak, eene staaf goud door de stevige en dikke ijzeren wanden van 't schip heensloeg. Ook werden er verscheidene souvereinen in 't ijzerwerk gevonden, die zoo vast door de staaf ingedrongen waren, alsof 't ijzer in vloeibaren toestand verkeerde toen het gebeurde. Ook werd er door deskundigen verklaard, dat bij een onderzoek van de lijken, die aan wal waren gespoeld, gebleken is, dat zij niet gestikt, maar door den schok doodgeslagen waren. Een onderzoek, zoowel inwendig als uitwendig gedaan, heeft tot 't resultaat geleid, dat zij op die wijze een gemakkelijken en spoedigen dood hebben gevonden. Terwijl ik daar dit onderhoud aan wal voerde, kwam er 't bericht, dat er sedert gisteravond geen lijken meer gevonden werden. Het was dan ook zeer twijfelachtig of er meer lijken te voorschijn zullen komen vóórdat de noordoostenwind van de vroege lente komt opdagen. Daarenboven was er een groote aantal passagiers, vooral der tweede klasse, meestal vrouwen, in 't middelste gedeelte van 't schip toen 't zonk, zoodat 't in elkaar stortende wrak in die gapende opening op hen is gevallen, en hen ook ten onder zal houden. Een der duikers deelde toen mede, dat hij 't lijk van een man had gevonden, en dat hij getracht had, 't van onder een zwaar gewicht te voorschijn te halen, maar hij bespeurde al ras, dat hij dit niet kon doen zonder 't lijk te havenen; derhalve had hij 't maar stil gelaten waar 't was.

Het was nu dat innemende gezicht, waarvan ik reeds gesproken heb, dat zich thans aan mijne zijde bevond, en dat ik mij voorgenomen had te willen zien. Veel had ik reeds van dien geestelijke vernomen, voordat ik mij op reis naar Wales begaf. Ik had vernomen, dat hij reeds zoo velen dier ongelukkigen ter laatste rustplaats had gebracht; dat hij zijn hart en huis voor de bedroefde vrienden der slachtoffers had ontsloten; dat hij weken achtereen allergeduldigst werkzaam was geweest om de droevigste diensten, die de mensch aan zijn geslacht kan bewijzen, te volbrengen; dat hij zich allerminzaamst en op uitstekende wijze van zijne taak had gekweten om de dooden te bezorgen, en ook hen die gekomen waren om de dooden te betreuren. Ik zeide tot mij zelven: „Gaarne zou ik dien man als 't Kerstmis is willen zien!" En geen half uur geleden heeft hij 't hek van zijn tuintje dicht geslingerd, terwijl hij mij te gemoet kwam.

Hij was opgeruimd van geest en vrij van alle gemaaktheid, 't geen den waren christen altoos kenmerkt. In dat vriendelijke en opene gelaat heb ik, terwijl wij 't dorp doorwandelden, in vijf minuten meer van 't N. Testament gelezen, dan ik gedurende al mijn leven in de van vervloekingen doorspekte aanspraken (al waren zij ook in eene bloemrijke taal in druk gegeven en met grooten ophef aangekondigd) gelezen heb. Ik vernam meer van dat gewijde

boek, door die hartelijke stem die van haar bezitter niets gewaagt, dan ik ooit te voren vernomen heb van die verwaande hemelsche blaasbalgen, die mij immer bedrog hebben toegeblazen.

Wij vervolgen onzen weg in de richting van de kleine kerk onder aangenamen kout; de weg voerde ons door losse steenen, moeras, vochtig ruw gras en andere beletselen, van welke de vorst en sneeuw pas ontdooid waren. Men zou ten onrechte vooronderstellen (en 't was mijn vriend aangenaam mij dit te kunnen verzekeren) dat de boeren jegens de drenkelingen een bijgeloovigen afkeer aan den dag legden; zij hebben over 't algemeen gereedelijk hunne diensten aangeboden. Er werd zes gulden betaald voor ieder lijk dat naar de kerk gebracht werd, en als men in aanmerking neemt, dat de weg zeer steil was en er behalve paard en kar nog een stuk of vier mannen noodig waren om de lijken te vervoeren, dan was 't niet te veel betaald. De bewoners dier streek zijn er niets rijker door geworden, want 't was juist de tijd van de haringvangst — en wie zou netten uitwerpen om visch te vangen, en hunne moeite beloond zien, door doode mannen en vrouwen in de netten op te halen?

Hij had de sleutels der kerk in de hand; hij opende 't hek van 't kerkhof, alsook de deur van de kerk en wij gingen binnen.

Het is een klein kerkje, doch van hoogen ouderdom; men kan gereedelijk aannemen, dat hier ter plaatse reeds duizenden jaren eene kerk heeft gestaan. De kansel was er uit genomen, zoo ook de andere zaken die men gewoonlijk in eene kerk aantreft, daar de levende gemeente haar voor het nabijgelegen schoollokaal, ten bate der dooden, had verlaten. Zelfs de Tien Geboden waren om der dooden wille weggeruimd; de zwarte houten borden, waarop zij geschilderd waren, waren nu uitgewischt, en op den steenen vloer en aan de wanden waren teekenen en vlekken zichtbaar, waar de drenkelingen in 't graf werden gelegd. Het oog kon nog duidelijk, zonder behulp der verbeelding, de plaatsen onderkennen waar de lichamen gelegen, en 't hoofd en de voeten gerust hadden. Sporen van 't wrak van dit Australische koopvaardijschip zullen nog honderden jaren in dit kerkje zichtbaar zijn, als 't goudgraven in Australië reeds lang een einde zal genomen hebben.

Vier en veertig verongelukten, zoowel mannen als vrouwen, lagen hier indertijd om begraven te worden. Hier, te midden van bedroefden en treurenden, werkte mijn metgezel alleen uren achtereen, omringd door oogen, die hem niet konden zien, en door lippen, die hem niet konden toespreken; geduldig onderzocht hij de gescheurde kleederen, waarvan hij de knoopen afsneed, alsook 't haar van 't hoofd, de merken van 't linnengoed, alles verzamelde hij wat maar eenigszins dienstig kon zijn om de verschillende lijken te herkennen; hij ging de gezichten nauwkeurig na, en zocht ijverig naar eenig litteeken, een gebogen vinger of scheven toon; hij vergeleek aan hem geadresseerde brieven met de algemeene verwoesting om hem heen. „Mijn lieve broeder," schrijft eene zuster, „heeft blauwe oogen en een aangenamen glimlach op 't gelaat." O arme zuster! wel u, dat gij zoo ver van hem af zijt; houd dit als uw laatste aandenken aan hem.

De dames-leden van de familie van den predikant, zijne vrouw en twee schoonzusters, kwamen de lijken dikwijls bezoeken. Het werd hun eene behoefte des levens dit te doen. De aankomst van iedere bedroefde vrouw wekte bij hen steeds nieuwe deelneming op, en zoo gingen zij de ontvangen beschrijvingen met de treurige werkelijkheid vergelijken. Soms konden zij terugkeeren met 't bericht: „ik heb hem gevonden," of: „ik geloof dat hij daar ligt." Misschien werd de bedroefde ook geblinddoekt, daar hij niet in staat was, 't bedroefde schouwspel in de kerk gade te slaan. Aldus met belangstellende woorden tot de plaats der dooden gebracht, en aangemoedigd om de oogen op 't lijk te vestigen, hoort men 't hartverscheurend „dit is mijn kind!" uitroepen, terwijl zij bewusteloos op de bewustelooze gedaante neervalt.

Ook merkte hij spoedig op, dat in sommige gevallen, vooral bij de vrouwen, de persoonsaanduiding, ofschoon die zeer juist was, veel verschilde met de merken op 't linnengoed; dit deed hem dan ook verklaren, dat de merken op 't linnengoed dikwijls met elkander verschilden, en aldus kwam hij tot 't besluit, dat zij zich in alle haast en angst gekleed moesten hebben, en hunne kleederen onderling vermengd zijn geraakt. De aanduiding der mannen door hunne kleeren werd zeer bemoeielijkt, daar een groot gedeelte van hen eenerlei gekleed waren — kleederen van een en dezelfde stof, dat wil zeggen, kleeren, die door kleermakers en uitrusters geleverd zijn, en die niet bij één, maar bij honderden stuks gemaakt worden. Velen hunner hadden papegaaien medegebracht, waarvan de quitantiën in hun zak gevonden werden; anderen hadden wisselbrieven in hunne zakken of gordels. Sommigen dier stukken, toen zij voorzichtig ontvouwd en gedroogd waren, waren nog zeer goed leesbaar.

In dat eenzame oord was 't moeielijk, zelfs de gewone benoodigdheden te bekomen om de besmetting tegen te gaan. Teer werd er in de kerk gebrand, als éénig middel dat zij bij de hand hadden, en de pan, waarop de teer gebrand werd, stond er nog met de asch. Dicht bij de tafel, waarbij 't Avondmaal gewoonlijk

werd gevierd, lagen eenige laarzen van de drenkelingen, die men uitgetrokken en daar bewaard had — de laars van een goudgraver, waarvan de schachten moesten opengesneden worden, om die van zijne voeten te krijgen — een mans versleten halve laars — en meer andere — doorweekt en met slijk bedekt, ziltig en smerig.

Van de kerk zijn wij naar 't kerkhof gegaan. Daar lagen toen honderd vijf en veertig lijken, van 't wrak afkomstig. Zij, die niet herkend werden, heeft hij met hun vieren in één graf begraven. Elk lijk heeft hij genommerd, en met dat nommer in een register opgeteekend; ook heeft hij 't nommer op de kist en 't graf geplaatst. Zij, die herkend werden, heeft hij elk in een afzonderlijk graf bijgezet in een ander gedeelte van 't kerkhof. Verscheidene lijken van de vroeger niet herkenden werden later door familiebetrekkingen, die van verre waren gekomen, weder opgegraven en afzonderlijk begraven, opdat de vrienden in de gelegenheid zouden gesteld worden een grafsteen op zijn graf te plaatsen. In dit geval verricht hij dan voor de tweede maal den lijkdienst, en de dames van zijn gezin wonen dan deze plechtigheid bij. De asch dier afgestorvenen was geenszins geschonden, toen zij andermaal aan 't licht werd gebracht; de vriendelijke Aarde had er voor gezorgd. De drenkelingen werden in hunne kleeren begraven. Om aan de oogenblikkelijke behoefte aan doodkisten te voorzien, liet hij al de buren, ervaren werklieden, den ganschen dag, zelfs des zondags, daaraan voortwerken. De kisten waren netjes gemaakt — ik heb er twee van gezien, staande aan de lij-zijde van de bouwvallige hut op 't strand, niet ver van de loods alwaar zij 't Kerstfeest gevierd hadden. Ook lag er nog een graf, voor vier personen, gereed en open op 't kerkhof. Er was nu zooveel van de geringe ruimte in gebruik genomen om die ongelukkigen te begraven, dat de dorpsbewoners eenige vrees begonnen te koesteren, of er wel nog plaats voor hen zou overschieten om met hunne voorvaderen en afstammelingen te kunnen rusten. De kerk stond op een kleinen afstand van de pastorie, en wij gingen die bezoeken; de witte „surplice" (toga) hangt dicht bij de deur gereed, ingeval hij geroepen wordt om den lijkdienst te leiden.

De opgeruimde ernst van dezen christen was evenzoo vertroostend als de omstandigheid droevig was. Treffend was de liefde waarmede hij en zijn gezin hunne taak vervulden. Wanneer er over gesproken werd, dan deelden zij bedaard in 't gesprek, en legden de grootste belangstelling in 't droevig lot der achtergeblevenen aan den dag; zij lieten niets merken van hunne eigene opofferingen gedurende die droevige weken, en toch hebben zij vele vrienden aan zich verbonden, en menige dankbare hulde ontvangen. De broeder van dezen predikant — die zelf leeraar is van twee aangrenzende gemeenten, die ook vier en dertig lijken op zijn kerkhof heeft begraven, die ook alles aan hen heeft gedaan wat zijn broeder aan 't grootste gedeelte heeft gedaan — moet ook tot deze familie gerekend worden. Hij was hier tegenwoordig met zijne papieren; ook sprak hij weinig, evenals de anderen, over de moeite die hij zich getroost had. Tot op gisteren heeft mijn vriend de predikant niet minder dan duizend vijf en zeventig brieven geschreven, en naar de verschillende familiebetrekkingen en vrienden der afgestorvenen verzonden. Uit bescheidenheid deed ik weinig vragen; toch richtte ik zoo nu en dan, als de gelegenheid er zich toe aanbood, eene enkele vraag, en op die wijze ben ik te weten gekomen, 't geen ik hier nederschrijf. Het was mij slechts eens in de kerk in 't oog gevallen, bij dat akelige schouwspel des doods, waarmede hij gedrongen was zich eigen te maken om de levenden te troosten, dat hij toevallig de opmerking maakte, zonder daarom zijne blijmoedigheid voor een oogenblik te verliezen: „'t Heeft mij toch eenigszins ongeschikt gemaakt om iets te gebruiken, behalve een weinig koffie en wat brood."

Bij die verhevene nederigheid, dien kinderlijken eenvoud, bij al de pogingen om 't oogenblik niet nutteloos te laten voorbijgaan, iets wat een diepen indruk op mij maakte, was ik juist ter bekwamer tijd gekomen op 't kerkhof met zijn geopend graf, dat 't beeld is des Doods, en bij de daar vlak naast staande christelijke woning, dat beeld der Opstanding. Ik zal nimmer over 't eerste denken, zonder ook eene gedachte aan 't laatste te wijden. Die twee zullen altoos naast elkander in mijn geheugen opgeteekend staan. Indien ik eene dierbare betrekking op dat ongelukkige schip had verloren, indien ik van Australië ware gereisd om mijn graf op dit kerkhof te vinden, ik zou Gode dankbaar zijn geweest, dat Hij dat huis zoo dicht bij mijne laatste rustplaats had geplaatst, en dat zijn schaduw over dag en zijn huiselijk licht 's nachts gevallen was op den grond, waar de Bewoner van dat huis mijne dierbare afgestorvene zachtjes heeft neergelegd.

Naar aanleiding van ons gesprek over de beschrijvingen van de verongelukten, en aangaande de dankbaarheid van betrekkingen en vrienden, die de predikant per brief ontving, gaf ik mijne begeerte te kennen, om sommige dier brieven te mogen inzien. Aan mijn verlangen werd voldaan, en al spoedig vond ik voor mij verscheidene pakken brieven liggen, allen met rouwranden omgeven, en uit die brieven heb ik de volgende uittreksels gemaakt:

Eene moeder schrijft:

Eerwaarde heer! Onder de velen, die op uwe kust 't leven hebben verloren, bevindt zich ook mijn veelgeliefde zoon. Ik was juist van eene zware ziekte aan de betere hand, doch op deze droevige bezoeking ben ik weer ingestort, en 't is mij nu onmogelijk de identiteit van 't lijk van mijn geliefden en beminden zoon te bewijzen. Mijn beminde zoon zou met Kerstmis aanstaande zeventien jaar worden. Hij was een allerminzaamste en gehoorzame jongen, en reeds vroeg was hij met den weg der zaligheid bekend gemaakt. Wij willen van harte hopen, dat hij als Britsch zeeman een sieraad in zijne betrekking was, doch „'t is wel;" ik ben overtuigd dat mijne beminde jongen nu bij de verlosten zijn zal. Ach! hij had geen lust de laatste reis mede te maken! Op den 15den October ontving ik een brief van hem uit Melborne, gedateerd den 12den Augustus; hij schreef toen in zeer opgeruimde stemming, en zeide aan 't einde van zijn brief: „Bid, lieve mama, voor een gunstigen wind, en ik zal niet nalaten, er om te fluiten! en zoo het God behaagt, zal ik u en al mijne kleine vrienden wederzien. Vaartwel, lieve moeder, vaartwel, lieve ouders, vaartwel, lieve broer! O, 't was voorwaar een vaartwel voor eeuwig. Ik zal u maar niet vragen mij te willen verontschuldigen, u op dien toon te hebben geschreven, want o, mijn hart is zoo bedroefd.

Een gehuwd man schrijft:

Waarde en vriendelijke heer! Wilt u zoo goed zijn, mij mede te deelen, of er ook eenige letters op den ring en ketting staan, die gij in uw bezit hebt, zooals ik uit de „Standard" van verleden dinsdag gelezen heb? Geloof mij, waarde heer, wanneer ik u zeg, dat de woorden mij te kort schieten, om u mijn dank te betuigen voor uwe goedheid jegens mij op dien schrikkelijken en noodlottigen dag. Wilt u mij zeggen, wat ik voor u doen kan? Schrijft mij ook een troostbrief, opdat ik mijne zinnen niet verlieze!

Eene weduwe schrijft:

Daar ik in minder gunstige omstandigheden achtergelaten ben, zoo heb ik, in overeenstemming met mijne vrienden, goedgedacht, dat mijn dierbare echtgenoot maar daar begraven blijft, waar hij thans ligt; hoe of ik ook wensch dat dit anders ware, zoo moet ik hierin toch maar berusten. Ik ben overtuigd door al 't geen ik van u gehoord heb, dat gij zorg zult dragen, dat alles behoorlijk geschiedt. Het is ons onverschillig waar of 't lijk rust, als de ziel zich daarvan heeft losgemaakt; maar wij, die achterblijven, behooren toch een blijk te geven, hoe lief wij hem hadden. Dit werd mij echter ook niet vergund, maar 't is Gods hand die ons treft, en wij moeten ons onderwerpen. Misschien word ik later in de gelegenheid gesteld, de plaats waar hij ligt te bezoeken, en dan zal ik er een eenvoudigen steen te zijner gedachtenis oprichten. O, ik zal dien schrikkelijken nacht in lang, lang niet vergeten. Is er ook eene gelegenheid, een winkel of iets dergelijks in de nabijheid van Bangor, alwaar ik naar toe kan zenden om eene afbeelding van de kerk te Moelfra of Llanallgo, de plaats die mij nu heilig is geworden?

Eene andere weduwe schrijft:

Uw brief heb ik hedenmorgen ontvangen en dank u allervriendelijkst voor de moeite die gij u getroost hebt ten opzichte van mijn dierbaren echtgenoot; ook dank ik u voor de deelneming daarin uitgedrukt, waar de geest van den waren christen uit spreekt, die medelijdend weet te zijn met hen, die, evenals ik, verpletterd zijn door weedom. Moge God u zegenen en ondersteunen, en ook hen die met u deze bezoeking ondervinden. De tijd moge voortrollen, en allen zijne kinderen ten grave slepen, maar uw naam zal als die van den belangelooze in de geschiedenis vermeld blijven, en in den loop der volgende jaren zal nog menig weduwe aan uw edel karakter denken, en menige traan van dankbaarheid zal 't oog ontvallen als schatting van 't dankbaar hart, wanneer andere zaken reeds lang vergeten zullen zijn.

Een vader schrijft:

Ik kan geen woorden vinden om mijne dankbaarheid genoegzaam uit te drukken voor uwe goedheid jegens mijn zoon Richard, bij gelegenheid van zijn treurig bezoek bij 't lijk van zijn broeder. Ook moet ik u mijn dank betuigen, dat gij zoo vriendelijk waart, onzen schoonen lijkdienst bij 't graf van mijn ongelukkigen zoon te verrichten. God geve, dat uwe gebeden tot den troon zijner genade mogen opklimmen, en dat zijne ziel (door den Middelaar Christus) in den hemel moge worden opgenomen!

Zijne beminde moeder heeft mij verzocht, haar hartelijken dank te betuigen.

Zij, die een bezoek ten huize van den predikant gebracht hadden, schreven na hun vertrek als volgt:

Beminde en nimmer te vergeten vrienden!

Ik ben gistermorgen hier gezond en wel aangekomen, en sta op 't punt per spoor verder te reizen.

Ik word zeer aangedaan als ik aan u en aan uwe gastvrije woning denk. Ik kan geen woorden vinden om de taal mijns harten uit te spreken. Ik zie er dan ook maar van af. God beloone u naar de mate uwer verdiensten.

Ik noem geene namen, maar omhels u allen.

Geliefde vrienden! Dit is de eerste dag waarop ik mijn bed weer kan verlaten na mijne aankomst; dit zal u dan ook de redenen verklaren waarom ik u niet eerder heb geschreven.

Indien ik slechts mijne laatste hoop verwezenlijkt had gezien, namelijk, het lijk van mijn veelbeminden en diep betreurden zoon te kunnen ontdekken, dan zou ik eenigszins getroost huiswaarts zijn gekeerd, en ik geloof, dat ik er dan ook meer gelaten onder zou geweest zijn.

Nu blijft er voor mij weinig vooruitzicht over, en ik treur als diegenen die geen hoop hebben.

De eenige troost voor mijn geschokt gemoed is, dat gij mij zoo vriendelijk hebt verzocht, de zaak geheel in uwe handen te laten, daar ik overtuigd ben dat gij alles zult doen wat gedaan kan worden, zooals wij zijn overeengekomen, vóórdat ik de plaats van dat noodlottig ongeluk verliet, zoowel met betrekking tot de aanwijzing van 't lijk als tot de begrafenis.

Ik ben verlangend te hooren of er nog iets bijzonders is voorgevallen, sedert ik u verlaten heb. Wilt gij nog eene verplichting bij de velen voegen, die ik u verschuldigd ben, namelijk om mij andermaal te willen schrijven? En indien 't lijk van mijn ongelukkigen zoon mocht gevonden worden, schrijf mij dan onmiddellijk, en ik zal overkomen.

Woorden kunnen mijne dankbaarheid niet uitdrukken voor de bereidvaardige hulp en de vriendelijkheid die gij mij bewezen hebt.

Zeer beminde vrienden! Ik ben gisteren gezond en wel thuis gekomen, en eene goede nachtrust heeft mij zeer verkwikt en doen bedaren. Andermaal moet ik herhalen, dat de taal geen woorden heeft, waardoor ik mijn gevoel van dankbaarheid jegens u kan uitdrukken. Gij zult als heilig in mijn hart bewaard worden.

Ik heb hem gezien! en ik kan mijn ongeluk nu meer beseffen dan vroeger. O, hoe bitter was de kelk, dien ik heb moeten ledigen! Maar ik buig mijne knieën in onderwerping. God *moet* goed gedaan hebben. Ik wil niet minder gevoelen, maar wel zou ik wat meer daarmede willen instemmen.

Er waren ook eenige Joden aan boord van de „Royal Charter", en de dankbaarheid van 't Joodsche volk is bijzonder gevoelvol in den volgenden brief uitgedrukt, gedateerd ten kantore van den Opper-Rabbijn:

Eerwaarde heer! Ik kan niet nalaten, u mijn hartelijken dank te betuigen uit naam van diegenen onder mijne kudde, wier betrekkingen zoo noodlottig zijn omgekomen bij de onlangs plaats gehad hebbende stranding van de „Royal Charter". Gij hebt waarlijk als een Boaz gehandeld, „die zijne weldadigheden niet heeft nagelaten aan de levenden en de dooden!"

Gij hebt niet alleen weldadig gehandeld jegens de levenden, die gij zoo gastvrij in uw huis hebt opgenomen en zoo ijverig hebt ondersteund in de uitoefening hunner treurige plichten, maar ook jegens de dooden, dat gij u zoo beijverd hebt, onze geloofsgenooten op onzen grond te doen begraven, en naar onze godsdienstige gebruiken. Moge onze hemelsche Vader u beloonen naar de daden uwer vriendelijkheid en ware menschlievendheid.

De oude Hebreeuwsche gemeente te *Liverpool* drukt zich volgenderwijze door haar secretaris uit:

Eerwaarde heer! De opzieners dezer gemeente hebben met genoegen vernomen, dat gij bij uwe onvermoeide pogingen bij 't vergaan van de Royal Charter", die de algemeene goedkeuring hebben weggedragen, nog daarenboven uwe kostbare hulp zoo welwillend hebt verleend aan diegenen onzer geloofsgenooten, die de lijken onzer vrienden zijn gaan opzoeken, en die op door ons gewijde aarde te begraven, naar de gebruiken van ons kerkgenootschap.

De opzieners hebben mij opgedragen, u bij de eerste de beste gelegenheid, uit naam onzer gemeente, de uitdrukking hunner warmste erkentelijkheid, alsmede hunne innigste wenschen voor uw bestendig welzijn en voorspoed uit te drukken.

Een Joodsch heer schrijft:

Eerwaarde en geliefde heer! Ik neem deze gelegenheid te baat, u alleroprechtst te danken voor den spoed, waarmede gij mijn brief hebt beantwoordt, met breedvoerige bijzonderheden aangaande mijn diep betreurden broeder; en tevens moet ik u mijne oprechte achting betuigen voor de bereidvaardigheid en hulp, door u verleend, bij 't opgraven van 't lijk van mijn armen broeder. Het was voor ons eene droevige en pijnlijke gebeurtenis, maar als men vrienden zooals gij aantreft, dan wordt de foltering van 't gemoed eenigermate gewijzigd, en de smart wordt ons wat gemakkelijker te dragen. De omstandigheden in aanmerking nemende, verbonden aan 't lot van mijn broeder, zoo komt 't mij voor, zeer hard te zijn. Hij was in

't geheel zeven jaren weg geweest; voor vier jaren was hij nog terug om de familie te bezoeken. Hij is toen verloofd geraakt met eene allerbeminnelijkste jonge dame. Hij was bijzonder gelukkig in den vreemde en was nu juist op zijn terugreis om zijne heilige beloften te vervullen; hij had al zijn rijkdom, onverzekerd, in goud bij zich. Wij hadden bericht van hem gehad, toen 't schip te Queenstown aanlag; toen verkeerde hij in de gespannenste verwachting, en zie, weinige uren daarna was alles verdwenen.

Het was, in den diepsten zin van 't woord, treurig al die kleine voorwerpen, bewijzen der vrouwelijke liefde, die ruwe mannen en anderen om den hals droegen, gade te slaan, die haarlokken, die reepjes van brieven, die vele, vele kleine aandenkingen van een verborgen gevoel. Aan een daar opgespoeld lijk vond men het volgende eigenaardige (en nuttelooze) amulet op een kaartje gedrukt:

„TEGENOVER MIJ STOND EEN SCHEPSEL, DAT EENIGSZINS OP EEN JONKMAN GELEEK, MET EEN BLEEK, OPGEZET GEZICHT, OVERIGENS VUIL, GLINSTEREND EN SLIJMIG; HIJ KON WEL DE JONGSTE ZOON GEWEEST ZIJN VAN ZIJN VUILEN OUDEN VADER, DE TEEMS." (Blz. 10).

Een zegen.

Moge u de zegen Gods ten deel vallen. Moge de zon der heerlijkheid uwe legerstede bestralen; en mogen de poorten des overvloeds, eer en geluk immer voor u openstaan. Moge de droefheid uwe levensdagen nimmer verduisteren. Moge de peluw des vredes een zachten

kus op uwe wangen drukken en 't genot der verbeelding uwe droomen vergezellen; en als de lengte der jaren u geen genot meer doet scheppen in de vreugde des levens, en wanneer 't gordijn des doods zachtjes over u heen zal getrokken worden, en gij den laatsten slaap des levens zult inslapen, dan houde de Engel Gods bij uwe doodsponde de wacht, en hij drage zorg dat de uitgaande lamp des levens geen ruwe ademtocht toegeblazen worde om zijn afsterven te verhaasten.

Een matroos had de volgende zinnebeelden op zijn rechterarm: „Onze Zaligmaker aan 't kruis, 't hoofd van 't crucifix en de kleeding rood geverfd; op 't lagere gedeelte van den arm een man en vrouw; aan den kant van 't kruis de vorm van eene halve-maan, met gezicht; en aan den anderen kant de zon; boven aan 't kruis de letters I. H. S.; op den linkerarm een man en eene dansende vrouw, die de vrouwelijke kleedij poogt te schetsen; daaronder eenige hoofdletters." Een ander matroos had op 't lagere gedeelte van zijn rechterarm het zinnebeeld van een matroos en eene vrouw; de man hield de „Union Jack" in zijne hand, waarvan de vouwen over 't hoofd van de vrouw wapperen, terwijl zij 't eene eind daarvan in hare hand houdt. Op 't bovenste gedeelte van den arm het zinnebeeld, Onze Heer aan 't kruis met sterren boven zijn hoofd, en eene bijzonder groote ster aan den kant met Indischen inkt. Op den linkerarm eene vlag, een knoop der liefde (lover's knot), een gezicht en hoofdletters. Dit tatoeëeren was vooral nog duidelijk zichtbaar onder de verkleurde opperhuid van een verminkten arm, indien die opperhuid maar voorzichtig werd weggenomen. Het is niet onwaarschijnlijk, dat dit gebruik van inkervingen bij zeelieden in stand wordt gehouden door de zucht, om, ingeval zij verdrinken en aan wal aanspoelen, herkend te mogen worden.

Het duurde een geruimen tijd vóór dat ik van die belangrijke brieven op tafel kon scheiden, en alvorens die familie te verlaten, heb ik met hen nog brood gebroken en wijn gedronken. Met den Kustbewaarder gekomen, ging ik met den Brievenbesteller, met zijn lederen zak, wandelstok, horen en dashond weer terug. Menigen hartverscheurenden brief heeft hij naar de pastorie gebracht, gedurende de laatste paar maanden; menig vertroostend antwoord heeft hij ook teruggedragen.

Terwijl ik daar langs reed, dacht ik aan de vele menschen en bewoners van dit moederland, die naar dat kerkje ter bedevaart zullen gaan. Ik dacht aan de velen in Australië, die belang stelden in die schipbreuk, en die wel den weg herwaarts zullen vinden, als zij de Oude Wereld weer eens bezoeken; ik dacht aan de schrijvers van die vele brieven, die ik daar op tafel heb achtergelaten, en toen nam ik mij voor, dit kleine verhaal te boekstaven daar waar zulks nu te lezen staat. Ik geloof wel, dat bijeenkomsten, Verhandelingen en Herderlijke brieven en wat dies meer zij veel voor den godsdienst kunnen doen, en de Hemel geve dat zij 't doen, doch ik twijfel er aan of zij ooit den dienst huns Meesters half zoo goed zullen verrichten, als de Hemel dat heeft zien doen op die eenzame en rotsachtige kust van Wales.

Had ik den vriend mijns levens bij 't vergaan van de „Royal Charter" verloren; had ik mijn verloofde, die meer dan een vriend des levens is, verloren; had ik mijne maagdelijke dochter verloren; had ik mijn hoopvollen zoon verloren; had ik mijn zuigeling verloren; nochtans zou ik de hand kunnen kussen die zoo ijverig en liefderijk daar in de kerk bezig was, en ik zou kunnen zeggen: „niemand beter dan hij kon dien levenloozen klomp aanraken, al had die ook thuis gelegen." Ik kon er zeker van zijn, ik kon er dankbaar voor zijn; ik kon tevreden zijn, 't graf daar zoo dicht bij dat huis te laten, alwaar die brave familie dagelijks in- en uitgaat; gerust kon ik 't op dat kleine kerkhof laten, alwaar zoovelen op zoo noodlottige wijze te zamen zijn gebracht.

Zonder den naam van den predikant te noemen van wien ik deze inlichtingen heb bekomen, zou mijn verhaal niet volledig zijn. Zijn naam is de Eerw. Stephen Roose Hughes van Llanallgo nabij Moelfra, Anglesey. Zijn broeder is de Eerw. Hugh Robert Hughes van Penrhos, Alligwy. Ik hoop, dat het voor menig hart een rechte balsem moge zijn, deze edele mannen hier met naam en toenaam vermeld te vinden.

III.

HET WERKHUIS TE WAPPING.

Mijne bezigheden van den dag riepen mij naar den oostkant van Londen; en met dat doel zag ik naar 't punt van de kompasnaald der hoofdstad, vóórdat ik „Covent-Garden" verliet, en reeds was ik 't „India-House" voorbij, op beuzelachtige wijze denkende over Tippoo-Sahib en Charles Lamb, reeds was ik mijn kleinen houten adelborst voorbij, na hem vriendelijk geholpen te hebben een zijner beenen in zijne korte broek te steken, louter uit oude vriendschap, en reeds was ik voorbij „Aldgate Pump" en de „Saracen's Head" (waarvan 't zwartachtige gelaat schandelijk door aanplakbiljetten misvormd was), en ik wandelde de ledige plaats van zijn ouden nabuur de „Black" of „Blue Boar" of „Bull," die dit leven heeft verwisseld,

ik weet niet wanneer, en wiens postwagens allen weg zijn, maar waarheen weet ik ook niet; en andermaal had ik mij weer laten zien in eene wereld van spoorwegen, en reeds was ik „Whitechapel Church" voorbij en bevond mij nu — dat voor een reiziger, die geen handel drijft, wel eenigszins ongepast was — op de „Commercial Road", aangenaam waggelende door 't veelvuldige slijk in die buurt, en de groote gebouwen van de suikerraffineerders met genot aanschouwende, de kleine masten en weerhaantjes in de tuintjes in de achterbuurten, de aangename grachten en dokken, de Indische huifwagens, rammelende langs de steenen wegen, en pandjeshuizen, alwaar de in verlegenheid verkeerende stuurlieden zoo menig sextant en quadrant verpand hadden, en waarvan ik eenige zeer goedkoop kon gekocht hebben, wist ik maar hoe ze te gebruiken. Eindelijk defileerde ik rechts den kant uit naar Wapping.

Niet dat 't in mijne bedoeling lag op 't bootje te gaan bij „Wapping Old Stairs", of om die plaats in oogenschouw te nemen, want ik geloof toch niet in de standvastigheid van die jonge vrouw, die aan haar beminde, op 't punt staande naar zee te gaan, op innemenden toon verhaalde, dat zij steeds dezelfde was gebleven sedert zij hem de „baccers box" (de oude vrijers-kist), gemerkt met zijn naam, gegeven had; ik vrees, dat hij op die onderhandelingen niets beter geworden is — hij was schrikkelijk beetgenomen. Neen, ik heb mij naar Wapping begeven, omdat een zekere magistraat van de „East-End", in de kranten van dien dag, beweerde, dat er geen klassen-verdeeling in 't werkhuis voor vrouwen te Wapping bestaat, en dat 't eene schande was, en hiervan wenschte ik mij te overtuigen. Want dat de magistraten van 't oostelijke gedeelte van de City niet altoos de Wijzen uit 't Oosten zijn, is gebleken uit de wijze waarop zij het zich maskeeren en het organiseeren der pantomimen de „St. George", in die buurt in rechten hadden vervolgd; gewoonlijk is de toedracht der zaak deze: breedvoerig bespreken zij het voorgevallene met belanghebbenden en niet belanghebbenden, en dat nog op eene wijze die de grootste verlegenheid verraadt, en eindelijk trachtten zij dan ook nog den aanklager te raadplegen, en zijn oordeel te vernemen hoe zij met den verweerder moeten handelen; daarenboven zullen zij ook 't oordeel van den verweerder inwinnen, hoe of hij meent dat zij met hem zullen handelen.

Reeds lang vóór dat ik Wapping bereikte, heb ik mij als verdwaald opgegeven, en met onderwerping gaf ik mij nu aan die smalle straten over in eene Turksche gemoedsgesteldheid, vertrouwende op de goede voorbeschikking, die mij wel op de eene of andere wijze ter plaatse mijner bestemming zou voeren. Nadat ik op die manier een goed uur doorgestapt had, zonder mij verder daarover te bekommeren, merkte ik eindelijk, dat ik mij op eene draaibrug bevond, die over een vuil water lag. Tegenover mij stond een schepsel, dat eenigszins op een jonkman geleek, met een bleek, opgezet gezicht, overigens vuil, glinsterend en slijmig; hij kon wel de jongste zoon geweest zijn van zijn vuilen ouden vader, de Teems, of misschien de drenkeling, waarvan op 't biljet, daar op dien grooten steenen post tusschen ons, werd gewag gemaakt.

Ik vroeg dit spooksel: „hoe heet deze buurt?" waarop hij, met een afzichtelijk grijnzen en gorgelend geluid ten antwoord gaf: „Mr. Baker's-Trap" (De valstrik van den heer Baker). Daar ik bij dergelijke gelegenheden er mij veel aan gelegen laat liggen om de ware bedoeling van 't onderhoud zooveel mogelijk te vatten, zoo ging ik de beteekenis zijner woorden met aandacht na, terwijl ik mijne blikken op dit spooksel gevestigd hield — dat zich toen onledig hield met 't ijzeren rasterwerk, dat zich aan de brug bevond, te omhelzen en er aan te zuigen. Door ingeving werd 't mij duidelijk, dat Mr. Baker 't ambt bekleedde van lijkschouwer in die buurt.

„Een gewone plaats voor zelfmoord," zei ik, in de diepte kijkende.

„Zeker," hernam het spook met een verwilderden oogopslag. „Ja. En Poll, alsook Emily. En Nancy. En Jane" (hij zoog gestadig aan 't ijzer bij 't uitspreken dier namen), „en al dergelijke zwartgalligen. Zij werpen hun hoeden of doeken af, nemen een loopje, en dan springen zij er af, met hun hoofd vooruit, ja dat doen ze. Hier heeft altoos zoo iets plaats. Zoo omstreeks één uur."

„En dat doen ze dan gewoonlijk tegen dat uur?"

„Ah!" zei het spooksel. „Zoo kieschkeurig zijn ze niet. Twee uur is ook goed voor ze. Drie uur ook. Kortom, elk uur van den nacht. Maar dat alles is één pot nat. Hierop drukte het spooksel zijn gezicht tegen de ballustrade aan en mompelde op schamperen toon: „Er zijn stellig kapers op de kust. Gewoonlijk springen ze er niet af, als Piet of Klaas de diender er bij is."

Die woorden op mijn eigen houtje verklarende, was ik zelf zoo'n Piet, in welke bescheiden kwaliteit ik zoo vrij was, de vraag te opperen:

„Ze worden er nogal dikwijls uitgehaald en gered, niet waar?"

„Wat weet ik van gered," zei het spooksel, dat, zoo 't schijnt om de een of andere geheimzinnige reden, zich eenigszins aan 't woord ergerde; „ze worden dan naar 't werkhuis gebracht, en in een warm bad gestoken, en zoo worden ze weer bijgebracht. Maar van gered weet ik niets," herhaalde het spook, „laat dat maar waaien!" en hij verdween.

Toen ik merkte dat hij kwaad werd, speet het mij geenszins, dat hij mij alleen liet, vooral daar 't werkhuis, dat hij op zoo zonderlinge wijze uitsprak, in de nabijheid was. Ik verliet daarop dien verschrikkelijken strik van Mr. Baker (besmeerd met een soort van schuim, dat veel geleek op de zeepachtige spoeling van vuile schoorsteenen), en ik haastte mij om aan 't hek van 't werkhuis aan te bellen, waar ik geheel onverwachts en onbekend aankwam.

Eene even propere als vlugge, kleine matrone stemde in mijn verzoek toe, om 't huis te bezichtigen. Ik begon te twijfelen of de commissaris van politie wel de waarheid gesproken had, toen ik hare vlugge en bedrijvige gestalte en verstandigen oogopslag zag.

De Reiziger (gaf de matrone te kennen) moest eerst in 't ergste gedeelte zien. Gaarne mocht hij alles zien. Zooals 't reilde en zeilde.

Dit was de eenige voorbereiding toen wij 't huis binnentraden — „de smerige vertrekken eerst." Deze lagen in een oud gebouw, dicht op elkander, in een hoek van eene geplaveide plaats, geheel afgescheiden van 't meer moderne en voornaamste gedeelte der inrichting. Zij bevonden zich in een schrikkelijk ouderwetsch gebouw — 't was louter eene reeks van vliering- en zolderkamers, met al 't ongeriefelijke en hinderlijke in den bouw, waartoe steile en smalle trappen toegang verleenen, allerongeschiktst om de zieken naar boven en de dooden naar beneden te laten.

Hier in deze ellendige vertrekken lagen vrouwen te bed; hier eene in eene bedstede, ginds weer eene op den vloer (misschien voor de verandering), vrouwen in allerlei toestanden van ellende en ziekte. Niemand dan hij, die deze tooneelen met aandacht heeft gadegeslagen, is in staat de groote verscheidenheid van uitdrukking te beseffen, die er nog verscholen ligt onder de algemeene eentonigheid en overeenstemming van kleur, houding en toestand. De kleine gedaante, die zoo opgerold ligt, met de blikken naar den wand gericht, alsof zij die voor immer van de wereld heeft afgewend; 't onverschillige gelaat met zijne loodkleurige en gele tint, lijdelijk opziende van 't oorkussen; de wanstaltige ingevallen mond en de hand op 't dek, zoo log en onverschillig, zoo licht en toch zoo zwaar; dezulken lagen er op iedere brits; en wanneer ik dan even stilstond bij 't bed, en de gedaante, die er op lag, nog zoo zachtjes aansprak, dan kwam mij die spookachtige gedaante in haar waar karakter voor den geest en maakte 't verschil tusschen 't smerige gedeelte van dat werkhuis en deze schoone wereld nog eens zoo groot. Niemand scheen er bekommerd te zijn over 't leven, doch niemand klaagde ook; allen, die spreken konden, zeiden, dat er voor hen zooveel gedaan werd als met mogelijkheid kon geschieden, dat de behandeling vriendelijk en goed was, dat hun lijden allerzwaarst was, maar toch hadden zij niets te vragen. De akelige vertrekken waren zoo zindelijk als men die kon verwachten; 't zou een pesthuis worden, als er niet behoorlijk wekelijks voor gezorgd werd.

Andermaal ging ik met de vlugge matrone een anderen schrikkelijken trap op, die ons op een beter zoldervertrek bracht, bestemd voor idioten en onnoozelen. Hier was ten minste Licht, daar de vensters der vorige vertrekken veel geleken naar de wanden van vogelkooien. Een stevig ijzeren traliewerk was hier over 't vuur geplaatst; en aan beide kanten zaten er twee oude vrouwen tegenover elkaar wier voorkomen, dat waarlijk niet zeer waardig mocht heeten, het laatste en laagste overblijfsel was van de ingenomenheid met zich zelven, die wij kunnen aantreffen in onze zoo wondervolle menschelijke natuur. Zij waren blijkbaar jaloersch op elkander, en sleten hun tijd (zooals velen doen wier vuren niet overtralied zijn) door malkander innerlijk te verachten en de buren minachtend op te nemen. Een dier parodies van fatsoenlijke vrouwen uit de provincie was bijzonder spraakzaam, en gaf haar verlangen te kennen, om de godsdienstoefeningen des zondags te mogen bijwonen, aangezien zij daar veel belang in heette te stellen en 't haar, volgens haar zeggen, tot een grooten troost zou wezen. Zij sprak zoo goed en scheen zoo opgeruimd en onschuldig, dat ik begon te denken, dat dit een sprekend bewijs was tegen 't geen de oostelijke magistraatspersoon beweerd had, doch later vernam ik, dat, toen zij de laatste maal de godsdienstoefening bijwoonde, zij een stok, dien zij verborgen had, te voorschijn bracht, en daarmede den gemeenteleden slagen toedeelde, waardoor er eene groote opschudding en verwarring ontstond.

Zoo zaten daar dan die twee oude vrouwen, gescheiden door de breedte van 't traliewerk (anders zouden zij elkander in 't haar vliegen), elkander te verdenken en naar een wereld van toevallen te kijken. Want ieder in 't vertrek leed aan toevallen, behalve de oppasster, eene eenigszins bejaarde en stevig gebouwde tot armoe vervallen vrouw met eene groote bovenlip, en met eene houding alsof zij hare krachten onderdrukte en spaarde; terwijl zij daar met de armen over elkaar stond, en de oogen langzaam bewoog, wachtte zij geduldig den tijd af om iemand aan te pakken en vast te houden. Deze beleefde persoon (in wie 't mij leed deed een aan lagerwal geraakt lid der familie van mijne waardige vriendin mevrouw Gamp te zien) zei: „Zij hebben 't gedurig, m'nheer. Zij vallen maar zoo onverwachts neer als koetspaarden uit de maan, m'nheer. En als er één neerploft, dan doet de andere 't ook, en zoo rollen er soms vier of vijf tegelijk door mekaar

op den vloer; God beware me! — deze jonge vrouw heeft 't schrikkelijk erg."

Terwijl zij dit zei, keerde zij 't gezicht van deze jonge vrouw met hare hand naar ons toe. Deze jonge vrouw zat op den grond te peinzen te midden van al die narigheid om haar heen. Er was niets terugstootends noch in hare houding, noch op haar gelaat. Er waren blijkbaar erger gevallen van vallende ziekte en hysterie om haar heen, doch mij werd gezegd, dat zij de ergste was. Toen ik een poos met haar gesproken had, zat zij nog steeds met haar gezicht naar ons toegekeerd, en een straal der middagzon viel op haar.

— Of deze jonge vrouw, en zij die met haar zoo zwaar bezocht zijn, en die daar op den vloer zitten of liggen te peinzen, in hun verwarden toestand ooit een verstandelijken blik zouden kunnen slaan op de stofdeeltjes der zon, op gezonde personen en voorwerpen? Of deze jonge vrouw zich ooit zou kunnen voorstellen, terwijl zij zich daar koestert in de zon, dat er plaatsen zijn waar boomen en bloemen groeien, dat er zelfs bergen en groote zeeën zijn? Of, om niet zoo ver te gaan, deze jonge vrouw een flauw begrip zou hebben van die jonge vrouw — die jonge vrouw die hier niet is en hier ook nimmer zal komen; van die jonge vrouw, die 't hof gemaakt, gekoesterd en bemind wordt, die een echtgenoot bezit, en die kinderen gebaard heeft, die zich mocht verheugen in een tehuis en die deze razende toevallen niet kent? En of deze jonge vrouw, God zij haar genadig! zich dan als verloren beschouwt, en neerploft als een koetspaard uit de maan?

Ik wist nauwelijks of de stemmen van jonge kinderen, die tot op deze plaats doordrongen, op mij een aangenamen of pijnlijken indruk maakten. Het was iets om in 't geheugen te prenten, dat de vermoeide wereld niet zoo geheel afgemat was, en dat zij zich steeds vernieuwde; maar deze jonge vrouw was niet lang geleden een kind, en een kind kan van nu af aan worden, wat zij is. Doch wat daarvan ook zij, de vlugge tred en oogen van de waakzame matrone voerden mij voorbij de twee fatsoenlijke vrouwen (wier waardigheid gestoord werd door de kinderen), en leidden mij de aangrenzende kinderkamer binnen.

Daar waren verscheidene kinderen, en meer dan ééne schoone jonge moeder. Er waren ook leelijke moeders, en gemelijke jonge moeders, en verstompte jonge moeders. Doch de kinderen hadden zich nog geene enkele slechte uitdrukking eigen gemaakt, en zij konden wel keizerlijke prinsessen of koninklijke prinsessen geweest zijn, want niets sprak nog uit hun zachte gelaatstrekken, waaruit men het tegendeel kon afleiden. Ik had het genoegen, den bakkersknecht een dichterlijken last op te dragen; hij moest namelijk gauw een koek gereedmaken voor een roodharigen jongen arme en mij, en ik gevoelde mij, na 't gebruik daarvan, zeer versterkt. Zonder die verversching twijfel ik er aan, of ik wel in staat zou geweest zijn, de „Weerspannigen" te kunnen bezoeken, werwaarts mijne schreden door mijne vlugge kleine matrone — voor wier geschiktheid in de uitoefening van haar beroep ik allen eerbied begon te koesteren — nu gericht werden.

De Weerspannigen waren bezig met touwpluizen, in een klein vertrek dat op eene binnenplaats uitkwam. Zij zaten op eene bank met hunne ruggen naar een venster gekeerd; vóór hen stond eene tafel met hun werk er op. De oudste der Weerspannigen was omtrent twintig jaar; de jongste zoo wat zestien. Nooit heb ik gedurende den tijd dat ik op reis was, te weten kunnen komen, waarom de hebbelijkheid van zoo'n Weerspannige gewoonlijk de keelklieren en huig aandoet; doch ik heb steeds opgemerkt, dat Weerspannigen van beider kunne en van elken graad, tusschen eene Havelooze school en de „Old Bailèy," een en dezelfde stem hebben, waaruit de ziekelijke aandoeningen van de keelklieren en huig duidelijk spreekt.

„Vijf pond! Ik ga voor geen vijf pond pluizen," zei 't Hoofd der Weerspannigen, terwijl zij voor zich zelve de maat sloeg met haar hoofd. „We hebben al meer dan genoeg geplozen, vooral voor zoo'n plaats als deze, en voor 't geen wij er voor krijgen."

(Dit werd gezegd omdat er eene kleine toespeling was gemaakt, dat het werk waarschijnlijk vermeerderd zou worden. Hun werk was waarlijk toen niet moeielijk, want een hunner had reeds hare taak van den dag volbracht — 't was nauwelijks twee uur — en zij zat er achter alsof zij zeggen wilde: „Ik heb gedaan!")

„'t Ziet er mooi uit, moeder, niet waar?" zei de Weerspannige nommer Twee, „dat er een agent van politie wordt binnengeroepen, als een vrouw een woord spreekt!"

„En dan wordt men om een bagatel naar de gevangenis gestuurd!" zei 't Hoofd, terwijl zij aan 't pluistouw trok alsof het haar was van de matrone. „Iedere andere plaats is beter dan deze: dat 's een waarheid, en troost je daar nu maar mee!"

Er ging een gelach op onder de Weerspannigen, dat om zoo te zeggen gedirigeerd werd door Oakum Head met de armen over elkaar. Deze Oakum Head was zooveel als haantje de voorste van schermutselaars. [1])

„Als iedere andere plaats beter is dan deze," zei mijn wakkere begeleidster op kalmen toon, „dan is 't jammer, dat je een goede plaats verliet als je 'r een hadt!"

---

[1]) Voorvechters, bolhamels.

„Ho! neen, dat heb ik niet gedaan, moeder," hernam 't Hoofd, terwijl zij nog eens zoo hard aan 't pluistouw trok en een beteekenisvollen blik op haar vijand wierp. „Zeg dat niet, moeder, want dat is leugen!"

Oakum Head bracht nu de schermutseling weer in de gelederen, maakte eene kleine schermutseling, en trok af.

„En ik wil hier vandaan," zei Weerspannige nommer Twee; „al was ik hier ook vier jaar lang — ik wil niet op een plaats blijven, die voor mij niet geschikt is, en waar de bewoners geen fatsoenlijke lui zijn, en waar ik, gelukkig of ongelukkig, ontdekt heb, dat die lui niet zijn wat ze voorgeven te zijn, en waar ik door hun misdrijven slecht en te gronde gebracht word — Hah!"

Gedurende deze toespraak maakte Oakum Head weer eenig lawaai met haar schermutselaars, en trok andermaal af.

Onze niet handel drijvende reiziger waagde de opmerking, dat hij meende, dat 't Hoofd der Weerspannigen en Nommer Een de twee jonge vrouwen waren, die voor den magistraat waren verschenen.

„Ja," zei 't Hoofd, „dat zijn wij! en 't is een wonder, dat er geen agent van politie hier is, en toch zijn we weer ontkomen. Men kan zijn lippen hier niet roeren, of er staat een agent van politie."

Nommer Twee lachte (zeer huigachtig) en de schermutselaars deden duchtig mee.

„Ik ben zeker, dat ik dankbaar zou wezen," zei de Chef, terwijl zij een zijdelingschen blik op den Reiziger wierp, „als ik naar een andere plaats, al was 't ook buitenslands, gebracht werd. Ik ben ziek van dit kostelijke huis, ik ben 't beu, en waarlijk niet zonder reden."

Zoo zou zijn, en zoo was Nommer Twee. Zoo zou zijn, en zoo was Oakum Head. Zoo zouden zijn, en zoo waren de schermutselaars.

De Reiziger nam de vrijheid, te doen opmerken, dat het toch niet waarschijnlijk was, dat een dame of heer, die een stille, bedaarde dienstbode noodig mocht hebben, met een van beiden de proef eens zou nemen, en dat zoo maar op haar eigen aanbeveling.

„Maar 't is toch niet goed, hier te zijn, en niets uit te voeren."

Onze Reiziger dacht bij zich zelven, dat het misschien de moeite waard zou zijn, het eens te probeeren.

„O, neen, dat is 't ook niet," zei 't Hoofd.

„Neen, 't is hoegenaamd niet goed," zei Nommer Twee.

„En ik ben zeker, dat ik zeer blij zou zijn, als ze mij naar een andere plaats, al was 't ook buitenslands, brachten," zei 't Hoofd.

„En zoo gaat 't mij ook," zei Nommer Twee. „Ik zou zeer dankbaar zijn."

Oakum Head stond toen op, en stelde toen iets voor, alsof dit een geheel nieuw idee was, waarvan de aankondiging, zooals te verwachten was, de gemoederen der onvoorbereide toehoorders zeer verraste. Zij zei namelijk, dat zij blij zou zijn, als zij naar eene andere plaats of ook wel buitenslands gebracht werd. En 't was of zij er bijvoegde: „In koor, dames!" en al de schermutselaars vielen gezamenlijk tot dat doel in. Daarop verlieten wij hen en zett'en onze lange wandeling onder de vrouwen, die enkel oud en gebrekkelijk waren, voort; doch wanneer ik ook op deze mijne wandeling door een der hooge vensters keek, die op de plaats uitzagen, zoo bemerkte ik telkens Oakum Head en de andere Weerspannigen die naar mij gluurden door de vensters beneden.

Binnen den tijd van tien minuten geloofde ik niet meer aan zulke fabels als de gulden tijd der jeugd, den bloei des levens, of een gezegende ouderdom. In tien minuten tijds scheen 't alsof al de lichten van 't vrouwelijk geslacht uitgedoofd waren, en dat er van dien aard in dit gewelf niets overbleef om op te pochen, dan 't flikkerend en uitgaande snuitsel.

En wat bijzonder in 't oog viel, was, dat deze suffe oude vrouwen één gemeenschappelijk begrip koesterden; dat was zoo 't gebruik der plaats. Iedere oude vrouw, zoodra zij een bezoeker gewaar werd en zij was niet te bed, strompelde dan in alle haast naar hare zitplaats in de rij der suffe oude vrouwen, die eene andere rij van suffe oude vrouwen tegen zich over had, aan de andere zij eener smalle tafel. Zij waren hoegenaamd niet verplicht, zich in dier voege te plaatsen; dit was slechts de wijze waarop zij „bezoek ontvingen." Zij hadden als regel aangenomen, om niet met elkander te spreken, ook niet den bezoeker aan te kijken, noch naar iets anders, maar doodstil te zitten, en den mond te bewegen als een soort van arme koebeesten. Op sommige dier plaatsen was 't aangenaam eenige groene planten te zien; op andere zag men weer eene afgezonderde Weerspannige, die als oppasster werkzaam was, en die voor die betrekking zeer geschikt was, zoolang zij van hare makkers was gescheiden. Ieder vertrek in deze afdeeling was bijzonder zindelijk en luchtig. Ik heb vele dergelijke plaatsen bezocht, zooals ieder reiziger in mijn vak doet, doch ik heb er nog geen aangetroffen, die zoo goed onderhouden werd als deze.

Onder hen, die daar lagen, heerschte groot geduld, groot vertrouwen op de boeken die zij onder hunne kussens hadden, groot geloof in God. Zij verlangden allen wel naar deelneming, maar om met de hoop op herstel bemoedigd te worden, daar gaven zij niet om; over 't algemeen zou ik haast zeggen, dat 't als eene onderscheiding werd aangemerkt, met meer dan eene

kwaal behept te zijn, en in een toestand te verkeeren, erger dan de anderen. Uit sommige der vensters kon men de rivier met al haar beweging en leven zien; de lucht was bijzonder helder, doch ik ontmoette niemand, die zich er in verlustigde.

In een groot vertrek zaten twee oude vrouwen in leuningstoelen bij 't vuur, als waren zij de President en de Vice-president van 't gezelschap geweest; zij waren ruim negentig jaren oud. De jongste dier twee, die juist haar negentigste jaar was ingetreden, was maar een beetje doof, zoodat men haar 't een en ander gemakkelijk kon doen hooren. In haar jonge jaren had zij een kind gezogen, dat nu ook reeds oud was geworden, zwakker dan zij zelve, en een medebewoonster van hetzelfde vertrek. Zij begreep 't volkomen, toen de matrone dit verhaalde, en door verscheidene knikken en bewegingen met den wijsvinger op de bedoelde vrouw wees. De oudste der twee, drie en negentig jaren oud, die voor eene opengeslagen geïllustreerde krant zat (waar ze niet in las), was iemand van een helderen oogopslag, in 't geheel niet doof en bijzonder spraakzaam. Het was slechts sedert kort, dat zij haar man verloren had, en in deze inrichting was zij ruim één jaar. Te Boston, in den Staat Massachusetts, zou dit arme schepsel persoonlijk toegesproken, in haar eigen kamer verzorgd, en het leven zoo aangenaam mogelijk gemaakt zijn geworden. Zou dat in Engeland ook niet kunnen gedaan worden voor eene arme vrouw, die zich meer dan negentig lange en kommervolle jaren uit een werkhuis heeft weten te houden! Toen op bevel des Hemels, Brittannië voor 't eerst, met zooveel zinnebeeldige verwarring uit de blauwe wereldzee te voorschijn trad, hebben hare beschermgeesten dit toen ten strengste in de „Charter", die zoo dikwijls is bezongen, verboden?

Het doel mijner reis was volbracht, toen mijn vlugge matrone mij niets meer ter bezichtiging aanbood. Toen ik haar bij 't hek de hand drukte, zei ik haar, dat het mij voorkwam, dat de Gerechtigheid haar niet mooi had behandeld, en de wijzen van 't Oosten niet onfeilbaar waren.

Huiswaarts keerende dacht ik bij mij zelven aangaande die smerige vertrekken: „Zij moesten niet bestaan." Niemand van eenige welvoeglijkheid en menschlievendheid kan dit, na ze gezien te hebben, in twijfel trekken. Maar wat moet deze Vereeniging doen? De noodige veranderingen zouden vele duizenden ponden kosten. Zij ondersteunt alreeds drie werkhuizen; de bewoners daarvan moeten al hard werken, enkel om aan den kost te komen, en worden ter ondersteuning der armen reeds bijna boven hun krachten belast. Zoo wordt een arme gemeente dier Vereeniging aangeslagen met vijf shilling en zes pence per pond, terwijl tegelijkertijd de rijke gemeente van „St. George", „Hannover Square", belast wordt met omtrent zeven pence per pond, „Paddington" met omtrent vier pence, „St James", „Westminster", met ongeveer tien pence! Hetgeen nu ten dezen opzichte ongedaan blijft, kan slechts gedaan worden door de Armen-belastingen gelijk te stellen. Veel wordt er nog ongedaan gelaten, of slecht gedaan, te veel om in deze kleine aanteekeningen van eene enkele reis op te nemen; doch de wijze mannen uit 't Oosten moesten eerst, vóórdat zij met recht er over kunnen spreken, naar 't Noorden en 't Zuiden en 't Westen omzien; laat hen ook te eeniger tijd, vóórdat zij den stoel van Salomo gaan bezetten, een blik werpen op de kleine winkels en woningen in den omtrek van de „Temple", en laten zij dan zich zelven afvragen: „Kunnen deze armen menschen — waarvan velen hunner zich met moeite uit 't werkhuis houden — nog meer dragen?"

Ik had nog meer stof tot overwegingen op mijne terugreis, want vóórdat ik de buurt van „Mr. Baker's Trap" verliet, klopte ik ook nog aan 't hek van 't werkhuis te St. George's-in-the-East aan, en ik vond dat die inrichting die buurt tot eer verstrekt, en dat die zeer goed bestuurd wordt door een verstandig opzichter. Ik heb er een geval van 't indirecte nadeel gezien, dat eene halsstarrige ijdelheid en dwaasheid kan veroorzaken. „Dit is de zaal waar die bejaarde armen, vrouwen en mannen, te zamen komen, om de godsdienstoefening bij te wonen, niet waar?" — „Ja." — „Zingen zij ook de psalmen met begeleiding van eenig muziekinstrument?" — „Zij zouden dat gaarne doen; 't zou hun bijzonder aangenaam zijn zulks te doen." — „En zou men dat niet kunnen bekomen?" — „Wel, een piano zou men misschien om niet kunnen krijgen — maar die ongelukkige geschillen —" Ah! 't is beter, veel beter, mijn christen-vriend in 't schoone gewaad, om de zingende kinderen maar alleen te laten, en de groote gemeente op haar eigen houtje te laten zingen! Gij zult 't wellicht beter weten dan ik, maar ik meen gelezen te hebben, dat zij zulks eens gedaan hebben, en dat, „toen zij den lofzang gezongen hadden," iemand (in geen fraai gewaad gehuld) den Olijfberg was opgeklommen.

Het deed mij onaangenaam aan, toen ik over deze ellendige beuzeling dacht, in de straten van eene stad, waar iedere steen mij scheen toe te roepen: „Wend uwe schreden langs dezen weg, o mensch, en zie wat er nog gedaan moet worden!" Op deze wijze lokte ik een ander onderwerp tot overdenking uit, om mijn hart tot kalmte te brengen. Maar dat baatte niet veel, want mijn gemoed was zoo bevolkt door armen, dat 't eindelijk toch maar de verande-

ring in één enkelen arme was, die nu mijne herinnering bezighield in plaats van duizenden.

„Neem me niet kwalijk, m'nheer," had hij me bij eene andere gelegenheid vertrouwelijk gezegd, terwijl hij me ter zijde riep, „maar ik heb beter dagen gekend."

„Het spijt me, dat te hooren."

„M'nheer, ik heb een klacht tegen den vader der inrichting in te dienen."

„Ik heb hier hoegenaamd niets te zeggen, dat verzeker ik u. En al was 't wel 't geval —"

„Maar veroorloof me, m'nheer, het te zeggen, als tusschen u en iemand die betere dagen heeft gezien, m'nheer. De vader der inrichting en ik zijn vrijmetselaars, m'nheer, en ik geef hem telkens 't teeken; maar omdat ik nu in die ongelukkige omstandigheden verkeer, m'nheer, wil hij mij 't contra-sein niet geven!"

IV.

TWEE BESCHOUWINGEN OVER EEN GOEDKOOPEN SCHOUWBURG.

Terwijl ik de deur mijner woning achter mij dichtsloot en mij op straat begaf, omstreeks zes ure op een regenachtigen zaterdagavond in 't laatst van Januari, zag er de geheele buurt van Covent-Garden zeer verlaten uit. Het is wezenlijk eene buurt die beter dagen heeft beleefd, en op wie 't weer spoediger een onaangenamen indruk maakt dan op andere buurten, die niet ten achteren zijn geraakt. Zoo vervallen als ze tegenwoordig is, brengt dooiweer ze in een toestand, zoo erg als ik dien ooit heb gezien. Alles verkrijgt zulk een weemoedig aanzien bij vochtig weer. Op die zonderlinge huizen om den Drury-Lane Schouwburg, die in de goede dagen der schouwburgen zeer bloeiende handelshuizen waren, en nu wekelijks van eigenaar veranderen, doch zonder hun karakter te veranderen, waardoor de benedenwoningen verdeeld en weer verdeeld zijn in smerige holen van winkels, waar een sinaasappel, een half dozijn noten, een pommade-pot en een stukje zeep, of een sigarenkoker te koop wordt geboden, maar die niemand koopt — op die gebouwen nu zag het standbeeld van Shakespeare dien avond weemoedig neer, terwijl de regendruppels langs zijn onschuldigen neus liepen. Die onbeschrijfelijke bureau's, die veel op de afdeelingen in eene duiventil gelijken, waar niets in is (zelfs geen inktkoker), behalve de platte grond van eene komedie, waar gedurende de Italiaansche Opera-voorstellingen kaartjes tegen verminderden prijs te koop worden aangeboden door nomadische heeren met hoeden op, die hun veel te groot zijn, mannen gelijk men die ook op de renbanen aantreft, gewapend met stukjes doek van verschillende kleuren en een ronden bal — die Beduïnen-posten nu, onbewoond en verlaten, behalve dat men hier en daar eenige gemberbier-flesschen gewaar wordt, waarvan men op zulk een avond zou rillen, ware 't niet, dat zij de duidelijkste sporen droegen dat zij niets bevatten, ze weergalmden van 't schelle geluid der krantenjongens op hunne Beurs in 't riool van Catherine-Street. In den pijpenwinkel in Great-Russel-Street waren de doodshoofdpijpen als zoovele memento mori, die de toeschouwers opmerkzaam maakten op 't verval van 't tooneel als Inrichting. Ik wandelde Bow-Street op, geneigd om mij te ergeren aan de winkels, die daar de tooneelgeheimen zoo openlijk te huur aanbieden. Het trok mijne aandacht, dat sommige winkels, die vroeger in dramatische zaken deden, maar die zich er nu geheel uitgewerkt hadden, geen goede zaken maakten, evenals sommige tooneelspelers, die ook zaken begonnen, maar zonder succes. In één woord, die straten zagen er zoo somber uit, en voor straten van 't tooneel zoo verlaten en bankroet, dat het „doodgevonden" op 't zwarte bord op 't bureau van politie ook den dood van 't Drama had kunnen aankondigen, en de plassen water voor de werkplaats van den brandspuitmaker op den hoek van „Long-Acre" zouden veroorzaakt kunnen geworden zijn, doordat hij zijn geheelen voorraad brandspuiten had doen werken om de smeulende asch te blusschen.

En nochtans was het doel mijner reis op dien avond, en op zulk een ongelegen tijd, zeer theatraal. In minder dan een half uur bevond ik mij in een zeer grooten schouwburg, die omtrent vijf duizend menschen kon bevatten.

„Wat voor schouwburg is dat? Her majesty's?" Neen, veel beter. „De Royal Italian Opera?" Neen, veel beter. Wat de acoustiek betreft is 't veel beter dan deze laatstgenoemde; en wat 't gezicht betreft is 't veel beter dan beide. Naar elk gedeelte van dezen schouwburg liepen vuurvaste wegen van in- en uitgang. In elk gedeelte waren er zeer geschikte zalen voor ververschingen en privaten ingericht; al de eet- en drinkwaren werden zeer nauwkeurig gekeurd en tegen vaste prijzen verkocht; fatsoenlijke vrouwelijke bedienden stonden er voor de minste vrouw onder de toehoorders gereed om ze prompt te bedienen. Kortom, er heerschte hier een algemeene geest van oplettendheid, welvoeglijkheid en toezicht, die alleraanbevelenswaard is, en in al de maatschappelijke inrichtingen der plaats was een heilzame invloed te bespeuren.

Dat was zeker een allerliefste schouwburg, niet waar? Want te Londen waren er (niet zeer lang geleden) schouwburgen, waar men

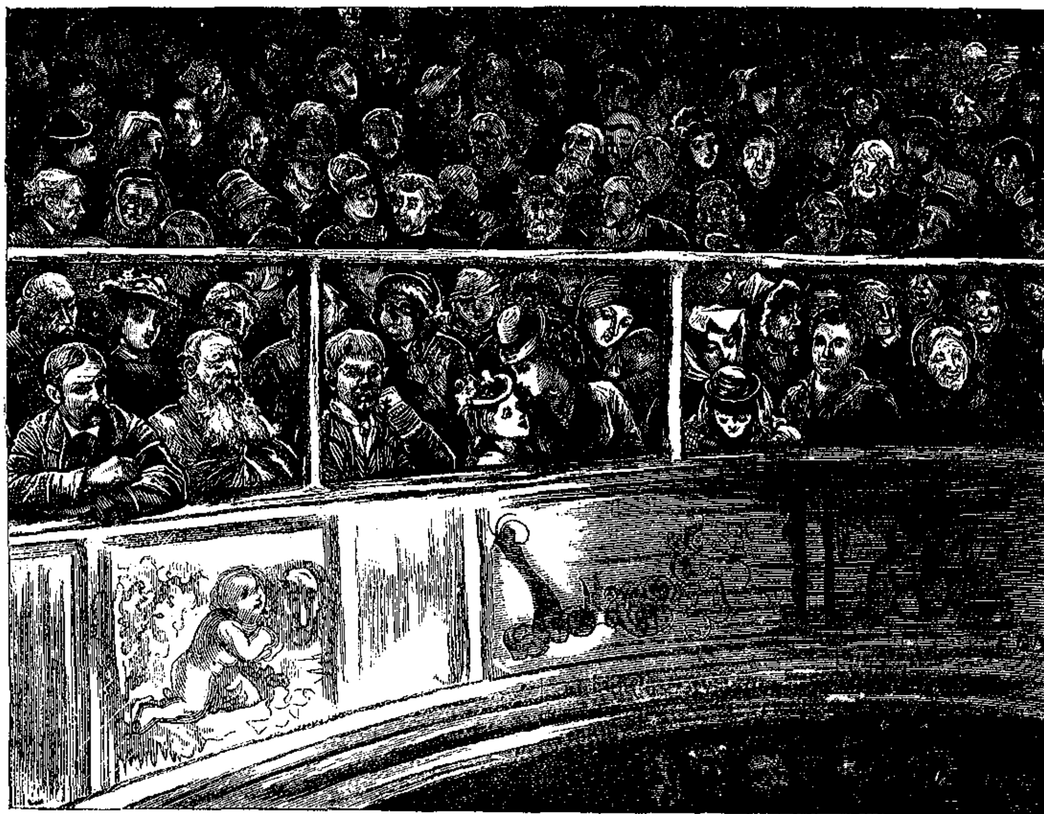
eene halve guinje entrée moest betalen, en die toch zoo geriefelijk niet waren ingericht. Het is derhalve een allerliefste schouwburg. Ook niet duur. De galerij kost drie stuivers; eene andere galerij vier stuivers; 't parterre, de loges en parquet twaalf stuivers, en privaatloges een daalder.

Door nieuwsgierigheid gedreven, begaf ik mij in elk hoekje en te midden van iedere klasse van de aldaar vereenigde toehoorders — die ik op dien avond op omtrent twee duizend schatte. De verlichting was prachtig en de ventilatie onovertreffelijk. Mijne reukorganen, alhoewel niet van de fijnste, werden dikwijls op andere publicke plaatsen van minder allooi zoo onaangenaam aangedaan, dat ik genoodzaakt was die te verlaten, terwijl het doel mijner reis juist was, er een kijkje in te nemen. De lucht in dezen schouwburg was frisch, koel en gezond. Om dit te bevörderen waren er zeer doelmatige voorzorgsmaatregelen genomen, waarbij men op oordeelkundige wijze de ervaring, in hospitalen en spoorweg-stations opgedaan, in toepassing had gebracht. De vloeren waren, in plaats van hout, van asphalt, de muren waren met keurige verglaasde baksteenen bedekt — tot zelfs achter de loges — in plaats van met papier en pleisterkalk, de banken waren zonder kussens, nog minder waren er karpetten; de zittingen waren met eene luchtige stof overtrokken.

Al de gezondsheidsmaatregelen waren hier even goed op hun plaats als in een hospitaal voor koortslijders; bijgevolg is 't hier aangenaam en gezond. Bij 't optrekken van dit gebouw heeft men wijselijk gelet op de acoustiek en 't licht, zoodat men dat van den grond tot aan den nok zeer duidelijk gewaar wordt. 't Gevolg hiervan is, dat het een schoonen vorm heeft, en, van 't tooneel gezien, de zaal een aanblik oplevert, die, wat de harmonie betreft, hoogst merkwaardig is, terwijl van den anderen kant de toehoorders op 't tooneel het meest vrije en onbelemmerde gezicht hebben. Het tooneel zelf, met zijne afdeelingen voor machinerieën, zijne hoogte en breedte, gelijkt meer op de Scala te Milaan, of op de San Carlo te Napels, of op de Grand Opéra te Parijs, dan op eenig begrip, dat de vreemdeling zich zou kunnen vormen van 't Britannia Theatre te Hoxton, eene mijl ten noorden van St. Luke's Hospitaal, gelegen in „the-Old-Street-Road" te Londen. Hier zou men zeer goed 't stuk „De Veertig Roovers" kunnen opvoeren, en ieder roover kon zijn eigen werkelijk paard berijden, en de vermomde hoofdman kon zijne olievaten op werkelijke kameelen binnenbrengen, zonder dat 't iemand in 't minst zou hinderen. Deze zoo allermerkwaardigste plaats was 't werk van één man: 't is op de bouwvallen van een oud gebouw in minder dan vijf maanden opgericht, en heeft in ronde cijfers vijf en twintig duizend pond gekost. Ik moet nu van dit mijn onderwerp afstappen, doch voordat ik zulks doe, moet ik ook den eigenaar den door hem welverdienden lof toebrengen, door te verklaren, dat hij alleszins de verantwoordelijkheid, die op hem rust, gevoelt, en dat hij alles in 't werk stelt om den toehoorders zoo nuttig mogelijk te zijn, iets dat voorwaar wel een goed teeken des tijds mag genoemd worden.

Daar de toeschouwers van dezen schouwburg, om redenen die ik straks zeggen zal, 't doel mijner reis uitmaakten, zoo ging ik 't stuk ook bijwonen, als een van die twee duizend en zooveel honderd, en verzuimde niet, mijn buren goed op te nemen. Het was eene zeer geschakeerde verzameling, waaronder vele jongens en meisjes zich bevonden; alsook jonge mannen en vrouwen. Hieronder worden natuurlijk ook de vele en verschillende familiegroepen begrepen, zonder welke wij aan ons verhaal 't noodige recht niet zouden laten wedervaren. Zulke groepen kon men aan alle kanten van 't gebouw opmerken, vooral in de loges en „stalles"; 't waren menschen die er fatsoenlijk uitzagen en verscheidene kinderen bij zich hadden. Onder de toiletten was er menig slordig en smerig op te merken; ook werd er veel gescheurd linnen en bombazijn van een alles behalve liefelijken reuk ten toon gesteld. De petten der jonge mannen waren meestal zeer lenig, en zij, die ze droegen, lompe vlegels, hooggeschouderd, gewoonlijk met de handen in den zak gestoken, en van tijd tot tijd draaiden zij hunne halsdoeken als alen om den nek; dan weder bonden zij die als worsten op de borst te zamen; anderen weer hadden eene haarkrul op de slapen van 't hoofd hangen, waar een Dievenluchtje aan was. Behalve stroopers en ledigganger, waren er ook werktuigkundigen, haven-arbeiders, vischverkoopers, kleine kooplui, kantoorklerken, modisten, korsettenmaaksters, schoenmakers, gootwerkers en verscheidene andere werklieden. Velen onzer — over 't algemeen 't grootste gedeelte — zagen er niet bijzonder vriendelijk uit, of waren bijzonder kiesch in hunne gesprekken. Maar wij waren toch allen hier op een plaats gekomen, waar voor ons gemak goed zorg werd gedragen, en waar wij 't genot eener avond-uitspanning gezamenlijk en ten volste mochten smaken. Wij lieten niets te loor gaan van 't geen wij betaald hadden, door de luimen van een ander, en als eene vereeniging hadden wij toch een karakter te verliezen. Wij luisterden dus aandachtig en hielden goede orde; de man of jongen die dit misschien anders zou gewenscht hebben, moest maar onmiddellijk zijne plaats verlaten, of wij zouden hem er gauw uitzetten. — De voorstelling begon om half zes met eene pan-

tomime — met eene zoo lange pantomime, dat het mij vóórdat ze ten einde was, toescheen alsof ik reeds zes weken op reis was — gaande bij voorbeeld naar Indië met de „Overland-Mail." De Genius der Vrijheid was de voornaamste persoon in de Inleiding, en de Vier Werelddeelen kwamen al lichtende uit den aardbol te voorschijn en onderhielden zich met den Genius, die een mooi lied zong. Het was ons aangenaam te vernemen, dat er geen vrijheid bestond behalve onder ons, en wij juichten dit bijzonder toe. Op zinnebeeldige wijze, die zoo goed is als eenige andere wijze, belandden wij en de Genius in een koninkrijk van Naalden en Spelden, dat oorlog voerde met eene andere mogendheid, die de hulp had ingeroepen van hun ouden aartsvijand de Roest, die de overmacht zou behaald hebben, had de Genius der Vrijheid niet juist bijtijds de aanvoerders veranderd in Clown, Columbine, Harlekijn, en in eene uitgebreide familie van Spoken, bestaande in een zeer dikken vader en drie zonen zonder ruggegraat. Wij wisten allen wat er volgen zou, toen de Geest der Vrijheid den Koning met zijn groot gezicht aansprak, en zijne Majesteit week naar 't zijtooneel en begon zich van achteren los te maken, met zijn groot gezicht geheel naar den eenen kant gekeerd. Onze opgewondenheid bij die crisis was groot, en ons genoegen grenzenloos. Na dit tijdperk van ons leven doorloopen te hebben, gingen wij al de afzonderlijke deelen der pantomime door. 't Was in geenen deele eene schrikverwekkende pantomime, waarin menschen gekookt of gebraden, of door een venster geworpen, of aan stukken gesneden werden; ze was dikwijls zeer vermakelijk; ze was zeer goed samengesteld en werd zeer goed afgespeeld. Ik heb opgemerkt, dat zij, die de winkels hielden en de voorbijgangers op de straten en zoo voorts voorstelden, vrij waren van alle gemaaktheid; zij waren ten eenenmale aan de werkelijkheid gelijk — daaruit leid ik af, dat gij hen, die er in waren, moogt beschouwen als Ridders, Toovernimfen, Engelen en dergelijken; gij moet ze althans niet als straatzaken behandelen. Ook heb ik opgemerkt, dat, als twee jonge mannen, gekleed in navolging van het aal-en-worst hals-

EEN GOEDKOOPEN SCHOUWBURG OP ZONDAGAVOND. (Blz. 18).

doeken-gedeelte der toeschouwers, door agenten van politie achtervolgd werden en merkten dat zij gevaar liepen gevangen genomen te worden, zij plotseling neervielen, zoodat de agenten noodzakelijk over hen heen moesten tuimelen waarover dan een groot gejuich opging onder de petten-dragers — alsof dit eene beleefde zinspeling ware op iets waarvan zij reeds vroeger gehoord hadden.

De pantomime werd door een melodrama gevolgd. Het deed me pleizier, gedurende den geheelen avond de Deugd zoo zegevierend te zien, gelijk zij dat gewoonlijk overal is, doch dien avond was zij 't al bijzonder. Wij waren 't allen eens (voor 't oogenblik) dat eerlijkheid 't beste was, en keurden de Ondeugd ten strengste af; in Schelmerij deelden wij in geenen deele — neen, op geene voorwaarden hoegenaamd.

Tusschen de bedrijven in, gingen wij allen van tijd tot tijd uit om eenige ververschingen te gebruiken. Velen onzer gingen zelfs zoo ver, om in een nabijgelegen wijnhuis bier te gaan drinken; sommigen van ons nuttigden weer geestrijke dranken, en eene menigte anderen deden zich te goed aan broodjes met vleesch en gemberbier, aan 't buffet, opzettelijk daartoe ingericht in den schouwburg. De broodjes met vleesch — als zeer voedzaam en gemakkelijk in de hand te houden, en daarenboven zoo goedkoop mogelijk gesteld — begroetten wij als onze grootste instellingen. Zij vonden hun weg, gedurende de voorstelling, naar alle richtingen onder te toehoorders, en dit deed ons veel genoegen: zij waren zoo bijzonder berekend voor onze verschillende behoeften; wij konden nooit zoo gemakkelijk huilen dan wanneer onze tranen op een broodje met vleesch vielen; wij lachten nooit zoo hartelijk, dan wanneer wij bijna stikten in ons broodje met vleesch; de Deugd kwam ons nooit zoo schoon voor, of de Ondeugd zoo verachtelijk, dan wanneer wij met een broodje met vleesch peinsden wat er zou worden van dat besluit der Boosheid met laarzen aan, om de in gebloemd chits gehulde Onschuld te scheiden van Eerlijke Nijverheid met gestreepte kousen aan. Nadat 't gordijn van 't tooneel voorgoed dien avond was gevallen, gingen wij nogmaals naar de plaats der ververschingen, om ons een broodje met vleesch te halen, dat ons sterken zou, om door regen en slijk naar huis en in bed te komen.

Zooals ik reeds gezegd heb, was dit zaterdagavond. En daar dit nu zaterdagavond was, zoo had ik 't doel van mijne niet-handelsreis nog maar ten halve volbracht; want 't doel was om de tooneelvoorstelling van zaterdagavond met de prediking des zondags in denzelfden schouwburg te vergelijken.

Ik begaf mij derhalve, op slag van half zes, op een even regenachtigen zondagavond als de vorige, andermaal naar dezen schouwburg. Ik ging per rijtuig (ik was bang dat ik te laat zou komen, want anders was ik te voet gegaan), en bij den ingang vond ik eene menigte menschen, die, 't doet me genoegen dat ik 't zeggen kan, niet weinig in hun schik waren, toen ik daar aankwam. Daar zij naar niets te kijken hadden dan naar 't slijk en de gesloten deuren, zoo sloegen zij hunne blikken op mij en vermaakten zich bijzonder over dit kluchtige schouwspel. Uit nederigheid trok ik mij eenige schreden in een donkeren hoek terug, en zij vergaten mij spoedig, en begonnen zich weer met hunne vorige bezigheid onledig te houden, namelijk naar 't slijk en de gesloten deuren te kijken. Daar de deur met een ijzeren traliewerk voorzien was, zoo kon men de welverlichte gang van buiten zien. Het waren meestal menschen van een fatsoenlijk voorkomen; toch was deze opeenhooping wat vreemd en er heerschte een groot gedrang onder hen, en dwaasheden werden er uitgekraamd, zooals dit bij de meeste opeenhoopingen van menschen plaats heeft.

Ik kon in mijn schuilhoek misschien lang gezeten hebben, ware er niet een voorbijganger langs gekomen, die mij mededeelde dat de schouwburg reeds bezet was, en dat diegenen, die ik daar op straat zag staan, allen wegens plaatsgebrek niet konden toegelaten worden. Ik werkte mij toen zoo goed en zoo kwaad ik kon door de menigte naar binnen, waar ik in de loge grillé de voor mij bestemde plaats innam.

Daar waren zeker vier duizend menschen vereenigd. Ik berekende, dat 't parterre alleen ten minste veertien honderd menschen bevatte. De geheele inrichting was goed bezet, en ik had moeite mijne plaats te bereiken. De armlichten aan 't plafond waren ontstoken; er was geen licht op het tooneel; 't orchest was ledig. Het gordijn was neergelaten en daarvoor, op een klein gedeelte van 't tooneel, zaten omtrent dertig mannen op stoelen dicht op elkander gepakt, en een of twee dames. In hun midden stond de dienstdoende geestelijke in een soort van preekstoel. De samenstel van dit spreekgestoelte zou men 't best kunnen begrijpen, als ik het vergelijk bij eene met bordpapier beplakte stookplaats, naar de toehoorders gekeerd met een heer in een zwarten overjas, die in de kachel stond en met zijn arm over de schoorsteenlijst leunde.

Juist toen ik binnenkwam, werd er een gedeelte der Schrift voorgelezen gevolgd door eene preek, waar de toebehoorders met groote oplettendheid naar luisterden. Ik vestigde mijne aandacht zoowel op de toehoorders als op den spreker; en den indruk, die beiden op mij maakten, zal ik hier schetsen juist zooals ik dien toen ondervonden heb.

„Het is zeer moeielijk," dacht ik, toen de preek begon, „om een gepast woord en dat met tact, tot zulk eene bijeenkomst te spreken. En indien men dat niet kan, dan was 't maar beter, dat er in 't geheel niet gesproken werd;

dan zou 't beter zijn, dat er een gedeelte van 't N. Testament voorgelezen werd, en d à t te laten spreken. In deze samenkomst slaat er ontegenzeglijk maar één pols; maar ik twijfel er aan, of er eenige macht, zonder verstand aangewend, in staat zou zijn, dien vereenigden polsslag in beweging te brengen."

Toen ik den predikant hoorde, kon ik met den besten wil niet tot mij zelven zeggen, dat hij een goed spreker was, of genoegzaam den gemoedstoestand en 't karakter zijner hoorders kende. Hij bediende zich van een valsch beeld in zijne preek: van een man uit den arbeidenden stand, die tegenwerpingen opperde tegen onzen christelijken godsdienst; die niet slechts een onaangenaam persoon, maar bovendien geheel met de werkelijkheid in strijd was — nog onnatuurlijker dan iets dat ik in de pantomime gezien had. De aangeboren onafhankelijkheid, die dezen werkman werd toegeschreven, werd in een dialect voorgesteld, dat ik nog nooit op mijne reizen had gehoord, en met zoo onbeschaafde stem en gebaren, dat het hem zelven pijnlijk moet hebben aangedaan, welk beeld dan ook evenveel op de werkelijkheid geleek als de dag op den nacht. Op die wijze haalde hij ook een voorbeeld aan van een bedelaar, die mij voorkwam, een der ondraaglijkste en aanmatigendste aller bedelaars te zijn, die ooit onderstand hebben genoten. Want, hoe ging deze arme bewijzen dat hij 't Evangelie der nederigheid had ontvangen? Zekere heer ontmoette hem in 't werkhuis en zei ('t geen ik bijzonder vriendelijk van hem vond): „Wel, Jan, ben jij daar? Het doet me leed je hier te zien. Het spijt me je zoo behoeftig aan te treffen." — „Behoeftig, m'nheer?" antwoordde de man hooghartig; „ik ben de zoon van een Vorst! M ij n vader is de Koning der Koningen. M ij n vader is de Heer der Heeren. M ij n vader is de gebieder van al de Vorsten der Aarde!" etc. En dat zou dan de slotsom zijn, waartoe de medezondaars des predikers zouden gebracht worden, als zij dat gezegende boek omhelsden — dat van tijd tot tijd, tot mijne groote ergernis, met uitgestrekte armen in de hoogte gestoken, en dan weer tegen den preekstoel geslagen werd, alsof 't in veiling werd gebracht. Ik kon derhalve niet nalaten mij de vraag voor te leggen, of die werkman die toch overtuigd zal zijn, dat de prediker zich een verkeerd denkbeeld vormt over zijn zichtbaren toestand, en dien van hen, die met hem in dezelfde omstandigheden verkeeren, alsook over zoo'n luidruchtigen lippen-dienaar als die arme was, dien hij daar zoo straks had geschilderd — of die man, zeg ik, nu 't oordeel van den prediker over onzichtbare dingen ook niet in twijfel zal gaan trekken?

Nog eens. Is 't noodzakelijk, of aan te raden, om de toehoorders gedurig aan te spreken als „mede-zondaren"? Is 't niet genoeg, dat wij mede schepselen zijn, die gisteren geboren werden, heden lijden en zwoegen, en morgen sterven? Bij onze gemeenschappelijke menschheid, broeders en zusters, bij onze gemeenschappelijke vatbaarheid voor droefheid en vreugde, bij ons gemeenschappelijk gejuich en ons gemeenschappelijk geween, bij ons gemeenschappelijk streven om iets beters te bereiken dan ons zelven, bij onze gemeenschappelijke neiging om in iets goeds te gelooven, en om datgene, wat wij beminnen of verliezen, met bijzondere hoedanigheden te bekleeden, die verheven zijn boven de tekortkomingen en zwakheden die wij in ons eigen hart gewaar worden — bij dit alles, luistert naar mij! waarlijk, 't is genoeg, mede-schepselen te zijn. Waarlijk, 't bevat ook die andere benaming in zich en daarenboven nog eenige treffende beteekenissen.

Nog eens. Er werd ook in zijne preek een persoon aangehaald (die, als ik mijn geheugen kan vertrouwen omtrent 't geen ik van hem gelezen heb, mij geenszins onbekend voorkwam), en die den prediker ook persoonlijk bekend was; hij was een ware Crichton op 't gebied der wijsbegeerte, doch met dat al een ongeloovige. Dikwijls had de prediker over dit onderwerp met hem gesproken, doch 't was òòk telkens tevergeefs geweest, dien verstandigen man te overtuigen. Later is hij echter ziek geworden, en hij stierf, doch hij bekeerde zich vóór zijn afsterven — die bekeering nu is door dezen predikant beschreven, mede-zondaars, en zou hij u voorlezen. Ik moet echter bekennen, dat die beschrijving mij, als deel uitmakende zijner onkundige toehoorders, niet bijzonder stichtend voorkwam. De toon was bij uitstek zelfzuchtig en er straalde eene groote mate van geestelijken hoogmoed in door, die mij aan de voormelde familie van den halsstarrigen arme deed denken.

Alle dieventaal en slechte uitspraak is overal af te keuren, doch vooral in 't bedehuis — 't is daar even misplaatst als in 't Lagerhuis; ongunstiger kunnen wij ons daarover al niet uitlaten — en moet bij dergelijke bijeenkomsten, als die ik beschreven heb, nadrukkelijk vermeden worden. Dit werd niet genoegzaam bij deze gelegenheid in acht genomen. Ook was 't niet zeer aangenaam om den prediker zijne bijzondere „punten" aan diegenen, die achter hem op 't tooneel zaten, te hooren voordragen, alsof hij een beroep op de discipelen deed om de toehoorders te willen verzekeren, dat elk dier afzonderlijke punten de waarheid behelsde. Maar, uit eerbied voor 't christelijke, dat over 't algemeen in zijn toon heerschte; voor zijne verzaking van alle priestergezag; voor zijne ernstige en herhaalde verklaring aan zijne toehoorders, dat de minste onder hen in staat was zijne eigen zaligheid te bewerken, indien zij slechts Christus in eenvoudigheid des harten liefhadden

en Hem nauwgezet volgden, en dat zij de bemiddeling van geen mensch noodig hadden; in deze bijzonderheden verdiende deze heer allen lof. Niets kon den geest overtreffen, die in zijne eenvoudige doch krachtige taal over dit onderwerp gelegen was. En 't was zeer opmerkelijk, dat, zoodra hij dit onderwerp aanroerde, of zoodra hij iets beschreef, dat Christus zelf gedaan had, op 't gezicht van hen, die voor hem zaten, èn meer ernst èn meer ontroering te lezen stond dan bij eenige andere gelegenheid.

En nu moet ik doen opmerken, dat 't laagste deel der toehoorders van den vorigen avond er niet tegenwoordig was. Er valt niet aan te twijfelen, dien zondagavond was er zoo iets niet te vinden in 't gebouw. Later is mij ter oore gekomen, dat 't laagste gedeelte der toehoorders van 't „Victoria-Theatre" naar hunne zondagsoefeningen waren gegaan. Het was mij aangenaam zulks te vernemen, doch bij deze gelegenheid, waarover ik nu schrijf, was 't laagste deel van de gewone toehoorders van 't Britannia-Theatre bepaald en ontegenzeglijk weggebleven. Toen ik eerst mijne plaats innam en de zaal overzag, was mijne verwondering over de verandering der toehoorders even groot als mijne teleurstelling. Bij de meer fatsoenlijke klasse van den vorigen avond had zich een groot aantal fatsoenlijke vreemdelingen gevoegd, die uit nieuwsgierigheid derwaarts waren gekomen, leden van verschillende gemeenten. Het was niet moeielijk deze laatsten — hun getal was niet klein — van 't overige te onderkennen.

Gedurende de preek openbaarde 't fatsoenlijk karakter der toehoorders zich op verschillende, duidelijk zichtbare wijze; vooral wanneer de predikant eene valsche voorstelling van een „verworpeling" bijbracht, dan betoonde men zich min of meer ongeduldig bij 't aanhooren van een oratorisch beeld, dat door niets in de werkelijkheid gerechtvaardigd wordt.

De tijd, waarop deze godsdienstoefening een einde moest nemen, was om acht uur bepaald. De preek duurde ruim tot acht uur, en daar 't gebruikelijk was, dat aan 't einde daarvan een lied werd gezongen, deelde de prediker kort maar bondig mede, dat zij, die de vergadering wenschten te verlaten vóórdat 't lied gezongen werd, zulks nu konden doen. Niemand verroerde zich. Het lied werd toen zuiver gezongen, en de indruk was allergunstigst. Een schoon gebed besloot de vergadering, en in weinige minuten was er niets meer in den schouwburg te zien, dan eene lichte stofwolk.

Dat deze zondagsvergaderingen in schouwburgen goed zijn, betwijfel ik niet. Ook twijfel ik niet, of zij zullen meer en meer haar invloed laten gevoelen in 't maatschappelijk leven, als de voorgangers maar op twee zaken willen letten: ten eerste moeten zij niet op de plaats waar zij spreken, of op de vatbaarheid hunner toehoorders neerzien; ten tweede, zich niet vijandig tegenover de ingeschapene begeerte stellen van 't grootste deel der menschheid, om zich te ontspannen en te vermaken.

De preek, die ik gehoord heb, geeft mij aanleiding tot een derde opmerking, die al het overige in belangrijkheid overtreft. In 't N. Testament treffen wij de schoonste geschiedenissen, die de mensch zich kan voorstellen, aan, en daar vinden wij ook de schoonste voorbeelden voor 't gebed en de prediking. Volgt die voorbeelden, zondag-predikers! — want waarom anders zouden zij daar opgeteekend staan? En wat de geschiedenis aangaat, vertelt die! Sommige menschen kunnen niet lezen, en anderen weer willen niet lezen, en de meesten (vooral onder de jeugd en onkundigen) vinden de vers-verdeeling van den Bijbel moeielijk te lezen, en meenen, dat die afdeelingen gapingen of eene onvolledigheid te kennen geven in 't verhaal. Helpt hen over dat eerste struikelblok heen, door op verhalenden trant hun de geschiedenis mede te deelen, zonder te vreezen, dat zij uitgeput zal worden. Nooit zult gij zoo goed preken, nooit zult gij hen zoo diep schokken, nooit zult gij ze heen laten gaan met rijker stof tot overdenking. Wat is van meer belang: Christus' keuze van twaalf behoeftige mannen om hem in zijn liefdewerk onder de armen en verdrukten te helpen, of 't vroom gezwets voor eene groote vergadering van behoeftigen? Wat baat mij uw bekeerde wijsgeer, mij ongelukkige, die daar mijn hoofd tusschen de deur steek uit het slijk der straten en van mijn leven, — ja wat baat mij zulks, als ge mij kunt spreken van den zoon der weduwe, van de dochter des oversten, van dien ander daar aan de deur, toen de broeder der twee zusters gestorven was, en een van de twee naar den rouwdrager ging, uitroepende: „de Meester is gekomen en hij roept u?" — Laat de prediker, die zich zelven geheel op zij zet en zich geen andere persoonlijkheid voorstelt dan dien éénen, en geen andere welsprekendheid gebruikt dan die ééne, iederen zondagavond in 't Britannia-Theatre voor eene vergadering van vier duizend mannen en vrouwen spreken, laat hij hun dat verhaal voordragen als mede-schepsel, en hij zal wonderen zien!

V.

ARME HANDELS-JANMAAT.

Is die lieve kleine cherub die daar boven zit te glimlachen en de wacht houdt over 't leven van onzen armen Janmaat — is hij bijgeval ook belast met de wacht te houden over

Handels-Janmaat, evenals over Janmaat van de marine — zoo niet, wie dan? Wat doet dat engeltje dan, en wat doen wij allen, als de arme Handels-Janmaat aan boord van de brik „Beëlsebub" of op de bark „Bowie-Knife" langzaam ter dood wordt gemarteld, — met zijn eene oog een laatsten blik slaande op 't helsche kleine vaartuig, terwijl het andere gekwetst is door den ijzeren hak van de laars van den eersten stuurman of terwijl hij met zijn stervend lichaam over het zog van 't schip wordt gebonden, en de pijnlijke wonden de zee rood verven met bloed?

Zou het wel zoo heel onredelijk zijn, om te gelooven, dat, als de eerste stuurman aan boord der brik „Beëlsebub" of bark „Bowie-Knife" het katoen maar half zoo erg beschadigde, als hij dit menschen doet, er van beide zijden van den Atlantischen Oceaan zoo'n bulderend geschreeuw zou opgaan naar dien lieven, kleinen cherub, die daar boven zijn berekening zit te houden, nauwkeurig lettende op de markten die betalen, dat zulk een waakzame cherub met een gevleugeld zwaard het vernielings-zintuig van dien dapperen stuurman uit zijn hoofd zou geslagen hebben?

Indien het onredelijk is, zulks te veronderstellen, dan ben ik de onredelijkste aller schepselen, want ik ben er innig van overtuigd.

Dit waren mijne gedachten toen ik daar op de dok-kaaien te Liverpool rondwandelde en mijne blikken nauwkeurig gevestigd hield op den armen Handels-Janmaat. Helaas! reeds lang was ik dien lieven kleinen cherub ontwassen; maar daar stond ik, en Handels-Janmaat was er ook. Hij was druk bezig, en had 't zeer koud; de sneeuw was nog overal zichtbaar op 't bevroren land, en de noordoosten wind knipte nu en dan wat af van de kleine golfjes in de rivier de Mersey, en rolde 't dan als hagelsteenen te zamen om Handels-Janmaat er mede te werpen. Handels-Janmaat had 't hard te verantwoorden in dat ruwe weer; zooals hij dat meestal in alle weersgesteldheid had, arme Handels-Janmaat! Hij werd aan de masten der schepen en de schoorsteenen der stoombooten gebonden, als een houtvester aan den eik, om die te schrapen en te schilderen; hij werd op de ra's gelegd om de zeilen in te halen, die steeds dreigen hem er af te slaan; dikwijls zag men hem in eene schemering zich bewegen in eene wereld van de grootste spinnewebben, druk bezig met reven en splitsen; nauwelijks kon men hem hooren als hij in 't onderste ruim van 't schip bezig was de lading in of uit te pakken; men zag hem ook Kaapstanders, welluidend, eentonig, beschonken ronddraaien; hij had een duivels voorkomen, want hij nam kolen in voor de Antipoden; hij schrobde 't dek blootsvoets, zijne borst was blootgesteld aan den snijdenden, kouden wind, die wel eens zoo scherp was als zijn „kortjaap" in den lederen gordel; hij stond met oogen en haren over de verschansing te kijken; hij was er bij tegenwoordig dat op de Cunard-boot, die morgen zou vertrekken, de provisie van slager, poelier en vischverkooper naar 't zoogenaamde ijshuis gebracht werd; hij kwam ook aan boord van andere schepen met zijne flesch in zijn zak, vergezeld door afzetters tot op 't laatste oogenblik van zijn leven aan wal. Zijne zinnen schenen nu, daar zij van 't rumoer der elementen ontslagen zijn, door 't geraas van andere zaken lastig gevallen te moeten worden; te dien einde moest hij dan ook nu 't ratelen van wielen, 't trappelen van paardenhoeven, 't geklink van ijzer, 't horten van balen katoen en huiden, van vaten en hout vernemen, dat een aller-oorverdoovendst geraas op de kaaien veroorzaakte. En te midden van dit alles staat hij, met verwarde haren, als krankzinnig van zijne afzetters afscheid te nemen, de schepen in de dokken waren zeevaardig, en de kleine komende en gaande stoomschepen dreven met al den spoed langs de Mersey, en de rivierbakens slingerden spijtig heen en weer, alsof zij hem op kwetsenden toon toeriepen: „Rep je wat. Handels-Janmaat! Slecht gehuisd, slecht gevoed, mishandeld, misleid, vooruitbetaald en uitgemergeld. Kom, kom, arme Janmaat, en laat je door de baren rondslingeren totdat je als drenkeling in de diepte wegzinkt!"

De omstandigheden, die mij en Handels-Janmaat te zamen brachten, waren deze: Ik heb mij als agent van politie te Liverpool doen inschrijven, om de verschillende onwettige strikken, die er alle nachten voor Janmaat werden gespannen, na te gaan. Daar ik slechts voor korten tijd bij dat uitstekend korps had dienst genomen, en mijne neiging om in die betrekking werkzaam te zijn nu voldaan was, zoo zal niemand mijne bewering betwijfelen, als ik zeg, dat 't een uitstekend korps is. Behalve dat het samengesteld is uit de bekwaamste mannen die er gevonden kunnen worden, wordt 't ook nog door een uitstekend talent geleid. Zijn organisatie tegen brand vind ik veel beter dan in de hoofdstad, en in ieder opzicht tempert het zijn opmerkelijke waakzaamheid door een opmerkelijker bescheidenheid.

Janmaat had zijn werk in 't dok reeds voor eenige uren geëindigd, en ik had met het doel om hem later te herkennen, een photographisch portret van een dief in 't hoofdbureau van politie genomen (dat hem echter scheen te streelen), en daar ik de wacht had, nam ik omstreeks tien uur mijne lantaren in de hand en volgde den Super-intendant naar de strikken, die Janmaat gespannen werden. Ik zag, zooals ieder ander dat kon, in den Super-intendant iemand die er knap en fiksch uitzag, van een krijgshaftig voorkomen en eene ruiterlijke houding

met eene breede borst, en een onverschrokken, doch tevens vriendelijk gelaat. In zijne hand hield hij een eenvoudigen wandelstok van zeer hard hout, en als hij dien te eeniger tijd na middernacht met een klinkend geluid tegen de straatsteenen slaat, dan verneemt men oogenblikkelijk in antwoord daarop een gefluit uit de duisternis, en zie, daar staat een agent van politie. Aan dezen vreemdsoortigen stok schreef ik eene bijzondere geheimzinnige en betooverende kracht toe, die mijn geheele onderzoek naar de strikken, die Janmaat gespannen worden, beheerschte.

Wij begonnen met een bezoek te brengen aan de donkerste straten en stegen der haven. Wij staakten ons gesprek bij een hoogen, blinden muur, die wel misschien eenige mijlen lang was. De Super-intendant sloeg met zijn stok op den grond, de muur opende zich, en er kwamen twee politie-agenten te voorschijn — zij gaven in 't minst geene verwondering te kennen, nog minder de Super-intendant.

„Alles in orde, Sharpeye?"

„Alles, m'nheer."

„Alles in orde, Trampfoot?"

„Alles, m'nheer."

„Waar is Quickear?"

„Hier ben ik, m'nheer."

„Kom, ga met ons meê."

„Jawel, m'nheer."

En zoo ging Sharpeye ons vooruit, de Super-intendant en ik hem achterna, terwijl Trampfoot en Quickear in de achterhoede volgden.Sharpeye, dit had ik al spoedig opgemerkt, bezat eene bijzondere behendigheid om deuren te openen — zachtjes raakte hij de klinken aan, alsof zij sleutels waren van muziekdoozen — hij opende iedere deur die hij aanraakte, alsof er gestolen goederen achter waren — hij drong zich dan onmiddellijk tusschen de deur, om zoodoende te verhinderen dat ze dicht gedaan wierd.

Op die wijze opende Sharpeye verscheidene deuren, waar de strikken voor Handels Janmaat gespannen waren, maar hij was er niet te vinden. Dit waren allen zulke ellendige plaatsen, dat waarlijk, Janmaat! als ik in jou plaats was, dan zou ik een geschikter plaats opzoeken. In iederen val zat er iemand bij 't vuur op Janmaat te loeren. Nu eens was 't een ineengekrompene oude vrouw, gelijk aan 't plaatje van de Newwood Waarzegster in de oude droomboeken van zes stuivers; dan weer was 't een verzwakte van 't mannelijk geslacht, die in een bont hemd en zonder jas in een krant zat te lezen; nu eens was 't een verzwakte man en verzwakte vrouw, die zich als vereenigd door 't heilig huwelijksverbond voordoen; dan weer was 't Janmaat's vreugde, zijn (on)beminnelijke Nanny; allen wachtten zij op Janmaat, en waren zeer teleurgesteld toen ze ons zagen.

„Wie heb jelui hier boven?" zei Sharpeye zoo in 't algemeen. (Op den „ga-door"-toon.)

„Niemand, heer; geen sterveling!" (Antwoordde eene Iersche vrouw.)

„Wat bedoel je met niemand? Hoorde ik dan geen vrouwelijke stappen op de trap, toen ik mijn hand aan de klink bracht?"

„Ach! u heeft gelijk, m'nheer, ik had ze geheel vergeten. 't Is maar Betsy White, m'nheer. Ah! kent u Betsy, m'nheer? Kom naar beneden, Betsy, en spreek met de heeren."

Betsy kijkt dan, als naar gewoonte, over de leuningen van de steile trap in 't vertrek beneden, met een forsche uitdrukking in haar protesteerend gelaat, alsof zij van plan was zich dit verhoor te willen vergoeden door Janmaat, als hij komt, nog meer af te zetten, dan gewoonlijk. Sharpeye keert zich dan naar den Super-intendant en zegt, alsof de personen, waarover hij spreekt, maar wassen beelden waren:

„Dit huis is een der beruchtste, m'nheer. Deze vrouw heeft reeds al drie vonnissen gehad. Die man is net zoo slecht. Zijn werkelijke naam is Pegg. Hij noemt zich Waterhouse."

„Ik heb nooit zoo'n naam als Pegg in mijn nabijheid gehad, zoolang ik in dit huis ben!" zei de vrouw.

De man zegt gewoonlijk niets, maar hij wordt erg onrustig, en dan doet hij precies alsof hij de krant met aandacht leest. Gewoonlijk vestigt Sharpeye dan onze aandacht met een oogwenk op de plaatjes en schilderijen, die er in menigte aan den wand hangen. Trampfoot en Quickear wachten gewoonlijk op de stoep voor de deur. Ingeval Sharpeye in gebreke blijft den persoon, dien zij daar ontmoeten, te herkennen, dan kan men zeker zijn, dat een van de twee, die er buiten staan, op barren toon zal uitroepen: „die Jackson heet geen Jackson, maar bekent zelf dat hij Fogle is;" of „die Canlon is de broer van Walker, die wegens gebrek aan bewijs weer op vrije voeten is gesteld;" of dat die man, die daar straks verhaalde dat hij nimmer gevaren had, juist verleden donderdag van zee was teruggekeerd, of dat hij morgen uitzeilt. „Dat is een slecht soort van menschen," zei de Super-intendant nadat hij zich naar buiten had begeven, „en 't is moeielijk ze te snappen, want als 't vuur hen hier te dicht aan de schenen wordt gezet, dan nemen zij dienst als hofmeester of als kok aan boord, en men ziet ze in maanden niet weer, en nog eens zoo slecht als vroeger komen ze terug."

Nadat wij vele dergelijke huizen bezocht hadden (de bewoners daarvan achterlatende om Janmaat op te wachten), gingen wij naar een zoogenaamd Café chantant, waar Janmaat ook verwacht werd.

De zang vond plaats in een lang, laag bovenvertrek. Aan 't eene eind was 't orchest met

twee executanten, en een kleine platform; in 't vertrek was eene rij banken gezet, waar Janmaat plaats kon nemen, met een doorgang in 't midden; aan 't andere eind was eene bank, grooter dan de andere, die Snug (gemakkelijk) genoemd werd, en die voor stuurlui en ander goed gezelschap bestemd was. Het vertrek was rondom met koffie-kleurige zwaar geverniste schilderijen, behangen, en hier en daar onder de toehoorders, in en buiten „Snug", waren de artisten zichtbaar. Onder deze laatsten bevond zich ook de beroemde lievelingkomiek Banjo Bones, die er verschrikkelijk uitzag met zijn zwart gemaakt gezicht en zijn hoed in den vorm van een suikerbrood; naast hem zat mevrouw Banjo Bones met een glas grog — ietwat vroolijk.

Het was vrijdagavond, en vrijdagavond werd niet gunstig voor Janmaat beschouwd. Hoe dit zij, Janmaat was hier slecht dien avond vertegenwoordigd, ofschoon hij dit huis nogal druk bezoekt en nogal wat verteert. Daar was de Britsche Janmaat, een weinig beschonken en slaperig, zuigende aan een ledig glas, alsof hij meende op den bodem daarvan zijn fortuin te lezen; daar bevond zich ook de Amerikaansche Janmaat, een niet zeer voordeelig bezoeker, met een langen neus, magere wangen en hooge wangbeenen, waar niets bijzonder zachts aan is, behalve zijn hoed, die veel op een koolblad gelijkt; ook zag men daar den Spaanschen Janmaat, met zwart haar, ringetjes in de ooren, en een „kortjaap" bij de hand, ingeval hij ongenoegen krijgt; daar waren ook Maltezer Janmaat, Janmaat van Zweden en Janmaat van Finland, die door den rook hunner pijpen nauwelijks zichtbaar waren, en gezichten trokken tegen de jonge dames, die de horlepijp dansten. Daar de platform wat klein was, vreesde ik gedurig, dat zij in hunne voordracht naar beneden zouden tuimelen, en door 't venster verdwijnen. Het vertrek was echter niet half gevuld. U moet ook in aanmerking nemen, zei de Licensed Victualler, de waard, dat 't vrijdagavond is. Daarenboven, 't was bij twaalven, en Janmaat was al naar boord gegaan. Hij was een geslepen man, die mijnheer de Licensed Victualler, de waard, met een gesloten mond, en eene volledige uitgave van Cocker's cijferkunst in ieder zijner oogen. Hij bestuurt zelf zijne zaken, zei hij. Hij is altoos bij de hand. Als hij van 't talent van den een of anderen virtuoos hoort, dan slaat hij er weinig geloof aan, maar gaat dan zelf per spoor om 't te onderzoeken. Als hij er iets van zijne gading vindt, dan engageert hij dien ook. Verscheiden ponden in de week voor een goed talent — vier pond, — vijf pond. Banja Bones was een onbetwistbaar talent. Luister slechts naar 't instrument dat hij bespeeld — 't is waarlijk kunst. 't Was dan ook zeer goed; een soort van piano-harmonica werd door een jong, schoon meisje, met kiesche houding en kleeding, bespeeld, dat de toehoorders nog eens zoo bar deed kijken. Zij zong er ook bij; eerst een lied over dorpsklokken en hun spel; vervolgens hoe ik naar zee ging; terwijl zij met eene nabootsing der doedelzakken besloot, dat Handels-Janmaat 't best scheen te begrijpen. Een goed meisje, zei mijnheer de Licensed Victualler. Hij hield zich deftig. Hij zat in de Snug en gaf geen acht op de vleierij der stuurlieden. Zij woont bij hare moeder. Haar vader is dood. Hij was vroeger een welgesteld handelaar, doch door te groote speculatiën te gronde gericht. Op de beleefde vraag, wat hij voor de kunst betaalde, bleek het, dat de ponden van mijnheer Victualler spoedig in shillings veranderd waren — nochtans is dit voor zulk een jong meisje niet onaangenaam, weet u; ieder avond komt ze maar zesmaal op de planken, en zij behoeft niet langer te blijven dan van zes uur 's avonds tot 's nachts twaalf uur. Wat nog meer afdoende was, was de verklaring van mijnheer Victualler, „dat hij er nimmer eenige beleedigende taal of vechtpartijen toeliet." Sharpeye bevestigde dit ook, en de orde die er heerschte, was er 't bewijs van. Zoo kwam ik tot 't besluit, dat onze arme Handels-Janmaat veel slechter kon doen, ('t geen ik vrees dat hij doet) dan zich aan mijnheer Victualler toe te vertrouwen, en zijne avonden hier door te brengen.

Maar, m'nheer de Super-intendant, — zei Trampfoot, die ons op straat weer met zijn eigenaardigen krijgsmansgroet ontmoette — wij hebben nog niet naar Zwarten Janmaat omgezien. Dat is waar ook, Trampfoot. Laat den wonderbaren stok hooren, en ontsteek de wonderbare lantaarn, en laat de geesten uit stok en lantaren ons naar de Zwarten begeleiden.

Ten opzichte van Zwarten Janmaat waren wij niet teleurgesteld; hij kon te voorschijn worden gebracht. De beschermgeesten voerden ons naar een huisje van publieke vermakelijkheid, en zie, daar zat Zwarte Janmaat in eene allerstikkendste lucht, alsook Zwarte Janmaat's vreugd, zijne blanke, onbeminnelijke Nannie. Daarenboven: Zwarte Janmaat's vreugd Nannie, was de minst onbeminnelijke, zoowel zedelijk als lichamelijk, die ik op dien avond zag.

Daar er muzikanten tegenwoordig waren, bestaande uit een viool en trommel, zoo vroeg Quickear waarom zij niet speelden? „Ah, la'ads!" (kom aan, jongens!) zei een neger, die bij de deur had plaats genomen, „gib the jebblem a darnse. Tah' yah pardlers, jebblem, for'um quad-rill." (Laat de heeren dansen. Kiest uwe dames, heeren, voor eene quadrille).

Dit was de waard, met eene Grieksche muts op, en gekleed op half Grieksche en half Engelsche wijze. Als balletmeester riep hij de figuren

van den dans uit, en af en toe sprak hij zich zelven met tusschenreden aan — zooals volgt. Als hij zeer luid sprak, dan gebruik ik hoofdletters. „Now den! Hoy! ONE. Right and left. (Put a steam on, gib 'um powder.) (Nu dan! Voorwaarts! Rechts en links. (Zet er wat stoom achter, doet er wat kruit op)). La-dies' chail. BAL-loon say. Lemonade! Two. A d-warnse and go back, hoppersite como for 'ard and do what yer can. (Aeiohoy!) BAL-loon say, and leetle lemonade. (Dat hair nigger by 'um fireplace 'hind a time, shake it out o' yerselbs, gib'ell a breakdown.) Chaîne de dames. Zeg B a l-loon. Limonade! Twee. Nadert elkander, en gaat weer terug, die van gindsche zijde komt voorwaarts, en doet wat gij kunt. (Voorwaarts!) Zegt B a l-loon, een weinig Limonade. (Die neger daar achter de kachel is ten achteren in den tijd, geef u wat meer moeite, ga met ze terug.) Now den! Hoy! FOUR! Lemonade. BAL-loon say, and swing. FOUR ladies meets in 'um middle, FOUR gents goes round 'um ladies, FOUR gents passes ont under 'um, ladies' arms s w i n g — and Lemonade. till' 'a moosic can't play no more! (Hoy, Hoy!) (Nu dan! Voorwaarts! Vier! Limonade. B a l-loon zeg, en zwaai u om. Vier dames komen in 't midden bij elkander, vier heeren gaan om de dames heen, vier heeren gaan onder de armen der dames heen, en maken eene zwaaiende beweging — en Limonade totdat de muziek niet meer speelt! (Voorwaarts! Voorwaarts!))"

De dansers van 't mannelijk geslacht waren allen zwarten, en een hunner was bijzonder sterk gebouwd en bijna zes voet vier of vijf duim. Het geluid hunner platte voeten was zoo ongelijk aan 't geluid van blanke voeten, als hunne gezichten verschilden van blanke gezichten. Zij zwaaiden nu eens op de teenen, dan op de hielen door elkander, dubbel-door-elkander, dubbel-dubbel-door-elkander, en sloegen de maat op zeer zonderlinge wijze, dansende met groot vertoon hunner tanden, en met een kinderlijk genot, dat allerinnemendst was. Zij waren gewoonlijk bij elkander, zei de Super-intendant, die arme duivels, want zij worden verkeerd beoordeeld, en staan aan verachting bloot in de aangrenzende straten. Maar indien ik Blanke Janmaat was, dan zou ik Zwarten Janmaat niet spoedig beleedigen, want, voor zooveel ik met hem te doen had, heb ik altoos bevonden, dat hij iemand was, die zeer eenvoudig en zachtzinnig was. Dit in aanmerking nemende, vroeg ik hem, of ik hen wat bier mocht aanbieden bij mijn vertrek, en dat gaf aanleiding, dat ik hem de volgende woorden hoorde uiten, toen ik de versleten trappen afsukkelde: „Jebblem's elth! Ladies drinks fust!" (Op de gezondheid van die heeren. De dames drinken 't eerst.)

Het was nu bijna dag geworden, doch tot dusverre onderzochten we een vreemde wereld, waar niemand ooit naar bed ging, maar ieder opblijft om op Janmaat te wachten. Deze ontdekkingsreis werd gedaan te midden van een doolhof van donkere binnenplaatsen en blinde stegen, Entries (Ingangen) genaamd, waarop de politie goede orde stelt. 't Gebrek aan gaslicht op deze zoo gevaarlijke en schandelijke plaatsen strekt dezer stad van vooruitgang geenszins tot eer. Ik heb maar twee of drie zulke huizen als voorbeelden der anderen te noemen, waar Janmaat gewoonlijk verwacht wordt. Vele dergelijke huizen bereikten wij door stinkende gangen, die zoo donker waren, dat wij onzen weg moesten voelen. Niet één van de velen, die wij bezocht hadden, was zonder zijne plaatjes en aardewerk van opschik; 't aantal der laatste, dat op kleine rekjes en kastjes in ellendige vertrekken was uitgestald, was bijzonder groot, zoodat 't scheen dat Janmaat eene bijzondere voorliefde voor aardewerk moest hebben, daar 't hier op zoo kwistige wijze, als aas in de strikken, ten toon werd gesteld.

Te midden van dien opschik zaten er in een voorvertrek in de diepste stilte van den nacht vier vrouwen bij 't vuur. Eén daarvan had een kind op de armen. Een jonge man met eene guitaar in de hand, die blijkbaar zijn spel gestaakt had, toen hij onze voetstappen vernam, zat naast hen.

„Wel! hoe gaat 't *u*?" zei de Super-intendant, om zich heen kijkende.

„Zeer goed, m'nheer, en we willen hopen, dat de heeren ons zullen onthalen, daar ze ons toch op zijn komen zoeken."

„Bestel dan maar wat!" zei Sharpeye.

„Niets van dat al," zei Quickear.

Trampfoot stond buiten, en men hoorde hem tot zich zelven zeggen: „dat is die boel van Meggisson. En een slechte troep ook."

„Wel," zei de Super-intendant, terwijl hij zijne hand op den taankleurigen jongeling lag, „en wie is deze?"

„Antonio, m'nheer."

„En wat doet die hier?"

„Hij maakt wat muziek voor ons. Daar steekt toch geen kwaad in, hoop ik?"

„Een jonge buitenlandsche matroos?"

„Ja. Hij is een Spanjaard. Je bent immers een Spanjaard, niet waar, Antonio?"

„Ik Spaansch."

„En hij verstaat geen woord van wat u zegt, al sprak u ook met hem tot aan 't einde der dagen." (Hij zei dit op zoo trotschen toon alsof dit 't huis tot eere verstrekte.)

„Zou hij wel wat willen spelen?"

„O, zeker, als u 't hebben wilt. Speel wat, Antonio. Je bent toch niet beschaamd om wat te spelen, niet waar?"

De gebarsten guitaar liet een doffen, spookachtigen toon hooren, en drie der vrouwen

sloegen de maat met eene beweging van 't hoofd, en de vierde deed zulks met 't kind. Als Antonio hier eenig geld heeft ingebracht, dan twijfel ik er aan, of hij 't er wel ooit uit zal brengen, en tevens viel 't mij in 't oog, dat zijn jas en de guitaar er zeer haveloos uitzagen. Doch de aanblik van den jongen man en 't geluid van 't instrument veranderden de plaats zoo geheel in eene bladzijde uit Don Quixote, dat 't wel benieuwde waar hij toch eigenlijk zijn ezel gestald had.

dat te houden. Ik begon mij in eene onaangename positie te gevoelen, met 't kind, dat nu bang begon te worden, totdat hieraan een einde gemaakt werd door mijn vriend en medeagent van politie Trampfoot; hij pakte 't kind beet, alsof 't eene flesch was, en reikte 't aan de vrouw die er 't dichtst bijzat, zeggende: „pak aan." Terwijl wij uitgingen, werd de Flesch aan de wreede schertster overhandigd, en zij gingen weer als te voren zitten, met inbegrip van Antonio en zijne guitaar. Het was duidelijk,

„ZAKKEN, OM UW GELD TE KUNNEN BERGEN," ANTWOORDDE DE HEKS HOOFDSCHUDDEND EN KNARSTANDEND; „HEEFT U DAT OOK?" (Blz. 26).

Ik moet erkennen (daar 't mijne verlegenheid als reiziger die geen handel drijft bewijst), dat ik hier eene kleine moeielijkheid veroorzaakte, door 't kind in mijne armen te nemen. Want toen ik 't die schertsende wreedaard, die de moeder beweerde te zijn, weer wilde teruggeven, weigerde zij 't aan te nemen; en zich al terugtrekkende naar de stookplaats, verklaarde zij op schellen toon, zonder acht te slaan op de vermaningen harer vrienden, dat er eene Wet bestond, die, als iemand uit eigen beweging 't kind van de moeder neemt, hem ook verplicht

dat 't kind nimmer een mutsje droeg, dat 't ook nimmer te bed werd gelegd, maar dat 't steeds wakker werd gehouden — en zoo ook zou opgroeien, steeds wakker gehouden — om op Janmaat te wachten.

Nog later in den nacht kwamen wij (op eene binnenplaats waar „de man vermoord werd," en in eene andere binnenplaats, werwaarts zij het lijk gesleept hadden) in een ander dergelijk zitvertrek, in een anderen Ingang, waar verscheidene personen om een vuur gekheid zaten te maken, evenals zij, die wij zoo straks

hebben verlaten. Het was een smerige en stinkende plaats, met eenige gescheurde kleedingstukken die er te drogen hingen; maar boven den ingang van de deur was er een rek in de hoogte aangebracht (om 't misschien uit 't bereik van plunderende handen te hebben), waar twee witte brooden en een groot stuk Cheshire kaas op lagen.

„Wel!" zei de Super-intendant, die alles in de rondte goed scheen op te nemen. „Hoe gaat 't *u*?"

„We kunnen er niet op roemen, m'nheer," antwoordde de vrouw des huizes al buigende. „Dit is mijn goeie, beste man, m'nheer."

„Heb je geen patent om een herberg te houden?"

„Neen, m'nheer."

Sharpeye deed daarop de gepaste vraag: „Waarom neem je dan geen patent?"

„Ik heb niemand anders in huis, heer Sharpeye," hernam de vrouw met haar man tegelijk, „dan onze eigen familie."

„Hoeveel leden telt je huisgezin?"

De vrouw doet net of ze moet hoesten, telt ondertusschen en geeft ten antwoord als iemand die buiten adem is: „Zeven, m'nheer."

Doch zij had er een vergeten, en Sharpeye, die alles wist, zei:

„Hier is een jonge man; dat maakt acht, of behoort die niet tot je familie?"

„Neen, m'nheer Sharpeye, hij logeert hier bij de week."

„Wat doet hij voor den kost?"

De jonge man antwoordde nu voor zich zelven. Hij gaf kortelijk te kennen: „Ik heb niets te doen."

De jonge man zat daar heel huiselijk achter een boezelaar, die daar te drogen hing, te peinzen. Terwijl ik hem aanzag, dacht ik onwillekeurig aan Woolwich, Chatham, Portsmouth en Dover. Toen wij de deur uitgegaan waren, sprak mijn geachte medeagent van politie den Super-intendant aan, zeggende:

„U heeft dien jongen man wel bij de Darby's opgemerkt?"

„Ja. Wat is hij?"

„Deserteur, m'nheer."

Sharpeye gaf verder te kennen, dat, wanneer wij zijne diensten niet meer noodig hadden, hij zou teruggaan en dien jongen man in arrest nemen (hetgeen hij dan ook deed). 't Deed hem pleizier dat hij hem gevonden had, en hij was er van overtuigd, dat nog niemand in die buurt naar bed was.

Nog later in den nacht kwamen wij in een ander zitvertrek, eenige stoepjes hooger gelegen dan de straat, dat zeer zindelijk en netjes, ja zelfs met smaak ingericht was. Op eene latafel, tegen de trapdeur geplaatst, was er eene menigte aardewerk-ornamenten uitgestald, die wel voldoende zou geweest zijn om er eene kermiskraam mede te vullen. Daarnaast zat eene dikke oude vrouw — Hogarth heeft ze dikwijls zeer juist geschetst — en een jongen, die met alle aandacht in een schrijfboek zat te schrijven.

„Wel, juffrouw, hoe gaat 't *u*?"

Zij kan de heeren verzekeren dat 't haar naar genoegen gaat. Zeer lief, allerliefst, en dat 't haar een bijzonder genoegen was, ons te zien!

„Wel, dit is een vreemde tijd voor den jongen om zijn schoolwerk af te maken. Midden in den nacht!"

„Dat is 't ook, lieve heeren; de Hemel zegene uw vriendelijke gezichten en geve u voorspoed, maar hij was met een vriend naar de komedie om zich een beetje te ontspannen, en hij wist 't nuttige met 't aangename te vereenigen door na pleizier gehad te hebben, zijn schoolwerk af te maken. Gòd zij u genadig!"

Het voorbeeld vermaant den mensch, het vuur van elke heftige snoode begeerte in zijne zondige natuur te onderdrukken. Men zou verwacht hebben, dat het juist 't tegenovergestelde zou gebieden, daar die oude vrouw er zoo mee ingenomen was. Daar zat zij nu met welgevallen op den jongen en 't schrijfboek te turen, terwijl zij een vloed van zegen over ons afriep, toen wij haar te middernacht verlieten, om Janmaat op te wachten.

Later nog in den nacht kwamen wij in een walglijk vertrek met een steenen vloer, waar 't vuile water van eene belendende steeg op droop. De stank dier woning was allerondraaglijkst, de zichtbare armoede allerpijnlijkst en ijzingwekkend. Desniettegenstaande waren hier alweer een bezoeker of logeergast — daar zat een man voor 't vuur, die in 't minst niet afkeerig scheen te zijn van 't nichtje der waardin, dat er ook bij 't vuur zat. De waardin zelve had 't ongeluk zich in de gevangenis te bevinden.

Drie oude heksige wijven, van eene allerafschuwelijkste gedaante zaten er aan eene tafel te naaien. Trampfoot zei tot de Eerste Heks: „Wat maak je?" Zij antwoordde: „Geldzakken."

„W a t maak je?" vroeg Trampfoot andermaal, eenigszins verwonderd.

„Zakken, om uw geld te kunnen bergen," antwoordde de Heks hoofdschuddend en knarstandend; „heeft u dat ook?"

Zij hield een dergelijken zak omhoog, en op de tafel lagen er ook verscheidene. De Heks Nommer Twee lacht ons uit. Heks Nommer Drie scheld ons uit. En gezamenlijk werkten zij steeds voort. De Heks Nommer Een had roode kringen om de oogen. Het kwam mij voor, alsof 't de beginselen waren van eene helsche ontsteking, die zich langzamerhand over

haar geheele hoofd zou voortplanten, en dat, als ze zich rondom haar hoofd verspreidt, zij in den reuk van duivel-heid zal sterven.

Trampfoot verzocht nu, dat Heks Nommer Een hem zou mededeelen, wat zij daar bij zich onder de tafel had. De Heksen Nommer Twee en Drie krasten kwaadaardiglijk; „Laat hem 't kind zien."

Zij bracht een mager armpje uit een bruinachtigen stofhoop op den vloer te voorschijn. Aangemaand om 't kind niet te storen, liet zij 't weer terugvallen. Toen bevonden wij, dat er toch één kind in de „Entries" was, dat naar bed ging — indien dat een bed mag genoemd worden.

De Super-intendant vroeg, hoelang zij aan die zakken zouden werken?

„Hoelang?" herhaalde Heks Nommer Een; „wij gaan zoo 't avondeten gebruiken. Zet de kopjes, schoteltjes en borden op tafel. Het is wat laat, niet waar? Ai! Maar wij moeten ons avondeten eerst verdienen, voordat wij 't kunnen gebruiken!" De beide andere heksen herhaalden deze woorden, terwijl zij naar een tafellaken omzagen. Hierop volgde een bar gesprek, waarin te kennen werd gegeven, dat de waardin morgen uit de gevangenis zou worden ontslagen. Zij maakten verder de opmerking, dat Trampfoot „gelijk had," als hij zegt, dat 't een vervelende afstand was voor de oude dame om zoo ver te loopen; doch zij zal door nicht gehaald worden met een rijtuig op veeren.

Terwijl ik bij mijn vertrek een laatsten blik op Heks Nommer Een wierp, bespeurde ik, dat de kringen om hare oogen reeds grooter waren geworden, daar zij al hongerende en dorstende de deur uitkeek of Janmaat ook al reeds in aantocht was. Want Janmaat bracht zijne bezoeken ook hier, en juist door hem is de waardin in de gevangenis geraakt, omdat zij hem bedrogen had.

Toen ik mijne reizen eindelijk voor dien avond staakte, en naar bed was gegaan, kon ik mijne gedachten niet bepalen bij de aangename beschouwingen over Zeemanshuizen (waar geen overdreven strengheid heerscht), over de verbeterde dok-reglementen, waardoor Janmaat beter in de gelegenheid zou gesteld worden om zich van vuur en licht aan boord te voorzien, want mijne gedachten waren te veel bezig met 't gebroed, dat ik dien avond gezien had. Het was alsof al dat vee over mij heenliep in mijn slaap. Wanneer ik ook armen Handels-Janmaat met een gunstigen wind de haven zie binnenkomen, zal ik steeds gedachtig zijn aan dat heirleger van slapelooze bedriegers, die er steeds op uit zijn, Janmaat in hunne strikken te vangen.

VI.

VERVERSCHINGEN VOOR VREEMDELINGEN.

Met de laatste hooge winden werd ik naar zeer vele plaatsen gedreven — ik heb, wind of geen wind, nog altoos veel te doen in 't artikel Lucht — maar ik ben naar geen Engelsche plaats in den laatsten tijd gedreven, en zeer zelden is 't mij in mijn leven gebeurd, dat ik op eene Engelsche plaats aangeland was, waar ik in vijf minuten wat goeds te eten of te drinken kon krijgen, of, waar ik dat ook al zocht, is mij nimmer eene aangename ontvangst te beurt gevallen.

Het is aardig, hierover na te denken. Maar voordat ik (geprikkeld door eigen ervaring en de voorstellingen van vele mijner medereizigers van elk kommercieel en onkommercieel kaliber) dit verder ga beschouwen, moet ik een enkel woord van bewondering uiten met betrekking tot hooge winden.

Zoo verwondert het mij, waarom de windvlagen der hoofdstad zooveel harder waaien te Walworth. Ik kan mij niet begrijpen, wat Walworth toch kan gedaan hebben, om met zulke winden gestraft te worden, waarvan men gewoonlijk in de kranten leest, Brixton schijnt wat op zijn geweten te hebben; Peckham ondergaat meer, dan een deugdzaam Peckham kan vooronderSteld worden te verdienen. De huilende nabuurschap van Deptford beslaat eene bijzondere plaats in de beschrijving van bekwame heeren, die in alle winden uit zijn, en voor wie 't een slechte hooge wind is die niets goeds aanwaait. Maar er kan nauwelijks nog een Walworth bestaan, het moet bepaald weggewaaid zijn. Ik heb altoos van meer schoorsteenen en daken van huizen gelezen, die er te Walworth met groot gedruisch zijn afgewaaid, en van meer andere gewijde gebouwen, die bijna (niet geheel) naar zee zijn geslingerd in dat vervloekte oord, dan ik ooit van ervaren dieven gelezen heb met fatsoenlijke manieren — een algemeen verschijnsel, dat zijn oorsprong nimmer heeft gehad uit verdichtsel of uit 't rapport van een agent van politie. Nog eens: 't verwondert mij waarom menschen in 't „Surrey Canal" worden gewaaid, en in geen ander water! Waarom staan menschen vroeg op en gaan dan in groepen uit, om in 't „Surrey Canal" gewaaid te worden? Zegt de een tot den ander: „Wees welkom, Dood, want dan komen wij in de kranten?" Doch dit kan de verklaring ook niet zijn, want zij zouden zich dan ook blootstellen om in 't „Regent's Canal" gewaaid te worden, in plaats van Surrey altoos met dit onheil te verontrusten. Ook laat zich zeker agent van politie gedurig, bij de geringste provokatie, in

't „Regent's Canal" waaien. Ik hoop, dat Sir Richard Mayne er toch eens op letten zal, en dien zwakhoofdigen politie-agent verbieden zal zulks te doen.

Ik moet de beschouwing over de kurieuse kwestie der Ververschingen echter weer opvatten. Ik ben een Brit, en zoodanig weet ik, dat ik nimmer een slaaf zal worden — en nochtans heb ik eene heimelijke vrees, dat er in deze zaak eene slavernij van slechte gebruiken heerscht.

Ik reis per spoor. Na gauw ontbeten te hebben, ben ik om een uur of acht 's morgens van huis gegaan. Nadat ik nu als 't ware over den weg was gevlogen en de vochtige ingewanden der aarde had doorwroet, en honderden mijlen al snorrend heb afgelegd, was ik zeer hongerig toen ik het „Ververschings-Station" bereikte, waar ik verwacht werd. Let op, ik word er verwacht. Ik heb reeds gezegd, dat ik hongerig was geworden; ik kon wel zeggen, misschien met meer juistheid, dat ik mij uitgeput gevoelde, en dat ik in de noodzakelijkheid verkeerde — zooals de Franschen zeggen — om mij te „restaureeren". Wat is er voor mijne restauratie in gereedheid gebracht? Het vertrek, waar ik gerestaureerd zou worden, is gelijk wij Engelschen dit noemen, een „wind-trap", iets dat men met eigen oogen dient te hebben gezien, om er zich eenig juist denkbeeld van te kunnen vormen. De leiding der jonge dames achter 't buffet was van hare jeugd af aan er op gericht, steeds eene trotsche, dramatische houding aan te nemen, alsof zij mij niet verwachtten. Het is tevergeefs, dat ik ze door mijne nederige en verzoenende manieren tracht te bewijzen dat ik „Royaal" ben. Het is tevergeefs, dat ik mij zelven ter versterking mijner vermoeide ziel voorstel, dat die jonge dames een geldelijk belang in mijne komst hebben. Noch mijne reden, noch mijn gevoel kan stand houden tegen den kouden, glazigen blik, die mij te kennen geeft, dat ik niet verwacht word, noch hier iets te maken heb. De eenzame man daar tusschen de flesschen zou zich wel aan mij laten gelegen liggen, maar hij durft 't niet wagen; hij is machteloos tegenover de rechten en de macht der vrouw. (Van den page zal ik maar niet spreken, want hij is een jongen, dus de natuurlijke vijand der schepping.) Haast verkleumd van kou in die doodelijke dwarlwinden waaraan ik werd blootgesteld, en terneergedrukt door de zedelijk ongunstige omstandigheden waar ik mij in bevond, sloeg ik nu mijne mistroostige oogen naar de ververschingen die mij moesten restaureeren. Ik vind, dat ik òf mijne keel moest verbranden door als waanzinnig wat, met meel verdikt, bruin heet water op te slurpen; òf ik moest mij ziek eten aan Banbury-koek; òf ik moest mijne zwakke maag met een speldenkussen met krenten vullen, dat zich zeker schrikkelijk uit zou zetten, als 't daar aangeland was; òf ik moest met eene vork uit eene ijzeren groeve, alsof ik een onvruchtbaar land bebouwde, stukken vet te voorschijn halen die men varkens-pastei noemde. Terwijl ik mij daar zoo rampzalig bezighoud, vind ik, dat dat treurig gerecht op tafel, in allen deele van zijn ongunstig karakter, zoo op de minste en schraalste avond-gastmalen gelijkt, dat ik begin te denken, dat ik zeker die oude onbekende dame naar tafel had moeten brengen, die blauw van de kou in een kouden sinaasappel aan mijne zijde zat te bijten — dat de pasteibakker, die de gerechten voor den minst mogelijken prijs voor de maatschappij had klaargemaakt, iemand is, die frauduleus bankroet heeft geslagen, en die 't contract nu nakomt door zijn verzuurden voorraad aan 't venster ten toon te stellen — dat, om de een of andere onverklaarde reden, de familie, die de partij geeft, mijne aartsvijandin is geworden, en ze gegeven heeft louter met het doel om mij te beleedigen. Of ik verbeeld mij weer, dat 't bij 't einde is eener avond-„conversazione" op school, waarvoor afzonderlijk een gulden en vijftig cents per half jaar berekend wordt; of bij 't mislukken van die beruchte avond-partij, die op de kostschool van mevrouw Bogles gegeven werd waar ik op school lag, bij welke gelegenheid mevrouw Bogles ter verantwoording werd geroepen door de rechterlijke macht, die haar (met de sleutels en inteekeningslijst en al) op eene veilige plaats bracht, een half uur voordat de feestelijkheden een aanvang zouden nemen.

Neem een ander geval.

Mijnheer Grazinglands, van de „Midland Counties", kwam op zekeren morgen per spoor te Londen, vergezeld door de beminnelijke en betooverende mevrouw Grazinglands. Mijnheer Grazinglands was een welgesteld heer, die eenige zaken aan de Bank van Engeland te doen had, die de goedkeuring en onderteekening van mevrouw Grazinglands vereischten. Nadat de bezigheden waren afgedaan, gingen mijnheer en mevrouw Grazinglands de Koninklijke Beurs en de Paulus-kerk bezichtigen. De krachten van mevrouw Grazinglands begonnen haar te begeven, en mijnheer Grazinglands (die de teederste aller echtgenooten was) zei belangstellend: „Lieve Arabella, ik vrees dat je vermoeid bent." Mevrouw Grazinglands antwoordde daarop: „Alexander, ik ben wel wat moe, maar maak u daar niet ongerust over, ik zal spoedig wel beter zijn." Aangedaan door de vrouwelijke zachtzinnigheid waarop zij hem geantwoord had, keek mijnheer Grazinglands door 't raam van een pasteibakkerswinkel, aarzelend of 't wel welvoeglijk was in eene dergelijke inrichting 't ontbijt te gaan gebruiken. Hij zag er echter niets te eten, dan verschillende stukken boter,

waar wat gelei boven dreef, die boven een pot met lauw water in smeltenden toestand verkeerden. Twee oude schildpad-schalen, waar het woord soep op te lezen stond, dienden tot opsiering van een glazen beschot, dat voor eene stoffige alkoof was geplaatst, en waarin een huwelijksontbijt, ten spot, op eene waggelende tafel gereed stond, die den vreesachtigen reiziger waarschuwde. Eene langwerpige doos op een hoogen stoel, met verzuurde en gebroken pasteien tegen verminderde prijzen, versierde den ingang van de deur, en twee hooge stoelen, die als 't ware op stelten dansten, waren achter de toonbank geplaatst. Het beheer over dit alles voerde eene jonge dame, wier duistere blik, die naar de straat was gewend, een ingekankerden haat jegens de maatschappij verraadde, en een vast besluit om zich te wreken. Van eene door torren bezochte keuken onder de inrichting steeg er een damp op, die een bord soep aankondigde, waarvan mijnheer Grazinglands door eene onaangename ervaring wist, dat ze 't verstand verzwakt, de maag uitzet, de kleur doet verliezen, en zich dan een uitweg baant uit de oogen. Daar hij nu besloot, er niet in te gaan, en mevrouw Grazinglands zichtbaar al zwakker en zwakker werd, herhaalde zij andermaal: „Ik voel me min of meer vermoeid, Alexander, maar maak je 'r niet ongerust over." Door deze woorden van onderwerping aangespoord om eene nieuwe poging in 't werk te stellen, keek mijnheer Grazinglands in een bakkerswinkel, waar eenige krentenbroodjes in 't gezelschap van harde beschuit uitgestald waren. Er stond eene steenen waterfiltreer op tafel, en eene versleten klok hing er aan den wand, en achter de toonbank zat eene oude vrouw, met vlasachtig haar en van een onontwikkeld, melig voorkomen, alsof zij met zaad gevoed werd. Hij was juist van plan hier aan te leggen, doch herinnerde zich nog bijtijds dat „Jairings Hotel" niet veraf was.

Daar nu het „Hotel Jairing" een hotel was voor heeren en dames, en zeer gezien bij de fatsoenlijke klassen uit de Midden-Provinciën, zoo was het waarlijk geen onverstandige zet van mijnheer Grazinglands, toen hij mevrouw Grazinglands zei, dat zij daar eene lamscotelet zouden gaan gebruiken. Mevrouw Grazinglands gevoelde zich nu ook wat beter, nu zij weer op weg was, 't leven te mogen aanschouwen. Op dat vroolijk en feestelijk tooneel aangekomen, vonden zij daar den tweeden kellner, nog ongekleed, bezig de glazen van de ledige koffiekamer te wasschen, en den „ober-kellner", ontdaan van zijne witte das, in de weer om zijne olie- en azijnstelletjes te vullen. Deze nu (hen in ontvangst nemende) was eenigszins verrast door hunne begunstiging, en hij dacht dit 't best te kunnen toonen door mevrouw Grazinglands in den donkersten hoek van 't gebouw weg te moffelen. Deze dame (de trots harer provincie) werd onmiddellijk door verscheidene donkere gangen en trappen in een foltervertrek in 't achterste gedeelte van 't gebouw gevoerd, waar vijf ziekelijke oude vrouwen, die de borden warmen, tegen elkander stonden te leunen naast een oud afgedankt buffet. Ook stond er eene canapé van een onbegrijpelijken vorm, die als 't ware fluisterde: „Bed," terwijl de kleedingstukken, laarzen etc. die er omheen lagen, er bijvoegden: „Slaapplaats van den tweeden kellner." Hier in dit donker vertrek, waar alles vrees en wantrouwen inboezemt, wachtte mijnheer Grazinglands met zijne beminde ega omstreeks twintig minuten op den rook (want tot vuur kwam 't niet), en twintig minuten op de sherry, een half uur op het tafellaken, veertig minuten op de messen en vorken, drie kwartier op de coteletten, en een uur op de aardappelen. Bij 't betalen der rekening — die niets meer bedroeg dan 't daggeld van een Luitenant bij de marine — waagde mijnheer Grazinglands eenige aanmerking te maken over de hoedanigheid van 't vuur, en den ontzaglijken prijs dien zij hem voor zijn bezoek lieten betalen. Waarop „Jan" in substantie antwoordde, dat, had hij maar vooraf een accoord getroffen, 't mijnheer Jairing aangenaam zou geweest zijn, hem op eene wijze te laten bedienen, die hem meer aangenaam zou geweest zijn; „want," voegde „Jan" er bij (waarschijnlijk kuchende naar mevrouw Grazinglands, de trots harer provincie), „als de gasten niet in 't hotel logeeren, dan wordt er op hunne begunstiging minder gelet; 't is dan de moeite niet waard voor mijnheer Jairing, en bovendien is mijnheer Jairing er in 't geheel niet op gesteld." Eindelijk verlieten mijnheer en mevrouw Grazinglands 't „Hotel garni" van mijnheer Jairing, zeer mismoedigd, en door 't buffet-personeel bespot; 't geen zij niet spoedig zijn te boven gekomen.

Of neem een ander geval. Neem eens u zelven tot voorbeeld.

Ge vertrekt per spoor van eenig station. Ge hebt nog twintig minuten den tijd om 't middagmaal te gebruiken, vóórdat ge vertrekt. Ge wilt eerst eten, en evenals dokter Johnson, houdt ge er van te dineeren. Ge roept voor uwe verbeelding de ververschingstafel aan 't Station. De ellendige en bij contract geleverde soupés op avondpartijen — als maatstaf aangenomen op alle ververschingstations, want het wordt als 't laatste gerecht in zulke omstandigheden beschouwd, dat het schepsel, tot de uiterste noodzakelijkheid gedreven, kan gebruiken — maken u misselijk, en de volgende woorden ontvallen uwer lippen: „Ik kan niet met verzuurden tulband dineeren, die zich in mijn mond in zand omzet. Ik kan niet met vettige pasteitjes dineeren, die gevuld schijnen te zijn met het vleesch van

aan veepest gestorvene runderen, en die zich aan mij voordoen in den vorm eener onverteerbare zeester, omzet met eene loodkleurige pasteikorst. Ik kan niet met broodjes met vleesch dineeren, die er dagen lang reeds op een afgedankten schotel lagen te kwijnen. Ik kan niet met suikergoed dineeren. Ik kan niet met Toffie (koffie) dineeren." Ge gaat naar een nabijgelegen Hotel, en komt geagiteerd in de koffiekamer aan.

Het is allervreemdst, maar „Jan" is bijzonder koel jegens u. Verklaar dit hoe ge wilt, denk er over na, 't is tevergeefs, ge kunt niet ontkennen, dat „Jan" zeer koel jegens u is. Hij is geenszins blij u te zien, hij heeft u niet noodig, hij zou liever gezien hebben dat ge niet gekomen waart. Tegenover uw geagiteerden toestand neemt hij eene zeer koele houding aan. En alsof dit niet genoeg ware, staat er een andere „Jan", die tot dit doel uitsluitend schijnt geboren te zijn, op een kleinen afstand, met een servet onder den arm, met gevouwen handen en gespannen oogen, naar u te kijken. Gij zegt uw „Jan", dat ge twintig minuten tijd hebt om te dineeren, en hij stelt u voor, met wat visch te beginnen, dat in twintig minuten gereed zal zijn. Hebt gij dit afgeslagen, dan beveelt hij u — zeer naïef — een kalfs- of lamscotelet aan. Het laatste woord is: geef maar op, onverschillig wat voor cotelet. Hij gaat op zijn gemak achter eene deur staan, en roept dan naar beneden. Hierop volgt een soort van buikspreken, dat niemand verstaan kan, en 't resultaat is, dat men voor 't oogenblik niets anders heeft dan kalfs-cotelet. Radeloos roept ge uit: „kalfs-cotelet dan maar!" Heeft „Jan" dit punt afgehandeld, dan komt hij om uw tafel te dekken; langzaam nadert hij met een servet, op eigenaardige wijze gevouwen (want zijne attentie wordt door iets op straat getrokken, en hij kijkt 't raam uit); hij heeft in zijne hand een wit wijnglas, een groen wijnglas, een blauw vingerglas, een waterglas, en een geduchte veldbatterij van omstreeks veertien „C a s t o r s" met niets er in; in allen gevalle, voor uw doel genoeg — met niets er in dat gij er uit kunt krijgen. Gedurende al dien tijd staat de andere „Jan" u aan te gapen; al peinzend komt hij eindelijk tot 't besluit, dat gij toch veel van zijn broeder weghebt. Een groot gedeelte van den tijd is nu verstreken, en nog is er niets anders op tafel dan eene kruik met ale en wat brood; gij verzoekt uw „Jan": Och, Jan, wees zoo goed en kijk toch ereis waar de cotelet blijft? Onmiddellijk kan hij aan uw verzoek geen gevolg geven, want hij draagt zeventien pond Amerikaansche kaas voor u op tafel, waarmede gij uw maal kunt besluiten, en een klein Landgoed van selderij en waterkers. De andere „Jan" slaat nu zijn eene been over het andere en bekijkt u van eene andere zij, en hij begint nu eenigszins te twijfelen, daar hij de gelijkenis van zijn broeder heeft laten varen, of gij niet meer op zijne tante, of wel op zijne grootmoeder gelijkt. Andermaal verzoekt ge uw „Jan" met eene aandoenlijke verontwaardiging „om toch naar die cotelet te zien!" Hij gaat de deur uit om er naar te kijken, en juist als ge op 't punt staat zonder cotelet te vertrekken, komt hij er mee aan. Zelfs dan zal hij het valsch zilveren deksel niet van den schotel nemen zonder den noodigen zwier er bij in acht te nemen en de muffe cotelet aan te kijken, alsof hij er door verrast werd — 't geen toch niet kan zijn, daar hij die wel dikwijls moet gezien hebben. De cotelet is bedekt met een soort van huid, door den kundigen kok aangebracht, en in een valsch zilveren kom op twee in plaats van op drie pooten, is iets met velletjes en zeentjes, dat saus moet heeten, waar schijfjes ingemaakte komkommers op drijven. Ge vraagt om de rekening, maar „Jan" kan u die nog niet geven, want hij is bezig met u drie harde aardappelen en eenige spruitjes te brengen, die veel gelijken op de ornamenten die er gewoonlijk op de ijzeren balies gevonden worden, en slecht gekookt. Ge zijt echter overtuigd dat ge 't tot dit gerecht niet zult brengen, niet eens tot de kaas en selderij, en op gebiedenden toon vraagt ge om de rekening; maar ook dit vereischt weer veel tijd, al was „Jan" er ook om gegaan, want hij moest eerst een onderhoud hebben met eene vrouw, die in eene glazen schuifkast in den hoek zit, en die eerst verscheidene Grootboeken moet opslaan voordat zij de rekening kan uitschrijven — alsof ge er een jaar gelogeerd hadt. Ge wordt radeloos om weg te komen, en de andere „Jan", nu weer het eene been over het andere slaande, staat u steeds aan te kijken — maar nu met eene groote mate van achterdocht, daar ge hem deedt herinneren aan den man die verleden winter de overjassen had meegenomen. Is uwe rekening eindelijk gebracht en betaald, tegen zes stuivers per mondvol, dan herinnert „Jan" u op verwijtenden toon, dat 't „service" voor één persoon niet op de rekening wordt geschreven, en zit er voor u niets anders op, dan om in al uw zakken naar nog zes stuivers te zoeken. Nadat gij hem die ter hand hebt gesteld, krijgt hij nog ongunstiger gedachte van u, en laat u de deur uit, denkende bij zich zelven, 't geen gij niet betwijfelen kunt: „ik hoop dat wij u hier nooit weer mogen zien!"

Of neem een of ander geval — en hoe menigmaal kan dat niet voorkomen op reis! — dat ge, met meer tijd ter uwer beschikking, even slecht bediend wordt. Neem bijv. de ouderwetsche „Bulls Head", met zijne ouderwetsche messen-doozen op de ouderwetsche buffetten, met zijne ouderwetsche bedden op de ouderwetsche ledikanten, met zijne ouderwetsche duffe

vertrekken, met zijne ouderwetsche stiklucht op de boven- en benedenkamers, met zijn ouderwetsch keukengereedschap en met zijn ouderwetsche afzetters-beginselen. Ga uwe nadeelen na bij al die schotels, gevuld met zoetigheden in witte pappen gestoken; bij al die schotels met rijst waarin een soort van kruiden van apothekers-vinding gemengd is, en die men dan kerry noemt; bij die schotels met stukjes kalfsvleesch gevuld, die tevergeefs op uwe begunstiging in den vorm van balletjes gehakt wachten. Bij ervaring hebt ge kennis gemaakt met de taaie kippen van de ouderwetsche „Bulls Head", die er op ouderwetsche schotels ten toon gesteld worden; met zijn op canibalische wijze gekookt schapevleesch, waaruit 't bloed gutst als men er in snijdt; met zijn kleinen schotel met pasteitjes, waar eene laag spermaceti-zalf overheen is gesmeerd. Ge moogt van geluk spreken, als ge den vruchten-portwijn in de ouderwetsche „Bulls Head" vergeten zijt, die een bijzonderen opgang heeft gemaakt louter door den prijs die er op gesteld was door de ouderwetsche „Bulls Head", en door de wijze waarop de ouderwetsche „Bulls Head" de glazen en servetjes rangschikken, en dan dat Vloeibare Pootje naar 't licht eener drie en een halve stuivers kaars hield, alsof hij daarmede te kennen wou geven, dat zijne ouderwetsche kleur niet door kunst was aangebracht.

Of neem eindelijk, ten besluite, twee voorbeelden, ons allen bekend.

Wij kennen allen 't nieuwe Hotel dicht bij 't station, waar 't altoos stormt en de laan, die er heen leidt, altoos slikkerig is, en waar wij 't gas gewoonlijk doen flikkeren, als wij de voordeur openen. Wij kennen allen den vloer en de trappen, die te nieuw zijn, en de wanden, die te nieuw zijn, en het huis waar u de kalklucht overal tegenkomt. Wij kennen allen de deuren, die kraakten, en de gescheurde blinden, waardoor wij de mistroostige maan kunnen zien. Wij kennen allen de nieuwe menschen, die 't nieuwe Hotel drijven, en wenschen, dat zij daar nimmer gekomen waren, en die (eene onvermijdelijk gevolg) wenschen, dat wij er nimmer gekomen waren. Wij weten allen hoe weinig ameublement er is, en hoe glinsterend dat nieuwe ameublement is, en hoe er geen stuk op zijne plaats staat, en hoe moeielijk 't is, elk stuk op zijne plaats te zetten, zoodat het altoos verkeerd staat. Wij weten allen hoe de vochtige muren bij 't aangestoken gas zichtbaar worden. Wij weten allen hoe de kalklucht onze broodjes met vleesch bederft, hoe ze zich in onzen warmen wijn mengt, hoe ze ons naar bed vergezelt, vervolgens door den schoorsteen heengaat, en den rook verhindert haar te volgen. Wij weten allen hoe er een poot van onzen stoel breekt, als we 's morgens zitten te ontbijten, en hoe de verontwaardigde „Jan" 't ongeluk toeschrijft aan de nieuwheid, die er nog in de richting heerscht, en ons, op de vraag naar deze of gene plaats, ten antwoord geeft, dat 't hem genoegen doet te kunnen zeggen, dat hij hier geheel vreemd is, en dat hij aanstaanden zaterdag weer naar zijne familie hoopt te vertrekken.

Ook kennen wij allen 't groote Stations-Hotel, toebehoorende aan de maatschappij van eigenaars, dat plotseling in een der achterbuurten van eenige plaats, die gij maar noemen wilt, is ontstaan, en van waar wij uit onze Koninklijke vensters kijken op hofjes en tuintjes, op oude zomerverblijven, kippenhokken, duiventillen en varkenshokken. Wij allen kennen dit Hotel, waar wij alles in zijn soort voor geld kunnen krijgen, maar waar 't niemand pleizier doet of spijt als hij ons ziet; waar 't niemand schelen kan (als de rekening maar betaald is) of wij komen of gaan. Wij allen kennen dit Hotel, waar wij geene zelfstandigheid bezitten, maar plaats nemen in den algemeenen postwagen, waar we als 't ware gesorteerd en naar onze verschillende provinciën afgeleverd worden. Wij weten allen, dat wij ons op zulk eene plaats tamelijk wel kunnen schikken, al is 't dan ook niet zoo goed als we wel zouden wenschen; en dit komt hier vandaan, dat de plaats, om zoo te zeggen, in 't groot wordt gedreven, terwijl in ons een leuterachtige kleinhandel-geest woont, die bevredigd wil worden.

De slotom is deze: Mijne niet-handelsreis heeft me nog niet kunnen overtuigen, dat wij de volmaaktheid in deze aangelegenheid bereikt hebben. En evenmin als ik geloof, dat 't einde der wereld nabij is, zoolang die vervelende en aanmatigende mannen, die 't verkondigen, er in zijn, evenmin geloof ik aan een „Hotel-Millenium", zoolang iets van al dat ongemakkelijke bijgeloof, dat ik hier heb aangestipt, blijft bestaan.

VII.

EENE BUITENLANDSCHE REIS.

Ik nam plaats in den reiswagen — hij was van Duitsch fabrikaat, ruim, log en ongeschilderd — sloeg de treedjes naar binnen, rukte 't portier met geweld dicht, en gaf bevel: „voorwaarts!"

Al zeer spoedig was ik 't W.- en Z.-W.-einde van Londen doorgetrokken, zoodat ik reeds over de rivier en den „Old Kent Road", „Blackheath" ja zelfs „Shooters Hill" achter den rug had, eer ik den tijd had om, als een ervaren reiziger, mijn rijtuig van binnen in oogenschouw te nemen.

Ik had twee ruime „Imperials" boven op 't rijtuig, alsook een geschikte bergplaats vooren achterop; binnen 't rijtuig was, van boven, een netwerk gespannen, waarin ik boeken kon bergen; aan de kanten waren zakjes bevestigd, alsook twee ruime lederen zakken om „allerlei" te bergen, en eene lamp was er achter in 't rijtuig aangebracht, die mij licht kon verschaffen, ingeval de nacht mij overviel. Ik was van alles ruim voorzien en had hoegenaamd geen idee waar ik naar toe zou gaan (iets wat pleizierig was) dan alleen dit, dat ik naar 't buitenland ging.

De oude straatweg was zoo gemakkelijk, de paarden waren zoo frisch, en ik vervolgde mijn weg met zulk een spoed, dat ik reeds halfweg, tusschen Gravesend en Rochester, waar de rivier haar schepenlast zachtjes naar zee voortstuwde, was genaderd, toen ik aan den weg een allervreemdsten kleinen jongen zag staan.

„Holla!" zei ik tot dien allervreemdsten kleinen jongen, „waar woon je?"

„Te Chatham," zei hij.

„Wat doe je daar?" vroeg ik hem weer.

„Ik ga naar school," antwoordde hij.

Ik nam hem in mijn rijtuig op en wij gingen verder. Spoedig daarop zei de allervreemdste kleine jongen: „Dit is „Gads-Hill", waar we nu zijn, waar Fallstaff gewoonlijk uitging om de reizigers te plunderen, en zich dan uit de voeten maakte."

„Hé! Weet je iets van Fallstaff?" vroeg ik.

„Ik weet alles van hem," zei de allervreemdste kleine jongen. „Ik ben al oud (ik ben negen jaar), en ik lees allerlei boeken. Doch laten we toch eventjes op dien heuveltop stilhouden, en naar dat huis kijken, asjeblieft!"

„Vindje dat huis dan zoo mooi?" zei ik.

„Wel, m'nheer," zei de allervreemdste kleine jongen, „toen ik nog de helft zoo oud niet was als nu, deed 't me pleizier hier naar toe gebracht te worden om 't te kunnen zien. En nu ben ik negen jaar, en nu kom ik vanzelf om 't te zien. En sedert ik me herinneren kan, heeft vader, toen hij zag, dat ik er zooveel van hield, me altoos gezegd: „Als je maar volhoudt en vlijtig werkt, dan kun je er misschien in komen te wonen." Dat 's evenwel niet te denken!" zei de allervreemdste kleine jongen zuchtend, en met bewondering staarde hij uit 't rijtuig 't huis aan.

Ik was eenigszins verwonderd, dit van den allervreemdsten kleinen jongen te vernemen; want dat huis was toevallig van mij, en ik had reden te gelooven, dat, wat hij zei, waarheid bevatte.

Edoch ik hield er niet stil, maar liet den allervreemdsten kleinen jongen uit 't rijtuig, en vervolgde mijn weg. Den weg waarover de oude Romeinen plachten te marcheeren; den weg waarlangs de oude Canterbury-pelgrims plachten te gaan; den weg waarover de reisgezelschappen der oude heerschzuchtige priesters en prinsen plachten te paard te rijden tusschen 't vasteland en dit Eiland door slik en water; den weg, waar Shakespeare neuriede: „Blow, blow, thou winterwind" (Blaas, blaas, gij winterwind), terwijl hij daar aan 't hek van de herberg de bestellers gadesloeg; den weg, gelegen tusschen kersen- en appelengaarden, tusschen koren- en hopvelden. Zoo vervolgde ik mijn weg over Canterbury naar Dover. Daar beukte de zee met dof geluid 't strand in dien donkeren nacht, en 't draaiende Fransche licht op de kust van kaap Grinez wierp zijn licht regelmatig in 't rond; slechts nu en dan werd dat eenigszins verduisterd, alsof een reusachtige lichtwachter er zijn hoofd voor stak om te zien hoe het brandde.

Vroeg in den morgen bevond ik mij op dek van de poststoomboot, die nu al hare krachten inspande om de baai op de gewone moeitevolle wijze te passeeren, terwijl de baai ons op de gewone wijze alle mogelijke moeite veroorzaakte om ons pogen ten uitvoer te brengen.

Maar toen ik 't Tolkantoor aan de overzij achter den rug had, en de stofwolken op de dorstige Fransche wegen in alle richtingen deed vliegen, en terwijl de schrale boomen aan den weg (ik geloof niet dat zij ooit bladeren zullen krijgen) hier en daar een met stof bedekte soldaat bewaakte, of, een landarbeider die op een hoop steenen in een zoeten slaap, in eene denkbeeldige schaduw, zich ter ruste had gelegd, toen keerde mijn reisgeest weer in mij terug. Toen ik nu zoo ver gevorderd was, en de stralen der zon met alle kracht op mijn hoed, alsof 't een brandglas was, begon te gevoelen, bemerkte ik, dat ik op Franschen bodem was aangekomen. Ik zou dit toch gewaar zijn geworden, niettegenstaande die flesch slechten gewonen wijn, de gebraden koude kip, 't Fransche broodje, en 't weinige zout, waarmee ik zoo heerlijk heb ontbeten, alles te voorschijn gebracht uit de zijzakken van mijn reiswagen.

Na 't ontbijt moet ik zeker ingeslapen zijn, want daar een blond gezicht zich aan 't raampje van mijn rijtuig vertoonde, riep ik verschrikt uit:

„Goeie God, Louis, ik droomde dat je dood waart!"

Mijn vroolijke bediende lachte en zei:

„Ik? Waarachtig niet, m'nheer."

„Ik ben blij, dat ik wakker ben! Wat doen we, Louis?"

„We nemen versche paarden. Wilt u den heuvel opwandelen?"

„Wel zeker."

Welkom gij oude Fransche heuvel met uw ouden Franschen krankzinnige (niet 't minste

verwant aan Sterne's Maria), die er in een soort van hondenhok zoo wat halfweg woont, en nu met zijn kruk, zijn groot hoofd en wijde slaapmuts, te voorschijn kwam, alsof hij de oude mannen en vrouwen vóór wilde zijn die daar kreupele kinderen ten toon stelden, en de kinderen die daar oude en leelijke mannen en vrouwen ten toon stelden, die, zoo 't schijnt, gewoonlijk op de wijze der opstanding te voorschijn worden geroepen om de eenzaamheid plotseling te bevolken.

zij steeds klaagden dat zij te weinig hadden ontvangen; daar was een keur van paarden van Vlaamsch ras, elkander telkens bijtende als zij er kans toe zagen; daar waren de wollige schapevachten, als schorten met lussen aan de uniformen der postiljons vastgemaakt; daar waren hunne hooge rijlaarzen en hunne zweepen; daar waren de hoofdkerken die ik wenschte te zien; daar waren de kleine steden, die er uitzagen alsof ze geen steden genoemd mochten worden, daar de meeste huizen te huur ston-

STRAUDENHEIM SLOEG ONMIDDELLIJK 'T LANGE VERLAKTE HOOFDDEKSEL VAN DEZEN HELD AF.
(Blz. 36).

„'t Is goed," zei ik, terwijl ik wat kleingeld onder ze ronddeelde; „hier komt Louis aan, en ik ben geheel en al wakker."

Wij vervolgden onze reis weer, en 't deed me genoegen telkens de verzekering te erlangen, dat Frankrijk nog steeds op dezelfde plaats stond waar ik 't gelaten had. Daar waren de posthuizen, met gewelfde gangen, vuile stallen, en de zindelijke vrouwen van zaken, die daar stonden te kijken hoe de paarden uitgespannen worden; daar waren de postiljons bezig 't ontvangen geld in hunne hoeden te tellen, terwijl

den, en niemand er zelfs naar keek, behalve de verhuurders die dan ook niets anders te doen hadden dan er den geheelen dag naar te staan kijken. Ik bracht den nacht onderweg door en smaakte 't vermakelijk genot om aardappelen te koken en andere verstandige zaken te verrichten, die, indien wij dat bij ons zouden doen, ons de beschuldiging op den hals zouden halen, dat wij op de een of andere wijze den met de Engelsche ziekte behepten nationalen zegen, alias onzen Britschen boer, te kort doen. Eindelijk werd ik, als een pil in eene

doos, over de steenen gerammeld, totdat ik — de zweep al fluitende door de lucht, en de staarten van mijne schimmels met edelen zwier zich bewegende — mijn triomftocht binnen Parijs maakte.

Te Parijs nam ik mijn intrek voor een paar dagen in een der hotels in de „Rue de Rivoli"; de voorvensters mijner kamer zagen uit op de tuinen der Tuilerien (alwaar 't onderscheid tusschen de kindermeiden en de bloemen hierin scheen te bestaan, dat de eersten van plaats konden veranderen, en de laatsten niet): mijn achtervensters zagen uit op al de andere achtervensters van 't hotel, en beneden mij op de plaats zag ik mijn Duitschen wagen in eene overwelfde gang zoo dicht geschoven, alsof hij er blijkbaar voor eeuwig moest staan, en waar de schellen den ganschen dag in beweging zijn, doch niemand stoorde zich er aan, behalve de kameniers met veeren stoffers in de handen, en groene baaien mutsen op, die hier of daar vreedzaam door een raam naar beneden stonden te kijken op de zindelijke kellners die daar gedurig heen en weer loopen met groote schenkbladen op de linker schouders.

Ben ik te Parijs, dan word ik door eene onzichtbare macht naar de „Morgue" gedreven. Ik wensch er geenszins heen te gaan, doch ik word er heen gedwongen. Op zekeren Kerstdag (ik had liever ergens anders willen zijn) werd ik door nieuwsgierigheid er heen gedreven, om een ouden man te zien, die daar alleen op zijn koud bed lag; boven de plaats waar hij lag stond een watervat, waaruit 't water bij droppels langzaam op zijn grijs hoofd viel, totdat 't eindelijk een weg over de hoeken van zijn mond nam, waardoor hij een eenigszins schalksch voorkomen verkreeg. Op zekeren nieuwjaarsmorgen (de zon scheen zooals gewoonlijk, en een hansworst vermaakte zich niet ver van 't hek door een veer op zijn neus te balanceeren) werd ik andermaal gedrongen er in te gaan, om een vlasharigen jongen van achttien jaar, die op zijn borst eèn hartvormig medaillon droeg, te zien, — „van zijne moeder" stond er op gegraveerd — die in 't vangnet was opgehaald met een kogelwond in zijn mooi hoofd en met messneden in zijne handen, maar hoe dat kwam, was een diep geheim. Ik zag op deze akelige plaats ook een grooten zwarten man, wiens uiterlijk op schrikkelijk comische wijze door 't water was veranderd, en wiens voorkomen veel had van een prijsvechter, die zijne oogen, bij 't ontvangen van een slag in 't gezicht, heeft dichtgedaan, maar die ze spoedig weer ging openen, om met een hoofdschudden „glimlachend weer gereed te zijn om den strijd te hervatten." O, wat kwam mij die groote zwarte man in die heldere stad duur te staan!

Het weer was zeer warm, en dat was voor hem geenszins gunstig; nog minder voor mij. En waarlijk, eene lieve kleine vrouw, met den sleutel van hare woning in de hand, die den man ook aan haar dochtertje had gewezen, terwijl zij en 't kind wat snoepgoed aten, had opgemerkt, dat monsieur, toen wij er uit kwamen, ongesteld scheen te zijn, en zij vroeg monsieur, met hare mooie kleine oogen op hem gevestigd, of hij zich onwel gevoelde? Niet te luid beantwoordde hij hare vraag ontkennend, en hij begaf zich naar een nabijgelegen wijnhuis, en gebruikte daar wat brandewijn, en verder besloot hij, zich door een bad in de stroomende rivier te verfrisschen.

De bad-inrichting was oudergewoonte vol mannen, met zwembroeken van verschillende kleuren aan; gearmd kuierden zij daar op en neer, dronken koffie, rookten sigaren, zaten aan kleine tafels, onderhielden zich beleefd met de meisjes, die de handdoeken gaven, en wierpen zich af en toe, met 't hoofd vooruit, in de rivier, om dan weer terug te keeren en 'tzelfde te herhalen. Ik haastte mij, deel te nemen aan deze watervermakelijkheid, en was in 't volle genot van een heerlijk bad, toen eensklaps de gedachte bij mij opkwam, dat dat groote zware lichaam op mij aan kwam drijven.

Ik was spoedig uit 't water en stond mij gauw aan den oever aan te kleeden. Met den schok had ik wat water in mijn mond gekregen, en 't maakte mij misselijk, want ik verbeeldde mij dat 't besmet was door dat schepsel.

Ik ging naar mijne koele kamer in 't hotel terug, en nadat ik mij daar op de canapé neergevlijd had, kwam ik eerst recht tot bezinning.

Natuurlijk wist ik, dat dat zwarte schepsel zoo dood was als een pier, en ik 't op geen andere plaats weer aan zou treffen, dan waar ik 't gezien had, evenmin als ik Onze Lieve-Vrouwe-Kerk op eene andere plaats, dan waar die op 't oogenblik staat, zal aantreffen. Wat mij 't meest hinderde, was 't gezicht van dat schepsel; 't had zoo'n diepen indruk op mijn gemoed gemaakt, dat ik er niet van ontslagen werd, voor en aleer die versleten was.

Ik heb 't eigenaardige van dit gevoel nagegaan, terwijl 't mij zeer mismoedigde. Denzelfden dag scheen mij aan tafel iedere bete, die ik naar mijn mond bracht, zoo gelijk aan stukjes van dat schepsel, dat ik verplicht was op te staan en heen te gaan. Later in den avond wandelde ik in de Rue St. Honoré, en daar viel mijn oog op een biljet voor een huis waarop bekend werd gemaakt, dat er dien avond schermpartijen, met de groote en kleine sabel, worstelen, en andere gymnastische toeren zouden plaats hebben. Ik ging er in, en daar er heel vlug geschermd werd, bleef ik er. Tegen 't einde van de voorstelling werd er bekend gemaakt, dat zij ook eene proeve zouden leve-

ren van ons eigen nationaal volksvermaak: „The British Boaxe." Als Brit besloot ik ook nu de Bokspartij bij te wonen. Deze proeve werd zeer lomp door twee Engelsche stalknechts uitgevoerd, en toen een der vechtenden een slag met de rechterhand tusschen de oogen kreeg, deed hij juist 't zelfde wat dat groote zwarte schepsel in de „Morgue" scheen te hebben willen doen — en dat was genoeg voor mij dien avond.

Er was een ietwat onaangename lucht (iets niet ongewoons in Parijs) in de kleine voorkamer van mijn appartement in 't hotel. Dat groote zwarte schepsel in de „Morgue" stond in geen rechtstreeksche verbinding met mijn reukorgaan, want, toen ik recht over hem nadacht, lag hij reeds achter een muur van zeer dik spiegelglas, dat voor dat doel wel zoo geschikt was als staal of marmer. De lucht van 't vertrek maakte evenwel, dat ik gedurig om hem dacht. En 't zonderlingste was nog de eigenzinnigheid waarmede zijne gelijkenis zich overal aan mijne verbeelding opdrong. Al zou ik mij naar 't Palais Royal begeven, en mij daar gaan vermaken met naar de winkels te kijken, of mij verlustigen in 't aanschouwen van al die gemaakte kleeren die daar uitgestald worden. Al zou ik ook met aandacht staan kijken naar die robes de chambre en lichte vesten van de zonderlingste modellen, en mijne oogen zouden bij toeval op den winkelier, of zijn bediende, of wel op den stommeknecht bij de deur vallen, dadelijk word ik herinnerd aan „iets zoo gelijk aan 't zwarte schepsel!" — en op eens word ik weer misselijk.

Dit zou evenzoo in den schouwburg plaats hebben. Het kan mij dikwijls op straat gebeuren, zelfs wanneer ik niet eens aan hem denk. Het was niet omdat dat schepsel dood was, dat het mij zoo vervolgde, want ik wist (ik weet dat bij ervaring) dat ik evengoed door gezichten van afschuwelijke levenden zou kunnen vervolgd worden. Dit heeft zoo eene week geduurd. Het beeld heeft zich niet trapsgewijze van mij verwijderd, namelijk in den zin. dat 't een stip geworden is minder krachtig en duilijk, maar in dien zin, dat 't mij al minder en minder lastig viel. De ondervinding is wel waard, overwogen te worden door hen, aan wier zorg kinderen zijn toevertrouwd. Het zou moeielijk zijn, de kracht en nauwkeurigheid der opmerkzaamheid van een verstandig kind te overdrijven. Op dien leeftijd moet 't soms een blijvenden indruk maken. Indien de indruk bij 't kind door een vreeswekkend voorwerp is veroorzaakt, dan zal die ook altoos (bij gebrek aan 't noodige verstand) met vrees gepaard gaan. Dwingt ge 't kind op dien leeftijd, behandelt ge het op Spartaansche wijze, zendt ge het tegen zijn zin in een donker vertrek, laat ge het tegen zijn wil alleen in een slaapkamer, dan kunt ge het evengoed van 't leven berooven.

Op zekeren helderen morgen verliet ik Parijs weer in mijn Duitschen wagen, en aldus ook dat groote zwarte schepsel. Ik moet echter nog bekennen, dat ik weer naar de „Morgue" gedreven was om zijne kleeren te zien, nadat hij begraven was, en dat die voorwerpen bijzonder op hem geleken — vooral zijne laarzen. Ik zette echter mijn tocht naar Zwitserland voort met den blik steeds voorwaarts, en niet achterwaarts gericht, en zoo scheidden wij van elkander.

Nog eens welkom, gij schilderachtig Frankrijk met uwe landelijke herbergen, gevuld met bloemvazen en pendules, in de stille kleine steden, waarvan de bewoners zich alles behalve stil op den kleinen Boulevard des avonds onder de boompjes gedragen! Welkom, monsieur de Curè, die daar eenzaam op zijne morgenwandeling, even buiten de stad, zijn Getijboek leest, dat hij nu toch wel van buiten zal kennen! Welkom, monsieur de Curè, later op den dag; in eene cabriolet gezeten. jaagt hij door 't stof van den straatweg (alsof hij reeds in hooger sfeer was aangekomen), met 't verdroogde slijk van een dozijn winters nog aan de wielen. Andermaal welkom, monsieur de Curè, terwijl wij elkander groeten; gij rekt uw nek en kijkt naar den Duitschen wagen, terwijl ge in uw dorpstuintje bezig zijt wat groente voor de soep te plukken; ik kijk uit mijn Duitschen wagen met die aangename reizigersverrukking, die geene zorgen, noch den dag van gisteren of van morgen kent, slechts voorbijgaande zaken, voorbijgaande geurtjes en geluiden! En zoo kwam ik welgemoed te Straatsburg aan, waar ik een regenachtigen zondagavond voor een venster doorbracht terwijl een nietsbeduidende vaudeville, ter mijner eere, in een huis aan den overkant van de straat, werd opgevoerd.

Hoe 't kwam, dat zulk een ruim huis maar drie bewoners telt, ging mij niet aan. Er waren wel twintig vensters in 't hooge dak alleen; hoeveel er in zijn grotesken gevel waren, weet ik niet, want ik hield spoedig op met tellen. De eigenaar was een winkelier, met name Straudenheim; van beroep — ja wat voor beroep hij had weet ik niet, want hij had zich gewacht, dat op zijn winkeldeur te schrijven, en zijn winkel was gesloten.

Toen ik Straudenheim's huis voor 't eerst door den gestadig vallenden regen gadesloeg, meende ik, dat hij in 't artikel ganzenlever handelde. Maar bij nader onderzoek van Straudenheim, die nu door een raam van de tweede verdieping zichtbaar werd, kwam ik tot de overtuiging, dat er iets van meerdere waarde dan lever hier was. Hij droeg een zwart fluweelen kapje, en zag er woekerachtig en rijk uit. Hij was een oud man met groote lippen, peervor-

migen neus, grijze haren en scherpe oogen ofschoon hij bijziende was. Hij zat aan eene schrijftafel te schrijven, deze Straudenheim, en nu en dan hield hij op, nam zijne pen in den mond, en maakte met zijne rechterhand bewegingen, alsof hij geld aan 't stapelen was. Vijffrankstukken, Straudenheim, of gouden Napoleons? Een juwelier, Straudenheim, een geldwisselaar en handelaar in diamanten, of iets dergelijks?

Beneden Straudenheim, aan 't venster van de tweede verdieping, zat zijne huishoudster — verre van jong meer, doch van een bevallig voorkomen, dat een netten voet en enkel verried. Zij was met smaak gekleed, met een waaier in de hand, en droeg groote oorbellen, en een groot gouden kruis om den hals. Zij was van plan uit te gaan (zooals 't mij voorkwam), doch liet 't om dien vervelenden regen. Strasbourg had 't voor dezen keer voorgoed opgegeven om zondag te houden, want de regen gutste met geweld door de oude dakgoten, en liep met breede stroomen langs de straten. De huishoudster, met hare armen kruiselings over de borst geslagen, en met den waaier hare kin streelende, zag er opgeruimd en vroolijk uit aan 't venster, doch overigens had 't huis van Straudenheim een droevig voorkomen. Het venster, waarvoor de huishoudster zat, was 't eenige dat openstond. Straudenheim hield alles potjedicht, ofschoon 't een warme avond en de lucht zeer aangenaam was, en ofschoon de regen een verfrisschende graslucht in de stad verspreidde, die men gewoonlijk in den zomer na een regenbui gewaar wordt.

De niet zeer duidelijke verschijning van een man aan de schouders van Straudenheim boezemde mij de vrees in, dat er iemand bij hem was gekomen, om dien rijken handelaar, zooals ik hem beschouwde, van 't leven te berooven, te meer daar 't een opgewonden man scheen te zijn, van een slanke en lange gestalte en van een blijkbaar listigen tred. Maar hij onderhield zich met Straudenheim in plaats van hem eenig leed te doen, en daarop openden zij gezamenlijk zachtjes een venster van 't vertrek — dat juist boven dat van de huishoudster was — en zij deden alle moeite haar te zien, door naar beneden te kijken. En mijn goede dunk over Straudenheim daalde niet weinig, toen ik hem uit 't venster zag spuwen, met 't doel om de huishoudster te treffen.

De niets vermoedende huishoudster zat zich met den waaier af te koelen, en lachte. Ofschoon zij niets van Straudenheim vermoedde, zoo had zij toch iemand anders in 't oog — mij waarschijnlijk? — Er was althans niemand anders.

Nadat zij zoover uit 't venster waren gaan liggen, dat ik elk oogenblik verwachtte hunne hielen door de lucht te zien, haalden Straudenheim en de magere man hunne hoofden naar binnen, en 't raam werd dichtgetrokken. Spoedig daarna ging de voordeur zachtjes open, en begaven zij zich langzaam en spijtig in den regen naar buiten. Zij staken de straat naar mijn kant over, en ik dacht, dat zij mij voldoening kwamen vragen omdat ik naar de huishoudster keek, doch zij verdwenen in eene opening in 't gebouw onder mijn venster, en brachten van daar een allernietigst soldaatje te voorschijn, gewapend met een alleronschadelijkste kleine sabel. Straudenheim sloeg onmiddellijk 't lange verlakte hoofddeksel van dezen held af, en er vielen twee pijpjes suiker en eenige suikerballen uit. De held stelde hoegenaamd geene pogingen in 't werk om zijn eigendom terug te krijgen, of zijn shako van den grond te rapen, maar stond Straudenheim met alle aandacht aan te gapen, terwijl deze hem vijf schoppen gaf, alsook den mageren man, die hem ook vijf schoppen gaf, en andermaal zag hij Straudenheim aan, terwijl deze de borst van zijn kleinen jas — namelijk van den held — openrukte, en zijne tien vingers in zijn gezicht zette, alsof 't tien duizend waren. Na deze gewelddadigheid gepleegd te hebben, gingen Straudenheim en zijn man 't huis weer binnen en sloten de deur. Het zonderlingste was, dat de huishoudster, die dit alles had gadegeslagen — en die wel in staat was, zes zulke helden over de knie te leggen, — gedurende al dien tijd zich maar zat te waaien en te lachen alsof zij van dit alles niets begreep.

Doch de grootste indruk, dien dit drama teweegbracht, was de wraakoefening van den kleinen held. Alleen in den regen gelaten, nam hij zijn shako op, zette dien, zoo nat en smerig als hij was, op zijn hoofd, trok zich vervolgens op eene plaats terug, waarvan Straudenheim's huis den hoek vormde, draaide zich om, bracht de twee voorste vingers naar de punt van zijn neus en wreef die over elkander tot bespotting en verachting van Straudenheim. Ofschoon Straudenheim van dit alles niets kon bemerken, zoo scheen 't toch den kleinen held zoo opgeblazen en verheugd te maken, dat hij tot tweemalen terugkeerde om hetzelfde te herhalen, alsof 't zijn vijand tot razens toe ergerde. Doch dit was niet alles; hij keerde daarop spoedig met nog twee kleine helden terug en gezamenlijk herhaalden zij die grimassen. En nog was dit niet alles — ik moet u alles vertellen! — want toen 't nu goed donker was geworden, kwamen deze drie in gezelschap van een grooten gebaarden Sappeur terug, dien zij door hun verhaal van 't geleden onrecht bewogen, 't zelfde te herhalen, niettegenstaande Straudenheim van dit alles, evenals vroeger, onkundig bleef. Eindelijk gingen zij, arm in arm, al zingende, heen.

Ook ik ging in mijn Duitschen wagen, den volgenden morgen bij zonsopgang, heen, en vervolgde mijn weg als in een zoeten droom.

De vele kleine schellen, met hun duidelijken klank, die aan de tuigen der paarden waren bevestigd, deden mij gedurig aan 't kindermeidenrijmpje van „Bambury Crofs", en de eerwaardige dame die daar een luisterrijken intocht hield, denken. En nu kwam ik in een land aan van houten huizen, onschadelijke koek, dunne botersoep, en zindelijke kleine slaapkamers in de herbergen, die veel op melkhuisjes geleken. Nu troffen wij ook de Zwitsersche scherpschutters aan, die altijd aan 't scherpschieten waren naar mikpunten, zoo dicht bij mijn hoofd gelegen, dat ik mij verbeeldde een tweeden Gesler in een Canton van Tell te zijn, en niet weinig bang was er mijn leven bij in te schieten. De prijzen bij deze schietwedstrijden bestonden gewoonlijk uit horloges, gekleurde zakdoeken, hoeden, lepels en (bovenal) schenkbladen; en bij een dier wedstrijden ontmoette ik een bij uitstek beschaafden en beminnelijken landgenoot, die zich bij die wedstrijden al bijna doof geschoten had, en die reeds zoovele schenkbladen had gewonnen, dat hij zijn reiswagen er mede gevuld had, en nu 't land doorreisde als een verheerlijkte marskramer die tegen spotprijs verkoopt.

In die bergachtige streken, waar ik reisde, werd er af en toe een span ossen voor onze postpaarden gespannen, en steeds hooger en hooger rolde ik door regen en wind voort, vergezeld door 't aangename geluid van de neerploffende watervallen. Plotseling wisselden mist en regen zich met 't helderste weer af, en ik genoot 't schoone gezicht van kleine steden met glinsterende en zonderlinge torentjes; alsdan ging ik ook te voet de markten en steile straten bezoeken, waar honderden van vrouwen eieren, honig, boter en fruit verkochten, terwijl zij hare kinderen, daar bij hare zindelijke manden gezeten, de borst gaven, en zij hadden bijna allen zulke ontzettend groote goitres (kliergezwellen aan de keel), dat men soms niet wist waar de min eindigde of waar 't kind begon. Ik verwisselde nu ook mijn Duitschen wagen met den rug van een ezel (in kleur en stevigheid geleek hij veel op een ouden koffer van mij, die met een vacht overtrokken was, dien ik op school gebruikt had, zoodat ik elk oogenblik dacht, de voorletters van mijn naam met koperen spijkers op zijn rug bevestigd te zien) en ging verscheidene ruwe wegen langs, van waar ik op tal van dennen- en pijnbosschen nederzag, en ik wenschte dat mijn muilezel maar wat meer naar binnen hield, en zijne hoeven niet zoo dicht bij den afgrond zette — ik werd echter nogal gerustgesteld door de verklaring, dat hij zulks uit schranderheid deed, daar hij gewoonlijk groote vrachten hout droeg, en daar 't hem nu niet recht duidelijk is wat hij draagt, zoo meent hij, dat ik evenveel ruimte noodig heb als 't hout. Hij bracht mij echter, op zijn schrandere wijze, veilig te midden der Alpen, en hier smaakte ik 't genot van wel twaalf verschillende temperaturen per dag; nu eens bevond ik mij (gelijk Don Quixote op den rug van 't houten paard) in de gewesten van wind, dan weer van vuur, dan weer in die van ijs en sneeuw. Ik ging hier over waggelende koepels van ijs, met bruisende watervallen beneden ze; hier werd ik onder de prachtigste ijsgewelven ontvangen, en hier was de lucht zoo helder en aangenaam, dat ik dikwijls, wanneer wij een oogenblik rust hielden, in de sneeuw rolde, in navolging van mijn muilezel, die ik meende, dat toch wel zou weten wat goed was. Op dit gedeelte van onzen tocht zouden wij omstreeks 't midden van den dag in een half uur ontdooiing aankomen; terwijl de landelijke herberg zich op een eiland, te midden van een zee van sneeuw vertoont, en de vangtouwen der muilezels, en de volgepakte rijtuigen, die een mijl lang in een Noordpoolachtigen toestand verkeerden, zich weer in beweging zouden zetten. Langs deze wegen en op die wijze kwam ik aan eenige châlets, waar ik mij van den weg moest begeven om den waterval te zien; en toen ik nu met een luid geschreeuw, gelijk een jonge reus op 't zien van een reiziger — met andere woorden, om iets te eten — 't huis naderde, bemerkte ik daar een idioot, zich en zijn kliergezwel in de zon koesterende, terwijl hij eene vrouw, die in de hut lag te slapen, wakker riep, die daarop haastig kwam aanloopen, terwijl zij haar kind over den eenen schouder en haar kropgezwel over den anderen wierp. Ik heb bij verscheidene godsdienstige families gelogeerd, en in verschillende koude schuilplaatsen geslapen op mijn reis, en vele verhalen des avonds bij 't vuur hooren vertellen van reizigers die daar, in de onmiddellijke nabijheid, in sneeuw en ijs zijn omgekomen. Op zekeren avond deed 't vuur in den haard van binnen en de kou van buiten kinderlijke herinneringen die lang vergeten waren, bij me ontwaken, en ik droomde dat ik in Rusland was — den welbekenden lijfeigene uit 't prentenboekje had ik voor mij — en dat ik op 't punt stond met den knoet gestraft te worden door een edelman met een bonten muts op, hooge laarzen aan, en met ringetjes in de ooren, die, dunkt me, zeker uit een of ander melodrama moet gekomen zijn.

Weest gegroet, gij schoone wateren te midden dezer bergen! Ofschoon ik veel naar den geest van hen verschilde, zij streefden onophoudelijk naar 't vlakke land, en ik verlangde zeer te blijven waar ik was. Welke gevaarlijke sprongen namen zij, in welke duistere afgronden stortten zij neer, hoe brokkelden zij de rotsen af, welke echo's veroorzaakten zij! Op een plaats die ik bezocht, waren zij in dienst gesteld om 't hout naar beneden te voeren, dat

als brandstof in Italië wordt gebruikt. Maar hunne kwaadaardige en wilde natuur is niet zoo spoedig te temperen, en zij worstelen met elk stuk hout; zij slingeren 't in 't rond, ontdoen 't van de schors, werpen 't tegen kantige hoeken, en doen 't den verkeerden koers nemen, en zij brullen en vliegen tegen de landlieden op, die 't hout met lange polsstokken van den oever houden. Helaas! de vereenigde stroomen des tijds en van 't water voerden mij spoedig voort, en op een aangenamen en helderen dag kwam ik aan den oever van 't meer van Genève aan, alwaar ik naar 't heldere blauwe water en de witte bergen aan genen kant stond te kijken, terwijl de booten aan mijn voet met hunne aangeslagen zeilen zich vertoonden als ontzaglijke vergrootingen van deze ganzenpen, die ik nu in mijne land heb.

De lucht betrok, zonder dat ik 't bemerkte; een wind, die veel overeenkomst had met den Maartschen oostenwind van Engeland, blies dwars over me heen en ik hoorde een stem zeggen: „Hoe vindt gij dat? Zou 't gaan?"

Ik had slechts voor een halve minuut plaats genomen in een Duitschen reiswagen, die daar te koop stond in de rijtuigenafdeeling van 't Pantechnicon te Londen. Ik had last om hem te koopen voor een vriend, die een buitenlandsche reis ging doen; en op 't gezicht van dit rijtuig en 't onderzoek naar de kussens en veeren kwamen deze reisherinneringen bij mij op.

„Het zal zeer goed gaan," zei ik, eenigszins bedroefd, terwijl ik uit 't rijtuig stapte en 't portier dicht deed.

VIII.

DE LADING VAN DE „GREAT TASMANIA".

Ik reis gedurig heen en weer langs zekeren spoorweg, die een station te Londen heeft. Het is de spoorweg naar een groot militair depôt en andere groote kazernen. Op mijn woord, ik geloof niet, dat ik ooit op dien spoorweg over dag gereisd heb, zonder dat ik in den trein eenige deserteurs, met de handen geboeid, heb aangetroffen.

Het ligt in den aard der zaak, dat eene inrichting als ons Engelsch leger vele slechte en lastige karakters in zich zal hebben. Maar juist daarom moet 't eene reden te meer zijn om 't zooveel mogelijk te verbeteren, door welgezinde en fatsoenlijke mannen daarin op te nemen. Zulke mannen worden zeker niet door de beestachtige verkrachting der natuurwetten, en door dwang om in grooter smerigheid dan de varkens te leven, aangespoord om dienst te nemen. Bijgevolg, als in den laatsten tijd de toestand van den soldaat met zulk een omhaal van woorden te berde is gebracht, dan hebben wij burgers in de buitenste duisternis gezeten, in aangename stemming peinzende over een Inkomsten-Belasting, de zaak in overweging genomen, alsof zij ons zelven betreft, en wij hebben bewezen, dat wij geneigd zijn te verklaren, dat wij ze liever niet verkeerd geregeld willen zien, als zulk eene verklaring, zonder met den catechismus der kerk in strijd te wezen, bij hen, die over ons gesteld zijn, kan ingediend worden.

Uit iedere opgewonden beschrijving van een hedendaagschen veldslag, uit iederen particulieren brief van den soldaat, dien wij in de dagbladen lezen, op iedere bladzijde uit de registers van 't Victoria-kruis, zullen wij zien, dat er in de gelederen van 't leger met al zijn gebreken, evengoed plichtgevoel bestaat als in iedere andere betrekking op de wereld. Wie twijfelt er aan, dat, indien wij allen onzen plicht zoo trouw behartigden als de soldaat, de wereld veel beter zou zijn? Er mogen zich grootere moeielijkheden op onzen weg voordoen, dan op dien van den soldaat, wij betwisten 't niet; maar laat ons althans onzen plicht ten opzichte van hem betrachten.

Ik was weer teruggekeerd naar die rijke haven, waar ik naar Handels-Janmaat had gezocht, en ik wandelde daar, op een morgen in Maart, een heuvel op. Mijn gesprek met mijn ambtelijken vriend Pangloss, die mij toevallig vergezelde, nam deze wending, terwijl wij den heuvel opgingen, want 't doel mijner reis was, de ontscheping te zien van eenige militairen, die juist uit Indië waren aangekomen. Er waren mannen bij van Havelocks leger, er waren mannen bij die verscheidene veldslagen in den grooten Indischen oorlog hebben meegemaakt; en ik was zeer nieuwsgierig om te zien hoe die mannen, die nu ontscheept en afgedankt werden, er uitzagen.

Te meer boezemde het mij belang in (zooals ik dit ook aan mijn ambtelijken vriend Pangloss zei), omdat die mannen, toen de tijd daar was, hun ontslag gevraagd, maar niet verkregen hadden. Zij hadden zich allen trouw en dapper gedragen; doch er had eene verandering van omstandigheden plaats gegrepen, die hen, naar zij meenden, van hun vroeger contract ontsloeg en gerechtigde, om een nieuw aan te gaan. Hun eisch van ontslag werd echter zeer verkeerdelijk door de Indische overheid van de hand gewezen, doch men kan aannemen, dat die manschappen gelijk hadden, want aan deze knoeierij werd spoedig een einde gemaakt, door ze, op 't bevel van 't moederland ontslagen, naar huis te doen keeren. (Er was natuurlijk veel geld mede gemoeid.)

Onder deze omstandigheden — dacht ik,

terwijl ik daar den heuvel opliep, waar ik toevallig mijn ambtelijken vriend ontmoette — onder deze omstandigheden, waaronder deze mannen zoo gelukkig zich tegen het Pagoda-Departement van dat omslachtig Bureau verzet hadden, waarover de zon nimmer ondergaat, en 't licht der rede nimmer opgaat, zal het Pagoda-Departement wel ter dege zorg gedragen hebben voor de nationale eer. Door die mannen, ik zeg niet met edelmoedigheid, maar met nauwgezette goede trouw te behandelen, zal 't hun getoond hebben, dat groote nationale autoriteiten zich niet van kleine wraakoefeningen bedienen. Voor hunne gezondheid op de terugreis zal het behoorlijk gezorgd hebben, zoodat ze, door eene zeereis, zuivere lucht, gezond voedsel en goede medicijnen gerestaureerd van de vermoeienissen van den veldtocht, gezond en wel aan land kwamen. En ik had er zelf schik in, mij voor te stellen, wat voor beschrijving een ieder zou geven in zijn kleine dorp of stad over zijne behandeling, en hoe de dienst hierdoor een goeden naam zou krijgen. Ik begon bijna de hoop te koesteren, dat 't tot hiertoe aanhoudende vervoer van deserteurs op dien spoorweg welhaast tot de zeldzaamheden zou behooren.

In dezen aangenamen gemoedstoestand ging ik 't werkhuis te Liverpool binnen; — want de roem, op een zandachtigen bodem verworven, bracht de militairen, waar wij nu over spreken, tot dit gewest van Heerlijkheid.

Voordat ik hen in hunne afzonderlijke vertrekken ging bezoeken, vroeg ik, hoe zij hun zegevierenden intocht hier gemaakt hadden? Zij werden van de landingsplaats naar de poort in karren door den regen gebracht, zooals 't scheen, en door bedelaars de trappen opgedragen. Gedurende deze hunne praalvertooning was 't aandoenlijk hun kermen te hooren, zoodat vele toeschouwers, gewoon aan dergelijke lijdenstooneelen, met tranen in de oogen stonden. Sommige van die mannen waren zoo koud, dat men ze met moeite kon bedwingen, hunne voeten tusschen de gloeiende kolen te steken. Zij waren zoo uitgemergeld, dat 't allerbedroevendst was om aan te zien. Door buikloop vermagerd en zwart van de scheurbuik, werden hier honderd een en veertig militairen met brandewijn in 't leven teruggeroepen en te bed gelegd.

Mijn ambtelijke vriend Pangloss is een afstammeling van een geleerden dokter van dien naam, die indertijd onderwijzer was van Candide, een bekwaam jonkman van eenige vermaardheid. In zijn persoonlijk karakter is hij een der menschlievendste en waardigste die ik ken; in zijn officieel ambt predikt hij echter ongelukkig de leer van zijn beroemden voorzaat, door steeds te betogen, dat wij in de best mogelijke van alle officieele werelden leven.

„In naam der menschelijkheid," vroeg ik hem, „hoe kwamen deze lieden in zoo bedroevenden toestand? Was er wel genoeg proviand aan boord?"

„Ik ben hier niet om het feit te constateeren," antwoordde Pangloss, „maar ik heb reden te gelooven, dat de proviand zoo goed en toereikend mogelijk was."

Een officier van gezondheid liet ons een handvol bedorven beschuit en gespleten erwten zien. De beschuit was niets anders dan een hoop in den vorm van een honigraat met maden, en 't uitwerpsel der maden. De erwten waren harder dan steen. Zij hebben de proef genomen door eene kleine hoeveelheid zes uur te laten koken, doch er waren geen teekenen van zachtheid te bespeuren. Zoodanig was de proviand, waarmee die lieden gevoed werden.

„Het rundvleesch —" begon ik verder, doch Pangloss viel mij in de rede, en zei:

„Was 't beste van alle rundvleesch."

Maar bij de lijkschouwing van sommige dier mannen (die ten gevolge dezer slechte behandeling gestorven waren) is het bewijs geleverd, dat 't vleesch 't slechtste was, dat er met mogelijkheid te krijgen was.

„Dan moet ik mijn hand op mijn hart leggen en verklaren, dat 't varkensvleesch zoo goed mogelijk was."

„Maar zie dan eens dat eten voor uw oogen, als ik 't bij dien naam mag noemen," zei ik. „Zou een keurder, die zijn plicht behartigt, zoo iets kunnen goedkeuren?"

„Zij hadden dat niet moeten doen," stemde Pangloss in.

„Dan moeten de ambtenaren ginds —" begon ik weer, toen Pangloss mij andermaal in de rede viel, en zei:

„Er schijnt toch ergens iets te haperen, maar ik ben in staat te bewijzen, dat de ambtenaren ginds de beste van alle ambtenaren zijn."

Ik heb nooit in mijn leven van een in 't openbaar beschuldigd ambtenaar gehoord, die niet de beste van alle ambtenaren was.

„Er wordt ons gezegd, dat deze lieden door scheurbuik zijn aangetast geworden," zei ik. „Maar sedert men bij de marine limoensap heeft aangewend, is die schrikkelijke ziekte, die een groote verwoesting onder hen aanrichtte, bijna geheel verdwenen. Was er hier met dit transport ook limoensap aan boord?"

Mijn ambtelijke vriend zou juist weer beginnen met te zeggen, „'t beste van alle mogelijke — " toen een lastige wijsvinger van een dokter een andere plaats uit 't getuigenverhoor aanduidde, waaruit ten duidelijkste bleek, dat 't limoensap ook slecht was. Daarenboven was ook de azijn slecht, de groente slecht, de kookinrichting slecht (als er iets aan boord was dat 't koken waard genoemd mag worden),

terwijl 't drinkwater niet toereikend, en 't bier zuur was.

„Maar die mannen," zei Pangloss, eenigszins geërgerd, „waren ook de slechtste van alle mogelijke mannen."

„In welk opzicht?" vroeg ik.

„Oh! zij waren onverbeterlijke dronkaards," zei Pangloss.

Maar andermaal toonde die lastige wijsvinger van den dokter uit 't getuigenverhoor aan, dat de gestorvenen na 't overlijden onderzocht waren, en dat daaruit toen gebleken was, dat hunne organen, die anders aangedaan zouden zijn, als zij onverbeterlijke dronkaards waren, volkomen gezond waren.

„En behalve dat," zeiden de drie dokters als uit éénen mond, „als zij onverbeterlijke dronkaards waren, en zoo uitgehongerd als zij, dan konden zij niet weer onder deze goede behandeling en voeding herstellen, zooals met de meesten van hen toch 't geval is. Zij zouden niet sterk genoeg zijn, om dat door te staan."

„Met verwaarloosde en onverzorgde honden," zei Pangloss, „kan dat wel in negen gevallen van de tien plaats hebben."

Ik wendde mij daarop tot den vader van 't werkhuis en vroeg hem of die mannen ook eenig geld bij zich hadden?

„Geld!" zei hij. „Ik heb in mijn brandkast bij de vierhonderd van ze; de agenten hebben nog daarenboven honderd pond; en velen van hen hebben ook geld in Indische Banken achtergelaten."

„Ha!" zei ik, toen wij naar boven gingen, „dit is toch niet de beste van alle mogelijke geschiedenissen, geloof ik."

Wij gingen een groot vertrek binnen, waar twintig of vijf en twintig bedden stonden. Wij gingen verscheidene zulke vertrekken, 't een na 't ander, binnen. Het valt mij moeielijk, 't vreeselijk schouwspel, dat ik hier zag, mede te deelen, zonder den lezer af te schrikken deze regelen te lezen, waardoor mijn doel om 't bekend te maken, verijdeld zou worden.

O, die ingevallen oogen, die zich op mij gevestigd hielden terwijl ik daar langs die bedden wandelde, of — nog erger — die glazige blikken naar 't plafond gericht, terwijl zij niets zagen en nergens meer om gaven! Hier lag 't skelet van een man, met zoo'n dunne en ongezonde huid overtrokken, dat bijna ieder been zichtbaar was, en ik met vinger en duim het gedeelte van den arm boven den elleboog kon omspannen. Daar lag een man, wiens beenen door scheurbuik werden opgevreten, wiens tandvleesch geheel weg was, en waarvan de tanden nu allen zichtbaar waren. Dit bed was ledig, want 't koudvuur was ook alreeds uitgebroken, en had eerst gisteren den patiënt ten grave gesleept. De toestand van hem, die daar lag, was hopeloos, want hij was reeds stervende; nauwelijks kon hij zijn hoofd op 't kussen bewegen. De ingevallen gezichten, de vreeselijke helderheid der gezonken oogen, de loodkleurige lippen, de handen als ivoor, de rustende menschelijke beelden in de schaduwen des doods, met een zekere heilige schemering op hen, evenals die zestig die aan boord waren gestorven, en die nu op den bodem der zee rusten, o Pangloss, God vergeve 't u!

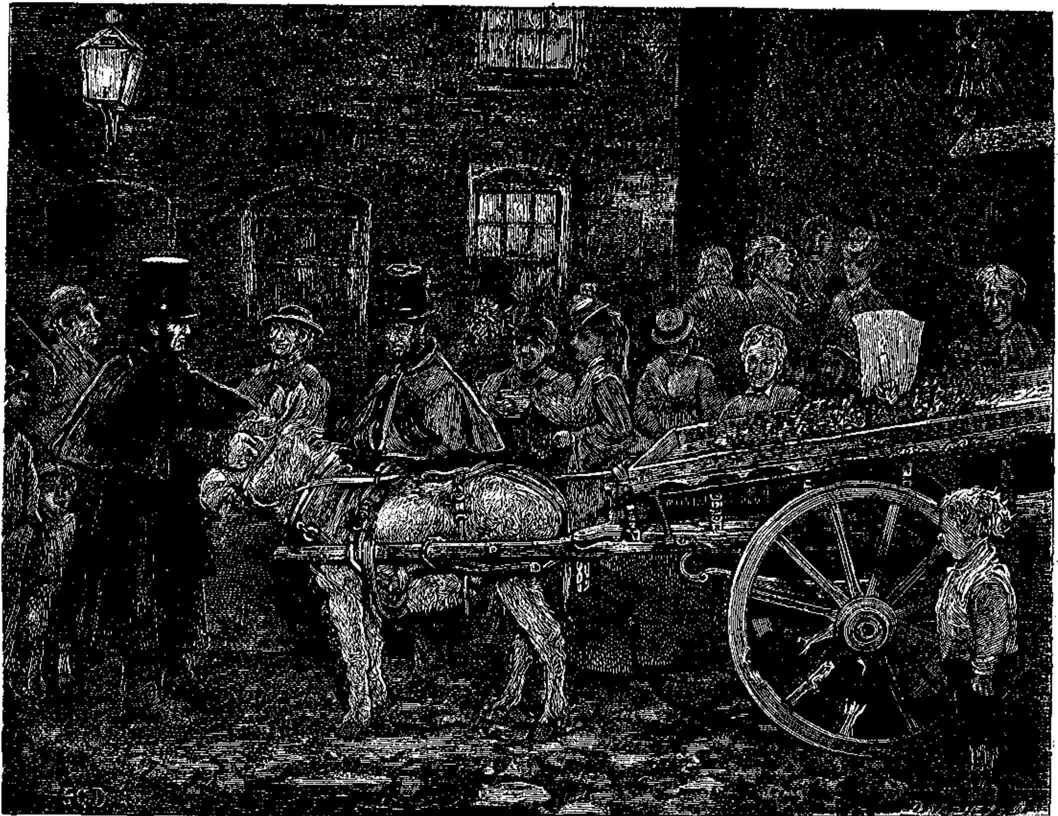
In een bed lag een man, wiens leven wel behouden zou worden (zooals men hoopte) door diepe insnijdingen in zijne voeten en beenen. Terwijl ik bezig was met hem te spreken, bracht de oppasser versche pappen, die in zijn geval aangewend werden, en ik had een instinctmatig gevoel, dat 't niet goed zou zijn, als ik mij van hem af zou wenden, om mij zelven te sparen. Hij was zeer vermagerd, en bijzonder gevoelig, doch de pogingen die hij aanwendde, om elk gevoel van ongeduld of lijden te onderdrukken, waren waarlijk heldhaftig. Aan de wijze waarop zijn lichaam ineenkromp en hij de lakens over zijn hoofd trok, was 't duidelijk te zien, hoe allerhevigst zijn lijden was, en 't deed mij huiveren alsof ik zelf zoo'n pijn gevoelde; maar toen de pappen op de wonden gelegd waren, en de voeten weer eenigszins tot rust kwamen, verontschuldigde hij zich (ofschoon hij geen woord gesproken had), en zei klagend: „U ziet wel, m'nheer, hoe gevoelig en zwak ik ben!" Noch van hem, noch van iemand anders onder die lijders, heb ik één enkele klacht gehoord. Van dankbaarheid voor bewezen zorg heb ik veel hooren gewagen; van klagen geen enkel woord.

Ik meende, dat ik in 't akeligste skelet daar den geest van een soldaat herkennen kon. Iets van hun gewoon uiterlijk schuilde er nog in de bleekste schaduw des levens, dat ik toesprak. Een vermagerd schepsel, dat, in den letterlijken zins des woords, tot op 't been vermagerd was, lag daar op zijn rug uitgestrekt, en hij zag er uit, alsof hij dood was, en ik vroeg een der dokters, of 't niet zoo was, of althans, of hij niet stervende was. Een paar vriendelijke woorden, hem door den dokter in 't oor gefluisterd, deden hem zijne oogen openen, en hij glimlachte — hij keek voor een oogenblik, en zou hebben willen aanslaan als hij kon. „Wij zullen hem er wel door helpen, als 't God behaagt," zei de dokter. — „Moge 't God behagen, m'nheer, en, ik dank u," zei de zieke. — „Je bent vandaag veel beter, niet waar?" zei de dokter. — „God geve 't, m'nheer; ik zou zoo graag willen slapen, de nachten zijn zoo schrikkelijk lang." — „Hij is een voorzichtige maat, deze," zei de dokter op schertsenden toon; „'t regende hard, toen zij hem op een open kar wilden vervoeren, doch hij had de tegenwoordigheid van geest een souverein uit zijn zak te laten halen, en

een vigilante te bestellen. Waarschijnlijk heeft dit zijn leven gered." De zieke bewoog zijn skelet door een lach, en zei, gestreeld door 't verhaal: „Sapperloot, meneer, 't was al te mal, om iemand die op 't punt staat te krepeeren in een open kar te vervoeren; dan was-i dadelijk dood geweest!" Uit de wijze waarop hij dit zei, hadt gij den soldaat kunnen proeven.

Eén zaak verwonderde mij zeer, toen ik zoo van bed tot bed ging; een veelbeteekenende en droevige zaak. Ik kon er maar geen jongen man vinden, behalve één. Hij had mijn aandacht getrokken doordat hij was opgestaan, en zich in zijn soldatenjas en broek gestoken had, met 't doel om bij 't vuur te gaan zitten; doch hij gevoelde zich te zwak, en was weer naar zijn bed teruggekropen, waarop hij zich op den kant had neergelegd. Ik kon hem voor een jongen man aanzien, die alleen door hongersnood en ziekte verouderd was geworden. Terwijl wij daar aan 't bed van den Ierschen soldaat stonden, deelde ik deze mijne verwondering aan den dokter mede. Hij nam een bord met een opschrift, dat daar aan 't hoofdeneinde van 't bed hing, in zijn handen, en vroeg mij, hoe oud ik dacht dat die man was? Ik had hem nauwkeurig gadegeslagen, terwijl ik met hem sprak, en in vol vertrouwen antwoordde ik: „vijftig." De dokter vestigde een medelijdenden blik op den zieke, die andermaal in zwijm was gevallen, en zei: „vier en twintig."

De vertrekken waren allen zeer goed ingericht. Zij hadden niet op menschlievender, deelnemender, zorgzamer en gezonder wijze ingericht kunnen worden. De eigenaars van 't schip hadden ook alles gedaan wat zij konden. Er waren lekkere vuren in iedere kamer, waarbij de hersteldden de kranten en tijdschriften zaten te lezen. Ik nam de vrijheid, mijn ambtelijken vriend Pangloss te vragen, of hij die hersteldden wilde aanzien, en mij zeggen, of zij er over 't algemeen als fatsoenlijke soldaten uitzagen, ja of neen? De vader van 't werkhuis hoorde mij dit zeggen, en hij verklaarde, dat hij gedurende zijn lange ervaring onder soldaten, met geen fatsoenlijker lieden dan deze, ooit te doen had.

„HIJ WERD DOOR DE POLITIE IN ARREST GENOMEN." (Blz. 51).

Hij voegde er bij, dat zij zich altoos zoo gedroegen, als wij ze nu zagen.

Het was vermetel van mij, maar ik nam nog eene vrijheid met Pangloss. Als inleiding maakte ik de opmerking, dat ik natuurlijk wist, dat er geen de minste reden bestond om deze droevige zaak in den doofpot te doen, en daar 't onderzoek het billijkste van alle onderzoek was, vroeg ik Pangloss vier zaken. Ten eerste, om acht te geven, dat 't onderzoek niet hier ter plaatse gehouden was maar op een verren afstand. Ten tweede, om voor deze hulpelooze spoken in hunne bedden bijzonder zorg te dragen. Ten derde, dat hij zich herinneren moest, dat de getuigen uit hun midden, die bij 't onderzoek tegenwoordig waren, niet waren gekozen omdat zij de meest lijdende waren, maar omdat 't meestal lieden waren, die krachtig genoeg waren om 't getuigenverhoor bij te wonen. Ten vierde, of hij mij kon zeggen of de lijkschouwer met de jury aan deze bedsteden waren gekomen om een weinig nopens de zaak ingelicht te worden? Mijn ambtelijke vriend weigerde, mij eenig antwoord te geven.

Onder een van die groepen bij 't vuur zat een sergeant te lezen. Daar hij iemand van een zeer verstandig voorkomen was, en daar ik over 't algemeen een grooten eerbied voor onderofficieren koester, zoo ging ik op 't dichtstbij staande bed naast hem zitten, en begon met hem te spreken. (Het was 't bed van een der akeligste skeletten, die ook kort daarna stierf.)

„Het deed me pleizier, van een der ambtenaren bij de lijkschouwing te vernemen, sergeant, dat hij nog nooit lieden aangetroffen had, die zich zoo goed aan boord hebben gedragen als deze lieden."

„Zij hebben zich zeer goed gedragen, m'nheer."

„Het was mij ook aangenaam te zien, dat ieder een hangmat had."

De sergeant schudde zijn hoofd. „Er moet een misverstand plaats gehad hebben, m'nheer. De manschappen van mijn menage hadden geen hangmatten. Er waren geen hangmatten genoeg aan boord, en de manschappen van de twee volgende menages hadden de hangmatten, die voorhanden waren, voor zich zelven in beslag genomen, onmiddellijk nadat zij aan boord kwamen, en mijne manschappen er uitgeknikkerd, als ik 't zoo mag noemen."

„Hadden dan de uitgeknikkerde manschappen geen hangmatten?"

„Geen een, m'nheer. Zoodra er sommige van hen stierven, werden hun hangmatten door anderen weer in gebruik genomen; maar er waren ook velen die er geen hadden."

„Dan stemt gij niet met de verklaring te dien opzichte in?"

„Wel zeker niet, m'nheer. Men kan dat niet doen, wanneer men van 't tegenovergestelde overtuigd is."

„Hebben sommige van de manschappen hun beddegoed voor drank verkocht?"

„Er heerscht hier, ook met betrekking tot dat punt, een misverstand. Zij verkeerden in den waan — ik wist 't toen zeer goed — alsof zij geen dekens of beddegoed aan boord mochten brengen, en toen hebben zij dat opzettelijk verkocht."

„Hebben sommige van de manschappen hun kleeren voor drank verkocht?"

„Dat hebben ze gedaan, m'nheer." (Ik geloof dat er nooit getrouwer getuige was, dan de sergeant. Hij wenschte de zaak niet te beslissen.)

„Velen?"

„Sommigen, m'nheer" (de vraag overwegende). „Als soldaat hebben wij lange marschen in den regentijd, langs slechte wegen, moeten doen — in 't kort, er waren geen wegen — en toen ze te Calcutta aankwamen, begonnen ze, bij 't afscheidnemen, te drinken, zoo recht op soldatenwijze."

„Ziet ge in dit vertrek, bij voorbeeld, eenige dier mannen, die hun kleeren destijds voor drank verkocht hebben?"

Het matte oog van den sergeant, dat gelukkig weer wat helderder begon te staan, zag 't vertrek in 't rond, en antwoordde: „Zeker, m'nheer."

„Het marcheeren naar Calcutta in den regentijd moet allervermoeiendst geweest zijn?"

„Het was verschrikkelijk, m'nheer."

„Maar ik zou gedacht hebben, dat de rust aan boord en de zeelucht die manschappen (zelfs zij die dronken) geheel en al weer zou hersteld hebben."

„Dat had ook kunnen gebeuren; maar 't slechte voedsel werkte zeer nadeelig op ze, en toen we in een koud klimaat kwamen, werkte 't nog eens zoo nadeelig op ze, en ze stierven."

„De zieken hadden over 't algemeen een afkeer van 't voedsel, werd mij gezegd, sergeant?"

„Heeft u 't gezien, m'nheer?"

„Een gedeelte er van."

„Heeft u gezien hoe hun monden er uitzagen, m'nheer?"

Indien de sergeant, die iemand was die weinig maar van pas sprak, zooveel gesproken had als dit boek zou kunnen bevatten, dan had hij die vraag niet beter kunnen beantwoorden. Ik voor mij geloof, dat de zieken even gauw 't schip zelf als de scheepsprovisie hadden kunnen opeten.

Ik nam weer eene vrijheid met mijn vriend Pangloss, nadat ik den sergeant met mijne goede wenschen verlaten had; ik vroeg Pangloss, of hij ooit gehoord had, dat beschuit dronken kon maken, en haar voedzaamheid in ruil kon

geven voor bederf en ongedierten; of, dat erwten, in water gelegd, hard worden; dat hangmatten zich door dronkenschap van de wereld konden verwijderen; dat limoensap, groente, azijn, de kombuis, de watervoorraad en 't bier allen aan den drank kunnen raken, en zich in 't verderf kunnen storten? Indien niet (vroeg ik hem), wat kon hij dan aanvoeren ter verdediging der ambtenaren, die door de Jury van den Coroner veroordeeld waren, die, door 't rapport van 't Onderzoek te teekenen aangaande 't schip „Great Tasmania", bevracht met deze troepen, openlijk verklaard hadden: „dat al die verrotte en vergiftige afval, voor een mesthoop geschikt, goed en gezond voedsel was." Mijn ambtelijke vriend zei, dat 't eene opmerkelijke daadzaak was, dat, daar sommige ambtenaren slechts stellig goed, en dat anderen weer slechts vergelijkend beter waren, deze ambtenaren in vergelijkenden trap toch de beste van alle ambtenaren waren.

Mijn hand en mijn hart begeven mij, nu ik 't verhaal van deze reis neerschrijf. De aanblik op die soldaten, daar op hunne hospitaal-bedden uitgestrekt, in 't werkhuis te Liverpool (dat een zeer goed werkhuis was, wel te verstaan), was allerakeligst en schandelijkst, zoodat ik, als Engelschman, moet blozen als ik er aan denk. Zij zouden 't waarlijk niet te boven gekomen zijn, ware 't niet door de goede zorg en deelneming, die hun lijden te beurt viel.

Geen straf, die onze onvolledige wetten voorschrijven, verdient dezen naam, wanneer wij haar gaan vergelijken met de schuldigheid dezer handeling. Maar indien de herinnering daaraan ongestraft zou sterven, en indien 't gevolg niet is, dat zij, die er voor verantwoordelijk zijn, ontslagen en tot schande worden gemaakt, dan zal 't Gouvernement (onverschillig wie dan ook), dat zijn plicht zoo vergeet, tot oneer strekken van de natie, die oogluikend zulke gruwelen in haar naam ziet bedrijven.

IX.

DE KERKEN VAN DE STAD LONDEN.

Indien de bekentenis, dat ik dikwijls des zondags van mijne woning in „Covent Garden" gereisd heb, eenigen aanstoot mocht veroorzaken bij hen die nooit des zondags reizen, dan zal 't hun aangenaam zijn (hoop ik), wanneer ik er bijvoeg, dat deze mijne reizen naar de kerken waren.

Niet dat ik eenige nieuwsgierigheid koesterde om krachtige predikers te hooren. Er was een tijd, dat ik bij de haren mijns hoofds, zooals men zegt, gesleept werd om er te veel te hooren. Zoo werd ik op zomeravonden als iedere bloem en boom en vogel mijn jeugdig zacht gemoed zeker beter zou toegesproken hebben, onderhanden genomen door een vrouwelijk wezen, en van mijn nek tot aan de wortelen van 't haar geschrobd alsof ik eene reiniging voor den Tempel moest ondergaan; dan werd ik, ten hoogste door eene zeepachtige electriciteit bezwangerd, weggedragen om als een aardappel gestoomd te worden in den ongeventileerden adem van den vurigen Boanerges Boiler en zijne gemeente, totdat 't weinigje verstand, dat ik bezat, geheel uit mij gestoomd was. In dien treurigen toestand werd ik weer van de plaats der samenkomsten aan 't einde van den dienst genomen en gecatechiseerd aangaande Boanerges Boiler, over 't vijfde, zesde en zevende punt van zijn preek, totdat ik eindelijk dien eerwaarden persoon in 't licht ging beschouwen van een zeer duistere en lastige Charade. Er was een tijd, dat zij mij medesleepten naar vergaderingen, waar geen menschenkind, hetzij vervloekt of begenadigd, zijne oogen open kon houden; en als dan de onweerstaanbare slaap zich van mij meester maakte, dan hoorde ik van lieverlede den redenaar draaien en brommen als een groote bromtol, totdat hij begon te waggelen, ineenzakte en daar neerviel — doch ik ontdekte tot mijne groote schaamte en vrees, dat dit laatste niet 't geval was met hem, maar met mij. Ik zat onder 't gehoor van Boanerges, toen hij in 't bijzonder ons aansprak — ons kinderen — en terwijl ik dit schrijf, hoor ik nog zijne dwaze scherts (die ons nooit heel aardig voorkwam, doch wij gaven toch steeds te kennen dat 't zoo was), en nog zie ik zijn groot, rond gezicht, en nog kijk ik in de wijde mouwen van zijn jas, terwijl hij daar met uitgestrekte armen staat, alsof 't een telescoop was met een stop er op, en twee uur lang haatte ik hem met een ongezonden haat. Het was op die wijze dat ik dien krachtigen prediker van hoofd tot teenen leerde kennen, toen ik nog zeer jong was, en juist was dit dan ook de oorzaak dat ik hem op zoo jeugdigen leeftijd uit het oog heb verloren. Vrede zij hem! Althans meer vrede dan hij mij schonk!

Nu, ik heb sedert dien tijd vele predikers gehoord — geen krachtige — slechts christelijke, ongemaakte en eerwaardige — en ik heb vele zulke predikers op de lijst mijner vrienden staan. Maar 't was niet om deze, nog minder om die krachtige predikers te hooren, dat ik mijne zondagsreizen ondernam. Zij werden uit nieuwsgierigheid ondernomen, om de kerken van de stad Londen te zien. Op zekeren dag viel mij de gedachte te binnen, dat ik mij eigen heb gemaakt met al de kerken van Rome, en dat ik van 't innerlijke van de oude kerken te Londen niets weet! Dit gebeurde mij op een zondagmorgen. Dienzelfden dag namen mijne tochten een aanvang, en zij duurden één jaar.

Nooit behoefde ik de namen der kerken te weten, waar ik naar toeging, en thans nog ken ik geen $^9/_{10}$ gedeelte harer namen. Nu ja, ik weet, dat de kerk waar de oude Gower begraven ligt (hij ligt er afgebeeld met zijn hoofd op zijne boeken), de Verlossers-kerk heet; en dat de kerk, waar Milton's graf is, de kerk van Cripplegate is; en dat de kerk op Cornhill met de groote gouden sleutels de Pieters-kerk is; — maar overigens twijfel ik er aan, of ik op dit punt door een vergelijkend examen zou komen. Nooit deed ik trouwens een vraag aan een levend schepsel met betrekking tot deze kerken, en geen antwoord op welke oudheidkundige vraag over dit onderwerp ik ook aan boeken richtte, zal des lezers ziel kwellen. Een groot gedeelte van 't genot, dat ik daarin schepte, is voortgevloeid uit hare geheimzinnigheid; ik vond ze geheimzinnig; geheimzinnig zullen zij ook voor mij blijven.

Waar zal ik mijn onderzoek aanvangen van de verborgene en vergetene oude kerken in de stad Londen?

Het was nog twintig minuten vóór elven op een zondagmorgen, toen ik mij langs een der smalle heuvelachtige straten van de City begaf, die ten zuiden naar de Theems voeren. Het was mijn eerste proef, en ik kwam per omnibus te Whittington aan, waar wij eene schrale oude vrouw, met een grimmig gezicht, uit den omnibus lieten, wier verschoten kleeding naar kruiden rook, en die „Aldergate-Street" opliep naar een zekere kapel, waar zij zich troostte met een zwavel-leer, dat verzeker ik u. Wij hebben er ook eene andere oude dame uitgelaten, die iets dikker was en aangenamer voorkomen had, met een tamelijk groot gebedenboek in haar zakdoek gewikkeld, die op een hoek dicht bij „Stationers-Hall" er uitstapte, en die ik zeker meende dat daar ter kerke moest gaan, want zij was de weduwe van den een of anderen bode van een oud Genootschap, dat te niet was gegaan. Het overige van onzen last bestond uit pleizierzoekers en landelijke wandelaars, die verder doorreisden naar de „Blackwall" spoor. Er luidden zoovele klokken, terwijl ik daar besluiteloos op straat stond, dat ik dacht, dat ieder schaap in de kerkelijke kudde een belhamel was. Het wangeluid was allerschrikkelijkst. Mijn besluiteloosheid is toe te schrijven aan, en ook evenzoo verdeeld tusschen vier groote kerken, die zich allen in 't gezicht en gehoor bevonden, allen in de ruimte van een paar vierkante ellen.

Terwijl ik daar op een van de hoeken der straten stond, zag ik geen vier menschen te gelijk ter kerk gaan, ofschoon ik vier kerken zag, waarvan de torens allen om menschen riepen. Ik koos mijn kerk, en ging de trappen op naar den ingang. Van binnen was een beschimmelde toren, die 't innerlijke van de kerk erg deed gelijken op een verwaarloosd waschhuis. Er hing een touw naar beneden, waaraan een man in een hoek stond te trekken en de klok luidde — een witachtig-bruin man, wiens kleeding eens zwart was — een man die vol puistjes en spinrag zat. Hij kijkt mij aan verwonderd hoe of ik daar kwam, en ik kijk hem aan verwonderd hoe of hij daar komt. Door een beschot van hout en glas kijk ik in een duistere kerk. Daar waren omtrent twintig menschen zichtbaar, wachtende om te beginnen. De Doop scheen hier reeds lang uit de mode geraakt te zijn, want de doopvont was geheel met stof bedekt, een bewijs, dat zij in lang niet gebruikt was, en het houten deksel (in den vorm van een soepterrine-deksel) scheen er alles behalve gemakkelijk afgehaald te kunnen worden, wanneer 't noodig mocht zijn. Het altaar scheen met de Engelsche ziekte behept te zijn, en de Tien Geboden waren vochtig. Nadat ik een en ander had opgenomen, ging ik naar binnen, en liep den predikant tegen 't lijf, die nu ook in kerkgewaad uit een donkeren hoek achter een bank met gordijnen behangen, en waar niemand zat, te voorschijn kwam. De bank was versierd met vier blauwe roeden (staven), die eens door vier zekere personen gedragen werden, zoo ik meen, voor eenige andere personen, maar waar thans geen gebruik meer van gemaakt werd. Ik opende de deur van deze familiebank, en sloot die achter mij dicht. Indien ik twintig familiebanken tegelijk had kunnen innemen, dan had ik die kunnen krijgen. De koster, een wakkere jonge man (hoe kwam hij hier?) keek mij veelbeteekenend aan, alsof hij zeggen wilde, „je hebt 't nu gedaan: je moet nu ook maar blijven." Het orgel speelt. De plaats waar 't orgel stond was eene kleine galerij die door de kerk loopt; de toehoorders in de galerij bestonden uit twee meisjes. Het benieuwt mij zeer, wat er gebeuren zal als wij verzocht worden te zingen.

Er lag een hoop boeken in den hoek van de bank waar ik zat, en terwijl 't orgel, dat schor en slaperig scheen, speelde, zoodat ik de verroeste werking van de toetsen meer dan de muziek hoorde, sloeg ik mijne oogen op die boeken, welke meest allen met verschoten baai overtrokken waren. Zij behoorden in 1754 aan de familie Dowgate. En wie was die familie Dowgate? Jane Comport is zeker met Young Dowgate gehuwd geweest, en dat was de oorsprong dezer familie; Young Dowgate maakte Jane Comport 't hof, en gaf haar toen dit gebedenboek, welke schenking voor in 't boek vermeld stond. Indien Jane Young Dowgate beminde, waarom stierf zij dan, en liet 't boek hier achter? Waarschijnlijk heeft zij, Comport, hier voor 't altaar, dat met de Engelsche ziekte schijnt behept te zijn, en voor de vochtige Tien Geboden, Young Dowgate in de meest gespannen verwachting haar hand geschonken, en misschien zijn hare verwachtingen niet verwezenlijkt geworden.

Daar de dienst een aanvang nam, kon ik mijne gedachten niet verder den vrijen loop laten. Toen bespeurde ik tot mijne groote verbazing, dat ik bezig geweest was, en nog was, een onzichtbare snuif in mijn neus, door mijne oogen en in mijn keel op te nemen. Ik knipoog, nies en hoest. De koster niest; de predikant knipoogt; de onzichtbare organist niest en hoest (en waarschijnlijk knipoogde hij ook); onze geheele kleine bijeenkomst knipoogt, niest en hoest. De snuif schijnt gemaakt te zijn van matten, hout, doek, steen, ijzer, aarde en iets anders. Is dat iets anders ook 't stof van doode burgers die er beneden in de grafkelders liggen? Het is zoo waar als de Dood! Wij niezen niet slechts op een kouden, vochtigen Februaridag doode burgers, onder de godsdienstoefening door, maar zelfs zijn er doode burgers tot in de blaasbalgen van 't orgel gekropen, en hebben 't bijna doen stikken. Wij stampen met onze voeten op den vloer, en doode burgers komen in dikke stofwolken te voorschijn. Doode burgers zitten aan de wanden, en liggen bij wijze van poeier op 't klankbord over 't hoofd van den predikant en tuimelen, als er een windje door heen komt blazen, op hem neer.

Bij deze mijne eerste proefnemiug was ik zoo misselijk geworden van al die snuif van de Dowgate-familie, van den Comport-tak en van andere families en familietakken, dat ik weinig acht gaf op dien slakkengang waarop bij ons gewoonlijk de dienst geleid wordt; en op dien wakkeren koster, die ons schijnt te willen aansporen, een of twee noten ook te doen hooren bij 't zingen van een psalm; op de twee toehoorders op de galerij, die zich schijnen te vermaken door een schel duet aan te heffen, zonder de minste inachtneming van de maat of wijs; op de manier waarop de witachtig bruine man den predikant in den preekstoel sluit, met bijzondere inachtneming dat 't slot goed gesloten is, alsof hij er een gevaarlijk beest in had opgesloten. Doch ik nam den volgenden zondag weer een proef, en al heel spoedig gewende ik mij aan die doode burgers, toen ik bemerkte, dat ik zonder hen toch niet te recht kon komen in de kerken der City.

Een andere zondag.

Nadat er alweer als om strijd door de klokken geluid werd, vestigde ik mijn keus op een kerk die op zonderlinge wijze in een hoek geplaatst was tusschen een aantal stegen — 't was een kleiner kerk dan de vorige, en een allerleelijkste; misschien uit den tijd van koningin Anna. Als een gemeente waren wij met ons veertienen; een kwijnende armenschool op de galerij niet medetellende, die nu tot op vier jongens en twee meisjes geslonken was. In 't voorportaal merkte men een geschenk op, bestaande uit eenige brooden, doch in de verminderde gemeente scheen er niemand meer te zijn die er eenige aanspraak op maakte; een vermagerde koster, wiens gewaad reeds lang versleten was, zag ik daar turen, alsof hij bezig was zich zelven en zijne familie er te goed aan te doen. Daar ziet men ook een vermagerde voorzanger, met een bruine pruik op, en twee of drie bouwvallige deuren en vensters zijn met baksteenen dichtgestapeld; de kerkboeken zijn beschimmeld, de kanselkussens zijn versleten, en 't geheel van 't kerkameublement verkeert in een verregaanden staat van ontbinding. De toehoorders bestonden uit drie oude vrouwen (habituees), twee jonge beminden (bij toeval), twee winkeliers, de een met zijne vrouw, de ander alleen, eene tante en neef, nog twee meisjes (deze twee meisjes in haar zondagspak gekleed, waarvan alles lenig was, wat stijf moest zijn en omgekeerd, zag men gewoonlijk) en drie grinnikende jongens. De predikant is misschien de kapelaan van een burgerlijk genootschap; hij kijkt door een paar tranige oogen en riekt naar den wijn, als iemand die goed bekend schijnt te zijn met den wijnoogst.

Wij zijn zoo stil uit landerigheid geworden, totdat eindelijk de drie grinnikende jongens, die zich in een hoek achter 't altaarhek verscholen hadden, ons doen opschrikken door hun gelach. En dit doet mij ook aan mijn vroegere dorpskerk denken, waar gedurende de godsdienstoefening op die heerlijke zondagmorgens, wanneer zelfs de vogelen muzikaal zijn, de boerenbengels zulk een geraas op den steenen vloer maken, dat de voorlezer genoodzaakt is zijne plaats te verlaten, om te zien wat zij daar uitrichten; dan hoort men hem duidelijk hen achtervolgen en hun stompen toedeelen buiten op 't kerkhof, waarna hij weer terugkomt met een peinzend gelaat, alsof hij wil zeggen, dat er niets van dien aard gebeurd is. Tante en neef worden zeer geërgerd door de giggelende jongens. De neef is zelf nog een jongen, en die grinnikers trachten hem ook tot zulke wereldsche gedachten als knikkers en tollen over te halen, door hem dergelijke zaken stilletjes op een afstand te laten zien. Deze jonge Sint Antonius weerstaat de verleiding voor een oogenblik, maar geeft spoedig toe, en vraagt de grinnikers door een teeken, om een knikker naar zijn kant te werpen. Dit wordt echter door de tante bemerkt (eene strenge vrouw, die gewoonlijk dergelijke betrekkingen op zich neemt), en ik merk dat die waardige bloedverwant hem stompen in de zijde geeft met den haakvormigen knop van een oude paraplui. Hierop neemt, de neef wraak, door zijn adem in te houden, en de tante te doen gelooven, dat hij van plan is te barsten. Niet 't minste acht gevende op 't gefluister en stooten, zwelt hij steeds, en 't bloed stijgt hem naar 't hoofd, totdat 't zoo erg wordt, dat de tante verplicht is, hem naar buiten te brengen. Dit is een goede gelegenheid voor de lachebekken om zich uit de voeten te maken, en ik weet wel

wie van hen dit 't eerst zal doen, juist door zijne vrome oplettendheid die hij nu op eens op den prediker vestigt. Het duurt niet lang of de huichelaar is, zachtjes wegsluipend, verdwenen. Nommer twee gaat op dezelfde wijze heen, doch iets vlugger. Nommer drie komt veilig tot aan de deur, maar toen kon 't hem niet meer schelen, en hij rukte de deur met geweld open, en vloog er met een gil uit, die den geheelen toren boven ons deed weergalmen.

De predikant, die een eenigszins onverstaanbare stem heeft, en wiens gehoor evenals zijn adem niet bijzonder goed is, kijkt op, alsof hij iemand op eene verkeerde plaats Amen heeft hooren roepen, en hervat toen zijn preek weer met denzelfden sukkeltred, waarmee een boerin naar de markt gaat. Hij doet alles wat hij te doen heeft op dezelfde gemakkelijke wijs, en geeft ons een korte preek, doch steeds in één en denzelfden leutertrant. De slaperige dreun zijner preekmethode zingt dan ook de drie oude vrouwen spoedig in slaap, en de ongehuwde winkelier zit 't raam uit te kijken en de gehuwde winkelier zit naar den hoed van zijne vrouw te kijken, en de beminden zitten naar elkander te kijken, zoo allergelukkigst, dat ik me zoo wat achttien jaar terugdacht, toen ik met mijn Angelica naar een City-kerk ging, daartoe gedrongen door een regenbui (door bijzonder toeval gebeurde 't in Hugginlane), en tot mijne Angelica zei: „Laat de gezegende gebeurtenis, Angelica, voor geen ander altaar dan hier plaats hebben!” en toen mijn Angelica daarin toestemde, dat 't op geen andere plaats zou gebeuren — 't geen nooit gebeurd is, want 't heeft nooit ergens plaats gehad. En o, Angelica, wat is er van u geworden, op dezen zondagmorgen waarop ik niet naar de preek kan luisteren; en een nog moeielijker vraag dan deze is: wat is er van Mij geworden zooals ik was toen ik nog aan uwe zijde zat!

Doch wij ontvangen 't teeken om gezamenlijk weg te sluipen, dat wel een weinig op afgesproken werk gelijkt — evenals dat zonderling ritselen en in orde schikken van kleederen, 't kuchen en 't snuiten der neuzen, dat er bij een zeker gedeelte der godsdienstoefening gewoonlijk plaats vindt, en dat nooit, onder welke omstandigheden ook, als noodzakelijk kan beschouwd worden. Op een volgend oogenblik is alles afgeloopen, en 't orgel geeft te kennen, dat 't hem ook zoo aangenaam mogelijk in zijn rheumatischen toestand is, en op een ander oogenblik zijn wij allen de kerk uit en heeft Wit-Bruintje ze gesloten. Nog een oogenblik of iets langer en, op 't aangrenzende kerkhof — niet 't kerkhof van deze, maar van een andere kerk — een kerkhof, dat veel op een groote gehavende oude reseda-doos geleek, met twee boomen en een graf er op — ontmoette ik Wit-Bruintje in zijn private hoedanigheid, bezig om wat bier voor zijn middagmaal uit een wijnhuis op den hoek te halen, waar de sleutels van de verrotte brandweerladders bewaard worden, maar waar nooit naar gevraagd, en een verwaarloosd en nietsbeteekenend kosthuis op de eerste verdieping gehouden wordt.

In een dezer City-kerken, en dan ook maar in één, trof ik een individu aan, die met recht als een City-persoon bij uitnemendheid mocht gelden. Ik herinner me de kerk hierdoor, dat de geestelijke niet anders dan door den lessenaar van den voorlezer bij zijn eigen katheder kon komen of niet anders bij den preekstoel dan door den lessenaar — hoe dit eigenlijk was, ben ik vergeten, en komt er ook niet op aan — en dat de bewuste persoon uit de City deel uitmaakte van de zoo bitter kleine vergadering. Ik twijfel of we wel met ons twaalven waren, en we hadden, helaas! geen verloopen bijzondere armen-school, om ons uit den brand te helpen. De City-persoon was in 't zwart gekleed, en de snit van zijn jas nogal ouderwetsch; hij was hoogbejaard, had een zwart fluweelen mutsje op en lakensche schoenen aan. Hij zag er stemmig, rijk en ontevreden uit. Toen hij de kerk binnentrad, had hij een geheimzinnig kind bij zich, dat hij de hand gaf, een kind van 't vrouwelijk geslacht. Het kind had een kastoren hoed op met een stijve dofbruine veer, die zeker nooit aan eenigen vogel in de lucht had toebehoord. Het had verder een nanking jurkje en spencer aan, droeg bruine handschoenen en een voile. Op haar kin had het een moedervlek, die veel van bessengelei had. Het was een dorstig kind; want onze City-man droeg een groene flesch in zijn zak, waar het kind, zoodra de eerste psalm opgegeven was, uit gelaafd werd. Zoolang de godsdienstoefening duurde, verroerde het kind geen vin; het stond daar maar op de zitting van een breede bank, dicht tegen den hoek aan als een regenwaterpijp.

Nooit deed de City-man zijn boek open, en nooit keek hij den predikant aan. Nooit ging hij ook zitten, maar stond met zijne armen op de bank te leunen, en af en toe bracht hij zijn rechterhand aan zijn voorhoofd, steeds met zijne oogen op de kerkdeur gericht. Voor een kerk van haar omvang was ze vrij lang, en hij was aan 't hooger einde, maar keek altijd naar de deur. Geen twijfel of hij was een oude boekhouder, of een oude koopman, die zijne eigen boeken had gehouden, en dat hij tegen den tijd der rentebetaling aan de Engelsche Bank zou gezien worden. Dat hij zijn geheele leven in de City gewoond had en een hekel had aan andere lokaliteiten, ook daar viel niet aan te twijfelen. Waarom hij zoo naar de deur keek, kon ik nooit recht begrijpen, maar ik dacht dat hij in de verwachting leefde van den tijd

dat de burgers weer zouden terugkeeren en in de City gaan wonen en hare oude heerlijkheid ook weer terug zou keeren. Het kwam mij voor, dat hij dacht, dat dit op een zondag zou gebeuren, en dat de schimmen allereerst in de verlaten kerken zouden verschijnen met boetedoening en verootmoediging. Vandaar dat hij steeds naar de deur keek, waar zij maar niet kwamen opdagen. Van wien dat kind was, hetzij het kind eener onterfde dochter of een of ander weeskind dat door onzen City-man was geadopteerd geworden, dat was maar niet uit te maken. Het speelde nooit, 't sprong nooit touwtje, 't lachte nooit. Eens kwam 't mij in de gedachte, dat 't een automaat moest zijn, door dien persoon gemaakt; maar op zekeren zondag volgde ik de twee, en ik hoorde dien persoon zeggen: „dertien duizend pond"; waar het kind met een zwakke menschelijke stem bijvoegde: „zeventien shillings en vier pence." Vier zondagen heb ik ze gevolgd, en dit was 't eenige dat ik ze ooit heb hooren en zien zeggen. Op zekeren zondag volgde ik ze naar huis. Zij woonden dicht bij een pomp en de persoon opende de deur met een bijzonder grooten sleutel. De eenige inscriptie op hun huis had betrekking op een brandspuitprop. Het huis was gedeeltelijk door een verlaten en gesloten poort ondermijnd; zijne ramen waren om zoo te zeggen, blind van stof; en 't stond als bedroefd met zijn gezicht naar een muur gekeerd. Vijf groote en twee kleine kerken lieten hare zondags-klokken tusschen dit huis en de kerk, die deze twee gewoonlijk bezoeken, hooren, zoodat zij toch een bijzonder doel moeten gehad hebben, om juist deze te bezoeken. Toen ik ze laatst zag, is dit op de volgende wijze gebeurd. Ik was uitgegaan om een andere kerk op eenigen afstand te bezoeken, en toevallig moest ik de kerk, die zij bezochten, voorbij, bij tweeën, toen die kerk gesloten was. Doch een zijdeurtje dat ik vroeger niet bemerkt had, stond open, waardoor ik eenige keldertrappen bespeurde. Ik dacht, „zij luchten zeker de grafkelders vandaag," en zie, juist verscheen daar die persoon met 't kind, en stilletjes klommen zij de trappen af. Ik kwam toen vanzelf tot 't besluit, dat deze persoon 't opgegeven had, naar de terugkeerende zich verootmoedigende burgers uit te kijken, en dat hij en 't kind nu naar beneden gingen om zich te begraven.

In den loop mijner tochten stootte ik op een onbekende kerk, die in melodramatischen stijl gebouwd, en smakeloos opgeschikt was, evenals de nu uitgestorvene Londensche meiboomen. Deze aantrekkelijkheden hadden verscheidene jonge priesters of diakenen met zwarte slabbetjes als vesten, en verscheidene jonge dames, die in die gewijde broederschap belang stelden (de verhouding was, zoover ik kon nagaan, zeventien jonge dames voor één diaken), bewogen, om naar de City te komen, ten einde daar eene nieuwe opgewondenheid te smaken. Het was verwonderlijk te zien, hoe deze jonge menschen hun spelletje onder elkander in 't hart van de City uitspeelden, zonder dat de verlaten stad er iets van merkte. Het was precies alsof gij 's zondags een ledig kassierskantoor zoudt kiezen, om er een van de oude Mysteriën in op te voeren. Zij hadden een kleine school (uit welke buurt weet ik niet) aangenomen, om hen in hunne voorstellingen behulpzaam te zijn, en 't was aardig om de inscripties, in zinnelooze bloemkransen op de wanden aangebracht, te zien, welke vooral tot die arme onschuldigen waren gericht in karakters, die zij niet bij machte waren te ontcijferen. Er was een bijzonder aangename pommade-lucht in deze vergadering.

Maar in andere gevallen was de reuk van verrotting, honigdauw en doode burgers de predomineerende, met dien verstande, dat er nog een eigenaardig luchtje bijkwam, dat iedere buurt meer in 't bijzonder kenmerkte. In de kerken in den omtrek van „Mark-Lane" bij voorbeeld, was een droog tarweluchtje; en bij toeval sloeg ik een gerstluchtje uit een der oude knielkussens. Van „Rood-Lane" naar „Tower-Street," en daaromtrent was er een luchtje van wijn, soms van thee. Een kerk dicht bij „Mincing-Lane" rook naar den winkel van een drogist. Achter 't monument rook de godsdienstoefening naar verrotte sinaasappelen, welke, iets verder naar den rivierkant, in een haringlucht overging, en zich van lieverlede in een vischstank oploste. In een andere kerk, 't juiste evenbeeld van de kerk in „Rake's Progress", waar de held met de afschuwelijke oude vrouw zou huwen, was er geen bijzondere lucht, totdat het orgel door zijn spel een geur van huiden over ons verspreidde van een naastbijgelegen pakhuis.

Wat voor lucht er ook moge zijn, aan de menschen was echter niets bijzonders. Nooit waren er genoeg van hen, om eenig beroep of buurt te vertegenwoordigen. Zij waren allen ergens anders gedurende den nacht gegaan, en de weinige verdwaalden in de vele kerken versmachtten daar op eene onuitsprekelijke wijze.

Onder mijne reizen, waarmede ik mij heb beziggehouden, neemt dit jaar mijner zondagsreizen zijn eigenaardige plaats in, afgescheiden van al 't overige. Of ik aan de kerk denk, waar de zeilen der oesterschuiten op de rivier tegen de vensters klapperden, of aan de kerk waarvan de klok in beweging gebracht werd door den voorbijkomenden trein, dit is zeker, 't roept mij een zonderlinge ervaring voor den geest. Gedurende den zomer zat ik 's zondags onder een zachten regen of helderen zonneschijn — de luiheid van de luie City peilende — in die bijzondere stilte, die rustplaatsen eigen is, welke ge-

woonlijk bedrijvig zijn, tusschen tal van gebouwen in 't hartje van de wereldstad, onbekend aan een grooter aantal menschen die de Engelsche taal spreken, dan de oude gebouwen van de Eeuwige Stad, of de Pyramiden van Egypte. De donkere kerkekamers en registers waarin ik gekeken heb, en de kleine kerkhoven die onder mijne voetstappen weergalmden, hebben indrukken op mijn gemoed achtergelaten, zoo diep en aangenaam als ik dat maar zelden heb ondervonden. Er is geen regel in al die met stof bedekte registers, die de wormen nu bezig zijn te verslinden, die niet sommige harten indertijd heeft doen sidderen, of tranen aan de oogen heeft ontlokt. Nu zijn zij stil en droog, stil en droog! en de oude boom daar bij 't raam, zonder ruimte voor zijne takken, heeft ze allen heen zien gaan. Zoo bij voorbeeld 't graf van den ouden Bode van het oude Genootschap, waarop de regendroppels uit dien ouden boom vallen. Zijn zoon herstelde dat graf en hij stierf, zijne dochter herstelde dat graf en zij stierf; doch nu had hij dan ook lang genoeg in de herinnering geleefd, en de boom nam bezit van hem, en zijn naam werd uitgewischt.

Er zijn nog andere treffende voorbeelden van de verandering der zeden en gewoonten die een paar honderd jaar hebben teweeggebracht, dan deze verlaten kerken. Vele van haar zijn prachtige en kostbare gebouwen, verscheidene van haar zijn door Wren ontworpen, vele van haar zijn op de puinhoopen van den grooten brand ontstaan, andere hebben ook pest en brand overleefd, om een langzamen dood in later tijd te sterven. Niemand kan zeker zijn van de toekomst; maar 't is niet te veel gezegd, als men zegt, dat er geen teeken te bespeuren is, waar men uit af zou kunnen leiden, dat er in de vergaderingen en gebruiken dezer kerken ooit eenige verandering zal komen. Zij blijven, evenals de graven der oude burgers die er onder en rondom liggen, gedenkteekenen van een andere eeuw. Zij zijn een zondagsuitstapje nu en dan wel waard, want zij doen ons denken, en dat niet op onaangename wijze, aan den tijd toen de City van Londen wezenlijk Londen was; toen de „Prentices and Trained Bands" (de nog in oefening zijnde en geoefende muziekkorpsen) zeer gezocht in den staat waren; toen zelfs de „Lord-Mayor" zelf een werkelijkheid was — niet een verdichtsel dat op één dag in 't jaar door zijn doorluchtige vrienden gezamenlijk wordt toegejuicht, om de overige driehonderd vier en zestig dagen door hen uitgelachen te worden.

X.

VERDACHTE BUURTEN.

Vele mijner reizen worden te voet afgelegd, zoodat van mij, als ik van weddenschappen zou houden, naar alle waarschijnlijkheid in de kranten, die het sport-nieuws [1]) vermelden, gewag zou gemaakt worden onder den een of anderen titel, bij voorbeeld van Elastieke Nieuweling, die al de tachtigponders van 't menschdom uitdaagt, om met hem om strijd hard te loopen. Mijn laatste heldendaad was uit 't bed te springen om twee uur, na een vermoeiende voetreis dien dag te hebben afgelegd, en dertig mijlen naar buiten te loopen om te ontbijten. Dien nacht was de weg allereenzaamst en ik ben in slaap gevallen bij 't eentonig geluid mijner voeten, die geregeld een afstand van vier mijlen per uur afleggen. Ik legde dus de eene mijl na de andere af, zonder mij in 't minst vermoeid te gevoelen, in eene diepe sluimering, en onophoudelijk droomende. Eerst dan, als ik struikelde, gelijk een beschonkene, of mij haasten moest, om uit den weg te gaan voor een ruiter te paard, die mij bijna op den weg had overreden, eerst dan kwam ik weer tot mij zelven, en keek ik wat beter uit mijne oogen. De dag was zeer mistig ('t was herfst) en ik kon de gedachte maar niet van mij afwerpen, dat ik die hoogten en bergen van nevel moest bestijgen, en dat er een Alpenklooster daar ergens achter de wolken lag, waar ik 't ontbijt moest gaan gebruiken. Dit slaperig denkbeeld was veel krachtiger, dan de werkelijke voorwerpen om mij heen, zooals dorpen en hooibergen, zoodat, toen de zon reeds was opgegaan en helder scheen, en ik genoegzaam ontwaakt was, om een gewaarwording van genot in dat schouwspel te smaken, ik mij nog dikwijls betrapte, dat ik bezig was naar de houten wegwijzers te zoeken, die mij den rechten weg door de bergen zouden aanwijzen, en ik mij verwonderde, dat er nog geen sneeuw gevallen was. Het was in dien eigenaardigen toestand van een gebroken slaap, dat ik verscheidene verzen op mijne wandeling maakte (want natuurlijk maak ik ze nooit als ik bij mijn zinnen ben), en dat ik eene taal sprak, die mij vroeger zeer gemeenzaam was, maar die ik door onbruik bijna geheel vergeten was, om met gemak te spreken. Beide verschijnselen heb ik zoo dikwijls in een toestand tusschen slapen en ontwaken ondervonden, dat ik met mij zelven redeneer, dat ik weet dat ik niet wakker kan zijn, want indien ik dat was, dan zou ik half zoo vlug niet zijn. Die vlugheid is niet zinnebeeldig, want ik kan mij dikwijls nog

1) Onder sport verstaat men in Engeland jacht, harddraverijen en wat dies meer zij.

lange stukken der verzen, en verscheidene volzinnen dier verheven taal herinneren, nadat ik terdege wakker ben geworden.

Mijn wandelen is van tweeërlei aard: de een is recht op een bepaald doel af met versnelden tred; de andere is doelloos, leuterend, en geheel en al zwervend. In dit laatste geval is er geen buurten en kleine winkels van de hoofdstad maakte, ontmoet heb, is de fantasie van een nederigen kunstenaar, zooals die geschetst wordt in de twee portretten, voorstellende den heer Thomas Sayers, van Groot-Brittannie, en den heer Johan Heenan, van de Vereenigde Staten van Amerika. Deze beroemde mannen

„DAN BEN JE EEN LANDLOOPER," ZEI HIJ. — „IK BEN VEEL LIEVER EEN LANDLOOPER DAN EEN AGENT VAN POLITIE," ZEI IK. (Blz. 58).

Zigeuner ter wereld die grooter vagebond kan zijn dan ik; die passie is mij zoo eigen en is zoo sterk in me, dat ik vooronderstel, dat ik een niet verre afstammeling moet zijn van den een of anderen onverbeterlijken landlooper.

Een der aangenaamste dingen die ik onlangs op zoo'n zwerftocht, dien ik door de gemeene worden in vechtkostuum, hooggekleurd, en in vechtende houding voorgesteld. Als om ons een idee te geven hoe herderlijk en peinzend de aard hunner vreedzame roeping is, wordt mijnheer Heenan op een smaragd groen grasperk voorgesteld, met sleutelbloemen en andere nederige planten die onder de hakken van zijn halve

laarzen te voorschijn komen; terwijl mijnheer Sayers aangespoord wordt, om zijn geliefkoosden slag toe te brengen, de Vendumeester, door de stilzwijgende welsprekendheid van een dorpskerkklok. De nederige „tehuizen" van Engeland met hunne huiselijke deugden en met kamperfoelie bedekte portalen, sporen beide helden tot den strijd en tot de overwinning aan; en den leeuwerik en andere zangvogels merken wij in de lucht op, een verrukkelijk lied als danklied ten hemel zendende voor dit gevecht. Over 't algemeen is de wijze, waarop de kunstenaar zich van zijne taak gekweten heeft, meer in den trant van Isaac Walton.

Doch 't betreft de lagere dieren der achterstraten en geheime wegen waar ik thans over wensch te spreken. Voor menschkundige aanteekeningen zullen we ons naar zulke buurten begeven als we daartoe tijd en gelegenheid hebben.

Er is niets, dat mij meer in gemeene buurten verwondert, dan 't slechte gezelschap, waarmede vogels zich inlaten. Uitheemsche vogels komen meestal nog in goed gezelschap, maar de Britsche vogels zijn onafscheidelijk bij Jan Rap en zijn maat te vinden. Een geheele straat is er vol van in „St. Giles"; en altijd vind ik ze in arme en onzedelijke buurten, zoo geschikt voor de wijn- en pandjeshuizen. Zij schijnen de menschen tot drinken aan te zetten, en zelfs de lui die hunne kooitjes maken, krijgen een chronisch blauw oog. Waar komt dat vandaan? Ook zullen zij dingen doen voor menschen in katoen, fluweelen buisjes met beenen knoopen aan of in boezeroenen gekleed en met bonte mutsen op, die de fatsoenlijke klassen der maatschappij hen tevergeefs voor zich zouden willen laten doen. In een smerig hofje in „Spitalfields" vond ik eens een goudvink, die zijn drinkwater naar boven trok, en dat wel zoo dikwijls als had hij een heete koorts. De goudvink hing bij een vogelverkooper, en hij bood zich zelven op schrift in ruil aan voor oude kleeren, leege fleschen, of zelfs voor oude keukenprullen. Dit stond ons goudvinkje waarlijk laag, en 't pleitte niet voor zijn goeden smaak! Ik heb dien goudvink voor geld gekocht. Hij werd mij thuisgebracht en tegenover mijn schrijftafel aan een spijker opgehangen. Hij woonde buiten een nagemaakt woonhuis, dat verondersteld werd (zooals ik dacht) aan een verver te behooren; want het zou anders niet mogelijk geweest zijn te verklaren, hoe 't kwam, dat zijn stokje uit het vlieringvenster stak. Van 't oogenblik af, dat hij in mijn kamer verschenen was, heeft hij òf opgehouden dorstig te zijn — dat in den koop niet was besloten — òf hij kon het maar niet over zijn hart krijgen, om zijn emmertje in 't water terug te hooren vallen als hij het losliet: een schok, die hem steeds deed beven. Hij trok zijn water niet anders dan in 't geniep naar boven, en dat in 't holle van den nacht. Ik wachtte en wachtte, maar wie zijn water niet op de gewone wijze naar boven trok, was mijn goudvink, en toen ik nu eindelijk de hoop op dit punt opgaf, zond ik naar den koopman die hem zijn opvoeding had gegeven. De koopman was iemand met kromme beenen, en een neus die er uitzag als een der laatste nieuwe aardbeziën. Hij droeg een bonte muts en korte broek, en behoorde tot het katoenfluweelachtige ras. Hij liet mij weten, dat hij wel 'reis aan zou komen. Hij kwam dan ook aan, verscheen in de deur mijner kamer, en keek den goudvink eventjes met zijn boos oog aan. Oogenblikkelijk overkwam den vogel een brandende dorst; nadat hij zijn dorst gelescht had, trok hij nog verscheidene onnoodige bakjes water naar boven; en eindelijk sprong hij op zijn stok in 't rond en maakte zijn snavel schoon, alsof hij in een der naastbij gelegen wijnhuizen geweest en beschonken thuis gekomen was.

Nu weer ezels. Ik ken verdachte buurten, waar de ezel de voordeur binnengaat, en dan net doet of hij op kamers woont, want ik heb over 't rasterwerk op de plaats gekeken, maar niets van hem gemerkt. Fatsoenlijke lieden, de adel, lieden van koninklijken huize zullen tevergeefs bij dien ezel aankloppen om voor hen te doen, wat hij voor den vleeschverkooper doet. Voed hem met de duurste haver, zet een prins en een prinses in een draagmand op zijn rug, sier hem met het mooiste tuig, neem hem naar de zachte heuvelhellingen van „Windsor", en zie hoe hard gij hem kunt doen loopen. Laat hem vervolgens honger lijden, span hem voor een blokwagen en zie hoe hij van „Whitechapel" naar „Bayswater" voortrolt. Er schijnt geen bijzondere verstandhouding te bestaan tusschen vogels en ezels in hun natuurstaat; maar zijn ze toevallig in zoo'n gemeene buurt, dan zult gij ze altoos in dezelfde handen aantreffen, hunne allerbeste krachten inspannende, ten nutte van 't allerslechtst gezelschap. Ik heb een ezel gekend — enkel van aanzien; we spraken niet met elkaar — die aan den „Surrey"-kant van de London-Bridge woonde, tusschen de forten van „Jacob's Island" en „Dock-Head". Dat beest had de gewoonte, om, als men zijne diensten niet bepaald noodig had, alleen uit te gaan louter om te luieren. Ik ben hem wel op een mijl afstands van zijn woonplaats tegengekomen, luierend langs de straten; en zijn voorkomen verried maar al te zeer, dat hij in de versukkeling was. Hij was aan de inrichting van een oude dame verbonden, die alikruiken verkocht, en 's zondagsavonds placht hij met een lading dier lekkernijen voor een kroeg te staan en zijne ooren te spitsen als er een kooper bij de kar kwam, en blijkbaar deed 't hem veel genoegen, want hij wist het, dat zij de volle maat niet kregen. Zijn eigenares werd dikwijls door dronkenschap bevangen. Toen ik hem den laatsten keer zag

('t zal nu zoo wat vijf jaar geleden zijn) verkeerde hij in moeielijke omstandigheden tengevolge der onhebbelijkheid van die oude dame. Alleen met de kar met alikruiken gelaten, en in vergetelheid geraakt, was hij gaan luieren. Hij zwierf gedurende eenigen tijd te midden zijner gewone schuilhoeken rond en bevredigde zijn bedorven smaak, totdat hij eindelijk buiten den waard, dat heet buiten de kar rekende, een heel smal steegje probeerde in te rijden, en zoodoende in de grootste versukkeling geraakte. Hij werd door de politie in arrest genomen, en daar de „Green Yard" ('t Groene veld) dier buurt bij de hand was, werd hij daarin als gevangene opgesloten. Ik ontmoette hem juist op dat oogenblik. De weerspannigheid, waardoor hij liet blijken dat hij in al de kracht van dit woord een gemeene vent was, heb ik nooit bij den mensch in die mate aangetroffen. De flikkerende kaars in een papieren huisje, die tusschen de alikruiken stak, vertoonde hem ons, met zijn gebroken tuig en de kar verschrikkelijk gehavend, zijn mond trekkende en zijn kop schuddende. als 't evenbeeld van schande en verstoktheid. Ik heb jongens naar 't bureau van politie zien brengen, die op hem gelijken als zijn eigen broer.

Wat de honden der gemeene buurten betreft, heb ik opgemerkt, dat ze vermijden om te spelen en zich bewust zijn van hun armoede. Zij vermijden ook alle werk, natuurlijk als zij dat kunnen; dat ligt zoo in den aard van alle dieren. Ik heb 't genoegen, in een der achterstraten in de buurt van Walworth een hond te kennen, die zich bijzonder op 't gebied van 't kleine drama heeft onderscheiden, die zijn portret meeneemt, als hij een engagement sluit, om 't voorstellingsbiljet er mee te illustreeren. Zijn portret (dat niets op hem gelijkt) stelt hem voor op 't oogenblik dat hij een lafhartigen Indiaan tegen den grond gooit, die verondersteld wordt een Britsch officier met een strijdbijl van 't leven beroofd te hebben, of die althans getracht heeft zulks te doen. Het ontwerp is geheel en al dichterlijk, want noch zoo'n Indiaan, noch zoo'n incident komt er in 't heele stuk voor. Hij is een hond van 't Newfoundlandsch ras, voor wiens eerlijkheid ik voor eenig bedrag wel borg zou willen spreken; maar wiens verstandelijke hoedanigheden ten aanzien van dramatische verdichting bij mij niet zeer hoog staan aangeschreven. Hij is inderdaad te eerlijk voor de betrekking die hij vervult. Ik toefde verleden zomer in een stad in Yorkshire, en daar ik hem op 't voorstellingsbiljet van dien avond zag staan, zoo woonde ik die voorstelling bij. Zijn eerste spel was bijzonder goed; maar daar zijn debuut slechts een seconde duurde ('t geen op 't affiche met niet minder dan vijf regels wordt beschreven), zoo was 't ons niet mogelijk een juist en weloverwogen oordeel over zijn krachten te vellen. Hij had maar te blaffen, hard te loopen, en door 't raam eener herberg te springen terwijl hij een kluchtigen vluchteling achtervolgde. Het tweede belangrijke bedrijf dezer verdichting werd eenigszins door zijn overdreven beangstheid bedorven; want terwijl zijn meester (een soldaat, die in een roovershol door een stormachtigen nacht overvallen was) de afwezigheid van zijn trouwen hond diep betreurde, en bijzonder op 't geval drukte, dat zijn hond wel dertig mijlen van hem verwijderd was, blafte de trouwe hond verschrikkelijk in 't souffleurshok en was blijkbaar bezig zich met zijn halsband te worgen. Doch 't was in 't allergewichtigste bedrijf, dat zijn eerlijkheid over hem zegevierde. Hij moest een dicht en ongebaand bosch in, om 't spoor op te zoeken van den moordenaar en hem onmiddellijk beet te nemen, als hij hem daar rustende vond aan den voet van een boom, met zijn slachtoffer gebonden naast hem, dat zoo aanstonds vermoord zou worden. Het was een warme avond, en hij kwam 't bosch binnen, uit eene geheel onverwachte richting, in een allergunstigst humeur, met langzamen tred en bijzonder kalm; met zijn tong uit den bek draafde hij tot aan de voetlichten op 't tooneel, zette zich hijgend neer, en nam allervriendelijkst de toeschouwers in oogenschouw, met zijn staart op de planken slaande als een Hollandsche klok. Ondertusschen werd de moordenaar ongeduldig zoolang op 't voltrekken van zijn vonnis te wachten, en hoorbaar riep hij: „ko—o—o—m hier!" terwijl het slachtoffer worstelende met zijne boeien, hem met de meest beleedigende uitdrukkingen bejegende. Zoo gebeurde het, dat, toen hij er eindelijk toe bewogen werd, den moordenaar te achtervolgen en zijne ledematen van elkander te scheuren, hij (voor 't dramatisch doel) maar al te duidelijk liet blijken dat hij bezig was die verschrikkelijke vergelding ten uitvoer te brengen door namelijk de boter van zijne met bloed bevlekte handen te likken.

In een verdachte straat achter „Long-acre" wonen twee eerlijke honden, die ook in een poppenkast voorstellingen geven. Ik durf zeggen, dat ik met beide op zeer intiemen voet sta en nooit zag, dat een hunner zich schuldig maakte aan de valschheid van in gebreke te blijven om op den man in de poppenkast gedurende de geheele voorstelling neer te zien. De moeielijkheid, die andere honden hebben, om juist uit te maken, wat deze honden eigenlijk zijn, zullen zij, naar alle waarschijnlijkheid, nooit te boven komen. Dezelfde honden moeten hen telkens weer ontmoeten, terwijl zij, in de oogenblikken waarop zij niet werken, de beenen van de poppenkast naloopen en 't gezelschap begeleiden; maar al de honden schijnen hunne jabots en buisjes niet te vertrouwen en

snuffelen er even aan alsof zij al die artikelen van persoonlijken opschik voor een soort van uitslag houden — zoo iets in den trant van schurft misschien. Uit dit mijn raam in „Covent-Garden" bespeurde ik, nog maar een paar dagen geleden, een hond van buiten, die onder een kar naar de „Covent-Garden"-markt was gegaan; zijn touw was losgebroken, en een stuk er van sleepte hij mee. Hij luierde daar in den omtrek van de hoeken der vier straten waar mijn raam op uitzag; en er kwamen tot hem slechte Londensche honden, die hem leugens vertelden die hij maar niet gelooven wilde; en allerslechtste Londensche honden kwamen tot hem en stelde hem voor, op de markt te gaan stelen, iets wat met zijne beginselen streed; en de wegen der stad brachten hem in de war, en hij trok zich terug en legde zich voor eene deur ter ruste. Nauwelijks was hij ingeslapen, of daar kwam „Punch" met „Toby" aanzetten. Hij vloog onmiddellijk naar „Toby" toe, om bij hem troost te zoeken en hem te raadplegen; doch nauwelijks werd hij diens jabot gewaar, of ontsteld bleef hij midden op straat doodstil staan. Daar wordt de poppenkast weer opgeslagen, „Toby" verdwijnt achter de draperie, de toeschouwers verzamelen zich en de pijpers laten zich hooren. Mijn plattelands-hond bleef onbeweeglijk staan en staarde deze zonderlinge vertooningen met verwondering aan, totdat „Toby" de voorstelling opende door op zijn stoeltje te verschijnen, waarop ook „Punch" voor den dag kwam en in den mond van „Toby" een tabakspijp stak. Bij dit schouwspel hief de plattelands-hond zijn kop op, jankte verschrikkelijk, en maakte zich toen in eene westelijke richting uit de voeten.

Wij spreken van menschen die honden houden, maar wij mochten dikwijls met meer recht spreken van honden die er menschen op nahouden. Ik ken een bulhond in een verdacht hoekje van „Hammersmith" die er een man op nahoudt. Hij laat hem op een plein wonen, laat hem de herbergen bezoeken, waar hij weddenschappen op den hond aangaat, hij noodzaakt hem tegen posten te leunen en naar hem te kijken, hij doet hem vergeten naar werk te zoeken, en houdt hem gedurig onder strenge tucht. Eens kende ik een mooien dashond die er een heer op nahield — een heer die nota bene aan de hoogeschool te Oxford is opgevoed geworden. De hond hield dezen heer louter ter zijner verheerlijking, en die heer sprak dan ook nooit over iets anders dan over den dashond. Dit gebeurde echter in geen verdachte buurt, en is bijgevolg eene uitzondering op den regel.

Daar zijn tal van honden in verdachte buurten, die er jongens op nahouden. Ik heb op het oog een bastaardhond in Somerstown, die er drie jongens op nahoudt. Hij geeft voor, dat hij vogeltjes kan vangen en rotten kan uitgraven (geen van beide kent hij), en hij neemt de jongens op jachtvermaken mee in allerlei soort van velden in de voorstad. Hij heeft ze ook wijsgemaakt, dat hij eenige geheimzinnige kennis bezit met betrekking tot het visschen; en zij beschouwen zich niet volledig toegerust, niettegenstaande zij een zuurkruik en een flesch met wijden hals bij zich hebben, tenzij hij bij hen is en allerschrikkelijkst blaft. Er woont een hond in de buurt van „Southwark" die er een blinden man op nahoudt. Men kan hem dikwijls in „Oxford-Street" zien, terwijl hij den blinde op tochten voorttrekt, die de man nooit op 't oog heeft gehad, of die hem geheel onbekend zijn; zij zijn dan ook geheel en al door den hond ontworpen en ten uitvoer gebracht. Heeft daarentegen de man eenige plannen gemaakt, dan zal de hond op een der drukste plaatsen stil gaan zitten en peinzen. Gisteren zag ik hem met het geldbakje als een halsband om zijn nek geslagen, in plaats dat hij het 't publiek aanbood, terwijl hij, op uitnoodiging van een slecht ter naam staanden boerenhond, den man tegen diens wil meenam waarschijnlijk om een hond te „Harrow" te bezoeken — hij wilde ten minste die richting inslaan. De noordelijke muur van de „Burlington-House"-tuinen tusschen de „Arcade" en de „Albany" biedt ons tegen tweeën of drieën een verdachte plaats van afspraak onder blinden aan. Zij zitten daar (zeer ongemakkelijk) op een schuins staanden steen, en vergelijken aanteekeningen. Tegelijkertijd ziet men daar hunne honden ook, die dan de mannen, die zij er op nahouden, openlijk te schande maken en onderling afspreken, waar zij de mannen, als zij van hier gaan, naar toe zullen brengen. Ten huize van een kleinen slager, in een verdachte buurt (er bestaat geen reden den naam te verzwijgen — 't is te „Notting-Hill", in dat gedeelte, dat de „Potteries" genoemd wordt), kende ik een zwarten en witten hond die er een veedrijver op nahield. De hond is van een zachtzinnigen aard, en maar al te dikwijls laat hij 't toe, dat zijn veedrijver beschonken wordt. Bij zulk eene gelegenheid was de hond gewoon al peinzende het oog op de schapen te houden. Ik heb hem met zes schapen gezien, terwijl hij duidelijk bezig was zich te bezinnen, hoeveel hij van de markt teruggebracht, en waar hij de overigen gelaten had. Ik zag hem eens zeer verlegen, toen hij zich geen rekenschap aangaande eenige schapen kon geven. Van lieverlede ging hem echter een licht op; hij herinnerde zich bij welken slager hij ze gelaten had en in blijde vervoering ving hij een vlieg van zijn neus, en gevoelde zich geheel gerustgesteld. Indien ik te eeniger tijd 't feit had kunnen betwijfelen, dat

hij 't was, die er den veedrijver op nahield, en niet de veedrijver hem, dan zou de onverdeelde zorg, die hij voor de zes schapen aan den dag legde, dat overtuigend kunnen bewijzen, als de veedrijver met bergrood en bier besmeerd uit de herberg kwam, en hem verkeerde bevelen gaf, die hij dan zoo vrij was niet te gehoorzamen. Hij heeft nu eenmaal de zorg voor de schapen op zich genomen, en met eerbiedige fermiteit heeft hij doen opmerken, „dat bevelen hier de schapen maar door een omnibus zouden doen overrijden; u doet beter op u zelf te letten — u zal al uw verstand noodig hebben;" en hij voerde zijn last, met een verstand, dat uit zijne ooren en staart sprak, weg, en met een kennis van zaken, die zijn lompen veedrijver ver, ver achter zich liet.

Evenals men aan de honden in verdachte buurten gewoonlijk kan zien dat zij in behoeftige omstandigheden verkeeren — dit blijkt vooral uit hun angstig voorkomen, uit de lompheid van hun spel, en 't wantrouwen dat zij koesteren alsof er steeds iemand gereed stond, hen voor 't een of ander te spannen en er dan op uit te gaan, om te zien of zij ook iets kunnen verdienen — zoo leggen de katten in verdachte buurten een sterke neiging aan den dag, om tot barbaarschheid te vervallen. Niet alleen worden zij van 't teren op 't overschot der bevolking en op de door muizen overbevolkte straatjes zelfzuchtig woest; niet alleen is er een zedelijke en politico-economische verwilderdheid bij haar op te merken, waarvan de vermelding hier ook thuis behoort, maar zij vertoonen ons ook een lichamelijken achteruitgang. Haar linnengoed is niet schoon en slecht gestreken; haar zwart krijgt een roestachtige kleur, gelijk oude rouwkleeren; zij zijn omtrent heur haar zeer onverschillig; en gewoonlijk nemen zij het gemeenste katoen-fluweel, in plaats van zij-fluweel. Ik ken verscheidene kleine straten met katten, in den omtrek van den „Obelisk" in „Saint George's Fields", alsook in de nabijheid van „Clerckenwell-green", en ook in de achterbuurten van „Drury-Lane". Naar 't uiterlijke gelijken zij veel op de vrouwen in wier midden zij wonen. Zij schijnen uit hare ongezonde bedden op straat te stappen, zonder in 't minst om haar toilet te denken. Zij laten hare jonge familieleden alleen thuis achter, om in de goten hulpeloos rond te zwerven, terwijl zij daar allersmerigst met elkander standjes maken en vloeken en vechten, en naar de hoeken der straten spuwen. Vooral heb ik opgemerkt dat, als zij op 't punt staan om hare families te vermeerderen (iets dat zeer dikwijls gebeurt), dit door een zekere stoffige vuilheid, eene zelfverwaarloozing tot de pooten toe, en door eene algemeene onverschilligheid duidelijk te kennen wordt gegeven. Het is mij niet mogelijk in gemoede te kunnen verklaren, dat ik ooit een kat van deze soort, als zij in gezegende omstandigheden verkeert, haar gezicht heb zien wasschen.

Om mijne aanteekeningen op dit punt niet te wijdloopig te maken door eene breedvoerige beschrijving van de verbitterde gemelijkheid der katers te geven, en van hunne gelijkenis in vele opzichten op een mensch en broeder, zoo zal ik ten besluite met een enkel woord over de kippen dier zelfde buurten spreken.

Dat iets uit een ei geboren, en met vleugelen bekleed, in de wereld zou zijn gekomen, opdat het vergenoegd langs een ladder in een kelder huppele, en dát naar huis gaan noemt, is zoo'n wonderlijke omstandigheid, dat een menschenkind zich over niets meer verwonderen kan. Ik zou mij anders kunnen verwonderen over de volledigheid waarmede deze kippen zich van de overige vogelen des hemels hebben afgezonderd — aan 't rondkruipen gegaan zijn tusschen baksteenen, kalk en smerigheid — de levende boomen vergeten hebben, en winkelluiken, kruiwagens, oesterkuipen, beschotten en deurschrapers tot slaapplaatsen gebruiken. Niets aangaande hen verwondert mij, en ik neem ze zooals zij zijn. Als voortbrengselen der natuur en der dingen, wil ik hieronder ook begrepen hebben eene mij bekende Bantamsche familie op den „Hackney-Road", die 't tegen is geloopen in de wereld, en die gedurig in 't pandjeshuis te vinden is. Ik kan niet zeggen, dat zij zeer tevreden waren; zij waren van een droefgeestig temperament en 't eenige genot waar zij vatbaar voor schenen, was, om zich op elkander te dringen in een der zijdeuren van 't pandjeshuis. Hier vond men ze gewoonlijk eene poging wagende om te vliegen, alsof zij pas op de wereld verschenen, en bevreesd waren herkend te zullen worden. Ik ken een gemeenen vent, van een fatsoenlijke familie te D o r k i n g geboortig, die al de vrouwen zijner huishouding in een enkel gelid naar 't „Kruikendepartement" van een onordelijk wijnhuis nabij H a y m a r k e t meeneemt, die daar dan eenige manoeuvres tusschen de beenen van 't gezelschap maakt, en daarna met haar door den „Flesschen-Ingang" verdwijnt en zoo zijn leven slijt: in 't drukke seizoen zelden vóór twee uur des morgens naar bed gaande. Aan de andere zijde van W a t e r l o o-B r i d g e is een vuil, oud, gespikkeld paar ('t behoort aan een maker van Fransche ledikanten, waschtafels en handdoekrekjes), dat altoos de deur eener kapel wil bestormen. Of nu die oude dame, in eene vergissing, die ons aan mevrouw Southcott doet herinneren, van plan is, daar een ei in te leggen, of eenvoudig begrijpt, dat zij in dat gebouw niets te maken heeft, en er nu bijgevolg als waanzinnig op aandringt er binnen te gaan, kan ik niet bepalen; doch zij is onophoudelijk bezig met de voordeur te ondermijnen; terwijl haar ega, die een weinig kreupel is, daar op en

neer wandelt, haar steeds aanmoedigende en de geheele wereld trotseerende. Doch de familie waar ik 't best mee bekend ben geweest, sinds de verhuizing van een Chineesch gezelschap te Brentford, woonde in 't drukste gedeelte van „Bethnal-green". Hunne afgetrokkenheid ten opzichte der voorwerpen waartusschen zij leven, of liever hunne overtuiging, dat al die voorwerpen in 't leven zijn geroepen, opzettelijk om aan kippen dienstbaar te zijn, heeft mij veel genot verschaft, zoodat ik ze dikwijls tot het doelwit heb gemaakt van menige reis op verschillende uren. Nadat ik de twee heeren en de tien dames, waaruit deze familie bestaat, nauwkeurig in oogenschouw had genomen, ben ik tot de overtuiging gekomen, dat hunne gedachten door de aanvoerende heer en dame worden uitgedrukt: de laatste, zooals dit mij voorkomt, is een bejaard persoon, met weinig veeren, doch met groot vertoon van schachten, zoodat zij veel op een bos kantoorpennen gelijkt. Als een goederenwagen, die een olifant plat had kunnen rijden, van 't spoor den hoek om komt en over de kippen heengaat, dan komen zij van onder de paarden altijd weer ongedeerd te voorschijn, erg in hun schik, dat al die drukte niets om 't lijf had, dat er integendeel nu wel weer iets te bikken zal zijn. Zij kijken naar oude schoenen, gebroken potten en pannen, en naar overblijfsels van hoeden, alsof dat uit de lucht was gevallen voor de kippen om er aan te pikken. Tollen en hoepels, geloof ik, beschouwen zij als een soort van hagelsteenen; pluimballen als regen of dauw. Het gaslicht komt hun even natuurlijk voor als elk ander licht, en 't staat bij mij meer dan vast, dat die twee heeren van gedachten zijn, dat 't wijnhuis daar op den hoek, dat zoo vroeg sluit, de zon verre heeft overtroffen. Ik heb 't als een stellige daadzaak beschouwd, dat zij, als de luiken van 't wijnhuis worden afgenomen, gewoonlijk beginnen te kraaien en den knecht, die dat werk verricht, begroeten, zoodra hij zich vertoont, alsof hij Phoebus in eigen persoon was.

XI.

LANDLOOPERS.

Zoo even toevallig van 't woord Landlooper gebruik makende, kwam mij dat uitgebreide broederental zoo duidelijk voor den geest, dat ik nauwelijks mijn pen heb neergelegd, of ik werd andermaal gedrongen ze op te nemen en eenige der aanteekeningen over Landloopers te maken, die ik den geheelen zomer langs alle wegen en richtingen zag.

Wanneer ook een landlooper zich bij den weg neerzet om uit te rusten, gewoonlijk plaatst hij zijne beenen in een droge sloot; en wanneer hij ook gaat slapen (dat waarlijk zeer dikwijls gebeurt), gewoonlijk gaat hij op zijn rug liggen. Ginds, op zij van den openbaren weg, die daar glinstert in 't heldere zonlicht, ligt een landlooper van 't geslacht der wilden, op de bestoven zoden onder een braambeziestruik, die 't kreupelhout van den weg scheidt, te slapen. Zijn bundeltje (wat kan de inhoud van dat geheimzinnig bundeltje zijn, dat 't hem de moeite waard is, om 't mee te dragen?) is daar naast hem neergeworpen, en eene niet slapende vrouw, die hem vergezelt, zit met hare beenen in een sloot, en met haar rug naar den weg gekeerd. Zij draagt haar hoed losjes op haar voorhoofd, om haar gezicht bij 't loopen tegen de zon te beschutten, en haar japon heeft zij voor haar gemak met haar boezelaar, op landloopersmanier, om hare lenden opgebonden. Gij kunt haar zelden, bij zulk een rust, ontmoeten, zonder dat zij 't een of ander aan haar hoed of haar doet, en u door de vingers aankijkt. Over dag gaat ze zelden slapen, maar zal daar uren naast den man blijven zitten. En zijne slaperige neiging kan men niet aan vermoeienis wegens 't dragen van 't bundeltje toeschrijven, want de vrouw draagt het vaker en verder dan hij. Als zij onderweg zijn, dan ziet gij hem gewoonlijk met loggen gang haar wat vooruitloopen in een alleronaangenaamste gemoedsstemming, terwijl zij hem met 't bundeltje al treuzelend volgt. Hij is gewoon haar ook persoonlijk te bestraffen — deze karaktertrek openbaart zich 't meest op de banken buiten de deur der wijnhuizen — en om die reden schijnt zij bijzonder aan hem gehecht te zijn; wij moeten hier vooral doen opmerken, dat als 't arme schepsel een blauw oog heeft, zij bijzonder lief is. Dit soort van landloopers heeft niets ter wereld te doen, en zijn gaan hier of daar is dan ook geheel doelloos. Hij zal zich soms als steenbakker of als zager uitgeven, maar ook dan slechts als hij op een denkbeeldigen tocht uit is. Gewoonlijk doet hij zich op onbepaalde wijze voor, alsof hij naar werk zoekt; maar hij heeft nooit gewerkt, en zal dat ook nooit doen. Hij heeft een geliefdkoosd idee (alsof hij de vlijtigste aller wezens ware!) dat gij nooit werkt; en als hij uw tuin voorbijgaat, en hij ziet u naar uw bloemen kijken, dan kunt ge hem bij zich zelven hooren mompelen: „Jij bent een gelukkige duivel!"

De sluipende landlooper is van 't zelfde hopelooze geslacht, en heeft dezelfde treurige overtuiging dat gij geboren zijt voor datgeen wat gij bezit, en dat gij er nooit iets voor gedaan hebt: doch hij is van een minder vermetele geaardheid. Hij zal even voor uw hek stilstaan, en zal tot zijn vrouwelijke metgezel op eene

eigenaardige, nederige en verzoenende wijze zeggen — tot stichting van een ieder die achter een blind of boom mocht staan te luisteren: — „Dit is een allerliefst plekje, niet waar? Heerlijk! en 't zal mij wel benieuwen, of zij aan twee arme reizigers, met doorgeloopen voeten, zooals wij zijn, een dronk koud waters uit dat mooie vat zullen geven. We zullen 't heel vriendelijk van hen vinden, niet waar? Op m'n woord, heel vriendelijk, ja, heel vriendelijk!" Spoedig bemerkt hij een hond, in de nabijheid, en nederig zal hij nu zijn verzoek tot den hond, die op de plaats aan een ketting ligt, richten; en terwijl hij daar aan uw hek gaat zitten, maakt hij de opmerking: „Ah! je bent een mooi ras van honden, en zij houden jou niet om niet! Ik zal 't heel vriendelijk van jou baas vinden, als hij den reiziger met zijne vrouw, die de fatsoenlijke lui hun fortuin niet benijden, wat van jou eten zou willen geven. Hij zal er niks bij verliezen, en nog minder jij. Blaf zoo niet, de arme menschen hebben jou nooit kwaad gedaan; de armen worden al genoeg vertrapt, o d o e 't n i e t!" Hij slaakt gewoonlijk een diepen zucht, als hij zich in beweging zet, en dan kijkt hij de laan op en de laan weer af en den weg op en den weg weer af, vóórdat hij voorgoed heengaat.

Beide deze soorten van landloopers zijn zeer sterk van gestel; laat de daglooner, die hard voor 't dagelijksch brood moet werken, en aan wiens deur zij drentelen en bedelen, nog zoo de koorts krijgen, deze landloopers blijven allen gezond.

Er is nog een ander soort van landlooper, dien gij bij zomerdag ontmoet, bij voorbeeld op een weg waar de wind het stof omhoog doet stuiven en de zeilen der schepen aan gindsche zij der duin bol doet staan. Terwijl gij daar genoeglijk voortwandelt, bespeurt ge in 't verschiet, aan den voet van een steilen heuvel, waarlangs uw weg leidt, een figuur, die zooals 't schijnt, in aangename stemming fluitende en niets doende, op een hek een luchtje zit te scheppen. Zoodra gij wat dichterbij zijt gekomen, merkt ge, dat hij langzaam van 't hek afklimt, hij houdt op met fluiten, hij neemt zijn hoed af, neemt den schijn aan alsof hij zijne voeten doorgeloopen heeft, hij laat zijn hoofd zakken, haalt zijne schouders op, en stelt ons, in al hare eigenaardigheden, de diepste ellende voor. Als gij aan den heuvelvoet komt, dan ontwaart ge, dat die figuur een havelooze jonge man is. Hij maakt een pijnlijke voorwaartsche beweging in de richting die gij gaat, en zoo diep is hij in gedachten verzonken over zijn ellendigen toestand, dat hij u niet bemerkt, vóórdat gij in zijn onmiddellijke nabijheid zijt aan den voet van den heuvel. Zoodra hij u ontwaart, ziet gij dat hij een jonge man is, die niet alleen zeer fatsoenlijk, maar ook bij uitstek welbespraakt is. Dat hij zeer fatsoenlijk is, maakt gij uit op de wijze, waarop hij zijn hoed voor u afneemt; dat hij welbespraakt is, leidt gij af uit de vloeiende wijze waarop hij zich uitdrukt. Hij spreekt u met een innemend vertrouwelijke stem aan, zonder de punctuatie in acht te nemen: „Neem me niet kwalijk m'nheer maar als u mij de vrijheid veroorlooft, om u zoo maar op den openbaren weg aan te spreken mij die tot den bedelstaf gebracht ben ofschoon ik niet altoos in deze omstandigheden heb verkeerd ook is 't niet door eigen schuld gekomen maar door ziekte in mijn familie en door velerlei onverdiend lijden zoo zou u mij zeer verplichten m'nheer door mij te zeggen hoe laat het is." Gij zegt den welbespraakten jongen man hoe laat het is. De welbespraakte jonge man houdt gelijken tred met u, en hervat: „Ik weet m'nheer dat 't niet te pas komt een heer die voor zijn pleizier wandelt, verder met vragen lastig te vallen maar mag ik andermaal zoo vrij zijn u te vragen of u mij ook den weg naar D o v e r kan zeggen en hoe ver dat hier nog vandaan is?" Gij deelt den welbespraakten jongen man mee dat de weg recht voor hem ligt, en dat de afstand omtrent achttien mijlen is. De welbespraakte jonge man wordt zeer ongerust. „In zoo'n toestand waar ik in verkeer," zegt hij, „kan ik er niet aan denken D o v e r voor den avond te bereiken al waren mijn schoenen niet zoo kapot en mijn voeten niet zoo doorgeloopen op den steenachtigen weg waar ik nu blootsvoets op moet gaan waar ieder heer in de gelegenheid is om zich van te overtuigen door te kijken m'nheer mag ik de vrijheid nemen met u te spreken?" Daar de welbespraakte jonge man gelijken tred met u houdt, kunt gij hem de vrijheid niet ontzeggen met u te spreken, en op vloeiende wijze gaat hij voort: „M'nheer mijn bedoeling is niet te bedelen want ik ben door een der beste moeders grootgebracht en bedelen is mijn vak niet ik zou ook niet weten hoe of ik dat zou moeten aanleggen indien ik zulke schandelijke wenschen zou koesteren want de beste der moeders heeft ons te lang wat anders geleerd doch nu moet ik wel deze vrijheid op den weg nemen m'nheer maar ik had vroeger een papierhandel en stond bij de rechterlijke macht gunstig bekend zooals bij den Ambtenaar van 't Openbaar Ministerie den Advocaat-Generaal en bij 't grootste gedeelte der rechters en bij al de advocaten doch door ziekte in mijn familie en door 't bedrog van een vriend voor wien ik borg heb gesproken en die niemand anders was dan de broer mijner vrouw mijn eigen vrouws broer werd ik met mijn beminde wederhelft en drie kinderen broodeloos gelaten niet om te bedelen want ik zou liever van den honger omkomen maar om te zien of ik niet naar de havenstad D o v e r kan komen

waar ik een bloedverwant heb in de hoop dat hij mij zal helpen maar die mij ongeteld goud zou toevertrouwd hebben in gelukkiger tijden en daar is mij deze ramp overvallen en dit heb ik uit liefhebberij gemaakt toen ik er niet aan dacht dat ik 't ooit noodig zou hebben behalve voor mijn haar" — hierop stak de welbespraakte jonge man zijn hand in zijn borst — „dezen kam m'nheer ik bid u in naam der liefdadigheid koop dezen kam van schildpad 't is een echte voor welken prijs uw liefdadigheid er op mocht stellen en mogen de zegeningen van een familie zonder dak die met een kloppend hart de terugkomst van een echtgenoot en vader van Dover op de koude steenen van London-Bridge verbeidt u altoos vergezellen m'nheer mag ik de vrijheid nemen met u te spreken ik bid u koop dezen kam van mij!" Daar gij nogal hard kunt loopen, zult ge nu wel den welbespraakten jongen man ontloopen zijn, die nu is gaan stilstaan en zijne walging van u en zijn gebrek aan adem door een lange ontboezeming te kennen geeft, terwijl gij hem stilletjes achterlaat.

Tegen 't einde van dezelfde wandeling, op dien zelfden helderen zomerdag, bij den hoek van 't volgende stadje of dorp, kunt gij een ander soort van landlooper ontmoeten, in den persoon van een allervoorbeeldigst paar, waarvan de eenige zorgeloosheid daarin schijnt te bestaan, dat zij 't laatste overschot van hun klein vermogen voor zeep hebben uitgegeven. Het is een man en eene vrouw, waar geen vlekje aan te bespeuren is — John Anderson met den rijp in plaats van zijn provisiezaak op zijn boerenkiel, vergezeld door juffrouw Anderson. John is bijzonder door den rijp op zijn kleeding opgeschikt, en heeft een zonderlingen, gij kunt haast zeggen een onnoodigen wit-linnen gordel om — een gordel, zoo hagelwit als juffrouw Anderson's boezelaar. Deze zindelijkheid was de laatste flikkering van een fatsoenlijke paar, en nu zat er voor den heer Anderson niets anders op, dan om op zijn spa met krijt in mooie witte ronde letters te laten schrijven: Hongerig! en hier stil te gaan zitten. Ja, er bleef nog iets voor den heer Anderson over — zijn karakter; koningen konden hem zijn zuur verdiend karakter niet ontnemen. Bijgevolg, als gij dit schouwspel der rampspoedige deugd nadert, dan staat juffrouw Anderson op, en met een nederige buiging overhandigt zij u ter overweging een certificaat van een doctor in de Theologie, den eerwaarden predikant van Upper Dodgington, die zijn christenvrienden en allen belanghebbenden mededeelt, dat brengers dezes, John Anderson en zijn wettige vrouw, lieden zijn, ten opzichte van wie men niet te mild kan wezen. Deze goede dominé heeft alles gedaan om dit jonge paar zoo goed mogelijk uit te rusten, want met een enkelen oogopslag kunt ge zijn handschrift op de spa herkennen.

Een ander soort van landlooper is de man wiens kostbaarste gedeelte van zijn bezit in een hoogst verlegen gedrag bestaat. Hij is als een boer gekleed, en gij zult den armen drommel dikwijls overvallen, terwijl hij bezig is, 't opschrift op een mijlpaal te ontcijferen — eene vruchtelooze poging, want hij kan niet lezen. Hij verontschuldigt zich, waarlijk hij doet zulks (hij spreekt zeer langzaam, deze landlooper, en verwilderd kijkt hij om zich heen als hij u aanspreekt), doch wij moeten allen aan anderen doen, zooals wij wenschen dat aan ons zal gedaan worden, en hij zal 't heel vriendelijk van u vinden, als gij een armen man op den rechten weg wilt helpen, die zijn zoon wil gaan zien, die als metselaar zijn been heeft gebroken, en die hier in 't hospitaal ligt, zooals geschreven is geworden door Squire Pouncerby's eigen hand, die aan niemand ooit een leugen zou vertellen. Hij haalt dan van onder zijn donkeren kiel (hij is altoos zeer langzaam en verward) een nette, maar ietwat versleten beurs te voorschijn, waaruit hij een reepje papier voor den dag haalt. Op dit stukje papier staat geschreven, door Squire Pouncerby van de „Grove": wees zoo goed, brenger dezes, een armen doch waardigen man, naar 't Sussex County Hospitaal, nabij Brighton, terecht te willen helpen." — Dit veroorzaakt eenige moeielijkheid, aangezien dit verzoek plotseling tot u komt in 't hartje van de provincie Hertfordshire. Hoe meer gij u inspant om hem de ligging van Brighton aan te wijzen — die gij u met groote moeite nog herinnert — des te minder kunt gij 't den teederen vader aan zijn verstand brengen, en des te dommer kijkt hij in 't rond; eindelijk tot 't uiterste gedreven raadt gij dien bezorgden vader aan, om te beginnen met naar St. Albans te gaan, en geeft ge hem een daalder. Dit doet hem goed, zonder twijfel, doch brengt hem niet veel verder, want 's avonds vindt gij hem stomdronken in een zaagkuil van een wagenmaker liggen, die zich in een loods voor de gevelde boomen, tegenover de herberg de „Drie vroolijke Hagemakers" bevindt.

Maar de slechtste van alle luierende landloopers is de landlooper, die voorgeeft vroeger een fatsoenlijk man te zijn geweest. „Opgevoed," schrijft hij in een dorpsherberg met lichte inkt van een ijzerachtige kleur, „opgevoed aan 't Trin. Coll. Cam. (Trinity Collegie Cambridge) — in weelde grootgebracht — vroeger naar mijn vermogen beschermer der Toonkunst," etc., etc., etc. — Waarlijk een gevoelig hart zal hem eene kleinigheid niet onthouden, om hem naar de naaste marktstad voort te helpen, waar hij voornemens is eene Lezing te houden tot de fruges consumere nati, over zaken in 't algemeen! Dit schandelijk schepsel, dat gewoonlijk zijn tijd in gemeene kroegen slijt met zijn gescheurde kleeren, die er uitzien alsof ze nooit

zwart zijn geweest, is nog eens zoo baatzuchtig en onbeschaamd als de verwilderdste landlooper. Hij is in staat den armsten jongen zijn laatsten cent af te troggelen, en hem, nadat hij 't gedaan heeft, weg te schoppen; hij zou tusschen beiden willen komen (als hij er iets aan kon verdienen) tusschen 't kind en de moederborst. Veel lager dan 't gezelschap waarmee hij omgaat, door zijn aanmatiging dat hij hooger dan zij staat, verpest deze schurk den weg, als hij 's zomers tusschen 't weelderige groen loopt te bedelen, terwijl (volgens mijn overtuiging) zelfs de wilde convolvulus en roos en eglantier ziekelijk aangedaan worden door zijne nabijheid en tijd noodig hebben om zich te herstellen van de besmetting die hij om zich heen verspreidt.

De jonge mannen, die daar met hunne laarzen over de schouders, met hunne smerige pakjes onder den arm, met nieuwe stokken in de hand, die zij in een bosch aan den weg hebben gesneden, en met hun vijven of zessen blootsvoets voortstrompelen, zijn wel niet bijzonder innemend, doch niet zoo verachtelijk. Er bestaat een landloopers-kameraadschap onder hen. Zij ontmoeten elkaar op de verschillende rustplaatsen, en gaan dan in gezelschap verder.

„ZIE IK ER VAN AVOND ROOD UIT?" „DAT DOE JE," ANTWOORDDE HIJ OP ONBELEEFDE WIJZE. (Blz. 70).

Zij stappen nogal fiks door — ofschoon zij gewoonlijk ook hinken — en er is altoos een bij, die zich veel moeite moet geven om 't gezelschap bij te houden. Meestal spreken zij over paarden en andere middelen van vervoer, behalve over loopen; of, een van 't gezelschap verhaalt een of ander dat hem onlangs op den weg overkomen is — doorgaans is dat een standje. Toen ik daar bij de Pomp op de markt stond, waarachtig daar kwam een agent van politie naar me toe, en zei: „Je moet hier niet staan." — „Waarom niet?" zei ik. — „In deze stad worden geen bedelaars toegelaten," zei hij. — „Wie is een bedelaar?" zei ik. — „Jij bent er een," zei hij. — „Wie zag mij ooit bedelen? Heb jij dat altemet gezien?" zei ik. — „Dan ben je een landlooper," zei hij. — „Ik ben veel liever een landlooper dan een agent van politie," zei ik. (Het gezelschap legt zijn onverdeelde goedkeuring aan den dag.) — „Zou jij?" zei hij tot mij. — „Ja, dat zou ik," zei ik tot hem. — „Alles goed en wel," zei hij, „maar jij moet maken dat je de stad uitkomt." — „Waarom? stik met jou kleine stad!" zei ik, „wie wil ook in deze stad blijven? Wat bedoelt jou vuile kleine stad er dan mee, om zich op mijn weg te plaatsen? Waarom krijg jij geen spa en een kruiwagen, en ruim jou stad uit den weg?" (Nadat het gezelschap ook hiermee zijn volkomen adhaesie betuigd heeft en luid lacht, gaan ze allen den heuvel af.)

Vervolgens bestaan er landloopers-handwerkslui. Zijn zij niet over geheel Engeland, in 't hartje van den zomer, te vinden? Waar zingt de leeuwerik, of groeit het koren, of maalt de molen, of vloeit de rivier, dat zij zich niet vertoonen te midden van licht en schaduw, hetzij ze ketels lappen, stoelen, paraplu's en klokken maken of messen slijpen. Waarlijk, een aangename taak, als wij in zulk een levenstoestand verkeerden, om onzen weg al slijpende door Kent, Sussex en Surrey te banen. De eerste zes weken, die tevens de ergste zijn, zullen wij de vonken bij 't slijpen vuurrood tegen een achtergrond van groene haver en groene bladeren weg zien vliegen. Iets later, en de rijpe oogst zou onze vonken van rood in geel veranderen, totdat wij 't pas donker geworden land tot een achtergrond kregen, en dan werden ze nog eens rood. Tegen dien tijd hadden wij onzen weg naar de zeeriffen moeten slijpen, en zou zich 't snorren van ons rad in 't rumoer der golven verloren hebben. Onze tweede verscheidenheid in vonken zou ontstaan zijn van 't contrast met die prachtige mengeling van kleuren in de herfstbosschen, en gedurende den tijd dat wij onzen weg tot aan de met heidekruid begroeide landen tusschen Reigate en Croydon geslepen hadden, altoos goede zaken makende, zouden wij ons als een klein vuurwerk in 't vriezende weer vertoonen, en zou de tweede goede zaak deze zijn, bij een smederij te wezen. Ook is 't zeer pleizierig op een stoelenmatterstochtje uit te gaan. Wat goede beoordeelaars van biezen zullen wij zijn, en hoe wijs zullen wij (met een bos biezen en een bodemloozen stoel op den rug) daar op bruggen staan te luieren en naar de teenen of biezen staan te kijken. Onder al de tallooze bezigheden, die moeielijk zonder de hulp van toeschouwers kunnen verricht worden, neemt het stoelenmatten de eerste plaats in. Wat een gevoel van populariteit zou ons niet bezielen, als we, met den rug tegen een schuur of wijnhuis aan, met ons werk begonnen! Als al de kinderen naar ons kwamen kijken, en de kleerenmaker en de komenijsbaas, en de boer die eene kleine bestelling bij den kleinen zadelmaker heeft gedaan, en de groom van 't groote huis, en de herbergier, en zelfs de twee die daar bezig zijn met 't kegelspel (opmerkelijk is 't, dat, hoe bezig de rest van 't dorpsgeslacht ook zij, ge er altoos twee zult vinden die den tijd hebben om te kegelen, als de kegels er maar zijn), hoe zouden wij ons nu niet aangespoord gevoelen om stoelen te matten en te weven! Niemand kijkt naar ons, terwijl wij bezig zijn deze woorden in elkander te weven. Nu weer de reparatie van klokken. Behalve 't kleine ongerief van een klok onder den arm te dragen, en de eentonigheid van ze weer op slag te brengen, is 't toch niet onpleizierig, om, als wij tot een menschelijk verblijf zijn gekomen, de stomme klok van een of ander landhuis haar stem terug te geven, en ze andermaal in de gelegenheid te stellen met de familie te spreken. Evenzoo zien wij, dat er groot voordeel te behalen is, als wij het plantsoen van 't park doorgaan (hazen, konijnen, patrijzen en fazanten vluchten als waanzinnig heen en weer over den geschakeerden grond voor ons) en zoo door park en bosch naar 't huis van den boschwachter. Gij wordt dan den boschwachter gewaar aan zijn deur, in een donker nest van loof dan zijn pijp rookende. Hebben wij hem vervolgens, zooals ons vak meebrengt, gesalueerd, dan roept hij om mejuffrouw de boschwachtster, en vraagt haar hoe het gaat met „de oude klok in de keuken." Mejuffrouw de boschwachtster verzoekt ons nu in huis te komen en nadat wij de klok nauwkeurig onderzocht hebben, geven wij te kennen, dat wij 't karreweitje aannemen voor achttien stuivers; waarop we, ons aanbod eenmaal aangenomen zijnde, onder de dikwangige, met ontzag vervulde boschwachtertjes een uur of langer al rinkelend en rinkelend aan 't werk gaan. Wij volbrengen ons werk tot bijzonder genoegen van den boschwachter, zoo zelfs, dat hij ons meedeelt, dat de stalklok in 't torentje op de Buitenplaats ook een kleine reparatie behoeft, en dat, als wij

de moeite zouden willen nemen naar den huisbewaarder te gaan en hem om dat karreweitje te vragen, ook ons den weg wel zou wijzen. Wij slaan vervolgens den weg tusschen de breed getakte eiken en 't varenkruid in, gaan de stille wegen der geheimzinnigheid, alleen den boschwachter bekend, langs, en hier en daar zien wij 't vee verwonderd naar ons kijken, totdat wij de oude Buitenplaats in al haar heerlijkheid en pracht bereiken. De boschwachter brengt ons door den bloementuin en langs de stallen en in 't voorbijgaan moet 't ons in 't oog vallen, hoe ruim en netjes de stallen zijn, hoe keurig de namen der paarden boven hunne afzonderlijke kribben zijn geschilderd en hoe doodstil 't hier is: de familie is naar Londen vertrokken. Nu worden wij aan de huishoudster voorgesteld, die stilletjes met haar naaiwerk bezig is bij een vooruitstekend raam, dat op een groote, leelijke en met baksteenen geplaveide plaats uitziet, die door steenen leeuwen bewaakt wordt, die oneerbiedig bokkensprongen maken over de wapenschilden der adellijke familie. Vervolgens, als onze diensten aangenomen worden, sluipen wij met een kaars 't staltorentje binnen, en ontdekken daar dat 't slechts aan den slinger hapert, waar wij evenwel genoeg werk aan zullen hebben tot den avond toe. Hierop gaan we aan den gang onder den algemeenen indruk dat er zich spoken om ons heen bevinden, en dat de schilderijen beneden in 't huis wezenlijk hare lijsten verlaten hebben, om te gaan „wandelen", indien de familie dat maar wou erkennen. Vervolgens zullen wij voortwerken tot het daglicht van lieverlede schemering, ja zelfs tot de schemering geheel duisternis is geworden. Eindelijk is ons werk af en worden we in een ontzaglijk groot dienstboden-vertrek binnengelaten, waar wij op rundvleesch, brood en sterken ale onthaald worden. Goed betaald, wordt ons hierop de vrijheid gelaten te vertrekken, en wordt ons door een gedienstige noodhulp meegedeeld, dat wij ginds langs dien verdorden esscheboom moeten gaan, en dan maar al rechtuit door 't bosch, totdat wij de stadslichten voor ons zullen zien. Vervolgens, daar wij ons alleen bevinden, zouden wij liever gezien hebben dat die esscheboom niet verdord was, of dat de noodhulp maar niet zoo beleefd was, ons dat te hebben gezegd. Doch, hoe dit zij, wij moeten gaan, al rechtuit, totdat op eens de stalklok op een allerdroevigsten toon tien slaat, en 't hart zinkt ons bijna in de schoenen; tevergeefs hebben wij ze nog zoo pas geleerd, hoe zij zich daarvan had moeten onthouden. Vervolgens, terwijl wij daar heenwandelen, zullen wij ons oude vertelseltjes te binnen roepen en zullen wij nagaan, wat of 't raadzaamst zou zijn ingeval een lange gestalte geheel in 't wit gekleed en met groote kalfsoogen, tot ons zou komen en zeggen: „Gaarne zou ik u naar een kerkhof mee willen nemen, om een onde kerkklok te repareeren. Volg mij!" Vervolgens zullen wij ons terdege reppen, om onder die boomen vandaan te komen, en zal 't dan ook niet lang duren, of we zullen ons weer in de open lucht bevinden, met de stadslichten al flikkerend voor ons uit. En zoo zullen wij ons dien nacht bij 't oude uithangbord van de „Crispin" en de „Crispanus" ter ruste begeven, en zullen den volgenden morgen weer vroeg opstaan om ons bijtijds aan landlooperij over te geven. Metselaars zullen dikwijls in gezelschap van een stuk of drie op landlooperij uitgaan, 's nachts in hun „lodges" verblijf houdende, die over 't geheele land verspreid zijn. Het metselvak is ook een dier bedrijven, die op 't platteland niet uitgeoefend kunnen worden zonder behulp van toeschouwers — van zoo velen als er maar bij mogelijkheid bij elkander kunnen gebracht worden. Op niet zeer volkrijke plaatsen heb ik metselaars, die op landlooperij uitwaren, gekend, die metselaars aan den arbeid ontmoetten en zoo van de noodzakelijkheid, dat er toeschouwers bij 't werk moeten zijn, doordrongen waren, dat zij zich zelven daartoe voor eenige dagen achtereen leenden, en niet te bewegen waren, om ook aan den gang te gaan en de winsten te deelen Soms zou ook „Janmaat", die op landlooperij uit is, met een extra paar schoenen over zijn schouders, een zak, een flesch en een kruik, een dergelijk deel in 't wegruimen nemen van 't een en ander, en er naar staan te kijken, maar zelf geen hand uit de mouw steken, totdat al zijn geld op is. Nog verleden zomer is 't mij gebeurd, dat ik door den loop mijner bezigheden een stuk of wat werklui noodig had tot 't verrichten van een klein karreweitje in een aangenaam oord des lands, en zie, op eens had ik er zeven en twintig om mij heen, die naar 't werk van zes stonden te kijken.

Wie is ooit de hoofdwegen op 't platteland 's zomers gepasseerd, die niet in de gelegenheid was, een schat van kennis op te doen, aangaande de vele landloopers, die zich van de eene oasis der stad of dorp naar de andere begeven met een voorraad koopwaar, die misschien, na den verkoop, geen zestig cent waard is? Garnalen zijn een goed artikel om in dergelijke speculaties zaken te maken, zoo ook een soort van zachte, sponsachtige koekjes gepaard met hazelnoten en „brandy bulls". De voorraad wordt in een mand op 't hoofd gedragen, en tusschen 't hoofd en de mand zijn de schragen, waarop de waar ten toon wordt gesteld, als zij aan 't handelen zijn. Dit soort van landloopers is meestal vlug ter been, doch tevens verarmd; zijn nek is eenigszins stijf, veroorzaakt door 't gedurig balanceeren van de mand op zijn hoofd; ook heeft hij een soort van langwerpige Chineesche oogen, die in dien vorm schijnen gedrukt te zijn door 't overwicht van zijn voorhoofd.

Op de heete en bestoven wegen in de nabijheid van havensteden en groote rivieren treft gij den soldaat-landlooper aan. En ingeval gij u nog nooit hebt afgevraagd, of zijn uniform met zijn werk overeenkomt, misschien zou u dan 't voorkomen van den armen vent, terwijl hij u daar allerellendigst nadert, met zijn bespottelijk nauw buis los geknoopt, zijn stropdas in de hand, en zijne beenen duchtig door zijn baaien broek geschaafd, de persoonlijke vraag kunnen doen hoe gij er over denkt, dat het ú zou aanstaan. De matroos-landlooper is althans veel beter, alhoewel zijn kleedij niet voor landdienst geschikt is. Doch, waarom een koopvaardijstuurman-landlooper in een krijtland een zwart fluweelen vest in de hondsdagen aandoet, is een van die groote natuurgeheimen, die wel nooit opgelost zullen worden,

Ik heb een weg in Kent op 't oog, die aan beide kanten begrensd is door een bosch, terwijl aan den eenen kant, tusschen 't stof op den weg en de boomen, een grasperk is. Op deze plek groeien verscheidene bloemen, en ze ligt hoog en droog, met een rivier in 't verschiet, die langzaam haar weg naar zee baant, evenals 't menschelijk leven. Om den mijlpaal hier te bereiken, waarvan 't opschrift spoedig door mos, sleutelbloemen, viooltjes, korenbloemen en wilde rozen onleesbaar zou gemaakt worden, was 't niet, dat de voorbijgaande reizigers ze met hunne stokken op zij duwen, moet gij, van welken kant ge ook komt, een steilen heuvel langs. Dus zullen alle landloopers, 't zij met karren of karavanen — de Landloopers-waarzeggers, de Landloopers die zich voor geld laten kijken en de Landloopers-marskramers — onmogelijk aan de verzoeking dezer plek weerstand kunnen bieden, hier bijgevolg halt maken, de paarden in de wei jagen, en den pot koken. Gezegend zij de plek, ik hou van de asch van 't vuur dier landloopers, die 't gras verschroeid heeft. Hier zie ik waar de in een handvol lompen gehulde landloopers-kinderen zich mee bezighouden: van de disselboomen der kar maken ze een gymnasium, van de keisteenen en braamstruiken een veeren bed, en den hinkenden ouden knol, die evenmin van een paard heeft als eenig goedkoop speelgoed, dat arme dier gebruiken zij als speelgoed! Hier ontmoet ik de kar met matten, bezems en manden — met alle gedachten aan zaken, aan den avondwind gegeven — met het vleesch dat hier gestoofd en rondgedeeld wordt — met „Cheap Jack" en „Dear Jill", die een aangename muziek maken met hunne borden, welke als oorlogscymbalen tegen elkander worden geslagen op publieke verkoopingen, kermissen en markten — terwijl het (zonder twijfel) zulk een invloed op hunne gemoederen maakt als daar de nachtegalen achter hen in 't bosch beginnen te zingen, dat, als ik hun zou voorstellen met hen te handelen, zij mij een of ander artikel tegen inkoopsprijs zouden verkoopen. Op dit gewijde plekje is mij 't geluk te beurt gevallen (laat mij 't u toefluisteren), de wit-harige Dame met roode oogen te mogen aanschouwen, bezig om een vleeschpastij met den Reus te eten: terwijl daar ginds onder de heg, de kopjes, schoteltjes en trekpot waren klaargezet op een kist, waarin, dit wist ik, de in dekens gerolde slangen lagen. Het was op een avond in Augustus, dat ik bij toeval op dit verrukkelijk tooneel aankwam, en ik bespeurde, dat, terwijl de Reus daar half verscholen onder de overhangende takken lag, geheel onverschillig, zooals 't scheen, omtrent de natuur, hebt witte haar der bevallige Dame los in de avondkoelte fladderde, en hare roode oogen zich in 't landschap verlustigden. Ik hoorde haar maar een enkelen volzin uiten; nochtans verried dat eene gezegde een geest, die niet van snedigheid was ontbloot. De slecht gehumeurde Reus — vervloekt zij zijn boos geslacht — had de Dame, toen ze een of andere opmerking maakte, in de rede gevallen, en, terwijl ik dien betooverden hoek van 't bosch langs ging, vermaande zij hem op zachten toon, door hem de volgende woorden toe te voegen: „Nu, Cobby;" — Cobby! wat een korte naam! — „is 't niet genoeg dat één gek op 't zelfde oogenblik spreekt?"

Op een behoorlijken afstand nu van dien tooverachtigen grond, ofschoon er niet zoo dicht bij, dat 't gezang uit tapperij of wijnhuis zijn boschachtige stilte kon storen, was een kleine herberg, die niemand, zoolang hij nog een cent te verteren had, ooit voorbijging in 't warme weer. Voor den ingang stonden eenige netjes gesnoeide lindeboomen; daar bevond zich ook een koele waterput, met zoo'n muzikaal emmer-hengsel, dat, als het bijgeval op den rand van den emmer valt, zelfs de paarden hunne ooren spitsen en op een half uur afstands op den dorren weg hinniken. Dit huis wordt vooral druk bezocht door maaiende en oogstbinnenhalende landloopers, die daar hunne kruiken met bier zitten te drinken, terwijl hunne voor 't oogenblik afgedankte zeisen en sikkels aan 't raam zich vertoonen, alsof de geheele inrichting een oorlogswagen der oude Britten ware. Later in 't seizoen is de geheele landstreek mijlen ver als door een zwerm hopmaaiende landloopers bezaaid. Zij komen per families, mannen, vrouwen en kinderen, iedere familie van beddegoed voorzien, een ijzeren pot, een groot aantal kleine kinderen, en maar al te vaak vergezeld door een arm, ziekelijk schepsel, dat niet tegen dit ruwe leven bestand, maar waar de reuk van de versche hop, zooals zij meenen, een probaat middel voor is Verscheidene dezer hopmaaiers zijn Ieren, doch verscheidene komen ook uit Londen. Zij krioelen op alle wegen, en kampeeren onder allerlei heggen, en op allerlei vlakten; zij leven tusschen en op de hopvel-

den totdat die afgemaaid zijn, en de hopvelden, die zoo'n schoon gezicht opleveren in den zomer, zien er nu uit, alsof ze door een invallenden vijand verwoest zijn. Vervolgens heeft er een algemeene uittocht van landloopers uit 't graafschap plaats; en als gij u maar even, hetzij te paard of per rijtuig, van den een of anderen weg begeeft, zult gij, op meer dan een voetpad, vreemd staan te kijken, dat ge u zoo op eens te midden van vijftig families bevindt, en dat overal om u heen in de grootste verwarring stapels beddegoed, kleine kinderen en ijzeren potten zich opeen hebben gestapeld, alsmede een goed gemutste menigte van beiderlei kunne en allerlei leeftijd, waar de zweetlucht en jeneverlucht vrij wel gelijk zullen zijn.

XII.

DE STAD DULLBOROUGH.

Het gebeurde onlangs, dat ik tusschen de tooneelen rondzwierf, waar ik mijne jeugdigste dagen had doorgebracht; tooneelen waarvan ik afscheid nam toen ik nog een kind was, en die ik niet bezocht vóórdat ik een man geworden was. Dit is geen ongewoon voorval, maar een voorval dat sommige onzer dagelijks overkomt. Misschien zal 't niet geheel van belang ontbloot zijn, met den lezer aanteekeningen te gaan vergelijken, die betrekking hebben op zoo'n welbekende ondervinding en op zoo'n oncommercieele reis.

Het „te-huis" mijner jeugd noem ik Dullborough. Nu ik 't vermeld, heb ik precies een gevoel als een tenor in een Engelsche Opera. De meeste onzer, die uit een provinciestad komen, zijn van Dullborough.

Daar ik Dullborough in de dagen, toen er nog geen spoorwegen in 't land waren, verliet, zoo heb ik 't per diligence verlaten. Heb ik ooit, gedurende al de jaren die er sedert verloopen zijn, den reuk van 't vochtige stroo vergeten, waarmede zij mij — evenals wild — ingepakt en franco naar de Crofs Keys, Wood-Street, Cheapside, Londen, verzonden hebben? Behalve mijn persoon, was er geen andere passagier in, en in stilte en verveling verslond ik mijn broodjes met vleesch en 't regende gedurende de geheele reis, en ik vond 't leven smeriger dan ik 't mij had voorgesteld.

Met deze zalige herinneringen werd ik onlangs ridderlijk per spoor weer naar Dullborough teruggevoerd. Mijn kaartje hadden zij mij vóór mijn aankomst ontnomen, en op mijn spiksplinternieuw valies hadden zij een groot stuk papier geplakt, en met leede oogen werd ik door een Parlements-akte genoodzaakt, mij maar alles te laten welgevallen wat zij daaraan of aan mij ook deden, op boete van niet minder dan veertig shillings of niet meer dan vijf pond, of gevangenschap voor zekeren tijd. Toen ik mijn misvormd eigendom naar 't hotel had laten brengen, keek ik eens om mij heen; de eerste ontdekking die ik deed, was, dat het Stationsgebouw 't speelveld geheel verdrongen had.

Het was weg. De twee prachtige hagedoornboomen, de heg, 't grasperk en al die boterbloemen en madeliefjes hadden plaats gemaakt voor dien meest steenachtigen van hortende wegen; terwijl aan gene zijde van 't Station een leelijk zwart monster van een tunnel zijn kaken opensperde, alsof hij ze allen ingeslikt had, en zoo vraatzuchtig was om nog meer verwoesting aan te richten. De postwagen, die mij weggebracht had, droeg den schoon klinkenden naam van „Timpson's Blue-Eyed Maid" (De Blauwoogige Vrijster van Timpson), en behoorde aan Timpson toe, die daar bij de stalhouderij woont een eindje de straat op; de locomotief, die mij weer hier naar toe bracht, heette No. 97, en behoorde tot de S. E. R., die bezig was, asch en warm water over den harden grond uit te spuwen.

Toen ik aan de deur van 't platform uitgelaten werd, evenals een gevangene die door den cipier nijdig wordt ontslagen, keek ik andermaal over den lagen muur naar 't tooneel eener vervlogene heerlijkheid. Hier was ik gedurende den hooitijd ontzet geworden uit den kerker van Seringapatam, een ontzettenden hoop (hooi), door mijne landgenooten, de overwinnende Britten (den jongen die hiernaast woont, met zijn twee neven) en in verrukking werd ik door mijne verloofde (jongejuffrouw Green) omhelsd die uit Engeland was gekomen (van 't tweede huis van 't terras) om 't losgeld voor mij te betalen, en mij te huwen. Hier kreeg ik door iemand, wiens vader veel invloed bezat, daar hij een gouvernementsbetrekking bekleedde, ook voor 't eerst kennis van 't bestaan van een verschrikkelijke bandietenvereeniging, genaamd: „de Radicalen", wier beginselen deze waren, dat de prins Regent een korset droeg, en dat niemand eenig recht op bezoldiging had, en dat de land- en zeemacht afgeschaft moesten worden — altemaal schrikkelijke dingen, waar ik voor sidderde in mijn bed, nadat ik vurig had gebeden, dat de Radicalen toch spoedig in hechtenis genomen, en opgeknoopt mochten worden. Hier hadden wij, de kleine jongens van de school van „Boles", ook 't cricketspel met de kleine jongens van de school van „Coles" gespeeld, toen „Boles" en „Coles" waarlijk elkander op den bewusten grond hadden ontmoet, en in plaats van oogenblikkelijk den strijd met kracht te beginnen, zooals wij allen gehoopt

en verwacht hadden, zeiden die gluipers beleefdelijk tegen elkander: „Hoe vaart mevrouw Boles?" en „Ik hoop dat mevrouw Boles en de kleine welvarend zijn." Kon 't nu ook zijn, dat na 't gebeurde, en nog meer, 't speelveld in een station was veranderd, en Nummer 97 warm water en heete asch over den grond uitspuwde, en krachtens eene Parlements-akte het geheel aan S. E. R toebehoorde?

Zooals 't kon zijn, en was, ik verliet de plaats met een weemoedig hart, en maakte eene wandeling door de stad. Ten eerste moet ik gewag maken van Timpson, die daar een eindje de straat op woont. Toen ik Dullborough in de armen van de blauwoogige vrijster van Timpson verliet, had Timpson een tamelijk uitgebreid expeditie-bureau (feitelijk een klein bureau), waar hij een transparant in ovalen vorm in 't venster had aangebracht, dat 's avonds een goed effect maakte; 't stelde een van Timpson's postwagens voor, juist op 't oogenblik, dat die een mijlpaal op den weg naar Londen met groote snelheid voorbijrijdt, zoowel van buiten als van binnen opgepropt met passagiers, die naar den laatsten smaak gekleed waren en zich bijzonder goed vermaakten. Van zoo'n bureau als dat van Timpson was nu niets meer te zien — niets van al dergelijke baksteenen en daksparren, om geen naam te noemen — niets van een dergelijk gebouw op de vruchtbare aarde. Pickford was gekomen en had Timpson van de baan geknikkerd, doch Pickford had niet alleen Timpson van de baan geknikkerd, maar ook een stuk of drie huizen aan weerskanten van Timpson, en vervolgens had hij 't geheel in één groote inrichting met twee groote hekken veranderd, waar gedurig zijne wagens (namelijk van Pickford) in deze dagen in- en uitrijden, met koetsiers die zoo hoog zaten, dat ze wel een kijkje konden nemen in de ramen der ouderwetsche huizen in de High-Street, terwijl zij in 't voorbijrijden de stad deden schudden. Ik heb niet de eer Pickford's inrichting te kennen, maar ik voelde, dat hij me gehoond had (om maar niet te zeggen, dat hij ten mijnen opzichte eigenlijk een „jongensslag" had begaan) door op zoo'n ruwe wijze over mijn kindsheid heen te gaan; en mocht ik ooit Pickford op den bok van een zijner gedrochten ontmoeten, terwijl hij zijn pijp rookt, ('t geen een gewoonte is bij zijne bedienden), dan zal hij aan mijn oogopslag, als hij dien mocht zien, gewaar worden, dat 't niet pluis is tusschen ons beiden.

Behalve dat, ik vond dat Pickford geen recht had te Dullborough te komen, en de stad van een publieke schilderij te berooven. Hij was geen Napoleon Bonaparte. Toen hij den transparanten postwagen wegnam, had hij de stad een transparanten goederenwagen in de plaats moeten geven. Met een sombere overtuiging dat Pickford op en top een utiliteitsman is, zonder de geringste poëzie ging ik verder.

Het is gelukkig, dat ik geen roode of groene lantaren en een nachtschel aan mijn deur heb, want in mijn zeer jonge dagen werd ik zoo dikwijls naar kraambedden meegenomen, dat 't mij verwonderde, dat ik in later tijd geen martelaar van dat beroep ben geworden. Ik geloof, dat ik eene allergevoeligste min had met een groote omgeving van gehuwde kennissen. Hoe dat echter zij, ik vond, gedurende mijn wandeling door Dullborough, dat vele huizen zich alleenlijk aan mijn geest hebben verbonden door deze eigenaardigheid. Ik herinner mij in een groentenwinkeltje, of liever groentenkelder, eene dame bezocht te hebben, die vier kinderen (ik ben bang om vijf te zeggen, ofschoon ik zeker geloof, dat er vijf waren) in één kraam ter wereld bracht. Deze verdienstelijke vrouw hield dien morgen deftig receptie in haar kamer, toen ik er geïntroduceerd werd, en 't gezicht op dat huis bracht mij duidelijk die vier (vijf) gestorvene persoontjes voor den geest, zooals zij daar naast elkander op een schoon laken op een latafel lagen; onwillekeurig dacht ik na over varkenspootjes, zooals die gewoonlijk in een nette spekslagerij voor de glazen liggen. Heete kandeel werd bij die gelegenheid rondgedeeld, en verder herinner ik mij, dat, terwijl ik daar stond en over den groenboer nadacht, er eene inteekening onder 't gezelschap geopend werd, iets wat mij niet weinig schrik aanjoeg, want ik had mijn zakgeld bij mij. Daar dit aan mijn begeleidster, de naam doet er niet toe, bekend was, zoo werd ik ernstig aangemaand om ook bij te dragen, doch ik weigerde dat ten eenenmale: 't gezelschap hierdoor teleurgesteld, gaf mij toen te kennen, dat ik alle hoop moest laten varen, om ooit in den hemel te komen.

Hoe is 't mogelijk, dat er, waar alles om ons heen verandert, op sommige plaatsen nog menschen gevonden worden, die, zooals 't schijnt, nooit veranderen? Terwijl die aanblik op 't huis van den groenboer deze nietige herinneringen van weleer bij mij opwekte, verscheen de groenboer in eigen persoon aan de deur, met zijn handen in den zak en met zijn schouder tegen den deurpost leunende, eene positie, waarin ik hem dikwijls in mijn jeugd heb aanschouwd; ja waarlijk, daar was zijn oud merk nog aan den post van de deur, alsof zijn schaduw er vastgeworteld was. Hij was 't in eigen persoon; hij kon er vroeger als een oude jonge man uitgezien hebben, of nu als een jonge oude man, maar daar was hij. De straten doorwandelende, had ik tot nog toe tevergeefs naar een bekend gezicht uitgezien, of zelfs naar een veranderd gezicht; hier echter was dezelfde groenboer, die op den morgen van de receptie aan 't wegen en met manden in de weer geweest was. Daar hij den schijn aannam, alsof hij geen eigenaars-

belang in die kinderen had, stak ik de straat over en onderhield hem over dat onderwerp. Hij was noch verrast, noch aangenaam aangedaan over de nauwkeurigheid waarmede ik dit onthouden had, maar zei ja, 't was vreemd — hij herinnerde zich niet hoeveel er waren (alsof een half dozijn kinderen hoe dan ook geen verschil maakt) — 't is met mevrouw „Dings" ook eens gebeurd, toen zij daar gelogeerd was — doch hij kon zich de bijzonderheden niet goed herinneren. Verbitterd over zijn flegmatische handelwijze deelde ik hem mee, dat ik de stad verlaten had toen ik nog een kind was. Daarop gaf hij langzaam, en even norsch, ja zelfs met een soort van sarcastisch welgevallen ten antwoord: „Zoo, zoo! en is 't u zonder mij goed bekomen!" Ziedaar nu 't onderscheid (dacht ik, toen ik hem eenige honderden passen achter mij gelaten had, waar mijn humeur niets beter op geworden is) tusschen 't heengaan van een plaats en er in te blijven. Ik had geen recht, dacht ik bij nader nadenken, op den groenboer kwaad te zijn wegens zijn gebrek aan belangstelling, ik ging hem niets aan: daarentegen was hij de stad, de hoofdkerk, de brug, de rivier, mijn kindsheid en een groot deel mijns levens voor mij.

De stad was natuurlijk schrikkelijk geslonken, sedert ik daar een kind was. Ik had mij voorgesteld, dat de High-Street ten minste zoo breed was als Regent-Street te Londen, of als de Boulevard Italien te Parijs. Ze kwam mij nu niet veel grooter dan een steeg voor. Er was een publieke klok in, die in mijne oogen toen de mooiste van de geheele wereld was; daarentegen kwam ze mij nu als een der onbeduidendste, meest maanvormige, en minst krachtige van geluid voor, die ik ooit gezien heb. Ze behoorde tot een stadhuis, waar ik een Indiaan had gezien (ik geloof nu, dat het geen Indiaan was), die een sabel inslikte, ('t geen ik nu geloof, dat hij niet gedaan heeft). Dat gebouw kwam mij in die dagen als een meesterstuk van bouwkunde voor, zoodat ik 't als 't model beschouwde waarnaar de Genius der Lamp 't paleis van Aladijn bouwde. Een gemeen hoopje steenen met een stuk of wat geeuwende menschen met leeren slobkousen aan, die, in de uiterste noodzakelijkheid verkeerende om iets te doen, met hunne handen in den zak aan de deur staan te luieren, en zich zelven een Korenbeurs noemen!

Nadat ik mij daaromtrent geïnformeerd had bij den vischkooper, die eene kleine uitstalling van waar in zijn venster had, bestaande uit één tong en eenige garnalen, bevond ik, dat de schouwburg aan den gang was: — en om mijn ziel wat te ontspannen, besloot ik, er heen te gaan. Het eerste dat ik te zien kreeg, was Richard de Derde in een zeer ongemakkelijken mantel, die mijn hart van angst deed kloppen, daar hij, in den worstelstrijd voor zijn bestaan tegen den deugdzamen Richard, tegen de loge op woû klimmen, waar ik zat. Het was binnen deze muren, waar ik als van een bladzijde uit de Engelsche geschiedenis geleerd had, hoe die booze koning, in oorlogstijd, op een canapé sliep, die hem veel te kort was, en hoe allervreeselijkst zijn geweten zijne laarzen verontrustte. Daar was 't ook, waar ik den kluchtigen landgenoot, doch een landgenoot van eerlijke beginselen, voor 't eerst had gezien in een gekleurd vest, zijn kleinen hoed in elkander drukkende, en dien tegen den grond gooiende met den uitroep: „verd... jou, jonker, kom nu dan met je vuisten!" waarop de beminnelijke vrouw, die hem vergezelde (en die ook op de velden aan 't nalezen ging, met een nauw neteldoeksch schortje, met vijf mooie strookjes van vijf verschillende soorten van gekleurd lint), zoo verschrikte, dat zij in zwijm viel. Met vele wondervolle geheimen der Natuur werd ik in dat heiligdom bekend gemaakt, waarvan niet de minst schrikverwekkenden dezen waren, dat de tooverheksen in Macbeth schrikkelijk op de Thans en andere eigenlijke bewoners van Schotland geleken; en dat de goede koning Duncan niet in zijn graf kon rusten, maar er telkens uitkwam, en zich dan voor iemand anders uitgaf. Ik begaf mij dus naar den Schouwburg om troost te zoeken. Doch ik vond daar al heel weinig troost, aangezien hij in een slechten en vervallenden toestand verkeerde. Een handelaar in wijn en bier op flesschen had zich al een weg gebaand met zijn waar tot het kaartjesbureau, en 't entreegeld werd geïnd — als dat te innen viel — in een soort van provisiekamer in de gang. De handelaar in wijn en bier op flesschen had zich, zoo 't schijnt, zelfs tot onder 't tooneel gedrongen; want hij riep uit, dat hij verscheidene soorten van alcoholische dranken „in 't hout" had, en nu was er onmogelijk een andere plaats om 't hout te bergen. Hij was blijkbaar bezig met 't gebouw tot den laatsten steen weg te eten, en spoedig zou hij daarvan alleen de eigenaar zijn. Het was tevergeefs Te Huur aangeboden tot zijn oude doeleinde; en sedert geruimen tijd had er geen voorstelling binnen zijne muren plaats gehad, behalve een Panorama; en dat werd zelfs aangekondigd als „bijzonder vroolijk en leerzaam" te zijn, maar te goed kende ik de noodlottige beteekenis en den looden indruk van die schrikkelijke uitdrukkingen. Neen, er was geen troost in den Schouwburg te vinden. Geheimzinnig was hij verdwenen, evenals mijn jeugd. Niet gelijk aan mijn eigen jeugd, zou hij eens terug kunnen keeren; maar daar bestond weinig hoop op.

Aangezien door de geheele stad plakkaten waren aangeplakt, betrekking hebbende op de Dullborough Vereeniging van Ambachtslui, zoo dacht ik, dat het niet kwaad zou zijn, eens een kijkje te gaan nemen in die Inrichting. In mijn jeugd was er zoo iets niet in de stad geweest,

en 't kwam mij voor, dat haar bijzondere voorspoed wel de oorzaak kon zijn, dat het drama zoo achteruit was gegaan. Met eenige moeite vond ik eindelijk de Inrichting, en ik zou nauwelijks geweten hebben dat ik ze gevonden had, als ik alleen naar haar uiterlijk had geoordeeld; doch dit moet daaraan worden toegeschreven, dat zij nooit geheel afgewerkt is geworden en geen front heeft: bijgevolg leidde zij een nederig en afgezonderd leven achter op een stalplein. Het was (zooals ik bij nader onderzoek vernam) eene bloeiende Inrichting en hoogst voordeelig voor de stad: twee voordeelen, waarvan ik met pleizier vernam dat ze in 't geheel niet benadeeld werden door 't schijnbare verlies dat er geen ambachtslui leden van waren, en ze tot hare ooren, pardon, tot aan den schoorsteen toe vol schulden zat. Er was een groote zaal in, die men langs een bouwvallige ladder bereikte; de aannemer had geweigerd de ontworpen trap daar te stellen, tenzij tegen contante betaling, waar Dullborough (ofschoon het bijzonder belang in de inrichting stelde) maar niet aan schijnt te hebben kunnen voldoen. De groote zaal had gekost — of zou gekost hebben als ze betaald was — vijfhonderd pond; en ze had meer cement en meer echo's in zich dan iemand voor dat geld had kunnen verwachten. Ze was voorzien met een platform en met al datgene wat gewoonlijk voor voorlezingen vereischt wordt, met inbegrip van een groot zwart bord van een dreigend voorkomen. Wat de lijst der voordrachten betreft, die in deze rijke zaal waren gegeven, meende ik een zekere achterhoudendheid ontdekt te hebben om te erkennen, dat de menschelijke natuur hoegenaamd geen behagen schept om in haar ledigen tijd voorgelicht of verstrooid te worden, maar zij liever tot eenig nietsbeteekenend stuk van vermaak in 't geniep de toevlucht neemt. Dus heb ik opgemerkt, dat 't voor de leden noodzakelijk was, op 't hoofd getikt te worden met Gas, Lucht, Water, Voedsel, 't Zonnestelsel, de Aardlagen, Critiek over Milton, de Stoommachine, John Bunyan en de Spijkerschrift-Opschriften, voordat zij door die onverklaarbare koorzangers, de negerzangers in hofkostuum uit den tijd van George den Tweeden, gestreeld konden worden. Zoo ook, dat zij als 't ware bedwelmd moesten worden door 't gewichtig onderzoek of er ook een inwendig bewijs in de werken van Shakespeare aanwezig is, dat zijn oom van moederzijde voor eenige jaren te Stoke Newington heeft gewoond, voordat zij door een Gemengd Concert tot bedaren gebracht werden. Doch, voorwaar, het maskeren van 't vermaak en het voorgeven dat het wat anders was — gelijk men bedsteden maskeert, als men genoodzaakt is ze in zitkamers te hebben, en het dan doet voorkomen alsof 't boekenkasten, canapé's en latafels zijn, kortom alles behalve bedsteden — deze tactiek nu was zelfs zichtbaar in de wijze, waarop men er den schijn aan gaf, dat het akelig zou wezen, opdat men er met goed fatsoen heen zou kunnen gaan. Zoo dorst een zeer beminnelijk zanger van beroep, die met twee zangeressen van beroep reisde, en deze beide dames wou introduceeren, door ze ieder de ballade „Comin' through the Rye" te laten zingen, dit evenwel niet te doen, zonder ze met eenige algemeene opmerkingen over tarwe of klaver in te leiden; en zelfs toen had hij nog den moed niet 't lied een lied te noemen, maar vermomde het onder den naam van een Illustratie op 't affiche. Ook in de Bibliotheek — waar planken voor drieduizend deelen waren aangebracht, die echter maar honderd zeventig bevatten (meest allen present-exemplaren), waarvan de kanten door de vochtige kalk ingevreten werden — was er zulk eene pijnlijke verontschuldiging op te merken in de telkens terugkomende 62 overtreders die Reisbeschrijvingen, Populaire levensbeschrijvingen, en louter Fictie handelende over de bewegingen van 't hart en de ziel van louter menschelijke schepsels gelijk zij zelve, hadden gelezen; zulk een doorwrochte vertooning van 2 heldere voorbeelden, die Euclides op tafel hadden gelegd na den arbeid en drukte van den dag; en 3 die de Metaphisica hadden gelezen na dito; en 1 die de Theologie had bestudeerd na dito; en 4 die de Spraakleer, Staathuishoudkunde, Botanie en Logarithmen allen tegelijk hadden bestudeerd na dito; zoodat ik dacht, dat dit vertoonmaken door één man werd gedaan, die tot dat doel gehuurd was.

Na de Inrichting voor Ambachtslieden te hebben verlaten, zette ik mijn wandeling door de stad voort, en bespeurde al heel gauw, dat deze gewoonte in bijzondere mate overal heerschende was, de gewoonte om de navraag naar vermakelijkheden zooveel mogelijk te verbergen, zooals sommige niet zeer zindelijke huismoeders 't stof in een hoekje verbergen en dan voorgeven dat 't weggeruimd is. En nochtans werd ze op even domme als walgelijke wijze door hen, die zulk een schijn aannamen, opgevolgd. Zoo nam ik eens een kijkje in den winkel van den „stemmigen boekverkooper", zooals hij in Dullborough genoemd werd, waar ik gedurende mijn kindsheid de gezichten van een groot aantal heeren, zooals zij daar in spreekgestoelten, met een gastlicht aan beide kanten van hen, afgemaald waren, bestudeerd had, en toen ik nu mijn oog liet vallen op de geopende bladzijden van zekere gedrukte toespraken die daar lagen, zoo vond ik zelfs in die toespraken een jachtmaken op scherts en dramatisch effect — ja, waarlijk, zelfs van den kant van een zeer verbitterden schriftverklaarder, die een arm klein Paardenspel op bitteren toon vervloekte. Zoo ook vond ik in de lectuur, die er voor de jeugd, leden van den Strik der Liefde en andere uitstekende vereenigingen, aangeschaft werd, dat de schrijvers

daarvan over 't algemeen in 't idee verkeeren, dat zij zich (in ieder geval) aan 't begin van hun schrijven als sprookjesschrijvers moeten voordoen, om op die wijze de jongelingen in den waan te brengen, dat de lectuur zeer boeiend is. Terwijl ik daar voor 't raam stond te kijken, gedurende den tijd van twintig minuten op de klok af, gevoelde ik mij opgewekt een vriendelijke vermaning te geven — niet ten opzichte van dit bijzondere punt — aan de ontwerpers en graveurs van de prenten in die werken.

„DROPPEL DRINKEN," VIEL DE VREEMDELING HEM IN DE REDE. „IK BEN ER JUIST GESTEMD TOE." (Blz. 77).

Hebben zij wel de schrikkelijke gevolgen nagegaan, die uit hunne voorstellingen van de Deugd kunnen voortvloeien? Hebben zij zich zelven afgevraagd, of dat schrikwekkend vooruitzicht, om eens een schrikkelijk dik hoofd, een moeielijk te bewegen arm, zwakke beenontwrichting, kroesheid van haar, en zoo'n verbazend grooten hemdskraag te krijgen, die zij als onafscheidelijk van de Goedheid voorstellen, niet zou meewerken om gevoelige twijfelaars in 't Kwaad te sterken? Een indrukwekkend voorbeeld (indien ik 't geloofd had) waar een aschman en een matroos al toe kunnen komen, als zij hunne wegen verbeteren, werd mij in 't raam van denzelfden winkel te aanschouwen gegeven. Als zij (ze waren boezemvrienden) tegen een paal aanleunden, beschonken en verwaarloosd, met bijzonder slechte hoeden op en 't haar over 't voorhoofd hangende, dan waren ze eerder schilderachtig en zagen er uit alsof zij beminnelijke menschen konden wezen, indien zij geen beesten wilden zijn. Maar toen zij hunne slechte gewoonten hadden afgelegd, en hunne hoofden dientengevolge schrikkelijk waren gezwollen, was hun haar zoo erg aan 't krullen geraakt, dat 't hunne opgeblazen wangen nog hooger deed rijzen, en waren hunne mouwen zoo lang geworden, dat ze nooit eenig werk konden doen, en stonden hunne oogen zoo wagewijd open, dat zij den slaap niet konden vatten, — toen stelden zij ons een schouwspel voor oogen, geschikt om een vreesachtig gestel in den diepsten afgrond der Eerloosheid te storten.

Maar de klok, die zoo ontaard was sinds ik ze 't laatst gezien had, waarschuwde me, dat ik

hier al genoeg getoefd had; en zoo zette ik mijn wandeling verder voort.

Ik had mij nog geen vijftig passen verder op straat bewogen, of plotseling werd ik staande gehouden door 't zien van een man, die aan de deur van den dokter uit een kleinen phaëton stapte en diens huis binnenging. Oogenblikkelijk was de lucht bezwangerd met den geur van vertrapt gras en ontsloot zich een vergezicht van jaren herwaarts, aan 't eind waarvan een kleine gelijkenis van dezen man was, die de wacht bij een poortje hield, en ik zei: „God zegen me! Daar heb je Jozef Specks!"

Door vele veranderingen en bezigheden heen had ik sympathie voor Jozef's nagedachtenis gehouden, daar wij gezamenlijk met Roderick Random hadden kennis gemaakt, dien wij nooit als een booswicht, maar als een verstandigen en innemenden held hadden beschouwd. Ik achtte het de moeite niet waard, eerst den koetsier op den bok van den phaëton te vragen, of dat wel Jozef was, ja, ik gaf me zelfs de moeite niet, 't koperen naamplaatje aan de deur te lezen — zoo zeker was ik er van — maar schelde aan, en zei tegen de meid, dat er een vreemdeling was die graag m'nheer Specks wou spreken. Ik werd in een kamer gelaten, die gedeeltelijk voor chirurgie, gedeeltelijk voor studeerkamer was ingericht, om daar zijn komst af te wachten, en vond daar tal van bewijzen, dat Jozef de persoon was, dien ik spreken wou. Een portret van mijnheer Specks, een buste van mijnheer Specks, een zilveren beker aan mijnheer Specks van een dankbaren patiënt, een present-exemplaar van een preek van den leeraar der plaats, een aan hem opgedragen gedicht van een dichter der plaats, een invitatiekaartje om te komen dineeren bij een edelman der plaats, een traktaatje over het evenwicht van macht van een uitgewekene daar ter plaatse, met het opschrift: H o m m a g e d e l'a u t e u r à S p e c k s.

Toen mijn oude schoolkameraad binnentrad en ik hem lachend meedeelde, dat ik hier niet als patiënt kwam, scheen hij zich de reden niet te kunnen verklaren, waarom ik lachte, en vroeg hij mij waar hij de eer van mijn bezoek aan toe te schrijven had? Ik vroeg hem daarop weer lachend of hij zich mij kon herinneren? Dat genoegen (zei hij) had hij niet. Ik begon toen zoo zoetjes aan een slechten dunk van Mr. Specks te krijgen; daar zei hij nadenkende: „En toch, nu herinner ik me iets of wat." Hierop bespeurde ik een kinderlijken glans in zijne oogen, die hem goed stond, en ik vroeg hem of hij mij ook kon meedeelen, daar ik een vreemdeling was, die 't graag zou willen weten, hoe toch de dame heette die met den heer Random huwde? Hierop antwoordde hij: Narcissa, en na mij eventjes te hebben aangekeken, noemde hij me bij mijn naam, drukte me de hand en begon hartelijk te lachen. „Je zult je toch wel Lucy Green herinneren?" zei hij, nadat wij een poos met elkander gesproken hadden. „Natuurlijk," zei ik. „Met wie denk je dat ze getrouwd is?" zei hij. „Met jou?" Ik waagde 't maar. „Met mij," zei Specks, „en je zult ze zien ook." En ik zag haar ook, zij was dik en vet, en indien al 't hooi ter wereld op haar gestapeld was, dan had het bezwaarlijk haar gezicht meer kunnen veranderen dan de Tijd gedaan had, voor zoover ik me nog dat gezicht herinnerde dat eens in de geurige kerkers van Seringapatam op mij neergezien had. Maar toen haar jongste kind na den eten binnenkwam (want ik dineerde dien dag bij hen en wij hadden geen ander gezelschap dan Specks junior, advocaat, die ons gauw, nadat er afgenomen was, verliet om een jonge dame te bezoeken, met wie hij de volgende week in 't huwelijk zou treden) toen nu haar jongste kind binnenkwam, zag ik andermaal in 't gezicht van dat kleine meisje 't kleine gezicht van 't hooiveld, onveranderd, en mijn dwaas hart werd zeer aangedaan. Wij praatten erg druk, Specks, mevrouw Specks en ik, en spraken over onze oude persoontjes alsof onze oude persoontjes al lang dood en weg waren, en waarlijk 't was zoo — dood en weg evenals 't speelveld, dat nu een woestenij van verroest ijzer, en het eigendom van S. E. R. geworden was.

Specks echter verlichtte D u l l b o r o u g h met de stralen van belang die ik behoefde en daar zou hebben moeten missen, en vereenigde zijn heden met zijn verleden met een alleraangenaamste schakel. En in de omgeving van Specks had ik weer de gelegenheid, datgene op te merken wat ik vroeger in mijne soortgelijke mededeelingen als de slotsom mijner ervaring onder andere menschen had opgemerkt. Al de schoolkameraden, en anderen van vroeger dagen, waar ik hem over sprak, hadden 't òf allerbest, òf allerslechtst gemaakt — zij waren òf ongepatenteerde bankroetiers geworden, òf booswichten die veroordeeld en getransporteerd waren; òf zij hadden een mooie carrière gemaakt, en wonderen in de wereld verricht. En dit is zoo algemeen 't geval, dat ik mij nooit begrijpen kan, wat er van al die middelmatige menschen van 's menschen jeugd wordt — vooral als wij in aanmerking nemen dat er geen gebrek aan de species is in onze rijper jaren. Doch over dit bezwaar heb ik met Specks niet gesproken, want ons onderhoud bood daar geen gelegenheid toe aan. Behalve dat kon ik geen enkele fout in den goeden dokter vinden — als hij dit soms leest, zal hij op vriendschappelijken toon er aan herinnerd worden — dan dat hij zijn Roderick Random vergeten was, en Strap met den Luitenant Hatchway verwarde; die Random nooit kende, hoe bevriend hij ook met Pickle was.

Toen ik nu alleen naar 't spoor ging, om met den avondtrein te vertrekken (Specks was van plan mij naar 't station te brengen, maar werd onverwachts bij een patiënt geroepen), verkeerde ik in een gunstiger gemoedsstemming ten opzichte van Dullborough, dan ik den geheelen dag geweest was; en evenwel had ik Dullborough ook den geheelen dag in mijn hart liefgehad. Ah! wie was ik, dat ik over de stad ontevreden zou zijn, omdat zij volgens mijn idee veranderd was, terwijl ik zelf zoo veranderd tot haar teruggekeerd was! Al mijne vroegtijdige studiën en verbeeldingen dagteekenden van deze plaats, en ik nam ze zoo vol onschuldige uitlegging en argeloos geloof mee, en bracht ze zoo versleten en gehavend, zooveel wijzer en zooveel slechter weerom!

XIII.

NACHTELIJKE WANDELINGEN.

Eenige jaren geleden noodzaakte mij een tijdelijke slapeloosheid, die haar oorsprong in eene verontrustende gewaarwording had, om verscheidene nachten achtereen gedurende eenigen tijd in de straten om te wandelen. De ziekte zou een geruimen tijd noodig gehad hebben om te beteren, ware ze met zachte middelen in bed bestreden geworden; maar door een krachtige behandeling, door namelijk, onmiddellijk nadat wij ons neergelegd hadden, op te staan, uit te gaan, en bij zonsopgang doodvermoeid terug te keeren, was zij gauw overwonnen.

In den loop dezer nachten voltooide ik mijne opvoeding door eens bij ervaring te gaan zien wat de Uithuizigheid zoo al inheeft. Daar mijn voornaamste doel was, den nacht te dooden, zoo bracht de tenuitvoerlegging daarvan mij in sympathetische aanraking met menschen, die elken nacht van 't jaar zich geen ander doel voorstellen.

Het was in de maand Maart, en 't weer was vochtig, bewolkt en koud. Daar de zon niet vóór half zes opkwam, kwam het nachtelijk perspectief mij lang genoeg voor om half één: dat was zoo wat mijn tijd om mijne waarnemingen te doen.

De rusteloosheid eener groote stad, en de wijze waarop zij zich keert en wendt voordat ze inslaapt, maakte een van de genoegens uit, die ons uithuizige menschen ter beschouwing worden aangeboden. Het duurde zoo wat twee uur. Wij verloren veel gezelschap, toen de late wijnhuizen hunne lichten uitdeden en de kroeghouders de laatste tierende dronkaards op straat zetten; doch daarna werden ons nog dolende vigilantes en dolende menschen achtergelaten. Indien wij zeer gelukkig waren, dan hoorden wij den ratel van den een of anderen agent van politie, en was er een standje; doch over 't algemeen kregen we van dien aard al bitter weinig te zien. Behalve op de Haymarket, waar de orde al 't slechtst in Londen wordt gehandhaafd, en in den omtrek van Kent-Street in the „Borough", en langs een gedeelte van de Old Kent-Road, werd de rust al zeer zelden erg verstoord. Maar 't was met Londen altoos 't geval, dat het, in navolging van sommige particuliere burgers onder zijne bewoners, grillen en vlagen van rusteloosheid had. Nadat alles doodstil scheen te wezen, heeft er maar een vigilante voorbij te rollen, en 't kan niet missen of er volgt een half dozijn; en de Uithuizigheid heeft zelfs opgemerkt, dat beschonken menschen altoos, als door een magneet, tot elkander schijnen aangetrokken te worden; zoodat wij 't al bij voorbaat wisten, dat, als wij een dronken voorwerp tegen de winkelluiken zagen slingeren, binnen vijf minuten een ander dronken voorwerp slingerend op zou dagen, om er òf mee te verbroederen, òf mee te vechten. Als wij de gewone soort van dronkaard, met dunne armen, opgeblazen gezicht en loodkleurige jeneverlippen de revue hadden laten passeeren, en een zeldzamer soort van fatsoenlijker uiterlijk tegenkwamen, vijftig tegen één, dat zoo'n specimen een smerig rouwpak aanhad. Zooals de ervaring der straat 's nachts is, zoo is ook de ervaring der straat over dag; 't gemeene volk, dat onverwachts een klein kapitaal in handen krijgt, geraakt ook onverwachts aan den drank.

Eindelijk zullen deze uitgaande vonken wegsterven, geheel versleten — de laatste echte vonken van 't wakende leven zijn nog zichtbaar bij een pasteibakker of heete aardappelen-man — en Londen legt zich ter ruste. En hoe smachtend zou dan het verlangen der uithuizige ziel niet wezen naar eenig teeken van gezelschap, eenige verlichte plaats, eenige beweging, eenig ding, onverschillig welk, als 't ons maar een wenk geeft dat er nog iemand op is —, neen, al was 't maar dat hij wakker is, want 't oog van den uithuizige kijkt of hij ook lichten in de ramen ziet.

De straten in een stortbui bewandelende, loopt de Uithuizigheid voort, altijd voort, niets anders ziende dan eene eindelooze aaneenschakeling van straten, en nu en dan op een hoek twee agenten van politie die met elkander praten, of den inspecteur die de ronde bij zijne lieden doet. De Uithuizigheid zal zoo nu en dan 's nachts — doch zeer zelden — een hoofd, dat zich in 't geniep in de opening van een deur vertoont, op een kleinen afstand voor zich uit ontwaren, en is ze in de nabijheid gekomen, dan ziet ze, dat het een man is, die zoo recht als een kaars tegen den deurpost staat te leunen en zich in de schaduw der deur verschuilt, alsof

hij er op uit is, om de maatschappij geen dienst te doen. Onder een soort van betoovering, en in een spookachtige stilte, zoo juist geschikt voor den tijd, zullen de Uithuizigheid en die heer elkander van top tot teen opnemen, en zoo, zonder een woord met elkander te wisselen, weer van elkander scheiden, elkaar wederkeerig wantrouwende. Het drupt, drupt, drupt steeds voort van de daken, 't water stroomt langs de goten, en zoo aanstonds zal de schaduw van de uithuizige zich op de steenen van Waterloo-Bridge vertoonen; 't ligt in de bedoeling van den uithuizige eene kleine verontschuldiging voor te wenden en den tolgaarder „goeien nacht" te wenschen om op die wijze een oogenblikje van diens vuur te profiteeren. Een goed vuur, een goede overjas en een goede wollen bouffante waren aangename zaken om te zien in verband met den tolgaarder; ook zijn wakkere waakzaamheid was voortreffelijk gezelschap als hij 't kleingeld van een halven stuiver daar op zijn metalen tafel doet rinkinken, als iemand die den nacht trotseert met al zijn weemoedige gedachten en zich om de schemering van den morgen niet bekommert. Er was wel eene bemoediging op den drempel der brug noodig, want de brug was zoo eenzaam. De man, dien zij vermoord en klein gehakt hadden, hadden zij niet met een touw over de borstwering der brug op zoo'n nacht laten zakken; toen leefde en sliep hij nog waarschijnlijk gerust, en droomde niet waar hij nog te land zou komen. Maar de rivier zag er schrikkelijk uit, de gebouwen aan hare oevers waren in een zwart doodkleed gehuld, en de weerkaatsende lichten schenen diep uit 't water te voorschijn te komen, alsof de spoken van zelfmoordenaars ze daar vasthielden, om de plaats aan te wijzen, waar zij in de diepte verdwenen. De woeste maan en wolken waren zoo rusteloos als een kwaad geweten en een omgewoeld bed, ja zelfs de schaduw van L o n d e n's grootheid scheen zwaar op de rivier te drukken.

Tusschen de brug en de twee groote schouwburgen was de afstand ongeveer vijfhonderd passen; zoo kwamen dan de schouwburgen aanstonds aan de beurt. Wat waren ze van binnen akelig en zwart, die zalen aan groote droge putten gelijk, waar de lichten uitgedaan en de zitplaatsen altemaal onbezet waren! Men zou denken, dat er niets in was, dat zich zelf kende op zulk een tijd, dan de schedel van Yorick. Op een mijner nachtelijke wandelingen, toen de kerktorens bij de Maartsche buien en regen vier uur sloegen, passeerde ik de buitenste grens van een dezer groote woestijnen, en ging er binnen. Begeleid door een flauw lichtje in mijn lantaren, baande ik den mij welbekenden weg naar 't tooneel, en keek over 't orchest heen — dat op een groot geopend graf geleek, dat voor een tijd van pestziekte gegraven was — in gindsche ledige ruimte. Een akelig hol van grooten omvang, waarin de lichtkroon was uitgedaan en dat er thans doodsch uitzag, zooals alles om zich heen, en door mist en dauw en ruimte niets zichtbaar dan hoopen doodskleederen. De grond aan mijne voeten, waar ik, toen ik er den laatsten keer was, de boeren van N a p e l s tusschen de wijnstokken had zien dansen, onbekommerd om den vuurspuwenden berg, die elk oogenblik op hen dreigde neer te vallen, diezelfde grond was nu in bezit van een sterke slang van een brandspuit die daar op de loer lag voor de slang Vuur, en gereed om die aan te vliegen, zoodra zij maar haar gevorkte tong liet zien. De geest van een oppasser, die een uitgaand lichtje droeg, spookte daar in de bovengalerij en verdween. Op 't voortooneel teruggekeerd, en 't licht boven mijn hoofd, in de richting van 't opgerolde gordijn, in de hoogte houdende — dat niet meer groen was, maar zoo zwart als ebbenhout — verloor mijn oog zich in een duister gewelf, waar zich de sporen van een schipbreuk van zeilen en touwen vertoonden. Ik meende dat ik nog meer gevoelde dan een duiker op den bodem der zee.

In die korte uren, als er geen beweging op de straten is, verschaft het stof tot overweging, of wij Newgate op onzen weg niet aan zouden doen, om, de ruwe steenmassa daarvan aanrakende, te denken aan de gevangenen in hun slaap, en vervolgens over 't bespijkerde poortje in 't kamertje te gluren en te zien hoe het vuur en licht der wakende cipiers-knechts zich tegen den witten muur weerkaatst. Ook geen ongelegen tijd om eens eventjes bij die booze kleine schuldenaars-deur stil te staan — die dichter sluit dan eenige andere deur, die men ooit gezien heeft — hetgeen voor zoovelen de deur des Doods is geweest. In de dagen dat de valsche één-pond-banknoten verkocht werden, hoevele honderden schepsels van beider kunne — velen geheel onschuldig — zijn toen niet uit een onbarmhartige en trouwelooze wereld gerukt, met den toren van gindsche Christelijke kerk van 't Heilige Graf monsterachtig voor hunne oogen! Zouden de knagende zielen der oude directeurs daar in de voorzaal der Bank, in de nachten der laatste dagen, ook gespookt hebben; of is die zaal even rustig als deze ontaarde Akeldama van Old Baily?

Voort te wandelen naar de Bank, den goeden ouden tijd betreurende en 't tegenwoordige booze tijdstip beweenende, zou vervolgens zeer gemakkelijk gaan. Ik zal 't dan maar doen ook en mijn uithuizigen tocht naar de Bank maken, en een gedachte wijden aan den schat daarbinnen; zoo ook aan de wacht van soldaten die knikkebollend bij 't vuur den nacht daar doorbrengt. Vervolgens ben ik naar Billingsgate gegaan, met een flauwe hoop daar eenige marktlui aan te treffen, maar 't was nog te

vroeg; ik stak toen London-Bridge over en ging langs den waterkant aan den Surrey-oever tusschen de gebouwen der groote brouwerij door. Daar ging nogal wat volk naar de brouwerij; ook was de damp en graanlucht, alsmede het geraas, dat de zware sleperspaarden aan hunne kribben maakten, uitstekend gezelschap. Geheel opgefrischt door mij in dit gezelschap te mengen, begon ik een nieuwen tocht met een nieuw hart, tot voorwerp van mijn doel kiezende de oude gevangenis, de zoogenaamde „Kings Bench", en nam mij voor, om, zoodra ik aan den muur kwam, aan den armen Horace Kinch en aan 't „Vervuren" in de menschen te denken.

't Is een opmerkelijke ziekte, het Vervuren in de menschen, en moeielijk om het begin daarvan na te gaan! Het heeft Horace Kinch binnen de muren der oude gevangenis de „Kings Bench" gebracht, en hem, met zijne voeten vooruit, er uit gedragen. Hij was een man naar wien men wel zou kijken, in den bloei zijns levens, die 't goed stellen kon, niet slimmer dan hij noodig had te zijn, en populair onder vele vrienden. Hij was in zijn stand goed gehuwd, en had gezonde en lieve kinderen. Doch evenals sommige stevig schijnende huizen, of sterk schijnende schepen raakte hij aan 't Vervuren. De eerste voorname uitwendige openbaring bij den mensch van 't Vervuren is een neiging om op de loer te staan en te luieren; aan de hoeken der straten te staan zonder daarvoor een begrijpelijke reden te kunnen opgeven; altoos ergens naar toe te moeten gaan als men iemand ontmoet; overal en nergens te zijn; niets tastbaars te doen, maar steeds van plan te wezen verschillende ontastbare plichten morgen of overmorgen te volbrengen. Als men deze openbaring van de ziekte gewaar wordt, zal de opmerker ze gewoonlijk met een onbestemden indruk, dien hij eens gevormd of ontvangen heeft, verbinden, dat de patiënt een beetje te sober leefde. Nauwelijks zal hij den tijd gehad hebben, dit te kunnen overdenken en 't schrikkelijk vermoeden, „Vervuurd", te vormen, of hij zal eene verandering ten slechte in 't voorkomen van den patiënt bespeuren: een zekere slordigheid en achteruitgang, dat noch armoede is, noch smerigheid, noch dronkenschap, noch ziekte, maar eenvoudig 't Vervuren. Hierop volgt een reuk, als van sterke wateren, in den morgen; daarmee verbindt zich eene onverschilligheid ten opzichte van geld; daarmee weer een nog sterker reuk van nog sterker wateren, ten allen tijde; daarmee een onverschilligheid ten opzichte van alles; daarmee een beving der ledematen, slaperigheid, ellende en een in elkander vallen. Zooals 't met het hout gaat, zoo gaat het ook met den mensch. Het Vervuren verspreidt zich bij wijze van een samengestelden, onberekenbaren woeker. Wordt een plank er door aangetast, dan is 't geheele gebouw vervloekt. Zoo is 't ook gegaan met den ongelukkigen Horace Kinch, die onlangs bij inteekening is begraven geworden. Zij die hem kenden, hadden nauwelijks geëindigd met te zeggen: „zoo wel gesteld, zoo warmpjes er in gezeten, met zoo'n hoop op de toekomst — en nochtans door 't „Vervuren" besmet!" of zie, de man was geheel en al Vervuurd en tot stof geworden.

Nadat ik mij aan deze overdenkingen had overgegeven, besloot ik vervolgens eene wandeling in den omtrek van 't Bethlehem-Hospitaal te doen; deels omdat 't op mijn weg naar W e s t m i n s t e r lag; deels omdat ik een nachtidee in mijn hoofd had, dat ik 't best in 't gezicht van zijne muren en koepel kon bevredigen.

Het idee was dit: zijn niet zij, die bij hun volle verstand zijn, en de krankzinnigen, 's nachts aan elkander gelijk als de gezonden liggen te droomen? Verkeeren wij niet allen buiten dit Hospitaal, als wij droomen, min of meer in denzelfden toestand iederen nacht van ons leven, als zij die daarbinnen zijn? Zijn we 's nachts niet overtuigd, evenals zij over dag, dat wij dwaselijk met koningen en koninginnen, met keizers en keizerinnen, en met allerlei soort van edellieden omgaan? Verwarren wij ook niet schrikkelijke gebeurtenissen, personen, tijden en plaatsen, evenals zij over dag? Worden wij niet dikwijls verontrust door onze slapende onstandvastigheden, en trachten wij ze niet te verklaren en te verontschuldigen, evenals dezen soms doen met betrekking tot hunne wakende begoochelingen? Toen ik laatst zoo'n Hospitaal bezocht, zei een krankzinnige tot mij: „m'nheer, ik kan dikwijls vliegen." — Ik schaamde me eenigszins, toen ik dacht, dat kan ik ook — 's nachts. Zei een vrouw tegen mij bij dezelfde gelegenheid: „Koningin Victoria komt dikwijls bij mij eten; hare Majesteit en ik dineeren dan met perziken en maccaroni in onze nachtjakken, en zijn Koninklijke Hoogheid de Prins Gemaal doet ons dan de eer, te paard te komen, en hij maakt dan den derden persoon van ons gezelschap uit, in uniform van Veldmaarschalk." — Kon ik dan nalaten te blozen, als ik aan die groote koninklijke partijen dacht, die ik zelf had gegeven ('s nachts altijd), aan de onverklaarbare gerechten, die ik op tafel had laten zetten, en aan de eigenaardige wijze waarop ik mij bij die onderscheidene gelegenheden gedroeg? Het verwondert mij, dat de groote meester, die alles wist, als hij den Slaap den dood van 't leven van elken dag noemde, ook niet het droomen de krankzinnigheid der gezondheid van iederen dag noemde.

Omstreeks dezen tijd had ik 't postkantoor achter mij gelaten, en ging nu weer naar den rivierkant; in zeer korten tijd was ik op West-

minister-Bridge, van waar ik mijne uithuizige oogen op de uitwendige muren van 't Britsch Parlement vergastte — de volmaaktheid eener groote instelling, dat weet ik, en de bewondering van alle omliggende natiën en opvolgende eeuwen, daar twijfel ik niet aan, maar 't zou niet kwaad zijn, als t af en toe werd aangespoord tot werken. Ik wendde nu mijne schreden naar de Old Palace-yard, waar de „Courts of Law" mij voor een kwartier gezelschap hielden; mij in zacht gefluister te kennen gevende, hoeveel menschen zij uit den slaap houden, en hoe allerongelukkigst en schrikverwekkend zij de korte uren aan de teleurgestelde minnaars maken. De abdij van Westminster was voor 't volgende kwartier aangenaam gezelschap; ons een wonderlijken optocht van hare dooden tusschen de donkere gewelven en pilaren voorstellende, elke eeuw meer verbaasd door de daaropvolgende dan door al de voorafgaande eeuwen. En voorwaar, in deze uithuizige nachtelijke wandelingen — die zich zelfs uitstrekten tot de kerkhoven, waar oppassers op bepaalde tijden rondgingen en den babbelachtigen zwengel van den handwijzer aanraakten, die dan 't bewijs teekende, dat ze daar zoo en zoo laat geweest waren — welk een ernstige beschouwing, als wij nadenken over de ontzaglijke heirlegers van dooden die tot eene oude groote stad behooren, en hoe er zelfs in al die straten en wegen geen plaatsje zoo groot als de punt eener speld voor de levenden zou gevonden worden, als die dooden zouden opstaan, terwijl de levenden slapen. Niet alleen dat, maar die ontzaglijke legers der dooden zouden ook de heuvelen en dalen buiten de stad overstroomen en zich allerwege verspreiden, God weet hoe ver.

Als een kerkklok slaat, en de klank treft de ooren van den uithuizige, dan houdt hij dit eerst bij vergissing voor een teeken, dat hij hier gezelschap heeft, en begroet het als zoodanig. Doch als 't geluid van den weergalm zich al verder en verder verbreidt, hetgeen men op zulk een tijd met groote duidelijkheid kan vernemen, en in de verte wegsterft, zich daarna nog verder en verder uitstrekkende, misschien (zooals de wijsgeer heeft beweerd) in de eeuwige ruimte, dan bemerkt hij zijne vergissing, en 't gevoel van eenzaamheid drukt hem zwaarder dan te voren. Eens — 't was nadat ik de abdij verlaten en mijne schreden noordwaarts gericht had — kwam ik op de groote trappen der St.-Maartenskerk, juist toen de klok drie sloeg. Iets, waar ik zeker op getrapt zou hebben, als 't nog een minuut geduurd had, rees plotseling op aan mijne voeten met een geluid van eenzaamheid en uithuizigheid, dat door de klok er uit te voorschijn gebracht werd, zooals ik nog nooit had gehoord. Wij stonden toen van aangezicht tot aangezicht elkander aan te kijken, de een door den ander verschrikt. Het schepsel zag er als een grimmige twintigjarige jongeling met een snor uit, en had wat gescheurde vodden aan, die hij met zijne handen bij elkaar hield Het beefde van top tot teen, zijne tanden klapperden, en terwijl 't mij aankeek — mij, vervolger, duivel, spook, of waar het mij ook voor hield — maakte het eene beweging met zijn huilenden mond alsof het naar mij wilde happen, evenals een hond die getergd wordt. Van plan om dit leelijke voorwerp wat geld te geven, stak ik mijne hand uit, om 't staande te houden — want al jankende en trappende trok het zich terug — en legde ik mijn hand op zijn schouder. Op staanden voet wrong het zich uit zijn kleeding, evenals de jonge man in 't Nieuwe Testament, en daar stond ik alleen met zijne vodden in mijn hand.

Covent-garden-Market verschafte op een markt ochtend zonderling gezelschap. De groote met kool beladen wagens, waar de hoveniersknechts en jongens onder liggen te slapen, en met waakzame honden uit de omliggende tuinen, die over alles de wacht houden, waren wel zoo goed als eenig gezelschap. Maar een der afschuwelijkste nachtgezichten, die ik te Londen ken, vindt men bij de kinderen die in den omtrek dezer plaats rondzwerven; die in de voor den afval bestemde manden slapen, die op elk voorwerp losgaan, waar zij hunne lange vingers op meenen te kunnen leggen, die zich onder karren en kruiwagens verschuilen, die de politie misleiden, en die gedurig de steenen van de Piazza met de vochtigheid hunner bloote voeten bezoedelen. Pijnlijk en onnatuurlijk is de slotsom der vergelijking, die men genoodzaakt is te maken tusschen den wasdom van bederf, zooals die in de zoo verbeterde en met zorg gekweekte vruchten der aarde ten toon wordt gesteld, en den wasdom van bederf, zooals die ten toon wordt gesteld in al deze aan hun lot overgelaten wilden (aan hun lot overgelaten, behalve in zoover als er altijd en eeuwig jacht op hen gemaakt wordt).

Er was vroeg koffie te krijgen in den omtrek van Covent-garden-Market, en dat gaf meer gezelschap — warm gezelschap, tevens, dat beter was. Geroosterd brood, van zeer voedzame qualiteit, was er ook te krijgen: ofschoon de man die 't roostert, in een binnenkamer van 't koffiehuis, zijn jas nog niet aanhad, en zoo slaapdronken was, dat hij telkens als de koffie en 't geroosterd brood rondgediend waren, zich weer achter 't beschot langs de ingewikkelde kruiswegen van geeuwen en snorken begaf, en spoedig in diepe rust was verzonken. Terwijl ik daar over mijn uithuizig kopje koffie zat te peinzen, waarheen ik mij vervolgens zou begeven, kwam er in een dezer inrichtingen (onder de vroegste) nabij Bow-street, op zekeren morgen een man binnen, gekleed in een jas met hoogen kraag van snuifachtige kleur, schoenen aan, en

zoover ik mij herinneren kan met niets anders meer dan een hoed, die uit dien hoed een grooten kouden vleeschpudding te voorschijn bracht; een vleeschpudding die zoo groot was dat hij den hoed moeielijk op zijn hoofd kon houden, en de voering voor den dag kwam. Deze geheimzinnige man was bekend door zijn pudding, want toen hij binnenkwam, bracht de slaperige man hem een pint heete thee, een klein brood en een groot mes, vork en bord. Aldus aan zich zelven overgelaten, zette hij den pudding op de ongedekte tafel, en, in plaats van hem te snijden, stak hij er, alsof de pudding een gezworen vijand was, zijn mes doorheen. Vervolgens trok hij het mes er weer uit, veegde 't aan zijn arm af, trok den pudding met zijn vingers van elkaar, en at hem geheel op. De herinnering aan dezen man met den pudding is mij steeds bijgebleven als een herinnering aan een der spookachtigste personen, die ik ooit op mijne nachtelijke omzwervingen heb ontmoet. Maar tweemaal ben ik in die inrichting geweest, en tweemaal zag ik hem binnensluipen (ik zou bijna zeggen, dat hij zoo even uit zijn bed was gestapt en zoo aanstonds weer naar bed zou gaan), hij haalde zijn pudding voor den dag, doorboorde hem, veegde zijn dolk op zijn arm af, en at zijn pudding geheel op. Zijn voorkomen verried wel iets lijkachtigs, doch hij had een bijzonder rood gezicht, ofschoon het, wat den vorm betreft, nogal iets van een paardenkop had. Toen ik hem voor den tweeden keer zag, zei hij met schorre stem tot den slaperigen man: „zie ik er van avond rood uit?” „Dat doe je,” antwoordde hij op onbeleefde wijze. „Mijn moeder,” ging daarop het spook voort, „was een vrouw met een rood gezicht, die aan den drank was, en ik heb haar wat strak aangekeken toen zij in haar doodkist lag, vandaar heb ik haar kleur overgenomen.” Hoe dit echter zij, de pudding scheen een ongezonde pudding te wezen, en ik zag er van af, hem weer te ontmoeten.

Was er geen markt, of zocht ik een kleine verandering, dan verschafte mij een spoorweg-station een veelbelovend gezelschap. Maar zooals 't met de meeste gezelschappen in deze wereld gaat, zoo was ook dit slechts van zeer korten duur. De lichten aan 't station brandden met groote helderheid, de bestellers kwamen uit hunne schuilhoeken te voorschijn, de vigilantes en goederenwagens namen hunne plaatsen in (de postkarren waren er reeds), en eindelijk luidde de bengel, en kwam de trein snorrend aan, doch er waren weinig passagiers, en weinig bagage, en alles pakte zich in allerijl weg. Daar openen de ambulante post-bureaux, met hunne groote netten — alsof zij over 't land getrokken waren om lijken op te halen — hunne deuren, en een lamplucht, een uitgeputte klerk, een conducteur met een rooden rok en de brievenzakken komen voor den dag; de locomotief blaast, steunt en zweet als een machine die haar voorhoofd afveegt en zegt: wat heb ik geloopen! en binnen tien minuten waren de lichten uit, en andermaal was ik weer verlaten en alleen.

Maar nu was er weer los vee op den openbaren weg in de nabijheid, dat steeds (zooals vee altoos doet) door dikke steenen muren probeert te gaan, en zich door een zes duim dik ijzeren traliewerk verdringt, met de koppen naar beneden (zooals vee ook altoos doet), om denkbeeldige honden in de lucht te werpen, en zoodoende zich zelven en allen braven schepselen, die er mee in aanraking komen, een buitengewone en onnoodige moeite veroorzaakt. Nu begon ook het bewuste gaslicht bij de wetenschap dat het licht aanbreekt, al flauwer en flauwer te branden, 't zwervende werkvolk was al op de been, en daar 't wakende leven door de vonken van den laatsten pasteibakker uitgedoofd was, zoo werd het andermaal ontstoken door 't vuur der eerste straat-ontbijtverkoopers. En zoo kwam het licht in al sterker en sterker graad, totdat de laatste graden zoo sterk waren, dat het dag werd, en ik was vermoeid en kon nu inslapen. En op zoo'n uur naar huis terugkeerende, is het, mijns bedunkens, niet het minst wonderlijke ding in L o n d e n, dat in de werkelijke eenzaamheid des nachts, de uithuizige wandelaar daar alleen is. Ik wist maar al te goed, waar de Ondeugd en 't Ongeluk van allerlei aard te vinden waren, als ik maar had willen zoeken: maar zij vielen niet in 't oog, en mijn Uithuizigheid had mijlen en mijlen van straten waarop zij haar eenzamen weg kon hebben, en ook had.

XIV.

KAMERS.

Daar ik eenige bezigheden met een advocaat te verrichten had, die kamers in Gray's Inn bewoonde, die zeer geschikt waren om er zelfmoord te plegen, zoo ging ik, na afloop daarvan, een kijkje op de groote vierkante plaats van dat bolwerk der droefgeestigheid nemen, en beschouwde ze, door bekende zaken omringd, met mijne ondervinding van kamers.

Ik begon, zooals zeer natuurlijk was, met de kamers, die ik juist had verlaten. Zij lagen op de bovenste verdieping, boven een vermolmde trap, met een geheimzinnige toeslaande slaapbank of beschot op 't portaal, dat, donkerzwart geverfd, veel had van een schroefkolenschip. Vele stoffige jaren zijn er vervlogen sedert deze duivelskast tot eenig doel werd gebruikt, en

gedurende al dien tijd, zoover als 's menschen geheugen strekt, was die kast gegrendeld en gesloten. Het was mij maar niet recht duidelijk, of ze er oorspronkelijk bestemd was tot een bergplaats van kolen, of van menschelijke lichamen, of tot een plaats van tijdelijke berging van 't geen waschvrouwen gekaapt hadden; doch ik hel tot de laatste meening over. Het ding is omtrent borsthoogte, en dient den verweerders in benarde omstandigheden gewoonlijk tot steun, waar ze tegen aan kunnen leunen en waarbij zij kunnen peinzen, als zij daar komen in de hoopvolle verwachting een overeenkomst zonder geld te treffen — onder welke gunstige omstandigheden 't meestal gebeurt, dat de rechtsgeleerde heer, dien zij wenschen te spreken, 't bijzonder druk heeft, als wanneer zij elkaar gedurende geruimen tijd op de trap verdringen. Aan den anderen kant der kast staat de op een graf gelijkende (insgelijks donkerzwart geverfde) buitendeur der kamers van den advocaat (op de ongerijmdste wijze) in duistere hinderlaag den ganschen dag op een kier. De kamers van den advocaat zijn drie in getal, bestaande uit een hokje, een kamertje en een hoekje. Het hokje is voor de twee klerken bestemd, 't kamertje wordt door den principaal zelf gebruikt, en 't hoekje is gewijd aan losse papieren, oude jachtmanden, een waschtafeltje en een model van een gepatenteerd scheepskombuis, dat in 't begin dezer eeuw in de kanselarij ten toon was gesteld. 's Morgens tegen half tien uur kan men den jongsten der twee klerken (die, ik heb reden om dit te gelooven, de toongever is te Pentonville wat pijpen en hemden betreft), alle dag 't stof uit zijn officieelen kantoorsleutel zien kloppen op de hierboven vermelde bank of kast; en zoo erg is zijn sleutel aan stof onderhevig en zoo razend veel stof blijft er in zitten, dat, toen er bij buitengewoon zomerweer een straal van 't zonlicht in mijn bijzijn op de bank is gevallen, ik opgemerkt heb, dat zijn onbeduidend gelaat zeer door een soort van Bramah-roos of pokken geschonden was.

Zooals ik van lieverlede heb ontdekt (doordien ik namelijk na kantoortijd wel in de gelegenheid was mijn onderzoek voort te zetten) stond dit appartement onder 't beheer van eene dame, genaamd Sweeney, die zeer veel van een oude familie-paraplu, een zoogenaamde „besteedster", weg had; wier woning tegenover een blinden muur op een plaats bezijden Gray's-Innlane staat, en die gewoonlijk in de passage dier buurt gehaald wordt, als men haar noodig heeft in een nabijgelegen huis van nijverheid, dat de bijzondere eigenschap bezit, om aan haar gezicht een ontstoken voorkomen te geven. Juffrouw Sweeney behoort tot 't ras der publieke waschvrouwen, en is de samenstelster van een merkwaardig handschrift, getiteld „Mrs. Sweeney's Book", waar tal van statistieke bijzonderheden uit geput kunnen worden aangaande de hooge prijzen en 't weinigje nut van soda, zeep, zand, brandhout en andere dergelijke artikelen. Ik heb een legende in mijn geest gekreëerd — en bijgevolg geloof ik ze met de meeste hardnekkigheid — dat wijlen de heer Sweeney een briefjes-rondbrenger bij 't Erentfeste Genootschap van Gray's-Inn was, en dat, uit aanmerking van zijn langdurige en voortreffelijke diensten juffrouw Sweeney dientengevolge in haar tegenwoordige betrekking werd aangesteld. Want, ofschoon zij geen aanspraak op persoonlijke bevalligheid kon maken, heb ik opgemerkt, dat deze dame een betooverenden invloed over 't bejaarde briefjes-rondbrengers-verstand uitoefent (vooral in de poort, en in de hoeken en ingangen), dien ik alleen hieraan kan toeschrijven, dat ook zij tot de broederschap behoorde, alhoewel zij met hen niet meedong. Alles wat ten opzichte van dit appartement diende gezegd te worden, is gezegd, wanneer ik er bij heb gevoegd, dat het in een groot maar zeer verwaarloosd dubbel huis is op Gray's-Inn-square, en dat het buitenste portaal op afschuwelijke wijze met overblijfsels van steen versierd is, die er uitzien als een ontwricht borstbeeld, een verminkte romp, en ledematen van een versteenden rechter.

Waarlijk ik zag op Gray's-Inn gewoonlijk als op een der droefgeestigste inrichtingen van steen en kalk, die den menschenkinderen bekend is. Kan er iets treurigers zijn, dan zijn dorre Square, de Sahara-woestijn der wet, met de huurvertrekken, de oude leelijke dakpannen, de vuile ramen, de bordjes waarop Te Huur, Te Huur staat, de deurposten met inscripties als die op grafsteenen, de gekke poort die op de vuile steeg uitkomt, den akeligen door ijzer versperden en gevangenisachtigen doorgang in de Verulamgebouwen, den beschimmelden roodneuzigen oppasser met kleine doodkistenplaatjes op de borst, en wel met boezelaars voor, — het droge harde en atomistische voorkomen van den geheelen stofhoop? Als mijne oncommercieele reizen naar deze treurige plaats overhellen, dan is mijn genot in een toestand van Engelsche ziekte. De verbeelding ziet op de volheid des tijds, wanneer de trappen geheel naar beneden zullen getuimeld zijn — dagelijks zetten ze zich in een leelijk smakend poeier om, doch geheel vermolmd zijn ze nog niet — wanneer de laatste vervelende rechter, geheel van den ouden tijd, uit een bovenraam, langs een brandladder gehaald, en naar de Holborn Union zal gebracht worden, wanneer de laatste klerk de laatste spat op het laatste perkament achter het laatste der met slijk bezoedelde ramen zal hebben laten vallen. Dan zal een vuile kleine gracht met weelderig gras en een pomp er in, die tusschen 't koffiehuis en South-Square ligt, geheel en al aan katten en rotten overgelaten worden, en niet, zooals thans, haar gebied verdeeld zien tusschen

die dieren en een paar kortstondige tweevoetige dieren die naar beneden kijken, met oogen, beter verglaasd dan de openslaande ramen van hunne akelige lichtbehoevende kamers. Dan zal de weg noord-west, die nu onder een korte leelijke kolonnade ligt, waar in den zomer 't puimsteenpoeier van de vensters der papierhandelaars der rechterlijke macht de leeken in de oogen vliegt, met puin opgevuld en gelukkig niet meer te begaan zijn. Dan zullen de tuinen, waar 't groene gras, de boomen en 't kiezelzand wat men gewoonlijk noemt „een paar vlieringkamers", en al de eet- en drinkwaren, die daar binnengebracht werden, kregen op die manier een zeker Vlieringsmaakje. Ik heb een ongeopenden straatsburger pâté kersversch van de fabrikanten Fortnum en Mason gekend, die dit vlieringluchtje door 't steenen potje had ingezogen, zoodat binnen den tijd van drie kwartier tot zelfs de laatste troffel van de vlieringlucht doortrokken was. Dit was echter niet de zonderlingste eigenschap dezer kamers; volgens de

„EEN CITROEN HEEFT PITTEN, EN EEN WERF HEEFT SCHEPEN EN IK ZAL CHIPS HEBBEN."
(Blz. 82).

een wettelijke zwarte livrei dragen, stinkend worden, en dan zullen de pelgrims naar Gorhambury gaan, om 't afbeeldsel van Baco in zittende houding te zien, en niet hierheen komen ('t geen zij op mijn woord zelden doen), om te zien waar hij wandelde. Dan zal, om kort te gaan, de van oudsher bekende verkooper van tijdschriften alleen in zijn stalletje van een winkel achter Holborn Gate blijven zitten.

Gedurende een zekeren tijd mijner oncommercieele loopbaan bezocht ik dikwijls een paar andere kamers in Gray's Inn-square. Zij waren innigste overtuiging van mijn geachten vriend Parkle (die ze bewoonde), moesten ze zeer zindelijk zijn. Of dit een aangeboren zinsbedrog was, of dat dit hem door juffrouw Miggot de waschvrouw werd ingeprent, heb ik nooit te weten kunnen komen. Doch ik geloof, dat hij er zijn leven voor gegeven zou hebben. Nu, zij waren zoo smerig, dat ik mij op elk artikel van 't meublement duidelijk kon afdrukken door er maar een paar minuten tegen aan te leunen; en 't placht een privaat-amusement van me te zijn, om — als ik het zoo mag noemen — overal

in die kamers mijn conterfeitsel aan te brengen. Daar werd ik voor 't eerst op breede schaal in omloop gebracht. Bij andere gelegenheden dat ik met Parkle in een levendig gesprek gewikkeld was, heb ik toevallig 't gordijn van een der ramen in beweging gebracht, en worstelende insecten, die waarachtig rood waren, en waarachtig alles behalve van die zoogenaamde lieveheersdiertjes waren, vielen boven op mijn hand. Parkle woonde nochtans op dat paar vlieringkamers al jarenlang, naar ziel en lichaam aan de bijgeloovigheid gebonden, dat ze zindelijk waren. Als men hem er geluk mee wenschte, placht hij te zeggen: „in één opzicht lijken ze ten minste niet op andere kamers, weet u, ze zijn zindelijk." In verband hiermee had hij een idee, dat hij zich nooit verklaren kon, te weten dat juffrouw Miggot op de eene of andere wijze tot de Kerk in betrekking stond. Was hij bijzonder goed gehumeurd, dan placht hij te gelooven, dat een gestorven oom van haar Deken geweest was; was hij dor en landerig, dan geloofde hij, dat haar broer een hulpprediker was geweest. Ik en juffrouw Miggot (zij was eene beleefde vrouw) stonden op vertrouwelijken voet met elkaar, doch nooit heb ik haar op de geringste duidelijke verklaring op dit punt betrapt; alleen maakte zij aanspraak op een eigendom in de Kerk, door, als er over gesproken werd, een gezicht te zetten, alsof dit het sluimerende Verleden weer bij haar deed ontwaken, en haar persoonlijk gold. Het kan zijn, dat dit welwillend geloof in de betere dagen van juffrouw Miggot mijn vriend zoo geïnspireerd heeft, dat hij zich zelven aangaande deze kamers misleidde, maar nooit, nooit heeft hij, zelfs een oogenblik, in dit zijn geloof gewankeld, niettegenstaande hij zich zeven jaren in 't vuil wentelde.

Twee van de ramen dezer kamers zagen op den tuin uit; en menigen zomeravond hebben we daar bij elkaar over 't liefelijke der plaats en over koetjes en kalfjes zitten te praten. Aan mijne vertrouwelijkheid met dat vlieringappartement ben ik drie van mijn levendigste persoonlijke indrukken over de eenzaamheid van 't leven op kamers verschuldigd. Zij zullen hier in behoorlijke orde volgen: ten eerste, ten tweede en ten derde.

Ten eerste. Op zekeren dag had mijn vriend in Gray's Inn zijn been bezeerd, en raakte het schrikkelijk ontstoken. Niets van zijn ongesteldheid wetende, was ik juist op weg, hem oudergewoonte op een zomeravond een bezoek te brengen, toen ik tot mijn verbazing een levenden bloedzuiger in Field Court, Gray's Inn, tegenkwam, die waarschijnlijk op weg was naar 't West End van Londen. Daar de bloedzuiger alleen, en bijgevolg dus niet in staat was, mij zijn toestand te openbaren, zelfs al had hij zich daartoe opgewekt gevoeld ('t geen hij niet scheen te zijn), zoo liep ik hem voorbij en ging er van door. Toen ik den hoek van Gray's Inn-square omsloeg, was ik onuitsprekelijkerwijze verwonderd, alweer een bloedzuiger te ontmoeten — ook moederziel alleen, en die ook in westelijke richting, doch niet zoo bepaald op zijn doel afging. Over deze zonderlinge omstandigheid nadenkende, en mijn best doende om me te binnen te roepen, of ik ooit in de „Philosophical Transactions" of eenig ander werk over Natuurlijke Historie gelezen had van eene landverhuizing van bloedzuigers, ging ik naar 't vliering-appartement, en passeerde die sombere reeks van de buitenste gesloten kantoordeuren en eenige leege kantoren, die er tusschen die hooge sfeer en den grond gevonden werden. Toen ik de kamer van mijn vriend binnentrad, vond ik hem, aan een gebonden Prometheus gelijk, zoo lang als hij was op zijn rug liggen, met een stapelgekken oppasser, die hem bediende in plaats van den Gier: welke hulpelooze individu, die zwak en bang, en (zooals mijn vriend mij razend kwaad vertelde) al uren lang in de weer was, om een stuk of wat bloedzuigers op 't been te zetten, tot nog toe maar met een paar uit de twintig was klaar gekomen. Aan de verwarring van dezen Ongelukkige tusschen een natten doek, waarop hij de bloedzuigers, om ze frisch te houden, gelegd had, en de woedende vloeken van mijn vriend, die gedurig snauwde: „Plak ze 'r dan toch op, vent!" had ik het phenomeen te danken, dat ik nu aanschouwde, dat namelijk twee mooie exemplaren dat oogenblik bezig waren, de deur uit te gaan, terwijl een algemeene opstand op 't punt was, onder de overigen op tafel uit te barsten. Na een korte poos zijn wij, door onze vereenigde pogingen, toch de baas geworden, en, toen de bloedzuigers er afgenomen werden, en zich verzadigd hadden, deden wij ze voorzichtig in een karaf. Doch later heb ik niets van hen vernomen, behalve dat zij den volgenden morgen allen weg waren, en dat de Buiten-de-deur jonge man van Bickle Bush en Bodger, op de eerste verdieping, door een of ander schepsel, waarvan de identiteit niet uitgemaakt kon worden, ten bloede toe gebeten is geworden. Bij juffrouw Miggot, de waschvrouw, wilden zij nooit „bijten", maar ik heb altoos 't vast geloof gekoesterd, dat zij er onwetend verscheidene bij zich droeg, totdat zij van lieverlede openingen in 't leven vonden.

Ten tweede. Op dezelfde trap met mijn vriend Parkle, en op dezelfde verdieping, woonde een man der wet, die zijne bezigheden elders verrichtte, en deze kamers tot zijn residentie gebruikte. Een jaar of drie lang wist Parkle dat de man der wet bestond, doch na dien korten tijd van overweging — d. h. kort voor een Engelschman — begonnen zij elkander aan te spreken. Parkle wisselde enkel in zijn privaat-

karakter woorden met hem; van de wijze waarop hij zaken deed wist hij echter niets af. Hij was iemand die zich nogal zoo overal in de stad begaf, doch altoos alleen. Wij hadden elkaar al de opmerking gemaakt, dat, ofschoon wij hem dikwijls in de schouwburgen, op concerten en dergelijke publieke plaatsen aantroffen, hij altoos alleen was. En toch was hij niet iemand van een zwaarmoedig gestel, hij was bepaald iemand die van gezelschap hield; zoodat hij zelfs dikwijls 's avonds, met een sigaar in den mond, deels binnen, deels buiten de kamers van Parkle zou komen ronddraaien, en 't nieuws van den dag bij 't uur bespreken. Hij placht bij die gelegenheden te zeggen, dat hij vier fouten in 't leven vond; ten eerste, dat het den mensch noodzaakte altoos zijn horloge op te winden; ten tweede, dat Londen te klein was; ten derde, dat het bijgevolg verscheidenheid miste, en ten vierde, dat het er te veel stoof. Nu was er zeker zooveel stof in zijn eigen verwelkte kamers, dat zij mij waarlijk aan een bij profetische anticipatie op den tegenwoordigen tijd gestoffeerd graf herinnerden, dat onlangs aan 't licht werd gebracht, nadat 't voor eenige duizenden jaren bedolven had gelegen. Op zekeren zoelen herfstavond, tusschen licht en donker, bracht deze man, die nu vijf jaren over de vijftig was, Parkle een bezoek op zijn gewone luierende wijze, oudergewoonte met zijn sigaar in den mond, en zei: „ik ga de stad uit." Daar hij nooit uit de stad ging, zei Parkle: „zoo waarlijk! Eindelijk dan, he?" „Ja," zei hij, „eindelijk. Want wat staat den mensch anders te doen? Londen is zoo klein! Als je westelijk gaat, dan kom je te Hounslow. Ga je oostelijk, dan kom je te Bow. Ga je zuidelijk, daar is Brixton of Norwood. Ga je noordelijk, dan kun je van Barnet niet ontslagen worden. Dan, de eentonigheid van al die straten, straten, straten, — en van al de wegen, wegen, wegen — en 't stof, stof, stof!" Nadat hij dit gezegd had, wenschte hij Parkle goeien avond, maar zie, daar keert hij terug en zegt, met zijn horloge in de hand: „oh! waarlijk, ik kan niet voortgaan met dit horloge telkens en telkens weer op te winden; ik wou, dat u 't voor me bewaarde." Parkle lachte en stemde er in toe, en zoo ging de man de stad uit. De man bleef zoolang de stad uit, dat zijn brievenbus zoo opgevuld werd met brieven, dat er geen enkele brief meer kon ingestoken worden, zoodat ze bij den huisheer beneden werden afgegeven, en zij vermenigvuldigden zich daar. Eindelijk besloot de eerste portier, na met den boekhouder er over gesproken te hebben, met zijn hoofdsleutel de kamers te openen, en ze meteen een beetje te laten luchten. Toen bevond men, dat hij zich in zijn bedstee opgehangen, en een briefje van den volgenden inhoud achtergelaten had: „Ik zou er de voorkeur aan geven door mijn buurman en vriend (als hij mij veroorlooft hem zoo te noemen), H. Parkle, Esq., te worden losgesneden." Dit deed Parkle besluiten, niet meer op kamers te wonen. Onmiddellijk ging hij bij een familie als commensaal inwonen.

Ten derde. Toen Parkle in Gray's Inn woonde, en ik mij op oncommercieele wijze voor de Balie klaarmaakte — dat, gelijk ieder weet, geschiedt, door zich een oude versleten toga in de provisiekamer, door een oude vrouw in een chronischen toestand van St-Antonius-vuur en waterzucht, te laten omhangen, en, zoo versierd, met zijn vieren een slecht diner te gebruiken, waarbij elke individu de drie anderen wantrouwt — toen nu, zeg ik, een en ander plaats had, was er een zeker bejaard heer die op een voorplein van den Temple woonde, en een goed beoordeelaar en minnaar van portwijn was. Dagelijks dineerde hij op zijn sociëteit, en dronk zijn twee flesschen port, en iederen avond kwam hij thuis in den Temple en ging dan op zijn eenzame kamers naar bed. Dit had zoo verscheidene jaren zonder afwisseling geduurd, totdat hij op zekeren avond, nadat hij thuis was gekomen, een toeval had gekregen, gevallen was en zijn hoofd erg bezeerd had; doch eenigszins weer bijgekomen, tastte hij in 't duister rond om de deur te zoeken. Toen men hem later dood vond waren de teekenen zijner handen door de kamer heen, de duidelijkste bewijzen dat hij zoo moest gedaan hebben. Dit nu gebeurde op Kerstavond, en boven hem woonde een jonge man, die zusters en jonge vrienden van buiten over had, wien de jonge man juist dien avond een partijtje gaf, in den loop waarvan zij onder anderen Blindemannetje speelden. Om 't genot van dit spel te verhoogen, speelden zij dat slechts bij 't licht van 't vuur; en op eens, toen zij daar allen stilletjes ronddansten en sprongen, en de blindeman een van de mooiste zusters van den gastheer achternazat (wat ik hem niet kwalijk kan nemen), riep een van 't gezelschap uit: „Luister, van avond speelt de man beneden zeker blindemannetje in zijn eentje!" Zij luisterden, en 't kwam hun voor, alsof zij iemand hoorden vallen en over 't meublement struikelen, en allen lachten over 't bedrog en speelden luchthartiger en vroolijker door dan te voren. Zoo werden die twee zoo verschillende spelen van leven en dood, op de twee verschillende kamers te zamen geblinddoekt afgespeeld.

Ziedaar de gebeurtenissen, die, zoodra zij mij bekend zijn geworden, mij lang geleden van een diep besef doordrongen hebben van de eenzaamheid van 't leven op kamers. Er was een phantastische illustratie, in velerlei opzicht van dezelfde strekking, die onvoorwaardelijk geloofd werd door een nu overleden man van vreemd allooi, dien ik kende, toen ik volgens de wet nog niet geheel en al mondig was,

ofschoon ik me toen al op de oncommercieele lijn bewoog.

Dit was een man, die, ofschoon niet ouder dan dertig jaar, de wereld in verschillende onvereenigbare hoedanigheden had gezien — onder anderen was hij officier bij een Zuid-Amerikaansch regiment geweest — maar die in geenerlei opzicht veel in 't leven uitgevoerd had, in schulden stak en zich steeds schuil moest houden. Hij bewoonde kamers van de naarste soort in Lyons Inn; zijn naam stond evenwel niet aan de deur of deurpost, maar in plaats daarvan stond er den naam van een vriend, die op de kamers gestorven was, en die hem zijn meublement had vermaakt. Het verhaal had zijn oorsprong in 't meublement en was van den volgenden inhoud. — Laat de naam van den vorigen huurder, die nog op de deur te lezen stond, mijnheer Testator zijn.

Mijnheer Testator huurde een paar kamers in Lyons Inn, toen hij nog maar weinig meublement voor zijn slaapkamer, en nog minder voor zijn zitkamer had. In dien toestand had hij eenige wintermaanden doorgebracht, en het zeer armoedig en koud gevonden. Op zekeren nacht, na twaalven, toen hij zat te schrijven, en nog meer schrijfwerk had, dat bepaald af moest, vóór hij naar bed ging, merkte hij, dat zijn kolen op waren. Wel had hij kolen beneden, maar nog nooit was hij in zijn kelder geweest; de keldersleutel echter lag op den schoorsteenmantel, en als hij naar beneden ging en de kelderdeur opende, waar de sleutel op paste, kon hij gereedelijk vooronderstellen, dat de kolen in dien kelder zijn eigendom waren. Wat zijn waschvrouw betreft, zij woonde onder de kolenwagens en schuitenvoerders van de Teems — want er waren Teems-schuitenvoerders in die dagen — in een of ander onbekend rottenhol bij de rivier, onder straatjes en steegjes aan den anderen kant van 't „Strand". Geen nood, dat de een of andere persoon hem op zijn weg zou bemoeielijken of tegenhouden, want Lyon's Inn was droomende, bedwelmd, dronken, gemelijk, weddende en overpeinzende om wissels te disconteeren of prolongeeren — met andere woorden: Lyons Inn was slapende of wakende, zich met zijn eigen zaken bemoeiende. Mijnheer Testator nam dan zijn kolenbak in de eene hand, zijn kaars en sleutel in de andere, en daalde in een der treurigste holen van Lyons Inn af, waar de late rijtuigen op straat een donderend geraas maken, en 't scheen wel, dat Macbeth's Amen in de kelen van al de waterbuizen in de buurt stak, dat zij er met alle geweld uit zagen te krijgen. Na tevergeefs hier en daar onder de lage deuren rondgetast te hebben, kwam mijnheer Testator eindelijk aan een deur met een verroest slot, waar zijn sleutel op paste. Nadat hij de deur met veel moeite geopend en er in gekeken had, vond hij evenwel geen kolen, maar een verwarden hoop meubelen. Verschrikt dat hij een anders eigendom betreden had, sloot hij de deur weer dicht, ontdekte zijn eigen kelder, vulde zijn kolenbak en ging naar zijn kamers terug.

Maar het meublement liep als kwikzilver onophoudelijk door 't hoofd van mijnheer Testator, totdat hij eindelijk, om vijf uur 's morgens, huiverig naar bed ging. Vooral had hij een tafel noodig om op te schrijven, en een tafel juist gemaakt om er op te schrijven had hij vooraan op dien hoop met meubelen zien staan. Toen nu zijn waschvrouw 's morgens uit haar hol te voorschijn kwam, om zijn koffiewater te koken, zocht hij het gesprek behendiglijk op kelder en meublement te brengen; doch die twee ideeën kon zij in haar ziel niet verbinden. Nadat zij hem verliet, en hij onder zijn ontbijt weer over 't meublement zat na te denken, herinnerde hij zich het verroeste slot, en leidde daaruit af, dat het meublement al lang in de kelders moest verborgen geweest zijn — misschien was 't daar vergeten — misschien was de eigenaar dood, wie weet het? Nadat hij er eenige dagen over nagedacht had, in den loop waarvan hij in Gray's Inn niets omtrent 't meublement had kunnen uitvisschen, begon hij wanhopend te worden, en besloot hij de tafel in leen te nemen — wat hij dienzelfden nacht dan ook deed. Niet lang had hij de tafel gehad, of hij besloot een gemakkelijken stoel te leenen; niet lang had hij den gemakkelijken stoel gehad, of hij besloot een boekenkast te leenen; vervolgens een canapé; vervolgens een karpet en kleedje. Toen gevoelde hij, dat hij zich „in zooverre in meublement gestoken had," dat het geen kwaad kon, om nu den heelen boel maar in leen te nemen. Bijgevolg nam hij alles in leen, en sloot den kelder voorgoed. Hij had dien telkens gesloten na elk bezoek. In 't holste van den nacht had hij stuk voor stuk naar boven gedragen, en, op zijn best genomen, zich zoo slecht gevoeld als een man na de opstanding. Ieder voorwerp was blauw en als met een waas van bont overtrokken, toen hij 't in zijn kamer bracht, en hij was genoodzaakt geweest, het op moordenaarsachtige en schuldige wijze op te poetsen, als L o n d e n sliep.

Mijnheer Testator woonde op zijn gemeubeleerde kamers een jaar of vier, of langer, en maakte zich van lieverlede diets, dat 't meublement zijn eigen was. In dien gelukkigen gemoedstoestand verkeerde hij, toen hij op zekeren avond iemand laat de trap hoorde opkomen, en een hand bewoog zich over zijn deur, alsof men naar 't slot zocht, en toen werd er met een dof en statig geluid aan de deur geklopt, dat wel 't springen van een van de veeren in mijnheer Testator's gemakkelijken stoel kon geweest zijn, om hem er uit te wippen; zoo gauw ging dit in zijn werk.

Met een kaars in zijn hand ging mijnheer Testator naar de deur, en vond daar een zeer bleeken en langen man; een voorovergebogen man; een man met zeer hooge schouders, met een zeer smalle borst en een zeer rooden neus; een slordig-fatsoenlijk man. Hij was in een lange versleten zwarte jas gehuld, die van voren met meer spelden dan knoopen was dicht gemaakt, en onder zijn arm hield hij een paraplu zonder knop geklemd, alsof hij op den doedelzak speelde. Hij zei: „neem me niet kwalijk, maar kunt u me niet zeggen —" hier bleef hij steken en keek naar een of ander voorwerp in de kamers.

„Of ik u wat kan zeggen?" vroeg mijnheer Testator, zijn stilzwijgen met niet weinig schrik bemerkende.

„Neem me niet kwalijk," zei de vreemdeling, „maar — dat is niet wat ik u wensch te vragen — z i e ik hier ook een of ander klein artikel, dat m ij toebehoort?"

Mijnheer Testator begon te stotteren, dat hij daar niet bewust van was — toen schoof de vreemdeling hem voorbij, de kamers binnen. Daar onderzocht hij op kaboutermannetjes-wijze, die mijnheer Testator tot in merg en been huiverig maakte, ten eerste de schrijftafel, en zei: „de mijne"; toen den gemakkelijken stoel, en zei: „de mijne"; vervolgens de boekenkast, en zei: „de mijne"; sloeg toen een hoek van 't karpet om, en zei: „de mijne"! Tegen 't einde van dit onderzoek bemerkte mijnheer Testator, dat hij door drank was bedwelmd, en dat die drank jenever was. Hij was niet verward door de jenever, hetzij in spraak of houding; maar hij was stijf van de jenever in beiderlei opzichten.

Mijnheer Testator verkeerde in een schrikkelijken toestand, want naar aanleiding van 't geen hij uit 't verhaal opmaakte kwamen hem nu de mogelijke gevolgen van 't geen hij uit onnadenkendheid en stoutmoedigheid gedaan had, eerst recht duidelijk voor den geest. Nadat zij elkander voor een oogenblik hadden aangekeken, begon hij al bevende:

„Mijnheer, ik ben overtuigd, dat u aanspraak heeft op een volledige verklaring, schadevergoeding en teruggave. Het zal u verstrekt worden. Wees niet boos, laat er zelfs niet de geringste natuurlijke geprikkeldheid aan uw kant overblijven, maar doe me 't pleizier, dat we met mekaar een —"

„Droppel drinken," viel de vreemdeling hem in de rede. „Ik ben er juist gestemd toe."

Mijnheer Testator had bedoeld, „met mekaar een oogenblikje zitten praten," doch stemde onmiddellijk, tot zijn groote geruststelling, met 't amendement in. Hij zette een karaf met jenever op tafel, en was verder druk in de weer, om wat kokend water en suiker te krijgen; daar merkte hij dat de bezoeker al de helft van de karaf op had gedronken. Met warm water en suiker dronk de bezoeker de andere helft op, vóórdat hij een uur op de kamers was, op 't spelen van de klok af van de Maria-kerk in 't „Strand"; terwijl hij gedurig bij zich zelven mompelde: „dat's mijn!"

Toen nu de jenever op was, en mijnheer Testator met verwondering afwachtte wat er nu volgen zou, stond de bezoeker op en zei, met toegenomen stijfheid: „op wat voor uur van den morgen, mijnheer, zou 't u gelegen komen?" Aarzelend antwoordde mijnheer Testator: „om tien uur." „Mijnheer," zei de bezoeker, „om tien uur precies zal ik maken dat ik er ben." Vervolgens keek hij mijnheer Testator doodbedaard aan en zei: „God zegene u! Hoe maakt mevrouw 't?" Mijnheer Testator (die geen vrouw had) zei zeer bewogen: „Ze is nogal erg aan 't tobben, die arme ziel, doch overigens wel." De bezoeker draaide zich daarop om en ging heen; en viel twee keer toen hij de trap afliep. Van dat uur af werd niets meer van hem gehoord. Of hij nu een spook was, òf een spookachtige begoocheling door 't geweten te voorschijn geroepen, òf een beschonken man, die daar niets te maken had, òf de beschonken wettige eigenaar van 't meublement met een flauwe flikkering van gedachten, òf hij veilig thuis was gekomen, òf geen tehuis had waar hij heen kon gaan, òf hij dien avond aan den drank is gestorven, òf daarna steeds in den drank heeft geleefd; na dien tijd werd niets van hem vernomen. Ziedaar het verhaal verbonden aan 't meublement, en 't werd als geloofwaardig beschouwd door den tweeden bezitter daarvan, die thans op de bovenste kamers in dat nare Lyon's Inn woonde.

Wij moeten hier ten opzichte van kamers in 't algemeen doen opmerken, dat ze bepaald voor kamers moeten gebouwd zijn, om de ware eenzaamheid te bezitten. Gij kunt een groot woonhuis bijzonder eenzaam maken door vertrekken af te zonderen en ze dan kamers te noemen, doch de ware eenzaamheid kunt gij ze niet geven. In woonhuizen zijn familiefeesten geweest; kinderen zijn er groot geworden; meisjes zijn er vrouwen in geworden; vrijages en huwelijken hebben er in plaats gehad. Echte kamers waren nooit jeugdig, kinderlijk, maagdelijk; nooit waren er poppen in, of hobbelpaarden, of doopfeesten, of verlovingen, of kinderdoodkistjes. Laat Gray's Inn het kind aanwijzen, dat met hand en hart 't eerst in aanraking kwam met Robinson Crusoë in een zijner vele „appartementen" en een klein standbeeld van dat kind, uit marmer met een gouden inscriptie, zal op mijne kosten te zijner beschikking gesteld worden, als een drinkwaterfontein voor den geest om zijn dorstige square te verfrisschen. Laat Lincoln's Inn van allen die uit zijn huizen in 't huwelijksbootje gestapt zijn, maar één twintigste aan schoone bruiden

toonen, die uit liefde en hoop en niet om geld huwden, en al de vice-kanseliers zullen van nu af gratis in bloemenruikers bewaard worden, voor rekening van den schrijver dezes. Op 't terras van de Adelphi, of in de een of andere straat van dat onderaardsche plekje gronds, waar 't gedurig spookt, of in den omtrek van Bedford-row of James-street, of ergens anders in die buurten, die uitgebloeid en in zaad geschoten zijn, daar zult gij, dit valt niet te ontkennen, kamers vinden met al de geriefelijkheden van Eenzaamheid, Geslotenheid en Donkerheid, waar gij zoo zwaarmoedig kunt zijn, als ge maar wilt, waar ge zoo allergemakkelijkst vermoord kunt worden, terwijl ze eenvoudig van u zullen vertellen, dat ge even naar 't strand zijt gegaan. Maar muzikaal vloeiden de vele wateren des levens eenmaal in die droge beddingen; — onder de Inns nooit. De eenige populaire legende, ten opzichte van ieder uit de nare familie van Inns bekend, is 't gefluister van een donkeren Old Bailey aangaande Clements Inn, en behelzende, hoe 't zwarte schepsel, dat daar den zonnewijzer vasthoudt, een neger was die zijn heer doodsloeg, en dit sombere gebouw uit den inhoud van zijn brandkast opbouwde — voor welke bouwkundige overtreding alleen hij veroordeeld had moeten worden om er in te wonen. Doch wat voor gespuis zou zijn verbeelding over zulk een plaats vermoeien, of over New Inn, Staple Inn, Bernard's Inn, of over welke wijk dan ook van dat smerige volkje?

De echte waschvrouw is ook eene inrichting, die in al haar volledigheid niet te verkrijgen is buiten de echte kamers. 't Wordt alweer niet ontkend, dat ge ergens anders beetgenomen kunt worden. Ergens anders kunt ge — voor geld — oneerlijkheid, dronkenschap, onzindelijkheid, luiheid en volslagen ongeschiktheid hebben. Maar de echte, roodglimmende onbeschaamde waschvrouw; de echte juffrouw Sweeney — in gestalte, kleur, samenstel en reuk zoo gelijk aan de oude familieparaplu; de echte samengestelde gruwel van kousen, stemming, hoed, helderheid, losbandigheid en dieverij, die is slechts aan de bron te putten. Juffrouw Sweeney is buiten bereik van menschelijke kunst. De vereenigde pogingen van verscheidene mannen worden er toe vereischt, om dat grootsche werk tot stand te brengen, en het komt alleen tot volmaaktheid onder de bescherming van een Eerwaardig Genootschap en in een Inn of Court.

XV.

KINDERMEIDENVERTELSELS.

Weet ik met mijn tijd geen weg, dan zijn er niet veel plaatsen, die ik met meer pleizier bezocht, dan waar ik nooit geweest ben. Want mijne bekendheid met die plaatsen is van zoo oude dagteekening en tot eene vertrouwelijkheid van zoo innigen aard gerijpt, dat ik er een bijzonder belang in stel, mij zelven te overtuigen, dat zij onveranderd zijn gebleven.

Nooit was ik op Robinson Crusoë's eiland, nochtans toef ik daar vaak. De volkplanting, die hij er op gesticht heeft, ging spoedig te niet, en is onbewoond gebleven döor de afstammelingen der deftige en hoffelijke Spanjaarden, of van Will Atkins en de andere muitelingen, en is tot haar vorigen toestand teruggekeerd. Geen takje van haar teenen hutten is er overgebleven, haar geiten zijn al lang weer wild geworden, haar snaterende papegaaien zouden, wierd er een geweer afgeschoten, de zon met een wolk van schitterende kleuren verduisteren, nooit heeft zich een gezicht afgespiegeld in 't water van 't beekje waarover Vrijdag is gezwommen, toen hij door zijn twee broeders canibalen met hongerige magen achtervolgd werd. Na aanteekeningen met andere reizigers vergeleken te hebben, die het eiland ook weer bezocht hebben, en nauwkeurig onderzocht hebben, heb ik mij zelven overtuigd dat er geen spoor van de huishouding of theologie van den heer Atkins te vinden was, ofschoon zijn spoor op dien gedenkwaardigen avond zijner landing om zijn kapitein aan wal te zetten, toen hij her- en derwaarts was misleid geworden, en zijn kracht en moed hem begaven, nog duidelijk te zien is. Zoo is de heuveltop, waar Robinson sprakeloos van vreugde werd, toen de weer geredde kapitein naar 't schip wees, dat op een afstand van een halve mijl van 't land lag te slingeren, het schip dat hem, in 't negen en twintigste jaar zijner afzondering op die eenzame plaats, terug zou voeren. Zoo is de zandachtige oever, waar de gedenkwaardige voetstap in gedrukt was, en waar de wilden hunne kano's op 't strand trokken als zij aan land kwamen om hunne schrikwekkende publieke diners te houden, die aanleiding gaven tot een dans, die veel erger was dan toespraken te maken. Zoo is de grot, waar de schitterende oogen der oude geit er in den donker zoo kaboutermannetjesachtig begonnen uit te zien. Zoo is de ligging der hut waar Robinson met zijn hond, papegaai en kat woonde, en hij de eerste smarten der eenzaamheid ondervond, die — wel opmerkelijk — nooit eenige spookachtige zinsbegoocheling bij hem deden ontstaan; een omstandigheid zelfs zoo opmerkelijk, dat men

vooronderstellen moet, dat hij misschien iets in zijn verhaal heeft vergeten op te teekenen. Om honderden van zulke voorwerpen, bedolven onder een zwaren tropischen bladerenlast, beukt onophoudelijk een tropische zee, en behalve gedurende den korten regentijd schiet de tropische zon hare heldere en onbewolkte stralen er overheen.

Evenmin is de nacht mij ooit overvallen te midden van wolven, op de grenzen van Frankrijk en Spanje; of heb ik als 't pikdonker was geworden, en de grond met sneeuw bedekt was, mijn klein gezelschap tusschen eenige gevelde boomen, die tot borstwering dienden, te zamen getrokken, en daar een schot los kruit gelost, dat wij oogenblikkelijk een vier en twintigtal vlammende wolven hadden, die de duisternis om ons heen verlichtten. Desniettemin ga ik van tijd tot tijd naar dat akelige oord terug, en verricht er weer hetzelfde; en als ik dan de verzengende en bradende wolven op 't vuur ruik, als ik den een den ander voorthollende en tuimelende aan brand zie steken, als ik ze in de sneeuw zie wentelen, en hun gehuil hoor, dat door al de echo's, zoowel als door al de onzichtbare wolven in 't bosch, opgevangen wordt, dan, dan doet me dat beven.

Nooit was ik in de grot der roovers, waar Gil Blas woonde; maar dikwijls keer ik daar terug en vind de valdeur even zwaar als gewoonlijk, terwijl die booze oude, onbekwaam gemaakte zwarte altijd een weinig in bed ligt te vloeken. Nooit was ik in de studeerkamer van Don Quichot, waar hij zijn boeken over ridders las, totdat hij opstond en met ingebeelde reuzen aan 't vechten ging en zich dan met groote teugen waters verfrischte; nochtans kunt gij geen boek daarin aanraken zonder mijn weten, of zonder mijn toestemming. Nooit was ik (dank zij den hemel) in gezelschap met de kleine oude vrouw, die uit de kist sprong en den koopman Abudah aanraadde, naar den Talisman van Oromanes te gaan zoeken; nochtans maak ik er mijn werk van, te weten, dat zij goed bewaard wordt, en even ondraaglijk is als altoos. Nooit was ik daar ter schole, waar de knaap Horatio Nelson uit bed opstond om peren te stelen: niet omdat hij er een stuk of wat wou hebben, maar omdat iedere andere jongen bang was; nochtans ging ik dikwijls naar deze Academie terug, om hem uit het raam met een laken naar beneden te zien laten. Dit is ook het geval met Damascus en Bagdad, en Brobingnag (dat het zonderlinge voorrecht heeft, om, als 't geschreven wordt, in den regel verkeerd te worden gespeld), en Lilliput, en Laputa, en den Nijl, en Abyssinië, en den Ganges, en de Noordpool, en vele honderden van plaatsen — nooit was ik er geweest; nochtans zorg ik er voor als voor mijn leven, dat zij onaangeroerd blijven, en altoos ga ik er weer naar toe.

Maar toen ik op zekeren dag te Dullborough was, om de herinneringen mijner kindsheid te bezoeken, zooals die beschreven zijn op de vorige bladzijden dezer aanteekeningen, werd mijne ervaring te dezen opzichte tot nul en geener waarde gemaakt, door 't groote aantal plaatsen en menschen — alleronmogelijkste plaatsen en menschen, doch daarom niet 't minst verontrustend waar — waar ik, gelijk ik ontdekte, geïntroduceerd was geworden door de kindermeid, toen ik nog geen zes jaar oud was, en waar ik 's avonds, zonder dat ik 't wenschte, genoodzaakt werd weer een bezoek te brengen. Indien wij allen onzen eigen zielstoestand kenden (in een meer uitgebreiden zin dan waarin die in 't algemeen verstaan wordt), dan vermoed ik, dat we de kindermeid verantwoordelijk zouden vinden voor de meeste duistere hoekjes waar wij tegen wil en dank naar toe gedreven worden.

Het eerste duivelsche karakter, dat zich bij mijn vreedzame jeugd opdrong (als ik mij dien dag te Dullborough te binnen roep), was een zekere Kapitein Moordenaar. Deze ellendeling moet een afstammeling van de familie van Blauwbaard geweest zijn, maar in die dagen had ik geen idee van bloedverwantschap. Zijn waarschuwende naam scheen geen algemeen vooroordeel tegen hem gaande gemaakt te hebben, want in de voornaamste gezelschappen werd hij toegelaten; ook bezat hij een groot vermogen. De zending van Kapitein Moordenaar had het huwelijk ten doel, en 't stillen van een canibalischen eetlust door jonge bruiden. Op den morgen van zijn huwelijk liet hij altoos beide kanten van den weg naar de kerk met vreemdsoortige bloemen beplanten; en als zijn bruid hem vroeg: „lieve Kapitein Moordenaar, nooit heb ik te voren zulke bloemen gezien: hoe noemt men die?" dan antwoordde hij: „ze worden 't Versiersel van 't huislam genoemd," en hij lachte om zijn wreede scherts op afschuwelijke wijze, de gemoederen der edele bruiloftsgasten verontrustende door een rij zeer scherpe tanden te laten zien, die hij toen voor 't eerst ten toon stelde. Hij maakte zijn hof in een rijtuig met zes, en trouwde in een met twaalf paarden bespannen, en al zijn paarden waren zoo wit als melk met een rood vlekje van achteren, dat hij door 't tuig liet verbergen. Want 't vlekje zou er komen, niettegenstaande het paard zoo wit was als melk toen Kapitein Moordenaar het kocht. En dat vlekje was 't bloed der jonge bruid. (Aan dit schrikkelijk oogenblik ben ik mijn eerste persoonlijke ervaring van eene rilling en koude kralen op mijn voorhoofd verschuldigd). Toen Kapitein Moordenaar met feestvieren en brassen gedaan, en de edele gasten weggestuurd had, en hij alleen was met zijne vrouw een maand na hun huwelijk, precies op den dag af, was 't zijn grillige gewoonte, een

gouden rolstok en eene zilveren pastei-schaal voor den dag te brengen. Nu was er deze eigenaardige eigenschap in de vrijages van Kapitein Moordenaar, dat hij altoos vroeg of de jonge dame de korst van een pastei kon maken; en ingeval zij daartoe noch uit zich zelve, noch door opvoeding in staat was, dan werd haar dat geleerd. Heel goed. Toen de bruid zag, dat Kapitein Moordenaar den gouden rolstok en de zilveren pastei-schaal te voorschijn bracht, herinnerde zij zich dit, en rolde haar gegalonneerde zijden mouwen op, om een pastei te maken. De Kapitein kwam met eene zilveren pastei-schaal van ontzaglijken omvang voor den dag, en de Kapitein kwam met meel, boter en eieren en met al 't benoodigde voor den dag, behalve met het inwendige voor de pastei; met benoodigdheden voor 't voornaamste voor 't inwendige der pastei, kwam hij niet voor den dag. Toen zei de lieve bruid: „lieve Kapitein Moordenaar, wat moet dit voor een pastei worden?" — Hij antwoordde: „een vleeschpastei." — Toen zei de lieve bruid: „lieve Kapitein Moordenaar, ik zie geen vleesch." — De Kapitein antwoordde schertsend: „kijk in den spiegel." — Zij keek in den spiegel, maar zag nog geen vleesch, en de Kapitein schaterde van 't lachen, en oogenblikkelijk zijn voorhoofd fronsende en zijn zwaard trekkende, beval hij haar, de korst uit te spreiden. Daarop spreidde ze de korst uit terwijl ze er heete tranen op liet vallen, omdat hij zoo stuursch was, en toen zij de korst op den schotel uitgespreid en de bovenste korst ook in gereedheid had gebracht, riep de Kapitein uit: „Ik zie 't vleesch in den spiegel!" En de bruid keek op in den spiegel, juist bijtijds om den Kapitein haar hoofd af te zien snijden; en hij hakte haar in stukjes, en peperde haar, en zoutte haar, en deed haar in de pastei, en zond ze naar den bakker, en at ze geheel en al op, en kloof de beentjes.

Op deze wijze ging Kapitein Moordenaar voort, en hij was bijzonder voorspoedig, totdat hij een keuze moest doen tusschen twee tweelingzusters, en in 't eerst kon hij zijn keus maar niet bepalen. Want, ofschoon de eene blond, en de andere donker was, waren zij beiden even mooi. Maar daar de blonde zuster hem beminde, en de donkere hem haatte, zoo koos hij de blonde. De donkere zuster zou het huwelijk wel verhinderd hebben als zij kon, maar zij kon dat niet; op den avond vóór den dag van 't huwelijk echter ging zij stilletjes heen en beklom den tuinmuur van Kapitein Moordenaar, want zij koesterde een hevigen argwaan jegens hem, en zij keek door een reet in 't blind van zijn raam naar binnen, en wat zag ze? Dat hij zich de tanden liet vijlen. Den volgenden dag luisterde zij van 's morgens tot 's avonds, en hoorde hem schertsen over 't huislam. En een maand na 't huwelijk, precies op den dag af, had hij de pasteikorst uit doen spreiden, en de schoone bruid 't hoofd afgehakt, en in de pastei gedaan, en naar den bakker gezonden, en geheel opgegeten, en de beentjes afgekloven.

De achterdochtige ziel der donkere tweelingzuster was nog achterdochtiger geworden, toen zij gezien had, dat de Kapitein zijn tanden vijlde, ook door de scherts over 't huislam. Toen hij nu zei, dat haar zuster gestorven was, dacht zij eens over alles na, vermoedde de waarheid, en besloot haar zuster te wreken. Daarop ging zij naar 't huis van Kapitein Moordenaar, en klopte en schelde aan, en toen nu de Kapitein aan de deur kwam, zei zij: „Lieve Kapitein Moordenaar, trouw mij nu, want ik hield altoos veel van u, en was jaloersch op mijn zuster." De Kapitein nam 't als zeer vleiend voor hem op, en hij antwoordde haar beleefd, en 't huwelijk werd spoedig voltrokken. Op den avond vóór dien dag klom zij weer bij zijn raam op, en zag hem weer zijne tanden scherp vijlen. Toen zij dit zag, lachte zij zoo allerschrikkelijkst door de reet in 't blind, dat het bloed den Kapitein in de aderen stolde, en hij zei: „ik wil hopen, dat niets mij onpasselijk heeft gemaakt!" Daarop lachte zij weer nog eens zoo verschrikkelijk, en het blind werd geopend, en onderzoek gedaan, doch zij was bijtijds heengegaan, en er was niemand te vinden. Den volgenden dag gingen zij in een rijtuig met twaalf paarden bespannen naar de kerk, en 't huwelijk werd voltrokken. En één maand na 't huwelijk, precies op den dag af, spreidde zij de pasteikorst uit, en Kapitein Moordenaar sneed haar hoofd af, en hakte haar in stukjes, en peperde haar en deed haar in de pastei, en zond ze naar den bakker en at ze geheel en al op, en kloof de beentjes.

Doch voordat zij de pastei uitspreidde, had zij een doodelijk vergif, van een allerverschrikkelijksten aard, samengesteld uit kikkeroogen en spinnenpooten, ingenomen; en nauwelijks had Kapitein Moordenaar haar laatste beentje gekloven, of hij begon op te zwellen, blauw te worden, en over geheel zijn lichaam kwamen vlekken, en hij gilde. En hij begon hoe langer hoe meer te zwellen en blauw te worden en vlekken op zijn lichaam te krijgen en te gillen, totdat hij van den vloer tot 't plafond, en van muur tot muur reikte; waarna hij om één uur in den morgen met eene luide ontploffing barstte. Op 't geluid hiervan braken al de melkwitte paarden los en werden stapelgek, en liepen ieder in 't huis van Kapitein Moordenaar omver (beginnende met den huissmid die zijne tanden aangevijld had), totdat allen dood waren, en toen draafden zij weg.

Honderden malen heb ik deze legende van

Kapitein Moordenaar in mijn vroege jeugd gehoord, en honderden malen gevoelde ik, dat mij de gedachte in bed bekroop, om een kijkje te nemen aan 't raam, evenals de donkere tweelingzuster, en zijn schrikwekkend huis te bezoeken, en hem dan in zijn blauwen en gevlekten en gillenden toestand te zien, terwijl hij daar van den vloer tot den zolder en van muur tot muur reikte. De jonge vrouw, die mij in kennis bracht met Kapitein Moordenaar, had een duivelsch genot in mijn vrees, en zij placht te be-

„DE WIND WAAIT STEVIG UIT 'T NOORDOOSTEN, ... EN DE VORMLOOZE PASSAGIERS LIGGEN DAAR IN DROEFGEESTIGE HOOPEN. (Blz. 91).

ginnen, dat herinner ik mij nog zeer goed — bij wijze van een inleidende ouverture — met in de lucht te grijpen met haar beide handen, en een lang dof gesteun te uiten. In verband met dezen helschen Kapitein veroorzaakte mij deze plechtigheid zooveel leed, dat ik haar soms deed opmerken, dat ik nauwelijks sterk en oud genoeg was, om 't verhaal juist nu weer te hooren. Maar zij schonk mij geen enkel woord van 't verhaal en zette mij den schrikkelijken kelk aan de lippen als 't eenige voorbehoedmiddel bekend in de wetenschap tegen „De Zwarte Kat" een in de tooverkunst ervaren en vurig-oogige, bovennatuurlijke kater, die bekend stond, dat hij 's nachts in de wereld op roof uitgaat, den adem van kleine kinderen uitzuigende, en dat hij (zooals mij te kennen werd gegeven) bijzonder op mijn adem gesteld was.

Deze vrouwelijke bard — moge mijn schuld van verplichting jegens haar terugbetaald geworden zijn in den vorm van nachtmerries en angstzweet! — deze vrouwelijke bard, zeg ik, komt mij weer in de gedachte als de dochter van een scheepsbouwmeester. Haar naam was Mercy (genade), maar met mij had ze geen genade. Er was zoo iets van een scheepsbouwmeestersluchtje aan 't volgende verhaal. Daar 't mij altoos in een vage vereeniging met calomelpillen te binnen schiet, zoo geloof ik, dat 't met opzet bewaard werd voor die sombere avonden, als ik door een of ander geneesmiddel verzwakt was.

Er was eens een scheepstimmerman, en hij werkte op een Gouvernements Scheepswerf, en

zijn naam was Chips. En de naam van zijn vader vóór hem was Chips, en zijns vaders naam vóór hem was Chips, en zij heeten allen Chips. En Chips de vader had zich zelven aan den Duivel verkocht voor een ijzeren pot, een schepel van tien stuivers spijkers, een halve ton koper, en een rot die spreken kon; en Chips de grootvader en Chips de overgrootvader hadden zich voor 't zelfde bedrag, en op dezelfde voorwaarden, verkocht, en de koop bestond in de familie voor een zeer geruimen tijd. Op zekeren dag nu, dat de jonge Chips beneden in 't donkere ruim van een oud schip van vier en zeventig stukken, dat in 't Droge Dok was gehaald om gekalfaterd te worden, heel alleen aan 't werk was, kwam de Duivel tot hem en zei:

A Lemon has pips,
And a Yard has ships,
And I'll have Chips.

D. W. Z.:

Een citroen heeft pitten,
En een werf heeft schepen
En ik zal Chips hebben.

(Ik weet niet waarom, maar dat de Duivel zich altoos in rijm uitdrukte, hinderde mij geweldig.) Chips keek op, toen hij deze woorden hoorde, en daar zag hij den Duivel met groote kalfsoogen, die bijzonder scheel keken en waaruit gedurig een blauw vuur straalde. En telkens als hij knipoogde, vielen er blauwe vonken uit, en zijne wenkbrauwen maakten een geluid alsof men met een vuurslag uit een vuursteen vuur slaat. En aan zijn eenen arm hing een ijzeren pot, en onder denzelfden arm had hij een schepel van tien stuivers spijkers, en onder zijn anderen arm was een halve ton koper, en op een zijner schouders zat een rot die spreken kon. Toen zei de Duivel weer:

A Lemon has pips,
And a Yard has ships,
And I'll have Chips.

(De onveranderlijke indruk dezer schrikwekkende tautologie van den kant van den Boozen Geest was genoeg, om mij voor eénige oogenblikken van mijne zinnen te berooven.) Chips antwoordde dan ook nooit, maar ging met zijn werk voort. „Wat doe je, Chips?" vroeg de rot die spreken kon. „Ik ben bezig nieuwe planken in te zetten daar waar jij en jou bende de ouwe opgegeten hebben," zei Chips. „Maar we zullen die ook opeten," zei de rot die spreken kon; „en we zullen 't water binnenlaten en al 't scheepsvolk laten verdrinken, en we zullen hen dan ook opeten." Daar Chips maar een scheepstimmerman, en geen man van een oorlogsschip was, zoo zei hij: „doe jij wat je niet laten wilt." Doch hij kon zijn oogen niet van de halve ton koper, of van 't schepel van tien stuivers spijkers afhouden; want spijkers en koper zijn de geliefkoosde voorwerpen van den scheepstimmerman; en zoodra zij daartoe maar in de gelegenheid zijn, zullen scheepstimmerlui het koper wegkapen. Toen zei de Duivel: „ik zie wel waar je naar kijkt, Chips. Je moest den koop maar toeslaan. Je kent de voorwaarden. Je vader was er vóór jou heel goed mee bekend, zoo ook je grootvader en overgrootvader." — Chips: „graag zou ik 't koper en ook de spijkers willen hebben, en den pot zou ik ook wel willen nemen, maar de rot niet." De Duivel, kwaadaardig: „zonder de rot kan je 't metaal niet krijgen — en zij is een zeldzaamheid. Ik ga heen." Uit vrees van de halve ton koper en 't schepel met spijkers niet te zullen krijgen, zei Chips daarop: „geef maar op!" En zoo kwam hij in bezit van de halve ton koper, 't schepel met spijkers en de rot die spreken kon en de Duivel verdween. Chips verkocht 't koper en hij verkocht de spijkers, en ook zou hij den pot verkocht hebben; maar als hij dien te koop aanbood, zat de rot er in, en de koopers wilden hem niet hebben, en over den koop werd verder niet gesproken. Chips besloot derhalve de rot te dooden, en toen hij nu op zekeren dag op de werf, aan de eene zijde met een ketel kokend pik, en aan den anderen kant met den ijzeren pot met de rot er in, aan 't werk was, toen goot hij het kokende pik op de rot in den pot uit, en vulde dien boordevol. Toen keek hij er naar totdat ze afgekoeld en verhard was, en toen liet hij ze twintig dagen staan, en toen kookte hij het pik weer en goot het andermaal in den ketel, en toen liet hij den pot in 't water zakken, nog twintig dagen langer, en toen gaf hij hem aan de smelters om hem voor nog twintig dagen in den oven te zetten, en toen gaven zij hem den pot terug, rood heet, en er uitziende als rood heet glas in plaats van ijzer — en zie, de rot was er nog in, precies als vroeger! En op 't oogenblik dat hij ze weer in 't oog kreeg, zei de rot op spottenden toon:

„A Lemon has pips,
And a Yard has ships,
And I'll have Chips."

(Sedert het voor 't laatst uitgesproken was, had ik op dit Refrein gewacht met een onuitsprekelijken schrik, die nu ten top was gestegen.) Chips was nu in zijn ziel overtuigd, dat de rot bij hem zou blijven; de rot zijn gedachte beantwoordende, zei: „ik wil.... als pik!"

Toen nu de rot, nadat ze gesproken had, uit den pot sprong en wegliep, begon Chips de hoop te koesteren, dat zij geen woord zou hou-

den. Maar den volgenden dag had er een schrikkelijk voorval plaats. Want toen 't etenstijd was en de klok in 't Dok het sein gaf om 't werk te staken, stak hij zijn duimstok in zijn langen broekzak, en daar vond hij een rot — niet die rot, maar een ander. En in zijn hoed vond hij er nog een, en in zijn zakdoek nog een, en in de mouwen van zijn jas, toen hij die aantrok om te gaan eten, nog twee andere. En van toen af was hij zoo allerschrikkelijkst bevriend met al de rotten op de Timmermanswerf, dat zij langs zijne beenen opklauterden en op zijn gereedschap zaten als hij ze gebruikte. En allen konden ze met elkander spreken, en hij verstond wat zij zeiden. En zij kwamen in zijn kosthuis, in zijn bed, in zijn theepot, in zijn bier, en in zijn laarzen. En hij stond op 't punt, met een dochter van een korenkooper te trouwen; en toen hij haar een werkdoosje, dat hij zelf voor haar gemaakt had, gaf, sprong er een rot uit; en sloeg hij zijn arm om haar middel, dan hing er een rot aan; 't huwelijk sprong dan ook af, niettegenstaande het al tweemaal kerkelijk was afgekondigd — 't geen de voorlezer der parochie zich nog heel goed herinnert, want, toen hij den geestelijke 't boek voor den tweeden keer overhandigde, om de geboden af te lezen, liep er een groote, vette rot over de bladzijde. (Hier rolde een echte waterval van rotten over mijn rug, en 't krioelde van rotten, die over mijn geheel klein toeluisterend persoontje heenliepen. Na dien tijd ben ik waarlijk af en toe bang geweest voor mijn eigen zak, dat mijn zoekende hand er een specimen of wat van dat gebroed in zou vinden.)

Ge kunt wel begrijpen, dat dit voor Chips erg onpleizierig was; maar zelfs dit alles was nog 't ergste niet. Behalve dat wist hij wat de rotten deden, waar ze ook waren. Zoo zou hij soms, als hij 's avonds op zijn sociëteit was, overluid uitroepen: „o! hou de rotten van de begraafplaats der veroordeelden! Laat ze dat niet doen!" Of: „daar zit er een aan de kaas beneden!" Of: „daar ruiken er een paar aan 't kind op de vliering!" Of iets dergelijks. Eindelijk werd hij voor gek verklaard, en hij kreeg gedaan op de werf, en hij kon geen ander werk krijgen. Maar koning George had mannen noodig, zoo duurde het niet lang of hij werd geprest als matroos. En zoo werd hij op zekeren avond in een boot naar 't schip gebracht, dat te Spithead klaar lag om uit te zeilen. En 't eerste, dat hem van dat schip in 't oog viel, was 't borstbeeld van 't oude oorlogsschip met vier en zeventig stukken, waar hij den Duivel had gezien. Het heette Argonaut, en zij roeiden juist onder den boegspriet waar 't borstbeeld van den Argonaut, met een schapevacht in de hand en een blauwen tabbaard aan, naar zee uitkeek, en op zijn voorhoofd zat de rot, die spreken kon, te kijken, en ziehier precies wat ze zei: „Chips heiho! Ouwe jongen! We hebben ze vrij goed opgegeten, en 't scheepsvolk zullen we laten verdrinken, en 't dan ook maar opeten!" (Hier viel ik gewoonlijk in zwijm, en zou om water gevraagd hebben, maar was mijn spraak kwijt.)

Het schip was voor de Indiën bestemd; en als gij niet weet waar dat ligt, dan wordt het hoog tijd dat ge 't weet, anders zullen de engelen u nooit liefhebben. (Hier gevoelde ik mij als een verworpeling van een toekomstig leven.) Dienzelfden avond zeilde 't schip uit, en 't zeilde, zeilde, zeilde. De gemoedstoestand van Chips was verschrikkelijk. Niets kon zijn angst evenaren. Geen wonder. Eindelijk vroeg hij op zekeren dag verlof om den Admiraal te spreken. De Admiraal schonk hem verlof. Chips viel op zijne knieën in de groote kapiteinskajuit. „Uw Edelheid, tenzij uw Edelheid, zonder een oogenblik te laten verloren gaan, naar de naastbijgelegen kust koers zet, dan is dit schip verloren, en Doodkist is zijn naam!" „Jonge man, uw taal is de taal van een krankzinnige." „Ik zeg uw Edelheid neen; zij knagen ons weg." „Zij?" „Uw Edelheid, zij, de schrikkelijke rotten. Stof en vermolming waar stevig eikenhout moest zijn! De rotten knagen een graf voor ieder man aan boord! Oh! Heeft uw Edelheid uw vrouw en kinderen lief?" „Ja, man, wel zeker." „Zet dan in godsnaam koers naar 't naastbijgelegen land, want op dit oogenblik hebben de rotten hun werk gestaakt, en zij kijken allen recht op u aan met hun tanden bloot, en zeggen tot mekaar, dat u nooit, nooit, nooit uw vrouw en kinderen weerom zal zien." „Armé jongen, je hebt geneeskundige hulp noodig! Wacht, zorg 'reis voor dezen man!"

Toen werd hij gelaten en kreeg Spaansche vliegen, en hem werd dit en dat gedaan zes heele dagen en nachten achtereen. En weer vroeg hij om verlof om den Admiraal te spreken. De Admiraal gaf hem verlof. Hij viel op zijn knieën in de groote kapiteinskajuit. „Nu, Admiraal, moet u sterven! U heeft geen acht geslagen op de waarschuwing; u moet sterven! De rotten misrekenen zich nooit, en zij hebben berekend, dat ze van nacht om twaalf uur 't schip doorknaagd zullen hebben. U moet dus sterven! — Met mij en al de overigen!" En om twaalf uur werd er aangekondigd, dat er een groot lek in 't schip was ontstaan, dat er een stortvloed van water binnendrong, dat niets 't verhelpen kon, en zij gingen allen te gronde, ieder levende ziel. En de rotten — daar zij waterrotten waren — verlieten Chips en spoelden eindelijk aan wal, en op hem zat een bijzonder groote rot te lachen, en toen het lijk aan 't strand kwam, dook ze weg en werd niet meer gezien. En er zat veel zeegras

aan 't lijk. En als ge dertien stukjes zeegras neemt, en ze droogt, en in 't vuur gooit, dan zullen ze een geluid geven als de klanken dezer dertien woorden, en dat zoo duidelijk mogelijk:

„A. Lemon has pips,
And a Yard has ships,
And I'll have Chips."

Dezelfde vrouwelijke bard — waarschijnlijk een afstammeling van die verschrikkelijke oude Skalden, die opzettelijk met het doel schijnen te hebben bestaan, om de hersens der menschen in de war te brengen, wanneer zij de taal beginnen te beoefenen — zij nu kwam gedurig met een bewering voor den dag, die er veel toe bijdroeg, mij te noodzaken, naar vele van die afschuwelijke plaatsen terug te keeren, die ik anders in elk geval zou vermeden hebben. Zij gaf namelijk voor, dat al hare spookverhalen met haar eigen familie hadden plaats gevonden. De beleefdheid jegens een verdienstelijke familie verbood me daarom, er 't minst aan te twijfelen, en zij verkregen een zweem van echtheid, die mijne spijsverteringsorganen voor altoos belemmerde. Daar was een verhaal aangaande een den dood aankondigend, bovenaardsch beest, dat aan een dienstmeid op de openbare straat verscheen, die „bier was gaan halen" voor 't avondeten; ten eerste (zooals ik mij nu herinner) nam dat dier het voorkomen van een zwarten hond aan, en op zijn achterpooten staande zwol het van lieverlede op en veranderde dan in de gelijkenis van een zeker viervoetig dier, dat het nijlpaard verre in grootte overtrof: welk verschijnsel ik flauwtjes trachtte te verklaren, — niet omdat ik 't in 't minst onwaarschijnlijk achtte, maar omdat ik gevoelde dat 't toch veel te groot was om 't te kunnen dragen. Maar toen Mercy mij met gekwetste waardigheid deed opmerken, dat 't dienstmeisje haar eigen schoonzuster was, bemerkte ik dat er geen hoop was, en onderwierp mij aan dit zoölogisch wonder als aan een mijner vele vervolgers. Er was nog een ander verhaal, dat de verschijning van een jonge dame beschreef, die uit een glazenkast te voorschijn kwam en bij eene andere jonge dame spookte, totdat de andere jonge dame het onderzocht en aan 't licht bracht, dat hare beenderen (goeie God! te denken, dat zij zoo bezorgd over haar beenderen was!) onder de glazenkast begraven waren, waarom zij verlangde dat die met alle Begrafenisondernemings plechtigheid, tot een bedrag van vier en twintig pond tien shillings, in een andere bijzondere plaats zouden begraven worden. Ik meende, dat ik er een persoonlijk belang bij had, dit verhaal in twijfel te trekken, want thuis hadden we glazenkasten, en hoe zou ik anders gevrijwaard geweest zijn van den last van jonge dames, die van mij vorderen, ze zoo deftig te begraven dat het niet minder kostte dan vier en twintig pond tien shillings, terwijl ik maar twee stuivers per week had! Doch mijn onbarmhartige kindermeid ontrukte mij den grond onder mijne zachte voeten, door mij te zeggen, dat zij de andere jonge dame was; en ik kon niet zeggen: „ik geloof u niet;" dat was onmogelijk.

Ziedaar eenige van de oncommercieele reizen, die ik tegen mijn wil genoodzaakt was te doen, toen ik nog zeer jong en onverstandig was. En toch, wat het laatste gedeelte daarvan aanbelangt, is 't zoo lang nog niet geleden — nu valt mij dit te binnen — dat mij met een ernstig gezicht gevraagd werd ze andermaal te ondernemen.

XVI.

ARCADISCH LONDEN.

Daar ik mij in eene stemming gevoel, om dezen herfst in volslagen eenzaamheid en ongestoorde overpeinzing door te brengen, huurde ik voor zes weken kamers in het meest onbezochte deel van Engeland — in Londen namelijk.

De plaats, waar ik mij teruggetrokken heb, is Bond-street. Van uit deze eenzame plaats doe ik uitstapjes naar de omliggende woestijn, en doorkruis er ontzaglijke uitgestrektheden der Groote Woestijn. Het eerste plechtige gevoel van afzondering, de eerste drukkende gewaarwording der diepste eenzaamheid overwonnen hebbende, geniet ik dat gevoel van vrijheid, en gevoel ik binnen in mij de sluimerende wildheid van den waren wilde, die (over 't algemeen nogal dikwijls) door Reizigers is opgemerkt geworden.

Mijn kamers zijn bij een hoedenmaker — mijn eigen hoedenmaker. Nadat hij eenige weken lang geen andere artikelen in zijn raam had ten toon gesteld, dan hoeden met breede randen, geschikt om aan strand te dragen, jachtpetten en een uitgezochten voorraad van waterproefhoofddeksels voor de moerassen en hooglanden, heeft hij op de hoofden zijner familie zooveel van dezen voorraad gezet als zij maar dragen konden, en ze toen naar 't eiland Thanet meegenomen. Zijn jonge bediende alleen blijft — en blijft alleen — in den winkel. De jonge man heeft het vuur, waar de ijzers op heet gemaakt worden, uitgedoofd, en, zijn stipte plichtsvervulling er buiten gesloten, zie ik geen reden, waarom of hij de luiken weg zou nemen.

Gelukkig voor hem en zijn vaderland is de jonge man vrijwilliger; allergelukkigst voor hem zelven, daar hij anders, dunkt mij, het slachtoffer zou worden van een ingekankerde zwaarmoedigheid. Want, te leven omringd door menschelijke hoeden, en vervreemd te zijn van menschelijke hoofden om ze op te passen, is voorzeker allerpijnlijkst voor 't gevoel. Maar gesteund door zich in zijn beroep te oefenen, en door zijn veeren stoffertje gedurig op te poetsen ('t is onnoodig te doen opmerken, dat hij als hoedenmaker bij een hanenveerenkorps staat), is onze jonge man onderworpen en klaagt hij niet. 's Zaterdags, als hij vroeg sluit, en zijn „Knickerbookers" aandoet, is hij zelfs vroolijk. Met opzet maak ik hier gewag van, want gedurende verscheidene vreedzame jaren is hij mijn kameraad. Mijn hoedenmaker heeft, eenige treden op, achter de toonbank zijn lessenaar, die in den trant van een voorlezerslessenaar in de kerk is ingesloten. Na 't ontbijt sluit ik mij in deze plaats van afzondering op, en mijmer. Bij die gelegenheden zie ik den jongen bediende een denkbeeldig geweer met de grootste juistheid laden, en een verontrustend en moorddadig vuur op den nationalen vijand onderhouden. Ik breng hem openlijk mijn dank voor zijn gezelschap en vaderlandsliefde.

Mijn eenvoudige levenswijze en de stille aard der tooneelen waar ik van omringd ben, een en ander geeft me aanleiding, om vroeg op te staan. Op mijne pantoffels ga ik uit, en wandel over 't trottoir. Het is heerlijk, de frischheid der lucht in de onbewoonde stad te gevoelen, en 't herderinnenkarakter te waardeeren der weinige melkvrouwen, die zoo weinig melk leveren, dat het niemand de moeite zou beloonen, ze te vervalschen, als er iemand gevonden wierd, om die taak op zich te nemen. Aan 't druk bezochte strand zou de groote vraag naar melk, vereenigd met de sterke plaatselijke verzoeking van krijt, zich zelve verraden door de mindere deugdelijkheid van 't artikel. In 't Arcadisch Londen krijg ik ze van de koe.

De Arcadische eenvoudigheid van de hoofdstad alsmede de ouderwetsche gewoonten waar zij in deze herfstachtige Gouden Eeuw in vervallen is, maken, dat ze in mijn oog geheel en al nieuw zijn. Binnen een paar honderd passen van mijn afgezonderd hoekje staat het huis van een vriend die er een allerprachtigsten bottelier op na houdt. Gister zag ik hem voor 't eerst zonder zijn superfijn zwart lakensch pak. Vóór gisteren heb ik hem nooit buiten zijn plichtsvervulling gezien; nooit heb ik hem gezien (hij is de beste aller botteliers) met een voorkomen, dat iets anders beoogt dan de eer van zijn heer en diens vrienden. Terwijl ik gistermorgen in de nabijheid van 't huis, waarvan hij steun en sieraad is — een huis, nu van de luiken ontdaan — op mijn pantoffels wandelde, kwam ik dien bottelier, ook op zijn pantoffels, tegen, gekleed in een jachtkostuum van één kleur, een strohoed met een lagen bol op, en een vroege sigaar rookende. Hij gevoelde, dat we elkander in een anderen levenstoestand hadden ontmoet, en in een nieuwe sfeer overgebracht waren. Verstandig en wel ging hij me, zonder me te herkennen, voorbij. Onder zijn arm droeg hij de krant van dien morgen, en kort daarna zag ik hem op een hek in 't aangename opene landschap van Regent-street plaatsnemen, waar hij ze op zijn doode gemak onder de koesterende zon ging lezen.

Daar mijn huisheer zijn geheele inrichting meegenomen heeft, om ze in te laten zouten, zoo word ik bediend door een eenigszins bejaarde vrouw, die aan een chronisch snuiven lijdt, die elken avond in 't schaduwrijke uur van half tien een mageren en beschimmelden ouden man de voordeur binnenlaat, dien ik nooit afgescheiden heb gezien van een pint verschaald bier in een tinnen kan. De magere en beschimmelde oude man is haar echtgenoot, en 't paar heeft een droefgeestig bewustzijn, dat zij niet gerechtvaardigd zijn door op de oppervlakte der aarde te verschijnen. Loopt Londen leeg, dan komen ze uit een of ander hol te voorschijn, en ze verdwijnen weer, als Londen zich vult. Ik zag ze aankomen op den avond toen ik zelf mijn kamers betrok, en zij kwamen met de pint verschaald bier en hun beddegoed, waar ze een pak van gemaakt hadden. De oude man is een zwak oud man, die zeker, zoo kwam het mij voor, als hij zijn beddegoed de keukentrappen afhaalt, met dat beddegoed naar beneden tuimelt. Zij maken hun bed op in den laagsten en afgelegensten hoek van den beganen grond, en ruiken naar 't bed, en hebben geen anderen eigendom dan 't bed: of, 't moet kaas zijn (dat ik hieruit afleid, dat er behalve de predomineerende bedlucht, ook nog een kaasluchtje aan hen is.) Ik ken hun naam, daar ik bij toeval de vrouw, om half tien op den tweeden avond onzer kennismaking, opmerkzaam maakte, dat er iemand aan de voordeur was; als wanneer zij op verontschuldigende wijze te kennen gaf: „'t is meneer Klem maar." Wat er van meneer Klem gedurende den geheelen dag wordt, of waar hij naar toe gaat als hij niet uitgaat, en waarom, dat is voor mij een onoplosbaar geheim; maar om half tien miste hij nooit zich aan de voordeur te laten zien met de verschaalde pint bier. En 't verschaalde pintje bier, zoo verschaald als 't is, is wel zoo belangrijk als hij zelf, want steeds verbeeldde ik mij, dat het hem slingerende op straat gevonden, en zeer menschlievend naar huis gebracht had. Als hij beneden loopt, dan gaat meneer Klem nooit in 't midden van de passage, zooals een ander christen, maar sluipt den muur voorbij, alsof hij mij verzoekt, acht te willen geven, dat hij

zoo weinig ruimte in 't huis inneemt; en wanneer ik hem ook van aangezicht tot aangezicht tegenkom, dan verwijdert hij zich van mij in de grootste verwarring. Het zonderlingste, dat ik ten aanzien van dit bejaarde paar ben gewaar geworden, is, dat er een jongejuffrouw Klem is, hun dochter, oogenschijnlijk tien jaar ouder dan een van beiden, die ook een bed heeft, en er naar ruikt, en het tegen schemerdonker op de aarde ronddraagt en in verlaten huizen verbergt. Dit ben ik te weten gekomen, doordat juffrouw Klem mij de vergunning verzocht, jongejuffrouw Klem voor een enkelen nacht onder dat dak te herbergen, „gedurende den tijd dat zij in bewaring nam 't bovenste gedeelte in Pall Mall, waarvan de familie weer terug is, en een huis in Serjameses-street (St. James-street), waarvan de familie morgen de stad verlaat." Ik gaf mijn welwillende toestemming (daar ik anders niet wist wat er mee aan te vangen), en in de schaduwrijke uren werd jongejuffrouw Klem aan de voordeur zichtbaar worstelende met een bed, in een bundel gewikkeld. Waar of zij dat voor den nacht heeft opgeslagen, kan ik niet met zekerheid zeggen, maar ik geloof in een riool. Ik weet, dat zij door 't instinct van een kruipend gedierte of insect het bed en haar zelve in diepe duisternis verscholen heeft. In de familie Klem heb ik een andere bijzondere gave der natuur opgemerkt, bestaande in de kracht die zij bezaten om alles in dons te veranderen. Zulke levensmiddelen als zij bij tusschenpoozen in 't geniep gebruiken (wat ook de aard der spijzen moge zijn), schijnen onveranderlijk in dons te veranderen; ja zelfs komt het mij voor, dat de avondpint bier, in plaats van langs den natuurlijken weg verteerd te worden, evenzoo op 't smerige kleed van juffrouw Klem, als op de versleten jas van haar man, in dien vorm verandert.

Juffrouw Klem heeft geen idee van mijn naam — wat meneer Klem betreft, die heeft nergens idee van — en zij kent mij slechts als haar goeien heer. Als ze dan ook twijfelt of ik op mijn kamer ben, dan klopt juffrouw Klem aan de deur en zegt: „is m'n goeie heer hier?" Of, als er een bode komt, die mij wenscht te spreken, die bekend is met mijne eenzaamheid, dan zou zij hem bij mij binnenlaten met: „hier is m'n goeie heer." Ik vind, dat dit een generisch gebruik is. Want ik meende al vroeger opgemerkt te hebben, dat, in zijn Arcadisch tijdperk, dat gedeelte van Londen, waar ik mee in aanraking kwam, min of meer door de Klem-species verbasterd is. Zij kruipen met bedden rond en gaan naar bed mijlen ver in verlaten huizen. Zij houden geen omgang, behalve dat twee hunner na donker, soms uit tegenover staande huizen, te voorschijn zullen komen, en midden op de straat, op neutraal gebied, elkander ontmoeten, of, zij zullen van naast elkander staande buizen over een daartusschen gelegen traliewerk heen gluren, en een paar in petto gehouden wantrouwende opmerkingen gaan vergelijken aangaande hunne goeie dames of heeren. Dit heb ik ontdekt in den loop van verscheidene eenzame wandelingen, die ik noordwaarts van mijne afzondering langs de schrikkelijke vergezichten van Wimpole-street, Harley-street en dergelijke onaangename oorden, gedaan heb. De daarvan verkregen indruk zou bezwaarlijk van dien der allereerste bosschen of zoogenaamde oerwouden te onderscheiden zijn, was 't niet door de wilde loten der Klem's; deze kan men heen en weer zien fladderen, als de donkere schaduwen gevallen zijn, om den ketting op de deur te doen, 't pintje bier te halen, als spoken naar de donkere voorkamerramen te kijken, of zich stilletjes over den grond met den vullis of regenbak te vereenigen.

In den Burlington Arcade merk ik, wat de zeden betreft, met bijzonder genoegen een oorspronkelijken toestand op, die den verderfelijken invloed van overbeschaving heeft tegengegaan. Niets kan de onschuld van de damesschoenenwinkels en van depôts der kunstbloemen en hoofddeksels overtreffen. Zij zijn in vreemde handen in dezen tijd van 't jaar — in handen van ongewone menschen, die niet volkomen met de prijzen der goederen bekend zijn, en ze met een onvervalscht genot en bewondering beschouwen. De kinderen dezer brave menschen maken in den Arcade kennis met elkander, en matigen de gestrengheid der twee groote deurwachters. Op ongemeene wijze mengt zich hun jeugdig gesnap met de harmonische schaduw van 't tooneel, en de algemeene indruk is als 't geluid der vogelen in een bosschage. In deze gelukkige herstelling van den Gouden Eeuw heb ik zelfs 't voorrecht gesmaakt, de vrouw van den grootsten der twee deurwachters te zien. Zij bracht hem zijn eten in een kom, hij at dat in zijn leuningstoel op, en viel daarna als een verzadigd kind in slaap. Bij mijnheer Truefitts, den uitstekenden kapper, leeren zij Fransch om den tijd te verschalken; en zelfs de weinige eenzamen die bij mijnheer Atkinson, den handelaar in parfumerieën om den Hoek, zijn thuis gebleven om op te passen (over 't algemeen de onverbiddelijkste heer in Londen, en de verachtelijkste van de three-and-sixpence) zelfs zij geven wat toe, terwijl zij slaperig hun beurt afwachten om den ebbenden Neptunus op 't geribde strand te zoeken. Bij de heeren Hunt en Roskell, de juweliers, is alles afwezig behalve de edelgesteenten, 't goud, 't zilver, en de eenzame gepensionneerde die daar met zijn ridderorden op de borst aan de deur staat. In Saville-row kon ik wel gedurende een maand dag en nacht met mijn tong uit mijn mond staan, en toch zou ik zelfs voor

geen geld en goede woorden een dokter kunnen vinden, om er naar te kijken. De instrumenten der tandmeesters verroesten in hunne laden, en hun schrikkelijke koude kamers waar de menschen voorgeven „Het Boek van iederen Dag" te lezen en niet bang te zijn, doen boete voor hare grimmigheid in witte lakens. De man met zijn listig voorkomen, wiens eene oog altoos dicht is alsof hij in alle jaargetijden in een zure aardbei bijt, die gewoonlijk voor de poort van huurkoetsiers, op zeer kleine beenen, en onder een zeer groot vest, staat, is naar Doncaster vertrokken. Zijn argelooze plaats ziet er nu zoo oprecht uit met haar kiezelzand en scharlaken boonen, en den gelen Break die onder een glazen dak in een hoek gehuisvest is, dat ik bijna geloof, dat ik er niet beetgenomen zou kunnen worden, als ik 't eens probeerde. Op de werkplaatsen der groote kleermakers zijn de spiegelglazen dof en vol stof omdat er niemand in kijkt. Gansche rijen van jassen van bruinpapier en modellen van vesten zien er zoo allerdroevigst uit, alsof zij de wapenborden zijn van de klanten wier namen er op geschreven staan; de maten hangen ongebruikt aan den muur; de coupeur, die in de hopelooze verwachting verkeert, dat er nog wel iemand zal komen, geeuwt in den uitersten nood over 't stalen-boek alsof hij zijn best deed, die onderhoudende lectuur te lezen. De Hotels in Brook-street hebben geen enkelen gast, en 't geheele korps kellners staat droefgeestig bij de ramen op den uitkijk voor 't volgend seizoen. Zelfs de man, die daar rechtop gaat in de gedaante van een Schildpad tusschen twee houten borden waarop de Sixteen Shillings Pantalon wordt aanbevolen, gevoelt dat hij zich bespottelijk maakt, en staat nu hazelnoten te eten, terwijl hij met zijn achterste schild tegen een muur leunt.

Onder deze stille voorwerpen is 't mij recht aangenaam, rond te wandelen en te peinzen. Lievelijk aangedaan door de stilte om me heen, wandel ik ongemerkt heel ver weg, en laat me dan weer door de steenen terug leiden. Op die manier geniet ik het contrast van een paar nog gedeeltelijk bewoonde en bedrijvige plaatsen, waar de lichten nog niet zijn uitgedaan, waar de bloemkransen nog niet zijn verwelkt, van waar niemand, behalve ik, is heengegaan. Dan komt het mij voor dat in deze eeuw drie zaken ten dringendste van den Mensch op de drukke straten der hoofdstad gevorderd worden. Ten eerste, dat hij zijne laarzen late poetsen. Ten tweede, dat hij voor een stuiver ijs ete. Ten derde, dat hij zich late photographeeren. Dan ga ik er over nadenken, wat toch die drie versleten kunstenaars geweest zijn, die voor de deuren van den photograaf staan met een Grieksche muts op, de proef in de hand, en op geheimzinnige wijze 't publiek salueerende — 't vrouwelijke publiek met een bijzondere beleefdheid — om binnen te komen en (beet) „genomen" te worden? Wat hebben zij met hunne smerige versierselen gedaan, vóórdat de goedkoope photographie bestond? Uit welke klasse waren hun vorige slachtoffers, en hoe werden zij geslachtofferd? En hoe zijn zij aan die groote verzameling van photographieën gekomen, en hoe hebben zij ze betaald, portretten die 't moeten doen voorkomen, alsof zij daar binnen zijn genomen, terwijl de inrichting er even zoo weinig mee te maken had, als met de inrichting van Delhi?

Maar dit zijn kleine oasen, en spoedig ben ik weer in 't Arcadië der hoofdstad terug. Het maakt op mij den indruk, dat veel van haar kalm en vreedzaam karakter aan de afwezigheid van 't gewoon gepraat is toe te schrijven. Ik weet het niet, maar kan er geen geheime invloed in 't gepraat schuilen, die de menschen, die 't niet hooren, de ziel uit 't lijf ergert? Ik weet 't niet, maar kan dat gepraat op vijf, tien, twintig mijlen afstands, zich niet met de lucht vermengen, en mij onpasselijk maken? Als ik uit mijn bed opsta, min of meer in de war en moe en ziek van mijn leven, gedurende de zitting van 't Parlement, wie zal dan zeggen, dat mijn edele vriend, mijn zeer eerwaarde vriend, mijn zeer eerbiedwaardige vriend, mijn eerbiedwaardige vriend, mijn eerbiedwaardige en geleerde vriend, of mijn eerbiedwaardige en brave vriend niet verantwoordelijk is voor die uitwerking op mijn zenuwstelsel? Te veel Ozone in de lucht, zoo heeft men mij verteld, en ook geloof ik dat vast, (ofschoon ik er geen begrip van heb wat dit eigenlijk is) zou mij alleronaangenaamst aandoen; waarom zou te veel gepraat het ook niet kunnen doen? Ik zie of hoor de Ozone niet; ik zie of hoor 't Gepraat niet. En er is zooveel Praats; zooveel, te veel; zooveel geschreeuw en zoo weinig wol; zooveel gescheer, en toch zoo weinig wol! Vandaar dat ik 't een aangenamen triumf vind, gedurende het Arcadisch seizoen naar 't verlaten Westminster te kuieren en de Gerechtshoven gesloten te zien; een beetje verder te loopen en de beide Huizen gesloten te zien; om op 't Abdij-Plein te staan gelijk de Nieuw-Zeelander in de roemrijke Engelsche Geschiedenis (aangaande welken ongelukkigen man veel ongeloofelijks wordt verhaald), en op de puinhoopen van 't Gepraat te staren. Weer tot mijn oorspronkelijke eenzaamheid teruggekeerd, en mij ter ruste gelegd hebbende, springt mijn ziel van vreugde op bij de gedachte, dat er geen verdaagd debat is, geen ministerieele opheldering, niemand die kennis geeft dat hij den edelen Lord, aan 't hoofd van Harer Majesteits Gouvernement, vijf en twintig noodelooze vragen op eens zal doen, geen bepaalde zittingstijd met wettige bewijsvoeringen. geen Nisi Prius

met een welsprekend beroep op de Britsche Jury; dat de lucht morgen, en morgen, en morgen niet door dit vruchtbaar voorttelende Gepraat zal gestoord worden. In een minderen graad is 't mij een aangenamen triumf, naar de sociëteit te gaan, en de kleeden opgerold en de Saailieden en ander vuil aan de vierwinden prijs gegeven te zien. Alweer den Nieuw-Zeelander gelijk, sta ik aan den kouden haard, en zeg in de eenzaamheid: „hier sloeg ik Saaiman A[illegible]gade, met een stem altoos zoo geheimzinnig laag en met een hoofd altoos zoo geheimzinnig op de borst, die Adam's vertrouwende kinderen staatkundige geheimen in 't oor fluisterde. Vervloekt zij zijne nagedachtenis voor altijd en eeuwig!"

Maar gedurende al dezen tijd ben ik gekomen tot de slotsom, dat de gelukkige natuur mijner afzondering zoo zacht mogelijk wordt uitgedrukt, door ze de verblijfplaats der Liefde te noemen. Ze is als 't ware een kostelooze Agapemone: niemands beurs: ieders voordeel. Het eene groote resultaat van 't terugkeeren tot oorspronkelijke gewoonten en het niet veel te doen hebben openbaart zich in den overvloed van Liefde.

De Klem-species zijn voor de zachtere aandoeningen niet ontvankelijk, waarschijnlijk zijn de zachtere aandoeningen bij dat Nomadische ras allen ontaard in dons of pluis. Maar behoudens deze uitzondering doen allen, die in mijne afzonderling deelen, in liefde.

Ik heb van Saville-row gewaagd. Wij allen kennen den dokterknecht. Wij allen weten wat voor achtingswaardig man hij is, wat een houterig man, wat een ferm man, wat een vertrouwelijk man; hoe hij ons in de wachtkamer laat, gelijk een man die op een haartje weet wat ons mankeert, maar wien zelfs de pijnbank het geheim niet ontwringen zou. In 't prozaïsche „seizoen" ziet hij er duidelijk uit als iemand, die weet, dat hij geld in de spaarbank heeft en die zijn zoo hoogstgewichtigen stand van top tot teen in eere houdt. In die dagen is 't even onmogelijk hem tot de geringste ontspanning of welke menschelijke zwakheid dan ook over te halen, als dat men zijn oog zou ontmoeten zonder dat het schuld aan ongesteldheid gevoelt. Maar in den gezegenden Arcadischen tijd, hoe is hij dan veranderd! Ik heb hem in een peper-en-zoutkleurig buis — let wel! buis — en dofbruine broek gezien, met zijn arm om 't middel van een laarzenmakerswerkmeid, en dat glimlachend op klaarlichten dag. Ik heb hem aan een publieke pomp gezien, waar hij uit eigen beweging voor twee mooie jonge schepseltjes stond te pompen; die — men veroorlove mij, gebruik te maken van eene oorspronkelijke uitdrukking — als ze zich over haar kannen heen bogen, een beeldhouwer tot model hadden kunnen dienen. Ik heb hem de piano in de gezelschapskamer van den dokter met zijn wijsvinger zien probeeren, en heb hem tonen hooren aanslaan tot lof van vrouwelijke liefde. Ik heb hem op een brandspuit zien zitten en (klaarblijkelijk met het doel om wat opwinding te zoeken) naar een brand zien toe gaan. Ik zag hem, op een avond dat de maan scheen en de vrede en reinheid van ons Arcadisch westen op hun toppunt waren, met de beminnelijke dochter van een handschoenwasscher van de stoep van zijn eigen woning door Saville-row, om Clifford-street en Old Burlington-street heen, achter de Burlington-gardens de polka dansen. Is dit de herleving van de Gouden Eeuw, of van 't ijzeren Londen?

De tandmeestersknecht. Is die man geen mysterie voor ons, geen type van onzichtbare macht? Het vreeselijk schepsel weet (wie weet het anders?) wat er met den uitgetrokken tand gedaan wordt; hij weet wat er omgaat in 't kleine kamertje waar altijd iets wordt gewasschen of gevijld; hij weet wat voor warm aftreksel van kruiden in 't groote glas gedaan wordt, waaruit we onzen gekwetsten mond spoelen, met een opening die voor ons gevoel een voet wijd is; hij weet of 't ding, dat we daarin spuwen, goed is voor den Teems of schoongemaakt kan worden voor een danspartij; hij ziet het vreeselijke spreekkamertje als er geen patiënten in zijn, en hij kon, als hij wou, openbaren wat er dan van 't Boek voor iederen Dag wordt. Zie ik dien man in een professioneel licht, dan is de overtuiging van mijn laf geweten dit, dat hij de geheele statistiek kent van mijne tanden en tandvleesch, mijn dubbele tanden, mijn enkele tanden, mijn geplombeerde tanden en mijn gezonde. In deze Arcadische rust ben ik evenmin bang voor hem als voor een argeloos, machteloos schepsel met een Schotsche muts op die een jonge dame met een monsterachtig wijde crinoline aan, in een naburige biljartkamer aanbidt, en op wiens hartstocht het niet den geringsten invloed uit zou oefenen al was ieder harer tanden ook valsch. Laten ze dit zijn. Hij neemt ze allen op de „bonnefooi".

In afgezonderde hoeken van de plaats mijner afzondering zijn er weinig winkels onttrokken aan de openbare nieuwsgierigheid, en nooit twee bij elkaar, waar de buitenkansjes voor de dienstboden opgekocht worden. De kok kan op deze bescheiden en gemakkelijke markten vet kwijt raken; de bottelier flesschen; de knecht en kamenier kleeren; kortom de meeste knechts de meeste dingen, die zij af en toe konden kapen. Men heeft me verteld, dat in strenger tijden liefdescorrespondentie, anders verboden, per brief onderhouden werd door 't agentschap van eenige dezer nuttige inrichtingen. In den Arcadischen herfst is zoo'n list overtollig. Iedereen bemint, en bemint openlijk en onberispelijk. De

jonge man van mijn huisheer bemint den geheelen eenen kant van den weg van Old Bond-street, en wordt bemind verscheidene deuren hooger aan weerszijden van New Bond-street. Nooit kijk ik uit mijn raam of ik zie kushandjes rechts en kushandjes links, kushandjes overal om me heen. 't Is de gewoonte, om 's morgens van winkel tot winkel te sluipen en teere lonken met elkaar te wisselen, 't is de gewoonte, dat paren 's avonds hand in hand aan de huisdeur staan, of, op die bloemrijke ingeteekend hebben voor een havelooze school. Geen wonder! Want zij zouden hun zware knotsen wel willen veranderen in herderstaven en schapen hoeden in den Arcade, bij 't borrelen der waterkarren, daar zij de dorstige straten veel meer te drinken geven dan ze kunnen verzwelgen.

Een gelukkige gouden eeuw, en een volslagen stilte. Bekoorlijke schilderij, maar ze zal verwelken. De ijzeren eeuw zal terugkeeren, Londen zal in stad terugkomen; indien ik dan in

„VIEL VOOR ONS OP HARE KNIEËN MET DE PLECHTIGE VERKLARING DAT WIJ GELIJK HADDEN."
(Blz. 99).

wijze aaneengeschakeld, door de onbevolkte straten drentelen. Daar is niets anders te doen dat te beminnen, en wat er te doen is, wordt gedaan.

In vereeniging met deze bezigheid heerscht een kuische eenvoud in de huiselijke gewoonten van Arcadië. Zijn geringe, verstrooide bevolking eet vroeg, leeft matig, soupeert gezellig en slaapt gezond. Er loopt een gerucht, dat de opzichters van den Arcade, die immers de gezworen vijanden van jongens zijn, met tranen een adres aan Lord Shaftesbury onderteekend hebben, en Saville-row voor een halve minuut mijn tong zal laten zien, dadelijk zal me iets worden voorgeschreven, dan zullen de doktersknechts en de tandmeestersknechts beweren, dat deze dagen van onprofessioneele onschuld nooit bestonden. Waar meneer en juffrouw Klem en hun bed in die dagen zullen zijn, gaat menschelijke kennis te boven; maar mijn hoedenmakers-hermitage zal hen dan niet meer kennen, en ook mij niet meer kennen. De lessenaar, waaraan ik deze overdenkingen heb geschreven, zal vergeldenderwijze tegenwoordig zijn bij 't op-

maken van mijn rekening, en de wielen van prachtige rijtuigen en de hoeven van hoogstappende paarden zullen de stilte uit Bondstreet verdringen — zullen Arcadië tot gruis vermalen en het in granietpoeier aan de elementen geven.

XVII.

DE NACHT-MAIL VAN CALAIS.

Het is eene onopgeloste quaestie voor mij zelven of ik Calais zal verlaten min of meer met goeden wille of dat ik 't zal verlaten met mijn vloek. Ik haat het zoo erg, en toch ben ik altijd zoo erg blij, als ik het zie, dat ik te dezen opzichte in een toestand van aanhoudende weifeling verkeer.

Toen ik voor 't eerst kennis maakte met Calais, was het als een mopperende jonge rekel met een kleverige uitwaseming, en druipende zoutdeeltjes, die van geene andere uitersten kennis droeg dan van 't eene groote uiterste, zeeziekte — die louter een galachtige romp van een standbeeld was met een verlegde hoofdpijn ergens in zijn maag — die met een geduchten zwaai in de haven van Dover was gestopt geworden en er op duizelige wijze uitgetuimeld was op de Fransche kust, of op 't eiland Man, of waar dan ook. De tijden zijn veranderd, en nu treed ik Calais binnen met zelfvertrouwen en als een verstandig man. Ik weet van te voren waar het is, ik kijk er al in de verte naar, ik herken zijne bakens als ik er eenige van zie, ik ben bekend met zijne wegen, en ik weet — en ik kan 't dragen — zijn allerslechtst gedrag.

Boosaardig Calais! Laag liggende alligator, die het gezicht ontwijkt en de hoop ontmoedigt! Behendig ontwijkende, platte streep, nu over dezen dan over genen boeg, nu hier en daar, dan overal, dan nergens! Tevergeefs vermaant Kaap Grinez, die vrijmoedig zich in zee laat zien, den bezwijkende om moedig van hart en moedig van maag te zijn: dat kruipende en sluipende Calais, vooroverliggende achter zijn zandbank, noodigt u op brakingverwekkende wijze uit, om te wanhopen. Zelfs dan wanneer het niet langer zich geheel en al in zijn modderig dok kan verbergen dan is de wijze waarop het zich vertoont van dien aard, dat het u wanhopiger maakt dan zijn vroegere onzichtbaarheid. Ja zoo is Calais. De havendam is alles behalve bij den boegspriet, en ge denkt dat ge er zijt — rol, bulder, spoel! — Calais heeft zich mijlen binnenslands teruggetrokken, en Dover gaat er naar kijken. Het heeft een laatste inzakking en gleuf in zijn karakter — ja dat heeft Calais — in 't bijzonder geschikt om den helschen goden te worden aanbevolen. Driemaal vermaledijd zij die garnizoensstad, als ze onder de scheepskiel duikt en een mijl of twee aan de rechterhand voor den dag komt, terwijl de packet huivert en stampt en er naar kijkt!

Mijn antipathie tegen Dover is van anderen aard. Vooral daarom verfoei ik Dover, omdat het met zoo'n gevoel van zelfbehagen naar bed gaat. Altijd gaat het naar bed (wanneer ik naar Calais ga) met een schitterender uitstalling van lamp en kaars, dan iedere andere stad. Mijnheer en mevrouw Birmingham, waard en waardin van 't Lord Warden Hotel, zijn mijn hooggeachte vrienden, maar ze zijn te zeer met de „comforts" van die inrichting ingenomen als de Nacht-Mail vertrekt. Ik weet, dat het een goed huis is, om er te logeeren, en wil niet, dat er door al zijn warme en verlichte vensters op zulk een uur op gezinspeeld worde. Ik weet, dat de Warden een vast gebouw is dat nooit rolt of slingert, en ben er tegen, dat zijn groote omtrek op deze omstandigheid zinspeelt en er als 't ware bij mij mee aankomt, als ik aan boord van de boot sta te waggelen. Ook verwensch ik den Warden omdat hij dien hoek belemmert en den wind zoo kwaad maakt als hij er omheen waait. Zal ik dan niet gauw genoeg weten, dat het waait, zonder de officieele tusschenkomst van den Warden?

Terwijl ik hier aan boord der nachtpacket op den Zuid-Oostelijken Trein, die den Mail meebrengt, sta te wachten, komt het mij voor, dat Dover verlicht is wegens de een of andere allernaarste festiviteit tot mijne persoonlijke oneer. Al zijn rumoer is als 't ware een hoonende handkus ter eere van 't land en tot oneer van de sombere zee, en van mij, die er mij op waag. De trommelslagers op de hoogten zijn naar bed gegaan, anders weet ik wel, dat zij een bespottend gerommel zouden doen hooren, dat ik mijne ongestadige beenen op 't glibberig dek heb gewaagd. De vele gasoogen der Marine Paradeplaats flikkeren op een beleedigende wijze, alsof zij spotten. In de verte blaffen de honden van Dover mij in mijn zonderlinge reisdeken aan, alsof ik Richard de Derde ware.

Een geschreeuw, een gebengel, en twee roode oogen komen langs den Admiraliteits Havendam met een zachtheid van beweging, die nog eens zoo zacht gemaakt wordt door de beweging der boot. De zee maakt geweld tegen den havendam alsof verscheidene nijlpaarden er aan lepten en door omstandigheden, waarover zij niets te zeggen hadden, verhinderd werden om vreedzaam hun dorst te lesschen. Wij, de boot, worden hevig bewogen — rommelen, brommen, gillen en stellen een grooten familiewaschdag aan weerskanten van de raderkast voor. Zoodra de portieren der postwagens geopend worden, komen

er glinsterende lompen uit den stoet voor den dag, en oogenblikkelijk beginnen gebogen figuren met zakken op hun rug onder de stapels zichtbaar te worden, die, zooals 't zou schijnen, in spookachtige volgorde naar de Onderwereld afdalen. De passagiers komen aan boord; een stuk of wat schimmen van Franschen, met hoededoozen in den vorm van de stoppen van reusachtige buffetflesschen; een stuk of wat schimmen van Duitschers, met groote met bont gevoerde jassen en laarzen aan; een stuk of wat schimmen van Engelschen, die op 't ergste voorbereid zijn, doch voorgeven dat zij 't niet verwachten. Ik kan de treurige waarheid niet voor mijn oncommercieele ziel verbergen, dat wij een korps verworpelingen zijn; dat zij, die ons begeleiden, zoo weinig in getal zijn, juist genoeg om zoo spoedig mogelijk van ons ontslagen te worden; dat er geen nachtleuteraars belang in ons stellen; dat de onwillige lampen voor ons sidderen en beven; dat 't eenige doel is, ons aan de diepte toe te vertrouwen en ons te verlaten. Zie! de twee roode oogen staren in toenemenden afstand, en dan gaat dezelfde stoet naar bed vóórdat wij vertrokken zijn!

Wat is de zedelijke steun, dien sommige amateurs ter zee aan een paraplu hebben? Waarom doen sommige zeereizigers aan de overzij van 't kanaal dat artikel altoos open, en houden dat altoos met zoo'n grimmige en heftige vasthoudendheid op? Een medeschepsel dicht naast me — waarvan ik alleen door zijn paraplu weet dat het een medeschepsel is: zonder dat kon hij wel een zwart stukje van de rots, van den havendam of van 't beschot zijn — een medeschepsel nu in mijn nabijheid houdt dat instrument zoo wanhopig vast, dat hij 't niet los zal laten voordat hij te Calais aan wal stapt. Is er in sommige gestellen eenige overeenkomst tusschen het ophouden van een paraplu en het niet laten zakken van den moed? Een boegseerlijn met geweld aan boord geworpen, antwoordt: „Opgepast!" „Opgepast daar beneden!" „Een halve slag vooruit!" „Een halve slag vooruit!" „Halve kracht!" „Halve kracht!" „Bakboord!" „Bakboord!" „Langzaam!" „Langzaam!" „Vooruit!" „Vooruit!"

Een stevige houten pen in den rechterslaap van mijn hoofd gedreven, zoodat ze er aan den linkerslaap weer uitkomt, een vloeiende quantiteit olie in mijn keel, en een knijpen van 't puntje van mijn neus met een nijptang — ziedaar de persoonlijke gewaarwordingen waardoor ik weet dat we vertrokken zijn, en waardoor ik dat zal blijven weten, totdat we op Franschen bodem zijn. Mijne verschijnselen hebben zich nauwelijks op hun gemak gevestigd, of een paar schaatsenrijdende schimmen, die een poging gewaagd hebben om te loopen of te staan, worden op elkander geworpen, en een stuk of drie andere schimmen, met pikbroeken aan, glijden met hen in hoeken, en vallen over hen neer. Vervolgens beginnen de lichten aan 't Zuidelijke Voorland naar ons te hikken op eene wijze die niet veel goeds voorspelt.

Nu begint mijn afschuw van Calais grenzenloos te worden. Inwendig besluit ik opnieuw, dat ik die gehate stad nooit vergiffenis zal schenken. Vroeger heb ik dat verscheidene keeren gedaan, maar dat is uit. Onverzoenlijke haat aan Calais voor een — dat was een lompe zee, en de schoorsteen schijnt in mijn gevoelen te deelen, want hij geeft een klagend geluid.

De wind waait stevig uit 't noordoosten, de zee staat bol, 't schip maakt veel water, de nacht is donker en koud, en de vormlooze passagiers liggen daar in droefgeestige hoopen, alsof zij klaar waren gezet voor de waschvrouw; doch voor mijn oncommercieele part kan ik niet zeggen, dat ik door een dezer zaken erg gehinderd word. Een algemeen schreeuwen, fluiten, klapwieken, klokken en hoozen, daarvan ben ik bewust, en een algemeen rondscharrelen der Natuur; maar de indrukken, die ik ontvang, zijn zeer onbestemd. In een behaaglijk kwijnend humeur, zoo iets als de reuk van beschadigde sinaasappelen, geloof ik dat ik me moedeloos goedhartig zou gevoelen als ik tijd had. Ik heb geen tijd, want ik ben in een opmerkelijke noodzakelijkheid mij met de Iersche melodieën bezig te houden. „Rich and rare were the gems she wore," is de bijzondere melodie waardoor ik mij voel aangetrokken. Op de bekoorlijkste wijze en met de grootste uitdrukking zong ik mij zelven die melodie voor. Nu en dan hef ik mijn hoofd op (ik zit op een der hardste van natte zitplaatsen, in een der ongemakkelijkste van natte houdingen, doch geef er niet om), en bemerk, dat ik een draaiende raket ben tusschen de vurige borstwering van een lichttoren op de Fransche kust en de vurige borstwering van een lichttoren op de Engelsche kust; doch bemerk dat niet in 't bijzonder, behalve dat ik in mijn hart jegens Calais verbitterd ben. Dan ga ik weer voort: „Rich and rare were the ge-ems she-e-e-e wore, And a bright gold ring on her wa-and she bo-ore. But O her beauty was fa-a-a-a-r beyond" [1]). Ik ben bijzonder trotsch op mijn uitvoering hier, daar word ik een anderen lompen schok van de zee gewaar, en een ander protest van den schoorsteen, en een medeschepsel bij de raderkast, blijkbaar meer ongesteld dan hij behoeft te zijn. — „Her sparkling gems or snow-white wand. But O her

---

1) D. w. z.

Rijk en zeldzaam waren de juweelen die zij droeg,
En een schitterenden gouden ring droeg zij aan haar staf,
Maar ach, haar schoonheid was verre weg.

beauty was fa-a-a-a-a-r beyond" — alweer een lompe schok, en 't medeschepsel met de paraplu rolt tegen 't dek en wordt opgebeurd. „Her spa-a-rkling ge-ems, or her Port! port! steady! steady! snow white fellow-creature at the paddlebox very selfishly audible, bump roar wash white wand."

Daar mijne uitvoering van de Iersche melodiën deel heeft aan mijne onvolmaakte gewaarwordingen van 't geen om mij omgaat, zoo wordt hetgeen om me omgaat iets anders dan wat 't is. De stokers openen de deuren van den oven beneden om brandstof op 't vuur te doen, en ik ben weer op den bok der oude „Exeter Telegraaph Snel Diligence," en dat is 't licht van de voor altoos uitgedoofde diligence-lampen, en 't flikkeren bij de luikgaten en raderkasten is h u n flikkeren op de villa's en hooibergen, en 't eentonig geluid der machines is 't gestadig rammelen van 't prachtige span. Dadelijk geeft de schoorsteen, die afwisselend een protest bij elken krachtigen schok brult, een sterken wind van zich als van een machine van zware drukking, en ik herinner mij de buitengemeen ontplofbare stoomboot waarop ik de Missisippi ben opgevaren, toen de Amerikaansche burgeroorlog er nog niet was, en alleen de oorzaken aanwezig waren. Een stuk van een mast waar 't licht van een lantaren op valt, een stuk touw, en een vallende katrol of zoo iets, doet mij denken aan Franconi's Paardenspel te P a r ij s, waar ik misschien hedenavond zal zijn (want 't moet nu toch wel morgen wezen) en zij dansen op dezelfde maat en wijs als 't gedresseerde paard, de zwarte Raaf. Wat mag de specialiteit dezer golven zijn als ze daar aan komen rollen, ik kan de dringende eischen niet ontloopen, mij gedaan door de juweelen, die zij droeg, om daar eens naar te onderzoeken, maar zij zijn bezwangerd met iets in den trant van Robinson Crusoë, en ik meen, dat 't in Yarmouth Roads was dat hij voor 't eerst zijn zeetocht begon en bij zijn eerste windvlaag bijna verongelukt was (wat schrikwekkenden klank had dat woord voor mij toen ik nog een jongen was!). Nochtans, door dit alles heen, moest ik haar (wie w a s zij!) voor de vijftigste maal en zonder ooit op te houden vragen: Vreest gij niet te dwalen, zoo eenzaam en zoo lief, op dezen kouden weg. En zijn Erin's zonen zoo goed of zoo koud, om niet verleid te worden door meer medeschepsels aan de raderkast of goud! Heer Ridder, niet in 't minst ben ik bevreesd. Geen zoon van Erin zal mij leed doen, want ofschoon zij een medeschepsel dat met een paraplu omver gerold is, en gouden voorraad beminnen, Heer Ridder, beminken zij eer en deugd nog meer: Want ofschoon zij Hofmeesters beminnen met lichte kalfsoogen in 't hoofd, zullen zij u lastig vallen om uw kaartje, m'nheer — stormachtige passage van nacht!

Gereedelijk stem ik toe, dat het een ellendig stukje van menschelijke zwakheid en onverstandigheid is, doch 't was niet lang, nadat ik deze woorden door den hofmeester heb hooren uitspreken, of ik begon wat zachter jegens C a l a i s te zijn. Terwijl ik wraakzuchtiglijk gewenscht had, dat die burgers van C a l a i s, die langs een korten weg uit hun stad in de Engelsche Geschiedenis waren gekomen, met die noodlottige touwen om hunne halzen, waarmee zij sedert dien tijd zoo menigmaal zijn afgebeeld geworden, allen op de plaats waren opgehangen, begin ik ze nu als hoogstfatsoenlijke en deugdzame kooplui te beschouwen. Om mij heen ziende, zie ik 't licht van kaap Grinez goed achter de boot op de doove jutten aan lijzijde, en 't licht van de haven van C a l a i s ontegenzeglijk met zijn oude streken bezig, doch nochtans vooruit en brandende. Gevoelens van vergevensgezindheid jegens C a l a i s, om niet te zeggen gehechtheid aan C a l a i s, beginnen mijn boezem te doen zwellen. Ik heb een flauw voorgevoel, dat ik daar een paar dagen op mijn terugreis zal toeven. Een zwakke en liggende vreemdeling, in diep gepeins verzonken over den rand van een waschkom, vraagt mij, wat voor een plaats C a l a i s is? Ik zeg hem (de hemel vergeve 't mij) een zeer aangename plaats — eerder heuvelachtig dan iets anders.

Zoo zonderbaar gaat de tijd voorbij, en over 't algemeen zoo spoedig — ofschoon ik een week aan boord schijn geweest te zijn — dat ik in de haven van C a l a i s geslagen, gerold, geklokt, gespoeld en gesmeten ben geworden, vóórdat haar maagdelijke glimlach haar eindelijk door 't Groene Eiland verlicht heeft. Dan voor altoos gezegend is zij, die 't vertrouwen koestert, C a l a i s met hoog getij binnen te stoomen. Want wij behoeven van avond niet te landen daar tusschen dat slijmerige timmerhout — met groen haar bedekt, alsof 't de geliefkoosde plaats der meerminnen is, waar zij heur haar uitkammen — waar men naar de oppervlakte van 't havenhoofd moet kruipen als een verongelukte garnaal, maar wij stoomen de haven op naar de kaai van 't spoorwegstation. En terwijl wij daar langs varen, slaat de zee heen en weer tusschen palen en planken met een doffen en zwaren slag op een allerboosaardigste wijze (waar wij trotsch op zijn), en de lantarens bewegen zich in den wind, en de klokken van C a l a i s één slaande, schijnen den weergalm daarvan, al worstelende met het onstuimige water binnengekomen. En nu, zoo op eens verlost en aan 't afvegen van 't gezicht, nu schijnt ieder aan boord een ontzaglijk groote kies te hebben gehad, en eerst op dit oogenblik uit de handen van den tandmeester te zijn. En nu weten wij ook voor 't eerst hoe nat en koud en zout wij zijn; en nu bemin ik C a l a i s van ganscher harte!

„Hotel Dessin!" (maar in dit eene geval is 't geen stem die dat roept; 't is maar een heldere glans in de oogen van den vroolijken vertegenwoordiger van dat allerbeste hotel). „Hotel Meurice!" „Hotel de France!" „Hotel de Calais!" „The Royal Hotel!" Sir Angaishe ouse. „Gaat u naar Parry, Sir?" „Uw bagage, registair, froo Sir?" Gezegend gij, mijn klantenlokkers, gezegend gij, mijn commissionair, gezegend gij, mijn honger-oogige mysteries met petten op van krijgsmansmodel, die hier altoos zijt, dag of nacht, met mooi weer of vuil weer, zoekende naar ondoorgrondelijke karweitjes, die ik u nooit zie krijgen! Gezegend gij, mijn ambtenaren aan de Belasting in groen en grijs gekleed; veroorlooft mij, de handen, die zich in mijn reisvalies steken, te drukken, een aan iederen kant, en die elkaar op den bodem ontmoeten en mijn schoon linnen op bijzondere wijze door elkaar gooien, alsof 't een maat kaf of koren was! Ik heb niets aan te geven, Monsieur le Douanier, behalve dat, als ik op zal houden te ademen, Calais op mijn hart zal geschreven gevonden worden. Ik heb niets bij mij, dat aan een plaatselijke belasting onderhevig is, Monsieur l'Officier de l'Octroi, tenzij het overvloeien van een aan uw bekoorlijke stad zoo verknochte borst aan die belasting mocht onderworpen zijn. Ah! ziedaar bij 't gangboord bij 't flikkeren der lantaren mijn allerliefste broer en vriend; hij was vroeger aan 't Paspoortenkantoor, hij die de namen opschrijft! Moge hij voor altoos onveranderlijk zijn in zijn dichtgeknoopte zwarte overjas, met zijn notitieboek in de hand, en zijn grooten zwarten hoed boven op zijn rond, vriendelijk en geduldig gelaat! Laten we mekaar omhelzen, mijn allerliefste broer. Ik ben de uwe à tout jamais — voor altijd en eeuwig.

Calais ontwaakt en in de weer aan 't Spoorweg Station, en Calais in slaap en droomende op zijn bed; Calais met iets van een „ouden en vischachtigen reuk" aan zich, en Calais gelucht en glunder gewasschen door de zee; Calais vertegenwoordigd aan 't Buffet door smakelijk gebraden kippen, heete koffie, Cognac en Bordeaux; en Calais overal vertegenwoordigd door wufte menschen met een monomanie om geld te wisselen — ofschoon ik nooit in staat zal zijn, in mijn tegenwoordigen toestand te begrijpen hoe zij er van leven, doch ik geloof dat ik dat zou kunnen, als ik de quaestie van den koers of geldsomloop verstond — Calais en gros, en Calais en détail, vergeef hem, die u zeer verongelijkt heeft — ik was er aan den overkant niet volkomen van op de hoogte, maar meende Dover.

Ding, ding! Naar de wagens, heeren reizigers. Stapt, stapt in, heeren reizigers voor Hazebroucke, Rijssel, Douai, Brussel, Arres, Amiens en Parijs! Ik, nederige vertegenwoordiger der oncommercieele belangen, stap met de anderen in. Van avond zijn er weinig passagiers, en deel ik mijn coupé met slechts twee medereizigers; een, een landgenoot met een ouderwetsche das, die meent dat het onverantwoordelijk is dat zij niet den „Londenschen tijd" op een Franschen spoorweg hebben en die kwaad werd toen ik hem nederig in bedenking gaf of 't niet mogelijk kon zijn dat de Parijsche tijd hun beter te pas kwam; de ander, een jonge priester, met een zeer kleinen vogel in een zeer kleine kooi, die den kleinen vogel met een veeren pen voert en hem daarna in 't netwerk boven zijn hoofd zet, waar hij al kweelende aan zijn voorste ijzerdraadje komt en mij op een wijze aanspreekt alsof hij stemmen werft. De landgenoot (die met de boot was overgekomen, en dien ik voor iemand van aanzien houd, daar hij net als een zeldzame soort konijn in een konijnenhok op dek werd gesloten) en de jonge priester (die zich te Calais bij ons aansloot) waren spoedig in slaap, en toen had ik met den vogel ruim baan.

Nog is de nacht stormachtig; een nacht die met een woeste en hortende hand over de draden van de electrische telegraaf heen strijkt; een nacht zoo allerstormachtigst, met den wind er nog bij van den trein die er doorheen vliegt, dat toen de conducteur al klauterende aankomt om de kaartjes te knippen terwijl wij in volle vaart zijn (een waarlijk schrikwekkend werk op een sneltrein, niettegenstaande hij zich aan 't opene portier met zijn ellebogen zeer voorzichtig vasthoudt), hij in zoo'n dwarrelwind staat, dat ik hem bij zijn kraag vasthoud en het bijna als manslag beschouw, hem los te laten. Als hij weg is, blijft de kleine vogel evenwel voor aan de ijzerdraadjes zacht tegen me kweelen — kweelen en kweelen, totdat ik met mijn rug tegen 't beschot aan ga zitten, in slaperige verrukking naar hem kijk. en nu merk, dat, terwijl wij daarheen snorren, hij mijn geheugen schijnt wakker te willen houden.

Reizigers, maar geen handeldrijvende (zoo bij voorbeeld de kleine, kleine vogel) hebben op hunne noodeloos verkwistende wijze deze geheele moerassige streek alsmede menige andere vreemde plaats afgelegd, en hier in de omstreken, zooals gij wel weet, zijn de zonderlinge oude steenen boerderijen die men door ophaalbruggen, en de windmolens die men door schuiten bereikt. Hier is 't land, waar de vrouwen hakken en spitten, roeiende op cano-wijze van veld tot veld, en hier zijn de cabarets en andere boerenhuizen, waar de gemetselde duiventillen, in de met stroo bedekte plaatsen, zoo stevig gebouwd zijn als de wachttorens in oude kasteelen. Hier zijn de mijlenlange eentonige kanalen, met de groote op Hollandsche wijze gebouwde en geschilderde barges en de trek-

kende vrouwen, nu eens aan haar voorhoofd dan weer om haar middel en aan de schouders getuigd, iets wat geen aangenaam gezicht oplevert. Verspreid door dit land zijn groote werken van Vauban, van wien gij alles weet, en regimenten van zulke korporaals als waarvan gij eens gehoord hebt, en menige blauwoogige Bebelle. Door deze vlakke streken wandelen in de zonnige zomerdagen die lange groteske drommen van jonge novicen met groote schephoeden op, van wie gij u herinnert, dat ze den door de lanen van bladrijke boomen geschakeerden grond zwart maken. En nu loopt dat Hazebroucke verscheidene mijlen voor ons uit, dat u den zomeravond te binnen roept, toen uw bestoven voeten naar 't station gaande, toevallig naar een kermis daar afdwaalden, waar de oudste bewoners om een draaiorgel op wielen met den grootsten ernst ronddansten, en waar de voornaamste vertooning op de kermis een godsdienstige Richardson's was — letterlijk, op zijn eigen aankondiging met groote letters, Theatre Religieux. In welken onderhoudenden tempel de dramatische voorstelling uit „al de belangrijke gebeurtenissen in 't leven van onzen Heer, van de Kribbe tot aan het Graf" bestond; 't voornaamste vrouwelijke karakter, zonder eenig voorbehoud of uitzondering, was, op 't oogenblik mijner aankomst, bezig met de moderateurlampen buiten op te steken (daar het donker begon te worden), terwijl 't volgende voorname vrouwelijke karakter het geld aannam, en de jeugdige St. Johannes zich met duikelen op den platform vermaakte.

Bij deze woorden opziende, om met den kleinen, kleinen vogel in alles wat hij vermeld heeft toe te stemmen, bemerk ik, dat hij opgehouden heeft te kweelen en zijn kopje onder zijn vleugel verborgen heeft. En zoo volg ik op mijn manier zijn goede voorbeeld.

XVIII.

EENIGE HERINNERINGEN AANGAANDE STERFGEVALLEN.

's Morgens had ik tegen vieren van mijn kleinen vogel afscheid genomen, toen hij te Arras was uitgestapt en ontvangen was geworden door twee schephoeden, die daar stonden te wachten en een eigenaardig ornithologisch en kraaiachtig uiterlijk hadden. Mijn landgenoot en ik waren doorgegaan naar Parijs; terwijl mijn landgenoot mij nu en dan verkwikte met de breedvoerige opsomming van de groote ongerieven, verbonden aan 't reizen op Fransche spoorwegen, waarvan elk ongerief, zoo waar als ik een zondaar ben, mij geheel vreemd was, ofschoon ik even zooveel ondervinding van Fransche spoorwegen had, als de meeste niet-handeldrijvende reizigers. Ik had hem aan 't station achtergelaten (in zijn overtuiging, ten spijt van alle verklaring en betoog, dat zijn bagagekaartje zijn plaatskaartje was), in een opgewonden toestand bij den dienstdoenden ambtenaar volhardende, dat hij in zijn persoonlijke identiteit vier stuks bagage was, wegende zoovele kilogrammen — alsof hij Cassim Baba was geweest! Ik had een bad genomen en ontbeten, en flaneerde langs de vroolijke kaaien. Het onderwerp mijner overdenkingen liep over de vraag, of 't noodzakelijk in 't wezen en den aard der dingen ligt, zooals een zekere school van Britten schijnt te denken, dat een hoofdstad verstrikt en tot slavin moet gemaakt worden, voordat zij prachtig kan worden gemaakt: toen ik mijn oogen ophief en vond, dat mijne voeten, die evenals mijne gedachten aan 't dwalen waren, mij naar Notre-Dame hadden gebracht.

Dat is te zeggen, Notre-Dame was voor mij, maar er was een groote opene ruimte tusschen ons. Niet lang geleden had ik die ruimte dik bezaaid met gebouwen verlaten; en nu waren die voor een nieuw wonder in den trant van een straat, plein, tuin, fontein, of voor alle vier, weggeruimd. Alleen de vuile kleine Morgue, die zich daar aan den oever der rivier terugtrekt, en die spoedig omvergehaald zal worden, was daar nog blijven staan, met een gezicht dat zich over zich zelf schaamt en er bijzonder slecht uitziet. Nauwelijks had ik een blik op deze oude kennis geworpen, of ik zag daar een kleinen optocht in 't front van Notre-Dame voorbijkomen, voorbij 't groote hospitaal. Die optocht had iets van een Masaniello, met fladderende bonte gordijnen in 't midden, en 't kwam daar langs de cathedraal al vroolijk dansende.

Ik dacht, dat het een trouwpartij uit den kielen kring, of een doop- of eenig ander huiselijk feest was, dat ik voorbij zou zien trekken, maar ik merkte uit 't gesprek van eenige mij hard voorbijloopende kielen, dat 't een lijk was dat naar de Morgue gebracht werd. Daar ik deze inrichting nooit heb gezien, zoo gaf ik mij ook voor een kiel uit, en liep met de overigen de Morgue binnen. Het was een zeer smerige dag, en wij namen een groote hoeveelheid slijk met ons mee naar binnen. De optocht was in de aangenaamste stemming en bestond uit leegloopers die met de draagbaar waren meegekomen, en anderen die zich onderweg bij hen hadden aangesloten. Men zette de draagbaar in de Morgue neer, en toen riepen twee oppassers hardop uit, dat wij allen „verzocht" werden heen te gaan. Deze uitnoodiging werd nog dringender, zoo niet vleiender gemaakt, door ons

er uit te dringen en de dubbele deuren achter ons dicht te doen.

Zij, die de Morgue nooit hebben gezien, kunnen ze zeer goed zien, door zich een slecht geplaveid koetshuis, toegankelijk van de straat door twee dubbele deuren, voor te stellen; aan den linkerkant van 't koetshuis, zoo groot als zijn breedte, een raam met spiegelglas tot aan den grond toe, zooals men dat in den een of anderen kleermakerswinkel of linnenwinkel in Londen kan zien; binnen dat raam, op twee rijen hellende planken, al wat het koetshuis te zien geeft, hangende er van boven, evenals onregelmatige druipsteenen in 't gewelf van een grot, eene hoeveelheid kleedingstukken — de kleedingstukken der gestorvenen en begravenen in 't koetshuis ten toon gesteld.

Onze nieuwsgierigheid werd in de hoogste mate geprikkeld, toen wij zagen, dat de opzichters hunne jassen uittrokken en hunne hemdsmouwen opstreken, terwijl de optocht daar aankwam. Het zag er zoo belangrijk naar zaken doen uit. In de modderige straten buiten gesloten, werden wij nu razend kwaad, om alles dienaangaande te weten. Was het rivier, pistool, mes, liefde, dobbelspel, roof, haat, hoevele wonden, hoevele kogels, versch of ontbonden, zelfmoord of moord? Allen drongen wij op een hoop, en terwijl we, met ons hoofd vooruit, allen naast elkander stonden te kijken, opperden we deze vragen en honderden andere. Van lieverlede werd het bekend, dat monsieur de lange en bleeke metselaar daar ginds met de zaak bekend was. Wil monsieur de lange en bleeke metselaar, door een nieuwe golf van ons bewogen, de goedheid hebben, het mee te deelen? 't Was maar een arme oude man, die daar langs een der nieuwe gebouwen ging, een steen op zijn hoofd heeft gekregen, en toen dood neergevallen is. Zijn ouderdom? Een andere golf sloeg tegen den langen, bleeken metselaar aan, en onze golf werd voortgedreven en gebroken, en de oude man was van den een of anderen ouderdom, van af vijf en zestig tot negentig.

Een oud man. Och, dat had niet veel om 't lijf: behalve dat, wij zouden gewenscht hebben, dat hij door een mensch gedood was — door zich zelven, of door iemand anders: 't laatste bij verkiezing — maar onze troost was deze, dat hij niets bij zich had, dat tot de ontdekking van zijn persoon kon leiden, en zijne vrienden hem hier moesten zoeken. Misschien wachtten zij dit oogenblik met het middageten op hem. Daar hadden wij schik in. Zij onder ons die een zakdoek hadden, snoten geweldig en langzaam hunne neuzen, en staken daarna de zakdoeken weer in de borst van hunne kiel. Anderen van ons, die geen zakdoek hadden, verschaften een dergelijke verlichting aan de vermoeide zielen door de monden aan hunne mouwen langzaam af te vegen. Een man met een akelig mismaakt voorhoofd — te oordeelen naar zijn blauwachtige tint en naar een zekeren geur van verlamming die hem doordringt, een zelfmoordende werker in loodwit — heeft den kraag van zijn jas tusschen zijne tanden en bijt er met bijzonderen smaak in. Verscheiden fatsoenlijke vrouwen lieten zich op kleinen afstand van den grooten hoop zien en maakten zich al gereed, om, zoodra zich daartoe de gelegenheid aanbood, het koetshuis binnen te dringen; onder haar een schoone jonge moeder, voorgevende den wijsvinger van haar kleinen jongen te bijten, hield dien tusschen haar rooskleurige lippen, opdat hij schoon zou wezen bij 't wijzen naar de tentoonstelling. Intusschen waren al de gezichten naar 't gebouw gewend, en wachtten wij mannen met een vast en beraden onverschrokkenheid: — voor 't grootste gedeelte met de armen over elkaar. Zeker was dit het eenige publieke Fransche gezicht, dat deze oncommercieele oogen hadden gezien, waarbij 't wachtende volk zich niet en queue vormde. Maar hier was zoo'n ordelijke rangschikking niet; niets dan een algemeen besluit om te dringen, en een neiging om zich te verzetten tegen sommige jongens, die op de twee steenen posten, waar de hekken aan vastzaten, waren geklommen, met 't doel om er in te zwaaien als de hekken open zouden gaan.

Nu gingen zij open, en wij drongen! Groot gedrang, en een paar gillen uit het front. Vervolgens een gelach, eenige uitingen van teleurstelling en 't gedrang werd minder, en 't worstelen bedaarde. — De oude man is er niet.

„Maar wat wil jelui dan toch?" vraagt de bewaarder terecht, terwijl hij uit zijn kleine deur kijkt. „Geduld, geduld! wij maken zijn toilet, heeren. Hij zal aanstonds te kijk zijn. Het is noodig naar den regel te werk te gaan. Zijn toilet kan niet in een tooverslag gemaakt worden. Hij zal bijtijds ten toon gesteld worden, heeren, bijtijds." En zoo gaat hij rookende weer heen, met een gesticulatie met zijn blooten arm naar 't raampje, die zooveel wil zeggen als: „vermaakt u intusschen met de andere zeldzaamheden. Gelukkig is 't Museum vandaag niet leeg."

Wie zou zelfs op een plaats als de Morgue aan publieke wuftheid gedacht hebben? En toch, ze was er bij die gelegenheid. Drie nog kortelings populaire artikelen, die niet weinig de nieuwsgierigheid prikkelden, toen de draagbaar voor 't eerst al dansende om den hoek der groote cathedraal zichtbaar werd, waren nu zoo geheel van belang ontbloot, dat niemand behalve twee kleine meisjes (één wees er met de pop naar) er naar kijken wilden. Het voornaamste der drie echter, het artikel in de voorste rij, had een open wond aan den linkerslaap van 't hoofd gekregen; en de andere twee in de achterste rij, de verdronken twee, die met hunne hoofden

een beetje naar elkander gekeerd naast elkaar lagen, schenen dienaangaande aanteekeningen te vergelijken. De twee van de achterste rij zagen er waarlijk zoo steelsch uit en (in hun opgezwollen toestand) zoo moordachtig bekend aan de een in de voorste rij, dat 't zeer te betwijfelen was, dat de drie elkander nooit in hun leven ontmoet hadden en eerst na hun dood kameraden geworden waren. Of nu het algemeen zich dit evenals de oncommercieele reiziger verbeeldde, al dan niet, te betwisten viel het niet, dat de groep bijzonder geslonken was sedert de laatste tien minuten. Nu echter draaide het wispelturige publiek hun den rug toe; zelfs leunden zij met hun ellebogen zorgeloos tegen den buitenkant der ramen aan en schudden 't slik van hunne schoenen en leenden vuur om hun pijpen aan te steken.

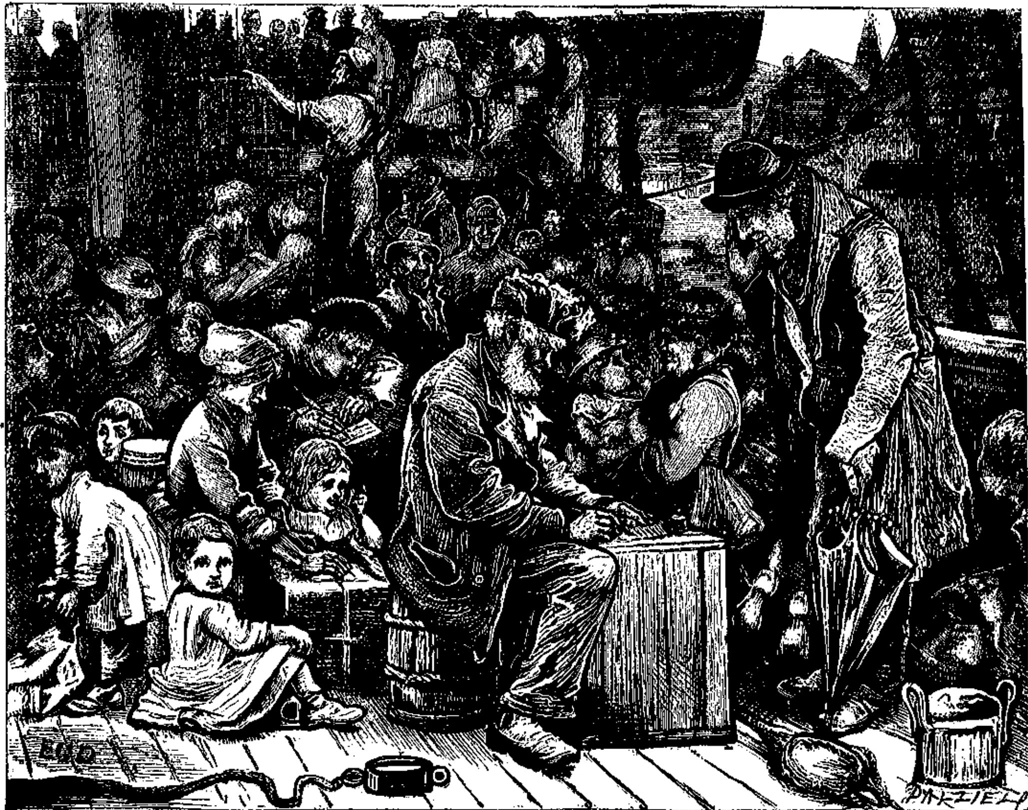
De Bewaarder komt weer uit zijn deur te voorschijn. „Andermaal worden de heeren verzocht..." Geen verdere uitnoodiging is er noodig. Algemeen gedrang in de straat. Het toilet is klaar. De oude man komt voor den dag.

Op dit oogenblik werd de belangstelling te groot, om de jongens langer op de steenen posten te dulden. De moordachtige loodwitwerker vloog op een jongen aan, die bezig was om 't hek te beklimmen, en sloeg hem onder een algemeene toejuiching tegen den grond. Hoe dicht wij ook op elkaar gedrongen waren, vormden wij ons nochtans in groepen — groepen van gesprekken, zonder zich van de massa te scheiden — om over den ouden man te spreken. Mededingers van den langen bleeken metselaar kwamen te voorschijn, en hier was weer een populaire onstandvastigheid. Deze mededingers trokken toehoorders en werden gretig aangehoord, en daar zij hun informaties alleen van den langen en bleeken metselaar hadden ingewonnen, zoo trachtten nu officieuse leden der menigte h e m op hun gezag in te lichten. Door deze maatschappelijke ervaring in een onverbeterlijken menschenhater met een ijzeren gezicht veranderd, keek de metselaar het menschdom aan, en koesterde hij blijkbaar den wensch in zijn borst, dat het geheele hier tegenwoordige gezelschap in de plaats van den ouden gestorven man ware. En nu begonnen de toehoorders onattent te worden, en op 't geringste geluid drong het volk vooruit, en een onheilig vuur gloeide in 't oog van 't publiek, en zij, daar naast de hekken, sloegen er ongeduldig op, alsof zij van 't canibalengeslacht en hongerig waren.

Weer kraakten de scharnieren en wij drongen voort. Hierop volgde een ordeloos gedrang voor eenigen tijd, vóórdat de oncommercieele eenheid zich in de voorste rij der som kon plaatsen. Het was vreemd zooveel warmte en kabaal om een ouden, afgedankten, witharigen, nu voor eeuwig zwijgenden ouden man te zien veroorzaken. Zijn gezicht was kalm en niet misvormd, zooals hij daar op zijn rug lag — hij had een slag op zijn achterhoofd gekregen en was voorovergeworpen — en iets, dat op een paar tranen gelijkt, was uit zijn gesloten oogen geloopen en lag daar vochtig op zijn gezicht. De belangstelling van den oncommercieele, door een enkelen oogopslag bevredigd, wijdde zich nu aan de dringende menigte aan weerskanten en achter hem: zich zelven afvragende, of men uit de uitdrukking dier gezichten alleen zou kunnen opmaken, naar wat voor schouwspel zij bezig waren te kijken. De verscheidenheid van uitdrukking was niet groot. Er was een beetje medelijden in, doch niet veel, en dat zelfs nog met een groote mate van zelfzucht vermengd — alsof zij zeggen wilden: „zal ik, arme die ik ben, er zoo uitzien als mijn tijd daar is!" Er was meer van een heimelijk peinzende overweging en nieuwsgierigheid, als: „ik hou niet van dien man, en heb een hekel aan hem; zou dat zijn voorkomen zijn, als iemand — om geen namen te noemen — hem bij toeval een leelijken slag gaf?" Er was een wolfachtig gekijk naar 't voorwerp, waarbij de moordachtige loodwitwerker bijzonder uitblonk. En er was een veel grooter, doelloos en gedachteloos gekijk naar — alsof men namelijk naar wassen beelden keek zonder catalogus, en die men niet begreep. Maar bij al deze uitdrukkingen lag dit ten grondslag, dat zij n a a r i e t s k e k e n d a t n i e t w e e r t e r u g k o n k i j k e n. De oncommercieele had dit als bijzonder in 't oogvallend beschouwd, toen op eens een nieuw gedrang van de straat hem schandelijk boeide, en hem in de armen (nu weer gemouwd) van den Bewaarder drong, die zijn pijp aan de deur stond te rooken en vragen beantwoordde, tusschen de rookwolkjes die hij uitblies, met een zekere vreedzaam verdienstelijke houding, alsof hij, hoe hoog ook in rang, niets trotsch was. Sprekende over trotsch, zal 't hier niet overbodig zijn, terloops te doen opmerken, dat men niet zou kunnen nalaten den oorspronkelijken, eenigen bezitter van de voorste rij met een voorkomen te bekleeden waardoor de wettige aantrekkelijkheid van den armen ouden man verminderde, terwijl de twee in de tweede rij zijne verminderde populariteit schenen toe te juichen.

Terwijl ik daar op mijn gemak langs den tuin van den toren van St. Jacques de la Boucherie, en zoo aanstonds voorbij het Hôtel de Ville, wandelde, schoot mij een Morgue in de open lucht te binnen, die ik toevallig in Londen aantrof in den strengen winter van 1861, en mij zoo vreemd voorkwam, alsof ik ze in China gevonden had. Tegen dat uur van een winterachtermiddag, als de lantarenopstekers de lantarens in de straten beginnen op te steken, kort voordat 't noodig is, omdat de duisternis zoo gauw invalt, kuierde ik, van buiten komende,

de stad van de noordzijde van Regents-Park binnen — 't vroor hard en ik was alleen — daar zag ik een leege vigilante naar de herberg bij Gloucester-gate rijden, waar de koetsier nog al verbouwereerd om den herbergier riep; de herbergier geeft hem gauw een langen stok, dien de koetsier vlug aangrijpt, en er mee op den bok springt, en nu draaft het rijtuig de poort uit, den met ijzer geplaveiden weg over. Ik dat rijtuig, zoo hard ik maar loopen kon, achterna, zoodat ik, toen ik rechts aan de alsof dat de laatste daad van hare wanhopende handen geweest was, golfde over den grond. Het water en 't gebroken ijs, dat van haar kleed gevallen was, maakten alles smerig om haar heen, en vormden plassen nadat zij er uit gehaald was. De agent van politie die haar juist had opgehaald, en de vleeschventer die hem geholpen had, stonden naar 't lijk te kijken; deze laatste met zoo'n gezicht, als ik vergeleken heb bij iemand op een tentoonstelling van wassen beelden zonder catalogus; de eerste keek over zijn

„AAN STUURBOORD VAN 'T SCHIP DICTEERDE EEN MAN MET GRIJS HAAR EEN LANGEN BRIEF AAN EEN ANDEREN GRIJZEN MAN MET EEN VERBAZEND GROOTE BONTEN MUTS OP." (Blz. 109.)

Gracht-Brug, nabij den kruisweg naar Chalk Farm kwam, zien kon, dat de vigilante daar ophield, dat de damp het paard uitsloeg van de hitte, dat de polsstok op den grond lag en dat de koetsier en de parkwachter over de borstwering der brug stonden te kijken. En daar ook overheen kijkende, zag ik een vrouw met haar gezicht naar ons gekeerd, die misschien al een paar dagen dood en, naar gis, geen dertig jaar oud was, armoedig in 't zwart gekleed, liggen. De voeten waren eenigszins aan de enkels gebogen, en 't zwarte haar naar achter geschoven, vondst heen met eene officieele stijfheid en koelheid, den kant uit waar de dragers, die hij besteld had, verwacht werden. O, hoe allerschrikkelijkst verlaten, hoe allerschrikkelijkst droevig, hoe allerschrikkelijkst geheimzinnig was dit schouwspel van onze hier afgestorven zuster! Daar komt een schuit aan, die 't ijs en de stilte verbreekt, en eene vrouw staat aan 't roer. De man met het paard, die ze op sleeptouw heeft, geeft zoo weinig om 't lijk, dat de strompelende hoeven van den knol al op 't haar trappen, en reeds is het touw met het hoofd in onzachte

aanraking gekomen en heeft het omgedraaid, voordat onze teekenen van afschuw hem nopen, het paard bij den toom te vatten. Bij dit geluid kijkt de vrouw aan 't roer naar ons op — wij staan op de brug — ze kijkt naar ons op met eene verachting die niet te beschrijven is, en vervolgens op 't lijk neerziende met eene dergelijke uitdrukking — alsof dat naar een ander beeld dan 't hare was geschapen, alsof dat met andere hartstochten was begaafd, alsof dat door een ander toeval was verloren geraakt, alsof dat een andere natuur had gehad, die in 't verderf was gestort — en nadat ze op die manier tot ons opgezien en op 't lijk neergezien heeft, maakt ze minachtend eene beweging met het roer, dat het slijk, opborrelend uit den grond, naar 't lijk heendrijft, en vaart zij weg.

Eene aangename ondervinding, ofschoon ook in den trant van de Morgue, waarbij ik mij toevallig eenigermate verdienstelijk heb gemaakt, kwam mij in herinnering, toen ik daar langs den Boulevard de Sebastopol naar de vroolijker tooneelen van P a r ij s opwandelde.

Dit gebeurde 25, zegge vijf en twintig jaren geleden. Ik was toen een bescheiden jeugdige oncommercieele man, beschroomd en onervaren. Tal van zonnen en winden hebben mijn gezicht een bruine tint gegeven, doch die dagen waren mijne bleeke dagen. Daar ik sedert kort een huis, dat ik in een zekere gedistingeerde hoofdstedelijke gemeente gehuurd en betrokken had — een huis dat mij voorkwam een allerschrikkelijkst heerenhuis eerste klasse te zijn met schrikwekkende lasten — werd ik het slachtoffer van een Deurwaarder. Ik denk, dat de Deurwaarder mij òf in òf uit moet hebben zien gaan en dat hij gemerkt heeft, dat ik onder 't gewicht mijner grootheid liep te waggelen. Of hij kan zich onder 't stroo verscholen hebben, toen ik mijn eerste paard kocht (op 't benijdenswaardige stalplein grenzende aan mijn heerenhuis eerste klasse) en de verkooper, toen hij 't paard ter bezichtiging bracht, er 't kleed afnam en het met zijn hand streelde, op een origineele wijze tegen me zei: „daar m'nheer, d a a r is een paard!" En toen ik heel beleefd zei: „Hoeveel vraagt u er voor?" En toen de verkooper zei: „Niet meer dan zestig guinjes, omdat 't voor u is," en toen ik bits zei: „Waarom niet meer dan zestig voor m ij?" En toen hij kwetsend zei: „Omdat, bij mijn ziel en lichaam, iemand die op de hoogte is, 't paard voor zeventig goedkoop zou vinden — maar u verstaat 't niet."— De Deurwaarder nu, zeg ik, kan zich onder 't stroo verscholen hebben, toen deze schande mij te beurt viel, of hij kan er de lucht van gekregen hebben, dat ik een te groene en te jonge Atlas was, om dat heerenhuis eerste klasse op waardige wijze te dragen. Doch wat hiervan ook zij, de Deurwaarder deed 't geen de Melancholie aan den jongeling deed in Gray's Elegy — hij zou 't mij betaald zetten. En de wijze waarop de Deurwaarder 't deed, was de volgende: hij dagvaardde mij om als gezworene zitting te nemen bij zijne gerechtelijke lijkschouwingen.

Gelijk die vernuftige Noorsche herders, die, vooraf hoegenaamd geen reden gehad hebbende om in den jongen Norval te gelooven, zeer wijselijk 't gewaagde idee om in hem te gelooven niet deden ontstaan — aan die herders nu gelijk, begaf ik mij in mijn eersten koortsachtigen schrik „voor alle securiteit" naar een diepzinnigen huisverhuurder. Deze diepzinnige man deelde mij mee, dat de Deurwaarder er op rekende, dat ik hem om zou koopen; dat ik hem om zou koopen om mij niet te dagvaarden; en dat, als ik mij met een vroolijk gezicht bij de lijkschouwing zou laten zien en den schijn zou aannemen van een zeker genot te smaken in zoo'n dienst voor mijn vaderland, de Deurwaarder ontmoedigd zou worden en zijn spel zou laten varen.

Ik kreeg moed, en den volgenden keer dat de listige Deurwaarder mij dagvaardde, ging ik. De Deurwaarder, was de bleekste Deurwaarder, dien ik ooit voor me zag, toen ik antwoordde bij 't aflezen van mijn naam, en zijn nederlaag moedigde mij aan, vol te houden.

Wij waren gedagvaard, om een onderzoek in te stellen aangaande den dood van een klein peuzeltje van een kind. Het was 't oude ellendige verhaal. Of de moeder de lichtere misdaad had begaan om namelijk de geboorte van 't kind te verbergen, dan wel òf zij de zwaardere misdaad had begaan om namelijk 't kind van 't leven te berooven, was de vraag die wij geroepen waren te beslissen. Wij moesten haar aan een van de twee misdaden schuldig verklaren.

De lijkschouwing had plaats in 't gemeentewerkhuis, en nog kan ik mij levendig voorstellen, dat ik met algemeene stemmen door mijne broeders de gezworenen werd ontvangen als een broeder van de grootste onbeduidendheid, die met mogelijkheid denkbaar was, en dat, voor en aleer we begonnen, een makelaar, die mij schrikkelijk met een paar speeltafeltjes beetgenomen had, voor de strengste toepassing der wet was. Ik herinner mij dat wij in een kame met een planken beschot zaten op zulke hooge vierkante paardenharen stoelen, dat het mij benieuwde voor welk geslacht van Patagoniërs zij gemaakt waren; en verder, dat een lijkbezorger mij zijn kaartje gaf, toen wij nog juist in de zedelijke frischheid verkeerden van beeedigd te zijn, als „een inwoner die pas in de gemeente was komen wonen, en waarschijnlijk eene kleine familie had." De zaak werd ons toen blootgelegd door den Lijkschouwer, en vervolgens gingen wij naar beneden — voorafgegaan door den listigen Deurwaarder — om

't lijk in oogenschouw te nemen. Van dien dag af tot heden heeft het arme kleine schepsel naar mijne gedachte op dezelfde plaats en met dezelfde omgeving gelegen. In een soort van grafkelder, bestemd tot bergplaats van de gemeente-doodkisten, en te midden van een volmaakt Panorama van doodkisten van allerlei grootte, was 't op een kist uitgestrekt; bijna zoodra het was gekomen, had de moeder het in haar kist gedaan — deze kist — en onlangs was het daar gevonden. Het was geopend geworden, en netjes dichtgenaaid, en uit dat oogpunt beschouwd, had het veel weg van een opgezet schepsel. Het lag op een schoon wit laken, met het instrument van den dokter of zoo iets bij de hand, en uit dat oogpunt beschouwd, zag 't er uit alsof „'t laken voor 't middagmaal gelegd was," en de Reus aan tafel ging. Er was niets terugstootends bij dat arme stukje onschuld, en 't vorderde niets anders dan de formaliteit om er naar te kijken. En zoo keken wij dan ook naar een ouden arme, die met een duimstok tusschen de doodkisten rondliep, alsof hij 't beeld der zelf-meting was; en wij keken naar elkander; en wij zeiden, dat de plaats in elk geval goed gewit was; en toen verslapten onze sprekende krachten als Britsche Jury, en de voorman zei: „alles in orde, heeren? Dan maar weer terug, heer Deurwaarder!"

Het ongelukkige schepsel, dat slechts een paar dagen geleden aan dit kind het leven had geschonken, en onmiddellijk daarna de koude vochtige stoep was gaan schrobben, werd voor ons gebracht, toen wij weer op onze paardenharen stoelen hadden plaats genomen, en woonde de geheele zitting bij. Ook zij zat op een paardenharen stoel, daar zij heel zwak en ziekelijk was; ik herinner me nog hoe zij naar de gevoellooze oppasster, die haar vergezelde, keek, die wel 't borstbeeld van een bedelaars-schip kon geweest zijn, en hoe zij haar gezicht, haar snikken en tranen op dien houten schouder verborg. Ook herinner ik mij hoe hardvochtig haar meesteres jegens haar was (zij was dienstmeid voor al 't werk, m. a. w. een zoogenaamde „meid alleen"), en met welk een wreede halsstarrigheid dat stuk Deugd haar getuigenis nog eens zoo bezwarend heeft willen maken. Aangedaan door 't schrikkelijk gejammer van die wees zonder vriend of maagd, dat gedurende de geheele zitting niet ophield, waagde ik het tot een getuige een paar vragen te richten, die, naar ik hoopte, een antwoord zouden uitlokken, dat aan de zaak misschien een gunstige wending zou geven. Deze wending maakte zij echter zoo min gunstig als zij maar kon, doch 't heeft toch iets geholpen, en de Lijkschouwer, die edel, geduldig en menschlievend was ('t was wijlen mijnheer Wakley), wierp een bemoedigenden blik naar mijn kant. Vervolgens hadden wij den dokter, die 't lijk onderzocht had, en de gewone bewijzen of 't kind levend of dood ter wereld gekomen was, maar hij was een beschroomd warhoofd van een dokter, en hij raakte in de war en sprak zich zelven tegen, en dit wenschte hij niet te zeggen, en dat kon hij niet beantwoorden, en de onbevlekte makelaar was hem te slim af, en wij verloren terrein. Evenwel waagde ik nog een poging, en de Lijkschouwer stond mij weer trouw bij, waarvoor ik hem altoos na dien tijd ben dankbaar geweest, zooals ik dat ook nu ben aan zijn nagedachtenis; en wij kregen weer een gunstige wending uit een anderen getuige, een lid der familie met een groot vooroordeel tegen de zondaresse; en ik meen, dat wij den dokter weer terug hadden doen komen; en ik weet, dat de Lijkschouwer de zaak toelichtte ter gunste van ons, en dat ik en mijn Britsche broederen ons omkeerden, om 't verdriet met elkaar te bespreken, en wij in groote moeielijkheden met onze groote stoelen en den makelaar geraakten. Ik streed hier weer met alle krachten, want ik was overtuigd, dat ik er reden voor had; eindelijk brachten wij 't schuldig uit aan 't mindere vergrijp van namelijk de geboorte van 't kind verborgen te hebben; en 't arme verlaten schepsel, dat voor onze beraadslaging de kamer uitgebracht, en nu weer binnengebracht werd om haar vonnis te hooren, viel voor ons op hare knieën met de plechtige verklaring dat wij gelijk hadden — een verklaring zoo aandoenlijk als ik nog nooit in mijn leven heb vernomen — en bewusteloos werd zij weggedragen.

(Nadat dit alles afgeloopen was, deelde de Lijkschouwer als een ervaren chirurgijn mij in een privaat gesprek zijne gronden mee, waarop hij vooronderstelde dat 'k kind onder de gunstigste omstandigheden niet vele ademhalingen kon gedaan hebben, in 't zeer te betwijfelen geval, dat het ooit geademd heeft; hij had namelijk een vreemde stof in de luchtpijp ontdekt, waardoor 't kind niet lang kon geleefd hebben.)

Toen 't doodelijk beangste meisje deze laatste verklaringen had afgelegd, had ik haar gezicht gezien. Dat gezicht nu was in overeenstemming met haar verbijsterde en van een gebroken hart getuigenis afleggende stem en 't was zeer aandoenlijk. Het heeft hoegenaamd geen indruk op mij gemaakt door de schoonheid die 't bezat, en als ik 't ooit weer in eene andere wereld zie, dan zal ik 't slechts herkennen door een nieuw zintuig of verstand. Maar dien nacht kwam 't mij in mijn slaap voor den geest, en zelfzuchtig heb ik mij daarvan op de doeltreffendste wijze ontslagen. Ik heb er voor gezorgd, dat men haar goed zou behandelen in de gevangenis, en heb verklaard dat ik mij weer te haren gunste als getuige zou stellen,

als de zaak in de Old Bailey in behandeling wordt genomen; en zij heeft een zachte straf gekregen, en haar geschiedenis en haar gedrag hebben bewezen, dat dit goed was. Bij 't weinigje, dat ik voor haar gedaan heb, herinner ik mij de goede diensten van een zekeren zachtmoedigen ambtenaar, dien ik toen gesproken heb — doch wat dat voor een ambtenaar was, ben ik al lang vergeten — ik meen, dat hij officieel bij de Lijkschouwing tegenwoordig was.

Ik beschouw dit als eene zeer noemenswaardige oncommercieele ervaring, omdat dit goede van een Deurwaarder afkomstig was. En zoover als mijn kennis, informatie en geloof strekt, is dit 't eenige goede dat ooit door een Deurwaarder is gewrocht sinds de eerste Deurwaarder in functie trad.

XIX.

DE VIERING VAN GEBOORTEDAGEN.

Ik was van plan in deze aanteekeningen een paar van de vele herbergen, waar ik in den loop mijner reizen uitgerust heb in de herinnering terug te roepen; en reeds had ik de pen tot dat doel in de hand genomen, toen dit mijn plan door een toevallige omstandigheid verijdeld werd. Ik werd namelijk genoodzaakt, op te houden, om den eigenaar van een zeker vroolijk gezicht, die mijn deur binnenkwam, geluk te wenschen met zijn geboortedag. Daarop is mij een ander plan voor den geest gekomen, dat 't voorgaande verdrong, en begon ik mij — in plaats van Herbergen — de geboortedagen te herinneren, die ik bijgewoond heb, op mijn weg naar dit blad papier.

Ik kan mij zeer goed herinneren, dat ik meegenomen werd om zeker schepsel met een perzikvormig gezicht te bezoeken met een blauwe sjerp om, en schoenen aan, die daarmee overeenkwamen, wiens leven, naar ik vooronderstel, geheel uit geboortedagen bestaat. Het kwam mij voor, dat dit verheerlijkte jonge mensch uitsluitend met kruidkoek, zoeten wijn en prachtige cadeaux was grootgebracht geworden. Op zoo'n vroeg tijdstip mijner reizen heb ik bij de viering harer geboortedagen mijne diensten betoond (en ik werd verliefd op haar), toen ik de geheime kennis, dat een geboortedag 't gemeenschappelijk eigendom is van allen die geboren zijn, nog niet bezat, maar vooronderstelde, dat dit een gift was door den goedgunstigen Hemel aan dat eene onderscheiden kind geschonken. Er was geen ander gezelschap, en wij zaten in een lommerrijk prieël — onder een tafel zooals ik naar mijn beste (of slechtste) weten meen — en werden op suikerachtige zelfstandigheden en vloeibaarheden onthaald, totdat 't tijd werd om op te stappen. Den volgenden morgen werd mij een bitter poeier ingegeven, en was ik akelig. Over 't algemeen was 't eene tamelijk juiste voorafschaduwing mijner ondervindingen van dergelijke zaken op lateren leeftijd.

Dan kwam de tijd waarop, onafscheidelijk van iemands eigen verjaardag, een gevoel van verdiensten, een bewustheid van een welverdiende onderscheiding zich van ons meester maakte, als wanneer ik mijn geboortedag beschouwde als een gelukkige daad van mijn eigen toedoen, een gedenkteeken mijner volharding, onafhankelijkheid en gezond verstand, dat niet weinig tot mijn eer bijdroeg. Dit was omtrent den tijd toen Olympia Squires in de verjaring werd gemoeid. Olympia was erg mooi (natuurlijk) en ik beminde haar zoo erg, dat ik genoodzaakt was, 's nachts uit mijn bedje te stappen en uitdrukkelijk tot de Eenzaamheid te zeggen: „O, Olympia Squires!" Gezichten van Olympia, geheel en al in een wijsgeerig groen gehuld, waaruit ik den gebrekkig ontwikkelden smaak van hare geachte ouders opmaak, die bepaald met 't South Kensington's Museum onbekend waren, doen zich nog aan mij voor. De waarheid is heilig, en de gezichten zijn door een schitterenden kastoren hoed gekroond, waardoor ze wel wat wegkreeg van een vrouwelijken brievenbesteller. Ik roep mij voor den geest een geboortedag waarop Olympia en ik door een gevoelloozen bloedverwant — een of anderen kwaden oom, of iets dergelijks — werden meegenomen naar eene langzame marteling, genaamd Planetarium. Het verschrikkelijk instrument was in gereedheid gezet in den schouwburg der plaats, en 's morgens had ik al de profane hoop gekoesterd, dat 't een tooneelstuk mocht zijn: om welke reden eene vrome tante mijn geweten diep, en mijn zak nog dieper gesondeerd had, door de halve kroon, die zij mij gegeven had, terug te eischen. Het was een eerwaardig en smerig Planetarium, ten minste een duizend sterren en vijf en twintig kometen in den tijd ten achteren. Desniettegenstaande was 't ontzagwekkend. Toen de droefgeestige heer met een tooverstaf zei: „dames en heeren," (vooral doelende op Olympia en mij), de lichten worden zoo uitgedaan, maar er bestaat hoegenaamd geen reden om bang te zijn," toen was 't waarlijk om bang te worden. Toen begonnen de planeten en sterren. Nu eens wilden ze niet verschijnen, dan weer wilden ze niet verdwijnen, soms waren er gaten in, en soms schenen ze niet goed te gelijken. Gedurende al dien tijd liep de heer met den tooverstaf in den donker rond (tikkende bijwijlen aan de hemellichamen, evenals een vermoeide specht)

op een sfeer die op haar eigen as beweegt achthonderd zeven en negentig duizend millioen malen — of mijlen — in twee honderd drie en zestig duizend vijfhonderd vier en twintig millioen van iets anders, totdat ik dacht, dat, als dit een verjaardag was, het maar veel beter ware, nooit geboren te zijn geweest. Ook Olympia werd zeer landerig, en allebei vielen we in slaap en ontwaakten in een onpleizierige stemming, en steeds ging de heer in den donker rond — of dat nu boven in de sterren, of beneden op 't tooneel was, dat was ons moeielijk uit te maken, als men dat de moeite waardig achtte te probeeren — de banen der planeten ontcijferende tot zulk een schandelijke hoogte, dat Olympia razend werd en mij zelfs een schop gaf. Een mooie verjaarvertooning, toen de lichten weer opgedraaid waren, en al de scholen in de stad (met inbegrip van de Nationale, die gratis toegelaten werden, 't geen zij juist verdienen, want zij gooiden altoos met steenen) met een uitgeput gelaat zichtbaar werden, hunne oogen wrijvende, en aan hun hoofdhaar trekkende. Een mooie verjaarspeech, toen Dr. Sleek van de City Free zijn gepoeierd hoofd boven de tooneelloge uitstak en zei, dat vóór deze bijeenkomst uiteenging, hij werkelijk zijne volkomen goedkeuring moest te kennen geven over eene lezing, die zoo leerzaam, zoo onderhoudend en zoo ontbloot was van alles, waarover de jeugd zich zou moeten schamen, als hij er ooit een gehoord had. Een mooie verjaardag, waarop de Astronomie de arme kleine Olympia Squires en mij niet alleen kon laten, maar een einde aan onze minnarijen moest maken! Want, wij zijn 't nooit te boven gekomen; 't versleten Planetarium heeft onze onderlinge gehechtheid overleeft; de man met den tooverstaf was voor den jongen met den boog te veel.

Wanneer zal ik de vereenigde geuren van sinaasappelen, vloeipapier en stroo van die andere verjaardagen op school scheiden, als de komende sluitmand haar schaduw naar voren werpt, en als een week van maatschappelijke eensgezindheid — zal ik er bijvoegen van bewonderende en beminnelijke populariteit — naar die inrichting voerde! Welke edele gevoelens werden mij in de dagen vóór de sluitmand geopenbaard, welke geloften van vriendschap werden nog gezworen, welke bijzonder oude messen werden mij gegeven, welke edelmoedige belijdenissen van ongelijk te hebben gehad voortgevloeid uit de halsstarige geesten die eens op de lijst mijner vijanden stonden! De verjaardag van 't wild in bussen en de guavagelei is mij nog in 't bijzonder bijgebleven door 't edele gedrag van Bully Globson. Brieven van huis hadden op geheimzinnige wijze geïnformeerd of ik zeer verwonderd en teleurgesteld zou zijn, als ik bij den schat in de in aantocht zijnde sluitmand wild in bussen en guavagelei van West-Indië zou vinden. In vertrouwen had ik die wenken aan een paar vrienden meegedeeld, en zooals ik nu reden heb te gelooven, daarbij beloofd, een mooi koppel patrijzen in bussen, en omtrent een centenaar guavagelei weg te zullen geven. Nu was 't dat Globson, niet meer Bully, mij op 't speelveld opzocht. Hij was een dikke vette jongen met een dik vet hoofd en een dikke vette vuist, en had bij 't begin van die Helft zoo'n gezwel op mijn voorhoofd veroorzaakt, dat ik mijn statiehoed niet op kon zetten, om naar de kerk te gaan. Hij zei na een tusschentijd van bedaard overleg (vier maanden), dat hij nu gevoelde dat hij mij dien slag onrechtvaardig had gegeven en zich nu daarover bij mij wenschte te verontschuldigen. Dat niet alleen, maar hij hield zijn dik hoofd tusschen zijn dikke handen, zoodat ik er des te gemakkelijker bij kon, en verzocht mij, als een daad van rechtvaardigheid die zijn ontwaakt geweten zou bevredigen, er in 't bijzijn van getuigen bij wijze van vergelding een slag op te geven. Dit mooie voorstel sloeg ik bescheiden van de hand, en hij omhelsde me toen, en pratende liepen wij weg. Wij spraken over de Westindische eilanden, en in 't najagen van kennis vroeg hij mij met veel belangstelling, of ik òf een geloofwaardige beschrijving gelezen had aangaande het maken van guavagelei; òf bijgeval ooit conserf geproefd had, die, zoo hem verteld was geworden, erg lekker moest zijn.

Zeventien, achttien, negentien, twintig; en toen kwam met de afnemende maanden een steeds toenemend besef van de waardigheid van een en twintig. De Hemel weet dat ik toen „niets te wachten had," behalve enkel mijn verjaardag, en nochtans beschouwde ik dien als een groot bezit. Nu en dan bewandelde ik den weg naar den staat mijner waardigheid, door een voorstel te beginnen met de gelegenheidswoorden: „zeg eens, als een man van een en twintig," of, met de toevallige vooronderstelling van een daadzaak, die geen verstandig mensch in twijfel kon trekken, bij voorbeeld: „als een jongen een man van een en twintig wordt." Bij die gelegenheid gaf ik een partij. Zij was tegenwoordig. Het is onnoodig Haar naam meer in 't bijzonder te noemen; zij was ouder dan ik, en had ieder hoekje een gaatje mijner ziel al voor een jaar of vier in beslag genomen. Ik had ellenlange denkbeeldige Gesprekken met haar moeder over 't onderwerp van ons huwelijk gevoerd, en had aan die bescheiden vrouw meer brieven geschreven dan Horace Walpole, de hand harer dochter ten huwelijk vragende. Nooit had ik 't minste idee, een enkelen van die brieven te verzenden, maar ze eenvoudig te schrijven, en na verloop van een dag of wat weer te verscheuren; dat was eene verhe-

vene bezigheid. Soms was ik begonnen: „Geëerde mevrouw. Ik geloof, dat het eener dame, begaafd met zulk een opmerkingsvermogen, 't welk ik weet dat gij bezit, en begaafd met die vrouwelijke sympathieën voor jeugd en schoonheid, welke te betwijfelen, erger dan ketterij ware, moeielijk ontgaan kan zijn, dat ik uwe aanbiddelijke dochter allerinnigst en alleroprechtst bemin." In een minder opgewonden zielstoestand was ik begonnen: „Heb medelijden met mij, lieve mevrouw, heb medelijden met een vermetelen rampzalige die op 't punt staat, u de verwonderingwekkende belijdenis te doen, die gij hoegenaamd niet verwacht hebt, en die hij u smeekt aan de vlammen prijs te geven zoo spoedig als u bekend zal zijn tot welk een duizelingwekkende hoogte zijn waanzinnige eerzucht stijgt." Bij andere gelegenheden — tijdperken van volslagen geestelijke landerigheid, als Zij naar bals was gegaan waar ik niet was — nam de schets den aandoenlijken vorm aan van een papier, dat op mijne tafel moest gelegd worden na mijn vertrek naar de grenzen van den aardbol. In dezen trant bij voorbeeld: „Aan mevrouw Onoweneven te overhandigen, als hij, die deze regels geschreven heeft, ver weg zal zijn. Ik kon de dagelijksche marteling niet langer dragen van hopeloos die lieve te beminnen, die ik niet noemen zal. Bradende op de kust van Afrika, of bevriezende aan de oevers van Groenland, ben ik daar veel beter dan hier." (Mijn koeler oordeel wordt gewaar, dat de familie van 't beminde voorwerp in dat gevoelen ten eenenmale zou toegestemd hebben). „Indien ik ooit uit de duisternis te voorschijn kom, en mijn naam ooit door de Faam uitgebazuind wordt, dan zal dat alleen zijn om dat voor hare voeten neer te leggen. Word ik echter den Raven ten prooi —" Ik twijfel of ik wel tot een besluit kwam, wat er in dat treurig geval moest gedaan worden; ik probeerde: „dan was 't beter zoo;" doch daar ik niet overtuigd was, dat 't beter zou zijn, weifelde ik tusschen alles wit te laten, dat bijzonder indrukwekkend en koud scheen, of te besluiten met „Vaarwel!"

Deze mijne verdichte correspondentie is in zooverre te berispen als ze aanleiding gegeven heeft tot de voorgaande uitweiding. Ik was bezig met het verhaal, dat ik op mijn een en twintigsten verjaardag een partij gaf, en Zij tegenwoordig was. Het was een mooie partij. Daar was geen enkel bezield of onbezield voorwerp aan verbonden (behalve 't gezelschap en mijn persoon), dat ik ooit te voren had gezien. Alles was gehuurd en de gehuurde bedienden waren nog geheel vreemd. Achter een deur, in een ver gevorderd uur van den nacht, toen wijnglazen in onbekende hoekjes gevonden konden worden, sprak ik tot Haar — sprak ik openhartig tot Haar. Wat daar is voorgevallen, kan ik als man van eer niet openbaren. Zij was één engelachtige zachtheid al engelachtige zachtheid, doch er werd een woord gebezigd — een kort en schrikkelijk woord van drie letters, beginnende met een B —, dat, zooals ik op 't oogenblik gevoelde, „mijn hersens verschroeide." Zij ging spoedig daarna heen, en toen de woelige hoop (ofschoon dat voorzeker hun schuld niet was) uiteenging, kwam ik voor den dag met een losbol van een spotter, en zooals ik hem dat uitdrukkelijk deed opmerken, „zocht ik de vergetelheid." Die werd gevonden, met een zware hoofdpijn op den koop toe, maar 't duurde niet lang; want in het beschamend licht van den volgenden middag richtte ik mijn zwaar hoofd in bed op, terugziende naar de geboortedagen achter mij, en den cirkel nagaande waar ik in rondgeloopen had, waarna ik eindelijk en ten leste weer naar 't bittere poeier en de katterigheid terugkeerde.

Dit terugwerkende poeier (dat bij zulke groote quantiteiten door 't menschelijk geslacht gebruikt wordt, dat ik 't haast zou gaan beschouwen als het Universeel Geneesmiddel, waar eens naar gezocht werd in Laboratoria) dit poeier nu is geschikt om in een anderen vorm opgemaakt te worden voor 't gebruik op geboortedagen. Heeft men een lang verloren broer, dan zal hij niet wijs doen om op een verjaardag op te komen dagen. Had ik zoo'n broer, dan zou ik 't al van te voren weten dat hij een groote broederlijke dwaasheid uit zou halen, als hij voornemens mocht zijn, om, als ik jarig was, in mijne armen te vliegen. De eerste Tooverlantaren, die ik ooit zag, was in 't geheim en goed in elkaar gezet, om effect te maken op een bijzonder jeugdigen verjaardag; maar ze wou niet werken, en de beelden waren dof. Mijn ondervinding van Tooverlantarens op verjaardagen van lateren leeftijd kan misschien ongelukkig geweest zijn, doch zij waren geen zier beter. Ik heb een verjaardag op 't oog, die dit zal ophelderen: een verjaardag van mijn vriend Flipfield, wiens verjaardagen lang bekend stonden als bijzonder gezellig. Daar was niets stijfs of formeels bij; Flipfield placht slechts een dag of drie van te voren te zeggen: „vergeet niet om ouwergewoonte te komen dineeren, ouwe jongen;" — ik weet niet wat of hij tot de dames zei als hij die vroeg, maar durf grif verzekeren dat 't niet was: „ouwe vrijster." Dat waren genotvolle bijeenkomsten, en al wie er deel aan nam smaakte recht veel genot. Op een kwaad uur kwam een lang-verloren broer van Flipfield in vreemde gewesten aan 't licht. Waar hij zich schuilgehouden had, of wat hij gedaan had, weet ik niet, want Flipfield heeft mij slechts onbepaald meegedeeld, dat hij zich „aan de oevers van den Ganges" bevond, van hem sprekende alsof hij daar, God beter 't! was aangespoeld. De Lang-Ver-

lorene was op weg naar huis, en Flipfield maakte een ongelukkige berekening, steunende op de welbekende regelmatigheid der P. en O. Stoombooten, dat de zaken zoo konden geregeld worden, dat de Lang-Verlorene juist op 't nippertje op zijn (Flipfield's) verjaardag aan kon komen. Kieschheid noopte mij, de sombere voorgevoelens waarmee mijn ziel overstelpt werd toen ik dit plan vernam, te onderdrukken. De noodlottige dag brak aan, en wij kwamen andermaal bijeen. Mevrouw Flipfield senior maakte een eigenaardige figuur in de groep uit met een blauwaderig miniatuurportret van wijlen mijnheer Flipfield om haar hals, in ovalen vorm, dat veel weghad van een taart van den banketbakker: zijn haar gepoeierd en de blinkende knoopen aan zijn jas, blijkbaar zeer gelijkend. Zij was vergezeld door mejuffrouw Flipfield, de oudste van haar talrijk gezin, die haar zakdoek op majestueuze wijze op haar boezem hield en ons allen (niemand van ons had haar ooit te voren gezien) met vrome en vergevensgezinde woorden aansprak over al de ongenoegens die sedert haar kindsheid — dat zeer lang geleden moet geweest zijn — tot op dit oogenblik in de familie hadden plaats gehad. De Lang-Verlorene kwam niet. Het diner werd een half uur later dan gewoonlijk aangediend, en nog altijd geen Lang-Verlorene. Wij gingen aan tafel. Mes en Vork van den Lang-Verlorene veroorzaakten eene leegte in Natura, maar toen de champagne voor 't eerst werd rondgediend, gaf Flipfield de hoop op, hem vandaag te zien, en gelastte hij om ze weg te nemen. Toen was 't, dat de Lang-Verlorene het toppunt van populariteit bij 't gezelschap verwierf; wat mij betrof, ik gevoelde dat ik hem innig liefhad. De diners van Flipfield laten niets, niets hoegenaamd te wenschen over en hij is de aangenaamste en beste van alle gastheeren. Het diner ging dan ook ditmaal prachtig zijn gang, en hoe meer wij overtuigd werden dat de Lang-Verlorene niet zou komen, des te pleizieriger werden we, en des te hooger dunk kregen we van hem. Flipfield's eigen bediende (die op mijn hand is) was juist aan 't worstelen met een onkundigen loontrekker om hem 't houten been van een Parelhoen te ontwringen, dat hij me met alle geweld wou aanbieden, in plaats waarvan hij me een stukje van de borst wou presenteeren, toen 't schellen aan de deur een einde aan den strijd maakte. Ik keek om me heen en bemerkte de plotselinge bleekheid, die ik wist dat mijn gezicht openbaarde, weerkaatst in de gezichten van 't gezelschap. Flipfield verontschuldigde zich spoedig, ging de zaal uit, bleef een paar minuten afwezig, en kwam toen met den Lang-Verlorene terug.

Ik wensch duidelijk te kennen te geven, dat, als de vreemdeling den Mont Blanc meegebracht had, of vergezeld ging van een gevolg van eeuwige sneeuw, hij dit gezelschap niet kouder kon gemaakt hebben, dan hij gedaan heeft. De belichaamde Tegenspoed was op 't gelaat van den Lang-Verlorene te lezen, en zelfs was dat zichtbaar aan zijn Lang-Verlorene laarzen. Tevergeefs opende mevrouw Flipfield senior hare armen en riep uit: „m'n Tom!" en drukte zij zijn neus tegen den gelijkenden voorgevel van zijn anderen ouder. Tevergeefs wees mevrouw Flipfield in de eerste opgewondenheid dezer hereeniging op een deuk op haar maagdelijke wang, en vroeg hem of hij zich nog herinnerde, dit met den blaasbalg gedaan te hebben? Wij, omstanders, waren overbluft, doch overbluft door 't tastbaar, onvermomde, volslagen verval van den Lang-Verlorene. Om nu weer op een goeden voet met ons te komen, kon hij niet anders gedaan hebben, dan om maar weer dadelijk naar den Ganges terug te keeren. In diezelfde oogenblikken werd het duidelijk, dat dat gevoel wederkeerig was en de Lang-Verlorene ons op zijn beurt verachtte. Toen een huisvriend (op mijn woord van eer, ik niet), die het been zoo'n klein beetje in 't lid zag te krijgen, terwijl de Lang-Verlorene wat soep ging gebruiken, hem vroeg — en hij vroeg hem dat met een boven allen lof verheven vriendelijkheid van bedoeling, edoch op zoo'n flauwen toon, dat hij zich maar al te zeer bloot gaf — toen nu, zeg ik, een huisvriend hem vroeg: „voor wat voor soort van rivier hij den Ganges hield," antwoordde onze Lang-Verlorene, die den huisvriend over zijn lepel zuur aankeek, als iemand van een verfoeilijk ras: „wel, ik vooronderstel, dat het een rivier van water is," en lepelde meteen zijn soep naar binnen met een boosaardigheid van hand en oog die den beminnelijken vrager te leur stelde. Niets kon men uit den Lang-Verlorene krijgen, dat zich met de gevoelens van eenig individu daar tegenwoordig vereenigde. Voordat hij nog zijn zalm ophad, sprak hij Flipfield zoo lang tegen, dat deze eindelijk zoo goed als doodgepraat was. Hij had er geen idee van — of gaf voor, er geen te hebben — dat zijn broer jarig was, en toen hem die belangrijke gebeurtenis werd meegedeeld, wou hij hem nog voor vier jaar ouder verslijten dan hij zelf was. Hij was een antipathetisch schepsel met eene bijzondere kracht en gave om iemand op 't teerste punt te kwetsen. In Amerika spreken zij van den Platform van een mensch. Ik voor mij zou den platform van den Lang-Verlorene omschrijven als een platform samengesteld uit de likdoorns van anderen, waarmede hij zijn weg met alle kracht en macht tot zijne tegenwoordige positie had gebaand. Overbodig er bij te voegen, dat op den merkwaardigen geboortedag van Flipfield aan tafel bij herhaling is gedronken, en dat hij een „lijk" was, toen ik hem bij 't heengaan bij vernieu-

wing met dezen heuglijken dag wou gelukwenschen.

Er is een andere rubriek van verjaardagen, die ik zoo dikwijls heb bijgewoond, dat ik vooronderstellen mag, dat dergelijke geboortedagen genoegzaam aan 't menschelijk geslacht bekend zijn. De verjaardagen van mijn vriend Meidag strekke tot voorbeeld. De gasten weten van elkander niets af behalve op dien eenen dag in 't jaar, en later worden zij een week lang verschrikt louter door 't vooruitzicht elkaar weer te ontmoeten. Er bestaat zoo'n idee onder ons dat wij ongewone reden hebben, om bij die gelegenheid bijzonder vroolijk en opgeruimd te zijn, daar diepe neerslachtigheid de rechte term niet is, om onze gevoelens uit te drukken. Doch 't wonderbare van de zaak is, dat wij stilzwijgend overeen zijn gekomen over 't onderwerp niet te spreken — om 't zoo ver en zoo lang mogelijk van ons af te houden — over alles te spreken, behalve over dit heuglijk onderwerp. Ik kan zelfs zoo ver gaan om te beweren, dat wij een stilzwijgend contract met elkaar gesloten hebben om ons te houden net alsof Meidag n i e t jarig is. Een geheimzinnig en somber Wezen, waarvan verteld wordt, dat het met Meidag naar school heeft gegaan, en dat zoo tenger en mager is, dat het 't dieet dier inrichting, waarbij zij gezamenlijk groot worden gebracht, allerernstigst bestrijdt, leidt ons altoos, om zoo te zeggen, naar 't blok, door de karaf met zijn afschuwelijke hand beet te pakken, en ons te verzoeken onze glazen te vullen. De listen en voorwendsels, die ik heb zien gebruiken om dit noodlottig oogenblik te vertragen en 't doel van dezen man te verijdelen, zijn ontelbaar. Ik heb hopelooze gasten gekend, die, als zij de afschuwelijke hand de karaf zagen naderen, zonder eenige inleiding hoegenaamd doldriftig beginnen: „dat doet mij denken aan —" en dan in lange verhalen vervallen. Als de hand en de karaf eindelijk te zamen komen, dan gaat er een huivering, een zichtbare huivering de tafel rond. Wij worden indachtig gemaakt dat Meidag jarig is, alsof 't de viering gold van de een of andere groote schande die hij ondergaan had, en deden ons best om hem te troosten. En als wij op de gezondheid van Meidag gedronken, en hem veel geluk gewenscht hebben, zijn wij allen voor eenige oogenblikken door een ijzingwekkende blijdschap, door een onnatuurlijke lichtzinnigheid aangegrepen, alsof wij in de eerste frissche reactie, een gevolg van een ondergane heelkundige operatie, verkeerden.

Dergelijke verjaardagen hebben zoowel een publieke als private phase. „Het te-huis mijner kindsheid," D u l l b o r o u g h, strekt daarvoor ten voorbeeld. Een Onsterfelijke Iemand was er in D u l l b o r o u g h noodig, om op 't strak gezicht der wateren voor één dag een kuiltje van genoegen te voorschijn te brengen; geheel D u l l b o r o u g h had zoo iemand eigenlijk noodig, en 't meest van allen had de voornaamste hotelhouder hem noodig. De geschiedenis van 't Graafschap werd over een plaatselijken Onsterfelijken „Iemand" geraadpleegd, doch de daar opgeteekende notabelen van D u l l b o r o u g h waren allen „Niemanden." In dezen staat van zaken, 't behoeft geen opzettelijke vermelding, deed D u l l b o r o u g h juist wat iedereen doet als hij een boek heeft te schrijven, of een lezing heeft te houden, en met alles toegerust is behalve met een onderwerp. Het nam Shakespeare maar weer bij den kop.

Zoo gauw was 't niet besloten, dat Shakespeare's geboortedag in D u l l b o r o u g h zou gevierd worden, of de populariteit van den onsterfelijken bard steeg ontzaglijk. Ge zoudt waarlijk gemeend hebben, dat de eerste druk zijner werken pas verleden week in 't licht verschenen was en het geestdriftige D u l l b o r o u g h al de helft had gelezen. (In 't voorbijgaan betwijfel ik 't echter, of het wel ooit de helft gelezen had, doch dit is een privaat gevoelen.) Een jongeheer met een vers, waarvan de niet plaatsing hem voor twee jaar de ziel verzwakt en de knieën ondermijnd had, heeft het gedaan gekregen, dat het vers eindelijk in de „Dullborough Warden" geplaatst werd, en maakte er opgang mee. Portretten van Shakespeare kwamen in de ramen der boekverkoopers te voorschijn, en onze voornaamste kunstenaar schilderde een groot oorspronkelijk portret in olieverf ter versiering der eetkamer. Geen zier geleek dat op een zijner portretten, en werd bovenmate bewonderd, daar 't hoofd schrikkelijk gezwollen was. In 't Genootschap werd door den Debating Club de nieuwe vraag behandeld: bestond er genoegzame grond voor de onderstelling, dat de onsterfelijke Shakespeare ooit herten stal? Met verontwaardiging werd dit door de groote meerderheid ontkennend beantwoord; evenwel was er één stem die zich ter gunste van 't stroopen verhief, en die was van den spreker, die op zich had genomen, dat te verdedigen, en wiens karakter daardoor in een kwaden reuk kwam, — vooral bij de Dullborough-„schelmen" die daaromtrent evengoed waren ingelicht als de meeste anderen. Beroemde sprekers werden uitgenoodigd om over te komen, en kwamen bijna (doch niet geheel en al). Inteekeningen werden geopend, commissies samengesteld, en 't zou verre van populair geweest zijn om in de groote opgewondenheid aan D u l l b o r o u g h te zeggen, dat 't geen Stradford-upon-Avon was. Toen echter na al die toebereidselen de groote festiviteit plaats vond en 't portret, dat opgehangen was, het gezelschap aankeek alsof 't op 't punt stond, een mijn van verstand te

doen springen en in de lucht te vliegen, toen gebeurde het naar de onnaspeurlijke geheimen der dingen, dat zij niemand konden overreden, ik zeg niet om Shakespeare aan te roeren, neen, zelfs niet op een mijl afstands van hem te komen, totdat de knappe spreker van Dullborough opstond en een dronk op zijn onsterfelijke nagedachtenis instelde met het verpletterende en verbazende gevolg, dat, voor en aleer hij den grooten naam een half dozijn malen genoemd, of zooveel minuten op zijne beenen gestaan had, hij door een algemeen geroep bestormd werd van „de quaestie, de quaestie!"

XX.

OP 'T VERTREK NAAR 'T GROOTE ZOUTMEER.

Gij ziet mij op weg naar een schip van Landverhuizers, vroeg in den morgen van een warmen dag in de maand Juni. Mijn weg voert over dat gedeelte van Londen, dat den ingewijden bekend is onder den naam van „Beneden aan de Dokken." Beneden aan de Dokken is 't te-huis van vele goede menschen — van te velen, als ik naar de locale overbevolking op de straten moet oordeelen — doch mijn neus geeft mij te kennen dat het getal voor wie dat een liefelijk te-huis is, gemakkelijk kon geteld worden. Beneden aan de Dokken is het oord van waar ik mij zou inschepen als ik een landverhuizer was. Het zou me mijn voornemen in zoo'n zichtbaar daglicht plaatsen; het zou me zooveel zaken laten zien, dat ik niet zou weten, hoe er maar gauw vandaan te komen.

Beneden aan de Dokken eten zij de grootste oesters en strooien zij met de ruwste oesterschelpen, aan de nakomelingen van St. George en den Draak bekend. Beneden aan de Dokken verorberen zij den slijmerigsten schelvisch, die van de gekoperde bodems der schepen schijnen geschraapt te zijn. Beneden aan de Dokken verkrijgen de groenten aan de deuren der groenboeren een ziltig en schubbig aanzien, alsof ze gekruist waren met visch en zeegras. Beneden aan de Dokken huisvesten zij matrozen in de eethuizen, publieke huizen, kleerwinkels, koffiewinkels, kleerwinkels waar tegen woekerwinst opgeschreven wordt, en allerlei soorten van winkels noembaar en niet noembaar — huisvesten hen, als 't ware in roofzuchtigen zin, door ze schrikkelijk te laten bloeden en geen kwartier te geven. Beneden aan de Dokken zwerven de matrozen op 't midden der straten op 't midden van den dag rond, met hunne zakken 't binnenste buiten gekeerd, en hunne hoofden niet beter. Beneden aan de Dokken zwerven ook de dochteren van 't de baren regeerende Brittannië rond, in 't zij gekleed, met heur losse haren golvende in den wind, met bandannadoeken fladderend langs haar schouders, terwijl de crinolines niet ontbreken. Beneden aan de Dokken kunt gij den onvergelijkelijken Joe Jackson elken nacht den standaard van Engeland met begeleiding van een doedelzak hooren zingen, of hem elken dag in 't wassenbeeldenspel voor een stuiver en dadelijk zien, als den persoon die den agent van politie te Acton vermoord en er voor geboet heeft. Beneden aan de Dokken kunt gij „polonies", saucijsjes en verschillende worstpraeparaten koopen, als 't u niet schelen kan waar of zij van gemaakt en waar of ze mee gekruid worden. Beneden aan de Dokken kruipen de kinderen Israëls in elk somber stalletje of gangetje dat zij maar kunnen huren, en hangen daar matrozen-plunje te koop — tinnen horloges, zuidwesters en waterproefoverjassen. — „Goeie, beste waar, Janmaat." Beneden aan de Dokken vertoonen dergelijke schacheraars, die een compleet zeemanspak op een raam gestoken ten toon stellen (doch zonder de opluistering van een gezicht in was onder den hoed), den denkbeeldigen drager als zeer mismoedig aan de nok der ra voor, waar zijn zeesche en zijn aardsche zorgen een einde nemen. Beneden aan de Dokken spreken de aanplakbiljetten in de winkels de klanten, daar zij hen van nabij kennen, aldus aan: „Kijk hier, Janmaat! Hier is iets voor jou, m'n jongen!" „Probeer 'reis onze „Seagoing mixed" voor twee shillings en negen pence! De ware kost voor den Britschen zeeman!" „Ship ahoy!" „Maak de groote brassen los, broertje!" „Komt, houd moed, vrienden! Wij hebben hier de beste likeuren, en je zult iets bijzonders in ons lekker bier vinden!" Beneden aan de Dokken leent de Lommerdbaas geld op Union-Jack-zakdoeken; op horloges met rollende kleine schepen op de wijzerplaat, op telescopen, zeevaartkundige instrumenten in kokers en wat dies meer zij. Beneden aan de Dokken begint een apotheker op de allerellendigste wijze zaken — vooral in pluksel en hechtpleister om wonden te verbinden — en met niet al te schoone flesschen en met niet al te kleine trektoestellen. Beneden aan de Dokken zal de smerige lijkbezorger u bijna voor niets begraven, nadat een Maleier of een Chinees u voor niemendal met een mes overhoop heeft gestoken: zoo kunt gij bezwaarlijk hopen, op goedkooper wijs aan uw eind te komen. Beneden aan de Dokken zal iemand die beschonken is, met iemand die beschonken is of nuchter, standjes maken, en iedereen zal daar een handje bij helpen, en na de kortst mogelijke waarschuwing kunt gij u door een draaikolk van roode hemden, ruige baarden, hoofden

met verwilderd haar, ontbloote en getatoeëerde armen, Brittanje's dochteren, nijd, slik, gemor en razernij omringd zien. Beneden aan de Dokken laten zich den ganschen dag krassende violen in de publieke huizen hooren, en boven dat geraas, en al dat andere geraas, verheft zich 't schelle gesnater der papegaaien die van vreemde landen zijn overgebracht, en zeer verwonderd schijnen over 't geen zij op onze vaderlandsche kusten aantreffen. Misschien weten de papegaaien 't niet, misschien weten zij 't wel, dat Beneden aan de Dokken de weg naar den Stillen Oceaan is, met zijn liefelijke eilanden, waar de meisjes der wilden bloemen vlechten, en de jongens der wilden de schaal der kokosnoten door insnijdingen versieren, en de grimmige blinde afgoden in hunne lommerrijke bosschages precies over 't zelfde doel peinzen als de priesters en opperhoofden. En misschien weten de papegaaien 't niet, en misschien weten zij 't wel, dat de edele wilde een lastige bedrieger is waar hij zich ook bevindt, en vijfhonderd duizend boekdeelen van niets beteekenende rijmelarij bezit, en geen enkelen grond om ze te verklaren.

Shadwell-kerk! Het eene liefelijke gefluister na 't ander, dat er beneden de rivier een frisscher lucht is dan beneden bij de Dokken, gaat de openingen in haar torenspits al spelende in en uit. Reusachtig in 't dok, juist aan den anderen kant der kerk, doemt mijn landverhuizersschip op: het heet de Amazone. Zijn borstbeeld is niet mis vormd zooals, naar luid van 't geen men dienaangaande fabelt, die van de schoone stichters van 't geslacht van energieke vrouwen geweest zijn om met des te meer gemak den boog te kunnen spannen; doch ik sympathiseer met den beeldsnijder:

Een kunstig beeldsnijder die zijn werk er van maakt,
Borstbeelden te snijden zooals zij behoorden te zijn — niet zooals zij waren.

Mijn landverhuizersschip ligt dwars voor de werf. Twee groote uit sparren en planken opgeslagen gangboorden verbinden 't met de werf; en als mieren gaan de Emigranten, die met dit Landverhuizersschip vertrekken, langs deze gangboorden gedurig al dringende heen en weer. Sommigen met kool, sommigen met brooden, sommigen met kaas en boter, sommigen met melk en bier, sommigen met kisten, beddegoed en bundels, sommigen met zuigelingen — bijna allen met kinderen — bijna allen met spiksplinternieuwe tinnen kannen voor hun dagelijksche hoeveelheid water, die een onaangenamen tinsmaak aan 't drinkwater geven. Heen en weer, daar op en daar af, nu eens aan boord dan weer aan wal, hier en ginds en nergens zwerven mijne Landverhuizers rond. En toch, zoodra de Dok-Poort opengaat, komen er vigilantes opdagen, karren opdagen, goederenwagens opdagen die tevens meer Landverhuizers aanvoeren, alsook meer kool, meer brood, meer boter en kaas, meer melk en bier, meer kisten, bedden en bundels, meer tinnen kannen, en op die scheepsbevrachting bijeengehoopt een massa kinderen.

Ik ga aan boord van mijn Landverhuizersschip. Eerst ga ik naar de groote kajuit, en vind die in den gewonen toestand van een kajuit op zoo'n tijdstip. Transpireerende landgenooten met losse bladen papier, pennen en inktpotten hebben ze in beslag genomen; en de algemeene aanblik der dingen is alsof de lijkstaatsie van wijlen mijnheer Amazone juist van 't kerkhof was teruggekeerd, en de boedelbezorgers van de troostlooze mevrouw Amazone de zaken in groote verwarring vonden, en hoog en laag naar 't testament zochten. Ik ga naar 't achterdek om een luchtje te scheppen, en terwijl ik van daar mijne blikken laat rondweiden over de landverhuizers op 't dek beneden (zij verdringen zich waarlijk overal om mij heen, ook zelfs daar), vind ik meer pennen en inktkokers in gebruik, en meer papieren, en een grenzenloozen warboel, altemaal betrekking hebbende op rekeningen met individu's voor tinnen kannen en wat al niet meer. Maar niemand is slecht geluimd, niemand is beschonken, niemand zweert een eed of vloekt, niemand schijnt bedrukt, niemand huilt, en daar op 't dek beneden, in elk hoekje waar 't maar mogelijk is een paar vierkante voeten ruimte te vinden om te knielen, te buigen of te liggen, vindt men personen die in de ongemakkelijkste houding brieven schrijven.

Nu, ik heb vóór dezen Junidag Landverhuizersschepen gezien. En deze menschen zijn zoo geheel verschillend van alle andere menschen, die ik onder dezelfde omstandigheden heb gezien, dat ik mij hardop verwonderde: „wat zou een vreemdeling van deze landverhuizers denken?"

Het wakkere open gezicht van den door weer en wind gebruinden kapitein van de Amazone is aan mijn schouder, en hij zegt: „Wel! De meeste van deze zijn gisteravond aan boord gekomen. Ze kwamen uit verschillende deelen van Engeland in kleine gezelschappen die mekaar vroeger nooit gezien hadden. Maar zij waren nog geen paar uur aan boord of ze stelden hun eigen politie aan, maakten hun eigen verordeningen, en zetten hun horloges gelijk naar den tijd aan boord. Vóór negenen was alles zoo rustig en stil aan boord als op een oorlogsschip."

Andermaal keek ik om mij heen, en zag dat het brieven-schrijven met de zonderlingste bedaardheid werd voortgezet. Ik zag dat, diep in gepeins verzonken te midden der menigte. En terwijl groote kisten naar boven geheschen en

in 't ruim gelaten werden; terwijl warm geloopen agenten zich heen en weer haastten om de groote rekeningen in orde te maken; terwijl tweehonderd vreemdelingen overal naar tweehonderd andere vreemdelingen zochten, en vragen richtten aangaande nog tweehonderd meer; terwijl de kinderen op al de trappen speelden en tusschen de beenen van al de menschen doorkropen, en over de gevaarlijkste plaatsen tot algemeenen schrik aan 't buitelen gingen — terwijl nu dat alles plaats vond schreven de brievenschrijvers maar rustig voort. Aan stuurboord van 't schip dicteerde een man met grijs haar een langen brief aan een anderen grijzen man met een verbazend groote bonten muts op: welke brief van zoo'n diepzinnigen aard was, dat de amanuensis bij tusschenpoozen genoodzaakt was, zijn muts met beide handen van zijn hoofd te nemen om zijn hersens wat te luchten en hem die dicteerde aan te kijken, alsof hij een man was van vele geheimen, en die wel waard was dat men er naar keek. Aan bakboordzij had eene vrouw een witten doek over een z.g. polder uitgespreid, om er een netten lessenaar van te maken, en zat op een kistje met het overleg van een boekhouder te schrijven. Daar beneden, met haar borst tegen de planken van 't dek, aan de voeten dezer vrouw, met haar hoofd onder een balk der verschansing aan genen kant, als een verkieselijke schuilplaats voor haar velletje papier, zat een net en mooi meisje al ruim een uur te schrijven (eindelijk viel ze in zwijm); slechts nu en dan kwam zij weer boven de oppervlakte, om haar pen in den inkt te doopen. Naast de reddingboot, dicht bij mij op 't achterdek, zat een ander meisje, een stevige, gezonde boerenmeid, een anderen brief op 't bloote dek te schrijven. Later op den dag, toen deze zelfde boot met een koor gevuld was, dat geruimen tijd vroolijke liedjes en beurtzangen zong, zong een der zangers, een meisje, haar deel geheel en al werktuiglijk mee, en schreef ondertusschen haar brief op den bodem der boot.

„Een vreemdeling zou verlegen staan om naar de juiste benaming voor deze menschen te gissen, m'nheer de Oncommercieele," zei de kapitein.

„Dat zou hij zeker."

„Als u dat niet wist, zoudt u ooit hebben kunnen veronderstellen —?"

„Hoe kon ik dat! Ik zou gezegd hebben, dat zij in hun mate de keur en de bloem van Engeland waren."

„Dat zou ik ook gezegd hebben," zei de kapitein.

„Met hun hoevelen zijn ze."

„Achthonderd, in ronde cijfers."

Ik ging tusschendeks, waar de families met kinderen in den donker rondscharrelden, waar een onvermijdelijke verwarring ontstaan was door de massa's die 't laatst aan waren gekomen en waar de verwarring toenam door de kleine toebereidselen, die in iedere groep werden gemaakt voor 't middagmaal. Hier en daar waren er een stuk of wat vrouwen verdwaald geraakt en lachten er om, en vroegen naar den weg naar haar eigen gezelschap, of naar buiten naar 't dek. Een paar van de arme kinderen huilden; doch overigens was 't verwonderlijk hoe blij men over 't algemeen was. „Tegen morgen zullen we afzakken." „Binnen een paar dagen zullen we wel op streek komen." „Op zee zullen we wel meer licht hebben." Dergelijke uitdrukkingen hoorde ik overal, terwijl ik tusschen kisten, vaten, planken, ongeborgen lading, ringbouten en Landverhuizers mijn weg baande, naar 't lagere dek, en van daar weer naar 't daglicht en naar mijn vorige plaats.

Voorzeker een buitengewoon volk in zijn kracht van zelf-afzondering! Al de vorige brievenschrijvers waren nog rustig aan 't schrijven en nog tal van andere brievenschrijvers waren gedurende mijne afwezigheid te voorschijn gekomen. Een jongen met een zak met boeken in zijn hand en een lei onder zijn arm, dook van beneden te voorschijn, concentreerde zich in mijne nabijheid (een geschikt vallicht voor zijn doel bespiedende), en ging een som uitwerken alsof hij stokdoof was. Een vader en moeder en verscheidene kleine kinderen op 't grootste dek beneden mij, hadden een familiekring geformeerd dicht aan den voet van 't rusteloos gangboord, waar de kinderen een nest voor zich maakten in een hoop kabeltouw, en de vader en moeder, zij aan 't jongste kind de borst gevende, bespraken familiezaken, alsof zij moederziel alleen waren. Ik geloof dat de opmerkingswaardigste karaktertrek in die achthonderd als één lichaam, deze was, dat zij zoo geheel vrij waren van haast.

Achthonderd wat? „Ganzen, schurk?" ACHTHONDERD MORMONEN. Ik, oncommercieele reiziger voor de firma der Gebroeders Tot Nut van 't Algemeen, ik ben aan boord van't Landverhuizersschip gekomen om te zien hoe Achthonderd Heiligen der Laatste Dagen er wel uitzagen, en vond ze (tot verijdeling en omverwerping van al mijne verwachtingen) precies zooals ik ze nu met schroomvallige nauwgezetheid beschrijf.

De Mormonen-Agent, die zich niet weinig geweerd had om ze bij elkaar te krijgen en 't contract met mijne vrienden de eigenaars van 't schip gesloten had om ze zoo ver als New-York op hun weg naar 't Groote Zoutmeer mee te nemen, deze persoon werd mij aangewezen. Een gezet en knap man, in 't zwart gekleed, ietwat kort van postuur, met zwaar zwart haar en baard, en heldere lichte oogen. Naar zijn spraak te oordeelen zou ik gezegd

hebben, dat hij een Amerikaan was. Waarschijnlijk een man die „tamelijk veel van de wereld had gezien." Een man met vrijmoedige, open manieren, en een onverschrokken oogopslag; bovendien een man die erg bij de hand was. Ik geloof, dat hij ten eenenmale onkundig was ten opzichte mijner oncommercieele individualiteit, en bijgevolg van mijne onmetelijke oncommercieele belangrijkheid.

De Oncommercieele. 't Zijn allemaal heel ferme lui die u hier bij mekaar gebracht heeft.

De Mormonen-Agent. Ja, m'nheer, 't zijn allemaal h e e l ferme lui.

De Oncommercieele (om zich heen kijkende). Ik geloof waarlijk dat 't moeielijk zou gaan, achthonderd menschen ergens anders bijeen te krijgen, waaronder zooveel schoonheid en zooveel kracht en geschiktheid voor den arbeid aangetroffen wordt.

De Mormonen-Agent (niet om zich heen, maar den Oncommercieele gestadig aankijkende). Dat geloof ik ook. — Gister hebben we 'r zoo wat duizend uit L i v e r p o o l verzonden.

De Oncommercieele. U gaat niet met deze Landverhuizers mee?

De Mormonen-Agent. Neen, m'nheer. Ik blijf.

De Oncommercieele. Maar u is toch op 't Mormonen-Grondgebied geweest?

De Mormonen-Agent. Ja; ik heb U t a h voor een jaar of drie verlaten.

De Oncommercieele. 't Verwondert me, dat al die lui zoo opgeruimd zijn en er zoo weinig om malen dat ze zoo ver van huis gaan.

De Mormonen-Agent. Wel, u moet weten, dat er velen zijn die vrienden te U t a h hebben, en velen van hen hopen onderweg vrienden te ontmoeten.

De Oncommercieele. Onderweg?

De Mormonen-Agent. Ja. Dit schip brengt ze naar de stad N e w- Y o r k. Vervolgens gaan ze recht door tot voorbij S t. L o u i s, naar dat gedeelte van de Oevers van de Missouri, waar ze aan de Vlakten komen. Daar zullen wagens ze komen afhalen van de nederzetting, die hen op den overtocht zullen vergezellen — zoo wat nog twaalfhonderd mijlen. 't Duurt niet lang of werkzame menschen, die naar de nederzetting gaan, krijgen wagens in eigendom, en zoo zullen ook de vrienden van sommigen van hen met hun eigen wagens komen om ze af te halen. Zij stellen zich veel daarvan voor.

De Oncommercieele. Laat u ze wapenen op hun lange reis door de Woestijn?

De Mormonen-Agent. Bij de meesten zal u vinden, dat ze al op de een of andere wijze gewapend zijn. Zij, die geen wapens mochten hebben, zouden we wapenen zoodra ze in de Vlakte komen, voor de algemeene bescherming en verdediging.

De Oncommercieele. Zullen deze wagens ook eenige produkten naar de Missouri meebrengen?

De Mormonen-Agent. Om u de waarheid te zeggen zijn we, sinds de oorlog uitgebroken is, katoen gaan bouwen en misschien zullen ze katoen meebrengen om dat voor machinerieën te ruilen. Aan machinerieën hebben we behoefte. We zijn ook begonnen indigo te bouwen, wat een winstgevend artikel is. Men heeft bevonden, dat 't klimaat aan gene zij van 't Zoutmeer heel geschikt is voor 't verbouwen van indigo.

De Oncommercieele. Men heeft me verteld, dat deze lui hier nu aan boord, meest allen van 't Zuiden van E n g e l a n d zijn?

De Mormonen-Agent. En van W a l l i s. Dat 's waar.

De Oncommercieele. Krijgt u veel Schotten?

De Mormonen-Agent. Niet veel.

De Oncommercieele. Hooglanders, bij voorbeeld?

De Mormonen-Agent. Neen, geen Hooglanders. Zij stellen in algemeene broederschap, vrede en toegenegenheid niet genoegzaam belang.

De Oncommercieele. 't Oude krijgszuchtige bloed is dus nog altijd sterk in hen?

De Mormonen-Agent. Wel ja. En behalve dat, ze hebben geen geloof.

De Oncommercieele (die van verlangen gebrand heeft om 't gesprek op den profeet Joe Smith te wenden en daar nu gat in meent te zien). Geloof in —!

De Mormonen-Agent (tot teleurstelling van den Oncommercieele). Wel — ze hebben nergens geloof in!

Met betrekking tot ditzelfde onderwerp is 't den Oncommercieele ook mislukt bij een arbeider uit Wiltshire: een eenvoudige blozende boerenarbeider, van omtrent acht en dertig jaar, die een oogenblik naast hem stond te kijken naar de nieuw aankomenden, en met wien hij het volgende gesprek had.

De Oncommercieele. Zoudt u 't me kwalijk nemen, als ik u vraag uit welk gedeelte van E n g e l a n d u vandaan komt?

Wiltshire. Volstrekt niet. Kijk! (opgewonden). Ik heb al m'n leven op Salisbury Plain gewerkt, zeer dicht in de buurt van Stonehenge. Misschien gelooft u 't niet, maar 't is toch zoo.

De Oncommercieele. En is 't nogal een pleizierige streek?

Wiltshire. Ah! 't is een pleizierige streek.

De Oncommercieele. Heeft u ook familie aan boord?

Wiltshire Twee kinderen, een jongen en een meisken. Ik ben wewenaar, dat ben i k, en ik ga met m'n jongen en m'n meisken mee. Dat's m'n dochtertje, en ze is een knappe

meid van zestien jaar (hier wees hij naar 't meisje dat daar bij de boot bezig was met schrijven.) Ik zal m'n jongen gaan halen. Ik wil u graag m'n jongen laten zien. (Hier verdwijnt Wiltshire, en komt gauw daarop met een grooten beschroomden jongen van twaalf jaar terug, die een paar laarzen aanheeft die hem veel te groot zijn en die er niets op gesteld is, aan mij te worden voorgesteld). Een knappe jongen, en een jongen die werken kan ook! (Daar de jongen alles behalve onderdanig weggeloopen is, zoo liet Wiltshire 't gesprek over hem maar varen).

De Oncommercieele. 't Moet u veel geld kosten, om zoo ver te gaan, drie man sterk?

Wiltshire. Een macht van geld. Kijk! Acht shillings per week, acht shillings per week, acht shillings per week, gedurig van een weekloon afgezonderd, en dat zoo lang!

De Oncommercieele. 't Verwondert me hoe u dat kan bolwerken.

Wiltshire (in deze vraag iets bespeurende dat met zijn denken overeenkomt). Kijk! 't Verwonderde mij ook hoe ik dat heb kunnen bolwerken! Maar met een klein inteekeningetje hier, en een beetje hulp daar, ben ik er toch eindelijk in geslaagd, hoe, weet ik zelf niet. Daarbij komt nog, dat we ongelukkig bennen geweest, want we bennen wat lang te Bristol opgehouden — bijna veertien dagen — wegens een misverstand met Broeder Halliday. Dat heeft veel geld geslikt, dat heeft 't. Hadden we maar recht deur kennen gaan!

De Oncommercieele (die zoo zoetjes aan bij den profeet Joe Smith komt). U behoort tot den Mormonen-godsdienst, natuurlijk?

Wiltshire (vertrouwelijk). O ja. Ik ben Mormoon. (Vervolgens nadenkende). Ik ben Mormoon. (Vervolgens kijkt hij het schip rond, en geeft hij voor, dat hij er een vriend alleen ziet en ontwijkt den Oncommercieele voor altoos).

Na een middagpauze om te eten, gedurende welken tijd bijna al mijn Landverhuizers tusschendeks waren, had er een algemeene monstering plaats. Dit monsteren was eene plechtigheid die voor den Gouvernements-Inspecteur en den dokter plaats moest hebben. Deze beambten hielden hunne tijdelijke zitting tusschendeks, naast een paar vaten; en, wetende dat al die achthonderd landverhuizers van aangezicht tot aangezicht voor hen moesten verschijnen, zoo nam ik mijn staanplaats achter de twee. Ik geloof dat zij hoegenaamd niets van mij afwisten, derhalve is mijn getuigenis aangaande de ongekunstelde beleefdheid en vriendelijkheid, waarmede zij hun plicht vervulden, van des te meer waarde. Zonder een zweem van omslachtigheid gingen zij hun gang.

De landverhuizers waren nu allen op dek. Zij waren dicht op elkander achter op 't schip gedrongen, en op 't achterdek zwermden zij als bijen rond. Een stuk of drie Mormonen-agenten stonden gereed, ze aan den Inspecteur voor te stellen, en ze verder te begeleiden, als ze voor den Inspecteur waren verschenen. Door welke middelen men er in geslaagd was al die menschen zoo'n bijzondere vatbaarheid voor organisatie in te boezemen, kan ik natuurlijk niet zeggen. Doch dit weet ik, dat er zelfs nu geen wanorde, haast of moeielijkheid was.

Daar alles gereed is, wordt de eerste groep voorgesteld. Dat lid van 't gezelschap, dat met de plaatskaartjes voor 't geheel belast is, is door een der agenten gewaarschuwd geworden om 't gereed te houden, en houdt het dan ook in zijn hand. En zonder een enkele uitzondering is dit papier bij alle achthonderd gereed.

De Inspecteur ('t kaartje lezende). Jessie Jobson, Sophronia Jobson, Jessie Jobson weer, Matilda Jobson, William Jobson, Jane Jobson, Matilda Jobson weer, Brigham Jobson, Leonardo Jobson en Orson Jobson. Allemaal present? (hij kijkt over zijn bril naar 't gezelschap).

Jessie Jobson Nommer Twee. Allemaal present, m'nheer. Deze groep is samengesteld uit een ouden grootvader en grootmoeder, hun getrouwden zoon met vrouw en kinderen. Orson Jobson is een klein kind dat in de armen zijner moeder slaapt. De dokter beurt met een vriendelijk woord een slip van den doek der moeder op, kijkt naar 't gezicht van 't kind, en raakt zijn gesloten handjes aan. Als we allen zoo gezond waren als Orson Jobson, dan was 't doktersvak een armzalig vak.

De Inspecteur. Zeer goed, Jessie Jobson. Neem uw kaartje, en passeer.

En zij gingen heen. De Mormonen-agent laat ze ordelijk en stilletjes passeeren. De Mormonen-agent laat de anderen ordelijk en stilletjes voorkomen.

De Inspecteur ('t kaartje weer lezende). Susannah Cleverly en William Cleverly. Broer en Zuster, niet waar?

De Zuster (een jong meisje van zaken, den langzamen broer hutselend). Ja, m'nheer.

De Inspecteur. Heel goed, Susannah Cleverly. Neem uw kaartje, en zorg er goed voor.

En weg gingen zij.

De Inspecteur ('t kaartje weer nemende). Sampson Dibble en Dorothy Dibble (hij kijkt met eenige verwondering naar een zeer oud paar over zijn bril). Is uw man stekeblind, juffrouw Dibble?

Juffrouw Dibble. Ja, m'nheer, hij is stekeblind.

Mijnheer Dibble (den man toesprekende). Ja, m'nheer, ik ben stekeblind.

De Inspecteur. Dat's jammer. Neem uw kaartje, juffrouw Dibble, verlies 't niet, en passeer.

De dokter tikt met zijn wijsvinger op m'nheer Dibble's wenkbrauwen, en weg gingen zij.

De Inspecteur (weer een kaartje nemende). Anastasia Weedle.

Anastasia (een mooi meisje, in een lichte Garibaldi, hedenmorgen met algemeene stemmen tot de Schoonheid van 't Schip benoemd). Die ben ik, m'nheer.

De Inspecteur. Ga door, Anastasia.

Anastasia (hare lokken schuddende). Ik hoor bij juffrouw Jobson, m'nheer, maar ben voor 't oogenblik van haar afgeraakt.

De Inspecteur. Oh! behoort u bij de Jobson's? Zeer goed. Ga maar, juffrouw Weedle. Verlies uw kaartje niet.

Weg gaat ze, en voegt zich bij de Jobson's die op haar wachten, en buigt zich voorover en kust Brigham Jobson — die, zoo 't schijnt, door verscheidene Mormonen van omstreeks twintig jaar, die dat stonden aan te kijken, te jong voor 't doel beschouwd wordt. Nauwelijks hebben de breede zoomen van haar kleed zich van de vaten verwijderd, of daar stond weer een nette weduw met vier kinderen, en zoo wordt de lijst vervolgd.

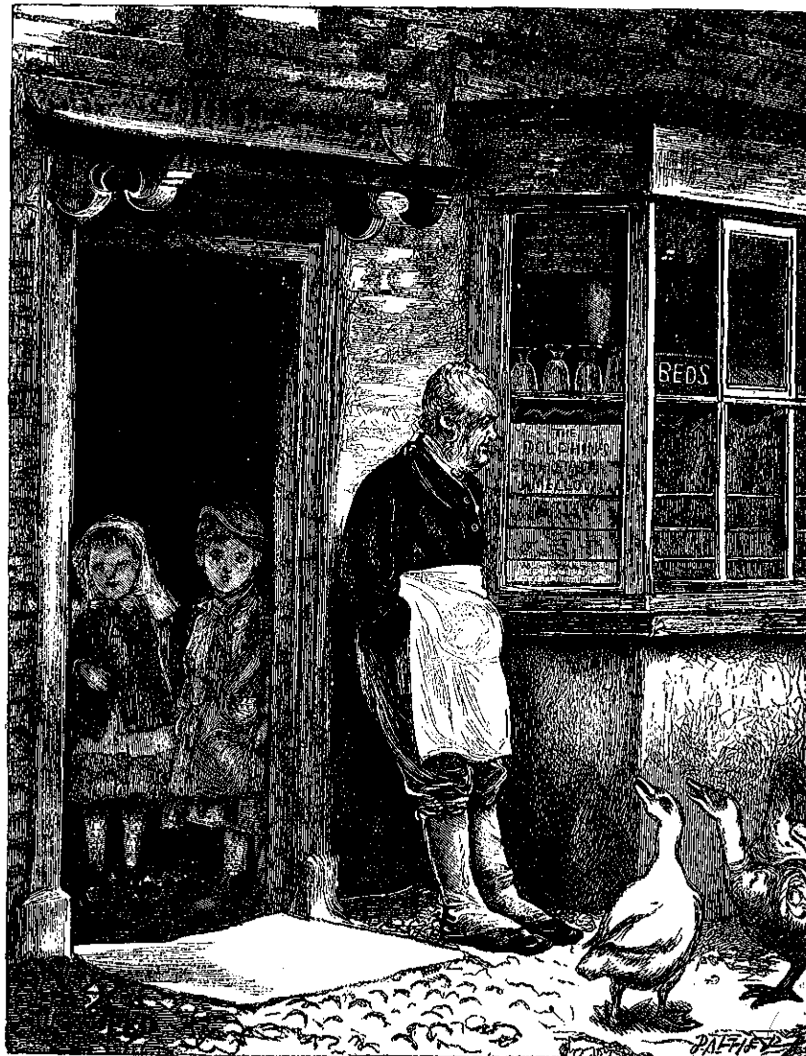
De gezichten van sommige lieden uit Wallis, waaronder vele oude menschen, zagen er wel 't minst schrander uit. Sommige van deze Landverhuizers zouden leelijke flaters gemaakt hebben, maar de dirigeerende hand was altijd gereed. Het verstand stond hier ontegenzeglijk op een laag peil, en de hoofden waren van een armzalig type. Over 't algemeen was dit juist andersom. Er waren veel versleten gezichten, die de sporen droegen van geduldig lijden en hard werken, en er was veel wilskracht, en veel ongekunsteld gevoel van eigenwaarde onder deze klasse. Een stuk of wat jonge mannen gingen alleen. Verscheidene jonge meisjes gingen met haar tweeën of drieën. Met betrekking tot deze laatsten was 't mij zeer moeielijk uit te maken, waar ze vandaan kwamen en wat ze thuis uitvoerden. Misschien geleken ze meer op modemaaksters van buiten en onmondige onderwijzeressen, met wat meer opschik aangekleed, dan op eenige andere klasse van vrouwen. Onder de vele kleine sieraden, die zij droegen, heb ik meer dan een photographie-broche van de Prinses van Wallis en ook van wijlen den Prins Gemaal opgemerkt. Sommige eenloopende vrouwen, zoo tusschen de dertig en veertig jaar, die men voor borduursters of stroohoedenmaaksters zou houden, waren er klaarblijkelijk op uit, om een man te zoeken, daar mooie dames naar Indië gaan. Of zij een klaar begrip van de polygamie of veelwijverij hadden, geloof ik niet. De onderstelling dat de familiegroepen, waar de meeste Landverhuizers uit bestonden, de polygamie aanhingen, zou de onderstelling van een dwaasheid zijn, iets wat zoo klaar was als de dag voor ieder die de vaders en moeders zag.

Ik zou zeggen (ik had geen gelegenheid om het feit te onderzoeken) dat de meest bekende handwerken hier vertegenwoordigd waren. Landbouwers, herders en dergelijken werden goed vertegenwoordigd, doch ik twijfel er aan of zij wel de overhand hadden. Het was opmerkelijk te zien hoe de heerschende geest in den familiekring nooit naliet zich te toonen zelfs in de eenvoudige handeling van de wijze waarop zij, als hunne namen afgelezen werden, antwoordden en de eigenaars der namen collationeerden. Soms was 't de vader, doch veeleer de moeder nog, soms een vlugge kleine meid, tweede of derde in den rang van ouderdom. Het scheen sommigen stompgeestigen vaders voor 't eerst in 't oog te vallen, welke groote families zij hadden; en onder 't aflezen van de namen, die op de lijst stonden, rolden hunne oogen in hun hoofd, alsof zij er zoo half aan twijfelden, of geen andere familie bij de hunne was ingesmokkeld. Onder al de mooie en lieve kinderen heb ik er maar twee opgemerkt met een litteeken aan den hals, dat waarschijnlijk zijn oorsprong in klierachtigheid had. Uit 't geheele getal van landverhuizers werd er maar tijdelijk een oude vrouw teruggewezen, daar men dacht, dat zij koorts had; doch later heeft ook zij een gezondheids-certificaat bekomen.

Toen allen „toegelaten" waren, en de namiddag op zijn einde liep, werd er een zwarte kist op dek zichtbaar, welke kist aan de zorg van zekere personen, ook in 't zwart was toevertrouwd, waarvan slechts een het voorkomen had van een rondreizenden prediker. Deze kist bevatte een aantal gezangboeken, netjes gedrukt en gebonden, uitgegeven te Liverpool, en ook te Londen, bij 't Boeken-Depot van de Heiligen der Laatste Dagen, 30 Florence-street. De titel was: „Gewijde Gezangen en geestelijke Liederen voor de Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen." Het Voorbericht, gedateerd Manchester 1830, luidde als volgt: „De Heiligen in dit land hebben zeer naar een Gezangboek verlangd, geschikt voor hun geloof en godsdienstoefening, opdat zij de waarheid met een verstandig hart kunnen zingen, en hun lof, blijdschap en dankbaarheid in liederen, geschikt voor 't Nieuwe en Eeuwige Verbond, kunnen uitdrukken. In overeenstemming met hunne wenschen hebben wij den volgenden bundel bijeenverzameld, 't geen wij vertrouwen dat goed zal bevonden worden, totdat een grooter verscheidenheid daaraan toegevoegd kunne worden. Met gevoelens van hooge onderscheiding en achting onderteekenen wij ons uwe broederen in 't Nieuwe en Eeuwige Verbond: Brigham Young, Parley, P. Prat, John Taylor." Uit dit boek — dat in geenen deele mij 't Nieuwe en Eeuwige Verbond verklaarde, en mijn hart in 't geheel niet tot een verstandig hart met betrekking tot dat

geheim maakte — werd een lied gezongen dat de aandacht niet bijzonder boeide, en door een uitverkoren kring werd ondersteund. Maar het koor in de boot was zeer populair en opwekkend; daar zou ook een orchest geweest zijn, was 't niet dat de Kornet te laat aan boord was gekomen. In den loop van den

Tegen vijven was de kombuis vol theeketels, en verspreidde zich een aangename theelucht over 't schip. Er was geen geduw of gedrang om 't warme water, geen knorrigheid, geen gekijf. Daar de Amazone bij 't opkomen van den vloed uit zou zeilen, en 't niet vóór twee uur in den morgen hoog water zou zijn, zoo

MIJNHEER J. MELLOWS. (Blz. 122).

namiddag kwam er eene moeder van wal, die naar haar dochter zocht, „die met de Mormonen was weggeloopen." De Inspecteur verschafte haar alle mogelijke hulp, doch haar dochter was niet aan boord te vinden. De Heiligen, zoo scheen 't mij toe, stelden er geen bijzonder belang in, om haar op te sporen.

verliet ik 't schip met zijn thee in vollen gang en zijn luie sleepboot die er dicht bij lag en ondertusschen stoom en rook aan de theeketels meedeelde.

Naderhand vernam ik, dat, voor en aleer de kapitein den grooten Atlantischen Oceaan inging, hij eene dépêche naar huis zond, die

hoogen lof toezwaaide aan 't gedrag dezer Landverhuizers en aan de uitstekende orde en welvoeglijkheid die er in al hunne maatschappelijke maatregelen heerschten. Wat die arme lieden aan de oevers van 't Groote Zoutmeer te wachten staat, onder welke aangename begoochelingen zij nu verkeerden, van welk een ellendige blindheid hunne oogen dan geopend zullen worden, — ik zal me wel wachten om dit te zeggen. Doch ik ging bij hen aan boord om getuigenis tegen hen te kunnen afleggen, als ze dat verdienden, 't geen ik stellig geloofde dat het geval zou zijn. Tot mijn groote verwondering verdienden zij het niet; en mijne vooroordeelen en neigingen moeten mij als een eerlijk getuige niet influenceeren. Ik verliet de Amazone, gevoelende dat het onmogelijk is te ontkennen, dat, in zooverre, een opmerkelijke invloed een opmerkelijk gevolg heeft gehad, dat beter gekende invloeden dikwijls gemist hebben. [1]

XXI.

DE STAD DER AFWEZIGEN.

Als ik meen dat ik 't mij bijzonder heb waardig gemaakt en het verdiend heb een kleine uitspanning te genieten, dan wandel ik van Coventgarden naar de City van Londen, nadat de bezigheden daar zijn afgeloopen, op een zaterdag of — nog beter — op een zondag, en zwerf daar dan in alle verlaten hoeken en gaten rond. Wil men van deze reizen terdege genieten, dan is 't noodzakelijk dat zij in den zomer ondernomen worden, want dan zijn de eenzame plaatsen, die ik zoo dolgraag bezoek, op hun traagst en somberst. Een regenbuitje is niet te versmaden, en een zoele mist maakt dat mijne geliefkoosde schuilplaatsen zich in een gunstig licht vertoonen.

Onder deze bekleeden de City-kerkhoven een voorname plaats. Zulke vreemde kerkhoven verschuilen zich in de City van Londen; kerkhoven, soms zoo geheel afgescheiden van kerken, altoos zoo door huizen gedrukt; zoo klein, zoo welig, zoo stil, zoo vergeten behalve door een paar menschen die er altoos uit hunne rookerige ramen op neerkijken. Terwijl ik daar door de ijzeren hekken en tralies sta te gluren, kan ik er 't verroeste metaal afschillen, evenals de schors van een ouden boom. De onleesbare grafsteenen zijn allen aan de kanten gesnoeid, de grafheuvels hebben hun vorm in den regen van honderd jaar geleden verloren. De Lombardische Populier of Plataanboom, die eens de dochter van een koopman in gerookt vleesch en verscheidene gemeenteraadsleden was, is, evenals die waardigen, verwelkt, en zijne gestorven bladeren zijn aan zijn voet tot stof geworden. De besmetting van een langzaam bederf hangt over de plaats. De verkleurde daken van de belendende gebouwen staan zoo scheef, dat zij moeielijk weerstand kunnen bieden tegen 't ruwe weer. Oude gebrekkige rijen overhangende schoorsteenen kijken als 't ware naar beneden, en maken een twijfelachtige berekening hoe ver of zij wel vallen moeten. In een hoek der muren, die eens tot bergplaats diende van de gereedschappen der doodgravers, is nu alles verrotting, bedekt met paddestoelen. De pijpen en goten, die het water der omringende gevels wegleidden, zijn verbroken, of op schandelijke wijze voor oud lood weggesneden en lieten nu den regen maar naar welgevallen op de met onkruid bedekte aarde loopen. Soms is er een verroeste pomp ergens in de nabijheid, en, terwijl ik daar door 't traliewerk kijk en peins, hoor ik dat een onbekende hand ze met een krakend protest in beweging brengt, alsof de gestorvenen op 't kerkhof te kennen gaven: „laat ons hier in vrede rusten, trek ons niet naar boven om ons op te drinken!"

Een mijner geliefdste kerkhoven noem ik het kerkhof van Saint Ghastly Grim; hoe men het in 't algemeen noemt, dat weet ik niet. Het ligt in 't hartje van de City, en de Blackwall Spoorweg snort er dagelijks voorbij. Het is een klein, o zoo klein kerkhof, met een verschrikkelijke sterke bespijkerde ijzeren poort, evenals een gevangenis. Deze poort is met schedels en dwarsbeenderen versierd, meer dan levensgroot, en uit steen gehouwen; maar evenzoo schoot het Saint Ghastly te binnen, dat, als men bovenop de steenen schedels ijzeren pennen zou steken, alsof zij vastgenageld waren, dat een aardige vinding zou zijn. Zoo grijnzen daar de schedels

---

[1] Nadat deze oncommercieele reis gedrukt was, werd ik in de gelegenheid gesteld, datgene, waar deze reis over handelt, aan lord Houghton mede te deelen. Die heer wees mij toen een stuk door hem geschreven en in de Edinburgh Review van Januari 1862 geplaatst, dat hoogst merkwaardig is wegens zijn wijsgeerig en letterkundig onderzoek aangaande deze Heiligen der Laatste Dagen. Ik vind daarin de volgende plaatsen: „Het Committee van 't Lagerhuis voor landverhuizersschepen voor 1854 dagvaardde den Mormonen-agent en passagiers-makelaar om voor hen te verschijnen, en kwam tot de conclusie dat geen enkel schip onder de bepalingen van de „Passagiers-Acte" zoo goed was ingericht met betrekking tot gemak en veiligheid, als die, welke onder zijne administratie staan. Het Mormonenschip is een Familie onder strenge en aanvaarde tucht, en voorzien van alles wat zijn gemak, decorum en inwendigen vrede betreft."

schrikkelijk in de hoogte, doordien er ijzeren speren door en door gestoken zijn. Vandaar dat er in Saint Ghastly Grim voor mij een aantrekking van repulsie ligt, en aangezien ik 't dikwijls bij daglicht en in den donker heb overdacht, gevoelde ik mij er eens naar toegetrokken en wel 's nachts in een donderbui. „Waarom niet?" zei ik, mij zelven verontschuldigende. „Ik ben wel naar 't Colosseum gegaan om 't bij maanlicht te zien; is 't dan erger om naar Saint Ghastly Grim te gaan om dat bij 't licht van den bliksem te zien?" Per huurrijtuig begaf ik mij naar den Heilige en vond de schedels allerindrukwekkendst; ze zagen er namelijk uit als een openbare executie, en als 't lichtte, was 't precies alsof zij knipoogden en grijnsden van pijn die de pennen veroorzaken. Daar ik geen anderen persoon had, wien ik mijn genoegen kon meedeelen, zoo deelde ik 't den koetsier mee. Maar hij, wel verre van mij te antwoorden — hij was natuurlijk een man met een dikken neus en een rood gezicht — hij keek me met een wit geworden gezicht aan. En toen hij mij terugreed, keek hij nu en dan over zijn schouder door een klein raampje voor in 't rijtuig, alsof hij meende dat ik eigenlijk een bewoner van een graf op 't kerkhof van Saint Ghastly Grim was, die wel eens weer naar huis kon gevlogen zijn zonder te betalen.

Somtijds grenst er de zonderlinge zaal van de een of andere zonderlinge Maatschappij aan zulk een kerkhof als dit, en, als de Livreibedienden 't middagmaal gebruiken, dan kunt ge (als ge door 't ijzeren traliewerk kijkt, 't geen gij nooit doet, als ik er sta te kijken) hen toasten hooren uitbrengen op hun eigen Achtbaren voorspoed. Soms zal een handelshuis in 't groot, dat veel plaats voor berging noodig heeft, een of twee of zelfs al de drie kanten der besloten ruimte innemen en de achterste gedeelten der balen goederen zullen de ramen opvullen, alsof zij daar onderling een groote handelsvergadering houden. Soms zijn de omringende vensters allen leeg, en geven hoegenaamd geen teeken van leven, evenals de graven er beneden — niet eens zooveel, want zij spreken van 't geen eens op een tijd ontegenzeglijk leven was. Zoo zag 't er uit om een City kerkhof dat ik verleden zomer op een zaterdagavond tegen achten zag, toen ik met verwondering daar een oud man en eene oude vrouw aanschouwde die bezig waren hooi te maaien! Ja, die oudjes waren daar aan 't hooimaaien! Het was een zeer beperkt stukje kerkhof, dat tusschen Gracechurch-street en den Tower lag, dat zooveel hooi oplevert, wel een heelen boezelaar vol. Hoe de oude man en vrouw er in zijn gekomen met een bijna tandelooze hooivork, ziedaar iets waar ik niet bij kon. Geen open raam was er te zien; er was in 't geheel geen raam te zien dat laag genoeg was bij den grond om hunne oude beenen in staat te stellen, zich daar langs naar beneden te laten; de verroeste kerkhofpoort was gesloten, de beschimmelde kerk was gesloten. Statig te midden der graven maaiden zij zoo het hooi met hun beiden. Zij geleken op den Tijd en zijn vrouw. Er was maar één hooivork tusschen hen, en beiden hielden ze die op herderlijk-lievende wijze vast, en er zat hooi op den zwarten hoed der oude vrouw, alsof de oude man nog zoo even gekheid met haar gemaakt had. De oude man was een stokoud man met korte broek en grove grijze kousen aan, en de oude vrouw had mofjes aan in stof en kleur gelijk aan zijne kousen. Zij namen geen notitie van mij terwijl ik daar stond te kijken, niet bij machte om rekenschap van hen te geven. De oude vrouw was veel te slim voor bankbewaarster, de oude man te zachtmoedig voor koster. Op een ouden grafsteen op den voorgrond tusschen mij en hen waren twee cherubim, maar was 't niet dat die hemelsche ornamenten voorgesteld werden als tot geen nut voor korte broeken, kousen en mofjes, dan zou ik ze met de hooimaaiers vergeleken, en een overeenkomst gezocht hebben. Ik hoestte en wekte de echo's doch de hooimaaiers keken nooit naar mij. Afgemeten gebruikten zij de hark en trokken den schralen voorraad naar zich toe; en zoo was ik gedrongen ze onder den halfdonkeren hemel te laten, zoo statig met hun beiden hooimaaiende te midden der graven. Misschien waren zij Spoken, en had ik een Medium noodig.

Op een ander City-kerkhof, van een dergelijke beperkte afmeting, zag ik, dienzelfden zomer, twee vroolijke kinderen van arme lui. Zij waren aan 't vrijen — geducht bewijs van de kracht van dat onsterfelijk artikel; want ze droegen de sierlijke uniform, waaronder Engelsche liefdadigheid er behagen in schept, om zich te verbergen — en zij waren uit hun kracht gegroeid en hunne beenen (ten minste zijne beenen, want ik ben bescheidenlijk onbevoegd, over de hare te spreken) stonden zoo verkeerd, als bloot lijdelijke zwakte van karakter beenen maar verkeerd kan doen staan. O 't was een looden kerkhof, doch zonder twijfel een gouden grond voor die jonge menschen! Ik zag ze voor 't eerst op een zaterdagavond, en uit hunne bezigheid opmakende, dat zaterdagavond de tijd van hun samenkomst was, zoo keerde ik 's avonds, acht dagen later, terug, en nam ze bij vernieuwing op. Zij waren daar gekomen om de stukjes vloermatten, die in de kerkgangen verspreid lagen, uit te kloppen; later rolden zij die op, hij aan den eenen kant, en zij aan den anderen kant, totdat zij elkander ontmoetten en over de twee eens van elkander gescheiden doch nu vereenigde rollen — liefelijk zinnebeeld! — een kuischen groet gaven en ontvingen. Het was zoo verkwikkend, een mijner

verwelkte kerkhoven op die manier weer in bloei te zien geraken, dat ik voor een tweede en derde maal terugkeerde, en eindelijk had het volgende plaats: — Terwijl zij bezig waren, de kerk te vegen en op te redderen, hadden zij de deur open laten staan. Naar binnen gaande, om de kerk te zien, bemerkte ik, bij 't matte licht, hem in den preekstoel en haar achter den lessenaar van den voorlezer, hem die naar beneden keek, en haar die naar boven keek, onderling zoete woordjes wisselende. Oogenblikkelijk doken beiden weg en werden als bestonden ze niet op deze sfeer. Met een aanmatiging van onschuld keerde ik mij om, om dit gewijde gebouw te verlaten, toen er zich een logge gestalte in 't portaal vertoonde, die al hijgend Jozef of, bij gebreke van Jozef, Celia riep. Dit monster bij den arm grijpende, onder voorwendsel dat ik hem zou wijzen waar of zij, die hij zocht, waren, gaf ik Jozef en Celia tijd om voor den dag te komen, die dan ook als een beeld van werkzaamheid en onbewuste vlijt gauw naar ons toekwamen, op 't kerkhof, gebukt onder stoffige matten. Het zou overtollig zijn te doen opmerken, dat ik dit van toen af altoos als een daad in mijn leven heb beschouwd waar ik allereerst trotsch op mag zijn.

Doch dergelijke voorvallen of het eene of andere spoor van leven zijn inderdaad zeldzaamheden op mijne City-kerkhoven. Bij afwisseling trachten een paar musschen een levendig getjilp in hun eenzamen boom te doen hooren — misschien omdat zij eene andere beschouwing over de wormen hebben, dan die door de menschheid wordt gekoesterd — maar ze zijn dof en schor van stem, evenals de voorlezer, het orgel, de klok, de predikant, en al de overige kerkelijke zaken, als zij voor den zondag opgewonden worden. Leeuweriken in kooien, lijsters of meerlen, die in de omliggende plaatsen hangen, zingen hartstochtelijk, alsof zij den boom ruiken en trachten te ontsnappen, om nog eens bladeren te zien vóórdat zij sterven, maar hun zang is slechts Wilg, Wilg — van een kerkhofachtige kleur. Zoo weinig licht is er van binnen in de kerken mijner kerkhoven, dat ik dikwijls alleen bij toeval en na lange kennismaking bespeur, dat er in 't een of andere vreemdsoortige raam geschilderd glas is. De zoo zoetjes aan ondergaande zon komt door een ongewonen ingang schuins het kerkhof binnen, een paar prismatische tranen droppelen op een ouden grafsteen neer en een raam, dat ik meende dat slechts vuil was, is voor 't oogenblik geheel en al met juweelen bedekt. Vervolgens verdwijnt het licht en de kleuren sterven. Doch zelfs ook dan, als er ruimte genoeg voor mij is om zoo ver achteruit te loopen dat ik de spits van den kerktoren kan onderscheiden, zie ik het verroeste weerhaantje opnieuw gepolijst, dat met een vroolijken glans over de zee van rook naar 't verre oeverland schijnt te kijken.

Glurende oude mannen, die bij 't uur uit de werkhuizen ontslagen worden, houden er van, om op de steenen op deze kerkhoven te zitten, leunende met hunne beide handen op hunne stokken en aamborstig hijgende. Ook brengen de meer gedrukte klassen van bedelaars de hier en daar gekregen klieken hier naar toe, en eten die dan gulzig op. Ik sta op een knikkenden voet met een peinzenden „turncock", die daar in een hunner rondslentert, en die ik meen dat een beetje aanleg (turn) voor poëzie heeft, te meer daar hij knorrig kijkt, als hij den brandstok een verachtenden ruk geeft met die groote stemvork die den schouder van zijn jas zou verslijten, was 't niet dat hij om dat te voorkomen er van binnen een stukje leer tegen aan gelegd had. Brandladders, waarvan 't mij genoegen doet dat niemand iets weet, en waarvan de sleutels in den ouden tijd zijn verloren geraakt, vermolmen op de grootere kerkhoven onder afdakjes, die veel op houten wenkbrauwen gelijken; en deze hoeken liggen zoo ver uit 't bereik van menschen en jongens, dat ik er eens een „Guy" verborgen vond, die zich daar zoo lang moet schuilhouden als zijn eigenaars 't middagmaal gebruiken. Over de uitdrukking van zijn gezicht kan ik niet spreken, want dat was naar den muur toe gekeerd; doch zijne hooge schouders en tien uitgestrekte vingers deden 't voorkomen alsof hij in zijn kleinen stoel van stroo over 't geheim der sterfelijkheid een zedekundige beschouwing had gehouden totdat hij ze eindelijk als eene vergeefsche moeite opgaf.

Men komt niet plotseling op deze kerkhoven; er zijn schaduwen van overgang in de nabijheid. Een ouderwetsche nieuwswinkel, of een barbierswinkel, schijnbaar van klanten uit de dagen van George den Derden beroofd, zou mij opmerkzaam maken om er naar een uit te kijken, als er in dit geval eenige ontdekkingen voor mij vielen te maken. Een zeer stil voorplein, in vereeniging met een onverklaarbaren ververs- en schuurwinkel, ziedaar wat mij op een kerkhof zou voorbereiden. Een bijzonder eenzame herberg met een nietsbeduidende toonbank, die in een met zaagsel bestrooide gelagkamer in den vorm van een omnibus onduidelijk zichtbaar is, en in 't buffet een paar punchkommen op een rek, zouden mij zeggen dat ik in de nabijheid van gewijden grond ben. Een „melkwinkeltje" dat in zijn nederig raam een kan melk en drie eieren uitstalt, zou mij op 't denkbeeld brengen dat er stellig kippen in de nabijheid moeten zijn, pikkende aan mijne voorvaderen. De nabijheid van Saint Ghastly Grim werd ik voor 't eerst gewaar uit een zeker luchtje van extra stilte en somberheid

waarvan een uitgebreide rij pakhuizen doortrokken was.

Uit de stilte dezer plaatsen is 't al heel natuurlijk, naar de stille plaatsen van zaken te gaan. Beneden de lanen houd ik er van, de karren en wagens in een verwarde hoop gezamenlijk rust te zien genieten, de kranen insgelijks in rust, en de pakhuizen gesloten. In de stegen achter de gesloten Banken der machtige Lombard-street passeerende, geeft het iemand een even goed als rijk gevoel, als hij zijne gedachten bepaalt bij de breede toonbanken met een rand aan de kanten, gemaakt om geld op uit te tellen; bij de schalen om kostbare metalen in te wegen; bij de zware dagboeken, en, bovenal, bij de glinsterende koperen schoppen om 't geld mee op te scheppen. Als ik geld beur, schijnt 't mij nooit zooveel geld toe dan wanneer zoo'n glinsterend schopje het naar me toeschept. Ik zeg graag: „in goud", en zie graag zeven pond met hetzelfde welluidende geluid uit de schop rollen als zeventig; terwijl de Bank mij schijnt toe te roepen — ik onderschreef s c h ij n t: — „Indien gij meer van die gele aarde wilt hebben, wij houden die in kruiwagens tot uw dienst gereed!" Aan den klerk van den bankier te denken, die met zijn behendigen vinger de omgekrulde hoeken der Honderd Pond Banknoten omslaat, die hij bij wijze van een vette rollade uit een la haalt, zie, dat staat alweer hiermee gelijk, of men luistert naar 't ruischen van dien liefelijken zuider-contanten-wind. „Hoe wilt u 't hebben?" Ik hoorde eens, dat deze gewone vraag voor de toonbank eener Bank gedaan werd aan eene bejaarde vrouw, iemand in den rouw, de eenvoud zelve, die met open oogen, kromme vingers en een hoopvollen lach ten antwoord gaf: „zooals u belieft!" Deze dingen mij te binnen roepende, terwijl ik daar te midden der Banken rondslenter, benieuwt het mij of de andere eenzame zondagsman, dien ik passeerde, plannen op de Banken heeft. Voor 't belang en de geheimzinnigheid der zaak, hoop ik bijna, dat hij ze moge hebben, en dat zijn bondgenoot op dit oogenblik bezig moge zijn, indrukken van de sleutels der ijzeren kisten in was te nemen, en dat een vermakelijke diefstal op touw moge gezet worden. In den omtrek van College-hill, Mark-lane, en zoo langs den Tower en den Dokkant zijn de verlaten kelders der wijnhandelaren aangename onderwerpen tot overdenking, doch de verlaten wijnkelders der Bankiers en hunne kelders met plaatzilver, en hunne kelders met edelgesteenten, welke onderaardsche oorden der Tooverlamp zijn deze niet? En nog eens: wie weet of er gisteren geen jongen door deze straat ging zonder schoeisel en in lompen gekleed, voor wien 't weggelegd is, in de volheid des tijds Bankier en verwonderlijk rijk te zijn. Zulke omkeeringen hebben plaats gehad sedert de dagen van Whittington, en lang vóór hem. Ik zou wel eens willen weten of de jongen nu bij voorbaat al iets ziet glinsteren van dat glinsterende fortuin, terwijl hij met een hongerige maag zijne voetstappen op deze steenen drukt. Ook zou ik wel eens willen weten of de volgende man, die ginds in N e w g a t e opgehangen zal worden, eenig voorgevoel bij zich had, dat hij zich langzaam in de richting van dat noodlot voortbewoog toen hij zooveel over den laatsten man sprak, die dezelfde groote schuld aan dezelfde kleine deur der Schuldenaars-Gevangenis betaalde.

Waar zijn al de menschen die op de drukke werkdagen deze tooneelen bevolken? De van plaats veranderende klerk van den bankier, die een zwarte met een stalen ketting aan hem geketende portefeuille bij zich draagt, waar is hij? Gaat hij met dien ketting naar bed — naar de kerk met zijn ketting om — of doet hij 'm af? En als hij 'm afdoet, wat wordt er dan van zijn portefeuille als hij die op een zondag ontketent? De scheurpapiermanden van deze gesloten kassiershuizen zouden mij vele wenken in zaken kunnen geven, indien ik die eens mocht onderzoeken; en welke hartsgeheimen zou ik op de „kussens" der jonge klerken vinden — de bladen kardoespapier en vloeipapier tusschen hun schrijfwerk en hunne lessenaars geplaatst! In die teedere oogenblikken worden de kussens tot de vertrouwelingen gemaakt, en dikwijls als ik voor zaken aan 't bureau moest zijn en mijn naam van uit 't voorkantoor heb ingezonden, dan trok het tegen wil en dank mijn aandacht dat de mij bedienende jongeheer op de hoeken van zijn kussen overal den naam Amelia met inkt van verschillende dagteekeningen heeft geschreven. Het kussen kan voorzeker als de wettige moderne opvolger van den ouden boom in 't woud beschouwd worden, waarop deze jonge ridders (voor wie Epping het dichtst nabijgelegen bosch is) de namen hunner beminden graveeren. Daarenboven is 't een werk waar men meer pleizier van heeft dan van snijwerk, en dat vaker kan herhaald worden. Zoodat deze voorpleinen in hun zondagsrust voorpleinen zijn van Almachtige Liefde (ik ben blij dat het me te binnen valt), hoe droog zij er ook uitzien. En hier is Garraway's gegrendeld en met luiken stevig gesloten! Het is mogelijk, zich den man voor te stellen, die de broodjes met vleesch snijdt, terwijl hij op zijn rug in een hooiveld ligt; 't is mogelijk, zich zijn lessenaar voor te stellen, als de lessenaar van een voorlezer in een kerk, zonder hem; doch 't is onmogelijk voor de verbeelding om de menschen na te gaan, die daar te Garraway's de geheele week staan te wachten op de menschen die nooit komen. Zijn ze zondag 's avonds met geweld uit Garraway's gezet — wat ze moeten

worden, want uit eigen beweging zouden zij niet gaan — waar houden zij zich schuil tot maandagmorgen? Op den eersten zondag dat ik hier ooit ronddwaalde, dacht ik ze evenals rustelooze geesten in den omtrek dezer stegen zwervende te vinden, en dat ze zouden probeeren om door de openingen in de luiken in Garraway's te kijken, als zij namelijk niet bezig waren om 't slot van de deur open te draaien met valsche sleutels, stekers en schroefdraaiers. Doch 't verwonderlijkste is, dat zij schoon verdwenen zijn! En nu denk ik er aan, 't verwonderlijkste is, dat ieder werkdag-bezoeker schoon verdwenen is. De man die de hondenhalsbanden en kolenbakjes voor kleine kinderen verkoopt, gevoelt zich onder even groote verplichting om ver weg te gaan als Glyn en Co. of Smyth, Payne, en Smith. Er is een oud kloostergraf onder Garraway's (ik ben er in geweest tusschen den portwijn), en misschien dat, als Garraway's zich over de verschimmelde mannen ontfermt die in zijn kamer voor 't publiek al hun leven wachten, hun 's zondags een koele huiskamer daar beneden geeft; doch de catacomben te Parijs zouden niet groot genoeg zijn om 't overige der afwezigen te bevatten. Deze eigenaardige hoedanigheid van de City van Londen draagt er veel toe bij, dat het zoo'n uitgezochte plaats in de wekelijksche pauseering van zaken is, en draagt er veel toe bij, dat ik mij in mijne zondagsche gewaarwording als de Laatste Man gevoel. Daar de bestelllers allen met de anderen weg zijn, waag ik 't in mijne eenzaamheid om de stille klinkers en steenen mijne vertrouwelijke verwondering toe te fluisteren, waarom toch een besteller of briefjesrondbrenger, die nooit den geringsten handenarbeid verricht, gedwongen is om een witten boezelaar te dragen, en waarom een groot Waardigheidsbekleeder der Kerk, die ook nooit den geringsten handenarbeid verricht, evenzoo gedwongen is om een zwarten te dragen.

XXII.

EEN OUD POSTHUIS.

Vóórdat de dienstmeid de deur had dicht gedaan, had ik vergeten hoeveel diligences ze zei dat in de stad dagelijks van paarden veranderen. Doch dat was van weinig belang; het eene groote getal zou evengoed aan 't doel beantwoorden als het andere. Het was een voorname diligencenstad in de voorname diligencen tijden, en de onbarmhartige spoorwegen hadden ze gedood en begraven.

Het huis heette Het hoofd van den Dolfijn. Waarom alleen hoofd, weet ik niet; want — zooals een Dolfijn altoos door de kunst wordt afgebeeld, ofschoon ik vooronderstel dat hij soms in zijn natuurstaat met zijn rechterzij naar boven gekeerd is — levensgroot en met zijn bovenzij naar beneden versierde de beeltenis van den Dolfijn het uithangbord. Het uithangbord schuurde zijne verroeste haken aan den buitenkant van 't uitspringend raam mijner kamer en was armzalig geschilderd. Geen bezoeker kon ontkend hebben dat de Dolfijn bij duimen stierf, doch hij liet geen schitterende kleuren zien. Eens had hij een anderen heer gediend; van onderen was er eene nieuwe streek verf, die met in 't oog loopende frischheid het devies vertoonde, Bij J. Mellows.

Weer ging mijn deur open en de vertegenwoordigster van J. Mellows kwam terug. Ik had haar gevraagd wat ik voor mijn diner kon krijgen, en nu kwam zij met de wedervraag terug, wat ik zou willen hebben? Daar de Dolfijn in 't bezit van niets was waar ik van hou, zoo was ik gedwongen, mij het voorstel om een eend te nemen te laten welgevallen, waar ik niet van hou. De vertegenwoordigster van J. Mellows was een droefgeestige jonge vrouw, met één oog geschikt tot waakzaamheid, en één zwerfziek oog; welk laatste, dat naar diligences scheen uit te kijken, de droefgeestigheid, waarin de Dolfijn was gedompeld, niet weinig vermeerderde.

Deze jonge vrouw had, toen ze weder heenging, nog maar even de deur dicht gedaan, of daar viel me in, om bij mijn bestelling de woorden te voegen, „met lekkere groenten." De deur uitkijkende, om haar die woorden met nadruk te herhalen, vond ik ze al in een toestand van peinzende catalepsie in de verlaten galerij, waar ze hare tanden met een speld stond schoon te maken.

Aan 't Spoorweg-Station, zeven mijlen van hier, ben ik het onderwerp van bewondering geworden, toen ik een wagentje bestelde om mij hierheen te brengen. En toen ik nu last gaf naar 't „Hoofd van den Dolfijn," had ik den in katoen fluweel gekleeden sterken jonkman, die de platformbediende der Maatschappij was, onheilspellend zien kijken. Bij 't vertrek had hij ook tot mijn koetsier geroepen: „kla-ar! Hang je niet op als je daar komt, Geo-r-ge!" en dat op zoo'n sarcastischen toon, dat ik eenige voorbijgaande gedachten heb gekoesterd om hem bij den chef aan te klagen.

In de stad had ik geen zaken te doen — ik heb trouwens nooit zaken te doen, in welke stad ook — maar was op 't idee gekomen om er eens naar toe te gaan en te kijken hoe zij wel verbasterd was. Mijn doel werd behoorlijk door 't Hoofd van den Dolfijn ingewijd, dat overal verleden diligencen-volheid en tegenwoordige diligencen-ledigheid openbaarde. Het huis

was als bezaaid met gekleurde prentjes van diligences die vertrekken, aankomen, van paarden verwisselen, diligences in zonneschijn, diligences in sneeuw, diligences in wind, diligences in mist en regen, diligences op 's konings verjaardag, diligences in alle omstandigheden, vereenigbaar met hun triumf en victorie, doch nooit op 't oogenblik dat zij breken of omslaan. In sommige dezer kunstwerken, in lijsten en zonder glazen, zaten groote gaten; het vernis van andere was zoo zwart geworden en gebarsten, dat zij er uitzagen als pasteikorst die te lang gebakken is; de teekeningen van vele andere waren door de vliegen van vele zomers bijna uitgewischt. Gebroken glazen, beschadigde lijsten, gescheurd behangsel, een oude, oude rommel, in de hoekjes achteraf geworpen, bewees de verwoesting van de rest. In de oude zaal, op de benedenverdieping, waar de passagiers van den Hoogvlieger gewoonlijk dineerden, vond men niets dan een armzalige uitstalling van takjes en bloempotten in 't breede venster, om de naaktheid van 't land te bedekken, en in een hoek het wagentje van den kleinen Mellows, waarvan zelfs de parasolvormige kap neerslachtig naar den muur gekeerd was. De andere kamer, waar 't koetsiersgezelschap placht te wachten terwijl de versche spannen ginds op de plaats in gereedheid werden gebracht, stond nog op haar oude plaats, maar was zoo zonder lucht, als ik mij voorstel dat een lijkkoets moet zijn: en wel zoo, dat mijnheer Pitt, hoog tegen 't beschot hangende (met vlekken op hem als van portwijn, ofschoon 't altoos een raadsel blijft, hoe portwijn daar ooit kan spatten), wel reden had, zijn neus op te trekken en te snuiven. De fleschjes in de olie- en azijnstelletjes op 't spillebeenig buffet waren zonder stoppen en in een treurigen toestand; de ansjovis-saus, moet men weten, was al jaren geleden blauw en de cayennepeper (met een schopje er in gelijk een klein model van een houten been) een vaste massa geworden. De oude bedrieglijke kaarsen, die altoos betaald, doch nooit gebruikt werden, waren eindelijk uitgebrand; maar hunne lange stelten van kandelaars waren steeds nog kwijnende, en bespott'en nog altijd de menschelijke kennis door voor te wenden dat zij van zilver waren. Het beschimmelde oude onhervormde gemeente-lid met zijn rechterhand in de borst van zijn jas vastgeknoopt, en zijn rug eigenaardig naar stapels smeekschriften van zijne begunstigers gekeerd, was daar ook; en de pook, die nooit onder 't toebehooren van den haard was geweest, opdat het koetsiersgezelschap het vuur niet al te hard zou oppoken, was er oudergewoonte niet.

Mijne onderzoekingen in 't Hoofd van den Dolfijn voortzettende, vond ik 't geweldig achteruitgegaan. Toen J. Mellows er bezitter van werd, had hij een gedeelte van de koffiekamer door een muur afgescheiden, dat nu als een tabakswinkel was ingericht met een eigen ingang op de plaats — die eens zoo heerlijke plaats waar de postiljons, met de zweep in de hand en tot op 't laatste oogenblik altoos in de weer met het dichtknoopen hunner vesten, gewoon waren hard voort te loopen, den bok te bestijgen en weg te rijden. Een „Wetenschappelijke Hoefsmid en Veeartsenijkundige Chirurgijn" had ook al inbreuk op de plaats gemaakt; en een stuursche satyrieke speculant, die zich zelven aanmeldde door als Te Huur op te geven een net rijtuig voor één paard, en ook een kar voor één paard, deze sinjeur had zijne zaken, zich zelven en zijn familie in een gedeelte der uitgebreide stallen gevestigd. Een ander deel van 't Hoofd van den Dolfijn was geheel en al weggehakt, en bevatte nu een kapel, een wagenmakerswinkel en een jongelingsvereeniging tot Onderling Nut en Discussie (op den zolder); 't geheel vormde een achterstraatje. Het vaantje op den middelsten koepel der stallen was door geen vermetele hand afgerukt, maar was verroest en hing aan N—Nil: terwijl een stuk of veertig duiven die, trouw aan hunne voorvaderlijke overleveringen, op de plaats waren gebleven, naast elkaar waren gaan zitten op de lijst van 't dak van 't eenige buitenhuis, dat de Dolfijn had behouden, waar al de binnenste duiven de buitenste duiven trachtten af te stooten. Ik beschouwde dit als een zinnebeeld van de worsteling om ambt en stand in den tijd van spoorwegen.

Voortdrentelende naar de stad, langs den weg van den overdekten en door zuilen gesteunden ingang, naar de Binnenplaats van den Dolfijn, die eens naar soep en stalstroo, nu naar muffen afval rook, ging ik de straat op. Het was een heete dag, en de jaloezieën der winkels waren allen neergelaten, en de meer ondernemende kooplui hadden den weg, die naar hunne deuren voerde, door hunne leerjongens laten besproeien. Het scheen alsof zij tranen hadden gestort over de diligences en hunne zakdoeken zonder gevolg hadden uitgewrongen. Zulk een zwakheid zou te vergeven geweest zijn; want — zooals een neerslachtige spekslager die er een winkel op nahield, die 't compliment weigerde te verwisselen door hem er op na te houden, mij verteld heeft — met de zaken ging het „bitter slecht." De meeste zadelmakers en korenkoopers waren den weg der diligences opgegaan, doch 't was een pleizierig kenteeken van 't eeuwig voorttelen van kinderen daar beneden die oude origineele steile helling, 't Dal der Schaduw, dat die kooplui meestal door verkoopers van suikergoed en goedkoop speelgoed waren opgevolgd. Het huis tegenover den Dolfijn, eens vermaard onder den naam van: 't Nieuwe Witte Hert, was al lang achteruitgegaan. In een vlaag van neerslachtigheid

had het de glazen van zijne ramen met witkalk dicht laten bestrijken, zijn voordeur met planken dicht laten spijkeren, en zich tot een zij-ingang bepaald; doch zelfs dat had zich bewezen een te wijde wereld voor 't Letterkundige Genootschap te zijn, dat zijn laatste phase was geweest, want ook het Genootschap was achteruitgegaan, en van de eerzuchtige letters van zijn inscriptie voor op 't Witte Hert waren allen weggevallen behalve deze:

L Y INS T

dat zooveel zeggen wilde als: Lamentably Insolvent, en wat de naburige marktplaats aangaat, scheen 't dat ze het markthouden geheel en al had overgedaan aan den koopman in potten en pannen, wiens waar over de helft van 't plein rondslingerde, en aan den goedkoopen Marskramer, die, met zijn armen over elkaar op den disselboom zijner kar, met trots in de rondte zat te kijken; terwijl zijn katoenfluweelen vest blijkbaar ernstigen twijfel koesterde of 't wel de moeite waard zou zijn om één nacht op zoo'n plaats door te brengen.

Toen ik deze plaats verliet begonnen de kerkklokken te luiden, doch zij verbeterden de zaak in geenen deele, want in hunne verbittering niet zonder moeite sprekende, zeiden zij in arren moede: „WAT-is-er-van-DE-di-li-gen-CES-geworden!" Ook zouden zij — ik merkte dit, al luisterende — nooit de geringste afwisseling brengen in hun klemtoon, behalve dat ze scherper en bijtender werden, maar gingen op een en dezelfde wijze voort: „WAT-is-er-van-DE-di-li-gen-CES-ge-wor-den?" — Het onderzoek altoos met een onbeleefde kortheid beginnende. Misschien zagen ze den spoorweg van hunne verhevenheid, en bezwaarde hen dit.

Aan de werkplaats van een rijtuigmaker gekomen, begon ik met een opgewekten geest om me heen te kijken, denkende dat ik daar misschien eenige overblijfselen van den ouden tijd, of van de grootheid der stad zou zien. Daar was maar één man aan 't werk — een houterig man, grijsachtig, en ver in leeftijd gevorderd, doch lang en rechtop, die, toen hij mij gewaar werd en merkte dat ik rondkeek, zich uitrekte, zijn bril tegen zijn bruin papieren pet schoof, en mij scheen te willen trotseeren. Op vreedzamen toon zei ik tot hem:

„Dag, m'nheer."

„Wat?" zei hij.

„Dag, m'nheer."

Hij scheen er over na te denken, en daarin niet met mij overeen te stemmen. — „Zoekt u ergens naar?" vroeg hij op bitsen toon.

„Ik was er nieuwsgierig naar, of hier ook bij toeval een stuk van een oude diligence was."

„Is dat alles?"

„Dat is alles."

„Neen, dat's er niet."

Het was nu mijn beurt om „Och!" te zeggen, en ik zei 't. De houterige oude man kikte geen woord meer, maar ging weer aan zijn werk. Toen men nog diligences maakte, hadden de rijtuigschilders op een paal naast hem hunne kwasten beproefd; en er was wel een geheele kalender van vervlogene heerlijkheid in blauw, geel, rood en groen te lezen, eenige duimen dik. Het duurde niet lang of hij keek weer op.

„U schijnt bijzonder veel tijd te hebben," was zijn klaagzieke opmerking.

Ik stemde dat toe.

„Ik geloof dat 't jammer is, dat u niet tot iets is opgeleid," zei hij.

Ik zei dat ik er net zoo over dacht.

Daar hem een idee scheen in te vallen, legde hij zijn schaaf neer (want 't was een schaaf waar hij mee bezig was), schoof zijn bril weer wat hooger, en ging naar de deur toe.

„Zou een postsjees u ook goed zijn?" vroeg hij.

„Ik geloof niet dat ik u begrijp."

„Zou een postsjees," zei de rijtuigmaker, dicht voor mij staande, en zijne armen over elkander slaande op de wijze van een raad van onderzoek — „zou een postjees voor uw doel goed zijn? Ja of neen?"

„Ja."

„Dan moet u maar al rechtuit loopen, totdat u er een ziet. U zal er een zien als u ver genoeg loopt."

Bij deze woorden nam hij me bij den schouder en draaide me in de richting die ik nemen moest, ging naar binnen en hervatte zijn werk tegenover een achtergrond van bladeren en druiven. Want ofschoon hij een man was die zuur keek, en ontevreden was, toch was zijn werkplaats een pleizierige mengeling van stad en land, straat en tuin, die men dikwijls in kleine Engelsche steden aantreft.

Ik ging den weg op, waar hij mij naar toe gedraaid had, en belandde aan een herberg waar „De eerste en laatste Stuiver" uithing, — een herberg die buiten de stad op den ouden weg naar Londen stond. Ik kwam aan 't Tolhek en vond dat, op zijn stille wijze, welsprekend over de verandering die de weg ondergaan had. Het Tolhuis was geheel met klimop begroeid; en de Tolgaarder, die niet in staat was van de tolgelden alleen te bestaan, oefende daarbij nog 't vak uit van schoenlapper. Behalve dat verkocht zijn vrouw ook gemberbrood, en zelfs in 't raam, waardoor de Tolgaarder vroeger met schrik de mooie Londensche diligences in draf placht aan te zien komen, stonden nu kleine pijpjes suikergoed in een kleverige lantaren te koop.

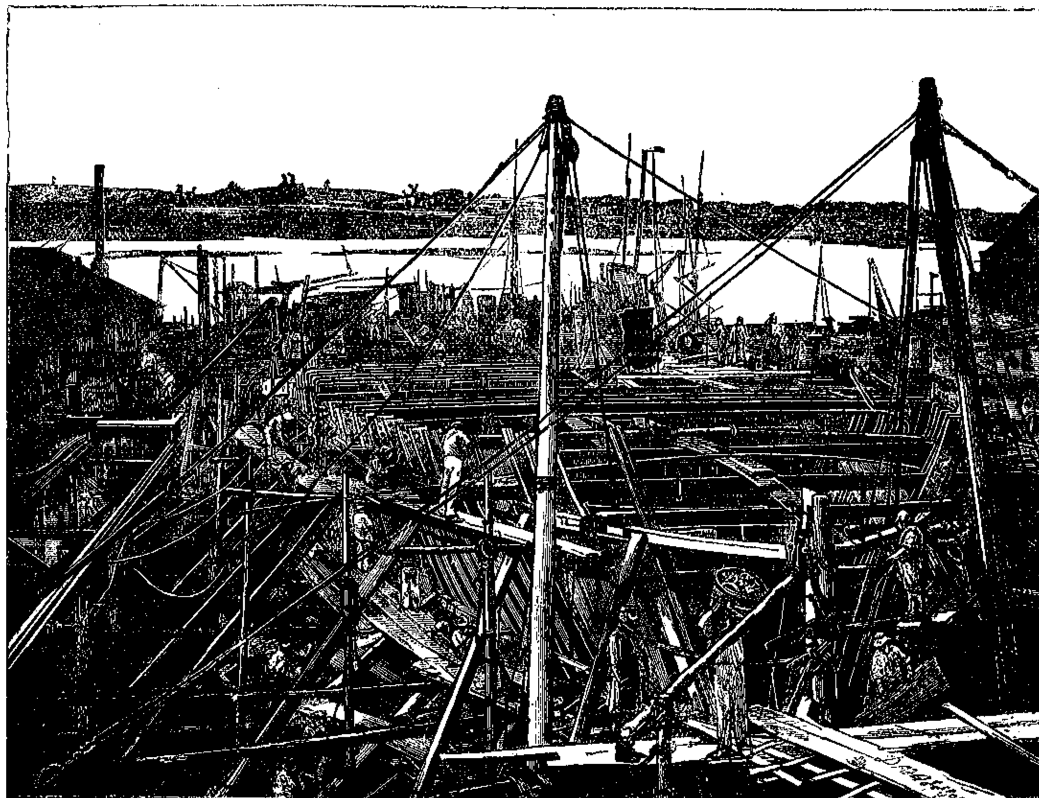
De staathuishoudkunde van den Tolgaarder gaf zich volgenderwijs lucht.

„Hoe gaat 't met de Tolzaken, baas?" vroeg ik hem, terwijl hij in zijn kleine deur een schoen zat te lappen.

„Het gaat in 't geheel niet, baas," antwoordde hij. „Er gaat niks meer om."

„Dat ziet er kwaad uit," zei ik.

„Kwaad?" herhaalde hij. En hij wees op een zijner door de zon verbrande, bestoven kinderen, dat bezig was op 't Tolhek te klimmen, en zei, terwijl hij zijn rechterhand geopend uitstak ter bestraffing van de Geheele Natuur: „Ik heb er vijf zoo!"

HET BOUWEN VAN H. M. STOOMSCHIP ACHILLES. (Blz. 130).

„Maar hoe de tolzaken weer tot bloei te brengen?" zei ik.

„Daar is wel een middel op, baas," zei hij, met een air van iemand die ernstig over 't onderwerp had nagedacht.

„Ik zou 't wel willen weten."

„Door al wat hier doorkomt te laten betalen; laten wandelaars tol betalen; laat al wat hier niet doorkomt tol betalen; laten zij die thuis blijven tol betalen."

„Zou 't laatste geneesmiddel wel billijk zijn?"

„Billijk? Zij die thuis blijven, kunnen er immers door als ze willen; kunnen ze dat altemet niet?"

„O, zeker."

„Wel, laten ze dan tol betalen. Als ze hier niet doorkomen, daar moeten zij maar voor zorgen. Hoe dan ook, — laten ze tol betalen!"

Daar ik vond dat het onmogelijk was met dit financieel genie te redeneeren, alsof hij Kanselier der Schatkist was geweest, en bijgevolg de rechte man op de rechte plaats, ging ik er stilletjes van door.

De moed begon mij te begeven, daar ik meende dat de teleurgestelde rijtuigmaker een loopje met mij had genomen, en dat er geen postsjees in die buurt was. Doch toen ik in 't gezicht kwam van een zeker aantal tuintjes langs den weg, nam ik de beschuldiging terug, en bekende mijn schuld dat ik hem onrecht had gedaan. Want daar zag ik waarlijk de armzaligste verjaarde postsjees die er op aarde was overgebleven.

Het was een postsjees waar disselboom en wielen van afgenomen, en op den kleiachtigen

bodem te midden van eenige daar groeiende schrale groenten neergeworpen waren. Het was een postsjees, niet eens recht overeind op den grond gezet, maar omgekanteld alsof ze uit een luchtballon was gevallen. Het was een postsjees die al lang in zoo'n staat van verval had verkeerd, en waarlangs pronkboonen opgeleid waren. Het was een postsjees gelapt en versteld met oude schenkbladen, of met reepjes ijzer, die veel daarop gelijken, en waarvan de raampjes met planken dichtgemaakt waren, doch die EEN KLOPPER aan de deur aan de andere zij had. Of dit een postsjees was, die als een bergplaats voor gereedschappen, voor een zomerhuis of een woonhuis gebruikt werd, kan ik niet uitmaken, want er was niemand thuis in de postsjees toen ik klopte; maar ze werd zeker ergens voor gebruikt en gesloten. Verwonderd over deze ontdekking liep ik al verscheidene keeren om de postsjees heen, en ging bij de postsjees zitten in afwachting van verdere opheldering. Er kwam geen opheldering. Eindelijk ging ik mijn weg weer terug naar den ouden Londenschen weg aan de overzij der tuintjes, en bijgevolg naar een punt aan genen kant van waar ik was afgeweken. Ik had door een haag en langs een steilen dijk naar beneden moeten klauteren, en 't had weinig gescheeld of was op 't hoofd van een mager man, die aan den kant van den weg steenen zat te breken, terecht gekomen.

Hij hield op met zijn hamer, en zei, mij op geheimzinnige wijze door zijn donkere oogkleppen van ijzerdraad aankijkende:

„Weet u wel, mijnheer, dat u een overtreding heeft begaan?"

„Ik ben van den weg afgeweken," zei ik tot opheldering, „om naar die ouwe postsjees te kijken. Weet je 'r bijgeval ook iets naders van?"

„Ik weet dat ze jarenlang geloopen heeft," zei hij.

„Dat geloof ik ook. Weet je ook van wien ze is?"

De steenbreker boog met zijne wenkbrauwen en oogkleppen over zijn hoop steenen heen, alsof hij nadacht of hij de vraag zou beantwoorden ja of neen. Toen vestigde hij zijn getraliede oogen weer op me als vroeger en zei:

„Aan mij."

Daar ik er in 't geheel niet op gerekend had, zoo'n antwoord te krijgen, zoo ontving ik 't met een ietwat lomp: „Wel zoo! Je zoudt zeggen!" Spoedig voegde ik er bij: „heb je —" ik wou hem vragen, „daar je woning opgeslagen," doch de vraag kwam me zoo ongerijmd voor, dat ik ze veranderde in: „woon je hier in de nabijheid?"

De steenbreker, die onder ons gesprek geen steentje meer gebroken had, deed toen als volgt. Leunende op zijn hamer rees hij op, en lei zijn jas, waar hij op gezeten had, over zijn arm. Toen ging hij naar een gemakkelijker gedeelte van den dijk, dan waar ik langs was gekomen, zijn donkere oogkleppen al dien tijd stilletjes op me gevestigd houdende, lei toen den hamer op zijn schouder, keerde zich spoedig om, klom de hoogte op en verdween. Zijn gezicht was zoo klein, en zijn oogkleppen waren zoo groot, dat hij mij geheel onkundig over zijn uiterlijk liet; doch hij liet een diepen indruk bij mij achter dat de kromme beenen, die ik van achteren, toen hij heenging, gezien had, de beenen van een ouden postiljon waren. Het was nu dan ook voor 't eerst dat ik bemerkte dat hij aan een met gras begroeiden mijlsteen bezig geweest was, die veel op een grafsteen geleek, opgericht op 't graf van den Londenschen weg.

Daar mijn etensuur niet meer veraf was, had ik geen tijd om de oogkleppen of 't subject verder te volgen, en ging terug naar 't Hoofd van den Dolfijn. In de poort ontmoette ik J. Mellows, die naar niets stond te kijken, en blijkbaar ondervond, dat het niet in staat was om hem wat op te vroolijken.

„De stad gaat mij niet aan," zei J. Mellows, toen ik hem mijn compliment maakte over de gezondheidsvoordeelen waarin zij deelt of niet; „ik wou dat ik de stad nooit gezien had!"

„U is toch hier niet geboren, m'nheer Mellows?"

„Hier geboren?" herhaalde hij. „Als ik in geen betere stad geboren was dan deze, dan zou ik een emmer nemen en me daarin verdrinken." Ik merkte toen, dat Mellows, daar hij zoo weinig te doen had, gedurig zijne inwendige hulpbronnen aansprak, waar ik den kelder van den Dolfijn mee bedoel.

„Wat of wij noodig hebben," zei Mellows, zijn hoed afnemende, en hij deed alsof hij er den laatsten last van Walging, die uit zijn hersenen was gezweet, uitschudde vóórdat hij dien weer opzette voor een anderen last — „wat wij noodig hebben is een Zijtak. De petitie voor een Wetsontwerp voor een Zijtak ligt in de koffiekamer. Zou u er op willen teekenen? Alle beetjes helpen."

Ik vond het bewuste document met behulp van eenige gewichten uit de keuken vlak op de tafel in de koffiekamer uitgestrekt, en voegde het vermeerderend gewicht mijner naamteekening er bij. Zoover als ik mij herinneren kan, bepaalde ik me bij de nederige verklaring dat de algemeene handel, geluk, welvaart en beschaving, in vereeniging met een onbeperkten nationalen triumf om met den vreemdeling mee te kunnen dingen, door dezen Zijtak zonder twijfel zou bevorderd worden.

Na deze grondwettige daad te hebben vol-

bracht, vroeg ik mijnheer Mellows of hij mijn diner met een halve flesch goeden wijn kon zegenen? waarop mijnheer Mellows in dezer voege antwoordde:

„Als ik u geen halve flesch goeien wijn kon geven, dan zou ik — nou — dan zou ik een emmer nemen en me daarin verdrinken. Doch ik ben beetgenomen geworden toen ik deze zaak kocht en de voorraad was een allegaartje, en ik heb nog niet alles kunnen proeven om 't te sorteeren. Als u dus een merk bestelt en een ander krijgt, ruil 't dan maar totdat u de rechte soort heeft. Want wat," zei Mellows, zijn hoed weer als vroeger ontlastende, „wat zou u of een ander heer doen, als u een bijzonder soort wijn bestelt, en genoodzaakt werd een ander soort te drinken? Wel u zou (en dat is zeer natuurlijk en goed, daar u de gevoelens van een heer heeft) u zou een emmer nemen en u daarin verdrinken!"

XXIII.

NIEUW-ENGELANDS GEKOOKT RUNDVLEESCH.

De gemeene toestand van onze Engelsche hoofdstad, vergeleken met dien van Parijs, Bordeaux, Frankfort, Milaan, Genève — bijna met elke belangrijke stad van 't vasteland van Europa — vind ik bijzonder in 't oog vallend na een afwezigheid van eenigen duur in den vreemde. London is gemeen in vergelijking met Edinburg, met Aberdeen, met Exeter, met Liverpool, met een nette kleine stad als Bury St. Edmonds. London is gemeen in vergelijking met New-York, met Boston, met Philadelphia. En detail zou men zeggen dat 't nooit in gebreke kan blijven, een teleurstellend stukje van gemeenheid te zijn voor een vreemdeling van een dier plaatsen. Iets gemeener dan Drury-Lane bestaat er niet, zelfs niet in Rome. De gemeenheid van Regentstreet, tegenover die lange rijen Bouvelards in Parijs geplaatst, is even opmerkelijk als de ontijdig geboren leelijkheid van Trafalgar-square tegenover de prachtige schoonheid van de Place de la Concorde. London is gemeen bij daglicht, en nog gemeener bij gaslicht. Geen Engelschman weet wat gaslicht is, vóórdat hij de Rue de Rivoli en 't Palais Royal na donker ziet.

De groote hoop der Londensche bevolking is gemeen. Het gemis van een distinctieve kleederdracht staat hiermee zonder twijfel min of meer in verband. De kruiers der Wijnkoopers-Maatschappij, de sleepers en slagers zijn zoo wat de eenige menschen die distinctieve kleeren dragen; en zelfs dezen dragen ze op zon- en feestdagen niet. Wat goedkoopheid, netheid, gemak of schilderachtigheid betreft, hebben wij niets dat met de door een gordel vastgemaakte blouse of kiel kan vergeleken worden. Wat onze vrouwen aangaat, kijk eens, als 't weer Paschen of Pinksteren is, naar de hoeden in 't Britsch Museum of in de Nationale galerij, en roep u de nette witte Fransche muts, de Spaansche mantilla, of de Genueesche mezzero te binnen.

Waarschijnlijk worden er in London niet meer kleeren uit de tweede hand verkocht dan in Parijs, en evenwel ziet de groote hoop der Londensche bevolking er op zijn „tweede-hands" uit, iets wat aan de massa der Parijsche bevolking niet te bespeuren is. Ik geloof dat het hier voornamelijk aan toegeschreven moet worden dat de Parijsche werkman zich in 't minst niet over de kleederdracht van den Parijschen straatslijper bekommert, maar zich kleedt naar zijn eigen stand en naar zijn eigen gemak. In London daarentegen worden de modes hoe langer hoe minder; en nooit begrijpt ge volkomen hoe hinderlijk of belachelijk een mode is, voordat ge ze in haar laatste periode van verval ziet. Het was nog onlangs, dat ik op een renbaan vier personen in een open rijtuig zag zitten, die zich niet weinig amuseerden door naar vier personen te voet te kijken. De vier personen te voet bestonden uit twee jongeheeren en twee jonge dames; de vier personen in 't open rijtuig bestonden ook uit twee jongeheeren en twee jonge dames. De vier jonge dames waren precies op dezelfde wijze gekleed; de vier heeren waren ook precies op dezelfde wijze gekleed. Nochtans vermaakten zich de twee paren op wielen zoo over de twee paren te voet alsof zij er geheel en al onkundig van waren dat zij zelven die mode ingevoerd hadden, of op datzelfde oogenblik die mode ten toon stelden.

Is 't slechts in zake der kleeren, dat de mode hier in London daalt — en bijgevolg in Engeland — en daar de gemeenheid vandaan komt? Laat ons een oogenblik nadenken en rechtvaardig zijn. Het „Zwarte Land", rondom Birmingham is een zeer zwart land; maar is 't wel zoo zwart als 't onlangs afgeschilderd is? Een verschrikkelijk ongeluk is er in 't Volkspark nabij Birmingham gebeurd, nu laatst in Juli, toen 't druk bezocht was door menschen van 't Zwarte Land — een verschrikkelijk ongeluk, een gevolg van een schandelijk gevaarlijke vertooning. Vloeide de schandelijk gevaarlijke vertooning voort uit de zedelijke zwartheid van 't Zwarte Land en uit de bijzondere voorliefde van 't Zwarte Volk voor opwinding die met persoonlijk gevaar gepaard gaat, waarbij zij staan te kijken, doch waarin zij niet deelen? Er is grootelijks behoefte aan licht in 't Zwarte Land. O, dat stemmen wij allen toe. Doch wij

moeten ook niet geheel en al de massa van fatsoenlijke lieden vergeten, die de schandelijk gevaarlijke mode hebben ingevoerd. Wij moeten de ondernemende Directeurs eener zoo op opvoeding snoevende inrichting niet geheel en al vergeten, die de lage gewaarwordingen zooveel mogelijk trachtten op te wekken door 't Blondin-koord zoo hoog te spannen als zij dat met mogelijkheid doen konden. Dit alles moet niet verduisterd worden door de Zwartheid van 't Zwarte Land. De besproken plaatsen op de hoogte van 't koord, de opene ruimte daar beneden, zoodat niemand dood kan vallen, behalve die de voorstelling geeft, het voorwendsel van uit te glijden en naar beneden te storten, de manden voor de voeten en de zak voor 't hoofd, de photographiën overal, en de deugdzame verontwaardiging nergens — dit alles moet zich niet geheel en al verliezen in de Zwartheid van 't Gitzwarte Land.

Welke mode ook in Engeland ingevoerd worde, zeker is 't, dat ze daalt. Dit is de tekst voor een voortdurende preek, om voorzichtig te zijn met het invoeren van modes. Als ge een mode op haar laagsten trap ziet, zie dan terug naar den tijd ('t zal niet veraf zijn) toen ze mode was op den hoogsten trap. Dit is een tekst voor een voortdurende preek over maatschappelijke gerechtigheid. Van de nabootsingen van de Ethiopische Serenade-Heeren tot de nabootsingen van de jassen en vesten van prinsen, vindt ge 't oorspronkelijk model in de Parochie van St. James. Als de Serenade-Heeren beginnen te vervelen, ga ze dan na tot over de grenzen van 't Zwarte Land; als de jassen en vesten ondraaglijk worden, voer ze dan weer terug naar hun oorsprong, in de bovenste sferen der Tafelschuimers.

Heeren-Clubs werden vroeger gesticht met het doel om een barbaarschen partij-oorlog te voeren; werklieden-clubs van dienzelfden tijd namen hetzelfde karakter aan. Heeren-Clubs werden plaatsen van een stille en onschuldige uitspanning; werklieden-clubs hielden daar gelijken tred mee. Indien de werkman wat langzaam scheen geweest te zijn om de voordeelen van vereeniging, die de zakken der heeren gespaard en hunne „comforts" verhoogd hebben, te waardeeren, dan komt dit hier vandaan, dat de werkman wegens gebrek aan kapitaal bezwaarlijk zulke vereenigingen zonder hulp tot stand kon brengen, en hulp niet te scheiden was van die groote onbeschoftheid, Protectie. Het instinctmatig verzet van zijn geest tegen protectie is een eigenschap die zeer op prijs te stellen is in den Engelschen werkman. Het is de grondslag van den grondslag zijner eigenschappen. Ook is 't niet te verwonderen dat hij de protectie wantrouwt, en haar zelfs daar schuwt waar zij niet bestaat, als hij ziet hoeveel water- en melk-praatjes over zijn toegewijd hoofd worden uitgestort, of met welke beleefde inschikkelijkheid datzelfde toegewijde hoofd wordt toegesproken en geaaid. Het is mij een bewijs zijner zelfbeheersching, dat hij nooit als een vuistvechter rechts en links van zich afslaat, als hij toegesproken wordt als een van „Mijne vrienden," of „Mijne verzamelde vrienden," dat hij niet woedend wordt en amok als een Maleier maakt als hij een tweevoeter in een fijn lakensch pak den platform ziet bestijgen om hem toe te spreken; dat het een of andere voorwendsel, om zijn verstand te ontwikkelen hem niet oogenblikkelijk van zijn verstand berooft, en hem aanleiding geeft om zijn gedienstigen beschermer in de lucht te werpen als een dolle stier.

Want hoe dikwijls heb ik den ongefortuneerden werkman niet toe hooren spreken alsof hij een klein kind uit een liefdadigheidsgesticht was, vochtig wat de ontwikkeling van zijn neus, strikt letterlijk wat zijn Catechismus betreft, en door de Voorzienigheid geroepen om al zijn dagen te slijten in een levenstoestand bij feestelijke gelegenheden voorgesteld door een schaal warme melk en water en een kruidkoek! Welke flauwe uien hebben deze ooren niet te zijnen koste hooren tappen, welke ezelachtige gevoelens, welke A-B-boek-zedelessen, welke inschikkelijkheid van de onverdraaglijke saaiheid van den redenaar om zich naar zijn lage verstandelijke ontwikkeling te voegen! Als zijn smidshamers, zijn spaden, zijn houweelen, zijn zagen en beitels, zijn verfpotten en kwasten, zijn smederijen, ovens en machines, de paarden die hij bij zijn werk dreef, en de machinerieën die hem naar zijn werk dreven, als nu dat altemaal zijn speelgoed was in één papieren doos, en hij de zuigeling die er mee speelt, dan kon hij niet op onbeschofter en ongerijmder wijze toegesproken worden, dan ik hem bij ontelbare gelegenheden heb hooren toespreken. Bijgevolg, daar hij geen gek of flikflooier is, is hij wel verplicht, al die beschermers tot de orde te roepen door hun namelijk, sterk door 't gevoel van de kracht die in hem woont, te zeggen: „Laat me alleen. Als gij me niet beter begrijpt dan zoo, m'nheer en mevrouw, bemoei u dan niet met mij. Gij meent 't waarschijnlijk zeer goed, dat kan zijn, maar ik hou er niet van, en zal dan ook hier nooit weer komen om er meer van te krijgen."

Hetgeen tot gerief en vooruitgang van den werkman gedaan wordt, moet in zooverre door hem zelven gedaan worden als het door hem zelven in stand gehouden wordt. En daarin moet geen zweem van inschikkelijkheid of schaduw van protectie zijn. In de groote werkdistricten wordt deze waarheid bestudeerd en begrepen. Toen de Amerikaansche burgeroorlog het, eerst in Glasgow en naderhand in Manchester,

noodzakelijk maakte dat den werkman zou getoond worden hoe hij zich zelven de voordeelen, die een bepaald systeem en de vereeniging van getallen afwerpen, ten nutte kan maken, in 't koopen namelijk en 't toebereiden van zijn voedsel, werd deze waarheid allereerst door hem in acht genomen. Het onmiddellijk gevolg hiervan was, dat eigenwaan en onwilligheid verdwenen en de poging volkomen slaagde.

Zulke gedachten doorkruisten mijn geest op een Julimorgen van dezen zomer, toen ik den weg insloeg naar Commercial-street (niet Oncommercieele straat), Whitechapel. Daar was het Glasgow- en Manchester-systeem onlangs in toepassing gebracht geworden door eenige heeren, die gaarne zagen dat 't meer algemeen werd toegepast, en bijzonder trok het volgende, op rosékleurig papier gedrukt biljet mijn aandacht:

EEN ZICH ZELF BEDRUIPEND

KOOK-DEPOT

VOOR DEN ARBEIDENDEN STAND,

Commercial-street. Whitechapel.

Waar men er behoorlijk voor gezorgd heeft dat 300 personen tegelijk op hun gemak hun middagmaal kunnen gebruiken.

Geopend van 7 uur 's morgens tot 7 uur 's avonds.

PRIJZEN.

Alle artikelen zijn van de beste qualiteit.

Een kop koffie of thee	Eén penny (stuiver).
Brood en boter . . .	Eén penny.
Brood en kaas . . .	Eén penny.
Een sneedje brood — Een halve penny of —	Eén penny.
Een gekookt ei . . .	Eén penny.
Gemberbier	Eén penny.

Bovenvermelde artikelen zijn altoos gereed.

Behalve het bovenvermelde kan men van 12 tot 3 uur bekomen:

Een kom Schotsche bouillon.	Eén penny.
Een kom soep.	Eén penny.
Een bord met aardappelen .	Eén penny.
Een bord gehakt	Twee pence.
Een bord koud vleesch. . .	Twee pence.
Een bord koude ham . . .	Twee pence.
Een bord plumpudding (podding met pruimen of rozijnen) of rijst	Eén penny.

Daar de Economie van 't koken grootendeels afhangt van de eenvoudigheid der maatregelen om een groot aantal personen tegelijk te bedienen, zoo zal de Bovenste Zaal dezer Inrichting uitsluitend bestemd worden voor een:

PUBLIEK MIDDAGMAAL IEDEREN DAG.

Van 12 tot 3 uur.

Bestaande uit de volgende schotels:

Een kom bouillon of soep,
Een bord koud rundvleesch of ham,
Een bord aardappelen,
Plumpudding of rijst,

VASTE PRIJS 4½ pence.

DAGBLADEN LIGGEN HIER TER LEZING.

N.B. Deze Inrichting wordt volgens de striktste handelsbeginselen gedreven, met het bepaalde doel dat ze zich zelve kan bedruipen, zoodat iedereen ze met een gevoel van volkomen onafhankelijkheid bezoeken kan.

Men vertrouwt dat al wie de Inrichting bezoekt wel zoo goed zal zijn om alles na te laten wat het gemak, de rust en de orde der Inrichting zou kunnen storen.

Men wordt vriendelijk verzocht, dit Biljet niet te verscheuren, maar het aan belangstellenden ter hand te stellen.

Dit zich zelf bedruipend Kook-Depot (geen zeer goede benaming, en men zou liever zien dat er een Engelsche benaming aan gegeven wierd) had een nieuw gebouwd pakhuis gehuurd, dat te huur stond; het was derhalve niet opgericht in een gebouw dat uitsluitend tot dat doel bestemd was. Maar met een beetje kosten werd het tot dat doel bijzonder goed ingericht, daar het licht, goed geventileerd, zindelijk en vroolijk was. Het gebouw bestond uit drie groote vertrekken. Dat op de benedenste verdieping was de keuken; dat op de eerste verdieping was de groote algemeene eetkamer; dat op de verdieping hooger was de Bovenzaal, waarvan in 't biljet gesproken is, waar men dagelijks een Publiek Middagmaal tegen vier en een halven stuiver per hoofd kon krijgen. De spijzen werden met groote bezuiniging van ruimte en brandstof op Amerikaansche kooktoestellen en door jonge vrouwen toebereid, die vroeger niet tot 't kookvak waren opgeleid; de muren en pilaren waren met vroolijke kleuren sierlijk geschilderd; aan de afzonder-

lijke tafels konden een stuk of acht personen zitten; de bedienden waren allen jonge meisjes, allen fatsoenlijk, netjes, en eenerlei gekleed. Ik geloof dat het geheele personeel uit vrouwen bestond, met uitzondering van den boekhouder of chef.

Mijne eerste vragen liepen over de bezoldiging van 't personeel; want als deze of gene inrichting, die zich den naam van zelf-bedruipend toeëigent, van den roof van allen en alles leeft, of door arme monden en bedelachtige bronnen een kwijnend bestaan voortsleept (gelijk maar al te vaak met zoogenaamde Mechanic's Institutions plaats vindt), dan trek ik mijn stoute schoenen aan, om dienaangaande mijn oncommercieel gevoelen uit te spreken, en zeg, dat het dan geen reden van bestaan heeft en maar liever den weg van alle vleesch moet opgaan. Het was mij door de boeken van rekening en verantwoording duidelijk gemaakt, dat ieder geëmployeerde behoorlijk betaald werd. Mijn tweede vraag liep over de qualiteit der gekochte mondbehoeften, en op welke voorwaarden zij gekocht waren, en 't is mij even duidelijk gebleken dat de qualiteit hoegenaamd niets te wenschen overliet en alle rekeningen wekelijks vereffend werden. Mijn volgende vraag was naar de balance-rekening der laatste twee weken — slechts de derde en vierde van het bestaan der Inrichting. Ook toen is 't me even duidelijk geworden, dat, nadat al 't gekochte betaald was, en na een wekelijkschen aftrek van dienstbodenloon, huishuur en belasting, slijtage en interest van 't kapitaal tegen vier percent per jaar, de laatste week toch nog een saldo had (in ronde cijfers) van een pond tien shillings. Nu merkte ik dat ik een gezonden trek kreeg om zoo'n middagmaal eens te gebruiken.

Het had juist twaalf uur geslagen, en verscheidene gezichten hadden zich al laten zien aan een klein raampje in den muur der afgesloten ruimte waar ik de boeken zat na te kijken. Achter dit kleine raampje, dat veel weghad van een plaatsloket in een schouwburg, zat een nette en vlugge jonge vrouw, om 't geld aan te nemen en de kaartjes af te geven. Ieder die binnenkomt moet namelijk een kaartje nemen — òf een vier en een halve stuiverskaartje voor de Bovenste Zaal (het populairste kaartje, zoo ik meen), òf een stuiverskaartje voor een bord soep, of zoo vele stuiverskaartjes als hij of zij verkiest te koopen. Want voor drie kaartjes van een stuiver had men ook een ruime keuze. Een bord koud, gekookt rundvleesch en aardappelen; of een bord koude ham en aardappelen; of een bord warm gehakt en aardappelen; of een kom soep, brood en kaas, en een bord plumpudding. Met betrekking tot datgene wat zij wenschten te hebben, vervielen eenige klanten, nadat zij hunne plaatsen hadden ingenomen, in gepeins — werden min of meer afgetrokken — stelden hunne keuze uit, en zeiden met verbijstering dat zij er eens over na zouden denken. Toen ik daar te midden der tafels in de benedenzaal zat, merkte ik dat een oude man door de spijslijst verbouwereerd was; hij zat dat ding aan te kijken alsof 't iets spookachtigs was. De jongens hadden even gauw hun keus gedaan, als het bestelde verorberd, en zouden nooit vergeten om ook podding te bestellen.

Er waren verscheidene vrouwen onder de aanzittenden, verscheidene klerken en winkelbedienden. Er waren timmerlieden en schilders van de gebouwen in de nabijheid, die reparatie ondergingen, en er waren zeelieden, en er waren, zooals een van hen die daar at tot mij zei, „zoo wat van allerlei betrekkingen." Sommigen waren alleen, sommigen waren met hun tweeën, sommigen aten met hun drieën, vieren of zessen gezamenlijk. Deze laatsten spraken met elkander, doch ik geef u de verzekering dat niet één hunner harder sprak dan op mijn sociëteit in Pall Mall. Een jonge knaap floot wat hard terwijl hij op zijn eten wachtte, maar het deed me pleizier te bespeuren dat hij dat uit kennelijk wantrouwen jegens mijn oncommercieele individualiteit deed. Bij de gedachte dat ik daar eigenlijk niets te maken had of ik moest evenals de anderen dineeren, kwam ik in dit opzicht geheel en al met hem in één schuitje en „ging binnen," zooals zij zeggen, voor vier en een halve pence.

In de zaal van 't vier en een halve stuiverdiner bevond zich, evenals in de benedenzaal, een toonbank waarop een groot aantal koude porties klaarstonden. Achter deze toonbank sloeg de heerlijke damp der soep de groote kannen uit, en de op de allerbeste manier gekookte aardappelen schepte men uit dergelijke vergaderbakken. Niets van al de eetwaren werd met de hand aangeraakt. Ieder dienstmeisje had haar bepaalde tafels te bedienen. Zoodra ze zag, dat een klant aan een harer tafels ging zitten, nam ze zijn eten van de toonbank — zijn soep, aardappelen, vleesch en pudding — stapelde het behendig op hare twee handen, zette het voor hem neer en nam zijn kaartje. Deze manier om 't geheele diner op eens op te disschen, heeft bewezen dat het de bediening zeer vereenvoudigt, en de klanten er zeer mee tevreden waren; die nu ook in staat gesteld werden de gerechten te verwisselen, door de schotels te veranderen; vandaag met soep beginnende, die zij morgen weer in 't midden kunnen zetten en overmorgen aan 't eind, terwijl ze dergelijke verandering kunnen maken met het vleesch en den pudding. De spoed waarmee iedereen geholpen werd, was opmerkelijk; en de vlugheid waarmee de dienstmeisjes (een maand geleden nog geheel onbekend met

't vak) zich van haar plicht kweten, was even aangenaam om te zien, als de nette wijze waarop zij heur haar droegen.

Heb ik zelden beter bediening gezien, zeker heb ik ook nooit beter vleesch, aardappelen of pudding gegeten. De soep was hartig en krachtig, met rijst of gort er in, en „kleine stukjes waar de tanden op stooten," zooals mijn vriend, van wien wij reeds melding hebben gemaakt, in de benedenzaal zei. Het tafelservies was evenmin wat hooge, of wat lage kunst betreft, in 't oog vallend afzichtelijk, maar zag er pleizierig en zindelijk uit.

Ten opzichte der spijzen en hun toebereiding moet ik nog een enkele opmerking maken; ze is deze: Een paar dagen later heb ik op mijn sociëteit voornoemd, in Pall-Mall, gedineerd, voor precies twaalfmaal duurder, en niet half zoo goed.

Na éénen vermeerderde het gezelschap en wisselde tamelijk spoedig af. Ofschoon de plaats eerst onlangs is tot stand gekomen, en er nog veel vreemds op de straat en bij den ingang was, zoo was toch de algemeene toon zoo goed als 't maar wezen kon, en duurde het niet lang, of de klanten maakten zich met de gebruiken der plaats gemeenzaam. Het bleek mij echter duidelijk dat zij daar waren om datgene te krijgen, waar zij voor betaald hebben, en op een onafhankelijken voet te zijn. Naar mijn innigste overtuiging zouden zij dan ook binnen een maand uit het gebouw weggepatroniceerd kunnen worden. Door ze te bezoeken, louter met het doel om ze aan te gapen en door ze met vragen, voorlezingen en gepraat te overstelpen, zou men 't zelfs binnen de helft van een maand klaar spelen (en dat er in de eerste vijf en twintig jaar geen bezoekers meer kwamen).

Deze belangelooze en wijze maatregel heeft zoovele heilzame veranderingen in den toestand van den werkman gewrocht, en zooveel goeds gedaan om den argwaan, dien onze eigen onwetende onbeschaamdheid heeft veroorzaakt, van zich te schudden, dat 't niet voegzaam zou zijn, thans al een oordeel en detail te vellen; te meer, omdat 't niet ontkend kan worden dat de bestuurders der Whitechapel-inrichting diep gevoelen dat zij 't eerlijk met hunne klanten meenen, zelfs tot in de kleinste onderdeelen der administratie. Maar alhoewel er met de Amerikaansche kooktoestellen niet gebraden kan worden, kunnen ze toch stellig zoowel de eene soort van vleesch als de andere koken, en behoeven dus hunne kookeigenschappen niet slechts binnen de perken van ham en rundvleesch te bepalen. De geestdriftigste liefhebber van dergelijke substantieele spijzen zou er misschien niets op tegen hebben, ze soms af te wisselen met varkens- of schapenvleesch; of, vooral bij koud weer, met wat Ierschen gestoofden kost, vleeschpasteitjes of iets dergelijks. Een ander gebrek bij de Whitechapel-inrichting is, dat men er geen bier kan krijgen. Eenvoudig als een zaak van beleid beschouwd, is 't zeer ontstaatkundig, want het heeft er wel iets van, alsof men den werkman naar een herberg wil sturen, waar men zegt dat jenever verkocht wordt. Maar er is nog een voornamer grond, waarop het niet verkoopen van bier hier zeer af te keuren is. Het geeft een wantrouwen in den werkman te kennen. Het is een stukje van dien ouden mantel van begunstiging waarin zoovele geachte Thugs, die de zedelijke wereld zoo in den donker bewandelen, gezworen hebben, hem te hullen. Goed bier is goed voor hem, zegt hij, en hij houdt er van; het Depot kon hem goed bier geven, en nu krijgt hij 't slecht. Waarom geeft het Depot 't hem niet goed? Omdat hij dronken zal worden. Waarom geeft het Depot hem niet een pint bier bij zijn middageten, dat hem niet dronken zal maken? Omdat hij misschien al een paar pintjes gehad had vóórdat hij kwam. Nu, dit wantrouwen is een beleediging, is zeer tegenstrijdig met het vertrouwen, dat de bestuurders op 't biljet hebben uitgesproken, en is een schroomachtig stilstaan op den weg van vooruitgang. Ook is 't onrechtvaardig en ongerijmd. Het is onrechtvaardig, omdat het den goede straft voor 't vergrijp van den dronkaard. Het is onrechtvaardig, want ieder die met dergelijke zaken bekend is, weet, dat de werkman, die aan den drank is, zich niet dronken drinkt daar waar hij gaat om te eten en te drinken, maar waar hij gaat om te drinken, — expresselijk om te drinken. Te vooronderstellen dat de werkman deze vragen voor zich zelven niet even duidelijk kan beantwoorden, als ik dat hier gedaan heb, staat alweer hiermee gelijk, dat men hem beschouwt als een klein kind, en hem weer op die oude, saaie, nederbuigende wijze van protectie zegt, dat hij zoet moet zijn, dat hij doen moet zooals hem bevolen wordt, dat hij niet tegenspreken, maar zijn handjes vouwen en een zoet kindje zijn moet.

Uit de inlichtingen, die ik aan 't zich zelf bedruipend Kook-Depot te Whitechapel heb bekomen, heb ik gemerkt dat ieder artikel, dat daar verkocht wordt, zelfs tegen den prijs, dien ik genoemd heb, een zekere kleine winst afwerpt! Individueele speculanten zijn natuurlijk als zooveel kapers op de kust gekomen en maken natuurlijk al gebruik van den naam. De standen, in wier belang de werkelijke depots zijn opgericht, zullen wel tusschen de twee soorten van onderneming onderscheid weten te maken.

XXIV.

DE SCHEEPSTIMMERWERF VAN CHATTAM.

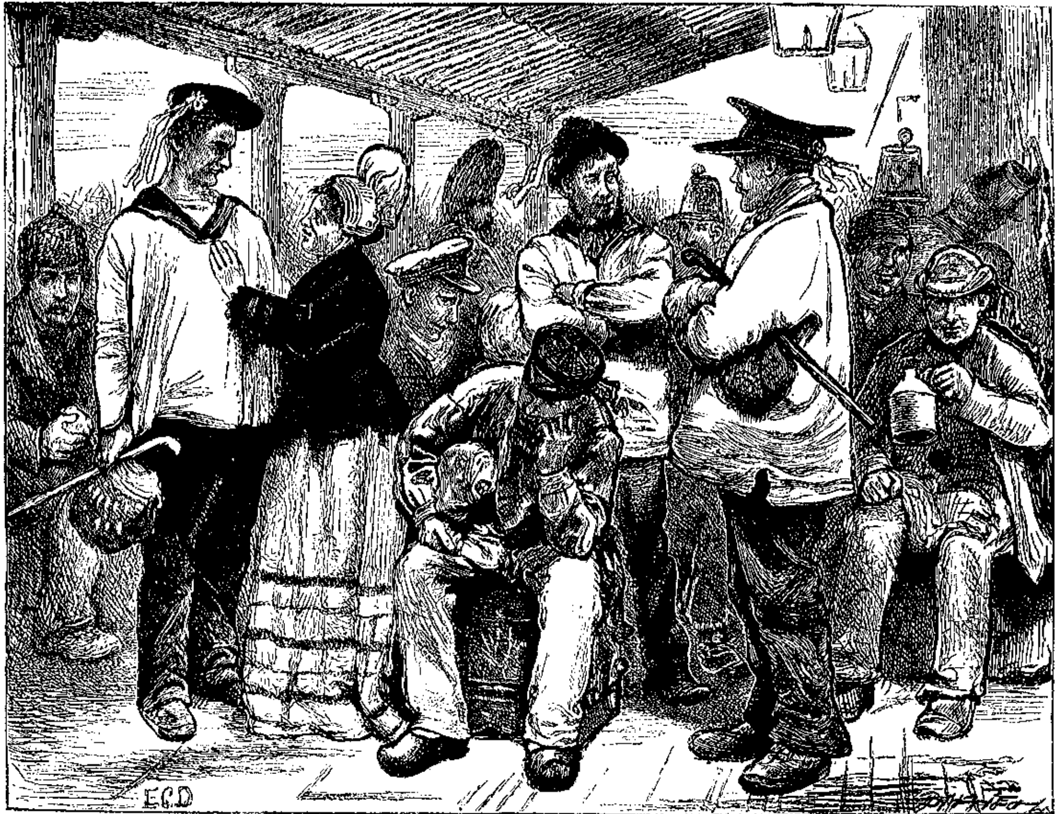
Er zijn een stuk of wat kleine afgelegene landingsplaatsen aan den Teems en de Medway, waar ik veel van mijne ledige uren in den zomer doorbreng. Vloeiend water is zeer geschikt voor droomerijen over dag, en een rivier met sterken vloed is 't beste vloeiende water voor de mijne. Ik hou er van, de groote schepen uit te zien zeilen, of met hun kostbare ladingen thuis te zien komen. Ik hou er van, de bedrijvige kleine sleepbooten te zien, die vertrouwelijk met deze heen en weer stoomen van den zeehorizont: de vloot van vrachtschuiten, die hunne bruine en rossige zeilen van de rijpe boomen op 't landschap schijnen geplukt te hebben, de zware oude met ballast geladen kolenschepen, zachtjes op den vloed meedrijvende, de lichte schroefbarken en schoeners, een rechten koers houdende terwijl de anderen geduldig laveeren en omzeilen, de jachten met hunne kleine rompen en groote witte zeilen, de kleine roeivaartuigen daar heen en weer slingerende op haar tochtjes voor pleizier of zaken, en die — zooals kleine menschen gewoonlijk doen — van hunne kleine zaken grooten ophef maken. Deze voorwerpen gadeslaande, ben ik echter niet genoodzaakt om er over na te denken, niet eens om er naar te kijken, terwijl 't geheel met mijne gemoedsstemming overeenkomt. Evenmin ben ik genoodzaakt om te luisteren naar 't plassen en 't rumoer van den vloed, naar de kabbeling aan mijn voet, naar 't klinken veraf van 't rondas, of naar 't dof geluid der raderen van een stoomschip, dat zich hoe langer hoe verder verwijdert. Deze dingen nu, met het kleine krakende havenhoofd waar ik op zit, en de schrale hoogwater-merken en laagwater-merken in 't slijk, en den gebroken weg, en den gebroken oever, en de gebroken staken en palen, die vooroverleunen, alsof zij trotsch op hun persoonlijk uiterlijk waren en naar de weerkaatsing van hun beeld in 't water keken, — dat alles nu zal als 't ware samenvloeien en zich zoo tot overdenkingen aan mijn geest opdringen. Even geschikt tot eenig doel of tot geen doel zijn de schapen en koeien in de wei, de meeuwen, die om mij heen vliegen en wegduiken, de kraaien (goed buiten schot) die van 't overvloedige oogstveld naar huis gaan, de reiger die uit visschen geweest is, en er daar boven in de lucht zoo droevig uitziet, alsof 't hem niet goed bekomen was. Alles onder 't bereik der zinnen zal met behulp van 't vloeiende water zich tot alles leenen buiten dat bereik, en een dommelig geheel verwekken, niet ongelijk aan zeker deuntje, doch waarvoor geen juiste bepaling bestaat.

Een dier landingsplaatsen is in de nabijheid van een oud fort (ik kan 't Noorderlicht met mijn zakkijker zien), uit welk fort een jongen op geheimzinnige wijze te voorschijn komt, wien ik veel verschuldigd ben voor 't vermeerderen van mijn kleinen voorraad kennis. Hij is een jonge jongen met een verstandig, door de zomerzon bruin gebrand gezicht en kroeshaar van dezelfde kleur. Hij is een jongen, in wien ik niets onvereenigbaars heb bespeurd met gewoonten van grondig onderzoek en nadenken, tenzij een verdwijnend zwart oog (ik was te kiesch om te vragen hoe het kwam) als zoodanig zou beschouwd worden. Hem dank ik mijne bekwaamheid om een boot van 't Belastingkantoor op eenigen afstand te herkennen, en mijne bekendheid met al de vormen en plechtigheden, die door een Oostindievaarder, huiswaarts de rivier opzeilende, moet in acht genomen worden, als de ambtenaren der belasting bij hem aan boord gaan. Was 't niet door hem, dan had ik misschien nooit iets geweten van „de stommekoorts" (the dumb-ague), aangaande welke ziekte ik nu ben ingelicht. Had ik nooit aan zijne voeten gezeten, ik zou mijn aardsche loopbaan volbracht en nooit geweten hebben, dat, als ik een wit paard op 't zeil eener barge geteekend zie, die schuit een kalkschuit is. Wat belangrijke geheimen aangaande bier betreft, ben ik hem ook veel verplicht, hebbende hij me gewaarschuwd tegen 't bier van een zeker etablissement, om reden het zuur geworden was door te weinig debiet: mijn jonge wijsgeer is echter niet van gevoelen, dat het ale een dergelijk gebrek was overkomen. Hij heeft me ook ingelicht met betrekking tot de paddestoelen der moerassen, en mijne onkunde eenigszins bestraft, omdat ik verondersteld had, dat zij min of meer met zout bezwangerd waren. De wijze, waarop hij inlichting geeft, verraadt nadenken, en is geëvenredigd aan 't tooneel. Terwijl hij naast mij staat te leunen, gooit hij een steentje of een stukje grint in de rivier, en verklaart zich dan als een orakel, als sprak hij uit het midden van den steeds grooter wordenden cirkel, die zich op 't water vormt. Nooit vermeerdert hij mijn kennis zonder deze formule in acht te nemen.

Met den wijzen jongen — dien ik bij geen anderen naam ken dan bij dien van den Geest van 't Fort — was ik onlangs in gezelschap op een winderigen dag, toen de rivier in onze nabijheid stroomde en vol leven was. Ik had de korenschooven op de gouden velden zien dragen terwijl ik langs de rivier naar beneden kwam; en de gezonde boer, die, op zijn klophengst gezeten, zijne werklieden gadeslaat, had mij verteld hoe hij zijn tweehonderd zestig morgen lands met koren verleden week had afgemaaid,

en dat hij, zoo oud als hij was, nog nooit een beter stuk werk verricht had. Vrede en overvloed waren aan de landzijde in schoone vormen en schoone kleuren, en zelfs scheen de oogst naar zee te gaan, om haar, waarop nooit gemaaid wordt, met de geel beladen vrachtschuiten te sieren, die nu zich zoo rijp in de verte vertoonen.

Het was bij deze gelegenheid dat de Geest van 't Fort, sprekende over een zekere drijvende ijzeren batterij die onlangs daar ter plaatse op ongeschikten toestand. Terwijl hij aldus sprak, draaide hij verscheidene keeren zijne oogen naar eene verafgelegen plaats van 't landschap, en sprak met een onbestemden geheimzinnigen schrik van „de Werf". Nadat wij van elkander hadden afscheid genomen, dacht ik over zijne lessen na, en dacht bij mij zelven dat de Werf zeker een onzer groote publieke Scheepstimmerwerven was, en dat zij verscholen lag te midden van den oogst beneden in de diepte achter de windmolens, alsof ze zich in vredestijd nederig

„AAN 'T STATION ZATEN ZIJ OVERAL IN HUN THUIS GEMAAKTE EN VERSLETEN BLAUWE KOSTUMES . . . . VELE HUNNER WAREN DROEVIG TE MOEDE." (Blz. 138).

de rivier lag, mijn kennis vermeerderde met zijne opiniën aangaande de scheepsbouwkunst, en mij meedeelde dat hij wel graag een ingenieur zou willen zijn. Ik vond hem in alles ingewijd wat door de heeren Peto en Brassey in aannemingszaken gedaan wordt — listig in 't artikel van samenstelling — zacht in zake van ijzer — groot op 't punt van geschutkunst. Toen hij van palenheien en sluizenmaken sprak, heeft hij mij geen been gelaten waar ik op staan kon, en nooit kan ik hem genoegzaam erkentelijk zijn voor zijn geduld met mij in mijn uit 't gezicht hield en niemand wenschte lastig te vallen. Daar mij deze nederigheid van de zijde der Werf beviel, besloot ik met de Werf kennis te maken.

Mijn goede verwachting van 't terughoudende karakter der Werf werd bij nadere kennismaking niet teleurgesteld. Ze weergalmde van 't geraas van hamers die op 't ijzer sloegen; en de groote loodsen of hellingen, waaronder de machtige oorlogsschepen worden gebouwd, vertoonen zich onduidelijk in de verte als bedrijvige werkplaatsen, als men ze van den overkant

der rivier ziet. Niettegenstaande dat alles maakte de Werf echter geen vertooning, maar hield zich dicht onder de heuvelachtige korenvelden, hoptuinen en boomgaarden, terwijl hare groote schoorsteenen met een stil — bijna lui — voorkomen rookten, evenals reuzen die tabak rooken, en de groote schaar (shears), die daar geankerd ligt, er buiten alle verhouding zacht en onschadelijk uitzag, evenals de giraffe van de werktuigkundige schepping. De voorraad kanonnen op de naburige geschutwerf zag er zoo onschuldig uit als speelgoed, en de eenige roodgerokte schildwacht, die daarbij op wacht stond, was net zoo'n poppetje uit een speeldoos met de beweging van een uurwerk. Als daar het heete zonlicht vonkelend op hem scheen, kon hij wel doorgegaan zijn voor 't echte kleine mannetje dat het kleine geweertje had, en wiens kogels gemaakt waren van lood, lood, lood.

De rivier overstekende en bij de Trap aanlandende, waar een ophooping van stukjes hout en gras geprobeerd had om vóór mij te landen, en er niet in geslaagd, maar in plaats daarvan in een hoek geraakt was, vond ik dat zelfs de straatpalen kanonnen, en de bouwornamenten bommen waren. En zoo kwam ik aan de Werf die met groote openslaande hekken dicht en goed gesloten was, evenals een kolossale brandkast. Door deze deuren ingeslikt, werd ik op de Werf verduwd; en schoongeveegd als ze was, zag ze er ten eerste op zijn zondags uit alsof zij 't werk gestaakt had, totdat er weer oorlog kwam. Ofschoon er waarlijk een hoeveelheid hennep voor touwwerk zelfs daar uit de bergplaatsen naar beneden tuimelde, die toch niet als zooveel hooi op de witte steenen zou liggen als de Werf werkelijk zoo vreedzaam was als ze voorgaf.

Ding, Clash, Dong, BANG, Boom, Rattle, Clash, BANG, Clink, BANG, Dong, BANG, Clatter, BANG, BANG, BANG! Wat duivel is dat! Dit is of zal spoedig zijn de Achilles, een gepantserd schip. Twaalfhonderd man werken er nu aan; twaalfhonderd man werken op stellages over zijne zijden, over zijn boeg, over zijn achteruit, over zijn kiel, tusschen zijne dekken, beneden in zijn ruim, er buiten en er binnen, zij klauteren en kruipen in de kleinste bochten zijner wanten waar 't maar voor den mensch mogelijk is zich te draaien. Twaalfhonderd hameraars, meters, breeuwers, wapenmakers, smeders, smeden, scheepstimmerlieden; twaalfhonderd dingers, clashers, dongers, rattlers, clinkers, bangers, bangers, bangers! [1]) Nochtans is dit schrikkelijk lawaai rondom den wordenden Achilles niets in vergelijking bij 't geluid waarmee de Achilles, als hij gereed is, zal weerklinken op dien schrikkelijken dag, wanneer hij in volle werking treedt, waarvan dit slechts de voorbereiding is — op dien dag als de spijgaten, die nu zoo mooi als groote, droge en dorstige waterpijpen passen, rood zullen worden. Al die bedrijvige figuren, die daar tusschendeks aan 't werk, en ternauwernood door den rook en 't vuur zichtbaar zijn, zijn niets in vergelijking met de figuren die op dien dag hun werk zullen doen van een anderen aard in rook en vuur. Deze stoommachines aan zijne zijden, die 't schip behulpzaam zijn om heen en weer te wenden, en tonnen van ijzeren platen daarheen gooien, alsof zij boombladeren waren, zouden stuk voor stuk uit elkander gerukt worden, als zij er maar een minuut naast stonden. Welk een gedachte, dat deze Achilles, die monsterachtige vereeniging van een ijzeren waterbak en een eikenhouten kist, ooit kan zwemmen of rollen! Welk een gedachte, dat de kracht van wind en golf zoo'n schip ooit kan breken! Welk een gedachte, dat, waar ik ook een gloeiende rood heet ijzeren punt zie, die van binnen uit wordt gestoken — zooals ik 't nu zie daar, en daar! — en twee mannen buiten op eene verhevenheid op de wacht, met ontbloote armen en smidshamers in de hand, die daar schrikkelijk op slaan, en hunne slagen zoo dikwijls herhalen, totdat 't zwart en plat is, ik een klinknagel zie daarin drijven, waarvan er vele in iedere ijzeren plaat zijn en duizenden bij duizenden in 't schip! Welk een gedachte, dat de moeielijkheid, die ik ondervind, om de grootheid van 't schip te waardeeren als ik aan boord ben, veroorzaakt wordt doordat het uit een reeks van ijzeren waterbakken en eikenhouten kisten bestaat, zoodat het inwendige altoos eindigende en beginnende is, en de helft er van verbrijzeld kan worden, en nochtans de overblijvende helft toereikend zal zijn en gaaf. Vervolgens weer over zijne verschansingen te gaan tusschen 't slijk en de vochtigheid naar den bodem van 't dok, in de diepte van de onderzeesche wouden van remmingen en stutsels die het ophouden, en de groote massa tegen 't bovenste licht te zien uitstooten, en kogelvormig naar beneden naar mij te zien toeloopen, — dat alles maakt me doodmoe, doch daarom nog niet begrijpelijk dat dit werkelijk een schip is, en onwillekeurig gaat men zich verbeelden, dat het een groot en niet te verplaatsen gebouw is, dat op een oud amphitheatre (dat te Verona bij voorbeeld) geplaatst is, en dat bijna geheel en al beslaat. Doch, wat zouden zelfs deze dingen beteekenen, zonder de cijnsbare werkplaatsen, en de kracht der werktuigen om de ijzeren platen te doorboren — vier en een halve duim

[1]) Heeft de schrijver met de woorden ding, clash, enz. op 't verschillend geluid gezinspeeld, dat op een scheepstimmerwerf gehoord wordt, — met de woorden dinger, clasher, enz. bedoelt hij de verschillende personen, die dat geluid teweegbrengen.

dik — voor de klinknagels, die zij door een hydraulische drukking in de schoonste spitstoeloopende lijnen van 't schip persen, en ze schrapen, met messen in den vorm van de snavels van groote en gruwzame vogels, naar de fijnste eischen van 't plan! Deze machinerieën van een schrikkelijke kracht, zoo gemakkelijk geregeld door een opmerkzaam oog en besturende hand, schijnen mij toe, iets in zich te hebben van 't geretireerde karakter der Werf. „Gehoorzaam monster, bijt deze massa ijzer op gelijke afstanden door en door, waar men met krijt al deze regelmatige merken heeft gezet.” Het monster kijkt naar zijn werk, en zijn zwaar hoofd oplichtende, antwoordt het: „Graag doe ik 't niet, maar, als 't moet gedaan worden....!” Het vast metaal wringt zich los, heet van den verbrijzelenden tand van 't monster, en 't i s gedaan. „Dienstvaardig monster, ziehier deze andere massa ijzer. Dit moet weggeschild worden, naar deze keurige minderende en willekeurige lijn, kijk als 't u belieft er naar.” Het monster (dat in gepeins is verzonken geweest) brengt zijn stomp hoofd naar beneden en bekijkt, zeer in den trant van Doctor Johnson, de lijn van nabij — zeer van nabij, daar het ietwat kortzichtig is. „Graag doe ik 't niet, maar als 't moet gedaan worden....!” Het monster neemt er weer een kortzichtig kijkje naar, maakt zijn berekening en 't gemartelde stuk wringt zich los, en valt als een dicht in elkander gedraaide slang te midden van de asch. Het maken der klinknagels is maar een spelletje in de rondte gespeeld door een jongen en een man die rood heete broodsuiker in een Paus-Johan-plank steken, en onmiddellijk vallen er uit een raam klinknagels; doch de toon der groote machines is de toon der groote Werf en 't groote land: „graag doen wij 't niet; doch als 't gedaan moet worden....!”

Hoe zoo'n ontzaglijke massa als de Achilles ooit door zulke vergelijkenderwijs kleine ankers gehouden kan worden als die er voor bestemd zijn en er naast liggen, is een geheim van 't zeewezen, dat ik aan den wijzen jongen zal voorleggen. Wat mij betreft eer zag ik kans om een olifant aan de pen eener kraam vast te binden, of het grootste nijlpaard in den Zoölogischen Tuin aan mijn doekspeld. Ginds in de rivier naast een romp liggen twee holle ijzeren masten van dit schip. Zij zijn voor 't oog groot genoeg, vind ik, en zoo is al het andere wat er bij behoort. Het verwondert mij alleen waarom zijne ankers zoo klein zijn.

Ik heb nu geen tijd er over na te denken, want ik ga nu de werkplaatsen zien waar zij al de roeiriemen maken, die bij de Britsche zeemacht gebruikt worden. Een tamelijk groot gebouw, meen ik, en een tamelijk lange karwei! Wat het gebouw aangaat ben ik spoedig teleurgesteld, want al 't werk wordt op een zolder verricht. En wat een lange karwei betreft, wat is dit? Twee nogal groote mangels met een zwerm kapelletjes die er boven fladderen. Wat kan er in de mangels zijn, dat de vlinders aantrekt?

Dichterbij komende, zie ik dat dit geen mangels zijn, maar gecompliceerde machines waar messen, zagen en schaven aan bevestigd zijn, die hier rechtuit en gelijk snijden, en daar schuins, en dan weer diep snijden, al naar gelang van den vorm die men aan de stukken hout wil geven, die er onder op geschoven worden: ieder van welke stukken een roeiriem moet worden, en ruw weg tot dat doel geschikt wordt gemaakt voor en aleer het zijn laatste vaarwel gaat nemen van de verre wouden, en naar E n g e l a n d zeilt. Zoo ook zie ik dat de kapellen niet wezenlijke kapellen zijn, maar spaanders en krullen van 't hout, door de kracht der machinerie in de lucht geworpen, en door den aandrang der omdraaiing in de lucht in snelle en niet gelijke beweging gehouden, fladderen en spelen, rijzen en dalen, kortom zich net als vlinders aanstellen. Onmiddellijk houden het geraas en de beweging op, en dood vallen de vlinders neer. Sinds ik er ben, is er een riem gemaakt; 't behoeft nog maar een gevormd handvatsel. Zoo spoedig als ik 't met mijn oog en gedachten kan volgen, wordt de riem naar een draaibank gebracht. Een draai en een kerf! Het handvatsel is gemaakt. De riem is klaar.

De voortreffelijke schoonheid en doelmatigheid dezer machinerie behoeven geen opheldering, doch geven vandaag toevallig een uitstekende opheldering. Een paar riemen van buitengewone grootte zijn voor een bijzonder doel toevallig noodig en moeten met de hand gemaakt worden. Naast elkander met de lichte en gemakkelijke machine, en naast den sterk vermeerderenden hoop riemen op den vloer, modelleert een man deze bijzondere riemen met een bijl. Door geen vlinders vergezeld, behartigt de werkman, omtrent dertig jaren oud, al kappende en beukende zijne taak, vergelijkenderwijs zoo op zijn gemak, alsof h ij een werkzame heiden was, die ze in gereedheid brengt tegen den tijd van zijn dood op zeventigjarigen leeftijd, om ze als een cadeau voor Charon voor zijn boot mee te nemen. De machine zou een riem maken in den tijd dat de man zijn voorhoofd afveegt. De man zou onder een berg van krullen begraven kunnen worden die van 't hout vliegen, dat in riemen wordt veranderd als de minuten op een uurwerk voorbijgaan, vóórdat hij zijn voormiddagwerk met een bijl had volbracht.

Van dit wondervolle gezicht naar de schepen terruggaande — want eenmaal op de Werf is mijn hart daar, waar de schepen zijn — bemerk

ik eenige onvoltooide houten muren, die de oplossing van de verdiensten der hout en ijzer-quaestie overwegen, en er uitzien alsof zij hun tijd met een stellig vertrouwen afwachten. De namen dezer achtbaren zijn naast hen opgeschreven, te zamen met hunne kracht in kanonnen — een gewoonte, hoogst bevorderlijk voor 't gemak en de tevredenheid in den maatschappelijken omgang als ze op de menschheid kon toegepast worden. Langs een plank, die meer slingerend dan stevig was, waagde ik 't aan boord van een transportschip (ijzeren schroef) te gaan, juist op 't oogenblik, dat het van de aannemerswerf gezonden was om gekeurd en goed bevonden te worden. In drieërlei opzicht is 't een opperbest schip: ten eerste wat zijn eenvoudige en menschlievende inrichting betreft voor de huisvesting van troepen, ten tweede, wegens zijn doelmatige verlichting, ventilatie en zindelijkheid; ten derde, wat zijn zorg voor vrouwen en kinderen aangaat. Het bekijkende, komt het me voor, dat ik een groote som gelds zou moeten hebben, om te middernacht, als de werfklok slaat, er op aan boord te gaan, en alleen aan boord te blijven tot den morgen; want zeker moeten daar tal van geesten van halsstarrige oude strenge bevelhebbers spoken, terwijl zij treurig met hunne engelachtige epauletten over de veranderde tijden klepperen. Doch wij kunnen nu, meer dan ooit te voren, van de wonderlijke wegen en middelen op onze werven leeren, wat strekken kan tot betere waardeering onzer voorvaderen, die naar zee gingen en de zee bevochten, en de zee behielden zonder hen. Deze herinnering brengt me in zoo'n goede stemming jegens een ouden romp, die zeer groen is wat zijn koper betreft, en over 't algemeen flauw zichtbaar, en gelapt, dat ik er mijn hoed voor afneem. Welke groet door een jong, baardeloos officier van de genie, die op dat oogenblik toevallig voorbijging, werd opgemerkt en toegeëigend — iets wat ik hem van harte gun.

In stukken gescheurd (altijd in de verbeelding) door de cirkelvormige stoomzagen, loodrechte zagen, waterpaszagen, en zagen van uitmiddenpuntige actie kom ik tot het drentelende gedeelte van mijn tocht, en bijgevolg tot het hart mijner oncommercieele nasporingen.

Overal waar ik op de Werf op en neer drentel, ontmoet ik teekenen van haar rustig en teruggetrokken karakter. Er ligt eene deftigheid op hare rood baksteenen kantoren en huizen; een bezadigde schijn alsof ze niets te doen heeft, dat de moeite waard is om vermeld te worden, een vermijding van elk vertoon, zooals ik nooit buiten Engeland gezien heb. De witte steenen trottoirs geven geen ander teeken van den Achilles en zijne twaalfhonderd slaande mannen (niemand van hen sloeg een toon aan), dan nu en dan een enkele echo. Was 't niet, dat men een gefluister in de lucht hoorde, dat aan zaagsel en krullen doet denken, dan kon het riemenmaken en de zagen van vele bewegingen mijlen ver af zijn. Hier beneden is de groote waterbak waar 't hout op verschillende graden wordt ingedoopt als deel uitmakende van zijne bereiding om bewerkt te worden. Daar boven, op een door pilaren ondersteunden, z.g. tram-weg, is een toestel, een Chineesche Enchanter's Car = Chineesche Toovenaarskar, die balken opvischt, als ze genoegzaam doorweekt zijn, en er dan zachtjes mee voortrolt om ze op hoopen te zetten. Toen ik een kind was (ik was toen zoogoed als thuis op de werf) placht ik te denken, dat ik graag met zoo'n Chineesche Tooverkar zou willen spelen, en dat die toestel door een welwillend land ter mijner beschikking moest gesteld worden. Nog denk ik dat ik 't wel eens zou willen probeeren, om er een boek in te schrijven. Zijn eenzaamheid is volmaakt, en om nu eens om al die houtstapels heen en weer te glijden, kijk, dat zou een gemakkelijke wijze van reizen in vreemde landen zijn — te midden der bosschen van Noord-Amerika, de gekookte moerassen van Honduras, de donkere pijnboomwouden, de Noorweegsche kou, de tropische hitte, de regentijden, en donderbuien. Zonder een zweem van bereddering of uitstalling wordt de kostbare houtvoorraad opgestapeld en op afgelegen plaatsen geborgen. Het steekt zich zelf zoo weinig mogelijk in de hoogte en roept niemand toe: „kom en kijk naar me!" En toch, toch wordt datzelfde hout uit de boomen der wereld uitgezocht; uitgezocht om zijne lengte, uitgezocht om zijne breedte, uitgezocht om zijne rechtheid, gekozen met het oog op iedere behoefte van schip of boot. Zonderling gedraaide stukken liggen er bij, van groote waarde in 't oog van scheepstimmerlui. Door deze lanen heendrentelend, kom ik aan een open vlak, waar werklui wat hout onderzoeken, dat pas was afgeleverd. Inderdaad, geheel en al een landelijk gezicht met een achtergrond waarop een rivier en een windmolen! en niet meer op oorlog gelijkende, dan de Amerikaansche Staten tegenwoordig op een Unie.

Te midden van 't touwslaan flaneerende, word ik in een toestand van zalige indolentie gesponnen, waarin mijn levenstouw zoo los gedraaid schijnt te zijn door 't proces, dat ik terug kan zien naar mijne allervroegste dagen, toen mijne kwade droomen — zij waren verschrikkelijk, alhoewel mijn rijp verstand nooit heeft uitgemaakt, waarom — van een grenzenlooze soort van touwslaan waren, met lange kleine vezeltjes voor touwstrengen, die, als zij gewoonlijk voor mijne oogen afgesponnen werden, een gil afpersten. Vervolgens wandel ik tusschen de stille zolders der pakhuizen — van zeilen, sparren, tuigage, scheepsbooten — ge-

determineerd om te gelooven, dat iemand, die daar een ambt bekleedt, een gordel draagt, en onder 't gewicht van een bos sleutels gebukt gaat, en dat, als zoo iets noodig is, hij zijne sleutels komt tellen, evenals Blauwbaard, en zoo'n deur opent. Hoe onvatbaar de lange zolders ook schijnen voor aandoening, laat de electrische batterij spreken, en de luiken en deuren zullen openvliegen, en zulk een vloot van gewapende schepen, met stoom en met zeilen, zal voor den dag komen, op de oude Medway — waar de vroolijke Stuart de Hollanders liet komen, terwijl zijne minder vroolijke matrozen van honger op de straat omkwamen — met iets beladen, dat wel der moeite waard is om er naar te kijken als 't naar zee gevoerd wordt. Zoo liep ik al luierende weer naar de Medway, waar 't nu wassend tij is; en ik vind dat de rivier een groote bezorgdheid aan den dag legt om haar weg naar 't droge dok te banen waar de Achilles door twaalfhonderd slaande lieden bediend wordt, met het doel om ze allen mee te nemen vóórdat zij gereed zijn.

De Werf ziet er tot op 't laatst rustig uit; want ik loop naar de hekken, door een kleine stille laan van boomen, die een der zonderlingste van Hollandsche landingsplaatsen beschaduwt, waar de met bladeren bespikkelde schaduw van een juist in de verte voorbijgaand scheepstimmerman wel de schaduw van den Russischen Pieterbaas zelven kon wezen. Alzoo worden de deuren der groote gepantserde brandkast eindelijk achter me dicht gedaan, en stap ik weer in 't bootje: soesende, terwijl de roeispanen in 't water plassen, over den snoevenden Pistol en diens gebroed, en over de rustige monsters van de Werf met hun: Graag doen we 't niet, maar als 't gedaan moet worden.....! Poef.

XXV.

IN 'T FRANSCH-VLAAMSCH LAND.

„Het is noch een stout land, noch een land van verscheidenheid," zei ik tot mij zelven, „dit land, dat drie vierden Vlaamsch is, en één vierde Fransch; niettemin het heeft ook zijne aantrekkelijkheden. Ofschoon tal van spoorwegen het doorkruisen, laten de treinen het toch achter zich, en gaan al snorrende door naar Parijs en 't Zuiden, naar België en Duitschland, naar Frankrijk's noordelijke zeekust, naar Engeland, en doen 't maar eventjes in 't voorbijgaan aan. Daarbij ken ik 't niet, en dat is een goede reden waarom ik hier ben, en ik kan de helft van die lange zonderlinge namen niet uitspreken die ik boven de winkels zie, en dat is alweer een goede reden om hier te zijn, want ik moet dan toch ook leeren." Om kort te gaan, ik was „hier", en ik wilde een voorwendsel hebben waarom ik niet van hier ga, en ik heb 't met goed gevolg aangewend, en bleef hier.

In hoeverre monsieur P. Salcy tot mijn besluit heeft meegewerkt, doet niets ter zake, al hoewel ik toe moet stemmen, dat ik den naam van dien heer op een rood aanplakbiljet op den muur ontmoet heb vóórdat ik mijn besluit nam. Monsieur P. Salcy, „par permission de L. le Maire," had zijn schouwburg in 't gewitte Hôtel de Ville opgeslagen, op de trappen van welk vermaard gebouw ik stond. En monsieur P. Salcy, geprivilegieerd directeur van zulk een schouwburg, gelegen in „het eerste theatrale arrondissement van 't Noord-departement," verzocht de Fransch-Vlaamsche menschheid om deel te komen nemen aan 't verstandelijk banket, toebereid door zijn familie van dramatische artisten, vijftien in getal. La Famille P. SALCY, composée d'artistes dramatiques, au nombre de 15 sujets."

Het is noch een stout land, noch een land van verscheidenheid, zeg ik alweer, en bovendien een slordig land, maar pleizierig genoeg om er in te rijden, als de bestraatte wegen over de vlakten en door de holten niet te diep in de zwarte modder liggen. Een zoo schraal bewoond land dat ik mij verwonder waar de boeren die 't land bebouwen, zaaien en oogsten, met mogelijkheid kunnen wonen, en ook door welke onzichtbare ballons zij van hunne verafgelegen woningen naar 't veld worden heengebracht als de zon opgaat, en weer teruggebracht als de zon ondergaat. De weinige hutten en hofsteden hier en daar in dit oord kunnen onmogelijk een schuilplaats verleenen aan de menigte die er noodig is om 't land te bebouwen, alhoewel 't werk zoo voorzichtig gedaan wordt, dat ik op een langen oogstdag, in den omtrek van twaalf mijlen, omtrent tweemaal zooveel mannen en vrouwen (allen geteld) maaiende en bindende zag. Nochtans heb ik meer vee, meer schapen, meer varkens gezien, en allen in een beter toestand dan daar waar beter Fransch wordt gesproken, en ook betere hooibergen — goede stevige, behoorlijk met riet gedekte hooibergen; geen vormlooze hoop, zooals 't geroosterd brood van 't brood en water van een Reus, aan den grond vastgenageld met een der vleeschpennen uit de keuken. Ook hebben zij hier eene vaste gewoonte om namelijk het schuine, met pannen gedekte dak hunner boerenwoning of hut zoo te verlengen, dat het een voet of vier overhangt, met dit gevolg dat nu het water behoorlijk afgeleid wordt, en men een goede droogplaats krijgt, waar kruiden kunnen opgehangen worden, of gereedschap,

of wat niet al meer. Een beter gewoonte dan om afval en vullis dicht bij de huisdeur te gooien: 't geen, ofschoon ik mijn woning nog zoo lichtblauw schilder (en 't kan in deze voor mij niet te lichtblauw zijn), toch de koorts binnen mijn deur zal brengen. Zonderbaar pluimgedierte van 't Fransch-Vlaamsche land, waarom neemt het de moeite om pluimgedierte te z ij n? Waarom houdt het niet bij 't ei in 't opkomend geslacht op en sterft, en uit er mee! Vandaag heb ik ouders van kuikens gezien, door hunne armzalige families gevolgd, die niets uit 't slijk te voorschijn krabben, ofschoon ze een air aannemen van belang — waggelend op hunne beenen zoo mager en zwak, dat het stoute woord „drumsticks" [1]) een bespotting wordt als men 't op hen toepast, en 't gekraai van den heer en meester was slechts een treurig geval van croup geweest. Ik heb karren gezien en andere landbouwkundige instrumenten, zonder wielen, in stukken, monsterachtig. Populierboomen staan bij duizenden op de velden en omzoomen het einde van 't platte landschap, zoodat ik, als ik recht voor me uitkijk, net zoo'n gevoel krijg alsof ik, wanneer ik den uitersten vorm aan den lagen gezichtseinder overschrijd, naar beneden in de ruimte zal vallen. Kleine gewitte zwarte holen van kapellen, met gesloten deuren en Vlaamsche opschriften, zijn in overvloed op de hoeken der wegen, en dikwijls zijn zij versierd met een schoof van houten kruisen, gelijk kindersabeltjes; of bij gebreke daarvan is de een of andere holle oude boom, met een heilige er in zittende, evenzoo versierd, of een paal met een zeer kleinen heilige er bovenop, in een soort van een heiligenduiventil gezet. Niet dat wij in de stad hier aan zulk een versiering behoefte hebben, want ginds aan de kerk, buiten aan 't gebouw, is een dramatische voorstelling van de Kruisiging, met oude baksteenen en steenen opgebouwd, en die door geschilderd zeildoek en houten figuren verklaard worden: zijnde het geheel geplaatst op den bestoven schedel van dezen of genen heiligen persoon (misschien), die achter een kleine aschachtige ijzeren tralie gesloten is, alsof hij daar oorspronkelijk geplaatst was om gekookt te worden, en het vuur al lang was uitgegaan. Een land van windmolens is dit, ofschoon de windmolens zoo vochtig en met de Engelsche ziekte behept zijn, dat ze bij iedere wending hunne zeilen bijna zich zelven van de been slaan, en steen en been klagen. Een land van weven is 't ook, want in de hutten aan den weg gaat het weefgetouw tot vervelens toe — riketik, riketik — en naar binnen kijkende, zie ik den armen wevenden boer, man of vrouw, in gebogen houding aan den gang, terwijl het kind, ook aan 't werk, een klein handrad draait dat op den grond gezet is, geëvenredigd aan zijn grootte. Een gewetenloos monster, zoo'n weefgetouw in een kleine woning, dat zich zelf onedelmoedig als den kostwinner verklaart, dat schrijlings over de strooien slaapplaatsen der kinderen heenloopt, dat de ruimte en lucht der familie beperkt, en zich over 't algemeen als een lastige potentaat aanstelt. Hij is ook schatplichtig aan leelijke molens, fabrieken, en bleekvelden, die uit de besluisde velden op een plotselinge en kale wijze grijnzen, versmadende, gelijk hij zelf, om tot sieraad en gemak te strekken. Door deze dingen omringd, stond ik hier op de trappen van 't Hôtel de Ville, door de familie P. Salcy, vijftien dramatische sujetten sterk, overgehaald om te blijven.

Ook was er Kermis. Daar de dubbele verleiding onweerstaanbaar was en ik mijn spons aan 't laatste Hotel achtergelaten had, deed ik het uitstapje naar de kleine stad om een andere te koopen. In de kleine zonnige winkels — kramers, gezichtkundigen en kruideniers, met hier en daar een verkoopplaats van godsdienstige beelden — zaten de ernstigste, oude gebrilde Vlaamsche mannen en vrouwen elkaar op te nemen aan de kale toonbanken, terwijl de wespen, die militair bezit van de stad schenen genomen, en haar onder wespen-krijgswet gesteld te hebben, krijgskundige manoeuvres aan de ramen uitvoerden. Andere winkels waren door de wespen geheel en al in beslag genomen, en niemand stoorde zich er aan, en niemand kwam toen ik met een vijffrankstuk op de toonbank klopte. Datgene waar ik naar zocht was evenmin te vinden, als had ik naar een stukje goud van C a l i f o r n i ë gezocht: ik ging dus sponsloos heen, om den avond verder door te brengen met de familie P. Salcy.

De leden der familie P. Salcy waren zoo dik en op elkander gelijkende — vaders, moeders, zusters, ooms en tantes — dat ik geloof dat de aanwezige toehoorders zeer in de war waren gebracht omtrent de intrige van 't stuk dat opgevoerd werd, en tot op 't laatst verwachtten, dat een ieder hier op moest uitdraaien, de lang-verlorene bloedverwant van ieder ander te zijn. De voorstelling had plaats op de bovenste verdieping van 't Hôtel de Ville, en werd bereikt langs een lange trap, waar een van de familie P. Salcy in een luchtigen toestand zat — een corpulent heer, die door een gordel ongemakkelijk ingeregen was — die 't geld aannam. Dit veroorzaakte de dolste pret van den avond; want zoo gauw was 't gordijn niet opgetrokken, waarop de inleiding der Vaudeville een aanvang nam, en kwam er in den persoon van den jongen minnaar (een zeer kort liedje met zijn wenkbrauwen zingende),

[1]) Dit woord beteekent een trommelstok en een boutje.

naar alle waarschijnlijkheid dezelfde corpulente door een gordel ongemakkelijk ingeregen heer voor den dag, of jan en alleman vloog naar de betaalplaats, om er zich van te vergewissen of hij 't heusch in zoo korten tijd kon bedisseld hebben, om dien gekleeden rok, die schoone gelaatstint en de gewelfde zwarte wenkbrauwen aan te nemen. Toen bleek het dat deze een andere corpulente, door een gordel ongemakkelijk ingeregen heer was; waar zich, vóórdat de toehoorders hun tegenwoordigheid van geest terugkregen, een derde, ongemakkelijk door een gordel ingeregen heer bij aansloot, precies aan hem gelijk. Deze twee „sujetten met den geldaannemer drie uitmakende van de aangekondigde vijftien, begonnen een gesprek over eene lieve jonge weduwe: die, spoedig voor den dag komende, een corpulente dame bleek te zijn die in 't geheel niet geregen kon worden — precies aan den Amerikaanschen Neger gelijk — de vierde van de vijftien sujetten, en de zuster van 't vijfde, die presidente was van 't derpartement van controle. Het ensemble van de vijftien sujetten werd behoorlijk op zijn tijd dramatisch voorgesteld, en wij hadden de onvermijdelijke Ma Mère, Ma Mère! en ook de onvermijdelijke malédiction d'un père, en zoo ook den onvermijdelijken Marquis, en ook den onvermijdelijken jongen man uit de provincie, zwak van verstand, doch die Julie trouw naar P a r i j s was gevolgd en huilde en lachte en stikte alles op eens. De historie werd uitgewerkt met behulp van een deugdzaam spinnewiel bij 't begin, met een slecht stel diamanten in 't midden en een rheumatischen zegen (die per post aankwam) van Ma Mère tegen 't einde; terwijl het geheel met een kleine sabel eindigde in 't lichaam van een der corpulente ongemakkelijk door een gordel ingeregen heeren, vijftig duizend frank per jaar, en een ordelint aan den anderen corpulenten ongemakkelijk door een gordel ingeregen heer, en de verzekering van een ieder aan den landelijken jongenheer, dat, als hij niet hoogst gelukkig was — waarvoor hij hoegenaamd geen reden scheen te hebben — hij dat behoorde te zijn. Dit gaf hem een laatste gelegenheid om te huilen en te lachen en te stikken alles op eens, en de toehoorders sentimenteel verheugd naar huis af te schipperen. Aandachtiger en ordentelijker toehoorders kon men zich met geen mogelijkheid voorstellen, niettegenstaande de plaatsen op den tweeden rang in den Schouwburg van de familie P. Salcy six pence elk in Engelsch geld waren, en de plaatsen op den eersten rang één shilling. Hoe de vijftien sujetten ooit zoo vet hebben kunnen worden, dat mag de Hemel weten!

Welke prachtige Chineesche beeldjes van ridders en dames, verguld totdat zij weer glommen, kon ik op de Kermis gekocht hebben om mijn huis te versieren, als ik maar een Fransch-Vlaamsche boer geweest was en maar geld gehad had! Welke schitterende kopjes en schoteltjes kon ik bij draaitafels gewonnen hebben, als ik maar geluk had gehad! Ik had ook in verrukkelijke parfumerieën en suikergoed kunnen speculeeren, of ik ik had naar een groot aantal kleine poppen in nissen kunnen schieten en kon de pop der poppen geraakt hebben, en franken en roem gewonnen hebben. Of, als ik een Fransch-Vlaamsch jongeling was, kon ik mij in een handkar laten trekken door mijne makkers, om naar stedelijke belooningen bij een watersteekpaal te steken; die, tenzij ik mijn speer zuiver door den ring schoot, een vollen emmer water over mij uitstortte, dragende de mededingers, om dit af te weren, schilderachtige oude vogelverschrikkershoeden. Of, als ik een Fransch-Vlaamsch man of vrouw was, jongen of meisje, kon ik den geheelen nacht rondgedraaid hebben op mijn hobbelpaard in een statige cavalcade van hobbelpaarden vier naast elkaar, met zegekarren vermengd al ronden rond- en rond- en rondgaande, terwijl wij, 't gezelschap, een eindeloos koor aanheffen begeleid door de muziek van een draaiorgel, trom en cimbalen. Over 't algemeen niet eentoniger dan de „Ring" in Hyde Park in L o n d e n, en veel vroolijker; want wanneer zingt d a a r het ronddraaiende gezelschap met het draaiorgel, wanneer slaan de dames haar beide armen om den nek harer paarden, wanneer bewaaien de heeren de dames met de staarten hunner moedige paarden? Op al deze ronddraaiende genoegens en op hun eigen bijzondere met hen ronddraaiende lampen en Chineesche lampions schijnt het peinzend gezicht van den wever en vertoont het Hôtel de Ville een geïllumineerde rij gaslichten; terwijl daarboven de Adelaar van Frankrijk, met gas omzoomd en schijnbaar aangetast door de algemeen heerschende zwakheid, waarmee het pluimgedierte behept is, alles behalve vast op zijne pooten schijnt te staan, en evenals een vogel is die ruit. Vlaggen wapperen overal. De algemeene vroolijkheid is zoo groot, dat de cipier der gevangenis buiten de deur der gevangenis op stoep zit, om een kijkje te nemen naar de wereld die niet opgesloten is; terwijl die aangename schuilplaats, het wijnhuis tegenover de gevangenis in 't gevangenissteegje (zijn uithangbord is: „La Tranquilité," omdat het zoo lief gelegen is) van de stemmen der herders en herderinnen weergalmt die daar dezen feestavond vieren. En 't doet mij denken dat ik nog dezen achtermiddag een herder in moeielijkheden heb gezien, die hierheen kwam, over de scherpe steenen eener aangrenzende straat. Het was een prachtig gezicht hem in zijn kiel te zien, een zwakken kleinen voortslenterenden boer, die door den wind van twee reusachtig groote gendarmes

met steken op werd voortgedreven, voor wie de straat nauwelijks breed genoeg was, ieder een bundel gestolen goed dragende, en met een sabel klinkende die den gevangene ontmoedigde.

„Messieurs et Mesdames, ik presenteer u op deze kermis als een blijk van mijn vertrouwen in 't volk van deze zoo vermaarde stad, en als een eerbewijs aan haar goede gezindheid en goeden smaak, den Buikspreker, den Buikspreker! Verder, Messieurs et Mesdames, presenteer ik u den Gezichten-Trekker, den Physionomist, den grooten Veranderaar van Gezichten, die de trekken, waarmede de Hemel hem heeft begaafd, verandert in een eindelooze reeks van verwonderlijke en verrrassende gezichten, bevattende, Messieurs et Mesdames, al de verwringingen krachtig en duidelijk, waar 't menschelijk gezicht vatbaar voor is, en al de hartstochten van 't menschelijk hart, zooals Liefde, Jaloezie, Wrok, Haat, Gierigheid, Wanhoop! Hi, hi, Ho, ho, Lu, lu! Kom binnen!" In dezen trant, nu en dan afgewisseld door een slag op een soort van geluidgevende tamboerijn — welke slag met een kracht toegebracht wordt, alsof hij er 't volk, dat niet binnen wil komen, mee bedoelt — in dezen trant, zeg ik, sprak een man van een trotsch en terughoudend uiterlijk; een man in een deftig uniform, die er zeer zwaarmoedig uitzag met de kennis die hij bezit ten opzichte van de geheimen zijner tent. „Kom binnen, kom binnen! Van avond wordt u de gelegenheid aangeboden; morgen zal die voor altoos voorbij zijn. Morgenochtend zal de sneltrein den Buikspreker en den Gezichten-Trekker terugeischen! Algiers zal den Buikspreker en den Gezichten-Trekker terugeischen! Ja! Voor de eer van hun land hebben zij voorstellingen van een ongeloofelijken omvang aangenomen, om in Algiers te verschijnen. Zie ze voor de laatste maal voor hun vertrek! Wij gaan oogenblikkelijk beginnen. Hi, hi! Ho, ho! Lu, lu! Kom binnen! Neem 't geld aan, dat nu opkomt, Madame; maar daarna niets meer, want wij gaan beginnen! Kom binnen!"

Niettemin, de oogen èn van den somberen spreker, èn van Madame, die sous in een neteldoekschen zak ontvangt, slaan de menigte nauwkeurig gade, nadat 't opkomend geld opgenomen was, om te zien of er ook eenige weifelende sous in aantocht waren. „Kom binnen, kom binnen! Is er nog meer geld, Madame, op 't punt om naar boven te komen? Zoo ja, dan zullen we er op wachten. Zoo niet, dan beginnen wij!" De redenaar kijkt over zijn schouder naar achter om 't te zeggen, den toehoorders de overtuiging opdringende, dat hij door de vouwen der draperie, waarachter hij op 't punt staat te verdwijnen, den Buikspreker en den Gezichten-Trekker ziet. Verscheidene sous komen uit de zakken te voorschijn, en gaan naar boven.

„Kom dan boven, Messieurs!" roept Madame met een schelle stem uit, en wenkt met een vinger vol juweelen, „kom boven! Monsieur heeft gezegd, dat zij beginnen moeten!" Monsieur duikt weg naar binnen en 't laatste half dozijn van ons volgt. Zijn innerlijk is vergelijkenderwijs streng; zijn uiterlijk ook. Een ware Tempel der Kunst behoeft niets anders dan zitplaatsen, een kleine tafel met twee moderateurlampen, die er boven hangen, en een spiegel tot versiering van den muur. Monsieur in uniform gaat achter een tafel staan en beschouwt ons met verachting, zijn hoofd duivels verstandig wordende, onder de moderateurlampen. „Messieurs et Mesdames, ik presenteer u den Buikspreker. Hij zal beginnen met de beroemde voorstelling van de bij in 't raam. De bij, blijkbaar een echte bij uit de Natuur, zal in 't raam omvliegen en in de kamer. Zij zal met moeite onder de hand van Monsieur den Buikspreker gevangen worden — zij zal ontkomen — zij zal weer rondvliegen — eindelijk zal zij weer door Monsieur den Buikspreker gevangen worden en met moeite zal zij in een flesch gedaan worden. Begin dan toch, Monsieur!" Nu wordt de eigenaar door den Buikspreker, die mager en bleek is, en van een zwak voorkomen, weer achter de tafel geplaatst. Terwijl de bij rondgaat, zit Monsieur de eigenaar afzonderlijk op zijn stoel zonder leuning, verzonken in een somber en diep gepeins. Zoodra de bij gebotteld is, springt hij weer op, kijkt ons somber aan terwijl wij applaudiseeren en zegt barsch met zijn hand zwaaiend: „de prachtige voorstelling van 't kind met den kinkhoest!" Het kind voorgesteld zijnde, springt hij weer als te voren op. „De prachtige en buitengewone voorstelling van de samenspraak tusschen Monsieur Tatamboer op zijn eetkamer en zijn dienstbode Jerome in den kelder; tot besluit de zangeressen van 't bosch en 't Concert der huisdieren eener Pachthoeve." Als dit alles gedaan, en goed gedaan is, dan gaat Monsieur de Buikspreker heen, en komt Monsieur de Gezichten-Trekker voor den dag, alsof zijn kleedkamer een mijl lang was in plaats van een el. Een gezet klein manneken met een groot wit vest, met een boertig gelaat, en met een pruik in zijn hand. Een oneerbiedige stemming om te lachen werd spoedig onderdrukt door den grooten ernst van den Gezichten-Trekker, die in zijn buiging te kennen geeft, dat, als wij iets van dien aard verwachten, wij ons dan vergissen. Een zeer klein scheerspiegeltje met een poot er achter werd naar binnen gereikt, en op de tafel voor den Gezichten-Trekker gezet. „Messieurs et Mesdames, louter met behulp van dit spiegeltje en deze pruik zal ik de eer hebben u duizend karakters te laten zien." Tot voorbereiding steekt zich de Gezichten-Trekker met zijne beide handen de oogen uit en draait zijn mond 't bin-

nenste buiten. Vervolgens wordt hij weer schrikkelijk ernstig en zegt tot den Eigenaar: „ik ben gereed!" De Eigenaar springt uit zijn droevig gepeins op en kondigt „den jongen Loteling aan!" De Gezichten-Trekker zet zijn pruik op, 't achterste voor, kijkt in den spiegel en verschijnt er boven als zoo'n onnoozele en scheelkijkende hals van een milicien, dat ik zou denken dat de Staat nooit iets goeds uit hem zou krijgen. Daverend applaus. De Gezichten-Trekker duikt achter den spiegel weg, strijkt zijn eigen haar naar voren, is zich zelf weer, is schrikkelijk ernstig. „Een gedistingeerd bewoner van de Faubourg St. Germain." De Gezichten-Trekker duikt weg, komt boven, wordt verondersteld bejaard te zijn, druipoogig, tandenloos, eenigszins verlamd, bovennatuurlijk beleefd, schijnbaar van adel. „Het oudste lid van 't Corps des Invalides op den naamdag van zijn directeur." De Gezichten-Trekker duikt weg, komt boven, draagt de pruik op één kant, is de naarste militair geworden die er bestaat, en ('t is duidelijk) zou schrikkelijk liegen over zijne verleden krijgsbedrijven, als hij niet beperkt was tot pantomime. „De Vrek!" De Gezichten-Trekker duikt weg, komt boven, grijpt een zak, en ieder haar in zijn pruik staat overeind, om te kennen te geven, dat hij in een voortdurenden angst voor dieven leeft. „De Genius van Frankrijk!" De Gezichten-Trekker duikt weg, komt boven, de pruik is naar achteren geschoven en gladgestreken, een kleine streek (behendig tot nu toe verborgen) er bovenop gezet, het witte vest van den Gezichten-Trekker steekt bijzonder vooruit, de linkerhand van den Gezichten-Trekker steekt in den boezem van 't witte vest, de rechterhand houdt de Gezichten-Trekker op zijn rug. Donderend applaus. Dit is de eerste der drie standen van den Genius van Frankrijk. Bij den tweeden stand snuift de Gezichten-Trekker; bij den derden rolt hij zijn rechterhand op, en kijkt naar ontelbare legers door dien zakverrekijker. Vervolgens steekt de Gezichten-Trekker zijn tong uit, draagt zijn pruik onverschillig en stelt den Dorps-Idioot voor. De merkwaardigste trek in

„MEN WERD HET EENS, DAT DE HEER BATTENS ZICH „DE ZAAK MOEST AANTREKKEN," EN ER WERD MET DEN HEER BATTENS OVER DE ZAAK GESPROKEN. (Blz. 149).

zijn vernuftige voorstelling is, dat wat hij ook doet om zich zelven te vermommen, het gevolg is, dat hij zich meer aan zich zelven gelijk maakt, dan hij 't eerst was.

Er waren vertooningen van panorama's op deze Kermis, en ik had het genoegen om verscheidene velden van roem te herkennen, waar ik voor een paar jaar goed bekend mee geworden was, als voorstellende de oorlogen in de Krim, nu dienst doende als Mexicaansche overwinningen. De verandering was netjes ten uitvoer gebracht door wat extra rookende Russen, en door hun, die gewoonlijk een kamp volgen, vrij spel te laten op den voorgrond om den vijand van zijn uniform te berooven. Daar geen Britsche troepen bij toeval in gezicht waren, toen de kunstenaar zijne oorspronkelijke schetsen vervaardigde, zoo viel 't gelukkig uit, dat er nu dan ook geene te zien waren.

De kermis werd met een bal besloten. Met betrekking tot den juisten avond der week dat het bal plaats vond, weiger ik mij uit te laten; alleen wil ik doen opmerken dat het plaats had op een stalplaats, zoo allerdichtst bij den spoorweg, dat men van geluk mag spreken dat de locomotief den boel niet in brand heeft gestoken. (In Schotland, geloof ik, zou dat gedaan zijn geworden.) Daar in een keurig met spiegels en duizenden vlaggetjes versierde tent, dansten de lui den geheelen nacht. Het was geen kostbare uitspanning, de prijs van een kaartje voor twee personen, één heer en dame, was een shilling en drie pence in Engelsch geld, en zelfs van die kleine som was vijf pence „in vertering" (consommation), welk woord ik waag te vertalen in „ververschingen", die niet sterker waren dan gewone, heetgemaakte wijn, met suiker en citroen er in. Het was een bal, waar men geen zweem van ruzie vond, waar men integendeel dol veel pret maakte, ofschoon vele van de dansers zoo arm moeten geweest zijn als de vijftien sujetten van de familie P. Salcy.

Om kort te gaan, alhoewel ik mijn eigen geliefkoosde vaderlandsche pint bier niet meegebracht heb naar deze kermis, was ik toch vrij wel in mijn schik òver de maat van onschuldig genoegen, die zij in 't doodsche Fransch-Vlaamsche landleven heeft gegoten. Hoe doodsch dat is, was ik in de gelegenheid om op te merken, toen de kermis om was — toen de driekleurige vlaggen van de ramen der huizen, op 't Plein waar de kermis werd gehouden, waren ingehaald — toen de ramen gesloten waren, waarschijnlijk tot de volgende kermis — toen 't Hôtel de Ville zijn gas afgesneden, en zijn adelaar weggenomen had — toen de twee straatmakers, die ik beschouwde als 't geheel uitmakende van de straatmakende bevolking der stad, bezig waren er de steenen weer in te stampen die er uit gehaald waren om er de palen voor de decoratie in te zetten — toen de cipier zijn hek dicht gemaakt, en zich zelven gemelijk bij hen, die aan zijn zorg waren toevertrouwd, opgesloten had. Maar toen ik op den kring wandelde, dien het spoor der vervlogen hobbelpaarden op 't marktplein aanduidde, en er over nadacht hoe lang sommige hobbelpaarden hunne sporen op de publieke wegen achterlaten, toen werden mijne oogen door een aangenaam gezicht gestreeld. Ik zag namelijk vier mannelijke personages peinzend het plein in 't zonlicht oversteken, die blijkbaar niet tot de stad behoorden, en een zeker los cosmopolisch air over zich hadden, alsof zij tot geen een stad behoorden. De een was in een pak van wit zeildoek gekleed, een ander had een pet op en een kiel aan, de derde stak in een ouden soldatenrok, de vierde in een pak zonder model, dat er uitzag alsof 't van oude paraplu's gemaakt was. Allen droegen stofkleurige schoenen. Mijn hart bonsde; want in die vier mannelijke personages, alhoewel zonder gelaatskleur en wenkbrauwen zag ik vier sujetten van de familie P. Salcy. Ofschoon zij blauw gebaard, en van de jeugdige zachtheid der wangen beroofd waren, die aangebracht wordt door wat men in Albion „een Whitechapel shave" noemt, en wat eigenlijk niets anders is dan witmaken (hetgeen men met de palm der hand voorzichtig op de kaken toepast, herkende ik ze toch. Terwijl ik daar stond te bewonderen, kwam de voortreffelijke Ma mère! Ma mère! van de plaats eener kleine cabaret voor den dag, met de woorden: „de soep is opgebracht;" woorden die deze uitwerking hadden dat het sujet, met het zeildoekpak aan, zoo buiten westen raakte van geestvervoering, dat, toen zij allemaal naar binnen vlogen om aan tafel te gaan, hij tot het laatst wachtte en op de manier van een Pierrot, met zijn handen hoeksgewijze in de zakken van zijn zeildoekbroek gestoken, naar binnen danste. De plaats afkijkende, was 't laatste dat ik van hem zag, dit, dat hij naar binnen door een raam keek (naar de soep zonder twijfel) op één been.

Vol van dit genoegen vertrok ik spoedig daarop uit de stad, weinig droomende van een vermeerdering van mijn goed geluk. Doch er was meer in voorraad. Ik ging met een trein met een massa wagens derde klasse, vol jonge mannen (goed bewaakt), die ongelukkige nommers in de laatste loting getrokken hadden, en nu op weg waren naar een vermaarde Fransche garnizoensstad, waar veel van de ruwe militaire stof tot soldaten verwerkt wordt. Aan 't station zaten zij overal in hun thuis gemaakte en versleten blauwe kostumes, met hunne armoedige bundeltjes onder de armen, met stof en slik van de verschillende bodems van Frankrijk bedekt; vele hunner waren droevig

te moede, maar hielden zich goed, sloegen op hunne borsten en zongen in koor bij de geringste provocatie; de meer opgeruimden onder hen manoeuvreerden met halve roggebrooden die zij op hunne wandelstokken hadden gestoken. Aan ieder station, waar wij aankwamen, kon men ze woest hooren lollen en pret maken precies alsof ze niet weinig in hun schik waren. Kort daarna hielden ze evenwel op met zingen, en begonnen natuurlijk te lachen, terwijl zich nu en dan het geblaf van een hond met hun gelach vermengde. Daar ik nu af moest stappen vóór de plaats hunner bestemming en het oponthoud van den trein vergezeld ging van veel horengeblaas, klokluiden, en 't uitroepen van wat Messieurs les Voyageurs te doen hadden, en wat zij niet te doen hadden, om de plaats hunner respectieve bestemming te bereiken, zoo had ik ruimschoots gelegenheid, den platform op en neer te wandelen en afscheid te nemen van mijne recruten, wier hoofden allen uit het raam staken, en die als vroolijke kinderen ginnegapten. Toen bemerkte ik dat een groote poedel met een rooden neus, die hun reisgezel en de oorzaak hunner vroolijkheid geweest was, op den uitersten rand van den platform, op zijn achterste pooten het geweer presenteerde, gereed om hen te salueeren zoodra de trein vertrok, Deze poedel droeg een militaire shako (onnoodig er bij te voegen, dat die shako zeer veel op den eenen kant over 't eene oog stond), een militaire jas, en witte slobkousen volgens 't reglement. Hij was met een klein geweer en een kleine sabel-bajonet gewapend, en in de perfectste houding stond, of liever zat hij het geweer te presenteeren, met zijn ongedekt oog op zijn heer of officier gevestigd, die naast hem stond. Hij was zoo goed gedresseerd, dat, toen de trein zich in beweging zette, en hij begroet werd door 't schreeuwen der vertrekkende recruten, en ook door een vloed van centimes, waarvan verscheidene zijn shako raakten en hem in gevaar brachten zijn evenwicht te verliezen, hij niettemin pal op zijn post bleef staan, totdat de trein weg was. Toen gaf hij zijn geweer aan den officier over, nam zijn shako af, door zijn poot er over te wrijven, ging op zijne vier pooten staan, en liep niet weinig kwispelstaartend den platform over. Het trof me dat de poedel ondeugender guit was dan men wel gedacht zou hebben, en dat hij wist dat de recruten niet zoo gemakkelijk van hunne exercitiën en uniformen ontslagen zouden worden als hij. Terwijl ik hierover nadacht en in mijne zakken naar wat kleingeld voelde om dit aan hem te geven, keek ik toevallig naar 't gezicht van zijn superieur, en wien zag ik toen? den Gezichten-Trekker! Ofschoon 't niet de weg naar Algiers was, maar precies andersom, was de kolonel van den militairen poedel, de Gezichten-Trekker in een donkeren kiel, met een klein pakje over zijn schouder, dat aan 't end van een paraplu bengelde, en terwijl hij een pijp uit zijn borst haalde om te rooken, vervolgden hij en zijn poedel hun geheimzinnigen weg.

XXVI.

DE KWAKZALVERIJ DER BESCHAVING.

Mijne reizen (in papieren booten) te midden der wilden verschaffen mij dikwijls stof tot overweging thuis. Het is curieus, den wilde in den beschaafden mensch op te merken en den invloed na te gaan van sommige wilde gewoonten of toestanden in eene maatschappij, die zich beroemt er zoo ver boven verheven te zijn.

Maar kan men dan nooit ontslagen worden van den Medicijn-man der Noord-Amerikaansche Indianen uit 't Noord-Amerikaansche Land? Hij komt in mijn Wigwam bij alle mogelijke gelegenheden en met de ongerijmdste „Geneesmiddelen". Ik vind het altoos zeer moeielijk en vind het dikwijls bepaald onmogelijk om hem uit mijn Wigwam te houden. Voor zijn wettelijk „Geneesmidel" steekt hij op zijn hoofd het haar van viervoetige dieren en besmeert dat met vet en vuil wit poeier, en spreekt een brabbeltaal geheel onbekend aan de mannen en vrouwen van zijn stam. Voor zijn godsdienstig „Geneesmiddel" trekt hij wijde witte mouwen aan, kleine zwarte slabbetjes, groote zwarte vesten van een bijzonderen snit, jassen zonder kragen met Geneesmiddel-knoopsgaten, Geneesmiddelkousen, slobkousen en schoenen, en bekroont het geheel met een hoogst koddigen Geneesmiddel-hoed. In één opzicht ben ik echter stellig vrij van hem. Bij gelegenheid namelijk als de dokters in 't algemeen, gezamenlijk met een groot aantal van de gemengde inwoners van zijn dorp, beiden van 't mannelijk en vrouwelijk geslacht, aan 't eerste Opperhoofd worden voorgesteld, dan is zijn lands „Geneesmiddel" een komiek mengelmoes van oude stukken en brokken (gehuurd van kooplieden) en nieuwe zakken in oude vormen, stukjes rood laken (waar hij dol veel van houdt), en witte en roode en blauwe verf voor 't gezicht. De dwaasheid van dit bijzondere Geneesmiddel loopt op een soort van spiegelgevecht uit, waarbij vele van de vrouwen weggedragen worden, niet weinig afgevallen. Ik behoef niet te doen opmerken dat een Receptie in St. Jame's Palace daar niets van heeft.

Ik vind het ook erg moeielijk om den Afrikaanschen toovenaar uit mijn Wigwam te hou-

den. Dit schepsel neemt gevallen van dood en rouw onder zijn toezicht, en zal dikwijls een geheele familie door zijn buitensporige toovenarijen verarmen. Hij is een groot eter en drinker, en verbergt altoos een juichende maag onder een treurig uiterlijk. Zijn toovenarijen bestaan uit een groote hoeveelheid nietswaardige reepjes, die hij peperduur in rekening brengt. Hij drukt den armen bedroefden inboorlingen op 't hart, dat hoe meer zij betalen om zulke reepjes op hun persoon voor een paar uur te vertoonen (ofschoon zij den gestorvene nooit gezien hebben en door zijn afsterven in een vroolijke gemoedsstemming zijn gebracht), zij met des te meer eer en vroomheid zijn afsterven betreuren. Daar de arme lui zich aan dezen goochelaar onderwerpen, wordt er een kostbare processie samengesteld, waarbij stukjes hout, veeren van vogels en een aantal andere nietsbeteekenende met zwarte verf besmeerde voorwerpen in een zekere ijzingwekkende volgorde, waar niemand de beteekenis van begrijpt (als ze er ooit een had), tot aan den rand van 't graf gedragen en dan weer teruggebracht worden.

De bewoners van de Tonga Eilanden meenen dat alles een ziel heeft, zoodat zij, als er een bijl onherstelbaar gebroken is, zeggen: „haar onsterfelijk deel is heengegaan; zij is naar de gelukkige jachtvelden gegaan." Dit geloof leidt tot de logische gevolgtrekking, dat, als een mensch begraven wordt, sommige van zijne eet- en drinkvaten en sommige van zijne krijgsinstrumenten gebroken en met hem begraven moeten worden. Altegader bijgeloof en dwaasheid, doch waarlijk een eerbiedwaardiger bijgeloof dan de gehuurde oude vodden voor een vertooning die geen beteekenis heeft, gegrond op eenig ernstig geloof.

Laat mij stilstaan op mijn Oncommercieelen weg en een blik in 't voorbijgaan werpen op sommige begrafenisplechtigheden, die ik gezien heb, waar Noord-Amerikaansche Indianen, Afrikaansche Toovenaars en Tonga-Eilanders verondersteld worden niet te zijn.

Eens woonde ik in eene Italiaansche stad, waar voor korten tijd een Engelschman met me woonde van een beminnelijk karakter, groote geestdrift en geen bescheidenheid. Deze vriend ontdekte een verlaten vreemdeling, die over 't onverwachte afsterven van iemand, die hem allerdierbaarst was, treurde, in een hut te midden der wijngaarden van een afgelegen dorp. De omstandigheden van 't verlies waren bijzonder bedroevend; en de overgeblevene, vreemd aan de boeren en 't land, had grootelijks behoefte aan hulp, daar hij alleen met het lijk was. Niet zonder moeite, doch doordrongen van zijn doel, dat èn zachtmoedig èn belangeloos èn vastberaden was, verkreeg mijn vriend — de heer Goedhart — toegang tot den bedroefde en nam het op zich om voor de begrafenis te zorgen.

Er was een klein Protestantsch kerkhof nabij de wallen der stad, en toen de heer Goedhart bij me terugkwam, ging hij op 't kerkhof en koos de plaats voor 't graf uit. Hij had altoos een hooge kleur als hij zonder hulp zijne diensten bewees en ik wist, dat ik mij, om hem gelukkig te maken, ver van zijne bemoeiingen moest houden. Doch toen hij aan tafel zoo hoogst ingenomen was met de goede daad van den dag en 't schitterend idee opwierp om den bedroefde met „een Engelsche begrafenis te zullen troosten," waagde ik 't hem te doen opmerken dat mijns inziens dat gebruik, 'twelk in Engeland niet naar behooren wordt uitgevoerd, in Italiaansche handen wel geheel en al mislukken kon. De heer Goedhart was echter zoo ingenomen met zijn plan, dat hij gauw naar de stad schreef en wel aan een zekeren kleine kamerbehanger, dien hij verzocht bij 't krieken van den volgenden dag bij hem te willen komen. Deze kamerbehanger was hierdoor vermaard dat hij het onverstaanbaar plaatselijk dialect (zijn eigen) op nog onverstaanbaarder wijze sprak dan eenig ander levend mensch.

Toen ik nu den volgenden morgen, na een bad te hebben genomen, den heer Goedhart en den kamerbehanger een gesprek hoorde voeren boven op een weergalmende trap, en toen ik den heer Goedhart Engelsche begrafenisuitdrukkingen in zeer schoon Italiaansch hoorde weergeven, waarop de kamerbehanger in onbekende talen antwoordde, en toen ik mij verder te binnen riep dat de plaatselijke begrafenissen geen overeenkomst met de Engelsche begrafenissen hadden, begon ik inwendig bang te worden of dat wel lukken zou. Maar aan de ontbijttafel deelde de heer Goedhart mij mee, dat er maatregelen waren genomen, om de zaak naar wensch te doen afloopen.

Daar de begrafenis bij zonsondergang zou plaats hebben, en ik wist welke poort hij langs zou komen, zoo ging ik tegen dezen tijd die poort uit en wandelde langs den stoffigen, o zoo stoffigen weg. Ik had niet ver geloopen of ik ontmoette deze processie:

1. Den heer Goedhart, zeer verlegen, op een kolossalen schimmel.

2. Een lichtgele met twee paarden bespannen koets, die door een koetsier gemend werd in een lichtrood fluweelen korte broek en vest. (Dit was 't heerschende plaatselijke idee van Staatsie.) Beide portieren van de koets werden door de kist opengehouden, die op haar kant in 't rijtuig lag, en aan beide kanten uitstak.

3. Achter de koets den rouwdrager, voor wien de koets bestemd was, wandelende in 't stof.

4. Verscholen achter een put aan den weg

tot besproeiing van een tuin, den onverstaanbaren kamerbehanger, die met bewondering stond te kijken.

Nu, dat komt er weinig op aan. Koetsen van allerlei kleur zijn goed voor onzen armen Goedhart, en hij rust ver in 't Noorden van 't kleine kerkhof met de cipresseboomen bij de wallen der stad waar de Middellandsche zee zoo schoon is.

Mijn eerste begrafenis, een mooie, schitterende begrafenis in haar soort, was die van den man eener gehuwde dienstbode, eenmaal mijn min. Zij trouwde om geld. Na een paar jaar getrouwd te zijn geweest, werd Sally Flanders de weduwe van Flanders, een kleinen metselaarsbaas; en òf zij òf Flanders had mij de eer aangedaan van mij te verzoeken om de begrafenis te willen „volgen". Ik kon toen een jaar of acht geweest zijn; — waarlijk jong genoeg om mij verschrikt te gevoelen bij deze uitdrukking, daar ik niet wist, hoe ver de uitnoodiging zich uitstrekte, en in hoeverre van mij verwacht werd dat ik den gestorven Flanders wel zou volgen. De hoofden der huisgezinnen hierin toegestemd hebbende, werd ik in een pak gestoken dat thuis een net rouwpakje genoemd werd (als mijn geheugen me niet bedriegt, was er een soort van hemd bij), en kreeg ik terdege de pen op mijn neus, om namelijk wel te bedenken, dat, als de begrafenisstoet in beweging was, en ik mijn handen in mijn zakken stak, of mijn zakdoek van voor mijne oogen weghaalde, ik persoonlijk verloren, en mijn familie tot schande gemaakt was. Nadat ik mijn best gedaan had, om mijn ziel in een droevige plooi te wringen en al een heel slechten dunk van mij zelven had gekregen, omdat ik niet huilen kon, ging ik op dien gedenkwaardigen dag naar Sally's huis. Sally was een voortreffelijk schepsel, en was een goede vrouw voor den ouden Flanders geweest, doch op 't oogenblik toen ik haar zag, wist ik dat zij niet in haar eigen echt natuurlijken toestand was. Zij vormde een soort van Wapenschild, gegroepeerd met een reukfleschje, een zakdoek, een sinaasappel, een fleschje azijn, de zuster van Flanders, haar eigen zuster, de vrouw van Flanders' broer en twee buurvrouwen — allen in den rouw, en allen gereed om haar vast te houden als ze altemet van haar zelf mocht vallen. Toen ze mij, arm stumpertje, in de gaten kreeg, werd ze nog meer verbouwereerd (waardoor ik op mijn beurt ook nog meer verbouwereerd raakte), en na te hebben uitgeroepen: „Kijk, daar is de lieve jongeheer de Oncommercieele!" werd zij zenuwachtig, en viel in zwijm, alsof ik haar dood geweest was. Hier volgde een aandoenlijk tooneel, waarbij ik opgetild, gehutseld en tegen haar aangehouden werd of ik waarachtig zoo'n flesch met vlugzout geweest was. Weer wat bijgekomen, omhelsde zij me, en zei: „U kende hem goed, lieve jongeheer de Oncommercieele, en hij kende u!" en alweer viel ze in zwijm, hetgeen, zooals 't overige van 't Wapenschild zei, „haar eer aandeed." Nu, ik wist dat zij niet van haar zelf behoefde te vallen, tenzij ze dat verkoos, en dat zij niet van haar zelf zou gevallen zijn, tenzij dat niet van haar verwacht wierd; ik wist dat toen, zoo goed als ik 't nu weet. Het maakte mij onpleizierig, en buitendien schijnheilig. Ik was er niet zeker van, doch 't kon beleefd van m ij geweest zijn, ook in zwijm te vallen, en zoo besloot ik mijn oog op Flanders' oom te houden, om, zoodra ik maar b ij hem eenig teeken bespeurde dat hij die richting insloeg van mijn kant beleefdelijk mee te gaan. Doch Flanders' oom (die een klein zwak oud komenijsbaasje was) had maar één idee, en dat was, dat w ij allen thee verlangden; en hij liep maar rond en overhandigde ons onophoudelijk kopjes thee, of wij bedankten of niet. Er was een jonge neef van Flanders tegenwoordig, wien Flanders, zooals verteld werd, negentien guinjes had vermaakt. Deze neef nu dronk al de thee die hem gepresenteerd werd, — eene hoeveelheid zou ik zeggen van verscheidene verrels — en at zooveel van den tulband als hij maar krijgen kon, doch hij vond dat het bij een fatsoenlijken rouw te pas kwam, zoo nu en dan op te houden met 't kauwen van een stuk tulband, en den schijn aan te nemen alsof hij vergat dat zijn mond vol was, peinzende over de nagedachtenis van zijn dierbaren oom, die hem negentien guinjes vermaakt had. Ik gevoelde dat dit alles de schuld was van den lijkbezorger, die bezig was ons handschoenen op een schenkblad aan te bieden, alsof 't theebanket was, en ons in een mantel te wikkelen (de mijne moest overal opgespeld worden, omdat hij me te lang was); ja hem, en hem alleen, zag ik er op aan, want ik wist dat h ij er een spelletje van maakte. En toen wij nu op straat kwamen, en ik gedurig den stoet in de war bracht door tegen de menschen, voor mij, aan te loopen (want ik moest immers mijn zakdoek voor mijne oogen houden), en de menschen achter mij gedurig in den weg te zijn (want mijn rouwmantel was me immers te lang), toen gevoelde ik dat wij allen er een spelletje van maakten. Ik was werkelijk bedroefd om Flanders, doch ik wist dat dit nog geen reden was waarom we ons best moesten doen (de vrouwen met kappen op, als kolenbakken, met den zwarten kant naar buiten) om in den pas te loopen met een man die een sluier omhad en een ding droeg aan een rouw-kijker gelijk, dien hij zoo aanstonds zou gaan openen om den horizont mee te bekijken. Ik wist dat wij allen niet op één bijzonderen toon, door den lijkbezorger aangegeven, zouden spreken, als wij er geen spelletje van maakten. Zelfs in onze gezichten

waren wij, een voor een, zoo aan den lijkbezorger gelijk, alsof wij tot zijn eigen familie behoorden, en ik bemerkte dat dit niet kon gebeurd zijn tenzij wij er een spelletje van maakten. Toen we weer in 't sterfhuis terug waren, was 't alles weer één pot nat. De voortdurenden onmogelijkheid om zonder tulband voort te gaan; de plechtige verschijning van een paar karaffen met port, sherry en kurk; Sally's zus aan de theetafel, rammelend met het beste servies, en haar hoofd treurig schuddende telkens als ze in den trekpot keek, alsof die pot het graf was; dan weer ons Wapenschild, en Sally zooals vroeger; eindelijk de woorden van troost die tot Sally werden gericht, toen 't niet meer dan billijk beschouwd werd dat zij „nu toch wel zoo zoetjesaan tot haar zelf mocht komen," deze woorden namelijk: „dat de overledene zoo'n fat-soen-de-lij-ke be-gra-fe-nis had gehad als maar mogelijk was!"

Sinds dien dag heb ik met oogen, waarvoor ik geen zakdoek behoefde te houden, andere begrafenissen gezien, altemaal koekoek één zang: Men maakte er een spelletje van. De ware smart, de ware droefheid en waardigheid werd gehoond, en de begrafenis werd „afgespeeld". De verkwisting, waarvoor de begrafenisplechtigheden van vele wilde stammen bekend zijn, heeft deze beschaafde lijkstatiën vergezeld; en meer dan eens heb ik in mijn ziel gewenscht, dat, als de verkwisting moet blijven bestaan, zij den lijkbezorger het geld en mij maar den vriend mochten laten begraven.

In F r a n k r ij k handelt men bij deze plechtigheden over 't algemeen verstandiger omdat zij over 't algemeen minder kostbaar zijn ingericht. Ik kan wel niet zeggen dat ik ooit bijzonder gesticht was door de gewoonte om een slabbetje en schort voor aan 't sterfhuis op te hangen, of dat ik voor mij er veel van zou houden naar mijn graf te worden gereden op een knikkebollende en slingerende kar, gelijk aan een lamlendig ledekant met vier stijlen, door een inktachtig medeschepsel met een huilebalk op. Doch 't kan zijn dat ik van nature ongevoelig ben voor de deugden van zoo'n steek of huilebalk. Op 't platteland van F r a n k r ij k zijn de plechtigheden wel afschuwelijk, maar weinig in getal en goedkoop. In hun eigen kleeding en niet vermomd gaande onder 't toezicht van een Afrikaanschen toovenaar, verzamelen zich de vrienden en stadgenooten van den overledene om de baar, en dragen ze soms zelf. Het wordt niet als iets onmisbaars beschouwd om 't den dragers moeielijk te maken, of zelfs om den last op hunne schouders te leggen; bijgevolg is hij gemakkelijk op te nemen, gemakkelijk neer te zetten en wordt hij door de straten gedragen zonder dat bedroevend worstelen en waggelen dat wij bij ons zien. Een paar smerige priesters en een paar nog smeriger misdienaars zetten deze handelingen geen bijzonderen luister bij; en met een persoonlijke verbittering sla ik de basson gade die bij afwisseling door een dikbeenigen priester geblazen wordt ('t is altoos een dikbeenige priester die de basson blaast), terwijl zijne broederen zich vereenigen in een doodsch en akelig geteem. Doch daar is veel minder van den Goochelaar en Medicijn-man in de handeling dan onder dezelfde omstandigheden hier. De akelige koetsen, die wij er met opzet voor dergelijke vertooningen op na houden, bestaan daar niet; als 't kerkhof ver buiten de stad is, dan worden de rijtuigen, die voor andere doeleinden des levens gehuurd worden, ook voor dit doel gehuurd; en ofschoon de eerlijke rijtuigen nooit voorwenden dat zij terneergeslagen zijn, zoo heb ik toch nooit opgemerkt dat de menschen, die er in zaten, er een zier minder om waren. In I t a l i ë, waar de begrafenissen door Leden der Broederschappen met groote kappen op worden bijgewoond, zijn zij akelig en leelijk om aan te zien; doch de diensten, die zij bewijzen, zijn ten minste vrijwillig, 't verarmt niemand en 't kost niets. Waarom moet hooge beschaving en lage wildheid ooit op dit eene punt te zamen komen om tot zelfs de begrafenisplechtigheden tot een baldadig verkwistende en verachtelijke reeks van vormen te maken?

Eens heb ik een vriend door den dood verloren, die in zijn tijd lastig werd gevallen door den Medicijn-man en den Toovenaar, en wiens beperkte middelen zij niettemin zeer in beslag namen. De Toovenaar verzekerde mij dat ik noodzakelijk moest „volgen" en zoowel hij als de Medicijn-man koesterden geen twijfel of ik zou in een zwart rijtuig gaan en een „rouwpak" aandoen. Ik maakte bezwaar tegen een „rouwpak", daar dat niets met mijn vriendschap te maken had, en ik maakte bezwaar tegen 't zwarte rijtuig, daar dat in meer dan een opzicht maar „lak" was. En zoo kwam 't mij in de gedachte eens te zien wat er zou gebeuren als ik doodeenvoudig van mijn eigen huis naar de begraafplaats van mijn vriend heen wandelde en aan 't graf stond in mijn eigen pak en persoon, aandachtig luisterende naar den besten aller Diensten. Ik bevond dat het mijne ziel evengoed bevredigde als dat ik vermomd was geweest in een gehuurd rouwfloers en sluier die beide tot op mijne hielen hangen, en den weezen, in hun grootsten nood, tien guinjes had gekost.

Kan iemand, die ooit de groote ongerijmdheden gezien heeft, waarvan „Een boodschap van de Lords" in 't Lagerhuis vergezeld gaat, den Medicijn-man der arme Indianen vergeten? Heeft hij een of ander „medicijn" in dien zak van gedroogde menschenhuid, dien hij bij zich draagt, zoo allerkoddigst als de twee Masters

in Chancery, die hunne zwarte vrouwenrokken ophouden en hunne bespottelijke pruiken aanraken voor Mr. Speaker (mijnheer den President)? Nochtans zijn er ontelbare autoriteiten om mij te zeggen — evenals er onder de Indianen ontelbare autoriteiten bestaan om 't hun te zeggen — dat de onzin onvermijdelijk is en de gevolgen onberekenbaar zouden zijn, ingeval hij eens afgeschaft mocht worden. Wat zou elk redelijk schepsel, dat nooit van een „kostuum" der rechterlijke macht gehoord had, van de „Court of Comon Pleas" denken op den eersten dag der zitting? Of hoe erg zouden niet de lachspieren in beweging gebracht worden, als men een verhaal van Livingstone onder de oogen kreeg over een dergelijk onderwerp, met dien verstande dat het bont, het roode laken, het geitenhaar en paardenhaar en die gepoeierde witte en zwarte stukjes boven op 't hoofd, te Tala Mungongo gezien werden in plaats van te Westminster? De model-zendeling en goede brave man vond ten minste nog één stam van zwarten, die terdege goed wisten te onderscheiden wat bespottelijk was al dan niet, en wel zoo, dat ofschoon zij een beminnelijk en leerzaam volk waren, zij toch nooit konden zien, dat de zendelingen op hunne knieën gingen liggen of gezamenlijk een lied zongen, of zij proestten het uit van 't lachen. Het is zeer te hopen dat geen lid van dezen grappigen stam ooit naar Engeland komt en daar veroordeeld zal worden voor beleediging van de rechterlijke macht.

Op de reeds vermelde Tonga-Eilanden is er een zekere klasse van personen, Mataboe's genaamd — of in dien trant — die de ceremoniemeesters zijn van alle publieke plechtigheden, en de bepaalde plaats weten waar het opperhoofd moet zitten als er een plechtige openbare samenkomt moet gehouden worden: een bijeenkomst, die, wat een voornaam deel betreft, veel van onze Publieke Diners wegheeft, dat namelijk ieder daar tegenwoordig heer genoodzaakt wordt iets onaangenaams te drinken. Deze Mataboe's zijn een bevoorrechte klasse, zoo belangrijk is hun ambt, en stiptelijk komen ze hunne roeping na. Ver van de Tonga-Eilanden, ja heel ver daar vandaan, zoo wat in de nabijheid der Britsche Eilanden, hebben zij daar niet onlangs de hulp der Mataboe's ingeroepen, om een hemel en aarde in rep en roer brengende quaestie, aangaande den voorrang uit te maken; en hebben toen die Mataboe's geen gewichtige verklaring dienaangaande afgelegd, — eene verklaring, die, als men ze aan dien ongelukkigen stam van zwarte lachebekken had overgebracht, daar onfeilbaar de geheele bevolking in één lachbui zou hebben doen uitbarsten?

Mijn gevoel van recht gebiedt echter te moeten toestemmen dat dit niet geheel en al een eenzijdige vraag is. Als wij ons zoetsappig aan den Medicijn-man en den Toovenaar onderwerpen, en daardoor niet geëxalteerd worden, dan kunnen de wilden ons tegenwerpen dat wij onverstandiger handelen dan zij in andere zaken waarin wij verzuimen hen na te volgen. Het is een wijd en zijd aangenomen gewoonte bij de wilden, om wanneer zij samenkomen om de een of andere zaak van publiek belang te bespreken, zij den geheelen nacht opzitten en een schrikkelijk lawaai maken, dansen, bommen doen springen, en (ingeval zij met vuurwapenen bekend zijn) op opene plaatsen gaan en geweren afschieten. Het valt te betwijfelen, of onze wetgevende vergaderingen dezen wenk zullen opvolgen, Een bom is wel geen welluidend blaasinstrument en eentonig, maar toch even welluidend als, en niet eentoniger dan de eigen trompet van mijn geachten vriend, of de trompet die hij zoo hard blaast voor den minister. De nutteloosheid om met een verdediger van 't Gouvernement of met een van de oppositie te redetwisten, is overbekend. Probeer of ge met dansen niet verder komt. Het is een betere oefening en heeft de onuitsprekelijke aanbeveling dat er geen verslag van gegeven kan worden. Het geachte en wilde lid, dat een geladen geweer heeft, en bij de debatten ongeduldig is geworden, vliegt de deur uit, schiet zijn geweer in de lucht af, en komt kalm en bedaard bij 't gewauwel terug. Laat het geachte en beschaafde lid, ook zoo geladen met een speech, in de Westminster-gewelven in de stilte van den nacht gaan, laat hij zijn speech afsteken, en onschuldig terugkomen. Op 't eerste gezicht is 't een alles behalve redelijke gewoonte om een groote blauwe streep over den neus en over beide wangen te teekenen, en een breede roode streep van 't voorhoofd naar de kin, om eenige ponden hout aan de onderlip te binden, om vischgraten in de ooren te steken, en een koperen gordijnring in den neus, en om 't lichaam met ransige olie in te wrijven, als inleiding tot de zaken die zij gaan behandelen. Doch dit is een zaak van smaak en formaliteit, en zoo is 't ook met het Windsor-Kostuum gesteld. De wijze waarop men de zaken zelve behandelt, is echter een andere vraag. Een raad van zeshonderd van kleerenmakers geheel en al onafhankelijke wilde heeren, die op hun achterste in een kring zitten te rooken en zoo af en toe brommen, schijnt mij, naar de ervaring die ik op mijne uitstapjes en reizen heb opgedaan, in allen gevalle datgene te doen, waarvoor zij te zamen zijn gekomen; daarentegen is dat niet het geval met een raad van zeshonderd beschaafde heeren, die zeer afhankelijk zijn van kleerenmakers en op kunstmatige dingen zitten. Het is beter dat een vergadering al het mogelijke doet om zich zelve in rook te hullen, dan dat zij geen

pogingen onbeproefd laat om 't publiek in rook te hullen; en ik zou liever zien, dat zij een half honderdtal bijlen begroef, dan dat zij één zaak begroef, die aandacht vereischte.

XXVII.

TITBULL'S VRIJ-WONINGEN.

Op zij van de meeste spoorwegen buiten Londen kan men Vrij-Woningen en toevluchtsoorden voor arme lui zien (gewoonlijk missen zij een zijvleugel, of 't middengedeelte, en zijn er op uit om grooter te schijnen dat ze werkelijk zijn), sommige van welke pas gestichte inrichtingen, en sommige oude, maar verplaatste inrichtingen zijn. Er is een strekking in deze stukken van bouworde om onverwachts op te schieten, evenals de boonenstaak van Jack, en in torenspitsen van kapellen en wat dies meer zij te verrijzen, iets wat zou leiden tot verfraaiing der lucht met kasteelen van twijfelachtige schoonheid, was 't niet, dat men er door de overweging der onkosten van afzag. Daar echter de bestuurders altoos van een Sanguinisch temperament zijn, zoo troosten zij zich met plannen en denkbeeldige stichtingen in de toekomst en wordt er voor 't oogenblik invloed op hen uitgeoefend door de philanthropie ten gunste van de spoorwegreizigers. Want de vraag hoe welvarend en veelbelovend de gebouwen in hun oog kunnen gemaakt worden, weegt gewoonlijk zwaarder dan de mindere vraag, hoe zij 't best voor de bewoners kunnen ingericht worden.

Waarom niemand van de lieden, die op die plaatsen wonen, ooit het raam uitkijkt, of een luchtje gaat scheppen op 't stukje grond dat welhaast in een tuin zal veranderd worden, is een van de wonderen, die ik op mijn gedurig langer wordende lijst van de wonderen der wereld heb opgeteekend. Ik heb de gedachte niet van mij kunnen verzetten, dat zij in een toestand van chronischen smaad en wrok leven, en naar aanleiding daarvan het gebouw weigeren te versieren met een menschelijk belang. Evenals ik erfgenamen heb gekend die zich diep gekrenkt voelden door een legaat van vijfhonderd pond, omdat het niet vijf duizend pond was, en eens een gepensioneerde heb gekend, die van 's landswege tweehonderd pond jaarlijks kreeg, en gedurig zijn land vervloekte, omdat hij niet vierhonderd kreeg, terwijl die sinjeur geen recht had op six pence: zoo gebeurt het misschien gewoonlijk binnen zekere perken, dat, door een weinig hulp te krijgen, men zich gaat inbeelden, eigenlijk, op veel grooter hulp aanspraak te hebben. „Hoe slijten zij hun leven op deze schoone en vreedzame plaats?" was de vraag die ik behandelde met iemand die mij een bezoek had gebracht, en mij nu vergezelde naar een liefelijke landelijke oude-mannen en vrouwen-verpleging; een nette antieke fundatie in een aangenaam Engelsch graafschap gelegen, achter een schilderachtige kerk en te midden van vruchtbare oude kloostertuinen. Er waren maar een dozijn of wat huizen, en wij besloten dat wij met de bewoners zouden spreken, terwijl zij in hunne kamers zaten tusschen 't licht hunner vuren en 't licht dat door hunne getraliede vensters schijnt, en wij zouden er wel achter komen. Zij sleten hun leven met zich zelven te beschouwen als beboet voor eenige onsen thee door een dooven ouden rentmeester, die met hen in den vierhoek woonde. Er was geen reden om te vooronderstellen dat er ooit zulke onsen thee bestaan hadden, of dat de oude rentmeester iets van de zaak af wist; — hij sleet zijn leven met zich zelven te beschouwen als geregeld door den portier bestolen te worden van een berkenhouten bezem.

Doch 't is noch over oude Vrij-Woningen op 't land, noch over nieuwe Vrij-Woningen aan den spoorweg, dat deze Oncommercieele aanteekeningen handelen. Zij hebben betrekking op reizen die gemaakt zijn te midden dier alledaagsche van berookte voorgevels voorziene Vrij-Woningen van Londen, met een kleine geplaveide door een hek afgesloten plaats, die als 't ware dichtgesneeuwd is door baksteenen en cement; die vroeger tot de voorstad behoorden, doch nu in de talrijk bevolkte stad zijn; gapingen in 't bedrijvige leven om hen heen, tusschenredenen in de gedrongen en bekladde teksten der straten.

Soms behooren deze Vrij-Woningen aan een Maatschappij of Vereeniging. Soms waren zij door personen gesticht en worden uit private fondsen onderhouden, sedert lang er aan vermaakt. Mijn uitverkorene onder hen is Titbull's Fundatie, die het evenbeeld is van vele. Van Titbull weet ik niet meer dan dat hij in 1723 gestorven is, dat zijn doopnaam Sampson was, en zijn maatschappelijke titel Esquire, en dat hij deze Vrij-Woningen heeft gesticht voor Negen Arme Vrouwen en Zes Arme Mannen, zooals bij Uitersten Wil was bepaald. Ik zou zelfs dat niet geweten hebben, stond het niet op een leelijken steen gegraveerd, die in den voorgevel van 't middelste huis van Titbull's Vrij-Woningen was aangebracht, ofschoon dat moeielijk was te lezen. Deze steen was daarenboven versierd met een stukje gebeeldhouwde draperie, die wel iets had van Titbull's badhanddoek.

De Vrij-Woningen van Titbull staan in 't oosten van Londen, op een drukken straatweg, te midden eener drukke en volkrijke buurt.

Oud ijzer en gebakken visch, borstbonbons en kunstbloemen, gekookte varkenspootjes en huisraad, dat er uitzag alsof 't met lippen-zalf gepolijst was, paraplu's vol zangmuziek, en schoteltjes schelvisch in een groene saus; dat alles versierde de geplaveide zijwegen die naar Titbull's Vrij-Woningen leidden. Ik hou 't er voor, dat sedert Titbull's dood de grond daar gerezen is, want nu daalt men langs drie steenen trappen naar zijn domein. Zoo ben ik er ook eerst in afgedaald en bijna had ik mijne groene-erwtenkleur had zonder 't groen, die van armoe schijnt te komen. Ook had die jas dien eigenaardigen buffet-reuk, die insgelijks van armoe schijnt te komen.

„De pomp is misschien verroest," zei ik.

„Dat niet," zei de oude man, haar gadeslaande met een onverdiende plechtigheid in zijne waterige oogen. „Nooit was ze waard een pomp te heeten. Dat is met haar 't geval."

„Wiens schuld is dat?" zei ik.

„AAN 'T BOVENSTE EIND VAN DEZEN KERKER, ... ZAG DE ENGELSCHMAN HEM VOOR 'T EERST OP EEN IJZEREN LEDEKANT ZITTEN, WAAR HIJ MET EEN ZWAREN KETTING AAN VASTGEMAAKT WAS." (Blz. 151),

wenkbrauwen aan Titbull's pomp gestooten, die met haar rug naar den ingang binnen de poort staat, en er precies uitziet alsof zij de kostgangers van Titbull gadeslaat.

„En een slechter," zei een heftige oude man met een kruik, „is er nergens te vinden. Een moeielijker om te pompen noch een schrokkiger om af te dokken, is er nergens te vinden!" Deze oude man droeg een lange jas, evenals die waarin Hogarth de Voorzitters gewoonlijk teekent, een jas welke die eigenaardige

De oude man, die een werkzamen mond had en bezig scheen te zijn om te zien of hij zijn woede herkauwen kon, doch haar te hard en te groot vond, antwoordde: „van de heeren."

„Welke heeren?"

„Het kan zijn dat u er een van is?" zei de oude man achterdochtig.

„De commissarissen?"

„Ik zou me zelf niet aan hen toevertrouwen," zei de heftige oude man.

„Als u de heeren bedoelt, die deze plaats administreeren, neen, daar hoor ik niet bij."

„Ik wou dat ik nooit van hen gehoord had," hijgde de oude man: „op mijn leeftijd — met de rheumatiek — water pompen — met dat ding!" Om niet in de noodzakelijkheid te verkeeren, om 't een Pomp te noemen, keek de oude man ze nogmaals heftig aan, nam zijn kruik op, droeg die een hoekhuis binnen, en sloot de deur achter zich toe.

Om mij heen kijkende, en ziende dat elk huis twee kamers bevatte; en ziende dat het kleine langwerpige voorplein veel weghad van een kerkhof voor de bewoners, behalve dat er geen woord op zijne platte droge steenen gegraveerd was; en ziende dat de stroomen des levens en van 't rumoer daar buiten heen en weer stroomden, daar zij met de plaats niets meer te maken hebben, dan alsof zij een soort van laagwater-merk aan den bedrijvigen oever was; ziende nu, zeg ik, dit en niets anders, was ik op 't punt het hek uit te gaan, toen een der deuren opengedaan werd.

„Zoekt u naar iets, m'nheer?" vroeg een nette en beleefde vrouw.

Daar dit werkelijk niet het geval was, zoo kon ik niet zeggen ja.

„U zoekt dus naar niemand, m'nheer?"

„Neen — ten minste ik niet — maar zeg me 'reis asjeblieft, hoe heet toch die bejaarde heer, die daar in den hoek woont?"

De nette vrouw kwam de deur uit, om zich te overtuigen, welke deur ik bedoelde, en zij, de pomp en ik stonden alle drie op een rij met den rug naar den ingang.

„Oh! Hij heet m'nheer Battens," zei de nette vrouw, met dalende stem.

„Ik heb juist met hem gesproken."

„Zoo!" zei de nette vrouw. „Wel! 't verwondert me dat m'nheer Battens sprak!"

„Zwijgt hij gewoonlijk?"

„Wel, m'nheer Battens is de oudste hier — dat is te zeggen, de oudste van de ouwe heeren — die hier 't langst gewoond hebben."

Zij had een gewoonte om hare handen over elkaar te wrijven als zij sprak, dat niet alleen net stond, maar ook verzoenend; ik vroeg haar toen, of ik wel eens een kijkje mocht nemen in haar kleine zitkamer? Bereidwillig antwoordde zij ja, en beiden gingen we naar binnen: zij liet de deur open, met het oog, zoo ik meen, op de maatschappelijke welvoeglijkheid. Daar de voordeur onmiddellijk in de voorkamer uitkwam, zonder eenigen tusschen-ingang, zoo was door deze voorzorg alle laster den mond gesnoerd.

Het was een sombere kleine kamer, maar zindelijk, en met een beker met muurbloemen in 't raam. Op den schoorsteenmantel waren twee pauwenveeren, een gesneden schip, een stuk of wat schelpen, en een zwart profiel met één ooghaartje; of dit portret een mannelijk of vrouwelijk wezen voorstelde, dit ging mijn verstand te boven, totdat mijn gastvrouw me eindelijk meedeelde dat het haar eenige zoon was, en „sprekend geleek."

„Hij leeft nog, hoop ik?"

„Neen, m'nheer," zei de weduwe, „hij is in China gestorven." Dit werd gezegd met een nederig gevoel, alsof dat eene zekere geographische onderscheiding op zijne moeder terugwierp.

„Als de ouwe mannen hier niet van spreken houden," zei ik, „dan hoop ik dat de ouwe dames er toch wel van zullen houden, — niet dat ik u er onder reken."

Zij schudde haar hoofd. „U ziet, ze zijn zoo kwaad geworden."

„Hoe komt dat?"

„Wel, of de heeren ons waarlijk van kleinigheden berooven, die volgens recht en billijkheid de onze moeten zijn, kan ik niet met zekerheid zeggen; doch 't gevoelen van de oudjes is, dat zij 't doen. En m'nheer Battens gaat zelfs zoo ver, dat hij twijfelt of 't met den stichter wel pluis was. Want m'nheer Battens spreekt er wel over, en heeft zoodoende naam gemaakt, en heeft dat goedkoop gedaan gekregen."

„Ik vrees dat de pomp m'nheer Battens geergerd heeft."

„Het kan zijn," hernam de nette weduwe, „maar de pomp werkt dan ook heel moeielijk. Evenwel, wat ik zoo dikwijls tot me zelf zeg, de heeren mogen 't verschil tusschen een goeie en een slechte pomp niet in den zak steken, en ik voor mij wou maar dat ik goed van hen denken kon. En de woningen," zei mijn gastvrouw, in de kamer rondkijkende, „misschien waren ze geriefelijke woningen," ten tijde van den stichter, als zijn beschouwd, en daarom moeten wij hem niet beschuldigen. Maar juffrouw Saggers kan de heeren luchten noch zien."

„Is juffrouw Saggers hier de oudste?"

„Op één na de oudste. Juffrouw Quinch is de oudste, en heeft haar hoofd heelemaal verloren."

„En ú?"

„Ik ben de jongste van de bewoners, en bijgevolg weinig in tel. Maar als juffrouw Quinch gelukkig afstapt, dan is er nog een onder me. Ook is 't niet te verwachten dat juffrouw Saggers onsterfelijk zal blijven."

„Dat is zoo. En m'nheer Battens ook niet."

„Wat de ouwe heeren aangaat," zei mijn weduwe op verachtenden toon, „die bedisselen alles maar onder mekaar. Ons beschouwen ze als een nul in 't cijfer. M'nheer Battens, als een uitzondering, heeft dikwijls aan de heeren geschreven, en heeft de zaak tegen hen staande gehouden. Bijgevolg is hij hooger opgekomen.

Maar de regel is, dat wij van de ouwe heeren niet veel notitie nemen."

Het onderwerp verder overdenkende, vond ik dat het bij overlevering een uitgemaakte zaak onder de arme dames was, dat de arme heeren, hoe goed ze ook waren, allen zeer oud waren en in een suffen toestand verkeerden. Ook heb ik ontdekt dat de jongeren en pas aangekomenen een tijdlang in Titbull en diens commissarissen geloofden, maar dat, naarmate hun maatschappelijke positie beter werd, dit hun geloof al minder en minder werd, totdat ze eindelijk Titbull en al zijn werken verguisden. Daar ik, mijn kennismaking met deze geachte dame, die juffrouw Mitts heette, voortzettende, haar bij tijd en wijle op ging zoeken, en haar bij die gelegenheid een zakje geurige thee meebracht, werd ik van lieverlede meer bekend met de innerlijke aangelegenheden van Titbull's Vrij-Woningen. Maar nooit kon ik er achter komen, wie de commissarissen waren, of waar zij waren; 't was daar ter plaatse een der zoogenaamde idées fixes om de autoriteiten op onbepaalde en geheimzinnige wijze aan te duiden als „de heeren", meer niet. De secretaris dier „heeren" was mij eens aangewezen daar hij blijkbaar bezig was de ondeugende pomp tegen de aanvallen van den ontevreden heer Battens in bescherming te nemen; doch ik ben niet in staat meer van hem te zeggen, dan dat hij er vroolijk uitzag, bij voorbeeld als een klerk van een advocaat. Ik had het van de lippen van juffrouw Mitts op een zeer vertrouwelijk oogenblik zelf gehoord, dat m'nheer Battens eens „voor de heeren was geroepen," om zijne beschuldigingen in te trekken of te bewijzen, en dat hem een oude schoen achterna was geworpen, toen hij na zijn moeielijke taak te hebben volbracht, het gebouw verliet; edoch niet vruchteloos, want toen het onderhoud met een loodgieter eindigde, werden de slapen van den heer Battens beschouwd als omhangen te zijn met den krans der overwinning.

In Titbull's Vrij-Woningen wordt het gezelschap, dat de plaats zelve zou opleveren, niet als goed gezelschap beschouwd. Een heer of dame, die bezoekers van buiten ontvangt, of op theevisites gaat, telt mee, maar bezoeker of theevisites onder de Titbullianen onderling gebracht, tellen niet mee. Zulke bezoeken zijn echter zeldzaam, wegens de inwendige ongenoegens, veroorzaakt door den emmer van juffrouw Saggers; welk huishoudelijk artikel de families in Titbull's Vrij-Woningen in zooveel deelen heeft gesplitst als er woningen in den omtrek zijn. De bijzonder ingewikkelde aard van de treurige artikelen des geloofs met betrekking tot dit onderwerp verbiedt mij, ze hier met mijne gewone duidelijkheid te vermelden, doch ik geloof dat zij toch allen uitspruitsels zijn van de wortel- en stam-vraag, te weten: heeft juffrouw Saggers eenig recht om haar emmer buiten haar woning te laten staan, ja of neen? De vraag is veel fijner gesteld geworden, maar zoo klakkeloos gezegd, kan men ze kortelijk in die woorden samenvatten.

Er zijn twee oude mannen in Titbull's Vrij-Woningen, die, naar men mij verteld heeft, elkander in de wereld, ver van deze pomp en 't ijzeren hek verwijderd, gekend hebben, toen zij nog beiden „in den handel" waren. Zij houden zich goed in hun tegenspoed en worden met groote verachting aangekeken. Zij zijn kleine voorovergebogen, wateroogige oude mannen van een opgeruimd voorkomen, en zij strompelen de plaats op en neer, bewegen hunne kinnen en spreken heel vroolijk met elkaar. Dit heeft aanstoot gegeven, en buitendien de vraag doen opperen, of zij wel gerechtigd zijn, eenige andere ramen voorbij te gaan dat hun eigen. Daar de heer Battens hen echter zijn ramen voorbij liet gaan, op den verachtelijken grond dat hunne onnoozelheid aan onverantwoordelijkheid grenst, zoo kunnen zij hun wandeling in vrede voortzetten. Zij wonen vlak naast elkaar, bij beurten lezen zij de krant hardop voor, (dat is te zeggen de nieuwste krant die zij krijgen kunnen), en spelen 's avonds kaart. Op warme en zonnige dagen is 't bekend geworden dat zij zelfs zoo ver gaan om twee stoelen buiten te zetten en bij 't ijzeren hek te gaan zitten kijken, doch daar er in Titbull's Vrij-Woningen nogal wat woorden vuil werden gemaakt over deze onfatsoenlijke manier van handelen, zijn zij er door de beleedigde publieke opinie van afgeschrikt geworden dat te herhalen. Er loopt een gerucht — doch 't kan wel kwaadsprekerij zijn — dat zij Titbull's nagedachtenis een klein beetje in eere houden, en eens te zamen ter bedevaart naar 't gemeente-kerkhof waren gegaan om zijn graf te zoeken. Hieraan is misschien het vermoeden te wijten, dat zij de spionnen „van de heeren" waren: aan wien zij verondersteld werden inlichtingen te hebben gegeven in mijn bijzijn, bij gelegenheid dat de advocaatsklerk het waagde, een goed woordje voor de pomp te doen; toen zij blootshoofds de deur hunner woningen uitkwamen, alsof hunne woningen en zij een ouderwetsch weerglas van dubbele werking daarstelden, van binnen met twee figuren van twee oude damas, en af en toe eerbiediglijk voor hem bogen. Zij worden verondersteld ten eenenmale zonder vrienden of betrekkingen te zijn. De twee oude mannen schikken zich ontegenzeglijk in Titbull's Vrij-Woningen, en ontegenzeglijk zijn zij (zooals reeds vroeger gezegd is) het voorwerp eener niet geringe verachting daar.

's Zaterdagsavonds, als daar buiten meer beweging dan gewoonlijk is, en zelfs venters met

allerlei waar hunne standplaatsen nemen en walmende lampen voor 't hek aansteken, dan geraakt Titbull's Inrichting geheel en al van streek. Juffrouw Saggers krijgt hare beroemde hartkloppingen gewoonlijk 's zaterdagsavonds en houdt ze, wat erger is, bijna den geheelen avond. Doch Titbull's fundatie is niet in staat met het rumoer op de straten, in welke phase dan ook, te wedijveren. In de Vrij-Woningen van Titbull heerscht het godsdienstig geloof, dat de menschen steeds meer voorwaarts dringen dan wel noodig is, en derhalve het voornaamste doel van de bevolking van Engeland en Wallis dit is, om u neer te werpen en op u te trappen. Zelfs van spoorwegen weten ze daar weinig meer af, dan 't geluid (iets wat, naar juffrouw Saggers' zeggen, haar door merg en been dringt, en de Staat zich diende aan te trekken); en het stuiversport is daar misschien ook onbekend, want ik heb er nooit een brief aan een der bewoners zien afgeven. Maar er is een lange, schrale, bleeke juffrouw op Nommer Zeven woonachtig, die nooit met iemand spreekt, die omringd is door een bijgeloovigen aureool van een verloren rijkdom, die hare huiselijke bezigheden in handschoenen van een werkmeid verricht en in stilte niet weinig gevierd wordt, ofschoon men haar in 't openbaar bevit; en er is iets van uitgelekt dat deze oude dame een zoon, kleinzoon, neef, of anderen bloedverwant heeft, die „Aannemer" is, en die er niets over zou malen om Titbull's fundatie tegen den grond te gooien, naar Cornwall mee te nemen, en daar weer in elkaar te zetten. Een geweldige opschudding werd teweeggebracht door 't bezoek van een reizend gezelschap in een wagentje met springveeren, dat deze oude juffrouw af kwam halen om een uitstapje mee te doen naar 't bosch te Epping, en over en weer werd gesproken wie toch van 't gezelschap de zoon, kleinzoon, neef of andere bloedverwant, de Aannemer was. Een dik, gezet heer met een witten hoed op en een sigaar in den mond was de uitverkorene: daar Titbull's fundatie echter geen andere reden had te gelooven dat de Aannemer daar was, dan dat deze man verondersteld wordt de schoorsteenen aan te kijken alsof hij ze graag omver zou willen trekken en in 't wagentje mee zou willen nemen, zoo was toch de algemeene opinie zeer weifelend in 't maken van een bepaalde gevolgtrekking. Ten einde deze moeielijkheid op te lossen wendden zij het gesprek op de erkende Schoonheid van 't gezelschap, wier kleed tot in de kleinste bijzonderheden door de oude dames werd besproken, en wier „meegaan" met een ander en schraalder persoon met een witten hoed op, de pomp (waar dat gewoonlijk werd besproken) wel maanden lang aan 't blozen had kunnen maken. Hierin bleef Titbull's fundatie aan Titbull's fundatie gelijk, want ze heeft een afkeer van alle vreemdelingen. Met betrekking tot veranderingen en verbeteringen, is ze altoos van gevoelen, dat, wat zij zelve niet noodig heeft, niemand anders van noode heeft. Doch ik geloof dat ik dit gevoelen ook wel buiten Titbull's fundatie aangetroffen heb.

Van de nederige schatten van huisraad, die de bewoners van Titbull daarin brachten, toen zij zich in die plaats van overpeinzing voor 't overige hunner dagen vestigden, behoorde het grootste en kostbaarste gedeelte aan de dames. Ik mag mij op de eer beroemen òf den drempel te hebben overschreden, òf de deur binnengekeken te hebben bij ieder der negen dames, en ik heb opgemerkt dat zij alleen een bijzondere voorliefde hebben voor 't artikel ledekanten, en geliefkoosde en ouderwetsche ledekanten en beddegoed er op nahouden als een regelmatig deel harer rust. Gewoonlijk bevindt er zich onder 't geliefkoosde eigendom een latafel; een schenkblad is er altoos bij. Ik ken ten minste twee kamers waarin een kleine theeketel van echt gebruineerd koper wedijvert met de kat in 't knipoogen naar 't vuur; en eene oude juffrouw heeft een theebus tot sieraad boven haar latafel gezet, welke bus zij voor haar bibliotheek gebruikt, en vier duodecimo deelen en een krant met een rouwrand bevat, die een verslag geeft van de begrafenis Harer Koninklijke Hoogheid Prinses Charlotte. Onder de oude heeren bestaan er zulke liefhebberijen niet. Hun meublement ziet er uit, alsof het, evenals een in onbruik geraakt Letterkundig Mengelwerk, door verscheidene handen is bijeengebracht geworden; hunne weinige stoelen zijn nooit van 't zelfde model; hunne beddelakens zijn echte vodden en zij hebben een slordige gewoonte om van hunne hoededoozen kleerenkasten te maken. Als ik van nog een ouden heer gewag maak, die bijzonder op zijn schoenborstels en fleschjes met schoensmeer gesteld is, dan heb ik al de huiselijke sieraden aan dien kant van 't gebouw opgenoemd.

Als er in Titbull's fundatie iemand sterft, dan komen de overblijvenden gewoonlijk overeen — en dit is 't eenige punt, waarin zij overeenkomen — dat de gestorvene zeker iets moet gedaan hebben, dat „de dood veroorzaakt heeft." Naar Titbull's fundatie te oordeelen, zou ik zeggen, dat de menschheid nooit zou behoeven te sterven, als ze maar oppaste. Maar ze passen niet op en ze sterven, en als ze in Titbull's fundatie sterven, worden ze ten koste van 't Gesticht begraven. Ingeval van overlijden worden er eenige voorzorgsmaatregelen genomen, krachtens welke (ik maak hier melding van, op grond dat ik de begräfenis van juffrouw Quinch gezien heb) een vroolijke lijkbezorger uit de buurt vier oude heeren en vier oude vrouwen aankleedt, ze tot een stoet

van vier paar bij elkaar hutselt en zelf vooropgaat met een groot rouwfloers op zijn hoed, en zoo nu en dan luchtig over zijn schouder heenkijkt om te zien dat er geen lid van 't gezelschap verloren raakt, of op den weg blijft liggen; alsof 't een gezelschap van oude suffe stumpers was.

Dat men van een woning afstand doet, komt zelden in Titbull's fundatie voor. Zoo bestaat er een sprookje, dat de zoon eener oude dame eens een prijs van dertig duizend pond uit de loterij trok, en spoedig met zijn eigen rijtuig naar het hek reed, met hoornmuziek achteraan, en zijn moeder ontvoerd, en tien guinjes achtergelaten heeft voor een feest. Doch ik kan dat met geen bewijzen staven, en hou het voor een Vrij-Woningen-sprookje. Het is wel opmerkelijk, dat 't eenige geval van iemand, die Titbull's fundatie heeft verlaten, mij bekend is geworden.

Ziehier hoe dat toeging. Er bestaat onder de dames een ijverige mededinging wat de fatsoenlijkheid harer bezoekers betreft. Ik heb zoo dikwijls bezoekers opgemerkt, die op zijn zondags gekleed waren, dat ik vooronderstel dat de dames hun verzocht hebben, zich zoo deftig mogelijk te kleeden, ingeval zij haar een bezoek komen brengen. Dit zoo zijnde, werd er op zekeren dag een groote opschudding teweeggebracht, doordat juffrouw Mitts een visite ontving van een Gepensioneerde uit Greenwich. Hij was een Gepensioneerde van een blufferig en oorlogzuchtig voorkomen, met eene leege mouw aan zijn jas, en hij was met buitengewone zorg gekleed; de knoopen van zijn jas waren bijzonder glinsterend, hij droeg de leege mouw van zijne jas in een smaakvol festoen en had een wandelstok in zijn hand die geld gekost moest hebben. Toen hij nu met den knop van den wandelstok aan de deur van juffrouw Mitts klopte — er zijn geen kloppers aan de deuren van Titbull's Vrij-Woningen — hoorde een naast haar wonende buur, dat juffrouw Mitts een luiden gil gaf, die veel ontroering verried; en dezelfde buur heeft later in allen ernst verklaard, dat toen hij de kamer van juffrouw Mitts binnengelaten werd, zij een smak hoorde. Zij hoorde een smak die geen val was.

Als deze Gepensioneerde uit Greenwich de fundatie verliet, dan had hij een houding over zich, die al hare inwoners er van overtuigde, dat hij weer terug zou komen. Er werd erg naar hem uitgekeken en juffrouw Mitts werd nauwkeurig gadegeslagen. Ondertusschen, als er iets was dat de ongelukkige zes oude heeren in een ongunstiger positie had kunnen brengen, dan waarin ze voortdurend verkeerden, dan was 't de verschijning van dezen Gepensioneerde uit Greenwich. Zij waren al tamelijk ineengekrompen, maar in vergelijking met den Gepensioneerde slonken zij geheel tot niet. Zelfs de oude heeren schenen hunne minderheid te gevoelen, en ootmoediglijk te weten, dat zij nooit konden hopen, zich met den Gepensioneerde te meten met al zijne krijgs- en zee-ervaringen van 't verleden, en zijn tabaksduitje van 't heden: zijn geschakeerde loopbaan van blauw water, zwart buskruit en rood bloedvergieten voor Engeland's haard en schoonheid.

Voordat er drie weken om waren, kwam de Gepensioneerde andermaal opdagen. Andermaal klopte hij met den knop van zijn stok op de deur van juffrouw Mitts, en andermaal werd hij toegelaten. Doch nu ging hij niet alleen heen; want met een hoed op, die men kon zien dat opnieuw opgemaakt was, ging juffrouw Mitts met hem wandelen, en bleef tot tien uur uit, Greenwich-tijd.

Nu was er een stilstand gekomen, zelfs in de bewogen wateren van juffrouw Saggers' emmer; onder de dames werd nergens anders over gesproken, dan over het gedrag van juffrouw Mitts, en den kwaden indruk van dat gedrag op den goeden naam van Titbull's fundatie. Men werd het eens, dat de heer Battens zich „de zaak moest aantrekken," en er werd met den heer Battens over de zaak gesproken. Deze ontevreden persoon antwoordde, „dat hij er nog geen gat in zag," en eenstemmig kwamen de dames tot de gevolgtrekking, dat hij wou wachten, totdat er zich verzwarende omstandigheden voordeden.

Hoe het nu kwam, iets wat anders wel eenigen schijn van inconsequentie had, dat juffrouw Mitts door al de dames met den nek werd aangezien, terwijl de Gepensioneerde door de dames bewonderd werd, dit doet niets ter zake. Voordat er nog een week om was, werd Titbull's fundatie door een andere verschijning verschrikt. Om tien uur 's morgens hield er een vigilante stil, waar dezen keer niet alleen de Gepensioneerde van Greenwich in zat, maar buitendien nog een Gepensioneerde van Chelsea met één been. Nadat beiden er uitgestapt waren, om juffrouw Mitts bij 't instappen van de vigilante een handje te helpen, ging de Gepensioneerde uit Greenwich haar gezelschap houden, maar de Gepensioneerde uit Chelsea ging op den bok bij den koetsier zitten; zijn houten been bij wijze van een boegspriet vooruitstekende, alsof 't eene hulde was, uit aardigheid aan zijn vriend gebracht bij 't instappen van 't huwelijksbootje. En zoo reed het rijtuig weg. Geen juffrouw Mitts kwam dien avond terug.

Wat de heer Battens, door zich de zaak aan te trekken, in deze kon gedaan hebben, vooral aangespoord door de ergernis der openbare meening van den volgenden morgen, werd door een ander verschijnsel voorafgegaan. Wat

of dat verschijnsel was? Een handwagen, voortgestuwd door den Gepensioneerde van Greenwich en den Gepensioneerde van Chelsea, beiden een pijpje rookend, en met hun dappere borst tegen 't handvastel duwende.

Dat onze Gepensioneerde van Greenwich op die manier er mee te koop liep dat hij getrouwd was en niet onduidelijk te verstaan gaf dat hij zelf en zijn vriend om de meubels kwamen van mevrouw G., de Gepensioneerde, wijlen juffrouw Mitts, ziedaar iets wat de dames in geenen deele met 't gedrag harer zuster verzoende; integendeel, men zegt dat zij nu nog eens zoo verbitterd schenen als vroeger. Niettemin, mijne bezoeken, sinds deze gebeurtenis nu en dan aan Titbull's fundatie gebracht, hebben me in mijn gevoelen versterkt, dat het een goede les was. De negen dames waren vooruitgegaan met betrekking, èn tot haar kleeding èn tot haar verstand, alhoewel het toegestemd moet worden dat zij de oude heeren tot 't laatst toe hebben veracht. Zij toonen nu ook meer belang in 't geen er buiten de muren omgaat, dan vroeger, toen ik voor 't eerst met de fundatie bekend werd. En wanneer ik ooit bij toeval met mijn rug tegen de pomp of 't ijzeren hek leun, en met een der jongere dames spreek, en dan zie dat zij bloost, dan weet ik op staanden voet, zonder dat ik omkijk, dat er een Gepensioneerde uit Greenwich is voorbijgegaan.

XXVIII.

DE ITALIAANSCHE GEVANGENE.

Dat de Italiaansche natie eindelijk en ten laatste op mocht staan uit den onuitsprekelijk onrechtvaardigen toestand waarin ze gehouden werd, dat eindelijk en ten laatste het daglicht over haar hoofd mocht verrijzen na een langen, o zoo langen nacht van verdrukking, die haar heerlijk land in 't donker heeft gehouden, — ziedaar iets dat mijn ziel vanzelf heeft aangespoord om op mijne uitstapjes naar den vreemde dikwijls op haar bodem te vertoeven. Aan die onzwervingen is een aardig klein drama verbonden, en het deel, dat ik daaraan nam, is van zoo ondergeschikten aard, dat ik 't wel mag verhalen zonder eenige vrees van verdacht te worden van zelfverheffing. Het is een verhaal, dat van A tot Z waar is.

Ik ben zooeven op een zomeravond in een zekere kleine stad, aan de Middellandsche zee gelegen, aangekomen. Ik heb mijn diner in 't logement gebruikt, en ik en de muskieten zijn gezamenlijk op straat gekomen. Het is ver van Napels; doch een lichtbruine, dikke, kleine dienstmeid aan 't logement is een Napolitaansche, en zoo allervlugst in pantomimische bewegingen, dat, in den tijd van een enkel oogenblik dien zij noodig had om mijn vraag te beantwoorden, namelijk om een paar laarzen te poetsen die ik op mijn kamer gelaten heb, zij zich van denkbeeldige borstels bedient en al de bewegingen van 't schoenenpoetsen nadoet en de laarzen aan mijne voeten zet. Niet weinig in mijn schik over hare vlugheid lach ik de vlugge kleine vrouw toe, en de vlugge kleine vrouw, die niet weinig schik heeft in mij omdat ik schik heb in haar, klapt in de handen en lacht hartelijk. Wij zijn op de plaats van 't logement. Daar de heldere oogen der kleine vrouw fonkelend naar de cigarette kijken, die ik rook, zoo waag ik 't, haar er een aan te bieden; niet minder vroolijk neemt zij ze aan, want met het zachte eind der cigarette raak ik een allerliefst kuiltje in haar mollige wang aan. Naar boven kijkende naar de vele groene tralievensters om zich te overtuigen dat mevrouw haar niet ziet, zette zij haar twee poezelige armen in haar zijden en ging op 't punt harer teenen staan om haar cigarette aan de mijne aan te steken. „En nu, lieve meneertje," zei ze, den rook op even onschadelijke als engelachtige wijze uitblazende, „ga nu maar rechtuit, sla de eerste straat rechts in, en waarschijnlijk zal u hem aan de deur zien staan."

Ik heb een boodschap aan „hem", en heb al naar hem gevraagd. Verscheiden maanden heb ik deze boodschap met mij in Italië omgedragen. Vóórdat ik Engeland verliet, kwam er op zekeren avond een zeker edelmoedig en minzaam Engelsch edelman bij me (hij is dezer dagen, nu ik 't verhaal meedeel, overleden, en ballingen hebben hun besten Engelschen vriend verloren), met dit verzoek: „als u aan een stad zoo en zoo komt, wilt u dan vragen naar een zekeren Giovanni Carlavero, die daar eene kleine herberg houdt, noem hem onverwachts mijn naam, en zie wat voor indruk dit op hem maakt!" Ik nam de taak op mij, en ben nu op weg om ze te volbrengen.

De sirocco heeft den geheelen dag gewaaid, en 't is een heete, ongezonde avond met geen zeebries. Muskieten en lichtvliegjes zijn levendig genoeg, maar de andere dieren zijn mat. De coquette liedjes van schoone jonge vrouwen met de dunste en ondeugendste stroohoeden op, die uit de geopende tralievensters liggen, ziedaar bijna het eenige dat men hoort. Erg leelijke, magere oude vrouwen met spinrokken en met een grijsachtig werk er op, dat er uitziet alsof zij bezig waren om heur eigen haar te spinnen (ik geloof dat zij eens mooi waren, maar moeielijk is 't, zulks nu te gelooven), zulke vrouwkens nu zitten op 't voetpad tegen de muren der huizen aan te leunen. Ieder die

naar de fontein is gegaan om water te halen blijft daar, en schijnt er geen idee van te hebben om weer naar huis te gaan. De vesper is voorbij, maar lang geleden is 't nog niet, want de kerk voorbijgaande, kan ik den sterken harsachtigen wierook nog ruiken. Niemand schijnt te werken behalve de koperslager. In een Italiaansche stad is hij altoos in de weer en maakt altoos een akelig leven.

Ik loop rechtdoor en kom spoedig aan de eerste straat rechts: een nauwe, stille straat, en daar zie ik een man van een tamelijke lengte met 't voorkomen van een militair in een mantel aan de deur staan. Dichter bij dezen drempel komende, zie ik dat het de drempel van een wijnhuis is; en bij 't matte licht kan ik nog juist uit het opschrift opmaken, dat die zaak gedreven wordt door Giovanni Carlavero.

Ik raak mijn hoed aan voor de figuur in den mantel, en ga naar binnen en neem plaats aan een kleine tafel. De lamp (juist zoo'n lamp als ze uit Pompeï opgraven) brandde, maar niemand was er. De figuur in den mantel is met me naar binnen gegaan en staat voor me.

„Is u de berbergier?"

„Om u te dienen, m'nheer."

„Wees zoo geed en geef me een glas landwijn."

Hij gaat naar een kleine toonbank om den wijn te halen. Daar zijn treffend gezicht bleek is, en zijne bewegingen blijkbaar die van een verzwakt man zijn, maak ik de opmerking dat ik vrees dat hij ziek geweest is. „Och, dat heeft niet veel om 't lijf," antwoordt hij beleefd en ernstig, „als 't maar niet aanhoudt: ik heb af en toe de koorts."

Terwijl hij den wijn op eene kleine tafel voor mij neerzet, leg ik mijn hand, tot zijn groote verwondering, op de zijne, kijk hem in 't gezicht, en zeg op zachten toon: „ik ben een Engelschman, en u is met een vriend van mij bekend. Herinner u maar —?" En ik noemde den naam van mijn edelmoedigen landgenoot.

Oogenblikkelijk slaakt hij een luiden gil, barst in tranen uit, en valt op zijn knieën aan mijn voeten, terwijl hij mijn beenen met beide armen omklemt en zijn hoofd naar den grond buigt.

Voor eenige jaren was deze man aan mijne voeten, wiens overkropt hart tot barstens toe opzwelt, en wiens tranen mijn kleeding bevochtigen, een galeiboef in 't Noorden van Italië. Hij was een staatkundig misdadiger, daar hij betrokken was geweest in den laatsten opstand, die tot levenslange opsluiting veroordeeld was. Dat hij in zijn ketenen zou gestorven zijn, is zeker, had een Engelschman niet bij toeval zijne gevangenis bezocht.

Het was een der slechte oude gevangenissen in Italië, en een deel daarvan was onder 't water van de haven. De plaats, waar hij opgesloten zat, was een overwelfde onderaardsche en onder 't water gelegen galerij, met een ijzeren hek aan den ingang, waardoor ze lucht en licht ontving, nu ja, maar ge moet niet vragen hoe en wat. De plaats was boven alle beschrijving smerig, en een vreemdeling had er nauwelijks adem kunnen halen, of er in kunnen zien zonder behulp van een flambouw. Aan 't bovenste eind van dezen kerker, en bijgevolg op de slechtste plaats, daar 't verder af was van 't licht en de lucht, zag de Engelschman hem voor 't eerst op een ijzeren ledekant zitten waar hij met een zwaren ketting aan vastgemaakt was. Zijn gezicht maakte op den Engelschman den indruk dat het niets gemeens had met de gezichten der booswichten wier lotgenoot hij nu was, en hij sprak hem aan, en vernam hoe hij daar gekomen was.

Toen de Engelschman uit het schrikkelijke hol weer in 't daglicht te voorschijn kwam, vroeg hij zijn begeleider, den cipier der gevangenis, waarom Giovanni Carlavero op de slechtste plaats was opgesloten?

„Omdat hij bijzonder aanbevolen is," was het nadrukkelijk antwoord.

„Aanbevolen, dat is te zeggen om te sterven?"

„Met uw verlof; bijzonder aanbevolen," was andermaal 't antwoord.

„Hij heeft een leelijk gezwel aan zijn nek, zonder twijfel veroorzaakt door 't ongemak van zijn ellendig bestaan. Als men hem blijft verwaarloozen, en als hij daar blijft waar hij is, dan moet hij er wel aan sterven."

„Neem me niet kwalijk, ik kan niets doen. Hij is bijzonder aanbevolen."

De Engelschman woonde in die stad, en hij ging naar zijn huis; doch 't beeld van dezen aan 't ledekant geketenden man maakte 't hem tot geen te-huis meer, en stoorde zijn rust en vrede. Hij was een buitengemeen teerhartig Engelschman en trok zich dezen man bijzonder aan. Hij keerde naar 't hek der gevangenis terug, en deed dit telkens en telkens weer, en sprak met den man, en vroolijkte hem op. Hij wendde al zijn invloed aan, dat de man, al was 't ook voor nog zoo korten tijd, dagelijks van zijn ledekant losgemaakt zou worden, en dat hij aan 't hek mocht komen. Het duurde een geruimen tijd, doch de positie van den Engelschman, zijn persoonlijk karakter, zijn vastheid van wil, bracht eindelijk allen tegenstand in zooverre tot zwijgen, dat het den man werd toegestaan. Toen hij nu wat meer licht op 't gezwel kreeg, stak de Engelschman door de ijzeren staven heen het gezwel door, en dit deed hem goed, en 't genas. Zijn groote belangstelling in den gevangene was tot nu toe hoe

langer hoe meer toegenomen, en hij vormde het hopelooze besluit zich zelven geheel en al aan den gevangene te wijden, en zijn uiterste best te doen dat Carlavero gratie kreeg.

Was de gevangene een roover en moordenaar geweest, had hij de een of andere niet-staatkundige misdaad bedreven, onverschillig van welken aard ook, bekend of niet, — kijk, niets gemakkelijker voor iemand die invloed had bij 't hof of bij de geestelijkheid, om voor zoo iemand gratie te verkrijgen. Maar in de gegeven omstandigheden was er niets moeielijker. Italiaansche heeren van invloed, en Engelsche heeren van invloed die met hem in aanraking kwamen, verzekerden allen den Engelschman dat zijn doel hopeloos was. Hij ondervond niets dan uitvluchten, weigering en bespotting. Van zijn staatkundigen gevangene werd er daar ter plaatse een klucht gemaakt. Het was wel opmerkelijk dat Engelsche Gesprekken en Engelsch Gezelschap op reis zich zoo ten koste van dit onderwerp vroolijk maakten, als eenig Gesprek of Gezelschap dat ten opzichte van eenig onderwerp kan doen zonder dat men gevaar loopt, er zijn kaste bij te verliezen. Doch de Engelschman bezat (en heeft zulks ook goed in zijn leven getoond) een moed, zeer zeldzaam onder ons: hij koesterde niet de minste vrees, om als een „mispunt" aangezien te worden waar het een menschlievend doel gold. Hij gaf 't dus niet op, maar hield voet bij stuk, en liet niets onbeproefd om Giovanni Carlavero op vrije voeten te krijgen. Na de operatie van 't gezwel was de gevangene weer alleronbarmhartigst geketend geworden en 't was duidelijk dat hij zijn ellendig leven niet lang meer zou kunnen rekken.

Op zekeren dag (de geheele stad was al met den Engelschman en zijn staatkundigen gevangene bekend) kwam er tot den Engelschman een zeker vroolijk Italiaansch advocaat, dien hij eenigszins kende; en hij deed hem dit zonderlinge voorstel: „Geef mij honderd pond om Carlavero's ontslag te krijgen. Ik geloof dat ik hem met dat geld vrij kan krijgen. Maar ik kan u niet zeggen wat ik met 't geld ga doen, en slaag ik, dan moet u mij nooit vragen, hoe ik 't heb aangelegd, evenmin als u me 't geld terug moet vragen als ik niet slaag." De Engelschman besloot de honderd pond te wagen. Zoo gezegd, zoo gedaan. Hij hoorde echter verder niets van de zaak. Ruim een half jaar liet de advocaat niets van zich hooren, ja liet zelfs op geenerlei wijze blijken, dat hij nog over 't onderwerp dacht. De Engelschman was toen genoodzaakt zijn woning naar een andere en meer beroemde stad in 't Noorden van Italië te verplaatsen. Met een droevig hart nam hij van den gevangene afscheid als van een verloren man, voor wien er geen bevrijding zou zijn dan door den Dood.

De Engelschman woonde in zijne nieuwe woning nog ruim een half jaar, en hoorde niets van den ongelukkigen gevangene. Eindelijk ontving hij van den advocaat op zekeren dag een koel, beknopt, geheimzinnig briefje van den volgenden inhoud: „Indien gij nog van zins zijt die weldaad te bewijzen aan den man in wien gij vroeger zulk een belang steldet, zend mij dan nog vijftig pond, en ik geloof wel dat wij tot ons doel zullen geraken." Nu, de Engelschman was al lang tot het besluit gekomen dat de advocaat een gewetenlooze afzetter was, die misbruik had gemaakt van zijn lichtgeloovigheid en van 't belang dat hij in den ongelukkigen lijder stelde. Hij zette zich derhalve neer en schreef een kort antwoord, waarin hij den advocaat te kennen gaf dat hij nu wijzer was geworden dan vroeger, en zich nu geen geld meer uit den zak zou laten kloppen.

Hij woonde buiten de poorten der stad, een mijl of wat van 't postkantoor, en was gewoon met zijne brieven naar de stad te wandelen en ze zelf op de post te doen. Op zekeren liefelijken lentedag dat de hemel buitengewoon blauw, en de zee goddelijk schoon was, ging hij op zijne gewone wandeling uit, en stak dezen brief aan den advocaat in zijn zak. Terwijl hij daarheen wandelde werd zijn ziel zeer bewogen door de pracht van 't landschap, en door de gedachte aan den langzaam stervenden, aan zijn ledekant geketenden gevangene, voor wien 't heelal hoegenaamd geen genot meer opleverde. Terwijl hij al nader en nader bij de stad kwam, waar hij den brief op de post zou doen, werd hij zeer beklemd van hart. Hij dacht bij zich zelven, of 't toch niet mogelijk was, dat deze som van vijftig pond de vrijheid teruggaf aan dat ongelukkige medeschepsel waar hij zoo erg mee begaan was, en zoo hard voor gestreden had om hem gratie te bezorgen? Hij was niet wat men een rijk Engelschman pleegt te noemen — verre, zeer verre van dat — doch hij had nog vijftig pond in reserve bij den bankier. Hij besloot ook die te wagen. Zonder twijfel heeft God hem dit zijn besluit vergolden.

Hij ging dan naar den bankier, en kreeg een wissel voor 't bedrag, en sloot dien in een brief aan den advocaat in, welken brief ik graag wou gezien hebben. Heel eenvoudig schreef hij aan den advocaat dat hij een arm man was, en wel gevoelde dat het misschien een groote zwakheid in hem verried, zooveel geld uit zijn handen te geven louter in vertrouwen op zoo'n onbestemde mededeeling; maar dat hier de bewuste som was, en dat hij den advocaat verzocht, er een goed gebruik van te maken. Deed hij dat niet, nooit zou het goed afloopen en eens zou het hem zwaar op 't hart drukken.

Nauwelijks was er een week om (de Engelsch-

man zat juist aan zijn ontbijt), daar hoorde hij eenige onderdrukte geluiden van ontroering op de trap, en Giovanni Carlavero vloog de kamer binnen en viel hem om den hals: hij was vrij!

Daar de Engelschman gevoelde dat hij den advocaat verkeerd beoordeeld had, schreef hij hem een ernstigen en dankbaren brief en bekende zijn ongelijk, met verzoek om hem mee te deelen door welke middelen en tusschenkomst hij zoo goed geslaagd was. De advocaat antwoordde hem per post: „Zooals gij weet, zijn er verscheidene zaken in ons Italië, die men liefst niet bespreken, laat staan beschrijven moet. Wij ontmoeten elkander misschien later, en dan zal ik u mededeelen wat gij wenscht te weten; niet hier, en ook nu niet." Doch die twee hebben elkaar nooit weer ontmoet. De advocaat was gestorven, toen de Engelschman mij deze taak opdroeg; en hoe de man op vrije voeten was gesteld geworden, is voor den Engelschman en voor den man zelven evenzeer een geheim gebleven, als voor mij. Doch dit wist ik: — hier was de man, op dezen zoelen avond, op zijn knieën aan mijn voeten, omdat ik de vriend van den Engelschman was; hier warén zijn tranen op mijn kleeding; hier waren zijn snikken die hem beletten te spreken; hier waren zijn kussen op mijn handen, omdat zij de handen hadden aangeraakt die zijn invrijheidstelling hadden bewerkt. Hij behoefde mij niet eens te zeggen, dat hij zich gelukkig zou gevoelen voor zijn weldoener zijn leven te mogen wagen; ik twijfel of ik ooit ware, gangbare, innige dankbaarheid der ziel, voor of na dien tijd gezien heb.

„MAAR HET OPMERKELIJKSTE WAS EEN HOND, DIEN ZIJ POEDEL NOEMDEN, TUSSCHEN AL DE KRIBBEN HEEN EN WEER LIEP, EN MET IEDER VAN DE KLEINE ZIEKEN GOEDE MAATJES WAS." (Blz. 166).

Hij werd nauwkeurig gadegeslagen, en verdacht gehouden, en had veel moeite zich uit moeielijkheden te houden. Dit, gepaard met den achteruitgang zijner wereldsche zaken, was de reden dat hij, zooals ik me nu herinner, reeds een jaar of drie zijne briefwisseling met den Engelschman gestaakt had. Maar zijn vooruitzichten waren thans wat gunstiger, en zijn vrouw, die zeer ziek was geweest, was aan de beterhand, en zijn koorts had hem verlaten, en hij

had een kleinen wijngaard gekocht, en zou ik nu wel de eerstelingen van zijn oogst van zijn weldoener mee willen nemen?" „Wel zeker wil ik dat, (zei ik hem met geestdrift), en geen druppel zal er van verspild worden of verloren gaan!"

Voorzichtigheidshalve had hij de deur dichtgedaan voordat hij over zich zelven begon te spreken, en met zoo'n heftige ontroering en met zoo'n moeielijk te verstaan Italiaansch provincialisme zich uitgedrukt, dat ik meer dan eens genoodzaakt was hem in de rede te vallen en hem te vragen medelijden met mij te hebben en wat langzamer en bedaarder te spreken. Van lieverlede bedaarde hij, en kuierde kalm met mij naar 't hotel terug. Daar ging ik zitten vóórdat ik naar bed ging en deed den Engelschman een getrouw verslag van hem: welk schrijven ik besloot met te zeggen, dat ik hem den wijn zou brengen, welke moeite het ook kostte, zonder een druppel te laten verloren gaan.

Toen ik den volgenden morgen, 't was nog vroeg, de deur van 't hotel uitging, om mijn reis voort te zetten, vond ik mijn vriend op mij wachtende met een van die groote flesschen waarin de Italiaansche boeren hun wijn bewaren — een flesch waar zoo wat een half dozijn gallons in gingen — behoorlijk met mandwerk er omheen voor des te grooter securiteit op reis. Nog zie ik hem, in 't heldere zonnelicht, met tranen van dankbaarheid in zijne oogen, zooals hij me daar niet zonder fierheid verzocht toch goed zorg te willen dragen voor deze groote flesch. (Op den hoek van een straat dichtbij stonden twee hooggekleurde zwaarlijvige monniken — die net deden of ze met mekaar praatten, maar in 't geniep hun vier booze oogen op ons gevestigd hielden.)

Hoe of hij de flesch daar gebracht had, weet ik niet; doch de moeielijkheid om ze in 't Vetturino-rijtuig te bergen, waarmee ik op 't punt stond te vertrekken, was zoo groot; en ze nam zooveel plaats in, toen ze in 't rijtuig was, dat ik maar besloot om op den bok te gaan zitten. Het laatste dat ik van Giovanni Carlavero zag, was, dat hij naast het rijtuig door de stad liep, mijn hand vasthield, die ik hem van den bok toestak, mij tevens duizenden hartelijke woorden opdroeg, die ik zijn weldoener moest overbrengen, en eindelijk naar de flesch keek die daar rustig en wel in 't rijtuig lag, terwijl 't hem was aan te zien, dat hij 't bewonderde dat zijn flesch zoo hoogst fatsoenlijk reisde, iets waar hij niet weinig over in zijn schik scheen te wezen.

En wat een onrust deze hartelijk geliefde en hooggeschatte Flesch mij nu begon te veroorzaken, weet niemand. Zij was mijn troetelkind gedurende een lange reis, en honderden mijlen ver ging zij dag noch nacht uit mijne gedachten. Over slechte wegen — en er waren veel slechte wegen — omhelsde ik haar met hartstochtelijke wanhoop. Bergen opgaande, keek ik in 't rijtuig en met schrik zag ik haar hulpeloos op haar rug liggen. Voor de deuren van ontelbare herbergen, als 't weer slecht was, zat er voor mij niets anders op dan om eerst in mijn rijtuig gezet te worden voordat ik de Flesch er in kon krijgen, en was verplicht de Flesch er eerst weer uit te laten halen voordat er eenige menschelijke hulp tot me kon komen. De Nikker van denzelfden naam zou, met dit onderscheid dat diens herinneringen allen boos, en deze herinneringen allen goed waren, een minder lastige reisgenoot geweest zijn. Ik had den heer Cruikshank als onderwerp kunnen dienen voor een nieuwe illustratie van de ellenden der Flesch. De Nationale Matigheids-Vereeniging had een Traktaatje van me kunnen maken dat klonk als een klok.

De argwaan, dien deze onschuldige Flesch gaande maakte, vermeerderde mijne moeielijkheden niet weinig. Het ging met haar als met de appeltaart in 't prentenboekje. Parma trok zijn neus er voor op, Modena stak er den draak mee, Toskanen takelde haar toe, Napels vitte er op, Rome wou er niets van weten, Oostenrijk beschuldigde haar, Soldaten wantrouwden haar, Jezuïeten maakten er een relletje van. En wat deed ik? Ik stelde een mooie Aanspraak op, waarin ik mijne onschuldige bedoelingen ten opzichte van deze Flesch uiteenzette, en leverde die in bij ontelbare wachthuizen, bij een menigte poorten voor de stad, en op iedere ophaalbrug, hoek en wal, van een compleet stelsel van fortificatiën. Vijftigmaal per dag moest ik afstappen om den verwoeden soldaten inlichtingen omtrent de Flesch te geven. In de lage en gemeene Romeinsche Staten had ik er zooveel moeite mee, om mij met mijn Flesch een weg te banen door al die vuile verbastering, alsof er waarachtig een compleet stelsel van kettersche godgeleerdheid in gebotteld was. In 't Napolitaansche land waar iedereen een spion, soldaat, priester of lazzarone was, vlogen de schaamtelooze bedelaars van alle vier soorten gedurig op de Flesch aan, en maakten ze tot een voorwendsel om mij geld af te troggelen. Boeken — boeken papier, zeg ik? Neen, riemen papier — werden met onleesbare letters volgeklad en aan alle kanten op de Flesch geplakt, en dit veroorzaakte meer afstempelen en zand opstrooien dan ik ooit te voren had gezien. Ten gevolge van welken nevel van zand het misschien niet altoos in den haak en altoos met akelige boeten bedekt was, met dat gevolg dat de Flesch teruggezonden had moeten wor-

den of althans niet verder had mogen gaan, 't geen alleen kon voorkomen worden door een lage hand te stoppen, die zonder hemd uit een versleten uniforms-mouw stak. Ik bleef echter onder alle teleurstellingen trouw bij mijn Flesch, en bleef onbeweeglijk bij mijn besluit dat ieder druppel, dien zij bevatte, de plaats zijner bestemming zou bereiken.

De laatste zuivering kostte mij een afzonderlijken berg van moeiten, ditmaal louter om den wijn zelf. Wat al kurketrekkers heb ik de militaire macht niet voor den dag zien brengen tegen die Flesch; wat al boren, lange spijkers, luchtpompen, peilstokken en onbekende proefmiddelen en instrumenten! Op sommige plaatsen hielden zij staande, dat de wijn niet kon doorgelaten worden vóórdat zij de Flesch geopend en den wijn geproefd hadden; ik bepleitte het tegenovergestelde, en dat deed ik dan door op de Flesch te gaan zitten, opdat zij 't niet, ten spijt van mij, toch zouden doen. In de zuidelijke streken van Italië veroorzaakte de Flesch nog geweldiger schreeuwen, gezichten-trekken en gebaren-maken, ja grooter heftigheid van spraak, gezicht en gebaren, dan duizend moorden in 't noorden zouden veroorzaken. Het wekte ambtenaren van gewicht uit hun bed in de stilte van den nacht. Ik heb daar een half dozijn militaire lantarens zich naar alle kanten van een groote slapende Piazza zien verspreiden, gelastende ieder lantaren een zekeren ambtenaar om op te staan, zijn steek op te zetten en de Flesch te gaan tegenhouden. Het was karakteristiek, dat, terwijl deze onschuldige Flesch zoo'n groote moeite had om van de eene kleine stad naar de andere te komen, Signor Mazzini en 't vurige kruis Italië van 't eene eind naar 't andere doorreisden.

Nochtans bleef ik bij mijn Flesch, zooals ieder fatsoenlijk oud Engelsch heer uit den ouden tijd zou gedaan hebben. Hoe meer zij zich met de Flesch bemoeiden, des te moediger ik (zoo mogelijk) werd om bij mijn besluit te volharden, dat ik ze mijn landsman onaangeroerd zou overhandigen, zooals de man, wien hij zoo edelmoedig zijn leven en vrijheid had geschonken, ze mij gegeven had. Was ik ooit stijfhoofdig in mijn leven geweest — en ik kan dat wel een paar maal geweest zijn — dan was ik dat ten gunste van de Flesch. Doch ik maakte 't tot regel om altoos een zakvol kleingeld te haren dienste te houden, en mij in haar belang nooit kwaad te maken. Aldus vervolgden wij, ik en de Flesch, onzen weg. Eens brak er wat, en dat was leelijk, op een steile hooge plaats, met de zee beneden ons, in een stormachtigen nacht toen 't allerschrikkelijkst waaide. Wij reden met vier paarden naast elkander gespannen, zuidelijke gewoonte, en hadden eenige moeite hen in te houden. Ik zat buiten, en was niet van 't rijtuig geslagen; maar geen woorden kunnen mijne gewaarwording beschrijven toen ik merkte dat de Flesch — oudergewoonte binnen in 't rijtuig reizende — de deuren open had gedrukt, en zwaar op den weg was gerold. Een gezegende Flesch, wie het altoos voor den wind ging; zij bekwam geen letsel, en wij herstelden wat gebroken was, en vervolgden zegevierend onzen tocht.

Zij hebben mij duizenden malen voorgesteld, de Flesch nu eens op deze dan weer op gene plaats te laten, en er dan later om te sturen. Ik liet mij door geen hunner overreden, en nooit heb ik de Flesch verlaten om eenig voorwendsel, overweging, dreigement of verzoek. Ik sloeg geen geloof aan eenig officieel voorschrift voor de Flesch, en niets kon mij overhalen, er een aan te nemen. Deze onhandelbare staatkunde bracht mij en de Flesch eindelijk zegevierend te Genua. Daar nam ik voor een paar weken een teeder en onwillig afscheid van haar, en droeg haar aan de zorg van een vertrouwden Engelschen kapitein op, om haar over zee naar de Haven van Londen mee te nemen.

Terwijl de Flesch op reis naar Engeland was, las ik de Scheepsberichten zoo geregeld alsof ik een assuradeur geweest was. Het weer was eenigszins stormachtig, nadat ik zelf in Engeland was aangekomen via Zwitserland en Frankrijk, en ik maakte mij erg ongerust dat de Flesch schipbreuk kon geleden hebben. Eindelijk ontving ik tot mijn groote blijdschap bericht dat zij goed en wel was aangekomen, en onmiddellijk ging ik naar St. Katharine's Docks, en vond ze daar in 't Belastingkantoor in een toestand van fatsoenlijke gevangenschap.

De wijn was geheel en al azijn toen ik hem den edelmoedigen Engelschman voorzette — misschien had hij iets van azijn toen ik hem van Giovanni Carlavero in ontvangst nam — maar geen druppel was er van verspild of verloren gegaan. En de Engelschman zei me, terwijl zoowel zijn gezicht als stem de hevigste aandoening verried, dat hij nooit wijn geproefd had die hem zoo zoet en zoo goed toescheen. En nog lang daarna sierde de Flesch zijne tafel. En den laatsten keer dat ik hem zag in deze wereld, die hem nu mist, riep hij mij ter zijde om me met zijn beminnelijken glimlach te zeggen: „onlangs spraken we nog over u aan tafel, en ik wou dat u er bij geweest was, want ik had wat Claret laten doen in Carlavero's Flesch."

XXIX.

BEPERKTE SCHOOLTIJD.

In den naasten omtrek van mijne nederige woning in Covent-Garden, even zoo goed als in de onmiddellijke nabijheid van Westminster-Abdij, de St. Paulskerk, de Parlementshuizen, de gevangenissen, de gerechtshoven en alle groote instellingen van het rijk, kan ik genoegzaam in iedere straat de ergerlijkste voorbeelden aantreffen van de verwaarloozing van kinderen. Ja, ik zou willens en wetens de oogen moeten toedrukken, om niet te bespeuren, hoe onverantwoordelijk wordt toegelaten, dat zij opgroeien tot behoeftigen, luiaards, dieven, ziekelijk naar geest en naar lichaam, ellendig voor zich zelven en de maatschappij, een schande voor de beschaafde eeuw, waarin wij leven, een beleediging voor het Christendom. Ik weet hoezeer er genoegzaam geen betoog voor noodig is, om aan te toonen, dat als de Staat, volgens zijn plicht, de zaak in ernst wilde aanvatten, en streng er voor wilde zorg dragen, dat die kinderen op jeugdigen leeftijd van de straat werden opgenomen, en behoorlijk onderwezen, het gevolg daarvan wezen zou, dat zij Engeland tot eer zouden zijn, in plaats tot schande, dat zij Engeland's macht zouden vermeerderen, in plaats van het te verzwakken, en dat er dan uit die thans zoo verwaarloosde bevolking, goede soldaten, knappe zeelui, stille burgers, en wellicht groote mannen zouden kunnen voortkomen. En ondanks die overtuiging bemoei ik mij niet met dit euvel, schoon het zoo veelbeduidend is, en bemoei ik mij wel met de beraadslagingen van het Parlement, die vaak zoo onbeduidend zijn en ik houd mij veel meer bezig met een spoorweg, die dwars over een of andere straat moet gelegd worden, dan met de belangen van zoovele gezinnen, ja geslachten, die bedreigd worden door ziekten, onwetendheid, verdorvenheid, armoede en misdaad. Doch zoo ik eene nachtelijke wandeling wilde maken in den omtrek van de markt van Covent-Garden, zou ik niet lang behoeven om te dolen, om staaltjes te ontdekken, van zooveel jeugdige gemeenheid, alsof Engeland zich bevond onder de regeering van een der Bourbons. En daartegen wordt geen ander middel aangewend dan de politie, die zoo nu en dan dat gemeene gespuis verjaagt en terugdringt naar hunne ellendige holen. Wel is er in de nabijheid een werkhuis, maar als naar gewoonte, wordt dit zoo onverstandig bestuurd, dat de kinderen die er in worden opgenomen er niet het minste nut uit trekken en er voor niemand eenig voordeel overblijft. Maar dat alles laat men voortgaan, zooals het reeds zoolang gegaan heeft, en omdat het al zoolang zoo gegaan heeft — zoo verzekeren mij de beleefdste autoriteiten — „dat alles goed gaat."

In zulk gepeins verdiept liep ik op een der laatste pinksterdagen langs den Teems en over de bruggen en keek — wel eenigermate toepasselijk op die gedachten — naar de dreggen die bij de vuile glibberige trappen hingen, om de menschen uit het water te halen en naar de talrijke gelegenheden die daar bestonden om hen in het water te doen vallen. Het doel van mijn tochtje gaf toen een wending aan mijne overdenking en ik vroeg mij zelven af:

„Ik zou toch wel eens willen weten, waardoor het kwam, dat wij op school allemaal — en wij waren er met een zeventig jongens bijeen — onoplettend werden, als wij eenige uren achtereen op onze boeken hadden zitten turen, alsof wij 't met elkaar hadden afgesproken? Waardoor kan het toch gekomen zijn, dat wij dan op eens stomp werden, dat wij niet meer konden cijferen, dat de doode talen voor ons dood bleven en dat wij de levende niet meer verstaan konden, dat het geheugen ons in den steek liet, en dat luiheid en vadsigheid ons overvielen. Ik kan mij toch niet herinneren dat wij overeengekomen waren om na het eten dommelig te worden of dat wij er behoefte aan hadden om dan een dutje te doen, of dat wij het prettig vonden om te zitten met hoog gekleurde gezichten en kloppende hoofden, of dat wij er schik in hadden, om 's middags bot en onbegrijpelijk te blijven voor wat ons 's morgens zoo helder en klaar was geweest als de dag. Neen, waarlijk wij leden er zelven door en het maakte ons onaangenaam gestemd. Ik kan mij evenmin voorstellen dat wij ons verbonden hadden, met een geheime belofte of een plechtigen eed, om de banken te hard te vinden om er langer op te blijven zitten, of om een onweerstaanbare lust te krijgen om met onze beenen te trappen en te schoppen, of met onze ellebogen en vuisten te duwen en te stompen, zoomin als om er behagen in te scheppen, dat wij een gevoel hadden alsof onze maag overladen, ons hoofd zwaar als lood was en onze ooren onophoudelijk ruischten. En toch ik herhaal het, wij ondervonden al die kwellingen en wij leden er te meer door, omdat wij immer beschuldigd werden, dat wij er zelven de oorzaak van waren. In hoeverre ik wat het geestelijke betreft, daaraan zelve schuld had, dat is een vraag, die ik wel eens zou willen onderwerpen aan een knap en kundig onderwijzer of aan een zielkundige. En wat het lichamelijke aangaat wil ik de vraag voorstellen aan professor Owen?"

Juist had ik eenige geschriften bij mij, over hetgeen men bij het onderwijs noemt: het stelsel van de halve dagen. Een dier boekjes naslaande las ik daarin, dat de ijverige heer

Chadwick, mij bij professor Owen reeds voor geweest was, en ten antwoord had verkregen, dat ik in dit opzicht geen schuld had, want dat ik mij bevond onder den invloed van mijn lichaam, en dat dit lichaam stond onder de macht van de natuurwetten, waardoor het beheerscht wordt; ten gevolge waarvan wij beiden — ik en mijn lichaam — zelfs in de school door die wetten werden in beslag genomen en ons diensvolgens moesten gedragen. Dus gerustgesteld door die beschouwing van den goeden professor, las ik verder, om het oordeel te vernemen van dien onvermoeiden heer Chadwick ten opzichte van het geestelijke deel van mijne kwellingen. Ik bemerkte, dat zijn oordeel, zoowel als dat van Sir Benjamin Brodie, Sir David Wilkie, Sir Walter Scott, en het meerendeel der verstandige menschheid, ten mijnen gunste uitspraak had gedaan. Waarvoor ik genoemden heer Chadwick, zoo deze regelen ooit onder zijne oogen mochten komen, verzoek mijne hartelijke dankbetuiging te willen aannemen.

Tot dien tijd toe toch, had ik immer in de meening verkeerd, dat dezeventig ongelukkigen, — waartoe ik ook behoord had, — zonder het zelf te weten, onwillekeurig deel hadden gemaakt van eene vereeniging van ontevredenen of samenzweerders, die na eenige onafgebrokene leeruren zich verbonden tot oproerige samenspanning. Maar thans was die verkeerde opvatting verdreven, en begaf ik mij met een gerust geweten aan mijn onderzoek naar de werking van het stelsel der halve dagen. Dit toch was het doel van mijn tochtje, gedeeltelijk per stoomboot over den Teems, gedeeltelijk met een vrij slecht ingerichten spoorwegdienst. Aan dit laatstgenoemde vervoermiddel wenschte ik zeer aan te bevelen, om in plaats van het verbodene gebruik van kolen, voortaan voor de locomotieven de voorgeschrevene coaks te bezigen; welke aanbeveling te onbaatzuchtiger is, omdat ik gedurende den ganschen rit gratis overladen werd met een massa rook en stof. Niet alleen mijne oogen, neus en ooren waren er van voorzien, maar zelfs mijne zakken, mijn zakboekje en mijn horloge was er door aangedaan.

De V. D. S. C. R. C. (anders gezegd de zeer vuile en ongeriefelijke Spoorwegmaatschappij) bracht mij tot vlak bij de plaats mijner bestemming, en spoedig bevond ik mij voor een ruim ingericht gebouw, waarin het stelsel van de halve dagen werd in praktijk gebracht, en waartoe mij dadelijk zeer beleefd toegang werd verleend.

Wat wenschte ik het eerste in oogenschouw te nemen? Ik koos de militaire oefening. „Geef acht." Terstond daarop stonden een honderdtal jongens op het bestraatte plein. Vroolijk, levendig, vlug van uitzicht, oplettend en gereed voor de commando's, die hen gegeven zouden worden. Het viel mij niet alleen op, dat zij zoo juist en stipt alles uitvoerden — vlug van oog en scherp van oor — maar ook, dat zij door hunne opgewekte stemming, het eentonige en werktuigelijke aan die oefeningen eigen, geheel deden vergeten. Er heerschte een behoorlijke samenwerking en tevens de lust om zich persoonlijk te onderscheiden. Men kon er niet aan twijfelen of de jongens er voor zich zelven genoegen in vonden. Met hunne niet gesalarieerde officieren — niet grooter dan een of anderhalf el — moest zulk een resultaat wel verkregen worden. Al hunne evolutiën waren inderdaad prijzenswaard, marschen en contramarschen, het formeeren van carrés en compagnies, het zich plaatsen in linie of in gelederen en dergelijke manoeuvres; en bij dit alles toonden zij begrip te hebben van hetgeen zij moesten uitvoeren, iets dat voor Engelsche soldaten onder de verbodene zaken schijnt te behooren, en waardoor deze jongens meer overeenkomst verkregen met hunne Fransche kameraadjes. Toen zij uiteengingen, daar men zou overgaan tot de oefeningen met de blanke wapens, — waaraan een veel geringer aantal kon deelnemen — bleven de jongens, die daarin nog geen onderricht hadden verkregen, daarbij staan om nauwlettend toe te zien, terwijl anderen zich bezighielden met gymnastische oefeningen. Aardig was het om te zien, hoe geschikt de jongens de blanke wapens wisten te voeren, en hoe stevig zij zich op de kleine beenen in de verschillende positiën konden staande houden.

Na het einde van deze les ontstond er plotseling groot rumoer en opgewondenheid. De scheepsoefening kwam nu aan de beurt!

In een van de hoeken van het plein was een nagebootst scheepsdek geplaatst met wezenlijke raas en zeilen — de groote mast ter hoogte van zeventig voet. Op het commando van den kapitein van dit denkbeeldige schip — een oude zeebonk, met een verweerd gelaat, de onvermijdelijke pruim in den mond, en de eigenaardige zeemansgang — was het tuig in een oogwenk bedekt met een zwerm van jongens. Een van de vlugste was in een oogenblik allen vooruitgeklauterd, langs de hoofdtouwen, en zat terstond rustig op de groote steng.

Terstond daarop maakten wij alles gereed om zee te kiezen. De kapitein, de gansche bemanning en ik zelf niet uitgezonderd, waren vast van meening en konden zich zoo gemakkelijk voorstellen, dat er geen oogenblik moest verloren gaan, dat de wind was omgeloopen en nu zeer gunstig was en dat wij bestemd waren om eene reis rond de wereld te doen. Alle zeilen bij! Flink op, jongens! Breng de groote ra uit! Let op de windvaan! Flink op, jongens! Vier de schooten los. Heidaar

ginder, klaar bij de brassen! Flink op, jongens, en gelijk! Vastsjorren, stuurboordszij! Pijper! kom voor en speel een deuntje! De pijper springt vooruit — de kleinste van de jongens — met zijn fluitje in de hand en een groote band om zijn voorhoofd, — doordien hij in die dagen op een steen te land was gekomen, — en speelde met al zijn macht een deuntje. Hoezee, pijper! Flink op, jongens! Nu nog een vroolijker deuntje, pijper! De pijper blaast een vroolijker deuntje en allen werden daardoor nog meer opgewekt. Ferm aanhalen, jongens! Goed gedaan! Zoo moet het gaan! Flink, flink! Zooveel zeilen bij, als ze maar kan dragen en met zoo'n gunstigen wind maken wij zeker meer dan vijftien knoopen.

Op dit zoo gunstige oogenblik van onze reis riep ik op eens: „een man over boord" (die hier wel niet in het water, maar op het zand was gevallen); maar hij was dadelijk binnengehaald en had zich niemendal bezeerd. Toen zag ik dat de kapitein zelf op eens over boord was, doch ik maakte er nu geen alarm meer van, want het ongeval scheen hem niets te deeren. Spoedig kwam ik tot de overtuiging, dat de kapitein zeker tot het geslacht der amphibiën moest behooren, want hij sprong zoo herhaaldelijk buiten boord, om naar de jongens omhoog te kijken, dat hij waarlijk zich meer in het water, dan op het dek bevond. Hij was trotsch op zijn bemanning, en het was vermakelijk om de verschillende commando's te hooren, die voor de landrobben, zooals ik, geheel onverstaanbaar waren, maar die voor de jongens duidelijk en begrijpelijk bleken te zijn. Maar, wij mochten ons niet voorstellen dat onze reis voortdurend zoo voorspoedig blijven zou. Het weer veranderde. Het werd slecht, en later stormachtig, en vrij onverwacht waren wij op eens in gevaarlijken toestand geraakt. Misschien eene miswijzing van de kaarten — zeker toch iets dat heel verkeerd is — want wij zitten midden in de branding, jongens, en wij drijven naar lager wal. De kapitein deelde dat ontmoedigende bericht met zoo bezwaarde stem mede, dat de kleine pijper geen lust had om een vroolijk deuntje te blazen, maar stil en treurig met het fluitje onder den arm bij het roer bleef staan; doch spoedig herkreeg hij zijne tegenwoordigheid van geest. In de moeielijke oogenblikken, die nu volgden, toonden de kapitein en de bemanning elkaar ten volle waardig te zijn. De kapitein schreeuwde zich wel geweldig schor, doch bleef zich zelven geheel en al meester. De man aan het roer deed al wat in zijn vermogen was en „alle hands boven" luidde het bevel, daar iedereen moest helpen, om te trachten het schip te doen wenden, — uitgenomen de pijper, van wien ik bespeurde dat hij, juist op een der kritiekste oogenblikken, iets in zijn vestzakje borg, hetwelk ik stellig vermoed dat zijn testament geweest moet zijn. Op dit oogenblik stootte het schip. Ik kan wel niet verklaren dat ik het zelf gevoeld heb, maar ik zag den kapitein zoo dikwerf van, en weer op het dek springen, dat ik daaruit wel besluiten moest, dat het schip vreeselijk stampte en stootte. Ik ben geen zeeman genoeg, om al de manoeuvres te kunnen beschrijven, waardoor wij gered werden, maar zeker is het, dat de kapitein hoe langer hoe schorder, en hoe langer hoe rooder werd, en de equipage hoe langer hoe vlugger; en dat hunne pogingen met het beste succes werden bekroond, want enkele minuten slechts na de eerste alarmkreet was het schip afgebracht en ging alles weer vlot, waarvoor ik recht dankbaar was, schoon ik het eigenlijk niet begreep en er alleen uit opmaakte, dat het in den laatsten tijd niet met alles vlot gegaan moest hebben. Wij kregen nu het land in het gezicht. Wij zetten daar koers heen, met de wind dwars van ons en de man aan het roer meermalen aflossende om iedereen zijn wacht te laten doen. Wij liepen de haven onder gunstige omstandigheden binnen, reefden de zeilen, brasten de raas vierkant, maakten schoon schip, ruimden alles op, en zoo eindigde onze reis. Toen ik bij het heengaan den kapitein lof toebracht zoowel voor hem zelf als voor zijne bemanning, vertelde hij mij, dat al zijne manschappen zich in tijd van gevaar zouden kunnen redden, daar zij goed onderricht hadden genoten, zoowel in het zwemmen als duiken; en hij voegde er bij, dat de jonge zeeman, die zoo vlug naar de groote steng was geklauterd, daarin bijzonder uitmuntte, daar hij even flink in het duiken als in het klimmen was.

Thans wachtte mij eene nieuwe verrassing, daar ik op eens een militair muziekkorps zag verschijnen. Ik had mij nog een oogenblik bezig gehouden met de hangmatten van de bemanning te bekijken, toen ik zeer verwonderd opzag, daar het was alsof verscheidene groote koperen muziekinstrumenten plotseling twee beenen hadden gekregen en zich haastten om op het plein te komen. Maar nog grooter werd mijne verwondering, toen de groote trom, die ik zoo even nog rustig in een hoekje had zien staan, zich ophief en met vier beenen voortstapte. Dichterbij komende keek ik over de groote trom heen en zag ik twee jongens er achter loopen (voor één was de trom te zwaar) en tevens, dat ieder van die groote muziekinstrumenten door een der jongens werd voortgedragen, en dat zij zich gereedmaakten die te gaan bespelen. De jongens waren allen gekleed in een nette uniform, — ook de pijper was er bij, die echter nu een ander instrument had opgevat — en stonden in een kring voor hunne muzieklessenaars, zooals de gewoonte is bij de militaire

muziekkorpsen. Zij speelden een paar marschen, daarna „Cheer, Boys, Cheer" en „Yankee Doodle" om op echt vaderlandsche wijze te besluiten met het volkslied. De uitvoering was zeer goed en het was niet te verwonderen, dat de jongens, die niet tot het muziekkorps behoorden, met het grootste genoegen er naar luisterden.

En wat gebeurde er toen? Wel, het was, alsof zij door al den wind uit die groote blaasinstrumenten, mij hadden gedreven naar een groote leerkamer, waar zij, begeleid door een klein orgel, een krachtig koorgezang aanhieven ter eere van een mooien zomerdag. Mijn kleine vriend, de pijper, deed ook hierbij weder zoo zijn best, dat men niet kon bespeuren, dat hij zijn longen door het fluitspel eenigszins vermoeid had; en de gansche bemanning van het denkbeeldige schip was nu even druk in de weer om de toonladder op en neer te klimmen, als zij straks bezig geweest was op de touwladders tusschen het want. Daarna vereenigden wij ons in een kreet, ter eere van den Prins van Wales, met zooveel geestdrift, dat ik voor mij, bij het einde, hijgde om weer op adem te komen. Na dit alles verdeelden zij zich in klassen, om met opmerkelijke helderheid zich aan de mondelinge lessen te wijden, alsof zij nog niets hadden uitgevoerd en niet gewoon waren om zich ooit met iets anders bezig te houden.

Laat ik er maar over zwijgen, hoe ik gevaar zou geloopen hebben, om bij menige vraag ergerlijke bokken te schieten, zoo ik mij niet wijselijk op den achtergrond gehouden had, of mij zelven het voorkomen gegeven van een begrip en vaardigheid die ik volstrekt niet bezat. Bereken het kwadraat van vijf, vermenigvuldig dit met 15, deel het door 3, trek er 8 van af, vermeerder het met vier dozijn, geef dan op hoeveel pence het bedrag is, en zeg hoeveel eieren daarvoor te verkrijgen zijn, berekend tegen drie farthings per stuk. Die som is op zijn best opgegeven of een twaalftal kleine jongens geven daarvan de oplossing. Door velen geheel verkeerd, door anderen bijna goed, door sommigen gedeeltelijk zeer juist uitgewerkt tot zij, blijkbaar door de haast, in een of andere fout waren vervallen. Geheel geslaagd was er nog niet een, maar let eens op dat kereltje daar, die al zijn vestknoopen schijnt te baat te nemen, om hem in de berekening op weg te helpen, en die de buil op zijn voorhoofd bleef wrijven alsof de verlangde cijfers daaruit zouden te voorschijn treden. Het is mijn zeer waarde vriend — als hij mij veroorlooft hem zoo te noemen — de pijper. Met den rechterarm opgeheven, ten teeken dat hij met de som gereed is, met den rechtervoet voorop gezet, geeft hij de juiste oplossing. Daarop hernemen arm en voet de gewone plaats en mijn vriend met de buil trekt zich terug om op een nieuw voorstel te wachten. Neem het kwadraat van 3, vermenigvuldig het met 7, deel het door 4, tel er 50 bij, trek daar 13 af, vermenigvuldig het met 2, verdubbel het, geef bedrag op in pence, en zeg hoeveel halve pence. Wijs als de slang (serpent) is de vier voet hooge bespeler van dit instrument, die den rechterarm dadelijk opheft; en hiermee eindigen de rekenkunstige oefeningen. Vertel nu eens iets, over Groot-Brittannië, de voornaamste voortbrengselen, de havens, zeeën en rivieren, en deel een en ander mee over kool, ijzer, katoen, hout, tin en terpentijn. De gansche klasse toont nu opgestokene armen, maar een van de vlugsten is altijd de pijper, een van de verstandigsten de serpent, en de leden van het muziekkorps munten allen uit. Bij voorbeeld de „bekkens" geeft nu en dan een kletterend antwoord; zeker in sympathie met zijn instrument. Al die sommen en vragen werden onvoorbereid opgegeven, door iemand, die de jongens nooit geëxamineerd had. Ook ik werd uitgenoodigd om iets op te geven. Schoorvoetend kom ik er toe om te vragen: hoeveel geboortedagen telt iemand, die geboren is op den 29 Februari, op zijn vijftigste jaar? Allen bemerken dadelijk dat het een strikvraag is, en de pijper gaat geheel naar den achtergrond, om daar stil en rustig te overdenken. Maar de serpent maakt dadelijk de snedige opmerking, dat de man, in al die jaren, maar één geboortedag gehad heeft, want iedereen heeft immers maar één geboorte- en één sterfdag? Ik schaamde mij over de onjuist gestelde vraag en verbeterde die onmiddellijk. Na eenige oogenblikken van bedenking, verneem ik twee of drie antwoorden, waaronder dat van de „bekkens", die met schetterende stem „zes" roept, zonder eigenlijk te weten waarom; en daarop verschijnt zeer zedig de pijper uit zijne stille afzondering, weer met uitgestrekten arm en voet, en rood gewreven buil, en antwoordt: „Twaalf en dan blijven twee jaren over."

Nu volgde het onderzoek in de school van de meisjes, zoo wat op dezelfde manier en met dezelfde gunstige uitkomst. Misschien ware het wel te wenschen geweest, dat de kweekelinge bij het onderwijs wat voorkomender was geweest, want geloof mij, mijn waardste, een stuursch oog en een strak gezicht zijn geen krachtige hulpmiddelen, zooals, naar het schijnt, uwe meening is. Zoowel de jongens als de meisjes schreven zeer goed, niet alleen bij het kopieeren, maar ook bij het dicteeren; beiden konden zij koken, waren in staat hunne kleederen te verstellen, en hielden alles netjes en zindelijk in orde, terwijl de meisjes eenige kennis hadden van de huishouding. Reeds in de liedjes van de bewaarschool, die ik ook bezocht, heerschte orde en regel, en zelfs vond

men die eenigermate in de kinderkamer, waar mijn wandelstok mij onder groot gejuich werd afgenomen, en waar „de Dokter" — een medicus van twee jaar, die zijn titel verkregen had, doordien hij op de stoep van een apotheek gevonden was, — mij met groote ingenomenheid en voorkomendheid ontving.

Reeds vóór lang waren deze scholen bekend als uitmuntend ingericht; lang vóór de invoering van den beperkten schooltijd. Ik bezocht hen reeds twaalf of vijftien jaar geleden, maar sinds de toepassing van het halve dagen-stelsel is het bewezen, dat het beter is de scholieren achttien dan zes en dertig uren per week met het onderwijs uit boeken bezig te houden en dat zij daardoor veel beter vorderden dan volgens de oude manier. De goede invloed van de muziek op al de kinderen was vooral opvallend geweest; en daarenboven is er aan het stelsel nog een ander groot voordeel verbonden, namelijk de besparing van geld en van leerjaren. Het laatste is vooral van zooveel belang, daar kinderen van arme ouders in den regel spoedig worden genoodzaakt, om door hun arbeid iets bij te brengen tot de kosten van de huishouding.

Wat voert men nu daartegen aan. Vooreerst, dat dit alles waar kan zijn, maar dat zekere plaatselijke omstandigheden of een bijzondere geschiktheid der kinderen zullen meegewerkt hebben, om zulke uitkomsten te bezorgen — of wel, dat dit alles waar kan zijn, maar dat het vrij kostbaar zal wezen — en eindelijk — dat dit alles waar kan zijn, maar wij hebben geen bewijzen, mijnheer, geenerlei bewijzen.

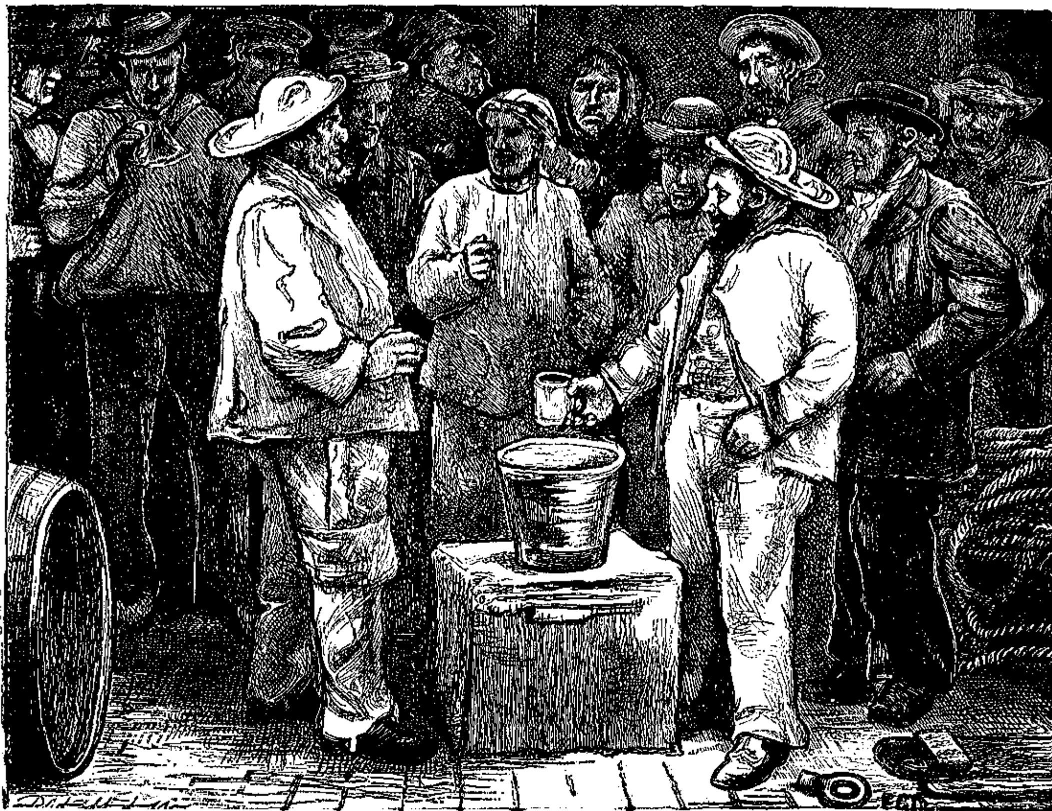
Wat is er nu op al deze bezwaren te antwoorden? Vooreerst betreffende die plaatselijke omstandigheden, en bijzonder geschikte kinderen. Acht men dan Limehouse Hole zoo iets van een paradijsje voor kinderen? of zou men meenen, dat de wettige en onwettige afstammelingen van de bevolking, van die vrij arme en verwaarloosde wijk, zulk een uitgelezen soort van scholieren zouden kunnen opleveren? Toch liggen deze scholen juist in Limehouse, en zijn het de armenscholen van de Armenvereeniging te Stepney.

Ten tweede, over het kostbare. Zou men het te kostbaar noemen, als al de uitgaven voor bezoldiging van de onderwijzers en hun onderhoud, in één woord alles, kunnen bestreden worden door eene wekelijksche bijdrage van zes pence per leerling? En veronderstel eens dat er geen zes pence, maar slechts vijf voor noodig waren? Doch zelfs dat behoeft men niet, de kosten beloopen niet meer dan iets meer dan vier pence!

En nu het derde bezwaar. Geen bewijzen, geenerlei bewijzen. Is het dan geen bewijs genoeg, dat er door dit stelsel meer en beter onderwezene kweekelingen en hulponderwijzers gevormd zijn dan door de oude manier? Levert het geen bewijs op, dat bij de mededinging tusschen het oude en nieuwe stelsel de leerlingen van het beperkte stelsel het winnen van de eerste klasse eener gemeenteschool, volgens het oude stelsel? Is geen overtuigend bewijs te vinden in het feit, dat de jongens, die voor de zeevaart worden opgeleid, zoozeer gezocht zijn, voor de koopvaardijvloot, dat de beste kapiteins liever deze jongens voor niet aan boord nemen, dan andere voor wie men hen £ 10 premie betaald? Niet alleen wordt dus die uitgaaf bespaard, maar de jongens worden daardoor bewaard om in verkeerde handen te vallen, daar het menig gezagvoerder alleen te doen is, om de premie te verdienen, en hij zich in het minst niet gelegen laat liggen aan de opleiding der jongens. Even gezocht zijn de jongens bij de Koninklijke Marine, waaraan zij ook de voorkeur geven, „omdat daar alles zoo netjes en ordelijk toegaat." Is het geen verblijdend bewijs, als de gezagvoerders verklaren: „Wij kunnen van uwe jongens niets meer verlangen?" Is er nog verder bewijs noodig na de mededeeling van het volgende feit? Eens kwam de eigenaar van een schip de school bezoeken, en vertelde, dat toen hij op een zijner laatste reizen met zijn schip het kanaal uitstevende, en een van de schooljongens onder zijne equipage had, de loods zich liet ontvallen, dat het beter zou zijn een der kleine zeilen in te halen. Zonder een verder commando af te wachten en onopgemerkt door den loods, klimt de jongen dadelijk naar boven, en haalt het zeil in. Een oogenblik later keek de loods naar boven en vroeg: „Zoo is 't al gedaan? wie heeft dat karreweitje op zich genomen?" „Die kleine jongen dáár," antwoordde de scheepseigenaar, „wij hebben hem vóór een paar dagen aan boord gekregen." „Zoo! en waar heeft die jongen zijne opleiding verkregen?" Die jongen nu, was nimmer op zee geweest, en zelfs nooit aan boord van een wezenlijk schip! Is het noodig om als verder bewijs nog bij te brengen, dat de Vereeniging meer aanvragen ontvangt ter plaatsing van jongens bij de militaire muziekkorpsen, dan waaraan zij kan voldoen — dat er in drie jaren tijds 98 jongens daarheen vertrokken zijn — dat er zich twaalf van hen bevinden bij hetzelfde regiment — dat de kolonel van dit regiment schreef: „Wij hebben nog plaats voor zes jongens, het zijn uitstekende kereltjes" — dat bij een der regimenten een der jongens tot korporaal is bevorderd — en dat vele directeurs van verschillende koraalvereenigingen aanzoek deden, „omdat die jongens zoo geschikt, zoo stipt, zoo gehoorzaam en zeer ordelijk waren." Voor mij zelven heb ik nog veel meer bewijzen verkregen, doch ik acht mij niet bevoegd die mede te deelen of

namen te noemen van hen, die nu zeer goede betrekkingen in de maatschappij vervullen, en toch vroeger zaten op de banken van de armenscholen der Vereeniging te Stepney.

Dat er zeer goede soldaten uit deze scholen te voorschijn zijn gekomen, zal wel onnoodig zijn hier nog bij te voegen, te minder daar zooals gewoonlijk, de meeste jongens voorliefde voor het militaire leven gevoelen. Een van hen kwam op zekeren dag de oude school en de vroegere kameraads nog eens opzoeken, in de blinkende uniform van een cavalerist, met sporen aan, en door zulk een aantrekkelijk uiterlijk werden de jongens zoo ingenomen, dat er lang niets begeerlijkers in hunne oogen was, als om in een cavalerieregiment te worden geplaatst. De meisjes zijn zeer geschikt voor de betrekking van dienstboden, en zijn er zeer op gesteld om nu en dan in de oude kamers en zalen terug te komen, daar met de oude leermeesteressen een kopje thee te drinken, te luisteren naar de muziek en nog eens te kijken naar het oude schip, dat zijne masten ver boven de omliggende daken en schoorsteenen uitsteekt. De gezondheidstoestand van de kinderen is zoo bijzonder gunstig — dank zij de regelen die daarvoor in acht worden genomen, en die even gunstig blijken te werken, als die ten opzichte hunner opvoeding — dat men, toen de heer Inspecteur Tufnell zijn eerste rapport daarover had opgemaakt, veronderstelde, dat hij ondanks zijne ondervinding, zich te zeer had laten innemen en daardoor tot een te gunstig resultaat gekomen was, of wel dat hij zich grovelijk moest vergist hebben. Wat het zedelijk gehalte aangaat, lichamelijke straf wordt niet toegepast — waarheidsliefde staat op den voorgrond. Toen het schip pas was opgericht, werd aan de jongens verboden om in de masten of raas te klimmen, zoolang de netten er niet onder gespannen waren, die daar aangebracht zijn tot voorkoming van ongelukken. Doch enkele van hen konden den lust niet weerstaan om in den mast te klauteren, en 's ochtends in de vroegte klommen zij uit het raam en sloegen geen acht op het verbod. Ongelukkig viel een

„DAN STAAT DE BOOTSMANSMAAT MET HET KLEINE BLIKKEN MAATJE IN DE HAND, GEREED BIJ DEN EMMER MET RUM EN WATER." (Blz. 170).

hunner en was oogenblikkelijk dood. De jongens moesten allen bijeenkomen en de President-Directeur sprak hen aldus aan: „Gij weet allen, welk een vreeselijk ongeluk er is voorgevallen, en eveneens dat dit het gevolg is van een verregaande ongehoorzaamheid. Jongens, ik weet nog niet, hoe er tegen de schuldigen zal gehandeld worden; beloven doe ik niets, maar ik heb u allen hier doen komen, omdat ik weten wil, wie de schuldigen zijn. Jongens, gij weet, hoe u altijd voor oogen wordt gehouden, om steeds en immer de waarheid te zeggen. Ik wil de waarheid weten. Waar zijn de schuldigen?" Terstond na die toespraak traden de overtreders van het verbod te voorschijn, en zonderden zich van hunne makkers af.

Nu is het waar dat die Directeur zich reeds sinds jaren met hart en ziel — en het blijkt uit het bovenstaande met welk een goed hart en welk een edele ziel — aan de inrichting had gewijd, en nog steeds daarin volhardt. Eveneens moet erkend worden, dat de inrichting in het bezit is van een uitnemenden meester, en dat ook niet vergeten mag worden, hoe de scholen van de Armenvereeniging te Stepney niet zóó gunstig zouden kunnen gewerkt hebben, zonder de medehulp van de Commissie van Toezicht, die bestaat uit een tal van ernstig en menschlievend gezinde mannen, geheel doordrongen van het gewicht hunner betrekking. Maar waarom zouden anderen het voorbeeld van die edel denkende mannen niet kunnen volgen, waarom zouden andere vereenigingen en staats-instellingen daarin geen prikkel vinden tot een edele wedstrijd? Hoe gemakkelijk zouden wij er dan toe komen — mits ontaarde ouders dan ook genoodzaakt werden hunne verwaarloosde kinderen naar de school te zenden — om de straten van Londen te bevrijden van dat ellendige schouwspel dat zich nu nog zoo vaak aan onze oogen vertoont — duizenden kinderen van wie, in tegenoverstelling met de liefelijke woorden des Heeren, niet gezegd kan worden: „hunner is het koninkrijk der Hemelen" maar wel: „hunner is het rijk des Duivels." Wanneer zullen de straten van Londen vrij zijn van dit euvel, en wanneer zal de maatschappij zich niet langer te verwijten hebben, dat niet genoeg gedaan werd, om dit kwaad te overwinnen?

XXX.

EEN KLEINE STER IN HET OOSTEN.

Gisterenavond doorbladerde ik de beroemde „Doodendans", en vandaag komen al die plaatjes mij weer in het geheugen, hoewel veel eentoniger en naargeestiger dan de origineele. Ik verbeeldde mij, langs de straat het rammelende geraamte te zien voortstappen, maar het gaf zich niet de minste moeite, om zijn magere knokken eenigszins te verbergen. Het speelde niet op de fluit, het schikte zich niet op met bloemen of pluimen, het hulde zich niet in een wijden tabbaard of mantel, noch zat het aan een feestdisch of bij den beker, of met de dobbelsteenen in de hand, of voor de volle geldkist. Niets van dit alles. — Het was een dor, leelijk en schraal geraamte, dat zich langzaam langs de straat voortsleepte.

Het was op een regenachtigen Novemberdag dat de straten, tusschen Ratcliff en Stepney, oostwaarts van Londen, die op de rivier uitloopen, het tooneel waren van dien onvermakelijken doodendans. Het is daar een warnet van straten, stegen, pleintjes, vol van ellendige woningen, waarvan de kamers verhuurd worden. Een geschikt verblijf voor vuiligheid, oude lompen, en gebrek. Een ware woestenij bewoond door zoovelen, die of slechts bij uitzondering of in het geheel geen werk kunnen vinden. Het zijn dan ook geen bepaalde handwerkslieden, die daar wonen, het zijn niet dan werklieden, arbeiders uit de dokken, sjouwerlieden, kolendragers, ballast-werkers, houthakkers en waterdragers. Maar ondanks het gemis aan een vast inkomen, bestaan zij toch en zien er geen bezwaar in, om een huishouden op te zetten.

Het leelijke geraamte had toch hier ook in een enkel opzicht zijn spotlust bot gevierd. Het had op de muren oproepingen voor de verkiezingen geplakt, die natuurlijk alleen dienden tot een spel voor wind en regen, en spoedig aan flarden waren gereten. Het had zelfs op de luiken van een vervallen huis met krijt den staat van de stemming vermeld. Het bezwoer de vrije en onafhankelijke kiezers (bittere ironie in die woorden) om te stemmen voor den heer Die en voor den heer Dat. Daarin vooral niet nalatig te zijn, zoo zij nog eenige waarde hechtten aan den stand der partijen en belang stelden in de nationale welvaart (zaken die mijns inziens voor hen niet van bijzonder belang konden zijn), maar getrouw op te komen om eenparig hunne stemmen uit te brengen op den heer Die, zoowel als op den heer Dat; die beiden zooveel zouden bijdragen tot een beteren staat van zaken. Waarlijk niet een van de dansers, uit den oorspronkelijken Doodendans, heeft ooit zoo gruwzaam en wreed gespot, als het geraamte zich hier veroorloofde.

Ik overdacht bij mij zelve, welke de grootsche plannen konden zijn, die de heeren Die en Dat, en met hen hun geheele partij, gemaakt hadden, ter beteugeling van het moreele en physieke verval, van zoovele duizenden

(wie zal het getal noemen?) hunner landgenooten; ter verschaffing van nutte werkzaamheid, voor zoovelen die werk vragen om te kunnen blijven bestaan; ter gelijkere verdeeling van de belastingen, tot ontginning van zooveel nog woest liggend land, vergemakkelijking van de landverhuizing, en vóór alle dingen ter verbetering in de opvoeding van het aankomende geslacht, om daardoor eene voortdurende vermeerdering van nationale zwakheid te veranderen in eene vermeerdering van nationale kracht.

Over al deze hoopvolle verwachtingen peinzende, sloeg ik een steegje in, om daar in een paar woningen eenig onderzoek te doen. Het was een nauw straatje, met een blinden muur aan den eenen kant. De buitendeuren van de huisjes stonden bijna allen open. Het eerste het beste trad ik binnen en klopte aan de kamerdeur: „Kan ik binnenkomen?” „Zeker, kom u maar binnen, mijnheer.”

De vrouw die de kamer bewoonde — eene Iersche — had hier of daar van een werf eenige groote brokken hout gehaald, en was juist bezig, om die in den overigens ledigen haard te stoppen, en daarop een paar ijzeren potten aan de kook te maken. De eene was met wat visch, de andere met aardappelen gevuld. Bij het geflikker van het opvlammende hout, ontdekte ik in het vertrek een tafel, enkele gebrokene stoelen en eenige nesterijen van aardewerk ter pronk op den schoorsteenmantel. Eerst nadat ik aan die halve duisternis een beetje gewend was geraakt, en reeds een poosje met de vrouw had gesproken, bespeurde ik in een hoek van den vloer een bruin verwarden stapel, die ik begreep — door vroegere ondervinding hierin reeds wijs geworden — dat als een bed moest dienen. Er scheen iets op neer gegooid te zijn, en ik vroeg wat dat was?

„Het is een ongelukkig schepsel, dat hier inwoont, mijnheer, hetwelk daar ligt; ze is er slecht aan toe, mijnheer, en dat is ze al zoolang geweest. Heel slecht er aan toe, en beter zal ze ook wel nooit meer worden, mijnheer! Slapen doet ze den heelen dag, mijnheer, en 's nachts dan is ze altijd wakker, 't is van het lood, mijnheer.”

„Van wat?”

„Van het lood, mijnheer! Heuschelijk, mijnheer, 't is van de loodwitfabriek. Daar kunnen de meisjes achttien pence 's daags verdienen, als zij er zich op toeleggen en er slag van hebben en er veel werk is, en nu heeft zij het loodgift, mijnheer. De eene krijgt dat wat vroeger als de andere, mijnheer, maar er is er haast geen een die er vrij van blijft; dat is al naar iemands gestel is, mijnheer, de een is zwak, de ander is sterk; maar haar gestel, mijnheer, is zóó slecht er voor als het maar zijn kan. Zij heeft eene verzwering in de hersens, mijnheer, en ach! daar lijdt zij zoo'n pijn door. Ja, zoo is het, mijnheer, wel treurig, maar zoo is het.”

De zieke begon te kreunen, de vrouw boog zich over haar heen, maakte een zwachtel van het zwerende hoofd los, en om wat licht in de kamer te krijgen en daarnaar te kunnen zien, wierp zij de achterdeur open, die uitkwam op een der kleinste en ellendigste binnenplaatsjes, die ik ooit gezien had.

„Dat komt ook al van het loodgift, mijnheer, en zoo ligt ze nu nacht en dag, mijnheer, het arme schepsel! De pijn, die zij lijdt, is verschrikkelijk, en God weet, dat mijn man nu al vier dagen op straat heeft geloopen om werk te zoeken, waar hij nu al weêr op uit is, mijnheer, maar er is geen werk te krijgen, mijnheer, en wij hebben geen brand en geen voedsel, als dat beetje daar in den pot, en de laatste twee weken niets meer verdiend dan tien shillings! God zij ons genadig, mijnheer! Want wij zijn doodarm, mijnheer, en dan in dit weer en in die kou.”

Ik had mij vast voorgenomen, om bij al dergelijke bezoeken nimmer iets te geven, hoe zwaar mij dit ook mocht vallen, daar ik beter vond dit later aan de behoeftigen te zenden. Ik deed dit met opzet, om hen op de proef te stellen en ik moet erkennen, dat ik zelden bemerkte dat men er op rekende, dat ik de beurs voor den dag zou halen. Wel spraken zij graag en veel over hunne benarde omstandigheden en was het duidelijk te zien, dat mijne belangstelling hen goed deed, maar zij vroegen nimmer om geld, noch toonden zich teleurgesteld, als zij niets kregen.

De vrouw had nog eene gehuwde dochter, die op de kamer boven haar woonde, en die naar beneden kwam om ook een praatje te maken. Zij vertelde, hoe zij dien morgen reeds vroeg naar de loodwitfabriek gegaan was, om daar geplaatst te worden, maar zij was niet geslaagd. Zij had vier kinderen, haar man was sjouwer, maar hij scheen al niet veel meer werk te kunnen vinden dan haar vader. Zij was een Engelsche en zij scheen vroolijk en opgeruimd van aard; zoowel in hare als in haar moeders kleeding, hoe armelijk ook, was nog een zekere netheid te bespeuren. Zij was geheel bekend met het verschrikkelijke lijden van dat arme zieke meisje, en met al de gevaren van de loodvergiftiging; evenzeer met de verschijnselen die daarmeê gepaard gingen, en waaraan men zien kon of de ziekte erger werd. Dat alles had zij lang genoeg bijgewoond. Zij zei, dat de stank in de fabriek zoo erg was, dat men moeite had om er niet bij neêr te vallen — en ondanks dit alles, zou zij er toch weêr heen gaan om zich opnieuw aan te bieden. Wat kon zij beter doen? Liever achttien pence daags te verdienen, zoolang

als zij het kon uithouden, — al liep zij daardoor ook gevaar van besmet te worden en verlamd te geraken, — dan de kinderen van honger te zien omkomen.

Een smerige donkere kast vlak bij die achterdeur en dat vuile plaatsje, had een tijdlang gediend tot slaapplaats voor dat ongelukkige zieke schepsel, maar nu het weêr huiverig en koud werd, en de lakens en dekens in den lommerd gebracht waren, had men haar hier gelegd, waar zij nacht en dag moest doorbrengen. De vrouw, haar man, de zieke, en nog een paar anderen, lagen allen op dien bruinen verwarden stapel, de een naast den ander, om zoodoende elkaar nog wat te verwarmen.

„God zegene u, mijnheer, en u wordt nog wel bedankt, mijnheer," was de zegenbede en de welgemeende dankbetuiging, die mij bij mijn vertrek werden toegevoegd.

Eenige straten verder bezocht ik een andere kamer, eveneens in de onderste verdieping. Ik vond daar een man, met zijne vrouw en vier kinderen, gezeten rond een waschtobbe, die men omgekeerd had, om als tafel te kunnen dienen en waarop hun middagmaal was geplaatst, dat bestond uit brood en slappe thee. In den haard was niet veel meer te bespeuren dan enkele uitgebrande kolen, en in de kamer stond een ledekant, waarin een bed met een deken lag. De man stond niet op, toen ik binnenkwam en evenmin zoolang ik daar vertoefde, maar boog beleefd zijn hoofd, toen ik mijn hoed afnam, en op mijn verzoek om hem een paar vragen te mogen doen gaf hij ten antwoord: „wel zeker, waarom niet." Aan beide zijden van de kamer bevond zich een raam, er zou dus geschikte gelegenheid geweest zijn om voor luchtverversching te zorgen, maar om de kou buiten te houden had men die vensters dicht toegestopt, en daardoor was er in het vertrek een atmosfeer om er ziek van te worden.

De vrouw zag er vlug en verstandig uit, en ging naast haar man staan, die naar haar opkeek alsof hij hare hulp noodig had. Het bleek mij spoedig, dat hij erg doof was. Hij had een traag en onnoozel uiterlijk en scheen zoo wat dertig jaar oud te zijn.

„Wat is zijn ambacht?"

„Mijnheer vraagt wat of je ambacht is, John?"

„Ik ben ketelwerker," zei de man met zulk een versuft gezicht, alsof de damp uit een kokende ketel hem in de oogen was gevlogen.

„U begrijpt wel, mijnheer, dat hij maar een arbeider is, een van de mindere werklui," meende de vrouw er te moeten bijvoegen.

„Heb je nu werk?"

Weêr keek de man zijne vrouw vragend aan.

„Mijnheer vraagt of je nu werk hebt, John?"

„Werk," herhaalde de man met groote verbazing beurtelings zijne vrouw en mij aankijkende, „wel neen, ik!"

„Ach, neen, hij heeft geen werk," bevestigde die vrouw, droevig op man en kinderen een blik werpende.

„Werk?" zei de ketelwerker nog eens, en keek in de lucht, en toen naar mij en vervolgens naar een der kinderen, dat naast zijn knie stond, alsof hij ergens de gewenschte ketel zou ontdekken, waaraan hij zou kunnen werken. „Werk! ik wilde wel dat ik werk had, maar in drie weken tijds heb ik maar één dag verdienste gehad!"

„En waar heb je dan al dien tijd van bestaan?"

Een oogenblik kwam er een zweem van bewondering en van dankbaarheid over het gelaat van den zoo genoemden ketelwerker. Hij strekte den arm uit de korte mouw van zijn grof kaal buisje, wees op zijne vrouw en zei: „Door haar toedoen."

Ik weet niet meer wat hij vertelde van de ketelmakerij, en hoe het kwam dat het daarmee zoo slap ging, en waarom hij geloofde, dat het met die zaak verliep, en dat er nooit meer drukte daarin zou komen.

Het deed mij goed, de opgeruimde bedrijvigheid van de vrouw op te merken. Zij werkte voor een magazijn van gemaakte kleederen, zij maakte broeken en buizen. Zij nam een van de buizen en lag het, om het mij te laten zien, op het ledekant, — het eenige meubel in het gansche vertrek, waarop men iets kon neerleggen. — Zij vertelde mij, wat daarbij haar werk was, en hoe dan later door de machine het overige gedaan werd. Zij berekende dat zij, na aftrek van hetgeen zij moest besteden, aan garen en belegsel, voor ieder buis iets meer kreeg dan tien pence, en dat zij in iets minder dan twee dagen een buis kon afwerken.

„Maar u begrijpt, ik krijg het niet dadelijk van het magazijn, en dus moet er nog wat af voor degeen, die mij het werk bezorgd."

Maar waarom dan niet liever zich direct tot den magazijnhouder gewend? Wel, dat ging niet, want die haar die bestelling bezorgde, bleef voor het goed bij het magazijn aansprakelijk. Als zij genoeg geld had, dan zou zij ook wel direct goed kunnen verkrijgen, en dus meer verdienen, maar daarvoor was wel een paar pond noodig, om als onderpand af te geven, en zooveel geld had zij niet; dus moest zij zich wel getroosten, om die korting af te staan, want die haar aan werk hielp, moest er toch ook iets aan verdienen, en zij moest zich tevreden stellen met iets meer dan tien pence per buis. Met zekere welbespraaktheid legde zij mij dat alles uit, terwijl daarbij wel een beetje zelfvoldoening voor den dag kwam, doch zonder dat zij een enkele klacht deed hooren. Zij vouwde het buis op; ging weêr naast haar

man bij de waschtobbe zitten en hervatte haar sober maal. Hoe sober was dat maal, hoe onbeholpen die tafel, hoe onoogelijk die ruwe kopjes, hoe haveloos was die vrouw gekleed, met een kleur als eene Hottentotsche, en blijkbaar had zij behoefte, zoowel aan goed voedsel als aan flinke reiniging, en toch ondanks dat alles, ondanks die schamele omgeving, zat die vrouw daar met eene zekere waardigheid, als gevoelde zij dat man en kinderen geen andere hulp en toevlucht hadden, dan die zij geven kon. Toen ik hen verliet, keek de man droevig naar haar op, alsof hij meènde dat zij alleen in staat was om hem nog ooit betere dagen als ketelwerker te bezorgen.

Toch had dit gezin nooit om bedeeling gevraagd, als éénš toen de man, door een ongeluk, buiten staat geraakt was om te werken.

Enkele huizen verder kwam ik in een kamer op de eerste verdieping. De vrouw maakte eenige verontschuldiging, dat ik juist op zulk een ongelegen tijd kwam. Het was zaterdag, en zij was bezig met de kleeren van de kinderen in een pan op den haard uit te koken. Er was letterlijk niets anders te vinden, waarin zij die kleeren zou hebben kunnen stoppen. Geen aardewerk of tinwerk, geen emmer noch kuip. Een paar oude aarden potten, een gebroken bus en enkele kapotte kisten, die voor stoelen moesten dienen. Een klein hoopje kolen was in een hoek van den vloer bijeengeharkt, en daarbij en in een kast, die open stond, lagen eenige vodden en lompen. In een anderen hoek stond een krakende rustbank, waarin een man op zijn rug lag, met een gescheurd zeemansbuis aan, en een hoed van geolied leer en met een groote achterklep voorzien, over het gezicht getrokken. Het vertrek was letterlijk zwart van het vuil, zoo erg, dat men eer zou gemeend hebben dat het de kleur van de verf was.

Terwijl ik daar zoo tegenover die vrouw stond, die bezig bleef met het schoonmaken van de kleeren der kinderen, — waarvoor zij niet eens een stukje zeep beschikbaar had — had ik ruimschoots gelegenheid om alles nog eens goed op te nemen, hoewel ik schijnbaar er geen acht op sloeg. Ik zag nu nog, dat er een stuk brood in een kast lag en dat een oude rok hing over de deur, waardoor ik naar binnen gekomen was, en dat hier en daar op den vloer stukken verroest ijzer lagen — die afkomstig schenen te zijn van oude werktuigen — en een gebroken kachelpijp. Een van de kinderen stond er naar te kijken en een paar anderen zaten op een kist bij den haard; het kleinste zag er niet onaardig uit en werd door de anderen dikwerf gezoend, terwijl zij er met speelden.

De vrouw zag er al even haveloos uit als die, welke ik pas verlaten had, en had ook zoo iets van een Hottentotsche. Maar haar gelaat, eene zekere levendigheid in haar geheele voorkomen en nog zoo'n overblijfseltje van een kuiltje in hare wangen, deden mij haar onwillekeurig vergelijken bij eene der vroegere actrices van het Adelphi Theater.

„Vertel mij eens: wat doet uw man voor de kost?"

„Hij is kolendrager, mijnheer," zei zij zuchtend met een blik naar het bed.

„Is hij zonder werk?"

„Ach, ja, mijnheer, hij kan altijd zoo moeielijk werk vinden en nu moet hij daarbij nog te bed blijven liggen."

„Het zit mij in de beenen," riep de man van uit het bed. „Ik zal ze u eens laten zien." Dadelijk begon hij de doeken los te maken, waarin zijne beenen gewikkeld waren.

„Hebt ge nog oudere kinderen?"

„Eene dochter, mijnheer, die naait voor de lui, en een jongen, die allerlei werk doet wat hij maar vinden kan. Zij is nu op haar naaihuis, en hij is er op uit om werk te zoeken."

„Wonen zij ook hier?"

„Zij slapen hier, mijnheer. Zij verdienen niet genoeg, om huur te kunnen betalen, en daarom komen zij hier slapen. Die huur, mijnheer, dat is zoo'n bezwaar! En die is nu al weêr opgeslagen — nu al zes pence in de week — door de hoogere belasting. Wij zijn een week ten achter en onze huisheer heeft daarover al erg gebromd en aangegaan, en hij dreigt dat hij ons de kamer zal doen afzetten. Ik weet niet hoe wij ons redden zullen."

De man in het bed riep toen op klagenden toon: „Kijk nu eens naar mijne beenen. Zie eens, ze zijn opengegaan en zoo erg gezwollen. Ik heb me onder het werk er zoo erg tegen gestooten."

Hij bekeek een poos zijne beenen — die er waarlijk leelijk en ontstoken uitzagen, — en toen hij zag, dat er niet veel acht op werd geslagen, wikkelde hij die weêr in de doeken, zoodat ze veel hadden van kaarten, die op stokken gerold waren, en ging weêr zwaarmoedig op zijn rug liggen met den grooten hoed over het gezicht getrokken, zonder zich verder te bewegen.

„Slapen je oudste zoon en dochter in die kast?"

„Ja," antwoordde de vrouw.

„Met de kinderen?"

„Ja, we kruipen bij elkaar voor de warmte. Wij hebben niet veel dek."

„En heb je niets meer om te eten, dan dat stuk brood dáár?"

„Niets anders. De andere helft hebben wij van morgen opgegeten. Ik weet niet wat er van ons worden zal."

„En is er geen uitzicht op verbetering?"

„Als mijn oudsten jongen vandaag iets verdient, dan zal hij dat wel te huis brengen,

dan hebben wij voor van avond nog wat om te eten, en schiet er misschien nog iets over voor de huur, en anders weet ik niet wat er van komen moet."

„Dat is wel bedroevend."

„Ja, mijnheer, 't is hard om zoo te moeten leven, heel hard. Wees voorzichtig op de trap, mijnheer, want die is kapot. Goedendag, mijnheer."

Dit gezin had een ergen afschrik voor het werkhuis, en het ontving geenerlei onderstand.

In een andere kamer, in nog een ander huis, vond ik eene zeer geschikte vrouw, met vijf kinderen, het jongste nog een zuigeling en zij zelve onder behandeling van den armendokter. Daar haar man ziek in het hospitaal lag, had de Armenvereeniging, tot onderhoud van haar en hare vijf kinderen, eene wekelijksche bijdrage van vier shillings en vijf brooden toegestaan. Ik denk toch dat, als de heer Die en de heer Dat en al hunne partijgenooten in het parlement er eenmaal toe komen om de belasting meer gelijkmatig te verdeelen, die vrouw in den Doodendans zal te voorschijn treden met wat meer bedeeling.

Het was mij na dit tooneel van ellende onmogelijk meerdere onderzoekingen in het werk te stellen, want hoe ik er meê vertrouwd ben, ja, bijna eenigszins verhard, om de ontbering te aanschouwen, die de volwassenen en meer bejaarden moeten verdragen, mijn hart ontzinkt mij en ik word week, zoodra dit kinderen treft. Het is zoo schokkend, die kinderen te zien, nog zóó jong en toch al zóó ernstig, zóó stil, en zóó schraal. Hoeveel erger nog, als zij ziek worden en sterven te midden van al die ellende. En toch, aan hun dood te denken, dat kan ik zonder weemoed, maar er aan te denken, dat zij zóó moeten lijden in hun leven en zóó rampzalig sterven, dat breekt mij het hart.

Ik ging dus langs de rivier terug naar Ratcliffe, en sloeg een zijstraat in, om weêr bij den spoorweg te komen, toen mijn oog viel op een opschrift, dwars van den weg: „Kinderziekenhuis van Oost-Londen". Op dat oogenblik was er geen aankondiging, die mij welkomer kon zijn dan juist dit opschrift. Ik stak den weg dwars over en begaf mij terstond daarheen.

Ik vond spoedig het Kinderziekenhuis. De vliering en de zolders van een oud pakhuis waren daarvoor op de minst kostbare en eenvoudigste wijs in gebruik genomen. In de vloeren waren valluiken, waarlangs goederen waren op en neer gehaald; de planken van de zolders waren uitgesleten door de zware lasten die zij te dragen hadden gehad, en door de zware voetstappen, die daar zoo menigmaal dreunend waren neergezet. Holle ruimten, zware balken en lompe trappen verhinderden of bemoeielijkten den toegang. Maar toch, het was daar overal luchtig, frisch en zindelijk. Het is waar, ik zag niet veel liefelijks in de zeven en-dertig kribben, want de gevolgen van een uitgeput en uitgemergeld gestel zijn vaak nog in het tweede en derde geslacht merkbaar, maar zij waren hier zooveel doenlijk geheeld en verzacht. De kleine lijders werden zacht en liefelijk toegesproken; behendig en kiesch toonde eene nette dame mij de uitgeteerde en vermagerde armen en beenen, en als zij dit deed, werden die schrale handjes meestal liefkoozend naar haar toegestoken.

Eén van de kleinste had een kopje, dat mij deed denken aan Rafaëls engelenkopjes. Het kleine hoofdje was verbonden, want het schepseltje had water in de hersens en of dit niet genoeg was, was het ook lijdende aan een hevige ontsteking, waardoor het van tijd tot tijd zacht kermde of kreunde, echter zonder zich in het minst ongeduldig te toonen. Zijne wangen en kin waren nog redelijk gevuld, en hadden een regelmatig fraai beloop, en de groote heldere oogen kon men met recht zeer mooi noemen. Toen ik aan het voeteneinde van zijn kribje stond, vestigde het die mooie oogen op mij, met dien zonderlingen, veelbeteekenenden blik, waardoor wij vaak bij zeer jonge kinderen worden getroffen; zoolang ik daar bleef staan, hield het onafgebroken zijne oogjes op mij gericht, zelfs dan, als het door pijn gekweld dat zacht kreunende geluid deed hooren. Het was of dat kleine schepseltje mij smeekte, dat ik toch alles zou doen, wat in mijn vermogen was, om dit ziekenhuis, waar het zoo liefderijk verpleegd werd, in ruimeren kring bekend te doen worden en het aan alle weldenkende menschen aan te bevelen. Ik nam de magere vingertjes in mijn hand, streelde het over het gezichtje, en deed bij mij zelven de plechtige gelofte, dat ik die kinderbede vervullen zou.

Het gebouw was gekocht, en voor het tegenwoordige doel ingericht, door een heer en eene dame, jonggehuwden, die er zich in hadden gevestigd, en het niet alléén beheerden, maar tevens zorgden voor de geneeskundige behandeling. Beiden hadden genoegzame kennis opgedaan van genees- en heelkunde; hij als chirurgijn in een der groote Londensche hospitalen. Zij, door hare ijverige studiën, die bekroond waren door menig goed geslaagd examen, en doordien zij later, tijdens het heerschen der cholera, als ziekenverpleegster in betrekking was geweest.

Niettegenstaande zij door hunne jeugd en hunne talenten gelegenheid genoeg hadden kunnen vinden om zich elders te plaatsen, niettegenstaande alles, wat hen hier omringde, hen tegen moest staan, en de gansche buurt in strijd was met hunne meer beschaafde ontwikkeling, hadden zij zich toch hier gevestigd. Zij woonden ook in het ziekenhuis, en hunne kamers waren op de eerste verdieping. Als zij daar aan tafel

zaten, konden zij zelfs de minste kreet der kleine lijders vernemen. Een piano, boeken, het teekengereedschap van mevrouw, en alles wat tot de inrichting van eene beschaafde huishouding behoort, was in dat ruwe gebouw evenzeer te vinden, als de ijzeren kribben van de zieke kinderen. Maar, zooals de passagiers op een schip, waren zij genoodzaakt zoo zuinig mogelijk met de beschikbare ruimte te zijn; dus moest de helpster, die te zorgen had voor het afgeven der geneesmiddelen — iemand die tot hen gekomen was niet om de verdienste, maar geheel uit liefde voor het edele doel — slapen in een hoek van de eetkamer en had niets dan een kast, om zich te wasschen en aan te kleeden.

Maar hoe aardig wisten zij zich in alles te schikken, en van alles het meeste voordeel te trekken; zij hadden er zoo'n schik in om te vertellen hoe zij hier wat hadden bij gemaakt, en dáár iets hadden weggebroken, en ginds iets hadden veranderd. Hoe aardig konden zij praten over de kachel die ze gekregen hadden voor de zitkamer, en vooral over het prettige, om 's avonds de spreekkamer te veranderen in een gezellige huiskamer. Zij waren er zeer over uit, dat de gelegenheid dáár zeer geschikt was; alleen bleef het altijd een groot bezwaar, dat er vlak achter het gebouw zich een groot kolenplein bevond. „En dit is onze equipage, die wij van een goed vriend ten geschenke ontvingen en die ons van bijzonder veel dienst is." Met die woorden wees men mij op een zieken wagentje, waarvoor men in een donker hoekje, onder de trap, juist plaats genoeg had kunnen vinden om het te bergen. Overal zag men gekleurde prenten, gedeeltelijk afgewerkt, om later gevoegd te worden bij een menigte dergelijke, die reeds aan de muren waren opgehangen. Nog hadden zij dien eigen morgen een verwonderlijk figuur van een houten vogel gekregen met een onbestaanbare kop, die als men op een knopje drukte, zich bewoog en die dus als iets zeer merkwaardigs werd beschouwd; maar het opmerkelijkste was een hond, dien zij poedel noemden, een leelijk, raar dier, dat tusschen al de kribben heen liep en met ieder van de kleine zieken goede maatjes was. Dat dwaze beest — eigenlijk ook al een soort van geneesmiddel voor de kinderen — hadden zij — wel eigenaardig — op zekeren avond, half dood bij de deur gevonden, het opgenomen en bijgeholpen en sedert dien tijd was het er altijd gebleven. Een van de bewonderaars zijner innerlijke deugden had het mormeldier begiftigd met een halsband, waarop te lezen stond: „Beoordeel Poedel niet naar zijn uiterlijk." Poedel kwispelde vroolijk met zijn staartje over het kussen van een der ziekbedjes, toen hij ook op mijn gemoed met dat opschrift een beroep scheen te doen. Toen het ziekenhuis in Januari van dit jaar geopend werd, meende men, dat het eene inrichting van weldadigheid was, en dat men dus recht had, om er te worden opgenomen en aanmerkingen te maken, als iets niet naar den zin was. Spoedig kwam men tot beter inzicht en werd men er des te dankbaarder door. De moeders van de zieke kinderen maken dikwerf gebruik van de uren, die tot het bezoeken der kinderen zijn toegestaan. Vaders komen gewoonlijk alleen 's Zondags. Eene vaste gewoonte schijnt het onder de ouders, zeker wel niet goed te keuren, maar toch, mijns inziens, treffend en verklaarbaar, om de kinderen terug te vorderen zoodra zij bemerken, dat zij op het punt zijn van te sterven. Zoo was eens op een ruwen avond een jongetje weggehaald, dat aan een hevige ontsteking lijdende was, en later weder teruggebracht, waarna het door de uiterst zorgvuldige oppassing toch herstelde, zoodat toen ik het zag, het een vroolijk knaapje was geworden, dat veel zin in zijn boterham scheen te hebben.

Slecht voedsel en ongezonde woonplaatsen zijn wel de voornaamste oorzaken van meest al de ongesteldheden van deze kinderen. Goed voedsel, zuivere lucht en zindelijkheid zijn dus de beste hulpmiddelen voor hun herstel. Na hun vertrek uit het ziekenhuis blijven de herstelde patiënten nog onder toezicht en worden zij nu en dan genoodigd om daar te komen eten. Dikwerf geeft men ook eenige van die uitgehongerde schepseltjes plaats aan tafel, al zijn zij niet ziek. De heer en de dame, die zich met de leiding van de inrichting hadden belast, waren beiden geheel bekend met alles wat de gezinnen betrof van de zieke kinderen, zelfs van de karakters en de omstandigheden van hunne buren, en dat alles werd nauwkeurig genoteerd; zij waren reeds lang tot de overtuiging gekomen, dat menschen, die langzaam maar zeker tot armoede geraken, en daardoor hoe langer hoe meer vervallen, toch altijd alles in het werk stellen, om zelfs voor hen dit zooveel doenlijk te verbergen.

De verpleegsters in het ziekenhuis waren alle van jeugdigen leeftijd, zoo wat tusschen de negentien en vier-en-twintig jaar. Hoe beperkt de ruimte is, toch vinden zij hier, wat zij vaak in groote koopsteden missen, ieder hun eigen vertrek, waar zij afzonderlijk konden eten. Het moet tot hunne eer gezegd worden, dat zij zich tot hunne betrekking aangetrokken gevoelen meer door het belang, dat zij in de kinderen stellen, en door het medelijden met die arme schepsels, dan wel door eenige andere overweging of aanleiding. Eene van de meest uitstekende had daar kort bij gewoond, in eene zeer bevolkte buurt, en wist dus hoeveel behoefte er aan hulp was. Het was een japonnennaaister, zoo iets van eene modiste. Het ziekenhuis kon haar niet meer dan twaalf pond 's jaars toekennen, en daarom

achtte de bestuurderes zich verplicht, haar onder het oog te brengen, dat zij zich zelve zeer benadeelde en veel meer zou kunnen verdienen door bij haar vroegere vak te blijven. Maar zij wilde daar niets van hooren, en meende dat zij nergens nuttiger zou kunnen werkzaam zijn noch zich gelukkiger zou gevoelen; zij wilde dus de kinderen niet verlaten. En zij is gebleven. Toen ik langs eene der verpleegsters ging, was die juist bezig een van de kleinste jongens te wasschen. Zij zag er daarbij zóó tevreden uit, dat ik mij even ophield om er naar te kijken. Het kereltje, dat zij onderhanden genomen had, was maar een gewoon gezichtje, een rond bakkesje; het ventje deed alle moeite, om met zijn ingezeepte, gladde handjes zijn neus te grijpen, en keek hoogst ernstig uit de waschkuip naar mij op. Maar na het eindigen van de waschkuur, zeker hoogst tevreden dat die vervelende bezigheid was afgeloopen, maakte hij zulke aardige grimassen, lachte mij zoo vroolijk toe, dat ik daarin ruim vergoeding vond voor al de akeligheden, die ik dien morgen gezien had.

Jaren geleden werd in Parijs een tooneelspel opgevoerd, onder den titel van „De Kinderdokter". Toen ik afscheid nam van den kinderdokter uit dit kinderziekenhuis, zooals hij daar voor mij stond, met een zwarten das, een los toegeknoopt jasje, het nadenkend gelaat, met een massa donker zwaar haar omgeven, zware wenkbrauwen, en een klein snorretje, scheen hij mij toe de verwezenlijking te zijn van het ideaal, dat de fransche schrijver ons in dat stuk had te zien gegeven. Maar geen romanschrijver heeft nog, bij mijn weten, een paar menschen durven te schetsen, zóó levende, als dit jong getrouwde paar in het kinderziekenhuis van Oost-Londen. Ik keerde uit Ratcliff terug, per spoortrein van Stepney tot aan het hoofdstation in Fenchurchstraat. Mogen velen zich opgewekt gevoelen, om dien weg in tegenovergestelde richting af te leggen, en daarna verder mijne voetstappen te volgen.

XXXI.

AAN BOORD.

Sedert mijn laatste verslag ben ik voortdurend reizende gebleven in het belang van de firma „Gebroeders Tot Nut van 't Algemeen". Ik beijver mij steeds voor die zaak, maar daar ik geen orders opdoe, of courtage tracht te verdienen, zoo heb ik weinig kans hen veel voordeel te bezorgen, tenzij deze verslagen en schetsen daartoe iets mochten kunnen bijbrengen.

Voor ongeveer een half jaar bevond ik mij aan boord van een stoomboot, in de haven van New-York, lui, droomerig en vadsig. Uit al de fraaie stoomschepen, die daar lagen, had ik mijne keus bepaald op de „Russia", kapitein Cook van de Cunard Line, bestemd naar Liverpool. Goed schip, ferme kapitein, flinke uitrusting — wat bleef mij dus te wenschen over? Niets anders, dan een voorspoedige overtocht. Voor zeeziekte behoefde ik niet bevreesd te zijn. In den loop der jaren had die kwelduivel — de zeeziekte, — mij verlaten, tegelijk met een menigte andere goede zaken, maar helaas! zonder andere kwellingen mee te nemen — dus het vooruitzicht voorspelde niets waarover ik mij behoefde te bekommeren.

Wel zou ik, eenige oogenblikken vroeger, in navolging van Sterne, hebben kunnen uitroepen: „En toch, Eugenius" — bij die woorden mijn voorste vingers met een ernstig gebaar op zijn mouw leggende, — „En toch, Eugenius, is 't treurig voor mij U te moeten verlaten; van U, mijn waarde Eugenius, te scheiden, om naar een ander land te trekken! Want waar kan ik een beter vinden dan dit, waar Gij zijt en waar ik Elise kan vinden, of, als Gij er niet tegen hebt, laat ons haar dan liever Anna noemen, Eugenius?" Ik zeg, dat ik dat zou hebben kunnen doen, maar Eugenius was vertrokken, en ik had het niet gedaan.

Het was schemeravond, en ik bleef op het stormdek de langzame bewegingen gadeslaan van het schip, dat gereed was om den boeg naar Engeland te wenden. Het was een mooie Aprildag, en de heerlijke baai vertoonde zich in al hare schitterende schoonheid. Het had dagen achtereen gesneeuwd, alle straten waren er door overdekt, maar wel inzonderheid scheen dit het geval met die, waar langs mijn weg mij voerde, want ik herinnerde mij den tijd niet, dat ik met droge voeten in huis gekomen was. Maar in de laatste dagen waren de neêrvallende vlokjes, die nog deden denken aan den winter, vervangen door neêrvallende dropjes, die het lieve beeld van de lente te voorschijn riepen. De sneeuw verdween voor den invloed van een heldere lucht en van de heerlijke zonnestralen, en ook dien dag was de liefelijke gloed over land en zee uitgestort, en schitterde alles als door een gloed van gouden en zilveren vonken omgeven.

Het schip was ruim voorzien van bloemen. Het schijnt wel, dat de voorliefde die in Mexico voor bloemen heerscht, naar Noord-Amerika is overgewaaid, want men vindt hier overal bloemen, in weelderigen overvloed, doch wat hiervan zij, zeker is het, dat wij hier aan boord als afscheidsgroet zulk een menigte van ruikers en bloemen ontvingen, dat de klene officiershut op het dek, die door mij was afgehuurd, er geheel mede overladen was, en wel een tuintje geleek, terwijl

er nog ruim genoeg overbleef, om ook de salons er genoegzaam van te voorzien. Die heerlijke bloemengeur — laatste herinnering aan het land dat wij zouden verlaten, — vermengd met de frissche zeelucht, oefende een verrukkelijken invloed uit en stemde toch tot een weemoedig gepeins. De bemanning was druk in de weer met het bijzetten der zeilen; de schroef begon met krachtige slagen te werken, het schip kreunde en kraakte, eer het zich voor goed in beweging stelde, en ik verviel in een mijner droomerijen, was, waar en hoe dan ook?

Het was Zondag, het woei hard, was het op de uitreis? Ik weet het niet meer, wat komt dat er ook op aan? Er zou godsdienstoefening worden gehouden. Wat was het prettig, om de scheepsklok te hooren luiden en te denken aan de kerkklokstonen; en om te zien, hoe de gansche equipage bijeenkwam, allen in de zondags-plunje, met glad geschoren, helder gewasschen gezicht en schoone handen. Maar wat gebeurde er toen? Iets zoo onuitsprekelijk dwaas

„EN TOEN NADERDE DAT ALLERAARDIGST SCHEPSELTJE, DIE FATALE VOETLAMPEN."
(Blz. 180).

en was spoedig geheel daarin verdiept geraakt. Weldra wist ik niet meer goed te onderscheiden of ik het zelf was die hier lag, of wel een ander vreemd, geheimzinnig schepsel, maar het vermoeide mij spoedig om daar lang over te denken. Wat kon het mij ook schelen of ik het was, dan wel een ander? En wat zou die ander, dat geheimzinnige wezen, er om geven, of hij het was of ik? En wat deed het er toe, of ik van al wat me nu te binnen schoot, niet juist bepalen kon wanneer en waar het had plaats gehad? Het was immers genoeg, dat het gebeurd en belachelijks, dat het stuurschste gezicht zich niet effen zou hebben kunnen houden. Het was een gek tooneel! Ongeveer zeventig passagiers zaten rond de tafels en het salon, met de gezang- en gebedenboeken voor zich. Het schip slingerde erg. Men wachtte in stilte. Maar de predikant kwam niet. Men wist dat een jong geestelijke zich aan boord bevond, en dat hij aan den kapitein, op diens verzoek, beloofd had, de leiding van de godsdienstoefening op zich te nemen. Men bleef wachten en het schip begon hoe langer hoe erger te slingeren. Op eens wor-

den een paar schuifdeuren wijd opengerukt en kwamen twee flinke hofmeesters binnen, met den predikant in hun midden. Het had er veel van of een dronken kerel naar een politie-bureau werd opgebracht. Wederom eene algemeene stilte, terwijl de slingeringen van het schip steeds vermeerderden. De hofmeesters doen hun best om goed staande te blijven, maar zij kunnen er niet in slagen, om den predikant in evenwicht te houden. De predikant laat het hoofd hangen, tracht achteruit te loopen, en schijnt bepaald weêr naar beneden te willen, terwijl de hofmeesters even bepaald voornemens schijnen te zijn, om dit niet toe te laten, maar hem te noodzaken plaats te nemen voor den leeslessenaar in het salon. Door die pogingen geraakt die lessenaar aan het glijden over de lange tafel, en bonst, beurtelings rechts en links, tegen verschillende van de gemeenteleden, die aan de tafel gezeten waren. Op dit oogenblik worden de schuifdeuren — die zorgvuldig door een paar andere botteliers gesloten waren — weder opengerukt, en vertoont zich geen geestelijke, maar een zeer wereldsch heer, blijkbaar onder den invloed van geestrijk vocht, en roept schor: „Joe, waar blijf je?" Hij bemerkt dat hij iets ongepast gedaan heeft, verontschuldigt zich door te zeggen: „O! ik wist niet... neem mij niet kwalijk," en tuimelt door de deur. Inmiddels heeft de gansche gemeente zich verdeeld in verschillende groepjes of afdeelingen — iets dat bij heel vele gemeenten gewoonlijk plaats grijpt — ieder groepje glijdende en wankelende, en alle erg tegen het kleinste aandringende, dat dan ook het eerste in een hoek van het salon werd neêrgedrukt. Hevige beweging van het schip! Alle hoeken van het salon, als zoovele toevluchtsoorden, gezocht en gevuld, en de zoo straks vereenigde gemeente, scheen nu als ten zeerste verdeeld en uiteengerukt. De beide hofmeesters doen eindelijk een gewaagden sprong, en het gelukt hen, den predikant te brengen in het midden van het salon vlak voor den mast, waar hij de armen stevig om heen slaat. De hofmeesters glijden het salon uit, en zij laten den predikant in die houding achter, het aan hem overlatende, om de zaken met zijne gemeente op de best mogelijke wijze te schikken.

Weer een anderen zondagmorgen. Toen zou een van de officieren bij den dienst voorgaan. Hij las op waardige wijs, en alles ging zeer indrukwekkend toe, tot op het oogenblik, dat wij de zoo gevaarlijke en zoo geheel onnoodige proef zouden nemen, om een gezang aan te heffen. Toen het was opgegeven, stonden wij allen op, en iedereen wachtte, wie of zou beginnen. Doch de stilte hield aan, en daarop las de officier — die zelf volstrekt niet zingen kon, ons — als 't ware verwijtend — nog eens de eerste regels voor, waarop een klein oud heertje, met een gezicht, rood en rond als een appeltje, — iemand die voor iedereen even voorkomend was — met de laars op den grond stampte (het had er veel van alsof hij ons ten dans noodigde) en beproefde met een hoog stemmetje, om ons aan den gang te brengen. Bij het eind van het eerste vers waren wij allen door de bemoedigende houding van het oude heertje zoo ingenomen met onze pogingen, — hoe onwelluidend de zang ook ware, — dat niemand bij het tweede vers wilde achterblijven, en bij het derde gaven wij aan onze stemmen zulk een kracht, dat het scheen alsof wij daardoor getuigenis wilden afleggen van de oprechtheid onzer bedoelingen, tenzij de bedoeling was om door kracht te vergoeden, waar wij in wijs en maat te kort schoten.

„Heer, bewaar mij," dacht ik, terwijl ik schudde van lachen bij de herinnering aan die dwaze historietjes, die mij in de gedachten waren gekomen midden in den nacht, in mijn krib liggende, in bedwang gehouden door een plank, daar ik anders er zeker zou zijn uitgevallen. „Heer, bewaar me, waar was ik toen en wanneer is dat toch voorgevallen? Och! wat doet het er toe!"

Zoo kwam ik weer op mijn tegenwoordigen toestand en omgeving en dacht er over, of het niet goed zou zijn, dat ik dien middag eens een kijkje ging nemen bij het geven van de oorlam, ten spijt van al de pogingen van het Groote Algemeene Afschaffings-genootschap. Ja, mij dacht dat zou niet onaardig wezen! Ik geloof, dat zij het toch altijd prettig vinden, als die tijd daar is. Dan staat de bootsmansmaat met het kleine blikken maatje in de hand, gereed bij den emmer met rum en water. Daarna verschijnt de geheele equipage, die zondige dronkaards, dat gebroedsel van den Satan, in tegenoverstelling van de afschaffers, — de bekeerden, die zich dat schandelijk gebruik hadden afgewend. Sommigen droegen laarzen, anderen alleen leeren muilen, de een had een geoliede jekker aan, een ander droeg flanel, of baai, enkelen slechts kwamen voor den dag in buisjes, maar allen hadden zij de zuidwesters op en hadden zoo iets van een doek ruw en verfrommeld om den hals geknoopt. De een was zwart door het roet, de andere smerig en vuil van het vet van de machine, of door teer van het touwwerk en allen waren nat van het zeewater, dat langs hunne kleeren droop. Ieder had de gordel losgemaakt, omdat het schafttijd was, en het mes in de scheede daarin gestoken. Die het eerst aan de beurt is, ziet met een welbehaaglijk knikje hoe het blikken maatje gevuld wordt, met dat verfoeielijke brouwsel, „erger dan de pest" — maar waarlijk, zij kregen dan ook maar een heel klein slokje, — gooit het hoofd achterover, slokt het in één teug op, en geeft het ledige maatje aan hem die volgt; deze drinkt het op zijn beurt leeg, na eerst zijn mond behoorlijk

aan mouw of zakdoek te hebben afgeveegd, en geeft het aan een ander, en zoo volgen zij voor en na, maar niet één, dan na vooraf er een tevreden oogje op geworpen te hebben, en daarna zich opgewekter en beter geluimd te gevoelen. Laat ik ook niet onopgemerkt laten, dat degeen die moet zorgen voor de seinlichten, en die uit hoofde van die betrekking aanspraak heeft op twee maatjes van dat verfoeielijke brouwsel, daarvoor volstrekt niet bevreesd schijnt te wezen, maar ze allebei onvervaard achter elkander in zijn keel laat glijden, alsof hij niemendal benauwd was voor de gevolgen. Ja, niet alleen hij, maar allen schenen volstrekt geen nadeeligen invloed van het vergiftige goed te ondervinden, ten minste toen ik hen later op het dek bezig zag, kon ik niets daarvan bemerken, maar veeleer dat het scheen, alsof het hen goed gedaan had en het bloed in krachtige beweging had gebracht. En zoo dikwerf ik hen daarna zag, in het tuig of op de ra's, al hun kracht en moed aanwendende, om voor ons levensbehoud te zorgen, had ik noch kracht, noch moed, om hen deze verkwikking te ontzeggen, of hen daarom gelijk te stellen met dronkaards en ellendelingen, die terecht worden aangemerkt als de pest der maatschappij.

Ik verviel opnieuw in mijn gepeins, sloot de oogen en herdacht een van die dagen, toen ik mij eveneens in de baai van New-York bevond aan boord van een der mail-stoombooten, en hoe ik daar altijd dadelijk gewekt werd door het geluid van de pomp — want dan was het mij onmogelijk langer te blijven slapen — en als men begon het dek schoon te maken. Een geluid, alsof een geweldige reus bezig was zich op alle mogelijke wijzen te reinigen en te wasschen en vooral om zijne tanden te borstelen. Wasschen, schrobben, ploeteren, borstelen, schuren, en weer schuren, borstelen, ploeteren, schrobben, wasschen, alles door elkaar! Als dan de dag langzaam begon aan te breken, klauterde ik voorzichtig uit mijn kooi, zette de buiten- en binnenraampjes — die onder de waschkuur behoorlijk gesloten moesten blijven — weder open, en keek naar de lange, loodkleurige, wit gekapte golven, die glinsterden in de frissche winterlucht, en door welke het schip zich met een flinken gang een weg baande. En als ik dan zoo tuurde en keek, in afwachting van het uurtje voor het ontbijt, dan luisterde ik in stilte naar de stem van het geweten — het geluid van de schroef.

Het was misschien meer de stem van mijn maag, die verlangde naar thee en een sneedje gebraden ham, maar ik gaf er liever die andere beteekenis aan. Want het was mij meer, alsof wij allen er ons op toelegden, om den heelen dag te trachten, die stem of dat geluid niet te hooren. Toch vervolgde zij ons overal. Het was of zij te voorschijn kwam uit ieder kussen, ieder bord, iederen stoel, ieder boek, of wij niets konden doen zonder haar te vernemen. Wij deden wel of wij er geen acht op sloegen, vooral onder het eten en 's avonds, als wij aan het whisten waren of 's morgens, bij de gewone wandeling over het dek, maar het bleef ons altijd vervolgen, op dezelfde eentonige manier. Wij konden dat geluid niet verdrinken in de erwtensoep. Wij konden het niet verdrijven door het geschuifel met de kaarten. Wij konden het niet vergeten door onze inspanning bij het lezen. Wij konden het niet ontloopen, al wandelden wij nog zoolang. Het zat in de geur van de fijnste sigaar, wij proefden het in ons lekkerste borreltje. Als wij 's middags naar boven op het dek gingen, om met de dames te praten, die daar bleven tot de sterren opkwamen, dan wachtte het ons dáár op, en als wij aan tafel in het salon zaten, dan was het of de hofmeester achter ons het weer naar beneden gebracht had; zelfs als de lichten werden uitgedaan, werden wij er niet van verlost. Men beschouwde het, evenals aan wal, — als een teeken van geen goede opleiding, zoo men veel notitie nam van die stem van het geweten. Men achtte het ongepast om er over te spreken. Zelfs toen op een stormachtigen dag, een van onze aardigste passagiers, vervolgd door dat vreeselijke geluid, een val deed over een paar luierstoelen en door een der vallichten, en boos uitriep: „O, die schroef," werd daardoor de algemeene verontwaardiging opgewekt, waarmede zelfs zijne verloofde niet kon nalaten in te stemmen.

Maar somtijds scheen het toch, alsof wij er in zouden slagen om het te overwinnen. Als wij eens recht opgewekt waren, bij voorbeeld door het geknal van de champagneflesschen, of door een uitgezocht menu, of doordien een heel dagelijksch gerecht ons onder een anderen naam, als iets heel vreemds, werd voorgezet, — dan was het, of wij het wezenlijk niet meer hoorden. — Ook als iederen middag, na het diner, borden en schotels op het dek werden schoongemaakt, met een geweld en geraas, alsof een half dozijn jongens wedijverden met de klokken, om het hardste te doen bengelen, dan waren wij er van verlost. Dan nog, als de matrozen in het kaapstand liepen, of 's middags bij het zonschieten, of als er opgemaakt werd, hoeveel knoopen wij in het laatste etmaal hadden geloopen, of als de lengte en breedte werden berekend, en niet minder, als het overschot van het eten overboord werd gegooid en de vratige zeemeeuwen daarop kwamen toevliegen, — bij al zulke en dergelijke gelegenheden scheen dat onophoudelijk geluid een oogenblik tot rust te komen. Maar kort daarop begon het opnieuw, en scheen het er met verdubbelde woede op gemunt te hebben, om onze rust te verstoren. Een jonggehuwd paar, wier liefste bezigheid het was, om bijna den ganschen dag,

in het volle besef van hun geluk, het dek op en neer te loopen, werd er soms op eens door getroffen, en bleef bleek en ontdaan stil staan, als beefde het onder de verwijtingen van die vreeselijke stem.

Maar dreigender dan ooit klonk dat akelige geluid, als het tijd werd, dat wij voor den nacht onze kooien moesten opzoeken; als de lichten in de kajuiten voor en na werden uitgebluscht, als het aantal leege glazen daar hoe langer hoe grooter werd, als stukjes kaas en brood en overblijfselen van sprotjes, hier en daar van de tafel gleden, als de heer, die altijd zat te lezen, zijn boek toesloeg en de kaars uitblies, als die andere heer, van wien men ieder oogenblik verwachtte, dat hij een aanval van delirium zou krijgen, het toch nog tot een volgenden dag scheen te zullen kunnen uithouden, als nog een ander heer, die iederen avond vertelde, dat hij nog een paar uur op het dek ging wandelen, om wat te rooken — maar die altijd tien minuten later wel zorgde onder de dekens te liggen, — zich behoorlijk toestopte in jas en kraag, voor die voorgewende wandeling — want als wij ons dan een voor een verwijderden naar onze hutten, dan kwam ons een nare geur te gemoet van vuil water of zeepsop en dan kreeg de stem — weer vernieuwden invloed. Wee ons, als we daar op onze rustbank zaten, met het oog op de kaars, die onophoudelijk scheen te willen beproeven om zich onderste boven te keeren! of als wij bleven kijken naar onze jas dáár op den standaard, die de gymnastische oefeningen uit onze jeugd scheen te willen nadoen, door zich horizontaal tegen het beschot te plaatsen, daarbij wedijverende met de handdoeken, die daarin vrij wat beter konden slagen! Dan werd de stem ons te sterk, en wij bevonden ons weldra geheel in hare macht!

De lichten uit, de wind harder blazende, en wij in de kooi — dan werd de stem hoe langer hoe zwaarder en duidelijker. Zij kwam uit de matras en uit de dekens, van de rustbank en van de waschtafel, onder uit het schip en onder uit de zee, zij scheen zelfs uit het binnenste van de aarde door den Atlantischen oceaan heen tot ons door te dringen. Het was onmogelijk te doen, alsof men haar niet hoorde. Altijd door het geluid van die schroef! Somwijlen, boven water met een sissend geluid als van een knetterend vuurwerk, — met dit onderscheid dat het nooit was uitgebrand, maar immer klaar om opnieuw te beginnen, — dan weêr met een angstig en bevend geluid, — of ook wel alsof het door zijn laatste plomp geschrikt was, en worstelende en bevende in beraad stond om een poosje uit te rusten. En dan begon het schip te schudden en te slingeren, zooals alleen schepen, die dag en nacht, door alle weer en wind, door zulk een krachtige schroef worden voortgezweept, kunnen schudden en slingeren.

Zou het ooit zoo hard geslingerd zijn als daar even? Zou het in staat zijn den nog heviger schok te doorstaan, die nu weer in aantocht schijnt te zijn? O! hoe worden we geheel overzij geworpen en hoe zinken wij weg in de diepte. Zou het schip ooit weer rijzen? Ik geloof het niet. Wij blijven zoo lang als omvergeworpen liggen, dat ik vrees wij in de diepte zullen verdwijnen. Hemel, wat was dat een hevige schok! Zóó zwaar, zóó plotseling en zóó lang van duur! Zal die dan nooit ophouden en zullen wij die enorme massa water kunnen verdragen, die ons overstelpt heeft! Die massa water, die alles van tafel spoelt, die de deur tusschen mijn hut en de bottelarij heeft opengeslagen, en die zich door alles een weg baant? Maar ik hoor hoe de bottelier rustig blijft doorsnurken, ik hoor de slagen van de scheepsklok en het geruststellend geroep: „Alles in orde," het sein van de wacht, die als naar gewoonte het dek op en neêr loopt, ik merk dat dezelfde golf die ons zoo diep heeft neêrgeworpen, zich nu torenshoog achter ons verheft, en ik tracht mij uit mijn kooi te voorschijn te wringen, niet zeer verfrischt door al wat ik daarin uitgestaan heb.

„Alles in orde." Prettig om dat te hooren, maar alles kon echter toch nog veel beter zijn. Immers, om nu niet langer te spreken over al dit schudden en slingeren, denk maar eens aan het gevaar van met zulk een snelheid in die duisternis door te stoomen! Denk er aan, wat er van ons worden zou, als wij met zulk een vaart, in het donkere van den nacht, met iets anders in botsing kwamen.

Zou er ook aantrekkingskracht kunnen bestaan tusschen twee zulke groote gevaarten, waardoor de kans op dit gevaar nog grooter werd? Daarbij komt nog de vrees — die door de nimmer zwijgende stem van de schroef schijnt bevestigd te worden — voor de golfstroom beneden ons, voor de hemelhooge bergen en de diepe valleien, waardoor wij onzen weg moeten vinden, voor de monsterachtige visschen, die ons daarbij zouden kunnen hinderlijk zijn, voor de mogelijkheid, dat het schip, als uit eigen beweging, plotseling uit den koers raakte, om met een ontzettenden stoot in de diepte te verdwijnen, en tot de geheimen van het onderzeesche, met een doode bemanning door te dringen. Dan komt ons ook in de gedachte, hoe somwijlen de passagiers lang en breed kunnen uitweiden over het vergaan van een der stoomschepen, op een reis als de onze, waar nooit iets meer van is vernomen. Iedereen scheen daardoor, als 't ware onwillekeurig gedwongen, om een of ander bij dat treurige verhaal te voegen, schoon allen inwendig huiverden bij de gedachte aan zulk een vreeselijk

schouwspel. Daar laat zich het fluitje van den bootsman hooren! De wind is omgedraaid, tal van orders worden met schorre stem toegeroepen en de wacht is druk in de weer. Zeilen worden ingehaald, touwen — die geheel in de war schijnen te zijn — vallen kletterend neêr, iedere matroos schijnt tweemaal grooter en dubbel zoo krachtig als anders. Langzamerhand verminderd al dat rumoer, men hoort niet langer het schorre commando, het scherpe gesis van het bootsman's fluitje is veranderd in een bedaard en zacht fluiten, alles is weer teruggekeerd — tot het gewone doen en geeft opnieuw gelegenheid aan de schroef om zich luid te doen hooren.

Zoo droom ik voort, alles dooreen verwarrende, hooge golven en diepe afgronden, geslinger en gestamp tot ik tot mij zelven kom door de oude stank van teer en vuil water en de stem ons aankondigt, dat het de tijd is, waarop de reus zich weer zal beginnen te wasschen.

Dat alles kwam mij voor den geest, toen wij daar in de baai van New-York lagen, en ook toen wij kort langs de Narrows liepen en daarna in zee staken, en later nog zoo dikwerf, als ik bij heerlijken zonneschijn droomerig over de verschansing lag te staren op het heldere watervlak. Eindelijk bleek het uit de observaties en berekeningen, dat wij dien nacht de Iersche kust zouden naderen. Den ganschen nacht bleef ik op, om te zien waar wij zouden aankomen.

De nacht was buitengemeen donker, maar de zee lichtte zeer sterk. Aan boord veel beweging en verdubbelde waakzaamheid. De kapitein op zijn post op de brug, de eerste officier zorgvuldig over de verschansing kijkende, de tweede officier en de bootsman bij het kompas, en de derde officier, met de sein-lichten op het achterschip. De passagiers allen beneden, maar allen in gespannen verwachting. Twee stevige matrozen aan het roer, beiden met een ernstig gezicht zich beijverende om de orders stipt en gezwind te volvoeren. Nu en dan een kort, krachtig commando, dat terstond wordt beantwoord, doch verder niets waardoor de stilte van den nacht verbroken wordt.

Maar een paar uren later, zoo wat tegen twee uren in den morgen, is het of allen zich meer op hun gemak gaan gevoelen; de derde officier doet de lichten opflikkeren en hij laat een paar vuurpijlen opgaan. Daarop wordt mij gewezen, dat er ergens, ginder in de verte, een licht flauw in de duisternis te zien is.

„Laat er nog een paar opgaan." Twee vuurpijlen knetteren in de lucht en een blauw licht wordt opgestoken. Aller oogen zijn gericht op dat kleine flauwe lichtje daar in de verte. Eindelijk wordt van daar een vuurpijl opgelaten en nog, eer die lichtende streep geheel van den hemel verdwenen is, heeft de telegraaf het bericht onzer aankomst overgeseind naar Queenstown, Liverpool en Londen, en van daar verder, langs den onderzeeschen weg, naar Amerika.

Vervolgens komen de enkele passagiers, wier bestemming Queenstown is, op het dek, ook de agent belast met de brievendienst, en de matrozen, die de passagiers en de brievenzakken moeten overbrengen naar het kleine stoombootje, dat uit de haven gezonden wordt om hen af te halen. Men loopt met lantarens en lampen over het dek om alles uit te zoeken en bij elkaar te brengen, en als een of ander zware kist of ander voorwerp in den weg staat, wordt het met een handspaak op zij geduwd. Langs de verschansing, die zoo even nog doodsch en verlaten was, verdringen zich nu allerlei gedaanten van matrozen, hofmeesters en machinisten.

Het kleine lichtje komt hoe langer hoe meer naderbij, eerst dwarsscheeps, en later geheel achter ons. Wij laten weder vuurpijlen op, en wij zien tusschen ons en het land statig voortstoomen de „City of Paris" van de Inman Line, uitgaande met bestemming naar New-York. Met zekere genoegdoening bemerken wij dat het fraaie stoomschip slingert en zwaar tegen den wind moet opwerken, die ons heel gunstig is, — een zaak waarover een der ziekste passagiers zich uitermate verheugd. Nog een poos later, en wij zien het licht in de haven van Queenstown en de lichten van het kleine stoombootje, dat ons tegemoet komt. Hoe dikwerf dat kleine vaartuig zich draait en wendt naar al de windstreken heen, en het meest naar die plekjes, waar het niets heeft uit te voeren, dat mag de hemel weten! Eindelijk is het, tot op een kabellengte dwars van ons genaderd, en wordt door den scheepsroeper toegeschreeuwd, om dit niet te doen en dat wel te doen, met zooveel andere vermaningen alsof het niets uit zich zelve kon. Daarna verminderen wij onze vaart, en haken het kleine vaartuig, onder een oorverdoovend gesis van stoom, met paardelijnen vast aan ons schip, en worden de brievenzakken overgebracht, door de matrozen, die telkens wéér terugkomen om nieuwe vrachten te halen, zuchtende onder dien last, en wel zoo wat gelijkende op den bordpapieren molenaar en molenaarsknechts, zooals die in onze jeugd op het tooneel werden opgevoerd, terwijl zij zich daarbij, evenals die, al vrij onhandig gedroegen. Intusschen was het kleine bootje veroordeeld, op alle mogelijke wijze te worden heen en weer geslingerd, en hield men niet op, met het op de ruwste wijze te commandeeren. Ten laatste gingen de passagiers voor Queenstown er aan boord, en toen werd het bootje zóó hoog door de deining in de hoogte gezweept, dat het een oogenblik scheen, alsof het van plan was zich regel-

recht op ons dek neer te doen vallen. Tot het laatste toe houden wij vol het toe te bulderen, eindelijk laten wij het ongelukkige slachtoffer los, na het nog eerst een flinke schudding te hebben toebedeeld, en volgt het aarzelend in ons kielwater.

Het geluid van de schroef — de stem van het geweten — heeft nu zijne heerschappij teruggekregen. Wij hooren het weer als vroeger, eerst bij de haven, toen bij het passeeren van andere vuurtorens en gevaarlijke eilanden langs de kust, waarvan de officieren, die ik op hunne wacht gezelschap hield, mij vertelden, hoe zij daar bij mistig weer, met zeilschepen, op lager wal waren geraakt; terwijl zij bij die herinnering nog een blik vol aandoening daarheen wierpen. Toen kwamen wij langs de kust van Wales en van Cheshire, en langs alles wat er nog lag tusschen ons goed schip en haar eigen oude ligplaats in het dok aan de Mersey, waar wij op een mooien avond, in het begin van Mei, ten negen ure aankwamen; en toen zweeg eindelijk de stem voorgoed. Het was eene zonderlinge gewaarwording, dat geluid niet langer te hooren! Het was alsof ik mijne ooren had toegestopt. Maar het was mij nog zonderlinger te moede, toen ik mij van boord had begeven, en nu nog eens op mijn gemak, het uitwendige opnam van die fraaie stoomboot „Russia" van de Cunard Line, dat groote gevaarte — moge het haar op alle verdere reizen goed gaan — dat mij zoolang had gehuisvest en dat met zulk een indrukwekkende stem was begaafd. Zoo zullen wij allen wellicht wel eens in onze verbeelding het oog geslagen hebben op ons eigen stoffelijk omhulsel, waarin zich vaak op zoo krachtige wijze, nu eens dreigend dan vermanend, die geestelijke stem doet hooren, waarop ik in deze schets herhaaldelijk heb gezinspeeld.

XXXII.

EEN DINERTJE BINNEN HET UUR.

Op een der laatste herfstdagen moest ik mij, om een zaakje dat niet meer dan een uur tijds zou kosten, van Londen naar een der kleine badplaatsen begeven, en mijn goede vriend Bullfinch zou mij op dat uitstapje vergezellen. Wij zullen dat plaatsje den naam geven van Nergenshuizen.

Ik vertoefde juist in die dagen te Parijs. Het waren lekkere warme dagen, en ik had er schik in, om in de open lucht in de tuinen van het Palais Royal, of van de Tuileriën op mijn gemak te ontbijten, evenzeer als om in de open lucht, in de Champs Elysées, lekkertjes te dineeren en niet minder om midden in den nacht, altijd in de open lucht, op de Boulevard des Italiens, mijn sigaar te rooken en een glas limonade te drinken. Bullfinch — een uitstekend man van zaken — had mij, om die kleine doch noodwendige bezigheid, genoodzaakt Parijs en al die genietingen te verlaten, het Kanaal over te steken en naar Nergenshuizen te gaan, en dat was oorzaak dat wij — Bullfinch en ik — op een goeden dag in een spoorwegcoupé hadden plaats genomen ieder voorzien van een retourkaart.

„Zoudt ge 't niet goed vinden als we dineerden in de Temeraire," begon Bullfinch.

Ik vroeg of men het daar goed had, want ik was in jaren niet in de Temeraire geweest.

Bullfinch durfde dat wel niet verzekeren, maar hij had er toch wel eenige goede verwachting van. Hij meende zich te herinneren, zei Bullfinch, dat hij daar wel eens lekker gegeten had. Een eenvoudig diner, maar goed. Zeker wel geen Parijsch diner (het scheen toch of Bullfinch niet al te zeker van zijn zaak was) maar toch in zijn soort heel goed.

Ik zei aan Bullfinch dat hij mij toch genoeg moest kennen om te weten, dat ik tevreden was met alles, — hetzij het een diner of een andere zaak betrof — wat goed in zijn soort was, en wat voldeed aan datgene wat men er van vergen mocht. Bullfinch verzekerde, dat hij daarvan geheel overtuigd was, en zoo werd besloten dat wij in de Temeraire zouden eten.

„Nu is het beste," zei Bullfinch, met zijn voorste vinger nadenkend op zijn neus, „dat we, zoodra we te Nergenshuizen aankomen, eerst naar de Temeraire rijden, en daar een klein dinertje bestellen, om over een uur klaar te zijn. En daar we niet veel tijd hebben om ons op te houden, zou 't dunkt mij maar goed wezen, dat we niet veel omslag lieten maken, en het in de koffiekamer deden klaar zetten."

Ik kon niet anders, als dit zeer goedkeuren. Bullfinch — die er al licht toe komt om zich iets te mooi voor te stellen — begon toen te praten over een jonge gans. Maar ik benam hem gauw die illusie, daar ik zei, dat daar onmogelijk tijd genoeg voor zijn zou.

Wij reden derhalve, volgens de afspraak, dadelijk naar de Temeraire, en stegen daar af. Een jongen in livrei stond aan de deur.

„Het ziet er hier goed uit," fluisterde Bullfinch mij toe en riep toen hardop: „de koffiekamer?"

De jongen in de livrei — die wij nu bemerkten dat er toch zoo heel frisch niet uitzag — wees ons den weg daarheen en kreeg toen van Bullfinch order, om ons dadelijk een knecht te zenden, daar wij een dinertje wilden bestellen, dat binnen een uur gereed moest wezen. Toen

bleven Bullfinch en ik wachten op de komst van den knecht, die zeker hier of daar met iets anders bezig was en bleef, zoodat wij ongeduldig geworden, hard aan de bel trokken. Op dat geluid kwam er een bediende op ons af, die ons meedeelde, dat hij niet de bediende was, die ons bedienen moest, en die daarop verdween zonder een oogenblik te wachten.

Bullfinch liep toen naar de deur van de koffiekamer en gaf bij het buffet, waarin twee jonge dames bezig waren met de boeken van de Temeraire bij te werken, zeer beleefd te kennen, hoe wij verlangden, dat er voor ons binnen een uur een klein dinertje zou worden gereedgemaakt, maar dat juist, toen wij die opdracht wilden doen, de bediende goed gevonden had, ons aan ons zelven over te laten.

Na deze mededeeling trok eene der dames aan de bel, en weder verscheen — maar deze keer voor het buffet — de bediende, die niet de bediende was, die ons bedienen moest. Die verwonderlijke bediende, wiens roeping het scheen te wezen om de menschen die hem riepen, te verzekeren, dat hij niet geroepen was om hen te bedienen, herhaalde, met verontwaardiging, zijn eerste protest en verwijderde zich. Bullfinch wilde juist teleurgesteld tot mij zeggen: „Wij komen hier niet klaar," toen eindelijk de bediende, die ons bedienen moest, kwam om ons te bedienen.

„Jan," begon Bullfinch op een jammertoon, „wat heb je ons lang laten wachten!"

De bediende, die ons bedienen moest, gaf al de schuld aan den bediende, die ons niet bedienen moest, en zei dat die bediende daarvoor verantwoordelijk was.

„Wij wilden een klein dinertje bestellen, dat over een uur gereed moet zijn," vervolgde Bullfinch vrij neerslachtig. „Wat kan je ons voorzetten."

„Wat verlangen de heeren?"

De bediende gaf aan Bullfinch een oude, bezoedelde spijskaart, die veel had van een lijst van alle mogelijke eetwaren, zoodat Bullfinch het meest gepast vond, om zijn eerste vraag te herhalen.

Wij konden krijgen schildpadsoep, tong, bessenvla en eendvogel. Wij keurden dit goed. De tafel moest vlak bij het raam worden gezet en alles precies over een uur klaar zijn.

Ik deed alsof ik naar buiten keek, maar ik had intusschen gelegenheid genoeg gehad om te zien, dat niet één van de tafeltjes schoon was gemaakt, maar dat die alle vol kruimels lagen, dat de tafellakens smerig waren, dat er in de stoffige kamer een nare etenslucht merkbaar was, dat er overal op de tafels nog overgeblevene klieken stonden, dat de bediende, die ons bedienen moest, er vrij bedrukt uitzag, en dat in een hoek van de kamer een reiziger zat, die blijkbaar erg last had van maagpijn. Ik maakte Bullfinch op een en ander attent, maar vooral op de laatste omstandigheid, en maakte daarbij de niet zeer bemoedigende opmerking, dat het scheen alsof die heer hier gedineerd had. Wij spraken er ernstig over of het ook te dwaas zou zijn, als wij hem eens vroegen of men hem ook schildpadsoep, tong, bessenvla en gebraden eendvogel had voorgezet? Doch wij begrepen, dat dit wel wat onbeleefd zou wezen en wij besloten dus, om het er maar op te wagen en onze magen aan de proef te onderwerpen.

Ik geloof tot op zekere hoogte aan de schedelleer, zelfs zou ik er toe kunnen komen om een beetje te gaan hechten aan de meening dat in iemands handteekening iets karakteristieks zou te vinden zijn, en gelaatkunde daar hecht ik zeer veel waarde aan, mits men op al die zaken zich zorgvuldig toelegge. Doch het staat bij mij boven alles vast, dat men, om de waarde van een logement te bepalen, het beste doet om er goed op te letten, hoe het servies en de kleine ingrediënten, die bij elken maaltijd behooren, er uitzien. Bullfinch wist zeer goed, hoezeer ik daarover een gevestigde meening koesterde en hij gaf al zijne goede verwachtingen op, toen ik hem achtereenvolgens de lijst mijner waarnemingen opteldc, — de olie troebel en de azijn vuil, de peper klonterig en het zout smerig, de soja onzuiver en de ansjovissaus bedorven.

Wij gingen daarop heen, om onze zaken af te doen. De overgang uit de bedorven lucht van die benauwde, bedompte koffiekamer in de Temeraire, naar de zindelijke en frissche straten van Nergenshuizen, deed ons zoo goed, dat wij weder beter gestemd werden en minder angstig over ons aanstaande diner begonnen te denken. Misschien had die reiziger zijn maag overladen, of had hij een of ander ingenomen, en had hij daardoor er zoo ongelukkig uitgezien! Ook meende Bullfinch, dat toen de bediende, die ons bedienen moest, gesproken had van bessenvla, het was alsof zijn gezicht er geheel door was opgeklaard. Ik dacht meer, dat de man er toen juist uitzag als het ware beeld der wanhoop, maar ik onderdrukte mijne meening en gaf mij ook aan een zoete hoop over.

Terwijl we op het strand, langs de zacht golvende zee wandelden, passeerden ons al de notabiliteiten van Nergenshuizen, die natuurlijk daar even geregeld verschijnen, als eb en vloed. Aardige meisjes te paard, vergezeld door hatelijke pikeurs, aardige meisjes te voet, meer bejaarde dames met mutsen op en brillen op den neus, zeer afstekende bij de jeugdige schoonen. De beurs was daar zeer vertegenwoordigd, niet minder de „Natie", en evenzeer de Londensche clubs. Gelukzoekers waren er te vinden, in alle soorten, zoowel uit de hoogere als uit

de lagere klasse, evenzeer de adellijke verkwister, die zijn wankelend krediet trachtte staande te houden door een schitterende equipage, als de schooier, die er op uit was, om in de kroeg of langs den weg, den een of ander onnoozelen hals door het spel wat geld af te zetten. Wij zagen daar onderwijzers, die dien dag geen les meer te geven hadden, op weg naar hunne woningen, die ver van de zee gelegen waren, en dames, beladen met cahiers vol teekenvoorbeelden of met rolletjes muziek in de hand, die in die vakken onderwijs hadden gegeven en zich nu huiswaarts begaven; scholieren die langzaam, twee aan twee, gearmd langs het strand drentelden, turende naar de zee, alsof zij verwachtten, dat een schip zou opduiken om hen weg te voeren. Wij ontmoetten oude heeren, die zich het air gaven van jonge fatten en die toch er meer van hadden of zij reeds met een been, zoo niet met beide, in het graf stonden. En tusschen al dat gewoel stonden de Nergenshuizensche visschers, stokstijf leunende tegen schuttingen of rasterwerk, zonder iets anders te doen dan te kijken naar de zee of naar de schuiten, of te geeuwen en te spuwen; want dat schijnt een ingewortelde gewoonte onder die lui — die, ondanks die negatieve bezigheid, toch onze beste matrozen en handigste zeelui zijn, — en die door die andere bezigheid wellicht er toe komen, om altijd een „droge keel" te hebben. De eenige zeebonken, die bij uitzondering niet behoorden tot die leunende nietsdoeners, waren de bevoorrechtte eigenaars van een vreemd onbekend zeemonster, dat juist pas gevangen was (schoon die „buitengewone" vangst al vrij dikwerf te Nergenshuizen scheen plaats te hebben) en die het dier in een mand rond droegen, om het aan de liefhebbers te toonen.

Met onze kleine bezigheid en die wandeling was bijna een uur verloopen en wij keerden dus terug naar de Temeraire. Daar gekomen, vroeg Bullfinch naar een kamer, om ons wat te verfrisschen en op te knappen. Terwijl de jongen in de livrei ons daarheen de weg wees, hadden wij onze jassen reeds uitgetrokken en de dassen losgemaakt, maar toen wij in een vunzig vertrek kwamen, waar wij een paar verfrommelde handdoeken vonden, die nog de sporen droegen van door anderen gebruikt te zijn, maakten wij onze dassen weer vast en trokken de jassen weer aan en keerden ongewasschen naar de koffiekamer terug.

Daar was de bediende, die ons bedienen moest, bezig met vorken, messen en glazen te plaatsen op het vuile tafellaken, waarmede wij reeds het genoegen gehad hadden om in kennis te komen, en dat wij nu het genoegen hadden van te herkennen aan de menigte vlekken, die wij er vroeger al op gezien hadden. Daarop werden wij zeer verrast door de verschijning van den bediende, die ons niet bedienen moest, en die het brood van ons tafeltje wegnam en daarmede verdween.

Bullfinch oogde, nog geheel verstomd, die verschijning na, die als de geest van Hamlet verscheen en verdween, toen de bediende, die ons bedienen moest, te voorschijn trad met de soepterrine.

„Jan," riep met een barsche stem een heer, die zooeven zijn diner genuttigd had, terwijl hij door zijn bril de rekening nakeek.

De bediende, die ons bedienen moest, zette de terrine, die voor ons bestemd was, op een tafeltje, dat niet voor ons bestemd was, en begaf zich naar dien heer, dien hij niet bedienen moest.

„Jan, zie eens, die nota is niet in orde, hier wordt de sherry van gisteren berekend: een shilling en acht pence, en dáár, daar vind ik nog eens twee shillings. En hier nog eens six pence, wat beteekent dat?"

„Ja, wat die six pence beteekende!" de bediende wist niet wat die beteekende of wat het andere beteekende. De man wreef zich over zijn vettig gelaat en mompelde zoo iets er van, dat het onmogelijk was om het te doen — zonder bepaald te zeggen, wat er gedaan moest worden — en dat het „zoo'n eind naar de keuken was."

„Geef de nota terug en laat die veranderd worden," beval de verontwaardigde heer, Cocker zullen wij hem maar noemen.

De bediende nam de nota in de hand, scheen die met veel aandacht na te zien en minder lust te hebben om die naar eene der dames in het buffet te brengen, en waagde toen ter opheldering in het midden te brengen, dat six pence zou beduiden six pence.

„Maar ik zeg je," hernam de heer Cocker, „hier wordt de sherry van gisteren berekend voor een shilling acht pence en dáár — je ziet het immers? — dáár vind ik nog eens twee shillings. Hoe kom je nu aan een shilling acht pence en dan nog eens aan twee shillings?"

Geheel en al buiten staat om daaruit iets te maken, gaat de bediende heen om te zien of een ander daartoe in staat zou zijn, terwijl hij een wanhopigen blik werpt op Bullfinch, die vol verlangen blijft staren op de soepterrine. De heer Cocker neemt een courant op, blijft met een ontevreden gezicht een poosje lezen, en Bullfinch besloot zelf de terrine voor ons te gaan halen, toen de bediende, die ons bedienen moest, terugkwam, de terrine opnam en bij ons bracht na in het voorbijgaan de veranderde nota op de tafel van den heer Cocker te hebben neergelegd.

„Het is onmogelijk om het te doen, heeren," stamelde de bediende, die ons bedienen moest, „en het is zoo'n eind naar de keuken!"

„O! maar daar kan jij niets aan doen, 't is je schuld niet, zullen we maar denken, breng ons nu gauw wat sherry."

„Jan," klonk weer de barsche stem van den heer Cocker, in een vernieuwde vlaag van boosheid.

De bediende, die ons bedienen moest, werd weder belet, om ons van sherry te bedienen, en ging weder om den heer Cocker te bedienen, die hij niet bedienen moest.

„Wil je nu nog eens zien, wat dit beduidt? 't Is nu nog erger dan straks! Hier staat de sherry van gisteren, één shilling acht pence, en dáár weer de twee shillings! En, wat duivel! is dat dáár? dáár vind ik weer negen pence?"

Nu raakte de bediende de klus geheel kwijt. Hij wrong zijn servet ineen en keek naar den zolder, alsof van dáár de oplossing van het raadsel zou komen.

„Jan, breng de sherry," riep Bullfinch op zijn beurt barsch en boos.

„Ik zou wel eens willen weten, wat of die negen pence beduiden," herhaalde de heer Cocker, „en waarom hier voor de sherry van gisteren is uitgetrokken een shilling en acht pence, terwijl ik dáár nog eens twee shillings op de nota vind, zend mij iemand anders."

De verbijsterde bediende gaat heen, onder voorgeven dat hij iemand zal gaan halen, maar hij gaat eigenlijk om den wijn voor ons te krijgen, doch op het oogenblik dat hij daarmee terugkomt, roept de heer Cocker al weder: „Jan."

„Jan, ge moet nu zoo goed zijn, eerst ons te bedienen," voegde Bullfinch hem zeer ernstig toe.

„Het spijt mij, heeren, maar het is onmogelijk om het te doen," zoo verontschuldigde zich de man, „en het is zoo'n eind van hier naar de....."

„Jan," herhaalde de heer Cocker, immer barscher, „zend nog iemand anders."

Wij werden werkelijk beangst dat de bediende in een wanhopigen kreet zou losbarsten, en waren wezenlijk dankbaar, toen wij zagen, dat een aardig slank figuurtje, zeer netjes gekleed, naar den boozen heer Cocker toekwam en hem spoedig tot bedaren bracht.

„O!" zei die heer, op eens in geheel anderen toon vervallende, „ik wilde alleen maar weten of er geen klein abuis in de nota kan bestaan. Mag ik u eens laten zien. Hier staat de sherry van gisteren voor één shilling acht pence, en daar zie ik nog eens twee shillings. En dan begrijp ik ook niet hoe men komt aan die negen pence?"

Nu werd alles tot zijn genoegen opgehelderd, maar zoo fluisterend, dat wij er niets van konden verstaan. Alleen hoorden wij van den heer Cocker: „O! zoo! ach! ja! 't is zoo! Ik dank u!" en de man ging heen, geheel bedaard en verzoend.

De reiziger met de maagpijn scheen daardoor nog maar steeds zeer geplaagd te worden. De man wrong zich in allerlei bochten en lepperde voortdurend van een glas brandewijn en water met gemberbier. Toen wij een paar lepels van de schildpadsoep geproefd hadden, ondervonden wij ook een aanval van die kwaal en werd het ons duidelijk, waardoor de man zoo ongesteld was geworden, want die soep bestond uit een kooksel van lauw water en bedorven sauzen, met balletjes van slecht meel, vermengd met het stof uit de keuken.

De ongestelde heer scheen van zijn kant zich zeer ongerust te maken over de noodlottige gevolgen, die het gebruik van de sherry voor ons zou kunnen hebben. Ook zagen wij, dat hem weder zoo iets van maagkramp of walging overviel, toen onze tong werd voor den dag gebracht uit een zeker afgezonderd vertrekje, kort in zijne nabijheid, waar onze bediende die even had neergezet, toen wij meenden dat hij eens naar buiten was gegaan om iemand te spreken. Maar toen de bessenvla op tafel kwam, scheen hij het al te kwaad te krijgen, en verdween hij in grooten haast. Ten slotte zij nog vermeld, dat voor het oneetbare kleine dinertje, — buiten en behalve voor het ondrinkbare — ons in rekening werd gebracht zeven en een halve shilling per persoon. En Bullfinch was zoowel als ik van meening, dat, nergens ter wereld, voor die som zulk een akelig, slecht en ellendig toebereid maal zou worden voorgezet. Met die overtuiging keerden wij die oude, dure Temeraire den rug toe en besloten vast, nimmer meer onze voeten daar over den drempel te zetten.

XXXIII.

DE HEER BARLOW.

Toen ik nog nauwelijks in staat was om eenigszins vlug te lezen gaf ik reeds de voorkeur aan allerlei verhaaltjes, sprookjes en fabelen; en toch schijnt het mij toe, alsof ik reeds van mijn eerste schooljaren af verkeerd heb onder het toezicht van den zeer achtenswaardigen, maar niet minder vrees inboezemenden heer, wiens naam door mij aan het hoofd van deze schets is geplaatst. Men zal zich herinneren dat die heer bezield was met een onwederstaanbare aandrift om bij en op alles het onderwijs toe te passen, en dat hij de leermeester was van de jongeheeren Harry Sandford en Tommy Merton. Hij had een uit-

gebreide kennis, en greep iedere gelegenheid aan om daarvan iets mede te deelen, onverschillig of hij daartoe aanleiding vond door het eten van een bordje kersen, of door het aanschouwen van een helderen sterrenhemel. Wat er van kinderen werd, die niet onder het opzicht stonden van den heer Barlow, is genoegzaam aangetoond in de geschiedenis van die jongeheeren Sandford en Merton, en door het bedroevende voorbeeld van de buitensporigheden van zekeren jongenheer Mash. Die jonge deugniet tooide zich met gespen en gepoederd haar, gedroeg zich in de komedie met de onbetamelijkste lichtzinnigheid, had er geen flauw idee van hoe hij het aan moest leggen om een woedenden stier van zich af te houden (iets dat ik hem trouwens niet zoo ten kwade kan duiden, daar ik er zelf geen begrip van had, hoe ik mij daarbij zou moeten gedragen), en was een afschrikwekkend bewijs van de ontzenuwende gevolgen, die de weelde op het menschelijk geslacht uitoefent.

Vreemde beschikking van het noodlot! dat de naam van den heer Barlow voor het nageslacht zou bewaard blijven door den druk die hij op de jeugd uitoefende! Die onsterfelijke heer Barlow! die zoo schitterenden naam verkreeg, ondanks zijn dorre geleerdheid.

Ik voor mij heb mij in vele opzichten over dien heer te beklagen; ten bewijze daarvan zal ik hier een en ander mededeelen.

Vooreerst dat hij nooit eens gekheid maakte, en dit ook niet dulden kon. Daardoor bleef ik in mijne jeugd van menig pretje verstoken, maar werd mij zelfs het genot bij het lezen mijner boekjes vergald, want daar ik bijna altijd meende zijn ernstigen blik te zien en zijn verstandige taal te hooren, dorst ik bij een of ander grappig verhaal nooit hartelijk te lachen, zonder mij zelven vooraf te hebben gevraagd: „Hoe zou h i j er over oordeelen? Zou hij het ook zóó aardig vinden?” En gewoonlijk vond ik het dan op eens flauw in plaats van aardig, en was al mijn genoegen daardoor bedorven! En dan zag ik in mijne verbeelding hoe de koude, strakke man een of ander oud Grieksch boek voor den dag haalde, om daaruit een ellenlange, droge vertaling voor te lezen van hetgeen door een der wijsgeeren zou gezegd zijn bij de verbanning van dezen of genen grappenmaker uit Athene.

Nog grooter grief was het voor mij, dat hij niet duldde, dat ik mij met iets anders bemoeide dan wat door hem was aangegeven, en dat hij zich daarentegen onophoudelijk inliet met al mijne uitspanningen en liefhebberijen, terwijl hij die daarenboven voortdurend aan zijn onbarmhartige critiek onderwierp. Wat had hij er toch aan om met zulk een minachting te gewagen van de Duizend-en-Een-Nacht? Toch deed hij dat altijd. Hij kon niet laten om zijn twijfel te uiten of Sindbad de zeeman werkelijk zou bestaan hebben. Ik geloof als hij de Wonderlamp in handen had gekregen, dat hij die zou hebben gepoetst en aangestoken, en naar aanleiding daarvan eene heele verhandeling gehouden hebben over olie en traan en de walvischvangst. Door de wetten van de werktuigkunde zou hij er gauw toe gekomen zijn om aan te toonen op welk plekje in den nek van het Betooverde Paard de pen moest geplaatst zijn geweest, en hij zou daarmee zeker zoo goed hebben kunnen omgaan en er zoo vertrouwd meê zijn geweest, dat het arme dier onmogelijk zich in de lucht zou hebben kunnen verheffen, en het heele verhaal dus niet zou kunnen zijn geschreven. Hij zou met de noodige kaarten en kompassen bewezen hebben, dat er nooit een rijk heeft kunnen bestaan, als dat van Casgar, aan de grenzen van Tartarije. En om het dien huichelachtigen, pedanten jongenheer Harry duidelijk voor de oogen te stellen — dat men geen gestikten bochelaar aan een touw door een schoorsteen kan laten zakken en hem in den haard recht op laten staan, tot schrik van des Sultan's bewaker — zou hij in staat geweest zijn, achter in den tuin een gebouwtje op te slaan, om er met een pop het bewijs van te leveren.

Derde grief is, dat het genot van de eerste pantomime, die ik bijwoonde, voor mij geheel en al door zijn toedoen vergald is. Tralla, Trallie, trallierelierela. Hoe herinner ik mij dat aardige deuntje! Hoe prettig klonk het mij in de ooren, toen mijn vreugde op eens getemperd werd door de gedachte: „O! dat is nu niets voor mijnheer Barlow!” Toen het gordijn werd opgehaald, bekroop mij de vrees of de heer Barlow niet van oordeel zou zijn, dat de nimfen te luchtig gekleed waren. In den clown zag ik eigenlijk twee verschillende wezens. In het een, was hij voor mij een betooverende, onverklaarbare gedaante, met een teringachtig uiterlijk, vroolijk, soms geestig, bij wijlen een beetje plat! In het andere verscheen hij voor mij als een leerling van den heer Barlow. Dan stelde ik mij voor, hoe de heer Barlow des ochtends heel vroeg en heel stil zou opstaan, om den vloer met zeep te besmeren en dan, als de clown daardoor gevallen was, hem zeer gemoedelijk te vragen of hij dat nu zoo aardig vond; hoe de heer Barlow dan al de ijzers, die hij kon bemachtigen, zou gloeiend maken, om hem er zijn kapsel mee in orde te brengen, en hem middelerwijl bekend te maken met al de eigenschappen van verschillende ijzersoorten en de verschillende graden van verhitting, waarover die heer in het breede zou uitweiden. Ik stelde mij voor, hoe de heer Barlow eene vergelijking zou maken tusschen de gedragingen van den clown in de studeerkamer — die daar waarschijnlijk de inkt wel

zou vermorsen op de boeken, en die dan met zijn tong zou aflikken, om er dan zijn hoofd, als een vel vloeipapier, op te drukken — met de huichelachtige houding van dien wijsneusachtigen jongenheer Harry, die aan de voeten van den hoogwijzen heer Barlow gezeten, zich houden zou, alsof hij in verrukking was gebracht door diens wetenschappelijke mededeelingen. Ik begreep hoe de heer Barlow er wel gauw in slagen zou, om de drie groote krullen op het hoofd van den clown te doen plaats maken, voor behoorlijk glad gestreken haar, en hoe het niet noodig zou zijn, dat de clown lang in het bijzijn van den heer Barlow bleef om hem weer als ieder gewoon mensch te doen wandelen, en niet altijd te doen staan met zijne beide handen in de wijde zakken of de gekste sprongen te vertoonen.

Nog een mijner grieven tegen den heer Barlow is, dat ik zoo weinig weet hoe en waarvan zoo velerlei dingen gemaakt worden. Ik had er zóó veel op tegen, om op dien pedanten Harry te gaan gelijken, en ik was nog zoo veel meer bevreesd voor de stroom van Barlow's redeneeringen, als ik de eene of andere vraag opperde, dat ik liever bleef voortleven in mijne onwetendheid, zoodat er van mij geworden is wat ik nu ben.

Dat ik bij voorkeur de omgang zocht van luiaards en domkoppen, is ook al de schuld van den heer Barlow; want toen ik hoorde hoe men dien naren Harry prees, als zoo ijverig en zoo werkzaam, was dat genoeg om mij tot een geheel ander uiterste te doen overslaan. Dan koos ik nog liever een Mash met zijn wangedrag, dan een Sandford met al zijn geleerdheid, mij zelven ten voorbeeld. Zoo kwam ik op het verkeerde pad, dat ik zeker zonder dien heer Barlow nooit zou hebben betreden. Ik redeneerde bij mij zelven en ik huiverde er van: „Mijnheer Barlow is iemand wiens hoofd volgepropt is met een massa van kennis en geleerdheid en die een groote handigheid bezit om die ook anderen in te pompen. Dát is zijn voornaamste streven. Dát is ook zijne bedoeling met mij. Hij wil mij volpompen. Ik zal niet tegenspreken, dat kennis macht is, maar bij den heer Barlow is kennis niet anders dan veelweterij!"

Maar de ergste van al mijne grieven tegen den heer Barlow is, dat hij mij nog altijd omzweeft, in allerlei vermommingen, en zelfs nu nog, op mijn meer gevorderden leeftijd tracht een Tommy van mij te maken. Met zijn onophoudelijken lust om altijd te onderwijzen en te onderrichten, houdt hij niet op mij in een hinderlaag te lokken of mij plotseling te overvallen, juist op een oogenblik, dat ik hem het minst verwacht.

Laat ik nog eens een paar gevallen daarvan meedeelen.

Ik heb erg tegen alle panorama's en dergelijke voorstellingen, wellicht juist omdat in mijne verbeelding daarmee onafscheidelijk verbonden is het beeld van den heer Barlow met een grooten stok in de hand, om de noodige aanwijzingen te doen ter opheldering van zijne onvermijdelijke onderwijzingen. Evenzeer heb ik er een afkeer van, om mij te vertoonen in vergaderingen, waar een tafel met een groen kleed, waarop een hamer, een karaf water en een notulenboek, een immer voorkomend meubel is, en ik zou er bepaald nooit komen, zonder verzekerd te zijn dat ik er den heer Barlow niet ontmoeten zou; want dat zijn juist de vergaderingen die hij het liefste bijwoont. Maar de man is zóó lastig en zóó slim van aard, dat hij dáár waar men stellig en zeker gelooft hem niet te zullen zien verschijnen, op eens zich aan uwe verwonderde blikken vertoont. Zoo gebeurde dat in het volgende geval.

In zeker landstadje — het doet er niet toe waar — had men in de laatste kerstmisweek aangekondigd, dat op een dier avonden in een der zalen van het stadhuis de Mississippi-Maskers, negen in getal, eene voorstelling zouden geven. Ik wist dat de heer Barlow, ondanks zijne republikeinsche gevoelens, niets op had met de Mississippi-Maskers, en dus gerust er op afgaande, dat ik hem dáár niet zou ontmoeten, nam ik een plaats. Ik wilde die voorstelling wel eens bijwonen en kennis maken met hetgeen de Maskers in hun programma omschreven als: „Nationale liederen. — Oproer op de plantage. — Negerliederen. — Keur van voordrachten. — Geestige samenspraak," — enz. De negen maskers waren allen in hetzelfde kostuum uitgedost — zwarten rok, zwarte pantalon, wit vest, breed overhemd, groote boorden en zeer groote witte das en manchetten, — geheel dus het kostuum, dat gewoonlijk in de binnenlanden van Afrika gedragen wordt, zooals blijkt uit de onderzoekingen van de meeste reizigers. Alle negen rolden vervaarlijk met de oogen en hadden zeer roode lippen. Zij zaten in een halven kring en de twee aan het einde daarvan speelden op de tamboerijn en castagnetten. De middelste was iemand van een zeer ernstig, droog uiterlijk, — iemand die, ik kan niet zeggen waarom, een onaangenamen indruk op mij maakte, — en een instrument bespeelde dat zeker in Mississippi te huis behoorde, en dat iets had van wat wij hier vroeger „de lier" noemden. De Maskers, aan weerszijden van hem, hadden ook al zoo'n Mississippi instrument in handen, veel gelijkende op een ten onderste boven gekeerd, besnaard weerglas. Ook waren er een paar met een klein fluitje en een viool. Het programma werd geregeld gevolgd, en er had een niet onaardige jolige samenspraak plaats gehad tusschen de

tamboerijn en de castagnetten, toen het middelste Masker, met het ernstige en droge uiterlijk, plotseling opstond, zich tot hen wendde en met een zware, vermanende stem eenige deftige beschouwingen ten beste gaf over de jeugdige personen, die in de vergadering tegenwoordig waren, en over het pas gevierde feest. Ik meende die stem te herkennen, zag op en ja waarlijk, het was de heer Barlow!

Op een anderen avond — in Londen — woonde ik eene voorstelling bij van een klein tooneelspel. Het onderwerp was zeer eenvoudig, de karakters gegrepen uit het dagelijksche leven, er was volstrekt geen jacht gemaakt op hoogdravende redeneeringen of uitgebreide vertoogen, en nergens kon ik eenige bepaalde toespeling op mij zelven ontdekken, zoodat ik meende er ditmaal vrij van te zullen loopen, te meer daar men nagenoeg aan het slot was. Doch hoe bedroog ik mij! Plotseling toch, en zonder eenige aanleiding, houden allen met hunne rollen op, vereenigen zich op den voorgrond van het tooneel, keeren zich tot mij en overstelpen mij met een ellenlange zedenpreek, geheel in den trant van den heer Barlow.

Nog erger ging het mij op den volgenden avond, en ten bewijze hoe geslepen en slim mijn vervolger het er op toelegt, om mij er in te laten loopen, zelfs daar waar men zou meenen dat geen schijn van gevaar kon bestaan, diene het volgende:

Ik woonde dan dien avond de opvoering bij van een kluchtspel, — een heel onschuldig kluchtspel, — waarin al de vertooners, inzonderheid de dames, hun uiterste best deden. De aardigste onder hen allen was — naar ik meende — eene jonge dame met een lief gelaat, die mij meermalen in de gelegenheid stelde om mij in die meening te versterken. Zij was keurig gekleed als een jong edelman, met korte pantalon — zóó kort, dat het wel scheen of die nog van zijne jongensjaren afkomstig was, — waardoor hare gevulde knieën en kleine voetjes, gestoken in satijnen laarsjes, zeer goed uitkwamen; zij zong een kluchtig liedje en voerde een luchtig dansje uit en toen naderde dat alleraardigste schepseltje die fatale voetlampen, zij boog er zich over heen, en begon op eens met een doordringende stem eene opgewondene rede te houden, tot verheerlijking van alle mogelijke deugden en tot aansporing om steeds daarin te volharden. „Goede Hemel!" kon ik niet nalaten uit te roepen, „ 't is Barlow."

Ook nog in een ander opzicht tracht de heer Barlow mij immer in het karakter van Tommy te voorschijn te doen komen, wat des te hatelijker is, omdat hij daarbij zoo aanvallenderwijs te werk gaat. Barlow is bij voorbeeld van plan om voor een dagblad of een tijdschrift een heel diepzinnig artikel te schrijven, en dan doet het hem er niets toe, hoeveel tijd hij daarmee bezig is, of hoeveel olie hij verbrandt, als hij daar nachten achtereen aan blijft werken; als hij er maar in slaagt om het met al zijn veelweterij op te proppen.

Maar let nu wel op. Als hij nu na al dat blokken er mee klaar gekomen is, dan is hij nog niet tevreden, dat het geplaatst is, maar dan moet er nog een kleine berisping aan mijn adres in voorkomen, waarbij hij beweert, dat hem al die zaken genoegzaam bekend waren, en dat zij voor hem niet van zooveel beteekenis zijn, maar dat het ergerlijk is, dat ik — die akelige Tommy — daarin blijk zoo onervaren te zijn, en dat ik daarover al lang reeds iets had behooren te schrijven. Nu vraag ik maar, waarom haalt de heer Barlow toch altijd die Tommy aan, om mij een hatelijkheid te zeggen? Als de heer Barlow toch voor ongeveer acht dagen er geen oogenblik plan op had om dit onderwerp te behandelen, waarom moet het dan in mij eene nalatigheid genoemd worden, dat ik er tot heden toe niet aan gedacht heb? En toch duidt de heer Barlow mij dit zeer ten kwade, en vraagt mij op hoogen toon in zijne artikelen, hoe het mogelijk is, dat ik niet weet, wat toch aan iederen schooljongen bekend is, dat na de veertiende wending linksch in de Russische steppen men eindelijk komt te midden van deze of gene dwalende stam? of doet mij andere dergelijke vragen met de grootste minachting. Evenzeer is het de gewoonte van dien heer, om als hij aan een of ander dagblad een brief denkt te zenden, als van „onzen particulieren correspondent" — en als zoodanig komt hij dikwerf voor den dag — na zich vooraf door een deskundige bijzondere informatiën te hebben doen geven over alle technische termen, om dan op de brutaalste wijze te beweren: „Nu geloof ik, mijnheer de redacteur, dat ieder lezer, die slechts eenigermate op de hoogte van de zaak is, er mede bekend zal zijn, even zoo goed als ik, dat ...." en dan volgt, — om een voorbeeld te noemen — hoeveel lengte een kanon van een zeker kaliber moet hebben van het zundgat tot aan de uitmonding, of een dergelijke zeer algemeen bekende zaak. Maar wat daarvan ook zij, wees er zeker van, dat het altijd moet strekken tot ophemeling van des heeren Barlow's verbazende kennis, en tot vernedering van zijne bedwongene en onderdrukte leerlingen.

Beter dan ik het van mij zelve weet, is de heer Barlow bekend met de meer of mindere uitgebreidheid mijner bekwaamheden. Hij heeft mij eens aan het eind van een langdurig diner — hij was wel vermomd en droeg een anderen naam, maar ik had hem toch herkend — met een diepe stem, beuzelingen opgehelderd, waarvan ik vijf en twintig jaar geleden de vrijheid genomen had hem de verklaring te geven. Om nog iets te voegen bij alles, wat ik

tegen hem heb aangevoerd, wil ik nog mededeelen, hoe ik niet kan uitstaan, dat hij overal is, bij het ontbijt, bij het diner, overal en altijd en dat hij mij immer wil onderrichten, en dat ik niet van hem af kan komen. Hij houdt mij — als zijn Tommy — geketend als Prometheus, en hij is de arend, die zich te goed doet aan de lever van mijn minder onderwezen geest.

XXXIV.

VRIJWILLIGE POLITIEDIENST.

Het is mij tot eene vaste gewoonte geworden om zelfs aan mijne kleinste wandelingen een of andere bedoeling te geven. Voor ik mij uit mijne woning in Covent Garden op straat begeef, stel ik mij iets tot taak; en eenmaal op weg, denk ik er nooit aan om daaraan iets te veranderen of om terug te keeren, na die slechts gedeeltelijk te hebben volbracht. Daartoe zou ik evenmin kunnen besluiten, als om in gebreke te blijven bij eenige afspraak, die ik gemaakt mocht hebben. Zoo had ik dan op zekeren dag besloten naar Limehouse te gaan, en begaf ik mij precies ten twaalf uur op weg ter stipte nakoming van de bepalingen, die ik mij zelven had opgelegd. Bij zulke gelegenheden verbeeld ik mij dat ik een politie-agent ben, die uitgezonden is om toezicht over de straten te houden: en dan is er menige fielt, die ik — maar altijd denkbeeldig — bij den kraag pak en van straat verwijder en die ik u verzeker, dat, als ik het in werkelijkheid doen kon, verder maar een heel klein beetje meer van Londen zien zou.

Op die wandeling naar Limehouse viel mijn oog op drie oude doortrapte vagebonden, die zich huiswaarts begaven. Ik wist zeer goed waar zij woonden, het was in den omtrek van Drury Lane, en het zou mij weinig moeite hebben gekost hen daar op te sporen, maar zij leefden er even rustig en ongestoord als ik in Covent Garden. Daaraan denkende, kwam ik tot eene beschouwing, die ik — in mijne betrekking als denkbeeldig politiebeambte — meende te moeten onderwerpen aan het oordeel van mijn chef, den hoofd-commissaris, die daarover wel het beste zal kunnen oordeelen in het belang van het algemeene welzijn.

Hoe dikwerf, — zoo was de loop mijner gedachten — hoe dikwerf ben ik toch genoodzaakt geweest om in de rapporten der politie, met die vaste onveranderlijke bewoordingen, te moeten lezen, hoe de agent den achtbaren magistraat bericht had dat de medeplichtigen van den bewusten gevangene te huis behoorden in een straat of steeg, waarin niemand het waagde om door te dringen, — hoe de achtbare magistraat bekend was met den slechten naam, waarin die straat of steeg bekend stond, terwijl mij daarbij nog te binnen schoot, dat het altijd dezelfde straat of steeg was waaromtrent zóó ongunstig en zóó dikwerf gerapporteerd werd, minstens toch wel iedere veertien dagen.

Zou het nu niet raadzaam zijn, — zoo dacht ik verder — dat de hoofdcommissaris ieder politie-district in Londen gelastte, om op te geven de namen van al die straten en stegen, „waarin niemand het waagde om door te dringen," en dat daarbij door dien ambtenaar de volgende verklaring werd gedaan: „Als zulke straten en stegen werkelijk bestaan, dan is dit een bewijs dat de politie haar plicht niet in acht heeft genomen, en dan zal ik maatregelen nemen om de nalatigen te straffen. Als zij daarentegen niet in de werkelijkheid bestaan doch dit de aangenomen benaming is, dan is het een bewijs, dat die politie oogluikend de bedrevene misdaden toelaat, en dit euvel zal ik insgelijks ten strengste weten te straffen!" Zou dat niet van goed gevolg wezen? Zouden die denkbeeldige of wezenlijke straten er tegen bestand zijn, als zulk eene bedreiging met vaste hand werd uitgevoerd? Hoe is het mogelijk dat zulke rapporten zoo herhaaldelijk onder onze oogen worden gebracht, dat zij even dagelijksche kost worden en even weinig belang meer inboezemen, als de berichten over de monster-kruisbessen, of dergelijke nieuwtjes! Hoe is het mogelijk, dat in onzen tijd, — de eeuw van de stoom en het gas, de photographie en de telegraaf, — en met een zoo uitgebreide en kostbare politie-inrichting, er in Londen nog spraak kan wezen van vrijplaatsen en schuilhoeken voor dieven, als in de dagen der Stuarts? Als in alle takken van de regeering zulk eene nalatigheid heerschte, dan kregen wij binnen een paar jaar weêr eene bezoeking van de Pest en werden binnen een eeuw teruggevoerd tot den tijd van de Druïden.

Voortloopende, altijd in gepeins over deze beschouwingen, liep ik een klein, ellendig wezen omver, dat met bloote voeten over de modderige steenen trippelde, met de eene hand zijn oude vodderige broek vasthoudende en met de andere in zijn verwarde haren woelende. Ik stond stil om het huilende kind op te helpen en was dadelijk daarop omringd door een gansche troep bedelende jongens en meisjes, schreeuwende, joelende en vechtende, de een al vuilder en schraalder dan de ander. Ik gaf het kind, dat ik omver geloopen had, eenig geld, maar die wilde troep wierp zich op het schepseltje, om zich daarvan meester te maken, en begon met vernieuwde woede te vechten, te grijpen, te grabbelen, zoodat ik geen oog kon houden op die woelende groep hoofden, armen, beenen, vodden, en vuil, en onmoge-

lijk kon bepalen, wie ten laatste in het bezit van het geld gebleven was. Toen ik het kind opgeholpen had, was ik eenigszins ter zijde gegaan en dit woeste tooneel had plaats tusschen stapels planken en balken en andere afbraak van eenige huizen, in de nabijheid van Temple Bar.

Op eens kwam daarachter een wezenlijke politieagent vandaan, bij wiens verschijning de huilende troep zich in allerijl in alle richtingen verspreidde, terwijl hij overal trachtte nu hier, dan daar, er een te grijpen en te pakken, zonder er een in handen te kunnen krijgen. Toen de gansche troep verdwenen was, nam hij bedaard zijn hoed af, greep daaruit een zakdoek om er zijn verhit gelaat mee af te vegen, borg toen den doek weer in den hoed, zette den hoed op het hoofd, en dat alles met de zelfvoldoening van iemand, die zich bewust is zijn plicht te hebben gedaan — en dat was ook het geval, want hij had immers zijne instructie gevolgd. Ik keek naar hem, en ik keek naar die menigte van dooreen gemengde voetstappen in de modder daar vóór mij; en ik dacht aan de indruksels van de voetstappen van een dier uit de voorwereld, die de geologen op een rots meenden ontdekt te hebben.

Als die modder daar voor mij — redeneerde ik bij mij zelven — op eens kon versteenen, en verborgen blijven liggen, tot over tienduizend jaar, dan zou het toch wel niet waarschijnlijk wezen, dat het dan levende menschengeslacht, hoezeer ook ontwikkeld, — maar zonder de hulp der overlevering — door deze of andere sporen, zich een voorstelling zou kunnen maken van het bestaan eener beschaafde maatschappij, die het kon toelaten, dat in de straten der hoofdstad zulk een troep havelooze kinderen zonder toezicht bleef ronddolen, — eene maatschappij, die zich des ondanks durfde te beroemen op hare macht ter zee en te land, en die toch die macht niet aanwendde tot redding en behoud dier kinderen. —

Ik liep daarop verder door, kwam bij Old Bailey, keek naar Newgate, en vond dat de gevangenis er heel anders als gewoonlijk uitzag. Doch dat scheen dien dag wel in de lucht te zitten, want hoe onberispelijk de verhoudingen van de St. Paulskerk ook wezen moge, toen kwamen zij mij in het geheel niet bewonderenswaardig voor. Het kwam mij voor, dat het kruis te zeer in de hoogte was geheven en te ver weg stond van den daarbij geplaatsten gouden bal.

Thans mij oostwaarts begevende, liet ik Old Bailey en Smithfield achter mij liggen en maakte onderweg de opmerking, hoe opvallend het is, dat iedere buurt en straat als 't ware zijn eigen karakter heeft; en hoe het verschil daarvan zoo erg in het oog springt, alsof er eene bepaalde grensscheiding tusschen hen bestaat. Old Bailey deed mij denken aan gevangenis en veroordeeling, takkebossen en brandstapels, het geeselen, en het branden, de schandpaal, en al die vreeselijkheden, die in vroegere dagen bestonden, maar die voor goed verdwenen zijn, al zijn de menschen nog niet zoo verbeterd, dat zij nimmer strafbaar zijn. Verder kwam ik door verschillende straten, nu eens door één, geheel bewoond door bankiers en geldwisselaars, dan weder door een ander, waar alle winkels ten dienste der zeelui schenen bestemd te zijn, of waar niet dan kruideniers winkels en drogisten te vinden waren of enkel en alleen slagers; weer een ander waar manufacturiers en garen- en bandwinkeltjes de overhand hadden, terwijl in de laatste al de artikelen, die waren uitgestald, zich daardoor onderscheidden, dat ieder voorzien was van de prijsopgave, die hier of daar op eene in het oog vallende wijze was aangebracht. En het scheen alsof de afwisselingen en opvolgingen volgens een zekeren regel en naar een vast plan waren vastgesteld.

Zet een paar strepen bij de kerk van Houndsditch, — ver genoeg van elkaar om er een hondenhok tusschen te zetten, en dicht genoeg bijeen, om er gemakkelijk over heen te kunnen springen. — Een sprong niet verder dan die, waarvan Scott verhaalt, dat de voor schulden vervolgden door de poort van Caningate maakten, om de schuilplaats van Holyrood te bereiken, van waar zij hunne schuldeischers uitdagend konden trotseeren. Zet zulk een paar strepen, en let eens op het verschillende karakter van de buurten en straten wederzijds. Ten westen van die strepen zullen de tafels of kasten, die daar worden uitgestald, van mahoniehout zijn, of ten minste mooi gepolitoerd — ten oosten zijn die van greinhout, licht besmeerd met een verfje, dat de kleur heeft van lippenpommade. Ten westen zullen de kadetjes en de krentenkoeken uit den winkel van den bakker u toelachen, — ten oosten zult ge niets zien dan grof brood, misschien voedzaam, maar zeker niet lekker.

Het lag in mijn plan, om langs de Whitechapel-kerk en de Suikerraffinaderijen te gaan — die groote gebouwen, vele verdiepingen hoog, die er uitzien of zij in nauwe familiebetrekking staan tot de Liverpoolsche dokken, — ik ging daar rechtaf, en juist toen ik den hoek omsloeg, kwam mij een gedaante tegen, die meer te huis behoort in een gansch andere streek van Londen, en dáár dikwerf te zien is.

Welke Londensche wandelaar uit onze dagen herinnert zich niet de gedaante van die oude, kromme vrouw, die door een ziekte van de ruggegraat bijna in tweeën gebogen, met het hoofd schuins over een harer armen hangende, alsof ze kijken wilde naar het gewricht van haar

hand? Wie kent haar niet met haar stok, en haar doek, en mand, zooals zij daar voortstrompelt, zonder ooit iets te kunnen zien dan de straatsteenen, toch niet bedelende, zonder oponthoud, en toch zonder eenig doel? Waar leeft ze van, waar komt zij vandaan, waar gaat zij heen, en waarvoor? Ik herinner mij den tijd, dat haar gele armen niets anders leken dan been en perkament. Zij waren nu een beetje verbeterd, want er scheen zoo iets of wat huid op gekomen te zijn. Het Strand kan worden aangenomen als het hoofdpunt, van waaruit zij zich in een kring van een halve mijl beweegt. Hoe komt zij nu daar zoo ver van verwijderd? En hoe zal zij daarheen terugkomen? Zou zij ooit zoover geweest zijn? Zij is in deze buurt iets zeer vreemds. Ik merk dat aan de houding van een heel scherpzinnigen hond, — een leelijk basterddier met een zotten staart, die overal rondsnuffelt met gespitste ooren en de staart in de hoogte, en die evenzeer als ik veel belang schijnt te stellen in de straten en buurten van zijne medeschepselen, als ik hen zoo noemen mag. Na een poosje voor een spekslagerswinkel te hebben vertoefd, volgt de hond mijn voorbeeld en loopt langzaam oostwaarts door met een verlangend gebaar zijn bek aflikkende, nog steeds onder de herinnering van zulk een overvloed van spek, tot het dier op eens dat samengevouwen bundeltje ziet. De hond is nog niet zoo verwonderd op het zien van dat bundeltje, — schoon hij zich daarover ook wel verbaast, — dan wel door het feit, dat zoo'n bundeltje zich kan bewegen. Het dier blijft stilstaan, spitst de ooren nog meer, besnuffelt het, loopt er toen rondom, begint te knorren en te blaffen, — zoodat ik er bang door werd. Het bundeltje vervolgt haar weg en komt nog dichter bij het dier, dat nu begint te blaffen en te huilen, de staart tusschen de pooten neemt, en op het punt is om de vlucht te nemen, toen het bedenkt dat dit iets is, wat voor een hond niet staat. Hij keert om en bekijkt opnieuw al snuffelende het wandelende bundeltje. Na eenige weifeling meent hij ergens op een plekje daarvan zoo iets van een gezicht te bespeuren. Vast besloten het te wagen om dit nader te onderzoeken, nadert hij langzaam het bundeltje, loopt er nog eens om heen en toen hij bemerkt, dat er wezenlijk eene menschelijke gedaante bestaat, daar waar hij nimmer verwacht iets menschelijks te zullen vinden, begint het dier van afschrik hevig te keffen, en vliegt weg naar do Oost-Indische Dokken.

De belangen van de firma waarvoor ik reis — Gebroeders Tot Nut van 't Algemeen — vorderden nu mijne aandacht en ik herinnerde mij dat ik mij bevond dicht bij het spoorwegstation te Stepney. Ik verhaastte dus mijn tred, om daar den weg over te steken en dan eens te gaan zien, hoe het ging met mijne kleine ster in het Oosten.

Het kinderziekenhuis, — waaraan ik dien naam gaf — is in volle werking. Al de kribben zijn bezet. Een nieuw gezichtje tuurt uit het bedje, waarin dat zieke kindje lag, dat voor altijd is ter rust gebracht. Sinds mijn vorig bezoek, was er voor de inrichting veel belangstelling getoond en het deed mij goed te zien, welk een massa poppen men gekregen had. Ik was benieuwd, hoe Poedel daarover denken zou, en of hij veel notitie zou nemen van al die mooie figuurtjes, die over de kribjes hingen met uitgespreide armen en allerlei fraaie pakjes. Poedel had echter meer op met de kleine lijders. Poedel liep rond de kribjes als de assistent-chirurgijn, en werd daarbij vergezeld door een anderen hond, — een zijner vriendjes — die altijd rondom hem liep, en dien hij als leerling scheen te hebben aangenomen. Poedel scheen er zeer op gesteld, om mij te doen stilstaan bij een aardig, klein meisje, dat er zeer gezond uitzag, maar aan wie men, om kanker in de knie, het beentje had moeten afzetten. Poedeltje kwispelde met de staart tegen de beddesprei, om mij te verstaan te geven, dat het een zeer belangrijke operatie was, maar dat die goed was gelukt! De kleine zieke streelde Poedel op den kop en voegde mij toe: „Ik had zoo'n last van dat beentje, dat ik blij ben dat het er af is!" Nooit heb ik een hond met een verstandiger uiterlijk gezien, als Poedel toonde, toen een klein meisje haar mond opendeed, om mij te laten kijken naar een belangrijke vergrooting van de tong. Poedel sprong op de tafel, om goed op de hoogte van de zaak te komen, bezag de tong (daarbij zijn eigene uit sympathie uit den bek stekende) met zooveel kommer, dat ik op het punt was de hand in mijn vestzakje te steken en hem een guinje te geven, gewikkeld in een papier.

Weêr op weg gegaan en bijna aan het eind van de taak, die ik mij voor heden gesteld had, kwam ik bij de kerk van Limehouse, dicht bij de loodwitfabrieken. Ik herinnerde mij, wat ik daarover had hooren vertellen, en bij onderzoek en navraag bleek het mij, dat het juist dezelfde fabrieken waren, waarvan ik reeds melding gemaakt had in het verslag van mijn eerste bezoek aan het kinderziekenhuis van Oost-Londen. In het belang der firma, waarvoor ik reizende ben, besloot ik ook die fabrieken te gaan bezichtigen.

Ik werd ontvangen door twee zeer beschaafde heeren, broeders, en hun vader, deelgenooten in de zaak, die zich geheel bereid verklaarden, om mij overal in de gebouwen rond te leiden. Het doel van die fabrieken is het fabriceeren van loodwit uit ruw lood; dit geschiedt door eene chemische bewerking, waar-

door het ruwe lood langzaam en geleidelijk eene verandering ondergaat. Het is interessant om die verschillende bewerkingen gade te slaan, zooals, wanneer het lood, — na een voorafgaande voorbereiding daartoe — gestopt wordt in potten, iedere pot buitendien voorzien van een hoeveelheid van een zekere oplossing van zuren, waarna al die potten in lagen van grooten getale, voor een tijd van tien weken of daaromtrent, onder de run worden begraven.

Wij klommen langs een menigte ladders, moesten over losse dunne planken loopen en klauteren en springen over stellaadjes en uitgestoken stokken, tot ik te moede werd of ik een metselaar of een vogel was, zoodat ik niet meer wist, waar ik eigenlijk op stond, toen ik uit de hanebalken naar beneden keek, met niets anders boven mij dan het pannendak, door welks reeten het daglicht heendrong. Een aantal vrouwen liepen onophoudelijk van beneden naar boven, tot in de hanebalken, ieder beladen met een dier met lood gevulde potten, die zij onder de run moesten neerzetten. Als er een laag met die potten vol was, dan werd die zorgvuldig gedekt met planken, waarover run gestrooid werd en waarop een nieuwe laag geplaatst werd, terwijl voor de doorstrooming der lucht gezorgd was door een aantal houten pijpen. Ik begaf mij naar de laag, daar men toen meê bezig was, en schoon ik de hitte van de run bijna onverdraaglijk en de stank van het lood en de zuren vrij hinderlijk vond, kon ik toch niet aannemen dat het een of het ander van schadelijke uitwerking zou zijn. In andere hanebalken, waar de potten weder werden opgegraven, was de hitte veel erger en de stank meer doordringend. Er waren hanebalken, die geheel of half vol, en anderen die gansch leeg waren. Flinke, sterke vrouwen waren ijverig bezig daar in de hoogte tusschen alles heen en weêr te loopen, en het maakte op mij den indruk van een vliering in het huis van een of anderen ouden, rijken Turk, wiens getrouwe harembewoonsters zijne schatten begroeven en verborgen, omdat hij het bezoek van een Sultan of een Pascha te gemoet zag.

Zooals gewoonlijk bij alle omzettingen van harde zelfstandigheden tot een weeke massa, zoo is het ook bij het loodwit; zij moeten daarvoor achtereenvolgens geroerd, gescheiden, gewasschen, gemalen, gerold en geperst worden. Bij sommige van die werkzaamheden bestaat er ontegenzeggelijk gevaar voor de gezondheid, hetzij door de inademing van looddeeltjes of door de aanraking van het lood, of wel door beide omstandigheden tegelijk. Om die bezwaren te voorkomen, gaf men de werklieden goede respirators (heel eenvoudig gemaakt van flanel en neteldoek, die zonder veel kosten kunnen hernieuwd worden en somwijlen met zuiver ruikende zeep worden uitgespoeld) en droegen zij zware handschoenen en wijde, losse rokken. Overal was zooveel doenlijk, door goed geplaatste luiken, voor de noodige luchtverversching gezorgd. Ook nam men de zeer heilzame voorzorg om bij de gevaarlijkste bezigheden de vrouwen herhaaldelijk af te wisselen Eene voorzorg, waarvan eigen ondervinding hen had geleerd, dat die zoo nuttig werkte ter voorkoming van de nadeelige gevolgen. Zij zagen er wonderlijk uit, de mond en de neus bedekt, en gehuld in die wijde rokken, en daardoor kreeg de vergelijking met den Turk en zijn harem nog meer schijn van waarheid.

Als nu ten laatste het lood genoegzaam gekweld is door al die verschillende verrichtingen van begraven en opgraven, verhitten en bekoelen en door al dat roeren, afscheiden, wasschen, malen, rollen en persen, dan wordt het opgevoerd tot eene ontzettende hitte. Een lange rij van vrouwen, gekleed in het reeds beschrevene kostuum, stond in een — om het zoo eens te noemen — groote steenen bakkerij, waar zij de schotels met de baksels uit de handen der koks namen, om die in den oven te zetten. De oven of liever kachel, — toen ongestookt — was zoo hoog als een gewoon huisje en was vol met mannen en vrouwen, die gedeeltelijk op stellages, gedeeltelijk op den vloer staande, elkaar de schotels aangaven en die in den oven schoven. De deur van een anderen oven of kachel, die stond te bekoelen om daarna leeg gedragen te worden, werd voor mij opengedaan om er een kijkje in te nemen, maar ik trok mij dadelijk terug, met een gevoel alsof ik zou stikken door die verzengende hitte en dien onuitstaanbaren stank. Om in die ovens te moeten gaan, als die zoo pas open zijn gedaan, is zeker het bezwarendste van al die werkzaamheden.

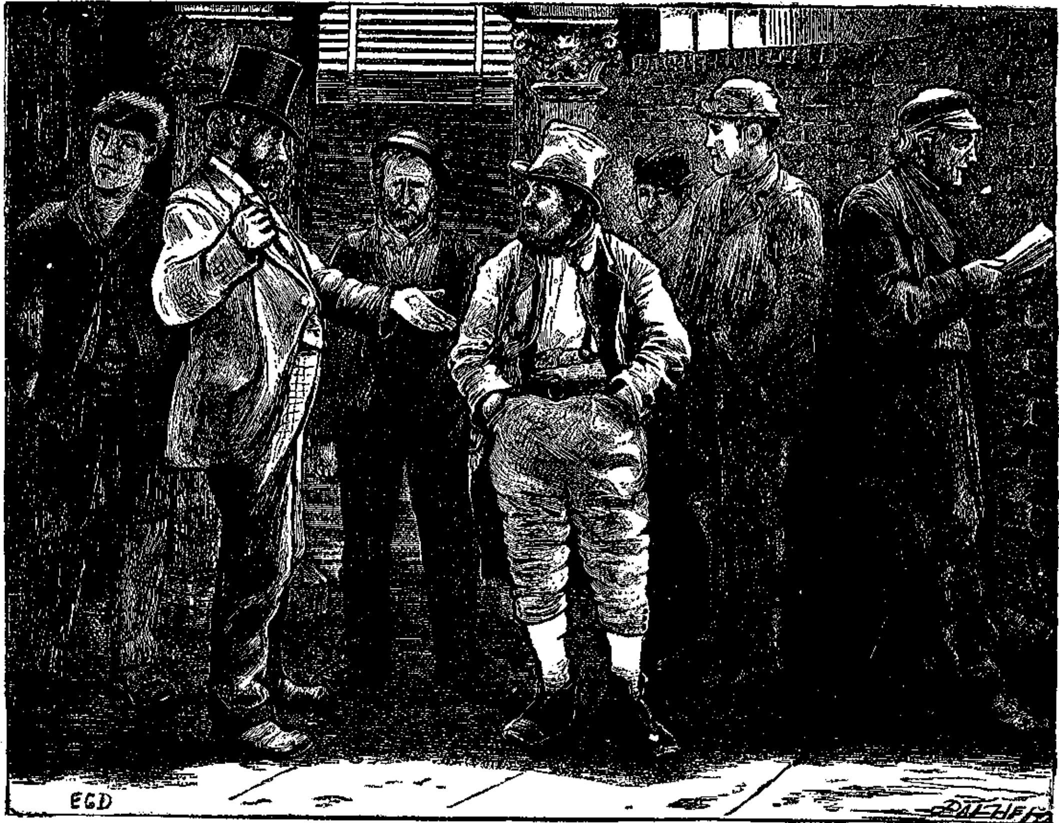
Ik ben echter tot de vaste overtuiging gekomen, dat de eigenaars van deze fabriek zich er oprecht en eerlijk op toeleggen, om het gevaar voor de werklui zooveel mogelijk te verminderen en te voorkomen.

Voor de vrouwen is er een vertrek waar zij zich konden wasschen (mij dacht dat daar niet te veel handdoeken waren) en een kamer, waar zij hunne kleeren konden hangen, en konden gaan schaften. Die kamer werd 's winters behoorlijk verwarmd, en daar bevond zich altijd eene vrouw om hen te helpen, doch die tevens had toe te zien, dat niet eene van hen naliet, om de handen te wasschen, voor zij aan hun maal beginnen. Een oppasser, die de noodige geneeskundige kennis heeft, is belast met de zorg voor hen, en zoodra men slechts eenige teekens van loodvergiftiging opmerkt, worden zij met de meeste nauwlettendheid verpleegd. Toen ik in hun kamer kwam, zette men daar

juist de trekpotten op tafel, daar het tijd was om thee te komen drinken, en het zag er daar zeer huiselijk uit. Vrouwen schijnen er beter tegen bestand te zijn dan mannen, en verreweg de meeste hunner zagen er sterk en bedrijvig uit. Toch kon ik niet nalaten op te merken, dat er nogal onder hen waren, die zich vrij grillig en eigenzinnig voordeden.

Het schijnt dat de Amerikaansche vindingrijkheid ons er weldra toe brengen zal, om het loodwit geheel machinaal te vervaardigen. Hoe eerder wij daartoe geraken, hoe beter het zijn andere eerst later, en enkele in het geheel niet; maar 't hangt maar af van het gestel, mijnheer, en de een zijn gestel is zwak, mijnheer, en dat van een ander sterk."

Hierna keerde ik van mijne wandeling terug en meende de mij voorgestelde taak te hebben vervuld.

„KIJK EENS NAAR DAT TROEPJE OP DEN HOEK VAN DIE STRAAT." (Blz. 189).

zal. Intusschen verliet ik mijne zoo bereidwillige geleiders door de fabriek niet, dan na hen verzekerd te hebben, dat ik niets gezien had, wat beter geweest was, om verborgen te blijven, noch veel minder iets, waarvoor zij zich behoefden te schamen. Voor het overige geloof ik dat ter zake van de loodvergiftiging en van de loodwitwerkers geheel van toepassing is de wijsgeerige beschouwing, die de Iersche vrouw ten beste gaf, toen zij mij die woorden toevoegde, die ik reeds in een vorige schets heb aangehaald: „Sommige krijgen het dadelijk,

XXXV.

EEN PLEIDOOI VOOR TOTALE AFSCHAFFING.

Op een zekeren morgen in de laatste Pinksterweek kwam 's ochtends precies ten negen ure, vlak voor het venster van mijne woning, iemand het plein oprijden. Die persoon zat te paard in het ongerijmdste kostuum, dat men zich bedenken kon. Hij droeg hooge laarzen, een broek, die zeker voor een ander en vrij

wat langer persoon — gemaakt was van een vaal gele kleur, en die hem zat of het een zak was, en een blauw hemd, waarvan de slip of de zoom boven uit die broek voor den dag kwam. Hij was zonder rok, maar getooid met een rooden bandelier en een scharlaken, rooden, half militairen hoed, prijkende met één enkele veer, zoodat die voor den oningewijden veel had van een kaal geworden pluimbal. Ik legde de courant neer en bleef met verwondering kijken naar zulk een zonderling personaadje. Ik kon het maar niet met mij zelven eens worden, of hij had moeten dienen tot model voor een titelplaat van een nieuwe editie van de „Sartor Resartus", dan wel voor Generaal Garibaldi op een theekopje voor een porceleinwinkel of voor Guy Fawkes als een wassen beeldje, of dat het een jockey uit een circus was, of dat hij te huis hoorde in Bedlam. Intusschen struikelde en gleed de ruiter gedurig over de gladde straatsteenen, zeer tegen zijn genoegen en tot schrik van een aantal nieuwsgierige vrouwen, die belangstellend naar hem opkeken, maar dan gillend uiteenstoven, waardoor het paard op zijn beurt schrikte en zulke capriolen maakte, dat onze held zich zenuwachtig vasthield, om niet over den kop van het paard geworpen te worden. Bij een van de ergste dier sprongen, toen het paard met zijn staart in een tabakswinkel was terecht gekomen, kwamen een paar eveneens uitgedoste personaadjes hem gezelschap houden. Niet minder dan hij, hadden deze twee met de gladde steenen te kampen, zoodat het er veel van had, alsof het drietal zich op een glijbaan bevond. Eindelijk konden zij er toe komen om een oogenblikje stilstaande te blijven, en daarvan maakten zij gebruik om met de rechterhand in noordelijke richting te wuiven, zóó of zij dadelijk daarop het commando zouden laten volgen: „Op, Garde, val aan!" Terstond daarop kwam er een muziekkorps voor den dag, waarmee zij zich verwijderden in de richting van de Surrey Hills.

Ik maakte hieruit op, dat zij de voorhoede waren van een optocht, die zeker in aantocht was, ik gooide dus het raam open, stak mijn hoofd naar buiten en zag in de verte den stoet naderen. Ik merkte spoedig uit de opschriften van vlaggen en banieren, dat het eene verzameling van Afschaffers was, — een trein zoo lang, dat er wel een half uurtje zou noodig zijn, eer die gepasseerd was. Er waren zeer vele vrouwen in dien optocht, waarvan verscheidene kinderen droegen, die, hoe jong ook, reeds in hunne moederarmen met de daad bewezen, dat zij zich geheel onthielden van alle bedwelmende dranken, en de voorkeur gaven aan zuivere onvermengde melk! Over het geheel was het overigens niet onaardig om dien stoet te bekijken, zooals het trouwens meestal een behagelijk schouwspel oplevert, om op een mooien dag een menigte goed gekleede personen ordelijk en welgemoed bijeen te zien. Al die vaandels, bandelieren, kransen en linten en het verdere klatergoud, gaven zoo'n vroolijk aanschijn, maar vooral ook de menigte bloemen, die dienen moesten als zoovele bewijzen van den weldadigen invloed van het water.

Het was vrij winderig en dit was zeer merkbaar aan de vlaggen en banieren. Deze laatste werden omhoog gehouden door twee stokken, waaraan zij door koorden en lijnen waren vastgemaakt. Zooals men van verscheidene boeken uit de vorige eeuw placht te zeggen, dat zij door „verschillende handen" geschreven waren, zoo kan men van hen getuigen, dat zij door „verschillende handen" gedragen werden. De meeste indruk maakte op mij de angst, die op de gezichten der dragers te lezen was. Soms hadden zij alle moeite om de stokken goed in balans te houden, en dan weer waren zij in de grootste bezorgdheid, dat de banier, als een vlieger, de lucht zou ingaan, en zij met de lijnen in de hand zouden blijven staan, genoodzaakt om die voorzichtig in te palmen, evenals een visscher, die het net ophaalt. Soms werd ook een van die banieren erbarmelijk door den wind heen en weer gezweept, en scheen er lust toe te gevoelen, om zich op de onbehoorlijkste wijze te gaan gedragen. Dat gebeurde meest met de grootste en prachtigste, die prijkten met de afbeelding van een heer, deftig in het zwart gekleed, dik en welgedaan door een overvloedig gebruik van thee en water, die zich met prijzenswaardigen ijver toelegde om een huisgezin te bekeeren, dat geheel verzwakt en vermagerd was door dat heillooze bierdrinken. De deftige heer in het zwart, opgeblazen door den wind, scheen dan op eens zeer wuft en bewegelijk te worden, terwijl het zoo ongelukkig aan het bier verslaafde huisgezin alle moeite scheen te doen, om zich aan zijn invloed te onttrekken. Onder de opschriften kwamen er voor, die van een zeer beslissenden toon waren, bij voorbeeld: „Nooit of nimmer zullen wij de vaan der Afschaffing verlaten," en dergelijke betuigingen, die ons herinneren aan de verklaring van Mevrouw Micawber: „Nooit, neen, nooit! zal ik mijnheer Micawber verlaten," en aan het antwoord, dat die heer daarop aan haar gaf: „Waarlijk lieve, ik weet niet, dat ooit iemand van u gevergd heeft, dat ge zoo iets doen zoudt."

Zoo nu en dan kwam er echter iets droefgeestigs over den ganschen optocht, dat ik in het eerst volstrekt niet wist waaraan toe te schrijven, maar spoedig bemerkte ik, dat dit in verband stond met eenige open rijtuigen, die hier en daar tusschen de deelhebbers van den stoet waren geplaatst. Daarin toch zaten

de commissarissen en directeuren, — de officieele tolken van de Afschaffers — wier aanspraken en redevoeringen de leden van den optocht veroordeeld waren om straks te moeten aanhooren. Zoo dikwerf een van de rijtuigen kwam aanrollen, was het of men overvallen werd door een gevoel van kou en vochtigheid, zooals bij een hoop natte lakens; en ik zag, hoe zij die er vlak achteraan kwamen, daardoor nog veel erger werden aangedaan dan die er vóór liepen, want die waren welstaanshalve wel genoodzaakt om hunne blikken te wenden naar die zwaarwichtige heeren, die daar zoo'n deftige houding aannamen met samengevouwen armen, neerbuigende vriendelijkheid, echter hen steeds bedreigende met een dier onuitputtelijke toespraken. Ik geloof dat sommige dier ongelukkige slachtoffers van die waterlievende veelbespraaktheid zoo verbitterd werden op hunne pijnigers, dat zij veel lust begonnen te gevoelen om hen uit de rijtuigen te sleuren; en ik geef dus die heeren redenaars in bedenking, om in het vervolg zich naar het tooneel hunner welsprekendheid te laten overbrengen in behoorlijk dicht geslotene rijtuigen.

De stoet was samengesteld uit verscheidene kleine groepjes, ieder afkomstig uit verschillende Londensche wijken. Een soort van allegorische voorstelling was blijkbaar de bedoeling geweest van de vertegenwoordigers van Peckham; ten minste meende ik dit te moeten opmaken uit hun fladderende banier, waarin te lezen stond: „De Reddingsboot van Peckham." Nu volgde er wel geen boot, maar toch de „Wakkere bemanning" in passend zeemanskostuum. Peckham is, volgens de aardrijkskundige leerboeken, gelegen in het binnenland, met geen ander water in de buurt, dan het kanaal van Surrex, en met geen ander strand, dan het jaagpad langs dat kanaal; en, voor zoover ik weet, bestaat er op die stormachtige kust geen reddingstation. Daaruit besluit ik dus, dat Peckham eene zinnebeeldige toespeling heeft willen maken en ik bewonderde de dichterlijke schepping van de Peckhammers, die een gansche streek uit het binnenland, zoo op eens wisten te verplaatsen naar de kust. —

Ik heb reeds gezegd, dat over het geheel genomen het niet onaardig was om den stoet te overzien. Ik gebruikte met opzet die beperkte uitdrukking en ik zal daarvan reden geven, daar dit ook eenigszins in verband staat met het opschrift van dit artikel in het bijzonder en met de Afschaffing in het algemeen. Er waren in den optocht vele personen te voet en andere in allerlei voertuigen. De eerste waren niet onaardig om te zien, de laatste zeer onaardig, want nooit in mijn leven heb ik bij eenige gelegenheid gezien, dat zoo schandelijk misbruik gemaakt werd van de arme paarden als hier het geval was. Men zal het toch wel niet anders als ten hoogste ongepast, ja, gruwelijk wreed vinden om een enkel paard te spannen voor een zwaren wagen, overladen door tien tot twintig personen. Van de kleinste, zoowel als van de sterkste paarden werd meestal zoo overmatig veel geëischt, dat zeker menig geval is voorgekomen bij de Maatschappij tot Dierenbescherming, dat minder strafbaar was.

Nu ben ik daarenboven steeds van meening geweest, dat van vele zaken het gebruik niet ongeoorloofd is, mits het niet in misbruik overga, en daarom acht ik het streven van de Totale Afschaffers ongerijmd en onzedelijk. Maar het zien van dien optocht bracht mij tot een geheel ander gevoelen. Want er waren zoovelen in dien stoet, voor wien het onmogelijk scheen een paard te gebruiken, zonder het te misbruiken, dat ik daardoor tot het besluit moest komen, dat er geen andere remedie tegen die kwaal bestond, dan eene totale onthouding van paardenvleesch. Ik volg hierin geheel het voorbeeld van de Afschaffers, die het evenmin toestaan, dat men een half glas als wel een heele flesch bier drinkt, en daarom wensch ik het verbod uit te strekken zoowel tot een hitje als tot een karrepaard, en mijn verbod zou veel meer gegrond zijn dan dat der Afschaffers, want de hit en het karrepaard leden beiden even zwaar door het misbruik. Daar is dus geen andere uitredding dan een streng verbod van het gebruik van paardenvleesch. Hiertoe zullen alle deelnemers van dergelijke optochten — met uitzondering van de voetgangers — zich schriftelijk moeten verbinden, waartoe voor hen gelegenheid zal bestaan bij de redactie van het weekblad: „All the Year round" op den Eersten April 1870. —

Maar er is een ander bezwaar. Er waren in dien trein ook nog een menigte lui in karren, boerenwagens en sjeezen, zoowel als in koetsen of pleizierrijtuigen, die hunne paarden volstrekt niet kwelden of boven hun kracht belast hadden. Hoe nu te doen met die lieden, die zich niet aan dit misbruik schuldig gemaakt hadden? Ik zal hierin het voorbeeld niet volgen van de Afschaffers, die — als hier spraak was van drank in plaats van paarden — zeker volgens gewoonte in hunne traktaatjes en bij hunne toespraken niet zouden nalaten om hen te vernederen en verachtelijk te maken! Maar ik vraag nog eens, hoe moet er jegens hen gehandeld worden? Er is maar één antwoord op die vraag mogelijk. Geheel in overeenstemming met de grondbeginselen van de voorstanders der Totale Afschaffing, moesten ook zij verplicht worden, om zich te verbinden tot de geheele onthouding van paardenvleesch. Niet omdat zij voor zich zelven misbruik gemaakt hebben van iets dat in alle eeuwen in alle landen is gebruikt geworden, maar omdat an-

deren zich daaraan hebben schuldig gemaakt. Volgens de redeneeringen van de Afschaffers is het niet tegen te spreken, dat het mindere het meerdere insluit, het schuldige het onschuldige, zooals de blinde den ziende, de doove den hoorende, de stomme den sprekende en dus ook de dronkaard den matige. Zoo nu een van die gematigde gebruikers van paarden — of van drank — meenen mocht, dat door dergelijke logika aan hunne rede en hun verstand geweld wordt aangedaan, dan noodig ik hen uit, om in een volgende Pinksterweek op mijne kamer te komen, en vandaar uit het venster den optocht gade te slaan.

XXXVI.

DE FIELT.

Ik heb erg tegen de tegenwoordig vrij algemeen aangenomene gewoonte, om de zaken niet bij den waren naam te noemen, maar alles te vergoelijken of te verzachten. Ik blijf een fielt een fielt noemen, zooals aan het hoofd van dit opstel, en ik heb geen lust om van hem te spreken als van „een ruw mensch", doch houd vol, dat men maar al te zeer genegen is, om fielten en fielterij te dulden en te verschoonen. Ik houd het er voor, dat een echte fielt, zooals er zooveel in de straten van onze groote steden rondloopen, die het er op toelegt om mij lastig te vallen of mij te berooven en zelfs mijn leven te bedreigen als ik rustig mij naar mijne bezigheden wil begeven, niets anders kent en bedoelt dan fielterij en gemeene streken. Juist daarom meen ik, dat de regeering, onder welks bestuur ik het voorrecht en de eer en het geluk heb van te leven, te kort schiet in eene van hare eerste verplichtingen, door mij niet genoeg te beschermen tegen het gevaar voor dergelijke fielterijen.

Las ik niet, nog slechts kort geleden, in de Londensche dagbladen, dat het „eindelijk de politie was mogen gelukken, om in handen te krijgen twee leden van die beruchte bende, die reeds zoolang Waterloo Road onveilig had gemaakt?" Bewonderenswaardige daad! Waterloo Road is een zeer lange, breede, rechte straat, — zeker wel een halve mijl in uitgestrektheid — verlicht door een tal van gaslantaarns, vol met winkels, — een straat, waarin een spoorweg-station is gelegen, dat eveneens uitmuntend verlicht wordt, — een straat, waarop twee andere dwars uitloopen, dat ook zeer drukke straten zijn — een straat, die op zich zelf de groote verkeersweg naar het zuiden van Londen is, — en in zulk een straat is het aan de ijverige pogingen der bewonderenswaardige politie mogen gelukken om twee fielten in handen te krijgen van eene gansche bende, die sinds lang dat donkere en eenzame plekje verontrust heeft! Zou één enkel persoon, goed bekend met de plaatselijke gesteldheid van Londen en gesteund door den arm der wet, niet bij machte geweest zijn om den heelen troep binnen één week op te pakken?

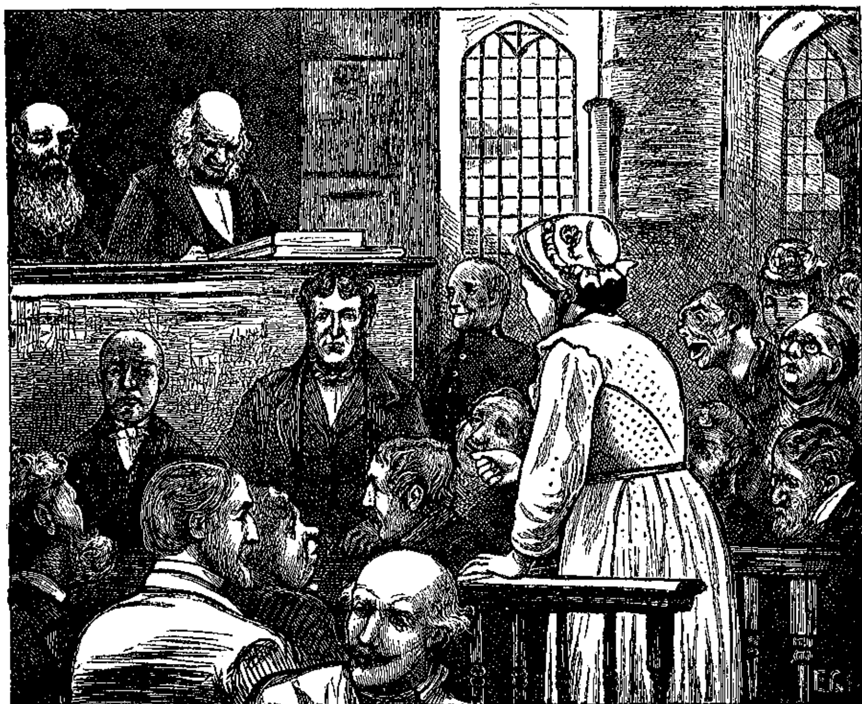
Het is door die toegevendheid en verschooning van de zijde der overheidspersonen en van de politie, dat wij het te danken hebben, dat de fielten niet alleen in aantal toenemen, maar hoe langer hoe brutaler worden. Is het niet of zij worden beschermd en opgefokt, zooals men patrijzen doet? Waarom laat men een bekende dief en fielt ooit weer in vrijheid? Hij zal zijne vrijheid nooit anders gebruiken, dan om opnieuw op geweldenarij en diefstal uit te gaan; hij heeft nooit gewerkt dan in de gevangenis, en buiten de gevangenis zal hij nooit aan werken denken. Als een bekende en erkende dief, heeft men immer macht om hem voor drie maanden in de gevangenis te zetten, en als hij er uit komt, is hij toch evenzeer een erkenden dief, als toen hij er binnen gebracht werd. Laat hem er dus blijven. „Gerechte hemel," zullen de leden van de Maatschappij tot Bescherming van ontslagene Fielten uitroepen, „dat zou gelijk staan met levenslange gevangenisstraf." Dat zou het ook, en juist daarom ben ik er zoo voor. Ik zou willen, dat geen fielt noch mij, noch een ander meer in den weg zou kunnen loopen. Ik zou willen dat iedere fielt verplicht werd om te werken, hout te hakken en water te halen ten algemeenen nutte, in stede van op zijne medeburgers te hakken en de horloges uit hunne zakken te halen. Als dat onredelijke wenschen genoemd kunnen worden, dan is de eisch van den ontvanger, dat ik mijne belastingen zal betalen, nog veel onredelijker en mag wel bestempeld worden als afzetterij en onrechtvaardigheid.

Ik beschouw den dief en den fielt als dezelfde soort van wezens. Ik doe dit, omdat ik weet dat zij beiden hetzelfde karakter droegen, en de politie weet dit evengoed als ik (wat de overheid betreft, die weet gewoonlijk niets meer dan wat de politie haar verkiest mede te deelen). Daar is een klasse van menschen, die wel geen dieven zijn, maar toch gewoonlijk ongeregeld en woest in hunne levenswijs, zooals polderwerkers, steenbakkers, houtzagers en dergelijke; maar hoe ongeregeld en woelziek zij mogen wezen, zij zijn dat alleen onder elkander; en zij zijn in allen gevalle werkzaam en niet nutteloos, zij werken van den ochtend tot den avond, en zij werken hard. Maar de echte fielt, — het achtbare lid van hetgeen men thans gelieft te noemen: de ruwere klassen — is of een dief, of diefjes maat. Als hij zondags 's avonds,

bij het uitgaan der kerk, op schandelijke manier vrouwen lastig valt (waarvoor ik hem graag eene scherpe kastijding zou laten toedienen) dan doet hij zulks niet ter voldoening van natuurlijke driften, maar in de hoop van daardoor een standje te zullen veroorzaken, waarbij hij of zijne vrienden eenig voordeel zullen verkrijgen door diefstal of zakkenrollen. Als hij een politie-agent ten onder kan krijgen, en dien man wellicht voor zijn leven lang ongelukkig maakt, dan is het uit wraak, dat die man zijn plicht vervulde, door hem voor den echter te brengen. Als hij in een kroeg aan het vechten raakt en den een een oog uitstoot, of een ander het oor afbijt, dan doet hij dit, omdat zij, die hij zoo toetakelde, eens als getuigen tegen hem zijn opgekomen. Als hij met een troep van zijne kameraden mij dwars in den weg komt, — bij voorbeeld op zoo'n eenzame, afgelegene plek als Waterloo Road — zingende, en met het hoofd in de lucht, dan azen zij in hunne voorgewende vroolijkheid, òf op mijne beurs, òf op mijne borstspeld. Waar een fielt is, daar is een dief. Waar een dief is, daar is een fielt.

Als ik nu, — wiens roeping het niet is om op al dat gespuis te passen, — met dit alles bekend ben en er mede bekend geworden ben, alleen door opmerkzaamheid en eigen ondervinding, — als ik weet hoe een fielt nooit in de straat eene dame tegen het lijf loopt, of iemand den hoed van het hoofd slaat dan met het doel dat een dief daarvan partij zal trekken, is het dan te verwonderen, dat ik verg, dat zij, wier roeping het wel is en die er voor betaald worden, er voor zorgen zullen dat dit alles voorkomen worde?

Kijk eens naar dat troepje, daar ginds op den hoek van die straat. Nummer Een is een havelooze kerel, van ongeveer vijf en twintig jaar, met een pak slecht van kleur en slecht van geur, een ruwe broek, een buis vol vetvlekken, de das als een touwtje om den hals gedraaid, een vuil, vaal gezicht, met de smerige muts dicht over de zware wenkbrauwen getrokken om zijn haar te verbergen, dat men hem in de gevangenis kort heeft afgeknipt. Hij houdt de handen in zijn zakken. Als hij niets doet, dan steekt hij die in zijne eigene zakken, en als hij iets doet, dan steekt hij die in een ander mans zakken, want zij zijn niet gewoon om te werken, schoon zij heel wat hebben uitgevoerd. Vandaar dat iedere keer, dat hij de hand uit den zak haalt om daarmeê over zijn gezicht te wrijven, — iets dat hij tamelijk dikwerf doen moet, want hij heeft slechte oogen en is

„EN WITKAPJE WERD VEROORDEELD TOT EENE BOETE VAN TIEN SHILLINGS." (Blz. 192).

altijd verkouden in het hoofd, — hij zich haast om die er weêr in te steken. Nummer Twee is een dikke, zware, woeste kerel van vijf en dertig jaar, met een grooten, stevigen hoed op het hoofd; in zijn kleeding heeft hij veel van een najager van kermissen en paardenmarkten, hij draagt een knevel en een opvallende borstspeld, daar hij met de rechterhand steeds langs strijkt, zijne oogen zijn onbeschoft en brutaal, zijn schouders lomp en breed en zijne laarzen zoo zwaar, zoo hoekig en zoo puntig, of ze er voor gemaakt zijn om te trappen en te schoppen. Nummer Drie, met een bleek, dor gelaat, is veertig jaar, kort, dik, sterk en krom van beenen; hij draagt een opgeschorte broek en witte kousen, een vest met lange mouwen, een heel groote das, twee of driemaal om zijn hals geslagen, en een witten gedeukten hoed. Die vent ziet er uit als een veroordeelden postiljon uit vroegere dagen, die van de galg is afgesneden en door een of andere duivelsche bewerking weêr in het leven is gebracht. Nummer Vijf, Zes en Zeven zijn vervallene, luie en gluipende figuren, sjovel en schraal in de kleeren, te lang van mouwen en te kort van broek, ellendig gekleed en ellendig van taal, afschuwelijk van uiterlijk en innerlijk. Het is hen allen aan te zien, door een trek om den mond en iets loensch in het oog, dat zij even groote twistzoekers als lafaards zijn; en dat is ook juist hun karakter, want zij zijn van zulk een gluiperigen, kruipenden aard, dat zij liever op den grond liggen te trappen en te schoppen, dan dat zij zouden trachten zich moedig staande te verweren. (Ten bewijze daarvan kunnen dienen de nog zoo versche sporen van slik op de ruggen van Nummer Vijf, Zes en Zeven, in tegenoverstelling van de oude, verdroogde plekken op hunne knieën.)

Een politie-agent staat naar dat lieve groepje te kijken. Het politie-bureau, waartoe hij behoort, is kort in de buurt. Die kerels dáár kunnen niet voorgeven, dat zij arbeiders zijn, zelfs geen sjouwers of kruiers. Het zou ook te dwaas zijn, zoo ze dit deden, want hij kent hen, en zij weten dat hij hen kent als niets anders dan dieven en fielten van beroep. Hij weet waar zij wonen, met welke bijnamen zij onder elkaâr bekend zijn, hoe dikwerf, hoe lang en waarvoor zij in de gevangenis gezeten hebben. Dat alles is ook aan zijn bureau bekend en tevens — ten minste dit behoort zoo — aan het Hoofd-Bureau. Maar weet hij, of zijn bureau, of het Hoofd-Bureau, of iemand anders, mij nu ook te zeggen waarom die kerels dáár in vrijheid worden gelaten, terwijl desnoodig een heel korps politie-agenten zou kunnen getuigen, dat het een troep erkende dieven is, die achter slot en grendel moesten genoodzaakt worden „om hard te werken?" Neen, hij noch iemand anders kan het, en het zou al een wijs man moeten wezen die dit kon. Hij weet alleen, dat zij behooren tot „die beruchte bende," die — volgens de rapporten van het politie-bureau — „zoo lang onveilig maakten" die akelige eenzame streek van Waterloo Road, uit welks ontoegankelijke bochten en wendingen het der politie eindelijk is mogen gelukken twee van de booswichten in handen te krijgen, tot gerustelling en onuitsprekelijke verwondering van alle goede, eerzame burgers.

Wij zijn al gewoon geraakt aan die beschouwende gewoonten van de uitvoerende macht — gewoonten die meer zouden passen bij een kluizenaar, dan bij een politie-agent. De fielt is van de politie als het ware een zelfstandig deel geworden. Onder den verzachtenden naam van „de ruwere klasse", wordt al zijn doen en laten opgeteekend; of hij alleen, dan wel met meerderen was; of hij goed of kwaad geluimd was, goed geslaagd in zijne pogingen of dat de fortuin hem tegenliep; of hij bloeddorstig en ruw gezind was, dan wel of hij met eene liefelijke bezorgdheid voor lijf en leven zijn handwerk had uitgeoefend, — dat alles wordt zoo nauwkeurig opgeteekend, of het staatszaken waren. Is er in gansch Europa — uitgezonderd Engeland — ergens een stad te vinden, waar zóó gehandeld wordt met die pestbuilen der Maatschappij? of waar in deze dagen zoo herhaaldelijk persoonlijke aanslagen worden gepleegd, als in Londen?

Het onderwijs ter opleiding van jonge fielten is op een geheel eigenaardige wijs ingericht. De jonge Londensche fielten — die nog niet tot dieven zijn gepromoveerd, maar eerst al de examens voor de verschillende graden voor de rechtbanken en gerechtshoven moeten doorloopen, — kwellen de rustige burgers op ongeloofelijke wijs. Zij oefenen zich in de straten met het gooien van steenen op de gevaarlijkste en vernielendste manier, en wij hebben geen andere politie om ons daartegen te beschermen, dan onze wandelstokken of onze karwatsen, waarvan ik dan ook geregeld gebruik maak. Het gooien met steenen naar de voorbijvliegende treinen, — een wandaad, zóó brooddronken, dat men die wel duivelachtig mag noemen — is voor hen zulk een gewone bezigheid, dat de directiën der spoorwegmaatschappijen genoodzaakt zijn geworden, om er de aandacht van de politie op te vestigen. Vóór dat beklag, vergenoegde de Politie zich om ouder gewoonte daaraan hare stille beschouwing te wijden.

In de laatste maanden is het onder die veelbelovende Londensche jongelingschap — die tot de betrekking van fielten en dieven wordt opgeleid — mode geworden, om grappig uit te roepen: „Dat is voor mij," en dan een ruk en een greep te doen naar de kleeren van eene dame, die hen voorbijloopt. Ik heb

gezien, hoe op klaarlichten dag, in een drukke straat, door zoo'n aardigheid de voile van eene dame kort en klein werd gescheurd; en ik zelf heb eens het genoegen gesmaakt op Westminster Bridge jacht te maken op een anderen jongen fielt, die op een zomeravond, toen het nog eveneens helder licht was, een aardig, jong vrouwtje, dat rustig voor mij uitliep, zoo hevig had doen ontstellen door de schandelijke manier, waarop hij haar beetpakte, dat zij door schrik en verontwaardiging op het punt was van in zwijm te vallen. Carlyle heeft onlangs een aardig, kluchtig schetsje gegeven van hetgeen hij zelf van die straat-vagebonden ondervonden had, maar ik moet verklaren, dat ik die fielten dikwerf aan het werk heb gezien, juist zooals de heer Carlyle hen beschrijft, doch, dat ik er nooit een heb ontmoet, die zich liet beteugelen.

Een ander schandaal, dat door die fielten veroorzaakt wordt en evenzeer een gevolg is van die stille, lijdzame bescherming van een politie, zóóals er in geen ander land ter wereld bestaat, behalve in ons gezegend Engeland, is het uitschreeuwen van de walgelijkste en gemeenste taal in alle straten en op alle publieke plaatsen, inzonderheid die, welke tot uitspanningen en vermakelijkheden bestemd zijn. Jaren geleden deed ik hiervan zelf de treurige ondervinding op, toen eenige kinderen, — op wien ik zeer was gesteld, — om lucht en beweging te genieten met de dienstboden naar Regent's Park werden gezonden; en ik dáár zulke afschuwelijke en schandelijke woorden hoorde, dat ik mij verplicht rekende, om er het publiek attent op te maken, en evenzeer op de lijdelijke houding van de politie-agenten. Toen ik kort daarop de politie-verordeningen doorbladerde, ontdekte ik dat zoo iets wel degelijk strafbaar was, en ik nam mij stellig voor, om als mij ooit weder zoo iets overkwam, dit bij de politie aan te geven. Spoedig genoeg vond ik daartoe gereede aanleiding door het volgende voorval.

De schuldige was een meisje van zeventien of achttien jaar, dat langs de straat liep, vergezeld door een troep gemeene kerels, jongens en kinderen. Niettegenstaande zij van eene Iersche begrafenis kwam, weêrhield zij zich niet, om al dansende en zingende voort te loopen. Zij wendde zich tot mij en sprak mij luid en hard aan, tot groot vermaak van de haar omringende menigte. Ik ging naar de andere zijde van de straat en liep een heel eind ver naast dat bekoorlijke gezelschap, tot ik eindelijk een politie-agent tegenkwam. Zij hadden zich allen ten mijnen koste zeer vroolijk gemaakt, maar toen de heeren bemerkten, dat ik met den agent sprak, kozen zij het hazenpad, en lieten het meisje aan haar lot over. Ik vroeg den agent, of hij wist hoe dat meisje heette? Ja, dat wist hij. „Neem haar dan in verzekerde bewaring op mijne beschuldiging van op de publieke straat onzedelijke woorden te hebben geuit." Hij had nimmer van zulk eene beschuldiging gehoord. Maar ik wel. Hij kon vertrouwen op mijne verzekering, dat hij daardoor niet in ongelegenheid zou geraken. „Nu, mijnheer, dan zal ik haar in bewaring nemen, maar op uwe verantwoordelijkheid." Toen ging hij met het meisje naar het politiebureau, en ik naar huis om de politie-verordeningen nog eens na te pluizen.

Gewapend met dit kostbare document maakte ik mij figuurlijk en letterlijk „gereed tot den aanval," en begaf mij naar den commissaris van politie. Ik werd ontvangen door een zeer scherpzinnig Inspecteur, — alle Inspecteurs schijnen die hoedanigheid te bezitten, — die echter evenmin als de agent met die strafbepaling bekend was en die er nooit van gehoord had. Ik toonde hem wat daarover in de verordening stond, en wij lazen te zamen die artikelen nog eens na. Die waren duidelijk genoeg en hij verzocht mij dus, om den anderen morgen ten tien ure voor den achtbaren magistraatspersoon te verschijnen.

Dien morgen, weder met het boek in den zak, verscheen ik voor den rechter van het district Ik werd door hem wel niet zoo hoffelijk ontvangen als dit het geval zou geweest zijn bij den Lord Kanselier, of bij den Lord Opper-Rechter, maar dat kwam zeker door de minder goede opleiding van dien goeden rechter, en het liet mij onverschillig; ik steunde op de verordening, ik toonde de artikelen, die waren duidelijk, en dat was mij genoeg.

De rechter en de griffier onderhielden zich met mij ten opzichte van de beschuldiging. Gedurende dit onderhoud kwam het duidelijk voor den dag, dat men mij, veel meer dan de gevangene, beschouwde als iemand van een onordelijk en lastig gedrag — iemand die uit eigen beweging hier last en moeite kwam veroorzaken, iets wat men zeker aan den gevangene niet kon ten laste leggen. De gevangene zag er vrij wat beter uit dan toen ik het genoegen smaakte om met haar in kennis te komen, en had zich opgeschikt met een witten boezelaar en een stroohoedje. Zij kwam mij voor als eene oudere zuster van Roodkapje, en ik was in hare oogen wellicht als de vervaarlijke wolf, die eindelijk Roodkapje ophapte.

De rechter betwijfelde, of de zaak voor vervolging vatbaar was. Zoo iets was nog nooit vóórgebracht. Ik betreurde, dat die gevallen niet telkens voorgebracht werden, en zei dat ik alles doen zou wat in mijn vermogen was, dat dit voortaan gebeuren zou. Ik hield vol, dat er geen twijfel kon bestaan omtrent de strafbaarheid. Ik beriep mij op de verordening en toonde de artikelen.

De beschuldiging werd dus volgehouden, en opnieuw ontstond daarover eenige beraadslaging. Daarna werd aan mij de zonderlinge vraag gedaan: „Wenscht u bepaald, dat dit meisje naar de gevangenis wordt gezonden?" waarop ik onmiddellijk vrij barsch antwoordde: „Als ik dat niet wilde, zou ik mij toch de moeite niet hebben gegeven, om hierheen te komen." Eindelijk liet men mij toe om den eed af te leggen, en werd — na mijn uitvoerig verslag omtrent die zoo aangename ontmoeting. — Witkapje veroordeeld, volgens de artikelen van de verordening, tot eene boete van tien shillings, of een gevangenisstraf van tien dagen. De agent, die haar gearresteerd had, deed mij uitgeleide, en had er nu veel schik in, dat hij haar zoo flink had opgebracht, en dat hij de oorzaak was van een zoozeer gewichtige beraadslaging en zulk een belangrijke uitspraak. „God zegen mij, mijnheer," zei hij tot mij, „als zij naar de gevangenis moet, zal het voor haar geen nieuwtje zijn. Zij komt uit Charles-street, Drury Lane."

De politie-agenten zijn over het algemeen zeer geschikte en bruikbare menschen, die ik gaarne de eer wil geven, die hen toekomt. Als zij zich meestal vertoonen, verzonken in stille beschouwing en lijdelijke verdraagzaamheid, dan is dit het gevolg van de toepassing van een verkeerd stelsel. Dat stelsel is de oorzaak van die afkeurenswaardige gewoonte, maar dat stelsel moet er dan ook de schuld van dragen, en dat is niet uitgedacht door dien man, in de uniform van politie-agent, aangesteld op een traktement van twintig shillings in de week. Hij is gehouden stipt de hem gegeven orders op te volgen, en zou gevaar loopen gestraft te worden, zoodra hij die macht overschrijdt. Dat het stelsel verkeerd werkt, behoeft geen verder betoog, daar het medegedeelde voorval genoegzaam bewijs oplevert. Als het stelsel goed werkte, dan zou zoo'n voorval, als waarvan hier sprake is, tot de onmogelijke moeten behooren. Wie zou willen beweren, dat onder een goed stelsel onze straten een schouwspel zouden opleveren, zoodanig als wij thans dagelijks onder onze oogen zien opvoeren?

Dat het stelsel ook niet deugt ten opzichte van de fielten, blijkt uit het volgende. Het is bekend dat bij alle gelegenheden, waar zich eene groote menigte verzamelt, het Engelsche volk de gewoonte heeft om zelf politie uit te oefenen. Het is eveneens bekend, dat bij al dergelijke vergaderingen een groote eerbied voor de wet en voor orde heerscht, en dat men er bepaald op rekenen kan, dat iedere onwettigheid of onordelijkheid streng zou worden geweerd. Het volk heeft dus, als het ware reeds in zich zelve, een eigen politie-beheer, maar is desniettegenstaande zeer bereid om aan de eigenlijke politie de eer te laten van het behoorlijke en rustige, dat al die vereenigingen kenmerkt. Maar wij zijn allen machteloos tegenover de fielten; want wij onderwerpen ons aan de wet en het gezag, en zij leggen het er immer op toe, om die, desnoods door kracht en geweld, te ontduiken. Verder wordt ons steeds van hooger hand voorgehouden, — alsof wij kinderen van een Zondagsschool zijn, die op een pleiziertochtje op koekjes en water-en-melk worden onthaald — dat wij nooit onze eigen rechters mogen zijn, maar steeds de handhaving onzer rechten met vertrouwen aan de over ons gestelde autoriteit moeten overlaten. Het is dus duidelijk, dat onze grootste vijand, die vóór alle dingen gestraft en vernietigd moest worden, de fielt is. Het is klaar, dat hij een van de grootste oorzaken is, waarom wij zulk een kostbaar politie-bestuur moeten in stand houden. Hij — de fielt — moet dus wel een der eersten zijn, waarmeê de politie zich bemoeit, want wij anderen weten het over het geheel wel met de politie te vinden. Maar de politie behandelt hem op zoo onvoldoende en zoo ongerijmde wijze, dat hij zich verheugen mag in voortdurend welzijn en voorspoed, en dat hij, ondanks al onze rechtmatige bezwaren, even rustig en even ongehinderd in de straten blijft verschijnen en rondloopen, alsof hij in niets verschilt van rustige, eerzame burgers.